

ገጽ ክፍል የታሪክ መጽሐፍ

መጀመሪያ የአማርኛ ትርጉም

በተክሌ ታደሰ

ከይርጋዓለም ጊኛና መሰናዶ ት/ቤት

2013 ዓ.ም

Contents

ምዕራፍ አንድ	1
ታሪክ እና የታሪክ ሰራተኛ ንድፍ	1
1.1 የታሪክ ትርጉም እና አጠቃቀም	1
1.2 በታሪክ ጥናት ውስጥ ቁልፍ ነገሮች	1
1.3 የኢትዮጵያ ታሪክ ጥናት	2
1.4 ጊዜ በታሪክ ውስጥ	3
ማጠቃለያ	5
የክለሳ ጥያቄዎች	5
ምዕራፍ ሁለት	6
የሰው ልጆች ቀደምት ልማት	6
2.1. የሰው ፍጥረታት አመጣጥ ጽንሰ -ሀሳቦች	6
2.2. የሰው ዝግመተ ለውጥ	7
2.3. ቀደምት የባህል ልማት	9
ማጠቃለያ	12
የክለሳ ጥያቄዎች	14
ምዕራፍ ሶስት	15
የጥንቱ ዓለም	15
3.1. ግዛቶች ብቅ ማለት	15
3.2. የጥንቱ ዓለም ሥልጣኔዎች	16
3.3. ክርስትና	28
ማጠቃለያ	29
የክለሳ ጥያቄዎች	29
ምዕራፍ አራት	31
የመካከለኛው ዘመን ወይም መካከለኛ ዕድሜዎች	31
4.1. በመካከለኛው ዘመን አውሮፓ	31
4.2. የባይዛንታይን ግዛት	32
4.3. የእስልምና መነሳት እና መስፋፋት	34
4.4. የመካከለኛው ዘመን ማህበረሰብ	40
4.5. በሩቅ ምስራቅ የመካከለኛው ዘመን	45
4.6. በመካከለኛው ዘመን የቅድመ ካፒታሊዝም ልማት	48
ማጠቃለያ	50
የክለሳ ጥያቄዎች	51
ምዕራፍ አምስት	53
የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1270 ዓ.ም.....	53
5.1. የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ ህዝቦች እና ቋንቋዎች	53

5.2. የአክሱም መንግሥት.....	56
5.3. የዛግዌ ሥርወ መንግሥት	62
ማጠቃለያ	63
የክለሳ ጥያቄዎች	63
ምዕራፍ ስድስት.....	66
ከመካከለኛው ወደ ዘመናዊው ዘመን የሚደረግ ሽግግር	66
6.1. ህዳሴ - ትምህርት እንደገና መወለድ.....	66
6.2. ተሐድሶው.....	69
6.3. የፍፁም ነገስታቶች እና ብሄራዊ መንግስታት መነሳት	73
6.4. የአውሮፓ መስፋፋት በባህር ላይ	80
ማጠቃለያ	87
ምዕራፍ ሰባት	90
የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 ዓ.ም.....	90
7.1. የሰሎሞናዊ ሥርወ መንግሥት እና የክርስቲያን ሃይለንድ መንግሥት “ተሃድሶ”	90
7.2. የሙስሊም ግዛቶች በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 ድረስ.....	93
7.3. በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ የአሞቲክ ግዛቶች እስከ 1529 ድረስ	98
7.4. የክርስቲያን ደጋማ መንግሥት ግርማ በኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 እ.ኤ.አ.	101
ማጠቃለያ	103
ምዕራፍ ስምንት.....	105
የ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እና ተፅእኖዎቻቸው ዋና ዋና ክስተቶች	105
8.1. ፖርቱጋላዊ እና የአቶማን ቱርክ ተወዳዳሪዎች በኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ.....	105
8.2. በአዳል ሱልጣኔት እና ሃይለንድ ክርስቲያን መንግሥት	107
8.3. የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ	111
8.3.1. የኦሮሞ አሪጅናል የትውልድ አገር.....	111
8.3.2. የኦሮሞ ተቋማት እና ማህበራዊ ድርጅት.....	112
8.3.3. የኦሮሞ ንቅናቄ ምክንያት እና አቅጣጫዎች.....	113
8.3.4. የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ውጤቶች.....	115
ማጠቃለያ	116
ምዕራፍ ዘጠኝ.....	119
የኢትዮጵያ ክርስትና ሀይለንድ መንግሥት (1543 - 1855)	119
9.1. የደጋው የክርስቲያን መንግሥት የፖለቲካ ማዕከልን ለማዋሃድ እና ለመቀየር ሙከራዎች	119
9.2. ካቶሊካዊነት እና የእርስ በእርስ ጦርነት	122
9.3. የጎንደር ዘመን (1636- 1769).....	125
9.4. ዘመን መሳፍንት (የጌቶች ዘመን)	128
ማጠቃለያ	131
ጥያቄዎችን ይገምግሙ	131
ምዕራፍ አሥር	133
ካፒታሊዝም እና የዴሞክራሲ ስርዓት እድገት	133

10.1. በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ቻይና እና ጃፓን	134
10.2. የእንግሊዝ አብዮት	137
10.3. እውቀቱ	140
10.4. የአሜሪካ የነፃነት ጦርነት	142
10.5. የፈረንሳይ አብዮት	146
10.6. የናፖሊዮን ዘመን (1799-1815) እና የእሱ መዘዞች	150
10.7. የኢንዱስትሪ አብዮት	152
10.8. የምላሽ ዘመን (1815-1848)	156
ማጠቃለያ	160
ጥያቄዎችን ይገምግሙ	161
ምዕራፍ አስራ አንድ	165
በቅድመ-ኮሎኔል አፍሪካ (1000-1884) ውስጥ ያሉ ሰዎች እና ግዛቶች	165
11.1. ሰሜን አፍሪካ	165
11.2. ምዕራብ አፍሪካ (ምዕራብ ሱዳን)	169
11.3. ኢኳቶሪያል ፣ ምስራቅና ደቡብ ምስራቅ አፍሪካ	172
11.4. ደቡብ አፍሪካ	174
11.5. ትራንስ - አትላንቲክ የባሪያ ንግድ	176
ማጠቃለያ	178
ጥያቄዎችን ይገምግሙ	178

ምዕራፍ አንድ

ታሪክ እና የታሪክ ሰራተኛ ንድፍ

መግቢያ

ውድ ተማሪ ፣ እያንዳንዱ ተግሣጽ የራሱ ዘዴ እንዳለው ያውቃል? አዎን ፣ እያንዳንዱ ተግሣጽ የራሱ ዘዴ አለው ፣ እሱም ለታሪክም እውነት ነው። የአሠራር ዘዴ አዲስ ዕውቀትን ለማግኘት ወይም አሮጌውን በተሰጠበት ተግሣጽ ለመለወጥ የተተገበሩ ወይም የተከተሉ ደንቦችን ፣ መርሆዎችን ፣ አሰራሮችን እና ቴክኒኮችን ድምርን ያመለክታል። ይህ ክፍል ቀጣዮቹን ክፍሎች በተሳካ ሁኔታ ለመማር ከሚረዳዎት ከታሪክ የመጀመሪያ ደረጃ ዘዴ ጋር እርስዎን ለማስተዋወቅ ነው።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ-

- ✓ የታሪክን ትርጉም ይንገሩ;
- ✓ ታሪክን የማጥናት አስፈላጊነት ተወያዩ;
- ✓ የታሪክ ምንጮችን መለየት ፤
- ✓ በታሪካዊ መረጃ አሰባሰብ እና በታሪክ ምንጮች አጠቃቀም ውስጥ ክህሎቶችን ያግኙ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

ዜና መዋዕል	ተጨባጭነት	የተቀረጹ ጽሑፎች	ቅድመ-ታሪካዊ	ሐውልቶች
የዝግጅት አቀራረብ	ትውስታዎች	የጊዜ አከፋፈል		

1.1 የታሪክ ትርጉም እና አጠቃቀም

ታሪክ ቀደም ሲል በኖሩ ሰዎች የተከናወኑትን ሁሉ የሚመለከት የእውቀት ዘርፍ ነው ። እሱ ከእኛ በፊት ይኖሩ የነበሩ ሰዎች አስተሳሰብ ፣ አባባሎች እና ድርጊቶች አጠቃላይ ነው። የተመዘገበው የሰው ልጅ ያለፈ አንድ ትንሽ ክፍል ብቻ ነው። ግን የተቀዳው ክፍልም ሆነ እስከ አሁን ለመቅዳት የሚጠብቀው ክፍል በተለምዶ ታሪክ ይባላል ። ከዚህ በፊት በግለሰቦች ፣ በአገሮች ወይም በአጠቃላይ በሰው ልጆች ሕይወት ውስጥ የተከሰቱ ሁሉም ነገሮች እንዲሁ (ታሪክ) ይባላሉ ።

ታሪክ ሰዎች ቀደም ሲል ስላደረጉት ነገር ለመማር ይረዳናል ። ስለ ድርጊቶቻቸው በመማር ያለፉትን ስህተቶች ላለመድገም እንሞክራለን። ታሪክ ያለፈውን ህብረተሰብ እንድንረዳ ስለሚያስችለን ፣ ስለአሁኑ ህብረተሰብ ያለንን ግንዛቤ ከፍ ለማድረግ እና ስለወደፊቱ ህብረተሰብ መተንበይ እንችላለን።

1.2 በታሪክ ጥናት ውስጥ ቁልፍ ነገሮች

ከታሪክ ምንጮች ጥናት ውስጥ ቁልፍ ከሆኑት አካላት መካከል ወሳኙ ናቸው ። ያለ ምንጮች ታሪክን መጻፍ የሚችል ማንም የለም ። በታሪክ ውስጥ እያንዳንዱ መግለጫ በማስረጃ መደገፍ አለበት ። ይህ ማስረጃ ከታሪክ ምንጮች የተገኘ ነው ።

የታሪክ ምሁራን በምርምር ሥራቸው ሁለት ዋና ዋና ዓይነቶችን ይጠቀማሉ ። እነሱ የመጀመሪያ ምንጮች እና ሁለተኛ ምንጮች ይባላሉ ። የመጀመሪያ ምንጮች ከሚገልጹት ከስተቶች ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት አላቸው ። እነሱ በቀጥታ ከሚጠኑበት ጊዜ ይመጣሉ ። እናም እንደዚህ ፣ እነሱ ለዝግጅት ጊዜ እና ቦታ ቅርብ ናቸው ። ነገር ግን ሁለተኛ ምንጮች ለገለጹት ከስተት ቀጥተኛ ግንኙነት ወይም ቅርብ የላቸውም ። አብዛኛዎቹ ታሪካዊ መልሶ ግንባታዎች ናቸው ። ከዋና ምንጮች መካከል በጣም አስፈላጊዎቹ ሐውልቶች ፣ ጽሑፎች ፣ ሳንቲሞች ፣ ደብዳቤዎች ፣ ማስታወሻ ደብተሮች ፣

ማስታወሻዎች ፣ ዜና መዋዕል ፣ የውሎች እና ስምምነቶች ሰነዶች እና እንዲሁም የአይን ምስክሮች ሂሳቦች ናቸው ። አብዛኛዎቹ የታሪክ መጽሐፍት የሁለተኛ ምንጮች ናቸው።

የመጀመሪያ ምንጮች ከሁለተኛ ምንጮች የበለጠ አስተማማኝ ናቸው ምክንያቱም ለዝግጅቱ ፈጣንነት ስላላቸው እና ስለሆነም እነሱ የተሻሉ የታሪክ ምንጮች ናቸው። ሆኖም ፣ የሁለቱም የመጀመሪያ እና የሁለተኛ ምንጮች ወሳኝ ግምገማ እውነተኛነታቸውን ለመመስረት እና ስለ ትርጉማቸው እና ምንነታቸው ግልፅ እና ጥልቅ ግንዛቤ በጣም አስፈላጊ ነው። ያለበለዚያ የታሪክ ማስረጃዎችን የተሳሳተ ውክልና ወይም የተሳሳተ የመተርጎም ዕድል አለ። ታሪክ መጻፍ ከመጀመራችን በፊት ስለ ማስረጃችን ትርጉም ግልጽ ግንዛቤ ማግኘት ያስፈልጋል። ይህ የሚገለጸው በታሪክ ጥናት ውስጥ ቁልፍ ከሆኑት ነገሮች አንዱ የሆነውን ታሪካዊ ማስረጃን ከመተርጎም አንፃር ነው።

የቃል ወገች እንደ የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ምንጮች ሊወሰዱ ይችላሉ። ለምሳሌ ፣ የዓይን ምስክር መረጃው ዋና ምንጭ ነው። ነገር ግን ከሌሎች ምንጮች ያገኙትን መረጃ የሚተርክላቸው መረጃ ሁለተኛ ምንጮች ናቸው።

የታሪክ ማስረጃዎችን በደንብ ከተረዳ በኋላ ቀጣዩ ደረጃ በወረቀት ላይ ያሉትን እውነታዎች ማቅረቡ ነው። በአቀራረብ አቀራረብ የታሪክ አጻጻፍ ጥራት በከፍተኛ ሁኔታ ይነካል። ቀደም ባሉት ጊዜያት ፣ የታሪካዊ ጽሑፍ ሥነ -ጥበባዊ እሴት ከመጠን በላይ ትኩረት የተሰጠበት ደረጃ ነበር። በእነዚያ ቀናት ፣

ታሪካዊ ጽሑፍ እንደ ተረት ተረት ተወሰደ። የታሪካዊ ማስረጃ ሚና ምንጮችን ታሪካዊ መግለጫዎችን ለመደገፍ ማንም እንዳላስቸገረ ተገቢ ግምት ተከልክሏል። ግን ይህ የአካዳሚክ አመለካከት በቀላል ፣ ሊነበብ እና ማራኪ በሆነ መንገድ በማስረጃ ላይ የተመሠረተ ታሪካዊ መረጃን በማቅረብ ቀድሞውኑ ውድቅ ተደርጓል።

በታሪክ ጥናት ውስጥ ሌላው ቁልፍ ነገር ተጨባጭነት ነው። ተጨባጭነት የሚወሰነው እውነታዎችን በትክክል በማስተካከል ብቻ ሳይሆን በእውነተኛ ወይም ጉልህ በሆኑ እውነታዎች መካከል በመለየት ላይ ነው። በትምህርታችን ርዕሰ -ጉዳይ ላይ እውነተኛውን ወይም ጉልህ የሆኑ እውነታዎችን ለይተን እናውቃለን። ተጨባጭነት ማለት እውነተኛውን ወይም ጉልህ እውነታዎችን መለየት ብቻ ሳይሆን ሁሉም እውነታዎች የሚናገሩትን ያለ ምንም አድልዎ ወይም ተቃርኖ ማቅረብ ማለት ነው። በአጭሩ ፣ እውነቱን በእውነቱ እንደነበሩ እና በእውነቱ በተከሰቱበት መንገድ ማቅረብ የታሪክ ባለሙያው ከፍተኛው ግዴታ ነው።

1.3. የኢትዮጵያ ታሪክ ጥናት

የኢትዮጵያ ጥናቶች በአውሮፓ በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ኢዮብ ሉድልፍ (1624 - 1704) በተባለ ጀርመናዊ የታሪክ ምሁር ተመሠረተ። ሉድልፍ በ 1684 የታተመውን የመጀመሪያውን የኢትዮጵያ ዘመናዊ ታሪክ ጽፏል። ከ 19 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በኋላ በርካታ አውሮፓውያን በኢትዮጵያ ጥናቶች ተሳትፈዋል። ኢትዮጵያውያን ጸሐፊዎችም ወደ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ አካባቢ ብቅ አሉ።

በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ በ 1960 ዎቹ መጀመሪያ የኢትዮጵያ ጥናቶች ኢንስቲትዩት (አይኤኤስ) መመሥረት እስከ አሁን ድረስ በሰሜኑ የአገሪቱ ክፍል ላይ ብቻ ያተኮረውን የኢትዮጵያን ጥናት ዘይቤ ቀይሯል። የኢትዮጵያ ጥናቶች እስከ 1960 ዎቹ ድረስ በሰሜን ላይ ብቻ ያተኮሩ ነበር ፣ ምክንያቱም ሰሜናዊው ክፍል በደቡብ ላይ የሚከተሉት ጥቅሞች አሉት።

ሀ) ሰሜኑ ከጥንት ጀምሮ ከውጭው ዓለም ጋር ይገናኝ ነበር። በዚህ ምክንያት የአረብ ፣ የግሪክ እና የሮማን ጸሐፊዎች ለታሪኩ ጥናት አስፈላጊ መረጃን ትተዋል።

ለ) ሰሜን መዝገቦችን ለማቆየት የሚያገለግል የጽሑፍ ቋንቋ ስላለው ብዙ የክርስቲያን ነገሥታት ታሪኮች ይገኛሉ።

ሐ) የክርስቲያን መንግሥት ከግብፅ ኮፕቲክ ቤተክርስቲያን ጋር ጠንካራ ግንኙነት ስለነበረ ፣ በመንግሥቱ ላይ በርካታ ምንጮች በግብፅ መዛግብት ውስጥ ይገኛሉ።

መ) የሰሜን ኢትዮጵያ ኦርቲዶክሳል ቤተክርስቲያን የተጠና በመሆኑ ለክልሉ ታሪክ ጥናት ረዳት ምንጭም ሰጥቷል።

ግን ወደ ደቡብ ስንመጣ ፣ ያሉት አካላዊ ቅሪቶች እንኳን ገና አልተጠኑም። ከ 19 ኛው ክፍለዘመን አጋማሽ ጀምሮ ወደ ደቡባዊው የአገሪቱ ክፍል ዘልቀው ለመግባት ጥቂት የሚሆኑ አውሮፓውያን። ነገር ግን በእንደዚህ ያሉ ሥራዎች የተተዉት ጥቃቅን መረጃዎች የክልሉን ግዛቶች እና ህዝቦች ታሪክ ለመገንባት በቂ አይደሉም። በተጨማሪም ደቡባዊው የጽሑፍ ቋንቋ የለውም እናም ስለዚህ ያለፉትን መዝገቦች አልያዘም። ስለዚህ ከሰሜን ጋር ሲነፃፀር በደቡብ ውስጥ የታሪክ ምንጮች እጥረት አለ። በተጨማሪም ፣ ምሁራን እስከ 1960 ዎቹ ድረስ የቃል ወገኖችን እንደ አስተማማኝ ታሪካዊ ምንጮች ለመሰብሰብ እና ለመጠቀም ፈቃደኞች አልነበሩም። ከዚህ አኳያ በኢትዮጵያ ታሪክ ጥናት ውስጥ የመጀመሪያው ችግር ምንጮች አለመመጣጠን ነው። የአገሪቱን ደቡባዊ ክፍል ለማጥናት ፍላጎት ያላቸው በጣም ጥቂት ምሁራን ነበሩ። ብዙ ጸሐፊዎች ወደ ሰሜን ይሳቡ ነበር ፣ አንድ ሰው የተለያዩ ምንጮችን ማግኘት ይችላል።

ከዚህም ባሻገር ብዙዎቹ የኢትዮጵያ ታሪክ ተብለው የቀረቡት ጥናቶች ሁሉን አቀፍ አልነበሩም። በአንጻራዊ ሁኔታ በደንብ የተጠናው ሰሜናዊው ክፍል እንኳን ሁለገብነት አልነበረውም። ምክንያቱም አብዛኛዎቹ ጥናቶች ያተኮሩት በፖለቲካ ታሪክ ላይ ብቻ ነው። በኢኮኖሚ ታሪክ ውስጥ ጥናቶች ቢኖረንም በማኅበራዊና በባህል ታሪኮች ውስጥ የሉም።

ሌላው የኢትዮጵያን ታሪክ በማጥናት ላይ ያለው ችግር እንደ ምንጮች ፣ እንደ የክርስቲያን ነገሥታት ዜና መዋጮዎች ተጨባጭ አለመሆን ነው። እስካሁን በተካሄዱ በርካታ ጥናቶች ውስጥ ተጨባጭነት የጎደለው ነው። ጥናቶቹን ያካሄዱ ብዙ ምሁራን ከአንድ ወይም ከሌላው ገዢ ሥርወ መንግሥት ጋር ተያይዘዋል። እንደዚሁም ፣ ለእነሱ ቁርኝት በመደገፍ ለአድሎአዊ ተጋላጭ ነበሩ። አንዳንድ ምሁራን አግባብነት ያላቸውን ምንጮች ማግኘት አልቻሉም። በአገሪቱ የፖለቲካ ማኅበራዊና ባህላዊ ነባራዊ ሁኔታዎች ላይ በቂ ዕውቀትም አለ። ይህ ሁሉ በብዙ መልኩ የኢትዮጵያን ታሪክ ይነካል።

1.4. ጊዜ በታሪክ ውስጥ

በታሪክ ጥናት ውስጥ ጊዜ አስፈላጊ ነገር ነው። ለተለያዩ ዓላማዎች ያገለግላል። በመጀመሪያ ፣ ያለፉ ክስተቶች በጊዜ ማዕቀፍ እስካልቀረቡ ድረስ በትክክል መረዳት አልቻሉም። ጊዜም የታሪክ ጸሐፊዎችን ሥራዎች በተወሰነ ጊዜ ጥናት ላይ ለመገደብ ብቻ ሳይሆን የጥናታቸውን ውጤት ለማቅረብም ያቃልላል። ምክንያቱም የታሪክ ተመራማሪዎች ያለፉትን ክስተቶች በጊዜ ቅደም ተከተላቸው መሠረት በማደራጀት ያቀርባሉ። ሁሉም ታሪክ በፔሮዲዲሽን መሠረት ከተጠና በኋላ።

በታሪክ ሂደት ውስጥ ከተለዩ የተለያዩ አቀራረቦች አንዱ የሰውን ልጅ ታሪክ በሙሉ ወደ ተለያዩ ወቅቶች የሚከፍል ነው። የዚህ ፔሮዲዲሽን መነሻ ነጥብ ከመገኘቱ 2 ሚሊዮን ዓመታት በፊት (ቢ.ፒ.) ነው። ይህ ጊዜ የመጀመሪያዎቹ ሰዎች በትክክለኛው ቦታ ላይ መጓዝ የጀመሩ እና የጉልበት መሣሪያዎችን ማምረት እና መጠቀም የጀመሩበት ጊዜ ነበር። በሚከተሉት ሦስት አስፈላጊ መመዘኛዎች መሠረት የሰው ልጅ ታሪክ ከዚህ ነጥብ እስከ አሁን ተከፋፍሏል።

1) የመጀመሪያው መመዘኛ ራሱ በእነዚህ ሦስት ደረጃዎች ውስጥ ያለፈውን የሰው ልጅ ባህሪ እድገት ላይ የተመሠረተ ነው-

አረመኔነት 2,000,000 - 8000 ቢ.ፒ

አረመኔ 8000 - 5000 ቢ.ፒ

ስልጣኔ 5000 B.P እስከአሁን

2) ሁለተኛው መመዘኛ የጥንት ሰዎች የጉልበት መሣሪያዎችን በሠሩባቸው ዕቃዎች ላይ የተመሠረተ ነው። በዚህ ረገድ የሚከተሉት ሦስት ዋና ዋና ወቅቶች ተለይተዋል-

የድንጋይ ዘመን 2,000,000 - 5000 ቢ.ፒ

የነሐስ ዘመን 5000 - 4000 ቢ

የብረት ዘመን 4000 ቢ.ፒ እስከ አሁን ድረስ

3) ሦስተኛው መመዘኛ በተለያዩ ዕድሜዎች ውስጥ በሰዎች ኢኮኖሚያዊ ሕይወት ገጽታዎች ላይ የተመሠረተ ነው። በዚህ መሠረት የሚከተሉት ዋና ዋና ወቅቶች አሉን።

- ማደን እና መሰብሰብ 8000 ቢ.ፒ

- የእርሻ እና የእንስሳት እርባታ 8000 – 1750 እ.ኤ.አ.

- የኢንዱስትሪ ዘመን 1750 ዓ.ም እስከ አሁን ድረስ

ከላይ ከተዘረዘሩት የፔሮዲዜሽን አቀራረቦች በተጨማሪ ፣ የሰው ልጅ ታሪክ በአጠቃላይ ቅድመ-ታሪክ እና ታሪክ ተብለው በሁለት ዋና ዋና ወቅቶች ተከፍሏል። የአጻጻፍ ስልቱ መጀመሪያ በቅድመ ታሪክ እና በታሪክ መካከል ያለውን ድንበር ምልክት አድርጓል። የአጻጻፍ ስልቱ ወደ 6000 ዓ.ዓ. ስለዚህ ፣ እስከ 6000 BP ድረስ የተከናወኑ ሁሉም ክስተቶች በቅድመ-ታሪክ ስር ይመደባሉ ፣ ከ 6000 ቢ.ፒ በኋላ እነዚህ ክስተቶች በታሪክ ስር ይመደባሉ።

ቅድመ-ታሪካዊው ጊዜ ከ 2,000,000 ቢ.ፒ እስከ 5000 ባ.ፒ. በዚህ ወቅት ሰዎች የድንጋይ መሣሪያዎችን ያካተተ የጉልበት መሣሪያዎችን ይጠቀሙ ነበር። በድንጋይ ዘመን ውስጥ የድንጋይ መሣሪያዎችን የማምረት ዘዴ በዝግታ ነበር። በዚህ ቴክኒካዊ እድገት ላይ በመመስረት የድንጋይ ዘመን በአሮጌ የድንጋይ ዘመን ፣ በመካከለኛው የድንጋይ ዘመን እና በአዲስ የድንጋይ ዘመን ንዑስ ተከፋፍሏል። ነገር ግን ምሁራን በአሮጌው የድንጋይ መሣሪያዎች እና በመካከለኛው የድንጋይ መሣሪያዎች ዘመናት መካከል ያለውን ትክክለኛ የመለኪያ መስመር በቀላሉ መናገር አልቻሉም። ከዚህ አንፃር ብዙ ምሁራን የድንጋይ ዕድሜን በሦስት መከፋፈልን ያስወግዱ እና የድንጋይ ዘመንን በሁለት ዋና ዋና የድሮ የድንጋይ ዘመን (2,000,000 – 8000 ቢ.ፒ.) እና አዲስ የድንጋይ ዘመን (8000 – 5000 ቢ.ፒ.) የሚጠቀሙበትን ይጠቀማሉ።

የታሪክ ጊዜ የተጀመረው በ 6000 ዓ.ዓ. በጽሑፍ ቴክኒክ መጀመሪያ ነው። ይህ ወቅት በአብዛኛው በአውሮፓ ታሪክ ውስጥ ጥንታዊ ፣ መካከለኛው ዘመን እና ዘመናዊ ተብለው በሚጠሩ ሦስት ጥቃቅን ወቅቶች ተከፋፍሏል። በዓለም ዙሪያ ላሉት ንዑስ ክፍሎች አንድ ወጥ እና ቋሚ የጊዜ ክፍተቶች የሉም። እያንዳንዱ አህጉር ወይም ሀገር ከራሷ ስልጣኔ ወይም የግዛት ምስረታ ጋር የሚስማማውን ፔሮዲዜሽን ይከተሉ ነበር። ለምሳሌ ፣ የአውሮፓ ታሪክ የጥንት ዘመን በጥንቷ ግሪክ ከሥልጣኔ መነሳት ጀምሮ የተጀመረው በ 1,250 ከክርስቶስ ልደት በፊት ሲሆን እስከ አምስተኛው ክፍለዘመን ድረስ የዘለቀው የመጨረሻው ቀን የጥንቱ የሮማ ግዛት ያበቃበት ጊዜ ነበር። የመካከለኛው ዘመን ከአምስተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ እስከ አስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ድረስ የዘለቀ ሲሆን ዘመናዊው ዘመን ከአስራ ስድስተኛው ክፍለዘመን ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ነው።

በአውሮፓ ቅኝ ግዛት ምክንያት በአፍሪካ ታሪክ ውስጥ ፐርዮዲዜሽን ልዩ ባህሪያትን አዳብሯል። በአፍሪካ ሕዝቦች የተገነባው ሥልጣኔ የተረበሸው ከአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ከአውሮፓውያን ጋር በመገናኘታቸው ነው። ይህ ግንኙነት በቅኝ ግዛት ውስጥ ተጠናቀቀ። ምክንያቱም ይህ በአፍሪካ ታሪክ ውስጥ ቅድመ-ቅኝ ግዛት በቅድመ-ቅኝ ግዛት ፣ በቅኝ ግዛት እና በድህረ-ቅኝ ግዛት ውስጥ ይገለጻል። በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ፔሮዲዜሽን ከላይ ከተዘረዘሩት ልዩነቶች ይለያል። አንደኛ ነገር የአውሮፓ የአውሮፓ ቅኝ ገዥዎች የቅኝ ግዛት መከራዎችን በማስቀረት ነፃነቷን ለመጠበቅ የተሳካላት ብቸኛዋ ኢትዮጵያ ናት። ይህም ሉዓላዊ መንግስታዊነቷን እንድትጠብቅ አስችሏታል። በዚህ ልምድ ምክንያት በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ፔሮዲዜሽን ከሌሎቹ የአፍሪካ አገሮች ይለያል። በዚህ ረገድ የኢትዮጵያ ታሪክ ጥንታዊ ዘመን በ 1000 ከክርስቶስ ልደት በፊት ፣

የመንግሥት ምስረታ ሂደት በተጀመረበት ጊዜ እና በ 1270 ዓ.ም የመካከለኛው ዘመን ከ 1270 ዓ.ም እስከ 1855 ዓ.ም ድረስ የቆየ ሲሆን ከ 1855 ዓ.ም ጀምሮ ያለው ዘመን ዘመናዊ ዘመን ይባላል።

ማጠቃለያ

ታሪክ ያለፈውን ክስተቶች እና ድርጊቶች የሚመለከት የእውቀት ቅርንጫፍ ነው። የአሁኑ ህብረተሰብ እነሱን ለመማር መማር እንዲችል ያለፈውን ክስተቶች ያብራራል።

ያለፉት እውነታዎች የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ተብለው ከሚጠሩ ሁለት የታሪክ ምንጮች የተገኙ ናቸው። ያለ ማስረጃ ታሪክን መጻፍ አይቻልም። በዚህ ምክንያት ምንጮች በታሪክ ጥናት ውስጥ ወሳኝ አካል ናቸው። በታሪክ ጥናት ውስጥ ተጨባጭነት ሌላ ቁልፍ አካል ነው። ታሪካዊ መረጃም በማራኪ እና ሊነበብ በሚችል መልኩ ለአንባቢ መቅረብ አለበት።

ከላይ የተጠቀሱት ቁልፍ አካላት ከኢትዮጵያ ታሪክ ጥናት ጋር የተያያዙ አንዳንድ ችግሮች ናቸው። የነገራዊነት ችግር በአንዳንድ ምንጮችም ሆነ በኢትዮጵያ ታሪክ ጥናቶች ውስጥ ተንጸባርቋል። በኢትዮጵያ ታሪክ ጥናት ውስጥ የምንጭ አለመመጣጠን ሌላው ችግር ነው።

ያለፉ ክስተቶች እና ድርጊቶች በጊዜ እና በቦታ ሲከሰቱ በጊዜ ቅደም ተከተላቸው መሠረት ተደራጅተው ይቀርባሉ። ታሪክ የሚጠናው በፔሮዲዜሽን መሠረት ነው።

የክለሳ ጥያቄዎች

አጭር ማስታወሻዎችን ይፃፉ

- 1) በታሪክ እና በታሪክ መካከል ያለው ልዩነት እና ተመሳሳይነት ምንድነው?
- 2) በታሪክ ጥናት ውስጥ የመረጃ ምንጮች ሚና ምንድነው?
- 3) በታሪክ ጥናት ውስጥ ተጨባጭነት ማለት ምን ማለት ነው?
- 4) በአጠቃላይ የሰውን ታሪክ በፔሮዲዜሽን ውስጥ የተለያዩ አቀራረቦችን ይግለጹ።
- 5) በአውሮፓ ፣ በአፍሪካ እና በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የወቅቶች የጊዜ ቅደም ተከተል ውስጥ አቀራረቦችን ያብራሩ።

ምዕራፍ ሁለት

የሰው ልጆች ቀደምት ልማት

መግቢያ

ምናልባትም ፣ ከሰው ልጅ አመጣጥ ጉዳይ የበለጠ አከራካሪ የሆነ ሌላ ርዕስ ጉዳይ የለም ። ለዚህ ግምታዊ ማስረጃ አንዱ ፍጥረታዊ እና ዝግመተ ለውጥ (ወይም ሳይንሳዊ) ንድፈ ሀሳብ የተባሉ ሁለት ተቃራኒ ንድፈ ሀሳቦች መኖራቸው ነው ። ከ 19 ኛው መቶ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ በተለይም የሰው ልጆች አመጣጥ በሳይንሳዊ ዕውቀት ውስጥ የማያቋርጥ እድገት ታይቷል ። ይህ እንደ አርኪኦሎጂ እና አንትሮፖሎጂ ያሉ አዲስ የተገኙ አዳዲስ ትምህርቶች ጋር በተያያዙ ምሁራን የተደረገው ጥረት ውጤት ነበር ። ይህ ክፍል ቀደምት የሰው ልጅ ባህሎች ዝግመትን ጨምሮ በሰው አመጣጥ ላይ ያለውን የአሁኑን እውቀት በአጭሩ ያቀርባል።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ-

- ቀደምት የሰው ልጆች ከምግብ መሰብሰብ ወደ የላቀ የኑሮ መንገዶች ሲሸጋገሩ የእድገት ሂደቶችን መተንተን ፤
- የኢትዮጵያ ስምጥ ሸለቆ የሰው ልጅ መገኛ እንደመሆኑ መጠን ያብራራል ፤
- የኒዎሊክ አብዮት በኢትዮጵያ እና በተቀረው ዓለም የተከናወነባቸውን ዋና ዋና ጣቢያዎች ይግለጹ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አንትሮፖሎጂስት -ቅርሶች -ባለ ሁለትዮሽ -ባለ ሁለትዮሽነት -ኮሮች -የተዋሃዱ መሣሪያዎች
- ቀጥተኛ ምቶች -ፍሌኮች -ማይክሮሊቲክ -ፓሊዮ አንትሮፖሎጂስት -ፖንጊዳ -ቁጭ ያለ

2.1. የሰው ፍጥረታት አመጣጥ ጽንሰ -ሀሳቦች

የፍጥረታዊ እይታ

ሰዎች በምድር ላይ ሲኖሩ ለረጅም ጊዜ ሳይረጋጋ የቆዩ እና የሰው ልጅ አመጣጥ ጥያቄ ለዘመናት የሰውን አስተሳሰብ የሳብ ነበር ። የፍጥረታዊ አመለካከት የሰው ልጅ ከተፈጥሮ በላይ በሆነ ኃይል የተፈጠረ ነው ፣ ሙሉ በሙሉ አካላዊ ቅርፅ እና መዋቅር አለው።

ሳይንሳዊ እይታ

በኢንዱስትሪ አብዮት ወቅት ጂኦሎጂስቶች ለኢንዱስትሪ ዓላማ ጥሬ ዕቃዎችን ማውጣት ጀመሩ ። ሲቆፍሩ ቅሪተ አካላት እና ቅርሶች አገኙ ። በዚህ ምክንያት አንዳንድ ምሁራን ምድር በመለኮታዊ ኃይል ሳይሆን በተፈጥሯዊ ሂደቶች ሙሉ በሙሉ እንደተፈጠረች ተገነዘቡ ። ይህ በፍጥረታዊ እና በዝግመተ ለውጥ ቡድኖች መካከል ጠንካራ ክርክር አስከትሏል።

ስለ ሰው አመጣጥ ክርክር በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ የቻርለስ ድራዊን ሥራ “የእፅዋት ዝርያ በተፈጥሯዊ ምርጫ” በሚል ርዕስ ታትሟል። ይህ ጽንሰ -ሀሳብ የሰው ልጅ ከዝቅተኛ ፍጥረታት የተገነባ ቀስ በቀስ እና ተፈጥሯዊ የለውጥ ሂደት።

የዳርዊን ሳይንሳዊ ሥራ ዝግመተ ለውጥን እና ተፈጥሯዊ ምርጫን ለዝግመተ ለውጥ ፍልስፍና የንድፈ ሀሳብ ገለፃ አድርጎ የገለፀ ሲሆን በመጨረሻም ከሁሉም የዝግመተ ለውጥ ጽንሰ -ሀሳቦች ሁሉ እጅግ አሳማኝ ሆነ።

2.2. የሰው ዝግመተ ለውጥ

ሆሞኒዶች

ሆሚኒድ በሰው ልጆች እና በቅድመ-ታሪክ ሰብአዊ ፍጡራን የተገነቡ የሳይንሳዊ ቤተሰብ አባል ነው። ሁለቱ የአፍሪካ ዝንጀሮች ፣ ጎሪላዎች እና ቺምፓንዚዎች የሰዎች የቅርብ ሕያው ዘመዶች ናቸው። እነዚህ ዝርያዎች ብዙውን ጊዜ ፓንጊዳ ተብለው የሚጠሩ እንደ የተለየ የእንስሳት ቤተሰብ አባላት ተብለው ይመደባሉ። አንትሮፖሎጂስቶች የሰው ልጅ ፣ ቺምፓንዚዎች እና ጎሪላዎች ከ 8 እስከ 5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት ከኖሩት የጋራ ቅድመ አያት ያደጉ ናቸው ብለው ያምናሉ።

ስለ ቅሪተ አካል ማስረጃ ባዮኬሚካላዊ ጥናቶች በሰዎች እና በዝንጀሮች መካከል ስላለው ግንኙነት ብዙ ነግረውናል። በሰዎች እና ቺምፓንዚዎች ውስጥ 98.5 በመቶ የሚሆኑት ጂኖች ተመሳሳይ ናቸው ፣ ቺምፕስ የሰዎች የቅርብ ሕይወት ባዮሎጂያዊ ዘመድ ያደርገዋል። ይህ ማለት ሰዎች ከቺምፓንዚዎች ተሻሽለዋል ማለት አይደለም ፣ ግን ሁለቱም ከተለመዱት የዝንጀሮ ቅድመ አያቶች የተገኙ መሆናቸውን ያመለክታል። በሆሚኒዶች እና ወደ ቺምፓንዚዎች እና ጎሪላዎች በሚወስደው መስመር መካከል መከፋፈል የተከሰተው ከአንድ ሚሊዮን ዓመታት ገደማ መሆኑን መርማሪዎች አስረድተዋል።

የመጀመሪያዎቹ ሰዎች

Australopithecines

በአፍሪካ ከ 6 ሚሊዮን ዓመታት ገደማ በፊት ዝንጀሮ እንደ ዝንጀሮ ዝንጀሮዎችን የሚለዩ ሁለት አስፈላጊ ባሕርያትን አዳብሯል (1) ትናንሽ የውሻ ጥርሶች እና (2) ባለ ሁለትዮሽነት- በሁለት እግሮች ላይ የሚራመደው እንደ ዋናው የመንቀሳቀስ ዓይነት። የሳይንስ ሊቃውንት እነዚህን ቀደምት የሰው ዘር እንደ አውስትራሊያ ወይም አውስትራሊያ በአጭሩ ይጠሩታል። የመጀመሪያው አውስትራሊያ ቅሪተ አካላት የተገኙበትን ደቡብ አፍሪካን በመጥቀስ አውራሎፒኒኔስ የሚለው ቃል በቀጥታ “ደቡብ ዝንጀሮ” ተብሎ ይተረጎማል። ሳይንቲስቶች የአውስትራሊያ ቅሪተ አካልን ያገኙባቸው አገሮች ኢትዮጵያ ፣ ታንዛኒያ ፣ ኬንያ ፣ ደቡብ አፍሪካ እና ቻድ ይገኙበታል። ስለዚህ አውቶራፊስቶች በአፍሪካ አህጉር በሰፊው ተሰራጭተዋል።

አንዳንድ የአውስትራሊያ ባሕርያት የዝንጀሮ ዘራቸውን ያንፀባርቃሉ። በዝንጀሮ አንጎል ክልል ውስጥ ከ 390 እስከ 550 ሴ.ሲ. የሰውነት ክብደት ከ 27 እስከ 49 ኪ.ግ ነበር ፣ እነሱ ከ 1.1 እስከ 1.5 ሜትር ቆመዋል። ክብደታቸው እና ቁመታቸው ከቺምፓንዚዎች ጋር በቅርበት ይወዳደራሉ።

ፓሊዮአንትሮፖሎጂስቶች ቢያንስ ሰባት የአውስትራሊያ ዝርያዎችን ያውቃሉ።

የዝርያዎች ስም	የግኝት ቦታ	ዕድሜ ግምታዊ ጊዜ	የተገኘበት ዓመት
Australopithecus anamensis	ኬንያ	4.2 - 3.9 ሚሊዮን ዓመታት በፊት	1994 እ.ኤ.አ.
Australopithecus afarensis	ኢትዮጵያ	3.9 - 2.9 ሚሊዮን ዓመታት በፊት	1974 እ.ኤ.አ.
Australopithecus bahrelghazali	መካከለኛው አፍሪካ (ቦቻድ ሐይቅ ዙሪያ)	ከ 3.5 - 3 ሚሊዮን ዓመታት በፊት	
Australopithecus aethiopicus	በኬንያ የቱርካና ሐይቅ	2.9 - 2.6 ሚሊዮን ዓመታት በፊት	1985 እ.ኤ.አ.
Australopithecus africanus	ደቡብ አፍሪካ	3 - 2.5 ሚሊዮን ዓመታት	1924 እ.ኤ.አ.
Australopithecus boisei	ምስራቅ አፍሪካ	2.5 - 1.5 ሚሊዮን ዓመታት	1959 እ.ኤ.አ.

Australopithecus robustus ደቡብ አፍሪካ 2.5 - 1.5 ሚሊዮን ዓመታት 1938 እ.ኤ.አ.

Australopithecus aethiopicus ፣ Australopithecus boisei እና Australopithecus robustus በከባድ አጥንቶቻቸው እና በትልቅ መንጋጋዎቻቸው ምክንያት ጠንካራ አውስትራሎፒቴሲንስ በመባል ይታወቃሉ።

የጄኔስ መነሻ መነሻ

ምናልባት ሆሞ የተባለው ዝርያ ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት ገደማ በፊት የመጣበት አፍሪካ ውስጥ ነው።

Australopithecines afarensis የሆሞ የዘር ዝርያ ቅድመ አያት ሊሆን ይችላል። የጄኔስ ሆሞ አባላት ከአውስትራሎፒቴሲንስ ይልቅ ትልቅ አንጎል እና ትናንሽ መንጋጋዎች ነበሯቸው።

እጅግ ጥንታዊው የሰው ልጅ **ሆሞ ሃቢሊስ** ከ 2 ሚሊዮን ዓመታት በፊት በምሥራቅና በደቡብ አፍሪካ ይኖር ነበር። ከ 1.9 ሚሊዮን ዓመታት በፊት የተጻፈው የሆሞ ሐቢሊስ ከፊል የራስ ቅል በታችኛው የአሞ ተፋሰስ ፣ በኢትዮጵያ ውስጥ ተገለጠ። ሌሎች አስፈላጊ የሆሞ ሃቢሊስ ጣቢያዎች ታንዛኒያ ውስጥ አዱዌይ ገደል ፣ ደቡብ አፍሪካ ውስጥ ስተርክፎንታይን እና በሰሜናዊ ኬይና የቱርካና ሐይቅ ይገኙበታል። ሆሞ ሃቢሊስ የመጀመሪያውን የድንጋይ መሣሪያዎችን የሠራው flakes እና cores ን ያካተተ እና በታንዛኒያ ውስጥ በአዱዌይ ገደል ስም የተሰየመ አልዶዋን ቴክኖሎጂ በመባል ነው።

ሆሞ ኤረክተስ ከአፍሪካ የመነጨ ይመስላል እና ከአፍሪካ ወደ ሰሜን እስያ እና አውሮፓ የተሰደዱ የመጀመሪያዎቹ የሰው ዝርያዎች ሆኑ። የዚህ ዝርያ ጥንታዊ ቅሪት አካላት ከ 1.7 እስከ 1.8 ሚሊዮን ዓመታት ዕድሜ አላቸው። ሆሞ erectus ዘመናዊ የሰው ልጅ ካለው ይልቅ ትንሽ አነስ ያለ አንጎል እና ትንሽ ትልቅ ጥርሶች ነበሩት። ዝርያው ከ 1.5 ሜትር በላይ ቆሞ ቀጥ ብሎ ተጓዘ።

ሆሞ ኢፌቱስ (አፍሌያን) በመባል የሚታወቁ አነስተኛ መሣሪያዎችን ሠራ። ስሙ የመነጨው በፈረንሣይ ውስጥ ሴንት አፍል ከተባለች ትንሽ ከተማ ሲሆን ልዩነቱ የመጀመሪያው የድንጋይ መሣሪያ ተገለጠ። ምናልባት ከ 1.5 ሚሊዮን ዓመታት ገደማ በፊት የአሳት አጠቃቀምን የተካኑ የመጀመሪያዎቹ ሰዎች ነበሩ። በኢትዮጵያ ውስጥ የሆሞ ኢፌቱስ ቅሪት አካላት የተገኙባቸው ቦታዎች የታችኛው የአሞ ተፋሰስ ፣ መልካ - ኩንቴሬ ፣ ኮንሶ - ጋርዱላ ፣ መካከለኛው አዋሽ እና ጋዴብ ይገኙበታል። ሌሎች የሆሞ ኢፌቱስ ቅሪት አካላት በኢንዶኔዥያ ፣ ጀርመን እና ቻይና ተገኝተዋል።

ሆሞ ሳፒየንስ በሁለት ንዑስ ቡድኖች ተከፋፍሏል። አንደኛው “ጥንታዊ” ሆሞ ሳፒየንስ ሲሆን ሁለተኛው “ዘመናዊ” ሆሞ ሳፒየንስ ነው። አርኬክ ሆሞ ሳፒየንስ ከ 300,000 እስከ 600,000 ዓመታት በፊት ከሆሞ ኢፌቱስ የተሻሻለ ይመስላል እና በሆሞ ኢፌቱስ እና በዘመናዊው የሰው ልጅ መካከል እንደ መካከለኛ ይቆጠራል። አብዛኛው አፍሪካ እና አውሮፓ ለበርካታ መቶ ሺህ ዓመታት በተለያዩ የጥንት ሆሞ ሳፒየንስ ሰዎች የተያዙ ይመስላል።

በመካከለኛው አዋሽ በበዶ ከፊል ክራንየም እና ሌሎች የጥንት ሆሞ ሳፒየንስ አጥንቶች ተገለጡ። የጥንት ሆሞ ሳፒየንስ ሌሎች ቅሪት አካላት እና የማይክሮሊቲክ የድንጋይ መሣሪያዎች በአፍሪካ እና በዩራሲያ በተለያዩ ቦታዎች ተገኝተዋል።

" ዘመናዊ " ሆሞ ሳፒየንስ ሁሉንም ሕያዋን ሰዎች እና እነዚያን ቅሪት አካላት ካለፉት 100,000 ዓመታት ገደማ ያጠቃልላል። እነሱ በአካላዊ ሁኔታ ከሕያው የሰው ልጅ ጋር በጣም ተመሳሳይ ናቸው። በጣም ጥንታዊ የሆኑት ጣቢያዎች በአፍሪካ ፣ በአቅራቢያ እና በመካከለኛው ምስራቅ እንዲሁም በአውሮፓ ውስጥ ይገኛሉ። በታችኛው የአሞ ተፋሰስ ኪቢሽ ውስጥ ከ 100,000 ዓመታት በላይ ሊሆን የሚችል ሙሉ የራስ ቅልን ጨምሮ በርካታ የሆሞ ሳፒየንስ ቅሪት አካላት ተገኝተዋል። ከድሬዳዋ አቅራቢያ ከሚገኘው የፖርክ ኤፒክ ዋሻ ቦታ ላይ ከተመሳሳይ ዕድሜ ጋር የተያያዘው የታችኛው መንጋጋ ተገለጠ።

ዘመናዊ የሰው ልጆች ከ 35,000 ዓመታት በፊት በመላው አፍሪካ ፣ በዩራሲያ እና በአውስትራሊያ ይኖሩ ነበር። እነሱ ወደ አሜሪካም ተሰራጭተዋል። እነዚህ ሰዎች በየአካባቢያቸው የዕቃዎች ምግቦችን በመሰብሰብ እና በማድን በሁሉም ቦታ ይኖሩ ነበር።

2.3. ቀደምት የባህል ልማት

የድንጋይ ዘመን የድንጋይ አጠቃቀምን ለመሣሪያዎች እንደ ዋና ጥሬ ዕቃ በመለየት የሚታወቅ የሰው የቴክኖሎጂ እድገት ዘመን ነበር። የድንጋይ ዘመን በግምት ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት ተጀመረ ፣ ከ 5,000 ዓመታት በፊት በአንዳንድ የዓለም ክፍሎች ተጠናቀቀ። ቅድመ-ታሪካዊ ሰዎች የድንጋይ መሣሪያዎችን መሥራት ሲጀምሩ ከሌላው ሕያው ዓለም ተለዩ። ይህ የድንጋይ መሣሪያ መስራት እና ባህሪን በመጠቀም መሣሪያ በሰው ዝግመተ ለውጥ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሯል።

አርኪኦሎጂስቶች የድንጋይ ዘመንን ወደ ተለያዩ ደረጃዎች ከፍለዋል ፣ እያንዳንዳቸው በተለያዩ የመሣሪያ ዓይነቶች ወይም መሣሪያዎች ተለይተው ይታወቃሉ - የማምረቻ ዘዴዎች። በሰፊው ጥቅም ላይ የዋሉት ስያሜዎች Paleolithic (Old Stone Age) ፣ Mesolithic (Middle Stone Age) እና Neolithic (New Stone Age) ናቸው። አርኪኦሎጂስቶች Paleolithic ን ወደ የታችኛው Paleolithic (የመጀመሪያ ደረጃ) ፣ መካከለኛው Paleolithic እና የላይኛው Paleolithic (በኋላ pahse) ይከፋፈላሉ።

ቀደምት የድንጋይ ዘመን (የታችኛው ፓሊዮሊክ)

የታችኛው ፓሊዮሊክ ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት ጀምሮ እስከ 200,000 ዓመታት ገደማ ድረስ ነው። ሁለት ተከታታይ የመሣሪያ መስሪያ ኢንዱስትሪዎች የታችኛውን ፓሊዮሊክ ባሕርይ ያሳያሉ -አልዶዋን እና አፔሌን።

ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት በአፍሪካ የመጀመሪያዎቹ ሰዎች የድንጋይ መሣሪያዎችን ሠሩ። ሳይንቲስት እነዚህን መሣሪያዎች እና ቴክኖሎጂ ብሉአውዌን ለማድረግ ያገለገሉ ሲሆን ፣ ብዙዎች ታንዛኒያ ውስጥ ከአሉዌቫ orgeድ ሥፍራ በኋላ። እንዲሁም አንዳንድ ጊዜ እንደ ችጥተር - ኮር ወይም ጠጠር - የሰድር ኢንዱስትሪ ተብሎ ይጠራል። የድሮውን መሣሪያ መሥራት አንድ የዘንባባ መጠን ያለው ኮብልስቶን በሌላኛው ላይ መምታትን ያካትታል። ይህ ሂደት አጥንትን ለመስበር እና ስጋን ወይም እፅዋትን እና ቆዳዎችን ለመባረር እና የእንጨት እንጨቶችን ለመሳል የሚችሉ ትናንሽ እና ሹል የሆኑ ዋና መሣሪያዎችን ፈጠረ።

Oldowan ጣቢያዎች

ሀገር	ጣቢያ	ዕድሜ
ኢትዮጵያ	ጎና ፣ አፋር	2.5 ሚሊ ዓመታት
	አሞ	2.3 ሚሊ ሜትር
ኬንያ	ሎካላይሌይ	2.3 ሚሊ ሜትር
	ኮቢ ፎራ	1.9-1.4 ወፍጮ ዓመታት
ታንዛኒያ	አሉዱዌይ ገደል	1.9-1.2 ወፍጮ ዓመታት
አልጄሪያ	አይን ሃነች	1.7 ሚሊ ሜትር
ደቡብ አፍሪካ	ስተርክ ፎንታይን እና ስዋርት ክራንሶች	2-1.5 ወፍጮ ዓመታት

የ Oldowan መሣሪያዎች የተሠሩት «ቀጥታ ፐርሰሲንግ» ዘዴ ተብሎ በሚታወቅ ዘዴ ነው። እነዚህን መሣሪያዎች ለመሥራት አንድ ቀደምት ሰው ኮር የሚባለውን ትልቅ ኮብልስቶን ለመምታት የመደሻ ድንጋይ ተጠቅሟል። ከዋናው የወጡ አንዳንድ ብልጭቶች በጣም ስለታም ጠርዞች አሏቸው፤ ይህም የእንስሳት ሬሳዎችን ለመቁረጥ እና የእንስሳት ቆዳዎችን ለመባረር ተስማሚ ያደርጋቸዋል። ብዙ ብልቃጦች የተወገዱበት አንድ ኮር፤ ሹል ጫፎችን በመስጠት፤ የእንስሳት አጥንትን ለቅሶ ለመስበር እንደ ችግረው ሆኖ አገልግሏል።

የ Acheulean መሣሪያዎች፤ መጀመሪያ የተገነቡት ከ 1.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት ነው። አቴሊያን የሚለው ቃል አሁን ከ 1.5 ሚሊዮን እስከ 200,000 ዓመታት በፊት በአፍሪካ፤ በምስራቅ ምስራቅ፤ በአውሮፓ እና በእስያ የእጅ መጥረቢያ ኢንዱስትሪዎችን ለማመልከት ያገለግላል። እሱ ከሆሞ ኢፊክተስ እስከ ፕንታዊው ፕንታዊ ሆሞ ሳፒየንስ ድረስ የሰው ዝግመተ ለውጥን ያሰራጫል። Acheulean መሣሪያዎች "bifaces" በመባል ይታወቃሉ። ከእነዚህ የእጅ መጥረቢያዎች መካከል በመደበኛ ንድፍ በሁለቱም ጎኖች ላይ የሚንሸራተቱ መጥረቢያዎች አሉ። የእጅ መጥረቢያዎች የ Acheulean መሣሪያ ኢንዱስትሪ ዓይነተኛ ናቸው። የ Acheulean መሣሪያዎች ብዙውን ጊዜ የሾሉ ጠርዞች፤ የሾሉ ጫፍ እና ከላይ ከብ ነበሩ።

በኢትዮጵያ ፕንታዊ ከሆኑት አቴሊያን ጣቢያዎች መካከል ኮንሶ-ጋርዱላ፤ ጋዴብ እና መልካ ኩንቱሬ ይገኙበታል። በአጠቃላይ፤ አሉዌን መሣሪያዎች ከሆሞ ሐቢሊስ ጋር ተለይተው ሲታወቁ አቴውሊያን ከሆሞ erectus ጋር የተቆራኘ ነው።

በኋላ ላይ የአቴሊያን የእጅ መጥረቢያዎች ለስላሳ -መደሻ ቴክኒክ ተሠርተው ሊሆን ይችላል፤ በዚህ ውስጥ ለስላሳ የድንጋይ መደሻ፤ አጥንት ወይም ጉንዳኖች ቀጭን፤ ይበልጥ በጥንቃቄ ቅርፅ ያላቸው ቅርጾችን ያመረቱ ሊሆኑ ይችላሉ። የእጅ መጥረቢያዎች እና መሰንጠቂያዎች እንደ የእንስሳት እጆችን ለመቁረጥ ለከባድ የግዴታ የስጋ እርባታ ሥራዎች በጣም ጥሩ መሣሪያዎች ነበሩ።

መካከለኛው የድንጋይ ዘመን (መካከለኛው ፓሊዮሊክ)

መካከለኛው ፓሊዮሊክ ከ 200,000 ዓመታት በፊት እስከ 30,000 ዓመታት ገደማ ድረስ ይዘልቃል። በዚህ ጊዜ ነበር ሆሞ-ኤፊቱስ ሆሞ ሳፒየንስ ወይም ዘመናዊ ሰው ተብሎ ወደሚጠራው የሰው ዘር የተሻሻለው።

የመካከለኛው ፓሊዮሊክ / የመካከለኛው የድንጋይ ዘመን / የአርኪኦሎጂ ጣቢያዎች ብዙውን ጊዜ በዋሻዎች እና በሮክ መጠለያዎች ውስጥ ይገኛሉ ምክንያቱም አዳኞችን ለመከላከል እና ሙቀት እና መጠለያ ለማቅረብ ቀላል ናቸው። በመካከለኛው የድንጋይ ዘመን ህዝቦች ላይ የተደረጉ ጥናቶች የዘመናዊውን ሰው አካል፤ ባህሪ፤ መላመድ እና ባህላዊ እድገትን ለመረዳት ይረዳሉ።

በአፍሪካ፤ ከሰሃራ በስተደቡብ፤ ሆሚኒዶች ከ 200,000 ዓመታት በፊት የእጅ መጥረቢያዎችን እና ትላልቅ መሣሪያዎችን መሥራት አቁመዋል። ይልቁንም በቅርፊት ቴክኖሎጂ ላይ በመመርኮዝ ሰፋ ያሉ የተለያዩ ትናንሽ መሣሪያዎችን መሥራት ጀመሩ። ከእነዚህ መሣሪያዎች ውስጥ አንዳንዶቹ እንደ ጦር ነጥብ እና ቢላዎች ተዘረጉ።

በመካከለኛው የኢትዮጵያ ስምጥ ሸለቆ ውስጥ የሚገኘው የግርማዶታ መካከለኛው የድንጋይ ዘመን ጣቢያ በአፍሪካ አህጉር ካሉት ፕንታዊ ቦታዎች አንዱ ሲሆን ከ 200,000 ዓመታት በፊት ተፃፈ። ሌሎች ጣቢያዎች እንደ መልካ ኩንቱሬ፤ ፖርክ ኤፒክ፤ እና ኮኔ በኢትዮጵያ እና በሶማሊያ ሚሺሺ እና ጉድ ጉድ የመሳሰሉት አስፈላጊዎች ናቸው።

በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ ስለ መካከለኛው የድንጋይ ዘመን ማህበረሰቦች ጥሩ መረጃን የሰጡ ጣቢያዎች።

በአጠቃላይ፤ የመካከለኛው የድንጋይ ዘመን ጣቢያዎች በብዙ ሺህ ዓመታት የሰው ልጅ ትውልዶች ውስጥ የመሣሪያዎችን እና የተለያዩ ባህሪያትን መግለጫዎች በመፍጠር ረገድ ትንሽ ለውጥ ማድረጋቸውን ቀጥለዋል። ሆኖም፤ በጊዜ ሂደት እነዚህ

ማህበረሰቦች የተለዩ የክልላዊ ወጎችን አዳብረዋል። ለክልል ብዝሃነት እና ስፔሻላይዜሽን የቴክኖሎጂ ቅድመ ሁኔታ ማድግ እና መታየት የጀመረው በዚህ ጊዜ ነበር። ይህ የመሳሪያ ቴክኒኮችን ማሻሻያ እና ደረጃን ፣ የመሳሪያ ወጎችን ቁጥር መጨመር እና የአካባቢዎችን ብዝበዛን ያጠቃልላል።

በኋላ የድንጋይ ዘመን (የላይኛው ፓሊዮሊክ)

የላይኛው ፓሊዮሊክ ከ 40,000 ዓመታት ገደማ ጀምሮ እስከ 10,000 ዓመታት ገደማ ድረስ የመጨረሻው የበረዶ ዘመን እስኪያልቅ ድረስ ይዘልቃል። በላይኛው ፓሊዮሊክ ፣ ደረጃቸውን የጠበቁ የጥይት ኢንዱስትሪዎች ብቅ ካሉ እና ከቀደሙት ጊዜያት በበለጠ በጣም ተስፋፍተዋል። ወደ የላይኛው Paleolithic መጨረሻ ፣ ማይክሮሮይቶች (ትናንሽ ፣ ጂኦሜትሪክ - ቅርፅ ያላቸው ምላጭ ክፍሎች) በብዙ አካባቢዎች እየጨመሩ መጥተዋል። በአፍሪካ እነዚህ አዳዲስ መሳሪያዎች ዘግይተው የድንጋይ ዘመን ተብለው በአውሮፓ ውስጥ “የላይኛው ፓሊዮሊክ” ተብለው ይጠራሉ። አጥንት ብዙ ዓይነት መሳሪያዎችን ለመሥራት በተለምዶ ያገለግላል ነበር።

የሰው ልጅ ባዮሎጂያዊ እና ባህላዊ ዝግመተ ለውጥ በፍጥነት እየጨመረ በሄደበት በዚህ ጊዜ ነበር። ይህ ለውጥ የባህል ውስብስብነትን እና ብቃትን በበለጠ ብዝሃነት እና ልዩ መያያዝ መጨመርን ያጠቃልላል። ሰዎች "ግፊት መጨናነቅ" በመባል የሚታወቁትን አዲስ የመሳሪያ ሥራ ቴክኒኮችን መጠቀም ጀመሩ። ቴክኒኮች የተለያዩ ሥራዎችን የሚያከናውኑ ረጅምና ቀጭን ቢላዎችን አፍርተዋል። በአጠቃላይ ፣ የኋለኛው የድንጋይ ዘመን ቅርሶች ፣ የመጠን መጠኑን መቀነስ ያሳያሉ ፣ በመያዣዎች ውስጥ የተገጠሙ እና በቀስታ እና ቀስቶች ውስጥ እንደ “የተዋሃዱ መሳሪያዎች” ሆነው ያገለግላሉ። እነሱ በጥቃቅን የሊቲክ ቢላ ቴክኖሎጂ ተለይተዋል።

የኒዮሊቲክ አብዮት

ይህ ወቅት የሚያመለክተው ከ 11,000 ዓመታት በፊት በእፅዋት እና በእንስሳት መኖሪያነት ምርት የሚመረተው ምግብ እንደ ዋና የኑሮ ዘይቤ ተተካ።

የሰው ልጅ ታሪክ ዘጠና ዘጠኝ በመቶ ፣ እንደ ዝርያ ፣ አደን ለመሰብሰብ እና የዱር ምርቶችን ለመብላት ያጠፋ ነበር ፣ ይህ ጊዜ እስከ 4 ሚሊዮን ዓመታት ድረስ ይዘልቃል። ከ 11,000 ዓመታት በፊት አንዳንድ ሰብዓዊ ቡድኖች ምግብ ከመሰብሰብ ይልቅ ማምረት ጀመሩ። ይህ ከስተት በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ በኑሮ ውስጥ አብዮትን የሚወክል እንደ ትልቅ ለውጥ ተደርጎ ይቆጠራል። ብዙ የተለያዩ ሰዎች እፅዋትን እና የእርሻ እንስሳትን መንከባከብ ሰው ሠራሽ ምርጫን በዝግታ ሂደት የጀመሩ ሲሆን አብዛኛዎቹ የሰዎች ቡድኖች የምግብ ምርትን እንደ ዋና መተዳደሪያ ስትራቴጂቸው ተቀብለዋል። በዚህ ምክንያት የሰዎች አኗኗር እና የመሬት ገጽታ በእጅጉ ተለውጧል። ሰዎች በመደበኛነት ወደሚመለሱበት የመሠረት ካምፕ ዙሪያ ራሳቸውን ማደራጀት ጀመሩ። በሥነ-ጥበባት ውስጥ ብዙ ፈጠራዎች ነበሩ እና ከቀደሙት ጊዜያት ይልቅ በሰዎች ባህሪ ውስጥ ብዙ መሻሻሎች ተደርገዋል።

በአብዛኞቹ የሳይንስ ሊቃውንት መሠረት የግብርና ዕድገት በመካከለኛው ምስራቅ ተጀመረ። የመጀመሪያዎቹ ገበሬዎች የኖሩት ሊባኖስን እና የኢራንን ፣ የኢራቅን ፣ የእስራኤልን ፣ የሮርዳኖስን ፣ የሶሪያን እና የቱርክን ክፍሎች በሚሸፍነው ለም ለምሳሌ በሚባል ክልል ውስጥ ነበር። የሥራ እንቅስቃሴ ከፍፍልን የሚያመለክቱ የአረፍት ጊዜን ፣ የዕፅዋትን እና የእንስሳትን የቤት ውስጥ አዳራሾች ፣ አዲስ መሳሪያዎችን እና የሰዎች አመጋገቦችን ጣቢያዎችን እንመለከታለን። በመቀመጡ ምክንያት

በተወሰኑ የክልል አካባቢዎች የሚኖሩ ቤተሰቦች እና ማህበረሰቦች ብቅ አሉ። የድንጋይ ቤቶች እንዲሁም ሌሎች ዓይነቶች መዋቅሮች ለማህበረሰቡ ተገንብተዋል። መንደሮች እና ትናንሽ ከተሞች የተፈጠሩት በዚህ መንገድ ነው። በመቀጠልም

የተደራጁ እና በክፍሎች ካህናት ፣ ዋና ጣቶች ፣ ነጋዴዎች ፣ የእጅ ባለሞያዎች ፣ እረኞች ፣ ወዘተ የተከፋፈሉ ማህበረሰቦች መታየት ተከትሎ የጉልበት ተዋረድ ከሥራቸው ልኬት ተወለደ።

ኒኦሊቲክ የሰው ልጅ እህልን ለመፍጨት መፈልፈያ እና ወፍጮዎችን ፈለሰፈ። የሸክላ ዕቃዎችም ለምግብ ማብሰያ እና ለማከማቸት ያመቻቹ ነበር። ሁሉም ምግብ በሸክላ ዕቃዎች ውስጥ ተከማችቷል። ቅርሶች ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተለዋወጡ ነበር። የሰው ልጅ ምግቡን ለማብሰል እና እራሱን ከቅዝቃዜ ለመጠበቅ እሳትን እንዴት እንደሚሠራ ወዲያው ተማረ። ይህ ወቅት የቅዱስ ስፍራዎች እና ባህላዊ ሃይማኖቶች ብቅ ማለትንም ተመልክቷል።

በመጨረሻም የህዝብ ብዛት ጨምሯል እናም ይህ ወደ ግጭት አመራ። አንድ መንደር ሰብሉን እና መንጋውን ሲያጣ እና የህዝብ ብዛት ሲጨምር በአቅራቢያ ያሉ ማህበረሰቦችን ሀብት ለመውሰድ ይፈተናል። በዚህ ሁኔታ የመጀመሪያዎቹ ግጭቶች ተጀመሩ።

በኢትዮጵያ ክልል ውስጥ የነበረው የኒዮሊቲክ አብዮት

በኢትዮጵያ እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ የኒዮሊቲክ ባህላዊ ዝግመተ ለውጥ እና እድገቱ ግልፅ አይደለም። አንዳንድ የኒዮሊቲክ ወግ አካላት ከሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች ጋር በሰሜናዊ እና በደቡባዊ የኢትዮጵያ ክፍሎች ውስጥ ሊታዩ ይችላሉ። የሴራሚክ ወግ ፣ የተወለወለ የድንጋይ መሣሪያዎች ፣ የእፅዋትና የእንስሳት የቤት ውስጥ መኖር ፣ እና ቁጭ ብሎ መኖር የኒዮሊቲክ ባህል ባህሪዎች ናቸው።

የዚህ የኒዮሊቲክ ባህል ዓይነቶች በሰሜናዊው የኢትዮጵያ ክፍል እና በአፍሪካ ቀንድ መኖር ከጎበድራ የድንጋይ መጠለያ (3000 ዓክልበ.) ፣ እና ከላሊበላ ዋሻ (500 ዓክልበ. በኤርትራ ውስጥ በአኮርዶትና በባረንቱ ውስጥ መፍጨት እና የተወለወሉ መጥረቢያዎችም ተገኝተዋል። እነዚህ ጣቢያዎች የኒኦሊቲክ ቁሳዊ ባህላዊን እንደ መጥረቢያ ፣ ሴራሚክስ ፣ መፍጨት ድንጋዮች ፣ ዶቃዎች ፣ የድንጋይ ምስሎች ፣ ወዘተ የመሳሰሉትን ያቀርባሉ። እነዚህ ባህላዊ መገለጫዎች በኢትዮጵያ ውስጥ የኒዮሊቲክ ባህል እድገትን እና የተወሳሰቡ ማህበረሰቦች እንዲፈጠሩ መንገድ የጠረገ ቀንድን ያመለክታሉ።

የአርኪኦሎጂ ባለሙያው ዶምብሮቭስኪ በላሊበላ ዋሻ በ 500 ዓክልበ. በ 2 ኛው ሺህ ዓመት ከክርስቶስ ልደት በፊት አጋማሽ ላይ የቤት ውስጥ ከብቶች ሊኖሩ የሚችሉ ሌላ የአርኪኦሎጂ ማስረጃ በባሳ ሐይቅ ቦታ ላይ ተገኝቷል። ሌላው የዱር እንስሳት ቅሪቶች በ 2500 ዓ.

ስለዚህ ፣ በሰሜናዊ ኢትዮጵያ የግብርና ወግ ልማድ ቀድሞውኑ ከ 3000 እስከ 2000 ዓ.ዓ ባለው ጊዜ ውስጥ እንደነበረ ይገመታል።

በዚህ ወቅት በኢትዮጵያ ውስጥ የኒዮሊቲክ ባህል ፣ አዲስ ኢኮኖሚክስ እና ባህላዊ ልማት ታየ። ማህበረሰቦቹ በግልጽ ቁጭ ብለው መኖር የጀመሩ ፣ የእንስሳት እና የዕፅዋት የቤት ውስጥ ሥራዎችን የጀመሩ እና የሸክላ ዕቃዎችን ይጠቀሙ ነበር። በኢትዮጵያ እና ቀንድ ውስጥ የተለያዩ አከባቢዎች መኖራቸው ክልሉን የብዙ የእፅዋት ዝርያዎች የትውልድ አገር አድርጎታል ፣ ይህም የእንስሳት ፣ የጤፍ ፣ የኑግ ፣ የጣት ወፍጮ ፣ የውይይት እና የቡና የመሳሰሉ ሰብሎችን ማልማት አስችሏል። እንደ እነሱት ያሉ እነዚህ ዕፅዋት ዛሬ በተለያዩ የአገሪቱ ክፍሎች ተበትነው አስፈላጊ የምግብ ሰብሎች ሆነዋል።

ማጠቃለያ

የዝግመተ ለውጥ ጽንሰ -ሀሳብ ባለፉት 3000 ዓመታት ውስጥ ከተከሰቱት እድገቶች ሊገኝ ይችላል። የ 19 ኛው ክፍለ ዘመን የዝግመተ ለውጥ ጽንሰ -ሀሳብን በተመለከተ ትልቅ ለውጥ ነበር። የዳርዊን ሥራ “የእንስሳዎች አመጣጥ” ህትመት የዝግመተ ለውጥን ጽንሰ -ሀሳብ አነቃቅቷል።

ከ 5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት የታዩት የአፍሪካ ሆሚኒዶች ከሰው አመጣጥ ጋር የተገናኙት በጣም ጥንታዊው አውስትራሎፒኒኒስ ናቸው።

የተለያዩ የአንጎል መጠኖች እና የሰውነት ውቅሮች ያላቸው የተለያዩ ዝርያዎች ተለይተዋል። የሰው ልጅ በትልቅ አንጎል ተለይቶ በባህሉ ላይ ጥገኛ ነው። ሆሚኒዶችን ከዝንጆሮ የሚለየው የመጀመሪያው እርምጃ ቀጥ ያለ እንቅስቃሴ ነበር።

በጣም ጥንታዊው የሆሞ አባላት ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት አፍሪካ ውስጥ ነበሩ። ይህ ዝርያ ሆሞ ሃቢሊስ (የተዋጣለት የሰው ልጅ) በመባል የሚታወቅ ሲሆን ከአውስትራሎፒኒኒስ ይልቅ ትልቅ አንጎል አዳብሮ በባህል ላይ የበለጠ መተማመንን አሳይቷል።

ሆሞ erectus ከ 1.8 ሚሊዮን ዓመታት በፊት የተፃፈ ፣ ትልቅ አንጎል ፣ ረጅሙ ቁመት ያለው እና በፊቱ መዋቅሮች ላይ ለውጦችን አሳይቷል። ከአፍሪካ የመነጨው ከአፍሪካ ወደ ዩራሲያ እስከ ቻይና እና ኢንዶኔዥያ ድረስ የተስፋፋ የመጀመሪያው ሆሚኒድ ነበር።

ሆሞ ሳፒየንስ ከሆሞ ኤፌተስ ከ 200,000 ዓመታት በፊት በአፍሪካ ተሻሸሏል። ጥንታዊው ሆሞ ሳፒየንስ የበለጠ ጠንካራ ከመሆኑ በስተቀር የዚህ ዝርያ አጠቃላይ ባህሪዎች ከሕያው ሕዝቦች ጋር ተመሳሳይ ናቸው። ዘመናዊ የሰው ልጆች ከ 35,000 ዓመታት ገደማ በፊት በመላው አፍሪካ ፣ አውሮፓ ፣ እስያ እና አውስትራሊያ ይኖሩ ነበር። ወደ አሜሪካ እና ወደ ፓስፊክም ተሰራጭተዋል። እነሱ በመሰብሰብ እና በማደን ይኖሩ ነበር።

ከ 2.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት ቀደምት የሰው መሣሪያዎች ከድንጋይ የተሠሩ ነበሩ። ብዙዎቹ በብሉቱዌይ ገደል ውስጥ ስለተገኙ «Aldowan» መሣሪያዎች ተብለው ይታወቁ ነበር። እነዚህ መሣሪያዎች ሹል ጫፎች አሏቸው ግን መደበኛ ቅርፅ የላቸውም። የዱር እንስሳትን ለማረድ ፣ ሥራን ለመደበቅ እና የእንጨት እቃዎችን ለመቅረጽ ያገለግሉ ነበር።

“አቸሌአን” በመባል የሚታወቀው በጣም ውስብስብ የድንጋይ መሣሪያዎች ከ 1.5 ሚሊዮን ዓመታት በፊት የተሠሩ ናቸው። እነዚህ በመደበኛ ጥለት በሁለቱም በኩል የእጅ መጥረቢያዎች እና መሰንጠቂያዎች ነበሩ። እነዚህ መሣሪያዎች ብዙውን ጊዜ የሾሉ ጫፎች ፣ የሾሉ ጫፎች አሏቸው ፣ እና ከላይ ከብ ነበሩ። ዛፎችን ለመቁረጥ ፣ ሥሮችን ለመቆፈር ፣ ለመባጠን ፣ ሥጋ ለማረድ እና ቆዳ ለማዘጋጀት ያገለግሉ ነበር። ከ 200,000 ዓመታት በፊት በአፍሪካ ፣ በእስያ እና በአውሮፓ ውስጥ መስራታቸውን ቀጥለዋል።

በ «መካከለኛው የድንጋይ ዘመን» ወቅት ፣ ከ 200,000 ዓመታት ገደማ በፊት ፣ የሰው ልጅ እንደ ጦር ነጥብ እና ቢላዋ የተቀረጹ ብዙ የተለያዩ መሣሪያዎችን መሥራት ጀመረ።

እንደ " ዘግይቶ የድንጋይ ዘመን " በተዋሃዱ መሣሪያዎች ተብለው የሚጠሩ መሣሪያዎች ታዩ። የዚህ ዘመን ቅርሶች ተጨማሪ መጠኑን መቀነስ ያሳያሉ እና በእንጨት ፣ በአጥንት ወይም በቀንድ መያዣዎች ውስጥ ተጭነዋል።

የዕፅዋትና የእንስሳት መኖሪያነት ከ 11,000 ዓመታት በፊት በአንዳንድ የዓለም ክፍሎች ተጀመረ። ይህ ልማት የኒዮሊቲክ አብዮት መጀመሪያን ምልክት ያደረገ ሲሆን በሰው ዘር ታሪክ ውስጥ በጣም አስፈላጊ እና አብዮታዊ ፈጠራዎች አንዱ ነበር። የእርሻ ሥራዎች ተዋወቁ የሰው ልጅ የምግብ አምራች ሆነ። እነዚህ እድገቶች ቁጭ ብሎ የመኖር አኗኗር እና ቋሚ ስፈራዎች እንዲፈጠሩ ምክንያት ሆነ ፣ ይህ ደግሞ ትላልቅ ማህበረሰቦች እና ትልልቅ ማህበረሰቦች እንዲፈጠሩ ምክንያት ሆኗል። ለማህበረሰቦች የድንጋይ ቤቶች ተገንብተዋል። ልዩ የእጅ ሥራዎች

ታዩ። ይህን ተከትሎ በማህበረሰቡ ውስጥ የሥራ ክፍፍል ተከሰተ። በአጭሩ የኒዮሊቲክ አብዮት የሰው ልጆችን የምግብ ምርት እና የማህበረሰብ ነዋሪዎችን አደረገ።

የክለሳ ጥያቄዎች

I. አጭር ማስታወሻዎችን ይጻፉ

- 1) ወደ ዝግመተ ለውጥ ጽንሰ -ሀሳብ ያመራውን ልማት ይከታተሉ።
- 2) ሆሞ ሐቢሊስ ምን መሣሪያዎችን አስተዋውቋል?
- 3) በኢትዮጵያ ውስጥ የሆሞ ኢፊክተስ ቅሪት አካላት የተገኙባቸውን ቦታዎች ይዘርዝሩ።
- 4) በ Oldowan መሣሪያዎች እና በአፔሌን መሣሪያዎች መካከል ያሉትን መሠረታዊ ልዩነቶች ያብራሩ።
- 5) የኒዮሊቲክ አብዮት ዋና አብዮታዊ ለውጦች ምን ነበሩ?

ምዕራፍ ሶስት

የጥንቱ ዓለም

መግቢያ

በዚህ ክፍል ውስጥ የተስተናገዱ ዋና ዋና ጭብጦች በጥንታዊው ዓለም ውስጥ ግዛቶች ብቅ ማለት ናቸው። የጥንቱ ዓለም ሥልጣኔ; እና የክርስትና አመጣጥ እና መስፋፋት።

ከ 6000 ዓመታት በፊት የመጀመሪያዎቹ የዓለም ግዛቶች ብቅ አሉ። ይህ መዝገቦችን ለመጠበቅ የሚያስችለውን የጽሑፍ ፈጠራ ከመጀመሩ በፊት ነበር። የመፃፍ ፈጠራ ከመፈጠሩ በፊት የስቴት ምስረታ መከሰቱ ትንሽ ማስረጃ የለም። ነገር ግን በተለያዩ ማህበረሰቦች ውስጥ የመንግስት ምስረታ ሂደት በእርግጠኝነት የተለየ ነበር።

የስልጣኔ አመጣጥ ከሰብሎች እርሻ መጀመሪያ እና ከእንስሳት መኖሪያነት ጋር ተያይዞ ወደ ዘላቂ ሰፈር እንዲመጣ አድርጓል። ቋሚ ሰፈራ ፣ ተመልሶ ፣ የከተማ ማዕከላት ብቅ እንዲሉ እና የአጻጻፍ ሥርዓቶች መጀመሪያ እንዲጀምሩ አድርጓል። ይህ ዓይነቱ ሥልጣኔ በግብፅ ፣ በሜሶፖታሚያ ፣ በፋርስ ፣ በሕንድ ፣ በቻይና ፣ በግሪክ እና በሮም ብቅ አለ።

እኛ ስለ ጥንታዊ ሥልጣኔ የምንማረው በአርኪኦሎጂ ከተገኘው ቁሳዊ ቅሪት ነው። ሆኖም ፣ አብዛኛው የጥንታዊ ሥልጣኔዎች ቁሳዊ ባህል ጠፋ። በ 3000 ከክርስቶስ ልደት በፊት በዎርዶች ላይ የአጻጻፍ ስርዓት በመታየቱ የጽሑፍ መዝገቦችን ማጥናት ችለናል። ሆኖም ፣ አብዛኛዎቹ እነዚህ የጽሑፍ መዝግቦት እንዲሁ ጠፍተዋል። ከዚህም በላይ አንዳንድ በጣም ቀደምት የተጻፉ መዝገቦች ለመተርጎም አስቸጋሪ ናቸው። የዚህ ሁሉ ትርጉም አንድ ሰው ስለ ጥንታዊ ሥልጣኔዎች መግለጫዎችን ሲሰጥ በጣም መጠንቀቅ አለበት።

ዛሬ ከዓለማችን ግንባር ቀደም ሃይማኖቶች አንዱ ክርስትና ነው። ይህ ሃይማኖት በመጀመሪያው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በኋላ በፍልስጤም ውስጥ ተነስቶ በዓለም አቀፍ ደረጃ ተስፋፋቶ ዋና ዓለም አቀፋዊ እምነት ለመሆን ችሏል።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- የግዛቶችን የመፍጠር ታሪካዊ ሂደት ያብራሩ ፣
- የቀድሞ ግዛቶችን እና ሥልጣኔዎችን ተፈጥሮ መተንተን ፣
- የኢትዮጵያን ክልል እና የአፍሪካ ቀንድን ጨምሮ የተለያዩ ጥንታዊ ሥልጣኔዎችን ማወዳደር እና ማወዳደር።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አሁራ ማዘዳ - አትሪክያን -ቀሳውስት -ከተማ -ግዛትኩኒፎርም -አማልክት -ዴሞክራሲ
- አሕዛብ - የተንጠለጠሉ የአትክልት ስፍራዎች -ሄለናዊ -ሂሮግሊፊክስ -ፓትርያርክ -ቅድስት ሥላሴ
- የኢሸታር በር -ሕጋዊነት -ምዕመናን -ሉጋሎች -ማኑሚሽን -አሃዳዊነት -ጉብታ -ዘጠኝ ቅዱሳን
- አሊጋርኪ -የምስራቃዊ አምባገነንነት -መንበረ ፓትርያርክ -ስደት -ፕሌቤያውያን -ፓክስ ሮማና -መዳን
- ሴኔት -ሰባት አስደናቂ ነገሮች -ቴአክራሲያዊ -“ቴአክራሲያዊው ቤተመቅደስ ግዛት” -ቪዚየርስ

3.1. ግዛቶች ብቅ ማለት

የግዛቶች መከሰት ጽንሰ -ሀሳቦች

ግዛቶች ፣ እንደወጡ ፣ በአንፃራዊ ሁኔታ ብዙ ቁጥር ያላቸው ሰዎች አስገዳጅ ኃይሎች ባሉበት መንግሥት ሥር በተወሰነ የግዛት ክልል ውስጥ ይኖሩ ነበር ፣ ማለትም ሰዎች እንዲታዘዙ ለማድረግ ኃይልን እና ቅጣቶችን የመጠቀም ችሎታ።

ለጥንታዊ ግዛቶች መፈጠር የተለያዩ ንድፈ ሐሳቦች አሉ። ምናልባት ብቅ ማለት እንደ ሃይማኖት ፣ የጦርነት አመራር ፣ የንግድ መስመሮችን መቆጣጠር እና መስኖን በመሳሰሉ ምክንያቶች የተነሳ ሊሆን ይችላል። ሆኖም ፣ የአንድ ግዛት ብቅ እንዲሉ ምክንያቶች ከሌላው ጋር ላይሆኑ ይችላሉ።

ሃይማኖት አስፈላጊ ነበር ምክንያቱም በራሱ መንገድ ዓለምን ለሰው ልጆች በማብራራት እና ለሰዎች አንዳንድ የደህንነት ስሜት እንዲሰማቸው አድርጓል። ሃይማኖት በጣም አስፈላጊ ስለነበረ በአማልክት እና በሰው ልጆች መካከል መካከለኛ የነበሩ ካህናት አስፈላጊ ነበሩ። አንዳንድ ጊዜ ሃይማኖታዊ እና “ግዛት” እና የፖለቲካ ተግባራት ተጣምረው ሊሆኑ ይችላሉ። ነገሥታት ሲወጡ ስልጣናቸው በሃይማኖት ላይ የተመሠረተ ነበር። ነገሥታት በምድር ላይ እንደ ታላቁ አምላክ ተወካዮች ተደርገው ይቆጠሩ ነበር።

ነገሥታት አመራር በሚያስፈልገው ጦርነት ምክንያት ብቅ አሉ። ግዛት ከመኖሩ በፊት በሰው ቡድኖች መካከል ከባድ እና ደም አፋሳሽ ግጭቶች ነበሩ። በተደጋጋሚ ጦርነቶች ቋሚ የጦር መሪ ስለሚያስፈልግ እና ስኬታማ የጦር መሪ ከተከታዮቹ ታማኝነት ስለሚያገኝ የጦር መሪዎች ወደ ነገሥታትነት መለወጥ ቀላል ይሆንላቸዋል። ስለዚህ ቋሚ የጦር መሪ እንደ ንጉሥ ሆኖ እየገዛ ይመጣል።

ምንም እንኳን ንግዶች ግዛቶች ከመኖራቸው ከረጅም ጊዜ በፊት ቢመጣም ፣ ለክልሎች መፈጠር ምክንያት እንደነበረ በጣም ይቻላል። ንግድ ያለፈባቸው የአካባቢዎች አለቆች መሰብሰብ ይችላሉ

ጥበቃን ለመስጠት በእቃዎች ውስጥ ክፍያዎች። ከጊዜ በኋላ እንደዚህ ዓይነቶቹ ክፍያዎች መደበኛ ግብር ሊሆኑ ይችላሉ እና በንግድ ላይ የሚከፈለው ግብር ኃይሉን እንደ ንጉሥ ሆኖ ዘላቂ ለሚደረግ የቁሳቁስ ሀብትን ይጨምራል።

በመጨረሻም ፣ በጥንታዊ ግዛቶች አመጣጥ “የምስራቃዊ ዴሞክራሲዝም” ጽንሰ -ሀሳብ ነበር። ግብርና ከወንዝ ውሃ በስፋት በመስኖ ላይ በተመሰረተባቸው እንደዚህ ባሉ ስልጣኔዎች ውስጥ ለታላቁ የመስኖ እና የጎርፍ መቆጣጠሪያ ሥራዎች የጉልበት ሥራን ለማድራጀት ዴሞክራሲክ የመንግስት ኃይል ስለተፈለገ ጠንካራ የመንግሥት ኃይል ብቅ አለ። ይህ ፅንሰ -ሀሳብ በትግሬስና በኤፍራጥስ ሽለቆዎች ውስጥ በነበረው በአባይ እና በሜሶፖታሚያ ላይ ለሚመሠረተው ለሁለቱም ግብፅ ይመስላል።

የጥንት ግዛቶች ተፈጥሮ

የጥንት ግዛቶች እንደ የእጅ ባለሞያዎች ፣ ወታደሮች ፣ ባለሥልጣናት ፣ ወዘተ ያሉ ልዩ ሙያ ያላቸው እና በክፍል ውስጥ የመለየት ችሎታ ያላቸው ሰዎች ነበሯቸው። ያለ ቀደመው የግብርና ልማት ከሌለ ማንም ግዛት ወደ ሕልውና ሊመጣ አይችልም። ይህ የሆነበት ምክንያት በቂ ፣ መደበኛ የተትረፈረፈ ምግብ ሊሰጥ የሚችለው ግብርና ብቻ ነበር። ይህ የተትረፈረፈ ምግብ ፣ አርሶ አደሩን በሕይወት ለማቆየት ከሚያስፈልገው በላይ ፣ ሌሎችን ከፍሎች እና የስቴቱ ማሸኛችን ይደግላል። ማለትም ባለሥልጣኖቹ እና ወታደሮቹ።

የጥንት ግዛቶች በመጠን ፣ በኃይል እና በ (ሥልጣኔ) ደረጃ የተለያዩ ነበሩ። (ስልጣኔ) የሚለው ቃል የመጣው ከላቲን ቃላት ለዜጎች እና ለከተማ ነው። በ (ስልጣኔ ግዛቶች) ስንል ፣ በዚህ ዐውደ -ጽሑፍ ፣ ማንበብና መጻፍ በነበሩባቸው ከተሞች ያሉ ግዛቶችን ማለታችን ነው። አንድ የሰለጠነ መንግስት እንደ ግብፅ እና እንደ አክሱም ያሉ ግዙፍ የመታሰቢያ ሥነ -ሕንጻዎችን ለመፍጠር በወቅቱ መመዘኛዎች እና በበቂ ሀብት ቴክኖሎጂን በተመጣጣኝ ሁኔታ ያዳበረ ነበር። እንዲሁም እንደ ጥንታዊቷ ቻይና ያደገ ሃይማኖት ወይም ዓለማዊ ፍልስፍና ይኖራል።

3.2. የጥንቱ ዓለም ሥልጣኔዎች

አፍሪቃ

የጥንቷ ግብፅ

ግብፅ ከጥንታዊው ዓለም ታላላቅ ሥልጣኔዎች ቀደምት ነች።

የጥንታዊው የግሪክ ታሪክ ጸሐፊ ሄሮዶቶስ ግብፅ (የአባይ ስጦታ) ነበረች ፣ ይህ ማለት በወንዙ እና በወንዙ ዳር ወደ ግብፅ ውሃ እና አፈር ያመጣው ዓመታዊው የአባይ ጎርፍ ከሌለ ግብፅ መኖር አትችልም ነበር። ከወንዙ ባሻገር ግብፅ በሁለቱም በኩል በረሃ ናት። የግብፅ የፖለቲካ አንድነት

በአባይ ወንዝም ተችሏል። አባይ በወንዙ ዳርቻ ላይ ያለውን የእርሻ መሬት ጠባብ ቦታ ለመቆጣጠር ቀላል ግንኙነትን ሰጥቷል።

ግብፅ በጣም ቀደም ብሎ አንድ የተባበረ መንግሥት ሆነች። በእውነቱ ስሙን ፣ ማንነቱን እና የግዛት ክልሉን በጊዜ ጠብቆ ያቆየ በዓለም ውስጥ እጅግ ጥንታዊው ግዛት ነው። በባህሉ መሠረት ሜኔስ (ከክርስቶስ ልደት በፊት ከክርስቶስ ልደት በፊት 2003) ንጉሠ ነገሥቱን የላይኛውን ግብፅን እና የታችኛውን ግብፅ በአንድነት ባዋሃደ ጊዜ ግብፅ አንድ ሆነች። የላይኛው ግብፅ አሁን ዘመናዊ ካይሮ ከሚባለው በስተደቡብ ሲሆን የታችኛው ግብፅ የአባይ ደለልን ጨምሮ ከዘመናዊው ካይሮ በስተ ሰሜን ነበር።

የጥንቷ ግብፅ ታሪክ አብዛኛውን ጊዜ በብሉይ መንግሥት (ከ 2668 እስከ 2181 ዓክልበ.) ፣ በመካከለኛው መንግሥት (ከ 2040 - 1730 ዓክልበ. የማዕከላዊው የፖለቲካ ሥልጣን ሲፈርስ ፣ በመቀጠልም እንደገና መቀላቀል የተጀመረበት የመጀመሪያው እና ሁለተኛው መካከለኛ ጊዜያት ነበሩ። በሦስቱ መንግሥታት እና በመካከለኛው ዘመናት ውስጥ በግብፅ ውስጥ በአጠቃላይ 31 የአገሬው ተወላጆች ገዥዎች ነበሩ። ከአዲሱ መንግሥት በኋላ ግን የአገሬው ተወላጅ አገዛዝ በ 343 ዓክልበ የመጨረሻው የፋርስ ወረራ በግብፅ ተጠናቀቀ። ታላቁ እስክንድር ግብፅን ከፋርስ በ 332 ዓክልበ. በ 30 ከክርስቶስ ልደት በፊት ግብፅ የሮማ ግዛት አካል እስክትሆን ድረስ የመቄዶኒያ-የግሪክ አገዛዝ ቀጥሏል። ከፋራውያን በኋላ ግብፅ እስከ 20 ኛው ክፍለዘመን ድረስ የአገሬው ተወላጅ የግብፅ ገዥ አልነበራትም።

በግብፅ ንጉሱ ሁሉን ቻይ ነበር። እሱ ሥጋ የለበሰ አምላክ ተደርጎ ይቆጠር ነበር እናም በምድር ላይ ከ “ሞት” በኋላ የግብፅን እና የሕዝቡ ደህንነት የሚጠብቅ አምላክ ይሆናል።

ከአዲሱ መንግሥት ዘመን ጀምሮ የግብፅ ንጉሥ (ፈርዖን) ተባለ። “ፈርዖን” የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ለጥንታዊ የግብፅ ቃል ትርጉሙ “ታላቅ ቤት” ማለትም ንጉሱ የሚኖርበት ቦታ ነው። " ታላቅ ቤት " ለንጉሱ ክብር ማዕረግ ሆኖ አገልግሏል።

የአሮጌው መንግሥት ዋና ከተማ ሜምፊስ የአሁኑ ካይሮ በሚገኝበት ቦታ አቅራቢያ ነበር። በመካከለኛው እና በአዲሱ መንግሥታት ወቅት ዋና ከተማው ወደ ቴብስ ተዛወረ ፣ ወደ ደቡብ በጣም ርቆ ነበር። ቪዚየርስ የተባሉ ባለሥልጣናት የጥንቷን ግብፅ እንዲያስተዳድር ረድተውታል። ቪዛዎቹ እንደ ከንቲባዎች ፣ ግብር ሰብሳቢዎች እና ዳኞች ሆነው አገልግለዋል። የጥንቷ ግብፅ " nomes " ተብለው ወደ 42 አውራጃዎች ተከፋፈሉት። እያንዳንዱን አውራጃ እንዲገዛ «Nemarch» በመባል የሚታወቅ ባለሥልጣን ሾመ።

በጥንቷ ግብፅ አብዛኞቹ ተራ ሰዎች በግብርና ላይ ተሰማርተው ነበር። እርሶ አደሮች መሬታቸውን በመስኖ በማልማት አብዛኛውን ዓመት ሰብሎችን ያመርቱ ነበር። ከአባይ ወንዝ ወደ እርሻቸው የሚያጓጉዙ ቦዮችን ሠርተዋል። የግብፅ ገበሬዎች ብዙ ያመረቱትን ግብር ለግብር ወይም ለባለንብረቶች ክፍያ ማስረከብ ነበረባቸው። እነሱ የግዴታ የህዝብ የጉልበት አገልግሎቶችን ወይም አስከሬን ማከናወን ነበረባቸው እና አንዳንድ ገበሬዎች ወደ ፈርኦ ጦር ውስጥ እንዲገቡ ተደርገዋል።

የጥንት ግብፃውያን ብዙ አማልክት (አማልክት እና አማልክት) ያመልኩ ነበር ምክንያቱም የተለያዩ አማልክት በእያንዳንዱ የተፈጥሮ ገጽታ እና በእያንዳንዱ የሰው እንቅስቃሴ ላይ ተጽዕኖ ያሳድራሉ። የጥንት ግብፃውያን ከሞት በኋላ በሕይወትም ያምናሉ። ይህ “ከሞት በኋላ” የሚለው እምነት አንዳንድ ጊዜ ለሞት እና ለመቃብር ውድ ውድ ዝግጅቶችን ያስከትላል። ለምሳሌ ፣ ለፒራሚዶች እና ለሌሎች ታላላቅ የመቃብር ስፍራዎች ለንጉሶች እና ለንጉሶች ግንባታ ውጤት ሆነ። ሌሎች ተራ ግብፃውያን ትናንሽ መቃብሮች ነበሯቸው።

የጥንቷ ግብፅ ፒራሚዶች በዓለም ላይ በጣም ጥንታዊ እና ትልቁ የድንጋይ መዋቅሮች ናቸው። የ 35 ዋና ዋና ፒራሚዶች ፍርስራሽ አሁንም በአባይ ወንዝ ላይ ነው። በጊዛ ላይ ሦስት ግዙፍ ፒራሚዶች ከጥንታዊው ዓለም ሰባት ተዓምራት አንዱ ናቸው። ትልቁ ፣ በጊዛ የሚገኘው ታላቁ ፒራሚድ ቁመቱ 140 ሜትር ያህል ነው። ታላቁ የድንጋይ ፒራሚዶች በብሉይ መንግሥት በአንድ አጭር ጊዜ ውስጥ ብቻ እንደተሠሩ መታወስ አለበት። የጥንቷ ግብፅ የሌሎች ዓይነቶች ታላቅ የመታሰቢያ ሥነ ሕንፃ አላት። ይህ በአዲሱ መንግሥት ዘመን ከፍታው ደርሷል። የካርናክ እና የአቡ ሲምበል ታላላቅ እንቅስቃሴዎች ከአዲሱ መንግሥት ተነስተዋል።

አዲሱ መንግሥት የጥንቷ ግብፅ የዓለም ኃይል መንግሥት የሆነችበት የ 500 ዓመታት ጊዜ ነበር። ግብፅ በ 1400 ዎቹ ከክርስቶስ ልደት በፊት በንጉሥ ቱትሞሴ 3 ሥር ታላቅ ግዛት ገንብታ የሥልጣኗ ከፍታ ላይ ደረሰች። ለ 20 ዓመታት በየዓመቱ ወደ እስያ ወታደራዊ ዘመቻ በመምራት ፍልስጤምን እና ሶሪያን ወደ ግብፅ ግዛት አስገባ። ቱትሞዝ እንዲሁ ዋጋ ያላቸው የባሮች ፣ የመዳብ ፣ የወርቅ ፣ የዝሆን ጥርስ እና የኢቦኒ ምንጮች በሆኑ በኩሽ እና በዙሪያው ኑቢያ ላይ የግብፅን ቁጥጥር አቋቋመ። በእነዚህ ድሎች ምክንያት ግብፅ በመካከለኛው ምስራቅ ጠንካራ እና ሀብታም ሀገር ሆናለች። ራሜሴስ ዳግማዊ (ረ. 1290 - 1224 ዓክልበ.) በወቅቱ ከታወቁት ፈርዖን አንዱ ነበር። በንግስት ሃትሸፕቱሱ የተላከው ወደ ፑንት የታወቀ ጉዞ በአዲሱ መንግሥት ዘመንም ተካሂዷል።

የጥንት ግብፃውያን የሰለጠነ አኗኗር አዳብረዋል። በሂሳብ ፣ በመንግስት ፣ በሃይማኖት ፣ በምህንድስና እና በሥነ -ሕንጻ ፣ በጽሑፍ እና በሳይንስ ውስጥ አስደናቂ እድገት አሳይተዋል። ብዙዎቹ እነዚህ ሀሳቦች ባሻገር ሰዎች ተወስደዋል። የግብፅ ሀሳቦች እና ልምዶችም ከግብፅ ጋር በሚጓዙበት የውጭ አገር ነጋዴዎች ንግድ ተሰራጭተዋል።

ኩሽ/ ሜሮ

ኩሽ በአሁኑ ሰሜናዊ ምስራቅ ሱዳን ውስጥ በአባይ ወንዝ ዳር የነበረ ግዛት ነበር። የተቋቋመበት ቀን አይታወቅም ፣ ግን ከክርስቶስ ልደት በፊት በ 2000 ነበር እና እስከ 350 ገደማ ድረስ ይቆያል። ኩሽ የንግድ ማዕከል ነበር እናም ባሮችን ፣ ከብቶችን ፣ ወርቅን እና የዝሆን ጥርስን ወደ ውጭ ይልካል።

ግብፅ በኩሽ በ 1500 ከክርስቶስ ልደት በፊት ድል አደረገች ፣ ኩሽቲስቶች የግብፅን ሥነ ጥበብ ፣ ቋንቋ እና ሃይማኖት አካላትን ተቀበሉ። በኋላ ፣ ኩሺዎች ኃይሉ ሲቀንስ በ 750 ከክርስቶስ ልደት በፊት ግብፅን ተቆጣጠሩ። አምስት የኩሽ ገዢዎች ግብፅን እንደ ሃያ አምስተኛው ሥርወ መንግሥት ፈርዖኖች አድርገው ገዙ። በዚህ ወቅት ናፓታ የግብፅ እና የኩሽ ጥምር ግዛት ዋና ከተማ ነበረች። ከ 670 ከክርስቶስ ልደት በፊት ገደማ ኩሺያውያን ግብፅን ገዙ ፣ ከእስያ የመጡ አሦራውያን ግብፅን አጥቅተው የቀድሞውን የግብፅ ዋና ከተማ ቴቤስን እስከማባረር ደርሰዋል። ከዚያም የአሦር ጦር የኩሽ ዋና ከተማ የሆነውን ናፓታ አጠፋ። የኩሽ ገዥዎች ከጥቃቱ ተርፈው ወደ ማዕከላዊ ኩሽ ወደ ደቡብ ሸሹ።

ከክርስቶስ ልደት በፊት በስድስተኛው ክፍለ ዘመን አካባቢ የኩሽ መንግሥት ግዛቱን በደቡብ አቅጣጫ ማስፋፋት ጀመረ። የመንግሥቱ ደቡባዊ ወሰን በአሁኑ ካርቱም ከተማ ውስጥ የሆነ ቦታ ነበር። የመንግሥቱ ዋና ከተማም በካርቱም ሰሜናዊ ክፍል ወደሚገኝ ወደ ሜሮ ተዛወረ። ሜሮ በካፒታልነት ያገለገለበት ወቅት በኩሽ ስልጣኔ ውስጥ የከበረውን ዘመን አመልክቷል። በዚህ ምክንያት የዚህ ዘመን የኩሽ ሥልጣኔ ብዙውን ጊዜ የሜሮቲክ ሥልጣኔ ተብሎ ይጠራል።

ኩሺያውያን የብረት ማዕድን እና ጠንካራ እንጨት አገኙ። እነሱ በደንብ የዳበረ የብረት ኢንዱስትሪ ነበራቸው እና የብረት መሳሪያዎችን እና መሳሪያዎችን ሠርተዋል። የብረት መሣሪያዎችን መጠቀም መንግሥቱ በወታደራዊ ኃይል በጣም ኃይለኛ እንዲሆን አድርጎታል። ሰፊ ግዛትን አሸንፎ የአፍሪካ ቀንድን ንግድ በብቸኝነት ተቆጣጠረ። የሜሮ ብልጽግና በአብዛኛው የተመካው በዚህ ንግድ ላይ ነው። ዋናው የኤክስፖርት ዕቃዎች የዝሆን ጥርስ ፣ ባሪያዎች ፣ ብርቅ ቆዳዎች ፣ የሰጎን ላባዎች ፣ ኢቦኒ እና ወርቅ ይገኙበታል። ሜሮ በሥልጣኑ ከፍታ ላይ ደርሷል ከክርስቶስ ልደት በፊት በሦስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ

እስከ የመጀመሪያው ክፍለ ዘመን ዓ.ም. በዚህ ወቅት የሜሮ ሰዎች በኪነጥበብ እና በሥነ -ሕንጻ ውስጥ አዲስ ቅጦች አዳብረዋል ፤ የራሳቸውን ቋንቋ ይጠቀሙ ፤ የአጻጻፍ ሥርዓትን ፈለጉ እና የራሳቸውን አማልክት ያመልኩ ነበር።

የሜሮ ውድቀት የተጀመረው በመጀመሪያው መቶ ዘመን ዓ.ም. አጋማሽ ላይ ነው። ይህ የሆነው ተቀናቃኙ የአክሱም ግዛት በመነሳቱ ነው። በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ኢዛና የተባለው የአስኩማውያን ንጉሥ ሜሮን ወረረ። የኢዛና ሠራዊት ሜሮንን አሰናብቶ አቃጠለው በዚህም የኩሽ ጥንታዊ መንግሥት አከተመ።

እስያ

ሜሶፖታሚያ

እስያ ለጥንታዊው ዓለም በርካታ ሥልጣኔዎች ሌላ መኖሪያ ነበረች። ብዙዎቹ እነዚህ ቀደምት ሥልጣኔዎች በከተማ ቀኖች ላይ ተመስርተው ነበር።

ከክርስቶስ ልደት በፊት በ 2900 ከክርስቶስ ልደት በፊት በደቡባዊ መስጴጦምያ (በዘመናዊቷ ኢራቅ) ፤ በትግሬስና በኤፍራጥስ ወንዞች መካከል ሱመሪያ ተብሎ በሚጠራው አካባቢ የከተማ ግዛቶች ሥልጣኔ ብቅ አለ። ሜሶፖታሚያ የሚለው ስም በወንዞች መካከል ከሚለው የግሪክ ቃል የመጣ ነው። ሱሜሪያውያን ወደ ሌላ ቦታ ከመዛወራቸው ምንም ማስረጃ የለም ፤ እነሱ የአገሬው ተወላጅ ሊሆኑ ይችላሉ።

የሱመሪያ ከተማ-ግዛቶች ገዥዎች ሉጋል ተብለው የሚጠሩ ፍጹም ነገሥታት ነበሩ። ንጉ የከተማው ግዛት ዋና አምላክ ተወካይ ሆነው ገዙ። እሱ እንደ ግብፅ ራሱ አምላክ አልነበረም። የአምላኩ አምልኮ በትክክል መከናወኑን የማየት ኃላፊነት ነበረበት። የመንግሥቱ ብልጽግና እና ደህንነት በአምላክ ትክክለኛ አምልኮ የተረጋገጠ ነበር ተብሎ ይታመን ነበር። ሉጋል ንጉስ ነበር ፤ ግን ለአማልክት ከፍተኛ ግዴታ ነበረው። አንድ የቅርብ ጊዜ ሥራ አስተያየት ሲሰጥ ፤ “አንዳንድ መሬት የንጉሱ ነበር ፤ አንዳንዶቹ ለቤተመቅደሶች የተመደቡ ፤ እና አንዳንዶቹ በግል ባለቤትነት የተያዙ ናቸው።”

በቅርብ በተደረጉ ጥናቶች አመለካከቶች መሠረት ፤ ብዙ ቁጥር ያላቸው የከተማ-ግዛቶች ነዋሪዎች በከተሞች ቅጥር ውስጥ ይኖሩ ነበር። ይሁን እንጂ ከእነዚህ ውስጥ አብዛኛዎቹ በየዕለቱ መሬት ላይ ለመሥራት የሚሄዱ ገበሬዎች ነበሩ። ሌሎቹ ነዋሪዎች ካህናት ፤ ባለሥልጣናት ፤ ወታደሮች የእጅ ሙያተኞች እና ነጋዴዎች ነበሩ። ከተማው - ግዛቶች እንጨትና ብረትን ጨምሮ የተለያዩ ሽቀጦችን ከውጭ ያስመጡ ነበር። አንዳንድ አቅርቦቶች በወታደራዊ ጉዞዎችም አምጥተው ወይም እንደ ግብር ተደርገዋል።ከግብፅ በተለየ በሜሶፖታሚያ ለነገሥታቱና ለብዙ አማልክት የተገነቡ ታላላቅ ሐውልቶች አልነበሩም። ይህ የሆነበት ምክንያት ድንጋይ እና ጥሩ ጣውላ ለግንባታ ባለመገኘቱ ነው። ሆኖም ፤ አርኪኦሎጂስቶች በፀሐይ በደረቁ በጭቃ ጡቦች ውስጥ አስፈላጊ መዋቅሮችን ቁፋሮ አድርገዋል።

አንዳንድ ጸሐፊዎች እንደሚሉት ከሆነ ማረሻው ለመጀመሪያ ጊዜ የከተማ-ግዛቶች ከመቋቋሙ በፊት በሱሜሪያ ውስጥ ጥቅም ላይ ውሏል። በነፋስ የሚንቀሳቀሱ ጀልባዎችም በሱመሪያ ውስጥ በመጀመሪያ ታዩ። ሱመሪያውያን በብረት ሥራ ባለሙያ ሆነዋል እናም የነሐስ ቅርሶቻቸው በዕለቱ ደረጃ ላይ ያልተለመዱ ክህሎቶችን አሳይተዋል። እንደ ጥንታውያን ግብፃውያን ሁሉ ሱመሪያውያን ለቀን መቁጠሪያ ፤ ለመሬት ልኬት እና ለአስተዳደር ዝግጅት የሚጠቀሙባቸውን በሥነ ፈለክ እና በሂሳብ ውስጥ ክህሎቶችን አዳብረዋል። 60 ደቂቃዎቹን በሰዓት እና 360 (ከሱመሪያኖች በክብብ ውስጥ) አግኝተናል።

ከ 3200 - 2900 ከክርስቶስ ልደት በፊት ገደማ መካከል ሱመሪያኖች የአጻጻፍ ሥርዓትን አዘጋጁ። ሥርዓቱ የቃላት ስዕሎችን በመጠቀም ፤ ኪዩኒፎርም በሚባል የሽብልቅ ቅርጽ ገጽ-ባህሪዎች ስርዓት ውስጥ ተገንብቷል። (ሽብልቅ የሚለው የላቲን ቃል ከኑስ ነው ፤ ስለዚህ ስሙ ኩኒፎርም)። ኪዩኒፎርም የተጻፈው በጡባዊ ላይ በእጅ መሣሪያ ወይም ለሰላሳ ሽክላ የሽብልቅ ቅርጽ ምልክቶችን በመጫን ነው። ከዚያም ጭቃው በፀሐይ ደርቆ ከባድ ሆነ። ኩኒፍርም እንደ ሂሮግሊፊክስ ያሉ ውስብስብ ፤

አስቸጋሪ ፣ ፊደል ያልሆነ ሥርዓት ነበር። ምንም እንኳን የሱመር ቋንቋ ከጊዜ በኋላ መናገር ቢቆይምም ፣ ኪዩኒፎርም ሌሎች ቋንቋዎችን ለመጻፍ ያገለገለ ሲሆን ከብዙ ዘመናት ጀምሮ ከግብፅ ውጭ የጥንቱ መካከለኛው ምስራቅ የአጻጻፍ ስርዓት ነበር።

ሱመሪያውያን በሕግ ፣ በሥነ -ጥበብ እና በሳይንስ አስደናቂ አስተዋጽኦ አበርክተዋል። ሜሶፖታሚያውያን ስለ ሰማያዊ አካላት በጥንቃቄ ጥናት አድርገዋል። በእፅዋት እና በቋሚ ኮከቦች መካከል ያለውን ልዩነት ተገንዝበዋል። ይህ ለዘመናዊ የስነ ፈለክ ጥናት ጥናት መሠረት ጥሏል።

የድሮው የባቢሎን ግዛት ፣ አሦር እና አዲሱ የባቢሎን ግዛት

ባቢሎን የጥንቱ ዓለም ታላቅ ከተማ ነበረች። የባቢሎኒያ መንግሥት ዋና ከተማ እና የሁለት የባቢሎን ነገሥታት ዋና ከተማ ነበረች። ባቢሎን በአሁኑ ጊዜ በኢራቅ አል-ሂላ ከተማ አቅራቢያ በኤፍራጥስ ወንዝ ዳርቻ ላይ ቆማለች። ባቢሎን አስፈላጊ የንግድ እና የሃይማኖት ማዕከል ነበረች። ባቢሎን የሚለው ቃል የእግዚአብሔር በር ማለት ነው።

መዛግብት በመጀመሪያ ስለ ባቢሎን የጠቀሱት በ 2200 ዓክልበ. የመጀመሪያው አስፈላጊ የባቢሎን ገዥ ንጉሥ ሱሙዓቡም ከክርስቶስ ልደት በፊት በ 1894 ዓም ሥርወ መንግሥት መሠረተ። የዚያ ሥርወ መንግሥት በጣም የታወቀው ንጉሥ ከ 1792 እስከ 1750 ዓክልበ ገዝቶ ጥበበኛና ፍትሐዊ የሕግ ሕግ በማውጣት ዝና ያገኘ ሃሙራቢ ነበር። የኢኮኖሚ ሕጎች በፍላጎቶች ላይ መግዛትን ፣ መሸጥን ፣ የግል ንብረትን መኖር ያሳያሉ። የወንጀል ሕጎች ጨካኝ እና ለማህበራዊ መደብ እና ጾታ አድልዎ ነበሩ። ለተራ ሰዎች ቅጣቶች የበለጠ ከባድ እና አካላዊ ነበሩ። የሃሙራቢ የሕጎች ኮድ ለቀጣይ ኮዶች ሞዴል ሆነ።

በድል አድራጊነት ለሥልጣን እና ለግዛት በሚደረገው ትግል አሦራውያን ወደ ላይ ወጥተው ከ 9 ኛው ክፍለ ዘመን ዓክልበ ጀምሮ በመካከለኛው ምስራቅ ትልቁን ግዛት አቋቋሙ። ስልጣኔዋ ከደቡብ ጎረቤቷ ከጥንቷ ባቢሎን ጋር በብዙ መልኩ ተመሳሳይ ነበር።

አሦራውያን የእስያ ሮማውያን ተብለው ተጠርተዋል። እንደ ሮማውያን ሁሉ ታላቅ ድል አድራጊዎች ነበሩ። በድል አድራጊዎቻቸው በሮማውያን መንገድ ፣ በልዩ አደረጃጀት ፣ በጦር መሣሪያ እና በመሣሪያ አሸንፈዋል።

አሦራውያን ሴማዊ ተናጋሪዎች ነበሩ እና አገራቸው በአሁኑ ሰሜናዊ ኢራቅ ውስጥ ነበረች። ዋና ከተማቸው በመጀመሪያ አሹር ፣ በአለቃው አምላክ ስም የተሰየመ ሲሆን በኋላ ላይ ነነዌ ሁለቱም በትግሪስ ወንዝ ላይ ነበሩ።

የአሦር ንጉሥ ፍጹም ኃይል ነበረው። እሱ የአሦር አለቃ የአሹር አምላክ ተወካይ ሆኖ ገዛ። ፈረሰኞችን ፣ ሰረገሎችን እና እግረኞችን ያቀፈው የአሦር ሠራዊት ቀልጣፋ እና የተዋቀረ ነበር። አሦራውያን በደንብ የዳበረ የመከበብ ዘዴዎችን ይጠቀሙ ነበር። ሠራዊቱ ከነሐስ ይልቅ የብረት መሣሪያዎችን እየተጠቀመ ነበር።

የአሦር ግዛት በግዛት ተከፋፈለ። እያንዳንዱ አውራጃ የሚተዳደረው ለማዕከላዊው መንግሥት ኃላፊነት ባለው ገዥ ነበር። በዳርቻው ላይ ለአሦር ግብር የሚከፍሉ እና ወታደሮችን የሚያቀርቡ ገዝ ገዥ ግዛቶች ነበሩ። የአሦር ሕብረተሰብ መኳንንቶች ፣ ነፃ አነስተኛ የመሬት ባለቤቶች ፣ የግል ነጋዴዎች ፣ የተቀጠሩ ሠራተኞች እና ጥቂት ባሮች ነበሩ። ንግድ አስፈላጊ ነበር እና የመንግሥት ገቢዎች አብዛኛው ክፍል በንግድ ላይ ከሚገኘው ግብር ነበር።

የአሦር አገዛዝ ለሚቀበሉት ሰላምና ብልጽግናን ያመጣ ይመስላል። አሦራውያን አንዳንድ ጊዜ ድል ያደረጉ ሕዝቦች የራሳቸውን ገዥዎች እንዲይዙ ፈቀዱ። ነገር ግን ሕዝቡ ካመፁ ወይም ግብር ለመክፈል ፈቃደኛ ካልሆኑ ብዙውን ጊዜ ከተሞቻቸውን ያወድሙ እና ሕዝቡን ወደ ሩቅ ወደ ግዛቱ ክፍሎች ይልኩ ነበር።

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከክርስቶስ ልደት አጋማሽ በኋላ አሦር ቀንሷል። ሜዶናውያንና ባቢሎናውያን በአሦር ላይ ጥቃት ሰነዘሩ። በ 612 ዓክልበ አሹር እና ነነዌ ተይዘው ወድመዋል። የውስጥ ለውስጣዊ ትግል የአሦራውያንን ግዛት በማዳከሙ ከግዛቱ ውስጥ እና ከውጭ ለጠላቶቹ ዕድል ፈጠረ። የአሦር ግዛት በአዲሱ የባቢሎን ግዛት ተተካ ፣ ግን ብዙም አልዘለቀም።

አዲሱ የባቢሎን ግዛት የተጀመረው በ 626 ከክርስቶስ ልደት በፊት ሲሆን የባቢሎናዊው ወታደራዊ መሪ ናቦፖላስር የባቢሎን ንጉሥ ሆነ። ናቦፖላስር ከዚያ ባቢሎንን ከአሦራውያን ተቆጣጠረ። በ 614 እና 612 ከክርስቶስ ልደት በፊት በባቢሎናውያን እና በመካከለኛ ኢጋሮቻቸው የተሰነዘሩት ጥቃቶች የአሦራውያንን ግዛት አቁመዋል። እስከ 605 ዓክልበ. በነገሠ በናቦፖላስር ሥር አዲሱ የባቢሎን ግዛት አብዛኛው የመካከለኛው ምሥራቅን ተቆጣጠረ።

ባቢሎን በአዲሱ የባቢሎን ግዛት ሥር ታላቅ ክብሯን አግኝታለች። ናቦፖላስር እና ልጁ ዳግማዊ ናቡከደነፆር ከተማን በከፍተኛ ደረጃ እንደገና ገንብተዋል። በናቡከደነፆር ዘመነ መንግሥት ፣ ከ 605 እስከ 562 ዓክልበ ፣ ሠራተኞች ከባቢሎን ውጭ 26 ሜትር ገደማ የሚደርስ ግድግዳ ሠርተዋል። ግዙፍ የውስጥ ግድግዳዎች የከተማዋን ዋና ክፍል ይጠብቁ ነበር። አንድ ሰፊ ጎድጓዳ ሳህን ውስጡን ግድግዳዎች ከበውታል። ሰዎች በስምንት የነሐስ በሮች በኩል ወደ ከተማዋ ገብተው ወጥተዋል። ከእነዚህ በሮች ትልቁ ፣ ትልቁ የኢሽታር በር ፣ ሰልፍ ጎዳና በሚባል በተጠረበ መንገድ ላይ ቆሟል።

የናቡከደነፆር ዋና ቤተ መንግሥት እና ምሽግ በኢሽታር በር እና በኤፍራጥስ ወንዝ መካከል ቆሟል። ይህ አካባቢ ምናልባት የከተማዋን ዝነኛ የተንጠለጠሉ የአትክልት ስፍራዎችን ያካተተ ሊሆን ይችላል። የጥንት ግሪኮች እነዚህ ከፍ ባለ ሕንፃ ጣሪያ ላይ ያደጉትን የአትክልት ስፍራዎች ከጥንታዊው ዓለም ሰባት አስደናቂ ነገሮች አንዱ አድርገው ገልፀዋል። የማርዳክ ቤተ መቅደስ እዚያ ቆሟል። በተጨማሪም አካባቢው የኋላቤል ግንብ በመባል ይታወቅ የነበረውን ዚግግራትን ፣ የመታሰቢያ ሐውልትን አካቷል።

የናቡከደነፆር ተተኪዎች ተወዳጅ አልነበሩም ፣ እናም ግዛቱ ደካማ ሆነ። በ 539 ከክርስቶስ ልደት በፊት የፋርስ ወራሪዎች ባቢሎንን ተቆጣጥረው አዲሱን የባቢሎን ግዛት ወረወሩ።

የፋርስ ግዛት

የጥንት ፋርስ አሁን ኢራን እና አፍጋኒስታን የሚባሉትን ክፍሎች ያካተተ መሬት ነበር። ፋርስ የሚለው ስም የመጣው ከፋርስ ሲሆን ይህም የግሪክ ስም ለክልሉ ነበር። ፋርሳውያን ራሳቸው ክልሉን የአሪያኖች ምድር ብለው ጠሩት ፣ ኢራን የሚለው ስም የመጣበት ቋንቋቸው አሪያን።

የፋርስ ግዛት መስራች ታላቁ ቂሮስ (557-530BC) ድል አድራጊ ነበር። የእሱ ተተኪዎች ግዛቱን ከጥንታዊ ግዛቶች ሁሉ ትልቁ እስኪሆን ድረስ አስፋፉት።

የፋርስ ንጉሠ ነገሥት (ታላቁ ንጉሥ ፣ የነገሥታት ንጉሥ) ተብሎ የተጠራው የፋርስ አምላክ አውራ ማዝዳ ተወካይ ሆኖ ፍጹም ገዥ ነበር። የንጉሠ ነገሥቱ ገዥ ባለሥልጣናት እና የሠራዊቱ ፈረሰኛ ኮር የመጡት የፋርስ መኳንንት ሲሆኑ ተራ ሰዎች ደግሞ የሠራዊቱን እግረኛ ኮር ያቀርባሉ። ግዛቱ ሳተራፒ ተብለው ወደ አውራጃዎች ተከፋፈሉ ፣ እያንዳንዳቸው ሳተራ ተብሎ በሚጠራ ባለሥልጣን ይተዳደሩ ነበር። አውራጃዎቹ ግብር ከክፈሉ እና ለፋርስ ጦር ወታደሮችን ካቀረቡ ብዙ የራስ ገዝ አስተዳደር ነበራቸው። ፋርሳውያን ልጆቻቸውን ፈረስ እንዲጋልቡ ፣ ቀስቶችን እንዲመቱ እና እውነትን እንዲናገሩ አስተምረዋል። ውሸትን ወይም ዕዳ ውስጥ መሆንን እንደ ውርደት ይቆጥሩታል።

የጥንት ፋርስ ገበሬዎች ነበሩ። እህልን እና ከብቶችን ማን አሳደገ። የፋርስ ገበሬዎች ስንዴ ፣ ገብስ ፣ አጃ እና አትክልት ለማልማት መስኖን አዘጋጁ። ከፀሐይ በሚወጣው ሙቀት ትነት እንዳይኖር ከመሬት በታች ያሉ ዋሻዎችን ተጠቅመው ከተራሮች እስከ ሸለቆዎች እና ሜዳዎች ድረስ 160 ኪሎ ሜትር ያህል ውሃ አመጡ። ካራቫኖች ከብዙ የዓለም ክፍሎች የንግድ ዕቃዎችን በፋርስ በኩል ወደ ሜዲትራኒያን ባሕር ይዘው ነበር። ዳሪክስ የሚባል የወርቅ ምንዛሪ በመላው ግዛቱ ውስጥ ጥቅም ላይ ውሏል። የፋርስ ዳሪክስ የተሰየሙት በመጀመሪያ በንጉሠ ነገሥቱ ዳርዮስ (በ 5 ኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት) ነበር።

ዞራስተር (ወይም ዛራቱስትራ) ከክርስቶስ ልደት በፊት በስድስተኛው ክፍለ ዘመን የኖረ የፋርስ ነቢይ ነበር። ዞራስትራስጊዝም የተባለውን ወደ አንድ አምላክ አምላኪ ሃይማኖት አስተዋወቀ። ጥሩ እና ክፉ ሁለት ተቃራኒ መርሆች እንዳሉ ሰብኳል። መልካሙ የተወከለው አሁራ ማዝዳ በተባለው ከፍተኛ አምላክ ፣ ክፉውም በአህሪማን ነው።

ታላቁ እስክንድር በ 331 ዓክልበ የፋርስን ግዛት ድል አደረገ ፣ እና ክልሉ የእስክንድር ግዛት አካል ሆነ።

ሕንድ

የመጀመሪያው የሕንድ ሥልጣን በ 2500 ዓክልበ ገደማ በኢዱስ ሸለቆ ውስጥ ተጀምሮ በ 1500 ዓክልበ ገደማ ጫፍ ላይ ደርሷል። ይህ ሥልጣን የጀመረው በሰሜናዊ ሕንድ ተወላጅ በሆኑት ድራቪዲያን ተብለው በሚጠሩ ሰዎች ነው። የአርኪኦሎጂ ባለሙያዎች የኢንዶስ ሸለቆ ሥልጣን ሁለት ዋና ዋና ከተማዎችን አግኝተዋል። ሞሄንጅ-ዳሮ እና ሃራፓ። ሞሄንጅ-ዳሮ የአንድ ነጠላ ግዛት ዋና ከተማ እንደ ሆነ ወይም ራሱን የቻለ የከተማ ግዛት እንደሆነ አይታወቅም። ከንባብነት ውጭ የሁለቱ ከተሞች ስፋት ትልቅ ይመስላል እናም የጎዳናዎቹ እና የህንፃዎቹ አራት ማዕዘን ቅርፅ አንድ ዓይነት የከተማ ዕቅድ ይጠቁማል። ጥሩ የውሃ አቅርቦት እና የፍሳሽ ማስወገጃ ስርዓቶችም ነበሩ። ሕንፃዎቹ የተገነቡት በጡብ ብቻ በፀሐይ ውስጥ ሳይደርቅ ነገር ግን በምድጃ ውስጥ መጋገር ነበር።

የኢንዶስ ሸለቆ ሥልጣን መጥፋት ብዙም ባልታወቁ ምክንያቶች ድንገተኛ እና የተሟላ ነበር። የኢንዶስ ሸለቆ ከተማዎችን ለማጥፋት የተለያዩ ዓይነት ማብራሪያዎች ተሰጥተዋል። ግን ምክንያታዊ የሚመስሉ ጥቆማዎች በደን መጨፍጨፍ ፣ እንደ ወባ ወረርሽኝ በሽታ ፣ በኢንድ ወንዝ አካሄድ ለውጦች እና የአየር ንብረት ለውጦች ምክንያት የአካባቢ መበላሸት ናቸው።

የኢንዶስ ሸለቆ ሥልጣን ከጠፋ በኋላ የኢንዶ-አሪያ ሰዎች ወደ ሰሜናዊ ሕንድ መንቀሳቀስ ጀመሩ። እነዚህ ሰዎች ድራቪዲያንን ድል አድርገው ከሰሜን ሕንድ አባረሯቸው። ኢንዶ-አሪያዎች ወደ ሰሜናዊ ሕንድ ታላላቅ ሜዳዎች ተዛወረው እዚያ ሰፈሩ እና የጥንታዊ እና የመካከለኛው ዘመን ሕንድን ሥልጣን ግዛቶች አቋቋሙ። ደቡባዊ ሕንድ በአብዛኛው Dravidian ሆኖ ቆይቷል።

የሂንዱ ሃይማኖት የተገነባው ከመጀመሪያዎቹ ኢንዶ-አሪያዎች እምነት ነው። የሂንዱይዝም አንድ መሠረታዊ የጋራ ሀሳብ የሰው ልጅ እንደገና በመወለድ ዑደት ተፈርዶበታል። አንድ ሰው በመንፈሳዊ ከፍ ያለ እና የተሻለ ወይም አንድ ሰው (ወይም እንስሳ እንኳን) ዝቅ እና የከፋ ሆኖ እንደገና ሊወለድ ይችላል። መዳን በተለያዩ መንገዶች ሊገኝ ይችላል። ለምሳሌ ፣ በቁሳዊው ዓለም ደስታን በመተው በቅዱስ ሰው (ጉሩ) መሪነት መንፈሳዊ እውቀትን በመፈለግ ሊገኝ ይችላል። ቡድኒዝም ከሂንዱይዝም እንደ ተሃድሶ እንቅስቃሴ ብቅ አለ። ቡድኒዝም የተመሠረተው በሲድሃር ጋውታማ (ከ 563 - 483 ዓክልበ.) ነው። ቡድኒዝም “መካከለኛ መንገድ” ን ወደ መዳን አስተምሯል ፣ በአንድ በኩል የአሳሳፊነት ጽንፈኝነትን ወይም በሌላ በኩል ፍቅረ ንዋይን በማስወገድ። ከህንድ ውጭ ወደ ደቡብ ምስራቅ እስያ ፣ ቻይና እና ጃፓን ተሰራጨ።

የህንድ ምሁራን የዓለምን የዕውቀት ክምችት ጨምረዋል። የተማሩ ሕንዶች በተለያዩ የሳይንስ እና የሂሳብ መስኮች እራሳቸውን አሳስበዋል። የህንድ ሐኪሞች በቀዶ ጥገና ላይ እድገት ያደረጉ ሲሆን በሽታዎችን ለማዳን የእፅዋት አጠቃቀምን አስተዋውቀዋል። በኬሚስትሪ መስክ የሂንዱ ሳይንቲስቶች የእጅ ባለሙያዎች የቆዳ ማቅለሚያ ጨርቅ እንዲለሙ እና ሳሙና ፣ ሲሚንቶ ፣ ብርጭቆ እና በጥሩ ሁኔታ የተስተካከለ ብረት እንዲሠሩ አስችለዋል። በሂሳብ ውስጥ የህንድ ሳይንቲስቶች ትልቁን አስተዋፅኦ አበርክተዋል። እኛ የአረብ ቁጥሮች (1,2,3 ፣ ወዘተ) ብለን የምንጠራው መጀመሪያ በሕንድ ውስጥ ጥቅም ላይ ውሎ ነበር ፣ በኋላም በአረቦች ተወስዶ አድጓል። ሕንዶችም የአስርዮሽ ስርዓቱን እና ምልክቱን ለዜሮ አስተዋውቀዋል።

የሃይማኖታዊ ሀሳቦች ከምስራቅ ቀጠና ከህንድ ወደ ቻይና እና ወደ ሌሎች የእስያ ክፍሎች ሲወሰዱ የሕንድ ጥንታዊ ሥነ - ጥበብ እና ሥነ -ሕንፃ ተሰራጭቷል ፣ ህንድም በእውነቱ የሥልጣን እናቶች አንዷ ናት።

ቻይና

በቻይና ውስጥ የመጀመሪያዎቹ የስልጣኔ ማዕከላት እና ግዛቶች በክልሉ ሰሜናዊ ክፍል ውስጥ ነበሩ። የቻይና ስልጣኔ እና የቻይና ግዛት ከጊዜ ወደ ጊዜ መገኘት እና እስከ የአሁኑ ቻይና ደቡብ ድረስ ተስፋፍተዋል።

በቻይና የመጀመሪያው ሥርወ መንግሥት የሻንግ ሥርወ መንግሥት (ከ 1700 - 1122 ዓክልበ.) ተባለ። የሻንግ መንግሥት በሃንጋ ሄ ሄ ሸለቆ ውስጥ ነበር። እሱ በዘር የሚተላለፍ የአርኪኦሎጂካል ክፍል የሚመራ በጣም የዳበረ ማህበረሰብ ሆነ። የንግሥናው ግኝቶች አስደናቂ የነሐስ መርከቦችን መፍጠር ፣ በፈረስ የተሳቡ የጦር ሠረገሎችን ማልማት እና የአጻጻፍ ስርዓት መዘርጋትን ያጠቃልላል።

የመጀመሪያዎቹ የቻይንኛ ስክሪፕት ቅርጾች ሥዕላዊ መግለጫዎች ነበሩ። እነሱ የሚወክሏቸው ዕቃዎች ስዕሎች ወይም ስዕሎች ነበሩ። የቻይንኛ ስክሪፕት ሲያድግ ፣ ገጸ -ባህሪዎች የበለጠ ቀለል ያሉ እና ስዕላዊ ሥዕሎች ያነሱ ሆኑ። የተፃፈ ቻይንኛ ፊደል የለውም። ይልቁንም ወደ 50,000 ገደማ ቁምፊዎችን ያቀፈ ነው። የቻይንኛ የአጻጻፍ ስርዓት አርማታዊ ነው ፣ ማለትም እያንዳንዱ ቁምፊ ለአንድ ቃል ወይም ለቃሉ አንድ ቃል ይቆማል ማለት ነው።

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከክርስቶስ ልደት በፊት 1122 ከክርስቶስ ልደት በፊት የምዕራባዊ ቻይና የዞን (ቼ) ሰዎች ሻንግን በመገልበጥ የራሳቸውን ሥርወ መንግሥት አቋቁመው ቻይና እስከ 256 ዓክልበ. የዞን የመጨረሻ ጊዜ በተፎካካሪው የቻይና ክፍለ ሀገር ገዥዎች መካከል የተጠናከረ ጦርነት ነበር። በእውነቱ እሱ “የተፋላሚ ግዛቶች ጊዜ” (403 - 221BC) ይባላል። እነዚህ ጦርነቶች ቢኖሩም የቻይና ሥነ -ጽሑፍ ክላሲኮች አዳበሩ እና የቻይና ፍልስፍና ብቅ አለ።

ኮንፊሺየስ (551 - 479 ዓክልበ.) ፣ በቻይና ታሪክ ውስጥ በጣም ተደማጭ እና የተከበረ ፈላስፋ ነበር። እውነተኛው ስሙ ኮንግ ኪዩ ነበር። ኮንፊሺየስ የሚለው ስም ኮንግፉዚ የሚል የላቲን ቅጽ ሲሆን ትርጉሙም ታላቁ ማስተር ኮንግ ማለት ነው። የእሱ ጽንሰ -ሀሳቦች ፣ ኮንፊሺያኒዝም የሞራል ባህሪን እና ሀላፊነትን ማዳበር አስፈላጊ መሆኑን ያሳላሉ። በኮንፊሺየስ የተጻፈ መጽሐፍ የለም። የእሱ ንግግሮች እና ንግግሮች አናሌቲክስ በተባለው መጽሐፍ ውስጥ ደቀ መዛሙርቱ ተመዝግበዋል። የእሱ ተጽዕኖ ከሞተ በኋላ እያደገ በመሄዱ በመጨረሻ ኮንፊሺያኒዝም የቻይና ኤፌሴላዊ እና አውራ ርዕዮተ ዓለም ከ 100 ዓ.ዓ. እስከ 1911 አብዮት ሆነ። በጣም አስፈላጊው ቀደምት የኮንፊሺያን ፈላስፋ።

ኮንፊሺያኒዝም በመሠረቱ ዓለማዊ ፍልስፍና ሃይማኖት አይደለም። ኮንፊሺየስ የ “ገነት” መኖርን ተቀብሏል ፣ ግን ሀሳቦቹን በሰው ምክንያት ላይ የተመሠረተ። እሱ በሥነ -ምግባር እንጂ በሜታፊዚክስ አልተጨነቀም። እያንዳንዱ ግለሰብ ወደ ትክክለኛው ቦታው ቢሄድ ህብረተሰቡ እና ግዛቶች ደስተኛ እና ብልጽግና እንደሚኖራቸው አስተምሯል - “ገዥው ገዥ እና ርዕሰ ጉዳይ ተገዥ ይሁን። አብ አባት ይሁን ፣ ልጅም ልጅ ይሁን። ”አምስት ዋና ዋና የሰዎች ግንኙነቶች አሉ -ገዥ እስከ ተገዥ። አባት ለልጅ፣ ባል ወደ ሚስት፣ ታላቅ ወንድም ለታናሽ ወንድም ፣ ጓደኛ ለጓደኛ። እነዚህ ሁሉ ግንኙነቶች ከመጨረሻዎቹ በስተቀር በአንድ በኩል የሥልጣን ግንኙነቶች እና በሌላ በኩል መታዘዝ እና መገዛት ነበሩ። ሆኖም ፣ ኮንፊሺያኒዝም ሥነ -ምግባርን (በአንተ ላይ እንዲደረግ የማትፈልገውን በሌሎች ላይ አታድርግ) ብሎ በማጠቃለል ለግል ሥነ -ምግባር ትልቅ ትኩረት ሰጥቷል።

ሜንሲየስ ሰዎች ጥሩ ሆነው እንደተወለዱ ያምኑ ነበር። ሰዎችን ሰው የሚያደርገውን (የተፈጥሮን የልብ ርህራሄ) ግፊት ማድረግ አስፈላጊ መሆኑን አበክሯል። ሜንሲየስ ያለፈውን ጊዜ እንደ ተስማሚ ዕድሜ እና የአሁኑን ችግሮች ለመመርመር ሞዴል አድርጎ አፅንዖት ሰጥቷል።

በኋለኛው የዙ ዘመን ፣ የምስራቃዊ ግዛቶች ገዥዎች ለሁሉም ቻይና ቁጥጥር እርስ በእርስ ተዋጉ። በ 221 ዓክልበ ውስጥ የኪን (ቺን) ግዛት ተቀናቃኞቹን ሁሉ አሸንፎ በመጀመሪያው ንጉሠ ነገሥት በሺህ ሁዋን-ቲ ሥር የቻይና የመጀመሪያውን ግዛት

አቋቋሙ፡፡ ገዢው ለገላልሲም በተባለው ፍልስፍና ፣ ለኮንፌሺያንዝም ተፎካካሪ የፖለቲካ ፍልስፍና አመነ፡፡ ሕጋዊነት የሥልጣንን አስፈላጊነት ፣ ቀልጣፋ አስተዳደርን እና ጥበቅ ሕጎችን አፅንዖት ሰጥቷል፡፡ የሕጋዊ አስተዳደራዊ ልምዶች እና የኮንፌሺያን የሞራል እሴቶች ጥምረት የቻይና ግዛቶች ከ 2000 ዓመታት በላይ እንዲጸኑ ረድቷቸዋል፡፡

ለብዙ ግኝቶች እና ፈጠራዎች ዓለም ለቻይናውያን ባለውለታ ናት፡፡ እነዚህ ግኝቶች ለራሳቸውም ሆነ ለውጭው ዓለም ጠቃሚ ነበሩ፡፡ የድንጋይ ከሰል መጠቀም መጀመሪያ የተጀመረው በቻይናውያን ነው፡፡ ቻይናዎች ወይም ቻይና ወይም የቻይና ዕቃዎች በመባል የሚታወቁትን ፕሮሴላይን ለመጀመሪያ ጊዜ ያመረቱት ቻይናውያን ነበሩ፡፡ የተሽከርካሪ ባሮው እንዲሁ የቻይና ፈጠራ ነበር፡፡ ለእንጨት ፣ ለቆዳ እና ለሌሎች ንጣፎች ጠንካራ እና አንጸባራቂ አጨራረስ ለመስጠት ያገለገለ lacquer ከቻይና የመነጨ ነው፡፡ ሐር ከሐር ትሎች ኮኮኖች ሊሠራ የሚችል ሌላ የቻይና ግኝት የሐር ኢንዱስትሪን እና ንግድን ጀመረ፡፡ የበለጠ ዋጋ ያለው ወረቀት ከጥጥ ጨርቅ ማምረት ነበር ፣ ይህ ሂደት በ 150 ዓ. ማተሚያ በመጀመሪያ በቻይና ተፈለሰፈ እና በኋላ እንደገና በአውሮፓ ተፈለሰፈ፡፡ በአውሮፓ ውስጥ የተባዛው ሌላ የቻይና ፈጠራ በቻይና ውስጥ እስከ 600 ዓ.

አውሮፓ

ጥንታዊ ግሪክ

ጥንታዊው ግሪክ ከ 2500 ዓመታት ገደማ በፊት የምዕራባዊ ሥልጣኔ የትውልድ ቦታ ነበር፡፡ የጥንቶቹ ግሪኮች በመንግስት ፣ በሳይንስ ፣ በፍልስፍና እና በሥነ-ጥበብ ያከናወኗቸው አስደናቂ ግኝቶች አሁንም በሕይወታችን ላይ ተጽዕኖ ያሳድራሉ፡፡

የግሪክ ስልጣኔ በዋናነት በአነስተኛ የከተማ ግዛቶች ውስጥ አድጓል፡፡ ከተማ-ግዛት ከተማን ወይም ከተማን እና በዙሪያው ያሉትን መንደሮች እና የእርሻ መሬቶችን ያቀፈ ነበር፡፡ የግሪክ ከተማ-ግዛቶች ፖሊስ ተብለው ይጠሩ ነበር፡፡

የከተማ ግዛቶች በጥንቷ ግሪክ ቅርፅ ያገኙት በአሥራ ስምንት ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት ነው፡፡ ጥቂት የበለፀጉ ሰዎች ቡድን በጥንቷ ግሪክ አብዛኞቹን የከተማ ግዛቶች ያስተዳድሩ ነበር፡፡ ጥቂት ኃያላን ሰዎች የሚገዙበት ይህ የመንግሥት ዓይነት አሊጋርኪ ይባላል፡፡ ከክርስቶስ ልደት በፊት በስድስተኛው ክፍለ ዘመን አንዳንድ የከተማ ግዛቶች ወደ ዴሞክራሲ መጓዝ ጀመሩ፡፡ ከሴቶች እና ከባሪያዎች በስተቀር ለሁሉም ዜጎች በመንግስት ፖሊሲዎች ላይ የመምረጥ ፣ የፖለቲካ ስልጣን የመያዝ እና በፍርድ ዳኝነት የማገልገል መብት ሰጥተዋል፡፡ በጣም የላቁ የከተማ ግዛቶች የዓለምን የመጀመሪያ ዲሞክራሲያዊ መንግስታት አቋቋሙ፡፡ በጣም የታወቁት የከተማ ግዛቶች አቴንስ እና ሲፓርታ ነበሩ፡፡

አቴንስ በመጠን እና በሕዝብ ብዛት ከግሪክ የከተማ ግዛቶች ትልቁ ነበረች፡፡ ከክርስቶስ ልደት በፊት በአምስተኛው ክፍለ ዘመን አቴንስ ከ 25,000 እስከ 40,000 የሚሆኑ ዜጎችን ያቀፈ ነበር፡፡ አቴንስ ጥሩ የወይራ ዘይት እና ወይን ነበረች ፣ ግን ለእህል ጥሩ መሬት ነበረች፡፡ ከሰሜን ጥቁር ባሕር የባሕር ዳርቻ አካባቢዎች እህል አስመጥቷል፡፡ አቴንስ በጣም ጠንካራ የባህር ኃይል አላት፡፡

አቴንስ የጥንቷ ግሪክ በጣም ስኬታማ ዴሞክራሲ ሆነች፡፡ የአቴና ዴሞክራሲ መርህ የሁሉም ወንድ ዜጎች የተሟላ ተሳትፎ ነበር፡፡ አቴንስ በተመረጡ ተወካዮች ቀጥተኛ ዲሞክራሲ አልነበረም፡፡ ሁሉም የአቴና ዜጎች ስብሰባው ተብሎ በሚጠራው የዜጎች አጠቃላይ ስብሰባ ላይ መገኘት ፣ መናገር እና ድምጽ መስጠት ይችላሉ፡፡ መላው ዜጎች በአንድ ቦታ በአንድ ላይ መገናኘት ችለዋል፡፡ ጉባኤው በዓመት ወደ 40 ቀናት ያህል ተሰብስቧል፡፡ ሕጎችን አውጥቷል እና የመንግስት ፖሊሲዎችን ወስኗል፡፡ የአቴና ጄኔራሎችንም መርጧል፡፡ ዜጎች በየዓመቱ 500 ሰዎች ምክር ቤት ለመምረጥ ዕጣ አወጣ፡፡ ይህ ምክር ቤት የመንግሥትን የዕለት ተዕለት ሥራ ሊመራ እና ጉባኤው ያከራከረበትን እና ድምጽ የሰጠበትን ሂሳቦችን ማዘጋጀት ይችላል፡፡ ዳኞችም በዕጣ ተመርጠዋል፡፡

ከክርስቶስ ልደት በፊት በአምስተኛው ክፍለ ዘመን አቴንስ የግሪክ ባህል ማዕከል ሆነች። ፍልስፍና የመነጨው በዚህ ጊዜ በጥንቷ ግሪክ ነበር። ሶቅራጥስ ፣ (470 (399 ዓክልበ.) ፣ ፕላቶ (427-347 ዓክልበ.) እና አርስቶትል (384-322 ዓክልበ.) በጣም አስፈላጊ የግሪክ ፈላስፎች ተደርገው ይወሰዳሉ። የጥንት ግሪኮች በሕክምና ፣ በፊዚክስ ፣ በባዮሎጂ እና በሂሳብ ፈር ቀዳጅ ነበሩ። ለሥነ -ጥበባት አስፈላጊ አስተዋፅኦዎች። መሪዎቹ የግሪክ አርክቴክቶች እና ቅርፃ ቅርጾች ፓርተኖንን በ

አክሮፖሊስ። የጥንቶቹ የግሪክ ተውኔቶች ፣ ኤሲፔሉስ ፣ ሶፎክላስ እና ዩሪፒድስ ብዙ ዋና ጌቶቻቸውን ጽፈዋል። የግሪክ ታሪክ ጸሐፊዎች ሄሮዶቶስ (484-425 ዓክልበ.) (" የታሪክ አባት ") እና ቱሲዲደስ ፣ (460-400 ዓክልበ.) ትክክለኛውን የታሪክ ታሪክ አቋቋሙ። ዘመናዊ ሕክምናም መስራችውን በግሪክ ሐኪም ሂፖክራተስ (460-357BC) ውስጥ ያያል። ዛሬ በብዙ የሕክምና ትምህርት ቤቶች ውስጥ ዶክተሮች በምረቃው ላይ <ሂፖክራቴክ መሐላ> ን ይወስዳሉ ፣ በመጀመሪያ ሂፖክራተስ በተማሪዎቹ ላይ መምህራን በተገቢው መንገድ እንደሚሰማመዱ ለመጀመሪያ ጊዜ ያስገባቸው መሐላ።

የክበረ የአቴንስ ቀናት አቴንስ በስፓርታ በተሸነፈችበት የፔሎፖኔዥያን ጦርነት (431 - 404BC) ዕረፍት ተጠናቀቀ።

የግሪክ ከተማ-ግዛቶች እየተዳከሙ ሲሄዱ ከግሪክ በስተ ሰሜን የምትገኘው መቄዶኒያ እየጠነከረች ነበር። በ 353 ዓክልበ የመቄዶኒያ ንጉሥ ዳግማዊ ፊልፕስ ግሪክን ለማሸነፍ ተነሳ። የግሪክ ከተማ-ግዛቶች ነፃነት በ 338 ከክርስቶስ ልደት በፊት አብቅቷል ፣ ዳግማዊ ፊልፕ ድል ሲያደርግ እና ሁሉንም በእሱ ቁጥጥር ስር ባደረጋቸው።

ታላቁ እስክንድር (336 - 323 ዓክልበ.) ፣ የፊልፕስ ልጅ የግሪክን እና የመቄዶኒያ ጦርን በመምራት መላውን የፋርስ ግዛት ድል አደረገ። የእሱ ድል በግብፅ እና በአቅራቢያው ምስራቅ የግሪክ ሀሳቦች እና ቋንቋ መስፋፋትን አስፋፍቷል። እስክንድር በ 323 ዓክልበ. የእሱ ጄኔራሎች ግዛቱን በመካከላቸው ከፋፍለዋል። የከተማው ግዛቶች በመቄዶኒያ ቁጥጥር ስር ነበሩ።

የአሌክሳንደርን ሞት ተከትሎ የግሪክ ታሪክ ዘመን የሄሌኒዝም ዘመን በመባል ይታወቃል። ይህ ጊዜ እስከ 146 ዓክልበ ድረስ ሮማውያን ግሪክን ተቆጣጠሩ።

የጥንት ግሪኮች የምዕራባዊያን ሥልጣኔ መሠረት ጥለዋል። ዘመናዊ ዴሞክራቲክ መንግሥታት በሕዝቦች የግሪክ እምነቶች ዕዳ አለባቸው ፣ በሕግ ዳኝነት ፣ በሕግ እኩልነት። የጥንቶቹ ግሪኮች ባዮሎጂ ፣ ጂኦሜትሪ ፣ ታሪክ ፣ ፍልስፍና እና ፊዚክስን ጨምሮ በስልታዊ አስተሳሰብ ላይ በሚመሠረቱ በብዙ መስኮች አቅም ነበሩ። እንደ ግጥም እና ግጥም ግጥም ፣ ታሪክ ፣ አሳዛኝ እና አስቂኝ ያሉ እንደዚህ ያሉ አስፈላጊ የስነ -ጽሑፍ ቅርጾችን አስተዋውቀዋል እና አጠናቀዋል። በዚህ የሥርዓት እና የተመጣጣኝነት ማሳመን ፣ ግሪኮች በምዕራባዊው ሥነ -ጥበብ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያሳደረ የውበት ተስማሚነትን ሰጡ።

የጥንቷ ሮም እና የሮማ ግዛት

የታሪክ ምሁራን ስለ ጥንታዊቷ ሮም የመጀመሪያዎቹ ቀናት ብዙም አያውቁም። በሮማውያን አፈ ታሪክ መሠረት ሮማሉስ እና ፌሙስ መንትያ ወንድሞች በ 753 ከክርስቶስ ልደት በፊት የታይበር ወንዝን በማየት ከሮማ ኮረብቶች አንዱ በሆነችው በፓላታይን ኮረብታ ላይ ሰፈራ አቋቋሙ።

የጥንቷ ሮም የመጀመሪያዎቹ የታወቁ ሰፋሪዎች በፓላታይን ኮረብታ ላይ የኖሩት ከ 1000 ዓክልበ. አብዛኞቹ የታሪክ ምሁራን እነዚህ ሰፋሪዎች ላቲኖች የሚባሉ ሰዎች እንደነበሩ ያምናሉ። ላቲኖችም በሮም ዙሪያ ባለው በላቲየም ፣ ብዙ አጎራባች ከተሞች ውስጥ ይኖሩ ነበር።

ከክርስቶስ ልደት በፊት 600 ገደማ ፣ ሮም እና በላቲየም ውስጥ ያሉ ሌሎች ከተሞች ከላቲየም በስተ ሰሜን በሚኖሩት በኤትሩስኮች ቁጥጥር ሥር ነበሩ። ኢትሩካኖች በጣሊያን እጅግ የላቀ ሥልጣኔ ነበራቸው። በሮም ውስጥ መንገዶችን ፣ ቤተመቅደሶችን እና የሕዝብ ሕንፃዎችን ሠርተዋል። ንግድንም ከፍ አድርገው የዜጎችን ስብሰባ ሀሳብ አስተዋወቁ። በኤትሩስካን

አገዛዝ ሥር ሮም ከገበሬ መንደር እና ከእረኞች መንደር ወደ የበለፀገች ከተማ አደገች። ከተማዋ በጣም ኃያል እየሆነች ሕዝቡ ኤትሩስካኖችን ማባረር ፣ የንጉሠ ነገሥቱን አገዛዝ በመጣል የሮማ ሪፐብሊክን በ 509 ዓክልበ.

የሮማ ሪፐብሊክ የሴኔት እና የዜጎች ስብሰባዎችን ጨምሮ የቀደመውን ስርዓት ብዙ ባህሪያትን ጠብቋል። ሁለት የተመረጡ ባለሥልጣናት ቆንስል ይባላሉ መንግሥትን ይመራሉ። አንድ ቆንስል ለአንድ ዓመት ብቻ አገልግሏል።

ሴኔቱ የሮማ ሪፐብሊክ በጣም ኃያል የመንግሥት አካል ነበር። ሴኔት የውጭ ፖሊሲን አካሂዷል ፣ ድንጋጌዎችን (አፈሴላዊ ትዕዛዞችን) አውጥቷል ፣ የመንግስት እጮቻችንም አስተናግዷል። ሴናተሮች ፣ ከቆንስሎች በተቃራኒ ለሕይወት ያገለግላሉ።

የሮማውያን ዜጎች በሦስት ክፍሎች ተከፍለው ነበር - ፓትሪሺያኖች (መኳንንት) ፣ ሚዛኖች እና plebeians (ተራ ሰዎች)። ፓትሪሺያን (መኳንንት) በክፍለ ግዛቱ ውስጥ ሁሉንም አስፈላጊ የፖለቲካ ቦታዎችን የያዙ የሮሜ አንጋፋ እና ሀብታም ቤተሰቦች አባላት ነበሩ። ሁሉም ሴናተሮች patricians ነበሩ። ኢኩቴቶች ከመኳንንት ባልሆኑት ባለጠጎች ነበሩ። እነሱ መሬት ነበራቸው ግን አንዳንድ ጊዜ የንግድ ሰዎችም ነበሩ። ተከራካሪዎቹ ፣ ተራ ዜጎች ፣ በአገሪቱ ውስጥ ትናንሽ ገበሬዎች ነበሩ ፣ ግን በሮም ከተማ ውስጥ የእጅ ባለሞያዎች ፣ ሰቆች ፣ ሠራተኞች ፣ ወዘተ. በራም ከተማ ፣ በጣሊያን ክፍሎች እና በሮማ አውራጃ ውስጥ “አፍሪካ” (የቀድሞው የካርቴጅ ግዛት) ብዙ ቁጥር ያላቸው ባሮች ነበሩ። ሮም ሲሰፋ እነዚህ ባሪያዎች በአብዛኛው በጦርነት የተገኙ ነበሩ። ባሮች በላቲኖንዲያ (ታላላቅ የመሬት ባለቤት ንብረቶች) ላይ እንደ ግብርና ሠራተኞች ያገለግሉ ነበር። እንደ የቤት አገልጋዮችም ያገለግሉ ነበር። የተካኑ ባሮች ፣ ግሪኮች እና ሌሎችም። እንደ ሥራ አስኪያጆች ፣ ጸሐፊዎች ፣ የሂሳብ ባለሙያዎች እና አስተማሪዎች ሊያገለግል ይችላል። ብዙም ዋጋ የሌላቸው ስለሆኑ በቀላሉ ሊተኩ ስለሚችሉ ክህሎት የሌላቸው ባርያ ብዙውን ጊዜ በጭካኔ ይስተናገዱ ነበር። የባሪያ ባለቤቶች እስከሚገድሏቸው ድረስ በባሪያዎቻቸው ላይ ሙሉ ኃይል ነበራቸው። አንድ ባሪያ ምንም መብት አልነበረውም; የባሪያ አመፅ እምብዛም ነበር ምክንያቱም የስኬት ዕድል ስለሌለ እና ለባሪያ ተቃውሞ እና አመፅ ቅጣቱ በጣም ጨካኝ ነበር። በስፓርታክስ (73 - 71 ከክርስቶስ ልደት በፊት) የሚመራው ታላቁ የባሪያ አመፅ ከተደመሰሰ በኋላ የተያዙት ባሮች ከሮሜ ወደ ካፑዋ በሚወስደው ዋና መንገድ ሁሉ ተሰቀሉ። ለባሪያ ብቸኛው እውነተኛ ተስፋ ጌታው ወይም እመቤቱ ባሪያውን ነፃ ማውጣት ነበር። ይህ ማኑሚሲዮን ተብሎ ይጠራ የነበረ ሲሆን የቀድሞው ባሪያ ነፃ የወጣ ወይም ነፃ ሴት ሆነ። ማኑሚሲዮን ብዙ ጊዜ ጥሩ ሥራን ለማበረታታት ለተካኑ ባሮች ተሰጥቷል።

ሮም በቀሪው የኢጣሊያ ባሕረ ገብ መሬት ላይ ወታደራዊ ቁጥጥር እያደረገች ነበር። ሮም ላሸነፋቸው ከተሞች የሮማን ዜግነት ጥበቃ እና የተወሰኑ መብቶችን ሰጠች። በምላሹም ድል የተደረጉት ከተሞች ለሮማ ሠራዊት ወታደሮችን ሰጡ። በ 270 ከክርስቶስ ልደት በፊት ፣ ሮም አብዛኛው ጣሊያን በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ በተቆጣጠሩት (ኦጋሮች) በኩል ተቆጣጠረ ፣ እነሱ በእውነቱ የርዕሰ -ጉዳዩ ግዛቶች ነበሩ። ሮም በጦርነት ስኬታማ ነበረች ምክንያቱም የጥንታዊው ዓለም ግዛቶች በጣም ወታደር ነበረች። ለጦርነት የተደራጀ ግዛት ነበር።

በባሕሮች ላይ መስፋፋት ሮም በሁለተኛውና በመጀመሪያዎቹ መቶ ዘመናት ከክርስቶስ ልደት በፊት ኃያል መንግሥት አደረገው። ሮም በሰሜን አፍሪካ የባሕር ዳርቻ ከሚገኘው ከባሕር ኃይል እና የንግድ ማዕከል ካርቴጅ ጋር መጀመሪያ ግጭት ውስጥ ገባች። ሮም እና ካርቴጅ በ 204 እና በ 146 ከክርስቶስ ልደት በፊት በ ፑኒክ ጦርነቶች በተሰኙት ሦስት የሜዲትራኒያን ባሕር ላይ የሜዲትራኒያን ባሕርን ለመቆጣጠር ተዋጉ። ሮም ካርታጅን አጠፋች እና የስፔን እና የአፍሪካ የሜዲትራኒያን የባህር ዳርቻዎች በሮማ ቁጥጥር ስር መጡ። ከዚያ በኋላ ሮም ወደ ምሥራቅ ዞሮ ግብፅን ጨምሮ የግሪክን የግዛት ግዛቶች ድል አደረገ። ከክርስቶስ ልደት በፊት በመጀመሪያው መቶ ዘመን መገባደጃ ላይ ፣ ሮም በአንድ ትልቅ ግዛት ውስጥ በሜዲትራኒያን ባሕር ዙሪያ ያሉትን መሬቶች በሙሉ ተቆጣጠረ።

ሮማውያን የባህር ማዶ ድል ቢያደርጉም ፣ በቤት ውስጥ እርካታ እያደጉ ነበር። ባለፉት 100 ዓመታት ውስጥ በሮማ ሪፐብሊክ ውስጥ በመሪዎች መካከል ግጭቶች ሁከት ፈጥረዋል። በመጨረሻም ፣ የተሳካ ጄኔራል ጁሊየስ ቄሳር (ከ 100 ዓ. ቄሳር ራሱን ንጉሥ ሊያደርግ ነው ብለው የፈሩ የሴኔተሮች ቡድን በ 44BC ገደለው። የቄሳር ጉዲፊቻ ልጅ እና ወራሽ ፣ አክታቪያን እና ማርክ አንቶኒ ፣ የቄሳር ወዳጅ ፣ የቄሳርን ግድያ ተበቀላቸው ፣ ከዚያም ስልጣን በመካከላቸው ተከፋፈሉ።

ከዚያም አክታቪያን እና አንቶኒ ሮምን ለመቆጣጠር እርስ በእርስ ተዋጉ። አንቶኒ የግብፅ ንግሥት ለክሊዮፓትራ (47 - 30 ክርስቶስ ልደት በፊት) ድጋፍ ፈልጎ በፍቅር ወደቁ። በ 31 ክርስቶስ ልደት በፊት አክታቪያን የአንቶኒን እና የክሊዮፓትራ ጦርን ድል በማድረግ ግብፅን የሮማ ግዛት አደረገች። በ 27 ክርስቶስ ልደት በፊት አክታቪያን በ 27 ክርስቶስ ልደት በኋላ የመጀመሪያው የሮማ ንጉሠ ነገሥት ሆነ እናም አውግስጦስ የሚል ስያሜ ወሰደ።

ቄሳር። አውግስጦስ ኃይሉ ቢኖረውም የንጉሠ ነገሥትን ማዕረግ አስወገደ። እሱ ልዑል መባልን መረጠ ፣ ማለትም የመጀመሪያ ዜጋ ማለት ነው።

የአውግስጦስ የግዛት ዘመን ፓክስ ሮማና (የሮማውያን ሰላም) በመባል የሚታወቀው የረዥም ጊዜ መረጋጋት መጀመሪያ ነበር። ፓክስ ሮማና ለ 200 ዓመታት ያህል ቆይቷል። አውግስጦስ በሮማ ግዛት ድንበሮች ላይ ጠንካራ መከላከያ አቋቁሞ አውራጃዎቹን በቁጥጥሩ ሥር አደረገ። ንግድ አበዛ ፣ እናም በስነ -ጥበብ ዘመኑ ሥነ -ጥበብ እና ሥነ -ጽሑፍ ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሰዋል። አውግስጦስ በ 14 ዓ.ም.

ምንም እንኳን ሮማውያን በግጥሞች እና በስነ -ጽሑፍ ውስጥ አንዳንድ ጥሩ የላቲን ጽሑፎችን ቢያዘጋጁም የግሪኮች ከፍተኛ የባህል እና የአዕምሮ ግኝቶች የላቸውም። ለሮማውያን ፣ ግሪኮች ባዶ ቃል-አቀንቃኞች ነበሩ። ሮማውያን በጦርነት ፣ በመንግሥትና በሕግ ጥበቦች ብልጫ የነበራቸው ተግባራዊ ሰዎች ነበሩ። የሮማውያን ሕግ በምዕራብ አውሮፓ እና በላቲን አሜሪካ የብዙ የሕግ ሥርዓቶች መሠረት ሆነ። የሮማውያን ታላቅ ተግባራዊ ስኬት ግዛቱን ለማገናኘት የሲቪል እና ወታደራዊ መንገዶቻቸው ፣ እንዲሁም ውሃዎችን ወደ ከተሞች እና ከተሞች ለማጓጓዝ ታላላቅ የውሃ መስመሮች ነበሩ። እኛ የዘመናዊውን “ላቲን” ፊደላት እራሳቸው ፊደላቸውን ከኤትሩስካውያን እና ከግሪኮች ላስተካከሉት ሮማውያን ነን። ግሪኮች ፊደላቸውን የወሰዱት የፊደላዊያንን የአጻጻፍ ሥርዓት ለመጠቀም የመጀመሪያዎቹ ሰዎች ከሆኑት ከፊንቄያውያን ነበር።

ንጉሠ ነገሥት ቴዎዶስዮስ በ 395 ከሞተ በኋላ ግዛቱ በቋሚነት ወደ ምዕራብ ሮም ግዛት እና ወደ ምስራቅ ሮም ግዛት ተከፋፈለ።

የምዕራብ ሮም ግዛት በየጊዜው እየደከመ ሄደ። ቫንዳሎች ፣ ቪሲጎቶች እና ሌሎች የጀርመን ሕዝቦች ስፔንን ፣ ጎል (የአሁኑን ፈረንሳይ) እና ሰሜን አፍሪካን ወረሩ። በ 410 ቪሲጎቶች ሮምን ዘረፉ። የግዛቱ መውደቅ ብዙውን ጊዜ 476 ነው። በዚያው ዓመት የጀርመናዊው አለቃ አዶአክር የግዛቱ የመጨረሻው ገዥ ሮሙሉስ አውግስጦስ ዙፋኑን እንዲመሰረት አስገደደው። የጀርመናውያን አለቆች ግዛቱን ወደ ብዙ መንግስታት መፈልፈል ጀምረዋል። ቱርኮች ኮንስታንቲኖፕልን በተቆጣጠሩበት ጊዜ የምስራቅ ሮማን ግዛት እስከ 1453 ድረስ በባይዛንታይን ተረፈ።

ከሮማ ግዛት ውድቀት በኋላ ባህሉ በሕይወት ተረፈ እና የምዕራባዊ ስልጣኔዎችን እና የባይዛንታይን ዓለምን ቅርፅ ሰጠ። የሮማውያን ሕግ በምዕራብ አውሮፓ እና በላቲን አሜሪካ የብዙ የሕግ ሥርዓቶች መሠረት ሆነ። ላቲን ከ 1000 ዓመታት በላይ የተማሩ አውሮፓውያን ቋንቋ ሆኖ ቆይቷል። ፈረንሳይኛ ፣ ጣሊያንኛ ፣ ስፓኒሽ እና ሌሎች የሮማንቲክ ቋንቋዎች ከላቲን ተገንብተዋል። የሮማውያን ሥነ ሕንፃ በአውሮፓ እና በሰሜን አሜሪካ የሕንፃ ዲዛይን አነሳሽነት።

የሮማ ግዛት ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ስርዓቱን ወደ መካከለኛው ዘመን አስተላልፏል። በመካከለኛው ዘመን የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን የሮምን ግዛት በአውሮፓ ውስጥ የአንድነት ኃይል አድርጎ ተከቷል። ቤተክርስቲያኑ የላቲን ቋንቋን ተጠቅሞ የላቲን ሥነ -ጽሑፍ ከላሲኮችን ጠብቃለች።

3.3. ክርስትና
የክርስትና አመጣጥ

ከሮማ ግዛት ተገዥ ሕዝቦች መካከል አይሁዶች ተብለው የሚጠሩ ሃይማኖታቸው ፣ የጥንቱ የአይሁድ መንግሥት የእስራኤል ወይም የይሁዳ መንግሥት (በኋላ ፍልስጤም ተብሎ የሚጠራው) አንድ አምላክ ነበር።

በአንደኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በኋላ ሌላ አንድ አምላክ አምላኪ ሃይማኖት ክርስትና በፍልስጤም ውስጥ ብቻ አለ። በሮማ አገረ ገዥ በጳጳሳዊነት ጳጳሱ በ 30 ገደማ እስከተሰቀለበት ጊዜ ድረስ በፍልስጤም ውስጥ ስለኖረና ስለሰተማረው ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ እምነቶች ላይ ያተኮረ ነበር።

የመጀመሪያዎቹ ክርስቲያኖች በፍልስጤም እና በሶሪያ አይሁዶች ነበሩ። ብዙም ሳይቆይ ብዙ አሕዛብ (አይሁድ ያልሆኑ) ወደ ክርስትና ተለወጡ። የአሕዛብ ክርስቲያኖች ቁጥር ቀስ በቀስ ከአይሁድ ክርስቲያኖች በልጧል። በመጨረሻም የአይሁድ ክርስቲያኖች ከአሕዛብ ክርስትና ጋር ተዋህደዋል ወይም ወደ ይሁዲነት ተመልሰው ክርስቲያን መሆን አቆሙ።

የጥንት ክርስትና እና መስፋፋት

ክርስቲያኖች በቤተክርስቲያናት ውስጥ ይሰበሰባሉ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለአምልኮ ልዩ ቡድኖችን እንዲፈጥሩ እንዳስበላቸው ያምኑ ነበር። ቤተክርስቲያን የአይሁድ ቅዱሳት መጻሕፍትን ብሉይ ኪዳን ወይም የዕብራይስጥ መጽሐፍ ቅዱስ በመባል የሚታወቁትን የክርስትና ቅዱሳት መጻሕፍት አቆየች። አዲስ ኪዳን ተብሎ የሚጠራው የክርስትና ጽሑፎች ስብስብ በአይሁድ ቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ተጨምሯል እናም የክርስቲያን መጽሐፍ ቅዱስ አሮጌዎቹን እና አዲስ ኪዳኖችን ያጠቃልላል።

ክርስትና ጠንካራ እና ቀልጣፋ የቤተክርስቲያን አደረጃጀት ፈጠረ። ከጅምሩ ቄስ ብለን በምንጠራቸው የቤተክርስቲያን መሪዎች ፣ ምዕመናን ወይም ምእመናን ብለን በምንጠራቸው ተራ ክርስቲያኖች መካከል ልዩነት ነበር። በሁለተኛው ምዕተ ዓመት ፣ ሆኖም ቀሳውስት በሦስት ደረጃዎች መከፋፈል ጀመሩ - ጳጳሳት ከላይ ፣ ከዚያም ካህናት እና ዲያቆናት። ቀሳውስት የቤተክርስቲያኗን ትምህርቶች የማስተማር ኃላፊነት አለባቸው። የቤተክርስቲያኗን ንብረትም ያስተዳድሩ ነበር። በአጠቃላይ ቀሳውስት በምዕመናን ላይ መንፈሳዊ ሥልጣን ነበራቸው።

የእያንዳንዱ የአከባቢው የክርስቲያን መሪ ጳጳስ ነበር። በሁሉም የማህበረሰብ ቀሳውስትና ምእመናን ላይ መንፈሳዊ ሥልጣን ነበረው። ከጊዜ በኋላ በጳጳሳት ፣ በሌሎች ቀሳውስት እና በአንድ ሰፊ አካባቢ ምዕመናን ላይ መንፈሳዊ ሥልጣን ያላቸው ሊቀ ጳጳሳት ብቻ አሉ። ከዚያም የፓትርያርክ ማዕረግ ብቻ አለ። አንድ ፓትርያርክ ፓትርያርክ ተብለው በሚጠሩ በጣም ትላልቅ ክልሎች ሊቀ ጳጳሳት ፣ ጳጳሳት ፣ ሌሎች ቀሳውስት እና ምእመናን ላይ መንፈሳዊ ሥልጣን ነበራቸው። ሮም ፣ እስክንድርያ ፣ አንጾኪያ ፣ ቁስጥንጥንያ እና ኢየሩሳሌም አምስት አባቶች ነበሩ። ቀደም ሲል የሮማው ፓትርያርክ ፣ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ ፣ በሌሎች ፓትርያርኮች ላይ የአመራርነት ጥያቄ ሲያቀርቡ ነበር። ከሦስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ገደማ ጀምሮ በቀጠናዎች ፣ መነኮሳት እና መነኮሳት በተለያዩ ማኅበረሰቦች ውስጥ የሚኖሩባቸው ገዳማት ተመሠረቱ። እነዚያ አብረው የኖሩ መነኮሳት አበው የሚባል መሪ ነበራቸው እና እነዚያ ብቻቸውን የኖሩ መነኮሳት መናፍቃን ተባሉ።

የግሪክ ፍልስፍና ቃላትን እና ሀሳቦችን እና በላቲን ውስጥ የእነሱን ተመሳሳዮች በመጠቀም የቤተክርስቲያኑ ቀለል ያሉ ቀደምት እምነቶች በበለጠ ሁኔታ ተገንብተዋል። በቤተክርስቲያኒቱ ውድቅ የተደረጉ እና የተወገዙ ትምህርቶች መናፍቃን ተብለው የተጠሩ ሲሆን የእነዚህ ትምህርቶች ተከታዮች መናፍቃን ተብለው ይጠሩ ነበር። የቤተክርስቲያኗ አስተምህሮዎች በቤተክርስቲያኗ ምክር ቤቶች ጸድቀዋል ፣ ይህም የቤተክርስቲያኗ ፓትርያርኮች ፣ ሊቀ ጳጳሳት እና ጳጳሳት ስብሰባዎች ነበሩ። የኒቂያ ጉባኤ በ 325 ዓ / ም የቅድስት ሥላሴን ትምህርት አቋቋመ እና ይህ ትምህርት በቁስጥንጥንያ ምክር ቤት በ 385 ዓ.ም ተረጋገጠ የቅዱስ ሥላሴ ትምህርት አንድ አምላክ በሦስት አካል አለ ይላል - እግዚአብሔር አብ ፣ እግዚአብሔር ወልድ (ኢየሱስ ክርስቶስ) እና እግዚአብሔር ቅዱስ መንፈስ እና እነዚህ ሁሉ ሰዎች እኩል ናቸው። ጉባኤው ኢየሱስ ሙሉ በሙሉ መለኮት አይደለም የሚለውን እምነት አርዮናዊነትን አውግዟል።

ክርስቲያኖች ለንጉሠ ነገሥቱ ክብር መስዋዕት ስለማይከፍሉ የሮማ መንግሥት በክርስትና ተጠራጠረ። ክርስቲያኖች ይህንን ማድረግ እግዚአብሔርን መከራ ነው ብለው ያምኑ ነበር። ነገር ግን ለመስዋዕትነት ፈቃደኛ አለመሆን በሮማ መንግሥት እንደ ፖለቲካዊ ታማኝነት ተደርጎ ይቆጠር ነበር። ስለዚህ የሮም ነገሥታት ክርስቲያኖችን አሳደዱ። ወጣቱ ሃይማኖትን ከማዳከም ይልቅ ስደት አጠናክረው በዚህም ምክንያት የክርስቲያን ቁጥር ጨመረ። በ 312 የሮማው ንጉሠ ነገሥት ታላቁ ቆስጠንጢኖስ ራሱ ክርስቲያን ሆነና ክርስትና የሮም ግዛት መንግሥት ሃይማኖት መሆኑን በይፋ አወጀ።

የመጨረሻው የሮማ ንጉሠ ነገሥት በ 476 ስልጣን አጥቷል። በዚያን ጊዜ ግዛቱ ወደ ምዕራባዊ እና ምስራቃዊ ግዛት ተከፋፈለ። የጀርመን አለቆች የምዕራባውያንን ግዛት ፈለጉ። የምስራቃዊው ግዛት እንደ የባይዛንታይን ግዛት እስከ 1453 ድረስ ተረፈ። ክርስትናም የምዕራባዊ እና የምስራቃዊ ቤተክርስቲያን ነበራት። የምዕራቡ ዓለም ቤተክርስቲያን ማዕከላት በሮማ ውስጥ በሊቀ ጳጳሱ መሪነት ፣ የምስራቃዊው ማዕከል ደግሞ በቁስጥንጥንያ ውስጥ በፓትርያርኩ ሥር ነበር።

በመካከለኛው ዘመን (ከምዕራባዊው የሮማ ግዛት ውድቀት በኋላ) ክርስትና በምዕራብ አውሮፓ የአንድነት ኃይል በመሆን የሮማን ግዛት ተከቷል። ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ ፖለቲካዊም ሆነ መንፈሳዊ ሥልጣን ተጠቅመዋል።

በ 1517 ጀርመናዊው መነኩሴ ማርቲን ሉተር የጳጳሱን ሥልጣን ጨምሮ አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን አሠራሮችን ሲወቅስ ተሐድሶ የሚባል እንቅስቃሴ ተጀመረ። ተሐድሶው ምዕራባዊ ክርስትናን ወደ ሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን እና ፕሮቴስታንትነት ከፍለታል።

ማጠቃለያ

በዚህ ክፍል ውስጥ ፣ በመጀመሪያ ፣ ስለ መንግሥት መምጣት እና ስለ ቀድሞዎቹ ጊዜያት ተፈጥሮ የተለያዩ ንድፈ ሀሳቦችን አይተናል።

በሁለተኛ ደረጃ ፣ በተለያዩ የዓለም ክፍሎች ጥንታዊ ሥልጣኔዎች ላይ ተወያይተናል። አብዛኞቹ ስልጣኔዎች የጋራ አካላት አሏቸው። ሁሉም ማለት ይቻላል በደንብ በተደራጁ ግዛቶች ፣ ከተሞች እና የአጻጻፍ ሥርዓቶች መሠረት ላይ ያደጉ ናቸው። አንዳንዶቹ ሥልጣኔዎች በወንዝ ሸለቆዎች ውስጥ ያደጉ ሲሆን ሌሎቹ ደግሞ የባህር ሥልጣኔዎች ነበሩ።

የሰሜን ምስራቅ አፍሪካ ስልጣኔዎችም እነዚህን አካላት አካፍለዋል። በዚህ ረገድ የግብፅ ሥልጣኔ በወንዝ ሸለቆ ላይ አበቃ። የአክሱማይት ግን የባሕር ሥልጣኔ ብዙ ወይም ያነሰ ነበር።

በሦስተኛ ደረጃ ፣ የክርስትናን አመጣጥ እና ከመጀመሪያው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በኋላ በዎርዶች ላይ መስፋቱን አጥንተናል። በመጀመሪያ ክርስቲያኖች በሮማውያን ስደት ደርሰውባቸዋል ነገር ግን ከታላቁ ቆስጠንጢኖስ ዘመን መንግሥት ጀምሮ አዲሱ ሃይማኖት በሮማ ግዛት ውስጥ በሙሉ ተሰራጨ።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. አጭር ማስታወሻዎችን ይጻፉ

1. የክልሎች ባህሪያት ሲገለጡ ያብራሩ።
2. የጥንቷ ግብፅ ዋና ዋና የፖለቲካ እና ኢኮኖሚያዊ ገጽታዎች ምን ነበሩ?
3. ሜሶጶጣሚያ ለዓለም ሥልጣኔ ያበረከተው ዋና አስተዋጽኦ ምን ነበር?
4. ስለ 7 - 10 መስመሮች አጭር ማስታወሻዎችን በሚከተለው ላይ ይፃፉ

- i) ሂንዱይዝም ii) ቡዲዝም iii) ኮንፊሺያኒዝም iv) ዞርአስትሪያኒዝም

5. የሜሮሴቲክ ዘመን የኩሽ ሥልጣኔ ዋና ዋና ባህሪያትን ይግለጹ።
6. በኢዛና ዘመነ መንግሥት የአክሱምን መስፋፋት ዋና ዋና ገፅታዎች ተወያዩ።
7. በዘመናዊ ግዛቶች ተወካይ ዴሞክራቶች እና በጥንታዊ ግሪኮች ቀጥተኛ ዴሞክራሲ መካከል ተመሳሳይነቶች እና ልዩነቶች ምንድናቸው?
8. በጥንታዊው መካከለኛው ምሥራቅ ስለ ነገሥታት ዋናዎቹ ሃይማኖታዊ ሐሳቦች ምን ነበሩ?
9. የጥንቱ ዓለም ዋና ዋና የወንዝ ሸለቆ ሥልጣኔዎችን ይዘርዝሩ።
10. በሚከተሉት ላይ አጭር ማስታወሻዎችን (5 - 6 መስመሮችን) ይፃፉ -

ሀ) ፒሪታንስ	ለ) ፕሌቤያውያን	ሐ) አርማግራፊ	መ) ሂሮግሊፊክስ
----------	------------	-----------	------------

ምዕራፍ አራት

የመካከለኛው ዘመን ወይም መካከለኛ ዕድሜዎች

መግቢያ

ይህ ክፍል በአውሮፓ እና በሩቅ ምስራቅ “የመካከለኛው ዘመን” ፣ የባይዛንታይን ግዛት ፣ የእስልምና መነሳት እና መስፋፋት ፣ የኦቶማን የቱርክ ግዛት ፣ የመካከለኛው ዘመን ማህበረሰብ እና የቀደመ የካፒታሊስት ግንኙነት ጅማሬ ፣ እና የቅድመ ካፒታሊዝም እድገት . መካከለኛው ዘመን ከጥንታዊው ዓለም በኋላ እና ከዘመናዊው ዓለም በፊት የመጣ ጊዜ ነው።

የአውሮፓ የመካከለኛው ዘመን የተጀመረበትን ጊዜ በጥብቅ ቀን ማመልከት ከባድ ይመስላል። ይህ አያስገርምም ፣ ምክንያቱም ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ ለውጦች ቀስ በቀስ ነበሩ። የፖለቲካ ሁኔታዎች ለውጥ ፈጣን ነበር ፣ እናም የፖለቲካ ለውጥን በተመለከተ የመካከለኛው ዘመን መጀመሪያ ከምዕራባዊው የሮማ ግዛት ውድቀት ጋር ይዛመዳል ማለት ምክንያታዊ ሊሆን ይችላል። ከመካከለኛው ዘመን ሁኔታዎች መለወጥም ቀስ በቀስ ስለነበረ የአውሮፓ መካከለኛው ዘመን መቼ እንደ ሆነ ለመናገር አስቸጋሪ ነው። ሆኖም ከ 450 ዓመታት እስከ 1500 ገደማ ድረስ ከ 1000 ዓመታት በላይ የሆነ ጊዜ በእርግጠኝነት የመካከለኛው ዘመንን ያጠቃልላል።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- የፊውዳሊዝምን አመጣጥ እና እድገት መግለፅ ፤
- በመካከለኛው ዘመን ህብረተሰብ ውስጥ የንግድ ውጤቶችን ይተንትኑ ፤
- የመስቀል ጦርነቶች መንስኤዎች እና ውጤቶች ላይ ተወያዩ ፤
- የቅድመ ካፒታሊስት እድገቶችን ባህሪዎች ያብራሩ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አናሎግ -Gargoyles -ኳድሪቪየም -ጥቁር ሞት -ጎቲክ -ሮማንቲክ -ስምምነት -ጓድ -ሳሞራይ
- ከሊፋነት -ሐዲስ -ቪዓ -ፈረሰኛ -ሰደዱ -ሾጉን -ቅኝ ግዛት -ኢማምነት -ሱኒት -ኮርቪ
- Janissaries -ታይካ ተሃድሶ -ደምሴ -ካሪጃይትስ -ቲማሮች -ዳይምዮ -ማህዲ -ትሪቪየም -ፊፋ
- ማኑር -ቫሳል

4.1. በመካከለኛው ዘመን አውሮፓ

ወረራዎች እና የፊውዳሊዝም ዘመን

የጀርመን ሕዝቦች ከሰሜን አውሮፓ ከስካንዲኔቪያ መጥተው ቀደም ብለው ወደ መካከለኛው አውሮፓ መንቀሳቀስ ጀመሩ። በሦስተኛው መቶ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በኋላ የሮማ ግዛት ሰሜናዊ እና ሰሜን ምስራቅ ወሰኖችን ተቆጣጠሩ። አንዳንድ ጀርመኖች የሮማ ጎረቤቶችን ስልጣኔ ተቀበሉ። ከሮማ ነጋዴዎች ጋር ይነግዱ ነበር ፣ መሬቱን ማረስ ተማሩ እና ክርስትናን እንደ ሃይማኖታቸው ተቀበሉ። ነገር ግን አብዛኛዎቹ ጀርመኖች ሮማውያን አረመኔዎች ብለው በሚጠሯቸው የጎሳ አኗኗር ተደራጅተዋል። እያንዳንዳቸው በአለቃ የሚተዳደሩ በጎሳዎች ውስጥ ይኖሩ ነበር።

በአምስተኛው መቶ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በኋላ የጀርመን ጎሳዎች የሮማን ግዛት መውረር ጀመሩ። በዚያን ጊዜ የሮማ ግዛት ብዙ ታላቅ ኃይሉን አጥቷል ፣ እናም ሠራዊቶቹ ረጅሙን ድንበር መከላከል አልቻሉም። ቪሲጎቶች በ 416 ዓ.ም ገደማ ስፔንን ወረሩ። አንግሎች ፣ ጁቶች እና ሳክሶኖች በብሪታንያ ውስጥ ወደ 450 ገደማ መኖር ጀመሩ። ፍራንኮች በ 480 ዎቹ ውስጥ በጓል (አሁን ፈረንሳይ) ውስጥ መንግሥት አቋቋሙ። አስትሮጎቶች ጣልያንን ወረሩ።

የአረመኔ ወረራዎች ትልቁን የሮማን ግዛት ወደ ብዙ መንግስታት ከፈለ። እነሱ ለአለቆቻቸው ወይም ለቤተሰቦቻቸው ብቻ ታማኝ ነበሩ እና እያንዳንዱ ነገድ የራሱን ህጎች እና ልማዶች ጠብቋል። በዚህ ምክንያት የሮማ ግዛት ጠንካራ ማዕከላዊ እና አካባቢያዊ መንግሥት ጠፋ። የአረመኔው ወረራ ሮማውያን ያቋቋሙትን የአውሮፓ ንግድም አጠፋ። በከተሞች ውስጥ የሚኖሩት አብዛኞቹ ሕዝቦች ወደ ገጠር ሄደው ገበሬ ሆኑ። አንዳንድ ከተሞች ሙሉ በሙሉ ተጥለው ቀስ በቀስ ጠፉ። ጥንታዊ ሥነ ጽሑፍ ፣ አርክቴክት ፣ ሥዕል እና ሐውልት ተረስቶ ነበር ማለት ይቻላል።

አብዛኛው ሰው ኑሮውን ከእርሻ ሥራ ለማምረት ተገደደ። በዘጠነኛው ክፍለ ዘመን አብዛኛው ምዕራባዊ አውሮፓ ማኖርስ ተብሎ በሚጠራ ትልቅ መሬት ተከፋፍሏል። ባለንብረቶች ወይም ጌቶች ተብለው የሚጠሩ ጥቂት ሀብታሞች የመሬት ባለቤቶች መሬቶቹን ገዙ ፣ ግን አብዛኞቹ ሰዎች መሬቱን የሚሰሩ ድሃ ገበሬዎች ነበሩ። በፎቅ ላይ ያለው እያንዳንዱ መንደር በሕዝቦቹ የሚያስፈልገውን ሁሉ ማለት ይቻላል ያመርታል። ይህ ከምድር ኑሮን የማግኘት ሥርዓት ማንሪያሊዝም ተብሎ ይጠራ ነበር።

የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን

የሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የመካከለኛው ዘመን መጀመሪያ ዋና የሥልጣኔ ኃይል ነበር። ለሕዝብ አመራር ሰጥቶ ምዕራባዊ አውሮፓን ከምንም ድንቁርና አድኗል። ሚስዮናውያን ክርስትናን ለማስፋፋት ብዙ ርቀት ተጉዘዋል። የሮማውያን የመንግሥትና የፍትሕ አስተሳሰቦችን አረመኔዎች በሚሏቸው ሰዎች ውስጥ አስተዋውቀዋል።

ርዕስ ሊቃነ ጳጳሳት ፣ ጳጳሳት እና ሌሎች የቤተክርስቲያኒቱ መሪዎች የሮም ነገሥታት ኃይል ካጡ በኋላ ብዙ የመንግሥት ሥራዎችን ተረክበዋል። ቤተክርስቲያኑ ግብር ሰብስቦ ሕግና ሥርዓትን ጠብቋል። የቤተክርስቲያኑ ሕንፃዎች ለታመሙ ሆስፒታሎች ፣ ለተጓዣዎችም ማረፊያ ሆነው አገልግለዋል።

ሁለት የቤተክርስቲያን ተቋማት ፣ ካቴድራሉ እና ገዳሙ በመካከለኛው ዘመናት የመመሪያ ማዕከላት ሆኑ። ካቴድራሎች የጳጳሳት አብያተ ክርስቲያናት ነበሩ። ገዳማት የገዳማት ማኅበረሰቦች ፣ ዓለማዊ ሕይወትን ለእግዚአብሔር አገልግሎት አሳልፈው የሰጡ ሰዎች ነበሩ። የአንዳንድ ገዳማት መነኮሳት እና የካቴድራሎቹ ቀሳውስት የላቲን ንባብ እና ጽሑፍ እንዲቀጥሉ ረድተዋል። የላቲን ፊደል በሩሲያ እና በባልካን አገሮች ከግሪክ እና ከአብዛኞቹ የስላቭ ቋንቋዎች በስተቀር የብዙዎቹ የአውሮፓ ቋንቋዎች ፊደል ሆኖ ቀጥሏል። የላቲን ቋንቋ በብዙ የአውሮፓ ክፍሎችም ሕያው ቋንቋ ሆኖ ቀጥሏል። የሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ቋንቋ ነበር። በመካከለኛው ዘመን ዩኒቨርሲቲዎች ውስጥ የማስተማሪያ ቋንቋ ነበር። እንደ ጣሊያንኛ ፣ ስፓኒሽ ፣ ፖርቱጋልኛ ፣ ፈረንሣይ እና ሩማኒያ ያሉ ዘመናዊ ቋንቋዎች ከላቲን ተገንብተዋል። ብዙ የላቲን ቃላት በእንግሊዝኛ ቋንቋም ይገኛሉ።

የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን በመካከለኛው ዘመን በምዕራብ አውሮፓ ትልቁ የመሬት ባለቤት ሆነች። ገዥዎች እና ብዙ የፊውዳል ገዥዎች ቀሳውስቱ ለሚያከናውኗቸው አገልግሎቶች በምላሹ ለቤተክርስቲያኑ ፊፋዎችን ሰጡ። አብዛኞቹ ጳጳሳት እና ሌሎች ከፍተኛ ደረጃ ያላቸው ቀሳውስት ሕይወታቸውን ለቤተ ክርስቲያን የሰጡ የከበሩ ሰዎች ነበሩ። እነሱ ትልቅ ፊፍ ይገዙ ነበር ፣ እና እንደ ሌሎች መኳንንት ብዙ ኖረዋል።

4.2. የባይዛንታይን ግዛት

የምዕራብ ሮማ ግዛት በ 476 (እ.አ.አ.) ወደቀ። የምሥራቅ ሮማ ግዛት ተረፈ ፣ ምክንያቱም በጂኦግራፊያዊ ሁኔታ ፣ ከባልካን አገሮች በስተቀር ለአረመኔያዊ ጥቃት እንደ ምዕራብ እንዲሁ ክፍት አልነበረም። በተጨማሪም የበለፀገ ፣ የህዝብ ብዛት ያለው እና ከምዕራብ ይልቅ የመከላከያ ግድግዳዎች ያሉባቸው ብዙ ከተሞች እና ከተሞች ነበሩት።

የምስራቅ ሮማ ግዛትም የባይዛንታይን ግዛት ወይም ባይዛንቲየም ተብሎም ይጠራል። የባይዛንታይን ቃል የመጣው በባይዛንቲየም ፣ በግሪክ ስም በቦስፎረስ ዳርቻ ላይ ነው። በ 330 ዓ / ም ታላቁ የሮማው ንጉሠ ነገሥት ቆስጠንጢኖስ የሮማን

ግዛት ዋና ከተማ ከሮም ወደ ባይዛንቲየም (በኋላ ኢስታንቡል) አዛወረ። ከተማዋ በእሱ ስም ቁስጥንጥንያ ተባለ። የሮም ግዛት በሁለት ክፍሎች ተከፍሎ ነበር - የምዕራብ ሮማን ግዛት እና የምስራቅ ሮማ ግዛት በ 395 ዓ.

ንጉሠ ነገሥቱ የባይዛንታይን ግዛት ፍፁም ገዥ እና ብቸኛ ሕግ አውጪ ነበር። መንግሥት እያንዳንዱን የሕይወት ገጽታ ከሞላ ጎደል ተቆጣጥሮታል እንዲሁም በቤተ ክርስቲያን ባለሥልጣናት ላይ ብዙ ተጽዕኖ ነበረው። ህዝቡ መንግስትን ለመደገፍ ከፍተኛ ግብር ከፍሏል።

የባይዛንታይን ግዛት በንጉስ ዮስጢኖስ ቀዳማዊ (እ.ኤ.አ. 527-565 ዓ.ም.) ከፍተኛውን ደረጃ ላይ ደርሷል። በእሱ መሪነት ጣሊያን ፣ የስፔን ክፍል እና በምዕራብ (አሁን ቱኒዚያ) የድሮው የሮማ ግዛት “አፍሪካ” ተቆጣጠሩ። ግዛቱ ቀደም ሲል ትንሹን እስያ (አሁን ቱርክን) ፣ የባልካን ባሕረ ገብ መሬት ፣ ግብፅን ፣ ፍልስጤምን እና ሶፊያን ያካተተ ነበር።

ባይዛንታይን የጥንቶቹ ሮማውያን ብዙ ሕጎችን አደራጅተዋል። ይህ የሕጎች ስብስብ የጀስቲን ኮድ በመባል የሚታወቅ ሲሆን ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የብዙ አገሮች የሕግ ሥርዓቶች መሠረት ሆኗል። ጀስቲንያን ደግሞ በቁስጥንጥንያ ግዛት ውስጥ ትልቁን እና ግርማውን የክርስትና ቤተክርስቲያን የሆነውን ሃጊያ ሶፊያ (ሴንት ሶፊያ) ሠራ።

አብዛኛው የባይዛንታይን ወይን ፣ የወይራ ፍሬ እና የስንዴ ወይም የከብት በግ የሚያሳድጉ ድሃ ገበሬዎች ነበሩ። ነጋዴዎች እና የዕድ -ጥበብ ሠራተኞች ንግዶቻቸውን በከተሞች እና በትልልቅ ከተሞች ተለማምደዋል። ባይዛንታይን ሐር ፣ ቅመማ ቅመም እና የቅንጦት ዕቃዎችን ከቻይና አስመጣ።

ባይዛንታይን የጥንታዊውን የግሪክ ሥነ ጽሑፍ እና ፍልስፍና እንዲሁም የሮማን መንግሥታዊ እና ሕጋዊ ወግ ጠብቆ ነበር። በንጉሠ ነገሥቱ ውስጥ ክርስትና ፣ የግሪክ ባህል እና የሮማ ወጎች ተስፋፍተዋል ፣ ይህም በጥንታዊ እና በዘመናዊ የአውሮፓ ሥልጣኔ መካከል አገናኝ ሆኖ አገልግሏል። ክርስትና ኦፊሴላዊ የመንግስት ሃይማኖት ሆነ። በባይዛንታይን ኪነጥበብ ፣ በሙዚቃ እና በሥነ -ሕንፃ ላይ ጠንካራ ተጽዕኖ ነበረው። የባይዛንታይን ሚስዮናውያን ክርስትናን ከግዛቱ ውጭ በማስራጨት ሩሲያውያንን እና ሌሎች የስላቭ ሕዝቦችን ወደ ኦርቶዶክስ ክርስትና ቀይረዋል። እንዲሁም ለጥንታዊው የስላቭ ቋንቋ ፊደል (በኋላ ሲሪሊክ ተብሎ ይጠራል) በተጨማሪ የቤተክርስቲያኗን አገልግሎቶች እና መጽሐፍ ቅዱስን ከግሪክ ወደ አሮጌው ስላቭን ቋንቋ ተርጉመዋል። ይህ የሲሪሊክ ፊደል በሩሲያ እና በአብዛኞቹ የባልካን አገሮች ዛሬ ጥቅም ላይ ውሏል።

በምዕራባዊው የካቶሊክ ቤተክርስቲያን እና በምስራቃዊ (ግሪክ እና ሩሲያ) የኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት መካከል ክፍፍል በአሥራ አንደኛው ክፍለ ዘመን ተካሄደ። ለዚህ መከፋፈል አንዱ ምክንያት በቤተክርስቲያኑ ውስጥ ባለው የሥልጣን ክርክር ነበር። የምሥራቅ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የሮም ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት በምሥራቅ እንዲሁም በምዕራቡ ላይ ወይም የክርስትና አስተምህሮ (እምነት) ጉዳዮችን በራሳቸው የመወሰን መብት እንዳላቸው አልተቀበሉትም።

በ 565 ዮስቲን ከሞተ በኋላ አረመኔዎች የባይዛንታይን ኢምፓየርን በሁሉም አቅጣጫ አጥቁተዋል። ኢምፓየር በፋርስ ወረራዎች ከባድ ስጋት ነበረበት። ሆኖም ሄራክሊየስ (r. 610 –642) ፋርስን በማሸነፍ ውድቀቱን ለጊዜው አቆመ።

የባይዛንታይን ግዛት በአስራ አንደኛው ክፍለ ዘመን መፈራረስ ጀመረ። በ 1071 ኖርማኖች ደቡባዊ ጣሊያንን ወሰዱ። በዚያው ዓመት ፣ በትንሿ እስያ ፣ ሴልጁክ ቱርኮች በማንዚከርርት ጦርነት የባይዛንታይን ጦር አሸነፉ። በዚህ ሽንፈት በትን Asia እስያ ላይ የባይዛንታይን ቁጥጥር ማሽቆልቆል ጀመረ። በ 1081 ወደ ሥልጣን የመጡት አጼ አሌክሲየስ ኮምኒኒስ የምዕራብ አውሮፓ ክርስቲያኖችን ግዛቱን በቱርኮች ላይ ለመከላከል እንዲረዱ ጠይቀዋል። ቱርኮች ከባይዛንታይን ግዛት በተጨማሪ ቅድስት ምድርን ወረሩ። የ

በቅድስት ምድር ወራሪዎች ላይ የክርስቲያኖች ወታደራዊ ጉዞዎች የመስቀል ጦርነቶች በመባል ይታወቁ ነበር። እንዲሁም በኋላ ላይ ፣ በመጀመሪያው የመስቀል ጦርነት ፣ ከ 1096 እስከ 1099 ድረስ ፣ የመስቀል ጦረኞች የቅድስት ምድርን የባሕር ዳርቻ ክልሎች መልሰው አግኝተዋል። ነገር ግን በረጅም ሩጫ ግዛቱን አላዳኑም። በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ

ቁስጥንጥንያ እና የግሪክ ክፍል ከንግሥቲቱ የቀሩት ሁሉ ነበሩ። በመጨረሻም የባይዛንታይን ግዛት በ 1453 የኦቶማን ቱርኮች ኮንስታንቲኖፕልን ድል ባደረጉበት ጊዜ አበቃ። የመጨረሻው የባይዛንታይን ንጉሠ ነገሥት ቆስጠንጢኖስ XI ከተማዋን ሲከላከል ሞተ።

4.3. የእስልምና መነሳት እና መስፋፋት እስልምና እና የሙስሊም ግዛት

እስልምና በሰባተኛው ክፍለ ዘመን በነቢዩ መሐመድ ለተሰበከው ሃይማኖት የተሰጠው ስም መሐመድ በ 570 ገደማ በመካውስጥ የተወለደ አረብ ነበር። . በአንድ አምላክ አምነው መሐመድን እንደ መልእክተኛው የሚቀበሉ ሙስሊሞች ይባላሉ። ሙስሊም የአረብኛ ቃል ሲሆን ትርጉሙም (ለእግዚአብሔር) የታዘዘ ማለት ነው። እስልምና ለመገዛት የአረብኛ ቃል ነው።

መሐመድ ትምህርቱን መካ በ 610 ገደማ ጀመረ እና በዙሪያው ጥቂት ተከታዮችን ማህበረሰብ ሰበሰበ። ብዙም ሳይቆይ የቀረይሽ አረቦች እና በመካ ሀብታም ነጋዴዎች የእሱን ትምህርቶች ለመብቶቻቸው አስጊ አድርገው ቆጠሩት። መካ በአዲሱ መልእክት ምክንያት የባህላዊ ሃይማኖት ማዕከል እንደመሆኗ አስፈላጊነቱን ሊያጣ ይችላል የሚል ስጋትም ነበረ። ከመካ ባሕረ ገብ መሬት በሺዎች በሚቆጠሩ ዐረቦች የተጎበኘው መካ በሚገኘው ቅዱስ ቤተ መቅደስ ወደ ካዕባ የሚደረገው ዓመታዊ ጉዞ ለመካ ነጋዴዎች ከፍተኛ የገቢ ምንጭ ነበር። ስለዚህ እሱና ተከታዮቹ ስደት ደርሰው እሱን ለመግደል ብዙ ሙከራዎች ተደርገዋል።

ስደቱ እየበረታ ሲሄድ መሐመድና ተከታዮቹ ወደ ያትራብ ከተማ ተሰደዱ ፣ በኋላም መዲናት አል-ነቢ (የነቢዩ ከተማ) ወይም መዲና ተባለ። ሂጅራ በመባል የሚታወቀው ይህ ክስተት የተከናወነው በእስልምና የቀን መቁጠሪያ የመጀመሪያ ዓመት በ 622 ነበር።

መሐመድን ወደ ከተማቸው የጋበዙት የመዲና ነዋሪዎች አንሷር (ረዳቶቹ) በመባል ይታወቃሉ። የመካ ስደተኞች ሙሃጃሩን (ሂጅራውን የወሰዱ ወይም ስደተኞች) በመባል ይታወቁ ነበር። እነዚህ ሁለት ቡድኖች ሰሃባዎችን (የነቢዩ ሰሃቦች) በጋራ ፈጠሩ። ከ 622 ጀምሮ በ 632 እስኪያልቅ ድረስ መሐመድ የሙስሊሙን ማህበረሰብ (ኡማ) አጠናክሮ አስተዳድሯል ፣? የመካ ጠላቶቹ እና አጋሮቻቸው ጥቃቶችን በተሳካ ሁኔታ ተቋቁመዋል። በዲፕሎማሲውም ሆነ በጦርነቱ በብዙዎቹ ዓረቢያ ላይ ሥልጣኑን አቋቋመ።

በስምንተኛው እና በዘጠነኛው ክፍለዘመን መካከል የሙስሊም ሊቃውንት ሙሉ እስላማዊ ሕግን ወደ አንድ ወጥነት ባለው ስርዓት ውስጥ አመድበው በመጨረሻም አራት የሕግ ትምህርት ቤቶች ሆና፤ ማሊኪ ፣ ሻፊኢ እና ሀንበሊ ተገኙ። እነሱ በቁርአን እና በሐዲስ ላይ እንደ ሸሪዓ ምንጮች ሆነው ቢሰማሙም ፣ ለአንዱ ወይም ለሌሎቹ ሁለት የሕግ ምንጮች ፣ ማለትም ምሳሌ እና መግባባት ቅድሚያ ይሰጣሉ።

የሆናፊ ትምህርት ቤት በቱርክ ፣ በሶሪያ ፣ በኢራቅ ፣ በማዕከላዊ እስያ እና በሰሜን ህንድ/ፓኪስታን ውስጥ የበላይ ነው። የማሊኪ ትምህርት ቤቶች በሰሜን አፍሪካ ፣ በሙስሊም እስፔን እና በምዕራብ እና በማዕከላዊ ሱዳን ተከታዮች አሏቸው። የሻፊ ምድህሃብ (የሕግ ትምህርት ቤት) ከደቡብ አረቢያ እና ከምስራቅ አፍሪካ እስከ ኢንዶኔዥያ ድረስ በሕንድ ውቅያኖስ ዳርቻዎች ይገኛል። ቀደም ሲል በሶርያ እና በኢራቅ የበላይ የነበረው ሃንበሊ አሁን ለሳውዲ ዓረቢያ መንግሥት ተገድቧል። በኢትዮጵያ ውስጥ የሻፊዲ እና የሆናፊ የእስልምና ሕግ ትምህርት ቤቶች የበላይ ናቸው።

ነብዩ (ሶ.ዐ.ወ) ከመሞታቸው በፊት ማህበረሰቡን ማስተዳደር በሹራ (መመካከር) ላይ የተመሠረተ መሆኑን እንዳለበት አመልክተዋል። ከሞቱ በኋላ ወዲያውኑ የእሱ ተተኪዎች ተመርጠው ከሊፋዎች ተብለው ተሾሙ። የመጀመሪያዎቹ አራት ከሊፋዎች አቡበክር (1632-34) ፣ ዑመር (634-44) ፣ ዑስማን (644-56) እና ዓሊ (656-61) ናቸው ፣ ሁሉም የቁርሽኝ ጎሳ ነበሩ እና ከመሐመድ ጋር በጋብቻ የተዛመዱ ነበሩ። በተጨማሪም አሊ የነቢዩ የአጎት ልጅ ነበር።

ሶስተኛው ኸሊፋ ዑስማን (ረዕ) በአንዳንድ ፖሊሲዎቻቸው ቅር በመሰኘታቸው ባመፁ የሙስሊሞች ቡድን ሲገደሉ ዓልይ (ረዕ) በመዲና ከሊፋ ሆነው ተመረጡ። ምርጫው ግን በአንዳንድ ሶሳቦች በተለይም የሶሪያው ገዥ ሙዓውያ (ረዕ) ተቀባይነት አላገኙም። ይህም በአሊ ተከታዮች እና በሙዓውያ (ረዕ) ተከታዮች መካከል የእርስ በርስ ጦርነት አስከትሏል። ዓልይ (ረዕ) የሁለት አባላት የግልግል ኮሚቴ እንዲቋቋም ተስማምተዋል ፣ አንደኛው እሱን እና ሌላውን ሙዓውያን ይወክላል። ነገር ግን ብዙዎቹ የአሊ ተከታዮች ያንን መፍትሄ ውድቅ አድርገው ተዉት። እነሱም ኸሪጃቸውን ተብለው መጠራት ጀመሩ። እንዲሁም በሰባተኛውና በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በኢራቅ ፣ በአረብ እና በኢራን በኡመያዎችና በአባሲድ ሥርወ መንግሥታት ከሊፋዎችና ማዕከላዊ መንግሥታት ላይ አመፁ።

ምንም እንኳን ካህሪያውያን ወደ ብዙ አንጃዎች ቢከፋፈሉም አንዳንድ የጋራ ባህሪያትን አካፍለዋል።

- 1) በከባድ ኃጢአት ጥፋተኛ የሆነ ሁሉ የማያምን እና ከሃዲ መሆኑን አስረግጠው ተናግረዋል ፣ ስለሆነም መገደል አለበት።
- 2) ኢማምነት (ወይም ከሊፋነት) ጋር በተያያዘ ፣ ካህሪጃዎች ማንኛውም ሰው ፣ ጥቁር ባሪያ እንኳን አስፈላጊው መመዘኛዎች ቢኖሩት - የእምነት ፣ የአቋም ጽናት እና የሃይማኖታዊ ዕውቀት ካለው የማኅበረሰቡ ራስ ሆኖ ሊመረጥ ይችላል ብለው አጥብቀው ይከራከራሉ።

ምንም እንኳን ካህሪጃዎች የበለጠ ንፅህና እና ዴሞክራሲያዊ ኑፋቄ ቢመሰርቱም ፣ በሌሎች ሙስሊሞች ላይ ባለመቻላቸው በብዙሃኑ ሙስሊሞች አልተደገፉም። ስለዚህ በኸሊፋው ምስራቃዊ አገራት ውስጥ አናሳዎች ሆነው ቆይተዋል። በመግራብ (ሰሜን ምዕራብ አፍሪካ) ውስጥ ፣ አንዳንድ የካሪጂያን ኑፋቄዎች በርበሬዎቹ መካከል ጨቋኝ በሆነው የዑመያ አገዛዝ ደስተኛ ካልሆኑ ተከታዮች ብዙ ነበሩ።

በሰባተኛው ክፍለ ዘመን የሙስሊሙ ዓለም ቀድሞውኑ በሁለት ትላልቅ ቡድኖች ተከፍሎ ነበር። እነዚህ ሺዓዎች እና ሱኒዎች ነበሩ።

እነዚያ የዓልይን (ረዕ) ዓላማ ደግፈው የነበሩት ሙስሊሞች ኸሊፋ (ኢማምነት መጥራትን ይመርጣሉ) ወደ ዓሊ (ረዕ) እና ዘሮቹ ወደተወከለው የነቢዩ ቤተሰብ መሄድ አለባቸው ብለው ያምኑ ነበር። ዓልይ (ረዕ) የነቢዩ ሙሐመድ ልጅ ፋጢማን አግብተዋል። ሺዓት አሊ (የዓሊይ ፓርቲ) ወይም ሺዓዎች በመባል ይታወቁ ነበር። ሺዓዎች የማህበረሰቡን መግባባት ውድቅ በማድረግ በየዘመናቱ በሰው ልጆች ላይ በእግዚአብሔር መሪነት አደራ የተሰጠው የማይሳሳት ኢማም ነበረ በሚለው ትምህርት ተከተውታል። የመጀመሪያው ኢማም ዓልይ (ረዕ) ነበሩ። ኢማሞቹ በመለኮት የተሾሙ የምእመናን ገዥዎች እና አስተማሪዎች እንደሆኑ እና እጅግ በጣም ሰብአዊ ባህሪያትን እንደያዙ ይቆጠራሉ። በዚህ ምክንያት የሙስሊሙን ማህበረሰብ የመምራት መብት ያላቸው እነሱ ብቻ ናቸው።

ሺኢዝም (የሺዓዎች ትምህርት) ብዙም ሳይቆይ ወደ ብዙ ኑፋቄዎች ተከፋፈለ። በጣም አስፈላጊው በ 880 ውስጥ የጠፋውን መሐመድ አል-መሃዲ የተባለውን የአሊ ዘርን አስራ ሁለተኛውን ዕውቅና የሚሰጥ “Twelvers” በመባል የሚታወቅ ቡድን ነው። የዚህ ኑፋቄ ጠንካራ ቦታ ዛሬ ኢራን ነው። ጉልህ የሆኑ ቡድኖችም በኢራቅ ፣ በሶሪያ ፣ በሊባኖስ እና በሕንድ ይገኛሉ። እነዚያ ሰባተኛውን ኢማን ፣ እስማኤልን እውቅና ያገኙት ሺዓዎች ፈራጆች ወይም ኢስማኢሊስ በመባል ይታወቃሉ።

በሙስሊሞች መካከል ከተደረገው ትግል የኦርቶዶክስ እምነት በሱኒዝም ወይም በሱኒ እስልምና መልክ አሸናፊ ሆነ ፣ ተከታዮቹ ሱናን ማለትም የነቢዩን መንገድ በመደገፋቸው። ዛሬ ሱኒዎች ወይም ሱኒዎች ከጠቅላላው የሙስሊም ህዝብ 90% ያህሉን ይይዛሉ። በሱኒ እና በሺዓ እስልምና መካከል ያሉት ዋና ዋና የአስተምህሮ ልዩነቶች እነዚህ ናቸው - የሱኒ ሕግ ምንጮች ቁርአን ፣ ሐዲስ ፣ የማህበረሰቡ ስምምነት እና አናሎግ ናቸው። የሺዓ ሕግ አራቱ መሠረቶች ቁርአን ፣ የነቢዩ እና የኢማሞች ሐዲስ ፣ የኢማሞች ስምምነት እና ምክንያት ናቸው። ሺዓዎች ወደ መካ ሐጅ ቢያደርጉም በኢራቅ ውስጥ በነጃፍ እና በካርባላ ከተሞች የአሊንና የልጃቸውን የሐሰይንን መቃብር መንብኘት ይመርጣሉ። የሺዓ አመጣጥ አንድ ጽንሰ -ሀሳብ ፣ በመሐዲ መምጣት ላይ

እምነት ወደ ሱኒ እስልምና ዘልቆ ገባ። መሃዲ (ትክክለኛው የተመራው) ፍትሕን የሚመልስ የተጠበቀው አዳኝ ሆኖ ይታያል። ባለፉት መቶ ዘመናት ማህዲስ በተለያዩ የሙስሊም አገሮች ውስጥ ከጊዜ ወደ ጊዜ ታየ።

ሙስሊም አረቦች መስፋፋት የጀመሩት በመጀመሪያዎቹ አራት ሺሊዮች ስር ከአረብ ውጭ ነው። በኢኮኖሚ እና በፖለቲካ ዓላማዎች ተነሳሽነት ሙስሊም አረቦች በወቅቱ በነበሩት በሁለቱ ታላላቅ ኃይሎች ሠራዊት ላይ ተከታታይ ድሎችን አሸንፈዋል -የባይዛንታይን እና የፋርስ ግዛቶች። በሶርያ በባይዛንታይን ላይ ዘመቻ የተካሄደው ከ 634 እስከ 636 ነበር። የፋርስ ወረራ ረዘም ያለ ጊዜ ፈጅቷል። በ 637 የነበረው የቃዲሲያ ጦርነት የኢራቅን ለም መሬቶች ከፍቷል። ከባሰራ እና ኩፋ ከሚገኙት ወታደራዊ ሰፈሮቻቸው የሙስሊሙ ጦር ወደ ኢራን ደጋማ ቦታዎች ዘልቆ ገባ። በኒሃዋንድ (642) የመጨረሻው ታላቅ ጦርነት የፋርስን ግዛት አከተመ። በ 650 በሕንድ ድንበሮች ፣ በሰሜናዊ ኢራቅ እና በአርሜኒያ ቆሙ። ግብፅ ከ 639 እስከ 642 ድረስ ተቆጣጠረች።

የሙስሊሞች ፈጣን ስኬት በረዥም ጦርነቶች ምክንያት በባይዛንታይን እና በፋርስ ግዛቶች የገንዘብ እና ወታደራዊ ድካም ምክንያት ነበር። ከዚህም በላይ በባይዛንታይን ጨቋኝ ግብር ምክንያት በተገዢዎቻቸው ይጠሉ ነበር። ለም በሆነችው የኢራን ግዛት ውስጥ ያለው የክርስቲያን ሕዝብ የተለየ ሃይማኖት የሚከተለውን የፋርስ ገዥ መደብ ይቃወም ነበር። የፋርስ ግዛትም ከአረቦች ድል በፊት በሥልጣናዊ ጦርነቶች ተዳክሟል።

ከ 661 እስከ 750 ድረስ ያስተዳደሩት የኡማው ሺሊዮች ሙስሊም አረቦችን ወደ አዲስ ድሎች መርተዋል። በሁለቱ መካከል በእርስ በርስ ጦርነት ውስጥ ዓሊ ከተገደለ በኋላ ሺሊፋኑ በሙዓውያ ተመሠረተ። ሙዓውያ (ረዕ) የከሊፋው ስሙን የወሰዱበት የኡመያህ የባላባት ሜካን ቤተሰብ አባል ነበሩ። ኡማውያኖች በ 661 ዋና ከተማቸውን በደማስቆ ላይ አቋቋሙ። በመካከለኛው እስያ ከሚገኙት የቱርክ ጎሳዎች ጋር ተዋግተው በሕንድ ወደ ሲንድህ ዘመቻ ልከው የቻይና ድንበር ደረሱ። ሲሲሊን ያዙ እና የሰሜን አፍሪካን ወረራ አጠናቀዋል። ከዚያም ኡመያዎች በ 711 እስፔንን ወረሩ።

ነቢዩ ከሞቱ ከአንድ መቶ ዓመታት በኋላ የሙስሊም አረብ ግዛት የእስላማዊው ዓለም ማዕከል የሆነ ግዙፍ ግዛት ማካተት ጀመረ። በዚህ ጊዜ አረቦች የገዢ መደብ አቋቋመዋል። ብዙ ድል ያደረጉ ሕዝቦች እስልምናን ተቀበሉ። ምንም እንኳን የሙስሊሞች ድል አድራጊዎች ከፍተኛ የሃይማኖት መቻቻል ቢያሳዩም ሙስሊም ያልሆኑ ሁሉ የሙስሊም ጦር አገልግሎት ነፃ ለመሆን ልዩ ግብር መክፈል ነበረባቸው። ነገር ግን ብዙዎች በሲቪል አስተዳደር ውስጥ እንደ መኮንኖች እና ግብር ሰብሳቢዎች እና በፍርድ ቤት እንደ ዶክተር እና ሞግዚት ሆነው ሰርተዋል። በፖለቲካዊ እና በኢኮኖሚ ተጠቃሚ በሆኑ አናሳዎች እና ባልተፈቀደላቸው ብዙ ሰዎች መካከል ያለው ቅራኔ በኡመያዎች መውደቅ እና አባሲድስ የሚባል ሌላ ሥርወ መንግሥት መመሥረት እስከቀጠለ ቀውስ አስከትሏል።

አባሲዳውያን ከማይረካቸው አካላት ሁሉ በአብዛኛው አረቦች ካልሆኑት ባገኙት ድጋፍ የተነሳ አሸናፊ ሆነዋል። የአባሲድ አብዮት የኡመያድን ግዛት ወደ ፍጻሜ አምጥቶ የኢስላም ኢምፓየርን በ 762 በመክፈት የፖለቲካ ማዕከሉን ከደማስቆ ወደ ኢራቅ ባግዳድ ቀይሯል። አረቦች የመብቱን ደረጃ ቢያጡም አረብኛ የመንግሥት ፣ ሥነ ጽሑፍ እና የሳይንስ ቋንቋ ሆኖ ቀጥሏል።

ወደ 820 ገደማ በባግዳድ የሚገኘው የአባሲድ ከሊፋ ሥልጣን በጣም ሰፊ ከመሆኑ የተነሳ በመላው እስላማዊ ግዛት ውስጥ ተሰምቷል። ግን በ 920 የተተኪው ኃይል በጣም እየቀነሰ በመምጣቱ በዋና ከተማው ውስጥ እንኳን ተሰምቶ ነበር። እ.ኤ.አ. በ 1258 ከተማዋ ራሱ ፍርስራሽ ሆነች። በመውደቁ የአረቦች የበላይነት ለዘላለም ጠፍቶ የሺሊፋው ታሪክ ተዘጋ።

ለሺሊፋው ውድቀት ውስጣዊ እና ውጫዊ ምክንያቶች ነበሩ። የውስጣዊ ምክንያቶች ከውጫዊው የበለጠ አስፈላጊ ነበሩ። የአስተዳደሩ ዘዴ ለመረጋጋት እና ለቀጣይ ምቹ አልነበረም። ድል የተደረገባቸው ሕዝቦች ተበዘበዙ እና ከመጠን በላይ ግብር ተጥለዋል። ይህ አመፅ እና የእርስ በእርስ ጦርነቶችን አስከትሏል። በአረቦች እና በአረቦች መካከል እንዲሁም በፋርስ ፣ በቱርኮች እና በበርበሮች መካከል ከፍተኛ ከፍፍሎች ነበሩ። ከዐረቦች መካከል ራሳቸው ረዥም የጎሳ ግጭቶች ነበሩ። በተለያዩ የእስልምና ኑፋቄ ተከታዮች መካከልም የሃይማኖት ግጭቶች ነበሩ። እነዚህ ሁሉ የአባሲድ ግዛት መበታተን እና በተለያዩ

የንጉሠ ነገሥቱ ክፍሎች ውስጥ በርካታ የነፃ ሥርወ-መንግሥት መነሳት አስከትሏል -ፋርስ ፣ ግብፅ ፣ ቱኒዚያ ፣ መግባራብ እና ስፔን።

ለከሊፋው ውድቀት አስተዋጽኦ ያደረገው ውጫዊ ምክንያት የሞንጎሊያ ወረራ ነበር። በ 1253 የቺንጊዝ የልጅ ልጅ የሆነው ሁላጉ በአንድ ግዙፍ ሠራዊት መሪነት በማዕከላዊ እስያ ከሞንጎሊያ ወጣ። እጅ እንዲሰጥ ለመጨረሻው የአባሲድ ከሊፋ መልእክት ላከ። በጃንዋሪ 1258 የሁላጉ ወታደሮች በባግዳድ ላይ ጥቃት ጀመሩ። በየካቲት ወር ወደ ከተማዋ ገቡ። ከሊፋው ከባለሥልጣናቱ ጋር ያለምንም ቅድመ ሁኔታ እጅ ለመስጠት ፈቃደኛ ቢሆኑም ሁሉም ተገድለዋል። ባግዳድ በሁላጉ ኃይሎች ተዘርፎ ወደ መሬት ተቃጠለ። ይህ የከሊፋነት ማብቂያ ምልክት ሆኗል።

የኦቶማን ቱርክ ግዛት

ቱርኮች በመካከለኛው እስያ ውስጥ ዘላን ፣ አርብቶ አደር ሕዝብ ነበሩ። እነሱ አረማዊ ነበሩ ነገር ግን በ 10 ኛው ክፍለ ዘመን ወደ ሱኒ እስልምና የተለወጡ እና ጠንካራ ፣ ጠንካራ ሙስሊሞች ሆኑ። መሪዎቻቸው ለአባሲድ የአረብ ከሊፋ የቱርክ ወታደሮችን አዘዙ። ከሊፋው ወደ ተለያዩ የሙስሊም ግዛቶች ሲከፋፈል ፣ ከእነዚህ ግዛቶች መካከል ብዙዎቹ የቱርክ ወታደሮችን የሚጠቀሙ የቱርክ ገዥዎች ነበሯቸው። በ 1071 እስያ በምንዚከርት ጦርነት የቱርኩ ሱልጣን አልፕ አርሰላን የባይዛንታይን ጦር አሸነፈ። ከዚህ ውጊያ በኋላ ቱርኮች በብዙ ቁጥር ወደ ትንሹ እስያ ተዛወሩ ፣ ምንም እንኳን አሁንም ግሪክ ፣ ኩርዶች እና አርመኖውያን ቢኖሩም። የምንዚከርት ጦርነት ለባይዛንታይን ግዛት ትልቅ ጥፋት ነበር እናም በጣም ደካማ አድርጎታል ፣ ምክንያቱም ትንሹን እስያ እንደ ወታደራዊ የሰው ኃይል እና የግብር ምንጭ አድርጎ አጥቷል። ሆኖም የቱርክ የዘላንነት ወግ የቱርክ ግዛቶችን ከመዋቅር ይልቅ ቀላል እና ዘላቂ እንዲሆን አደረገው። ለጠንካራ ፣ ለቋሚ ግዛት ፣ አብዛኛዎቹ ቱርኮች እንደ የግብርና ባለሞያዎች መኖር አለባቸው እና ግዛቱ መደበኛ ፣ ውጤታማ አስተዳደርን ማዳበር ነበረበት። ይህ የሆነው በቱርክ የኦቶማን ሥርወ መንግሥት እና በሱልጣን ዘመን ነበር። ኦቶማን የሚለው ቃል የመጣው ከዑስማን ነው ፣ እንዲሁም የግዛቱ መሥራች እና የመጀመሪያው ሱልጣን (ገዥ) ተብሎም ይጠራል።

የኦቶማን ሱልጣኔት እስያ በሰሜናዊ ምዕራብ በ 1280 ተጀምሮ አብዛኞቹን እስያ በመውረስ ግዛቱን አሰፋ። የኦቶማን ኃይሎች ወደ ባልካን አገሮች ተዛውረው በመካከለኛው ዘመናት መገባደጃ ላይ ይህንን አብዛኛው ቦታ አሸንፈዋል። እ.ኤ.አ. በ 1453 ድል አድራጊው (እ.ኤ.አ. 1451-1481) የኦቶማን ሱልጣን መኸመት ዳግማዊ ፋቲህ ቆስጠንጢኖፕልን ወስዶ ኢስታንቡልን ቀይሮ የኦቶማን ግዛት ዋና ከተማ አደረገው። የኦቶማን ግዛት ግዛቱን ማስፋፋት ቀጥሏል። በኋላ በኦቶማን ግዛት ላይ የተጨመሩት ኢራቅ ፣ ሶሪያ ፣ ፍልስጤም ፣ የአረቢያ ባሕረ ጉብ መሬት ፣ ግብፅ ፣ ቆጵሮስ ፣ ቀርጤስ እና አብዛኛው አሁን ደቡብ ዩክሬን እና ፖላንድ ፣ እና አብዛኛዎቹ ሃንጋሪ ነበሩ። የኦቶማን ኢምፓየር በሱልጣን ሱሌማን 1 ኛ “ግርማ ሞገስ” ፣ (r. 1520-1566) ሥር ወደ ኃይሉ ከፍታ ደርሷል። የኦቶማን ኢምፓየር በዓለም ላይ ትልቁ የሙስሊም ግዛት ነበር።

የኦቶማን ግዛት ማሸነፊዎች በጣም ቀላል ነበሩ ግን ውጤታማ ነበሩ። ሱልጣኑ “የእግዚአብሔር ጥላ (ተወካይ) በምድር ላይ ፍጹም ገዥ” ነበር። በሙስሊሙ “ቀሳውስት” ዑለማዎች እንደተተረጎመው ፖሊሲዎቹ እና ውሳኔዎቹ ከሸሪዓ (ከሙስሊም ሕግ) ጋር እንዲስማሙ ለማድረግ ኃይሉ ብቻ ተገድቦ ነበር። ሆኖም ሱልጣኑ የዑለማዎችን መሪዎች በመሾሙ ትርጉሞቹ አብዛኛውን ጊዜ ሱልጣኑ የሚፈልጋቸው ነበሩ። በሱልጣኑ ስር አንዳንድ ጊዜ ለሠራዊቱ ጭምር የሚገዛው ታላቁ ቪዚየር የሚባል ጠቅላይ ሚኒስትር ነበር። ከሱሌይማን 1 በኋላ ሱልጣኖቹ አቅማቸው እየቀነሰ ሲመጣ ፣ ኢምፓየርን አንድ ላይ የያዙት ጠንካራ ፣ ብቁ ግራንድ ቪዚርስ እና ባለሥልጣናቸው ነበሩ።

ሠራዊቱ ትልቅ እና ቀልጣፋ ነበር። የመደበኛ ፣ የባለሙያ የኦቶማን ጦር ዋና የጃኒሳሪዎች እግረኛ ነበር። ከቡልካን የተወሰዱ የክርስቲያን ልጆች መደበኛ ግብር ተመልምለው በሙስሊምነት ካደጉና በወታደርነት ሥልጠና ካገኙ። ጃኒሳሪዎች በኦቶማኖች ጠላቶች የተከበሩ እና የሚፈሩ በችሎታቸው ፣ በስነስርዓታቸው ፣ በድፍረታቸው እና አክራሪነታቸው ነበር። ባህላዊው የቱርክ ተዋጊ ቀስት በመጠቀም ፈረሰኛ ነበር ፣ ነገር ግን በመካከለኛው ዘመናት መገባደጃ ላይ የኦቶማን መንግሥት የግጥም

ማያያዣዎችን በመጠቀም ቀልጣፋ የጃኒሳሪ እግረኛን ፈጠረ እና የኦቶማን ጦርም ቀኖናን ተጠቅሟል። የኦቶማን ጦር ፈረሰኞች የሲፓሂ የቱርክ ፈረሰኞች ነበሩ። የቱርክ መሪዎች እና ሰዎቻቸው በእስያ እና በአውሮፓ ውስጥ ታይማር ተብሎ የሚጠራ መሬት ተሰጣቸው። ከእነዚህ የቲማር መሬቶች ሀብቶች ለራሳቸው ፈረሶች እና የጦር መሳሪያዎች ሰጡ። ቲማሮች በዘር የሚተላለፍ ሆኑ። የኦቶማን ዘሮች እንደ የመካከለኛው ዘመን የአውሮፓ እጮች ነበሩ እና በእውነቱ በኦቶማን ግዛት ውስጥ ከመካከለኛው ምዕራብ አውሮፓ ጋር በጣም ተመሳሳይ ወታደራዊ ፊውዳሊዝም ነበር።

ኃይለኛ ፣ በደንብ የሰለጠነ ሠራዊት እና ጥሩ የባህር ኃይል ያለው ጠበኛ ፣ ሰፊው የኦቶማን ግዛት ለአውሮፓ ግዛቶች አደገኛ ጠላት ነበር ፣ እነሱ ተከፋፍለው ብዙውን ጊዜ እርስ በእርስ ይዋጋሉ። የአውሮፓ ሠራዊት እንዲሁ ከመካከለኛው ዘመናት በኋላ እንደ ኦቶማን ሠራዊት ተግሣጽ አልሰጠም። የኦቶማን ዘመቻዎች በምዕራብ አውሮፓ ዕድሜ በ 1529 እና እንደገና በ 1683 በቪየና ላይ ጥቃት ቢሰነዝሩም ከተማዋን መውሰድ አልቻሉም። በሜዲትራኒያን ውስጥ የኦቶማን መርከቦች የኦቶማን ኃይል ወደ ምዕራብ ቢገፋፉም በ 1565 የማልታን ደሴት ለመውሰድ አልቻሉም። በመጨረሻም ከ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የኦቶማን ኢኮኖሚያዊ እና ወታደራዊ ውድቀት የኦቶማን አደጋ ከአውሮፓ አስወገደ። የአውሮፓ ግዛቶች (በተለይም አስትሪያ ፣ ከዚያም ሩሲያ) በኦቶማን ግዛት ላይ በኃይል ወደ ፊት መግፋት ጀመሩ።

የሙስሊም ቅርስ

ከ 800 እስከ 1200 ያደገው እስላማዊ ሥልጣኔ በተለይ ሙስሊም አልነበረም። ነገር ግን እስልምና አጠቃላይ ማዕቀፍ እና ሁለንተናዊ ቋንቋ ሰጥቶታል። ሆኖም ፣ የአረብኛ ሰዋሰው ፣ ሕግ እና ሥነ-መለኮት በእርግጠኝነት የሙስሊም ባህርይ ያላቸው አንዳንድ የሥልጣኔ ገጽታዎች ናቸው።

የመካከለኛው ዘመን እስልምና ባህል ብዙ ዘር ነበር። አረቦች ፣ አይሁዶች ፣ ፋርስ ፣ ቱርኮች ፣ በርበርስ እና ስፔናውያን ሁሉም ለእድገቱ አስተዋዕክ አበርክተዋል። የእስልምና ሥልጣኔ ከግሪኮች ፣ ከፋርስ እና ከሂንዱዎች በነፃ ተበድሮ የነበረ ቢሆንም ፣ ፈጠራም ሆነ የመጀመሪያ ነበር። ለ 400 ዓመታት ያህል በእስልምና ዓለም ውስጥ በሂሳብ ፣ በሥነ ፈለክ ፣ በእፅዋት ፣ በኬሚስትሪ ፣ በሕክምና ፣ በታሪክ እና በጂኦግራፊ መስኮች ከፍተኛ እድገት ተደርጓል።

ብዙ የምዕራባዊያን ጸሐፊዎች በአንድ ወቅት የአረቦች ድል በመካከለኛው ምስራቅ የኪነጥበብ ፣ የሥነ-ጽሑፍ እና የሳይንስ ፈጠራን ያደናቅፋል ብለው ያምኑ ነበር። ሆኖም ብዙዎቹ የፕላቶ ፣ የአርስቶታል እና የሌሎች የግሪክ ፈላስፎች ሥራዎች እና በኋላ ወደ ምዕራቡ ዓለም ያስተላለፉት በአረቦች እና በሙስሊሞች ብቻ ሳይሆን በአረቦች ባልሆኑ እና በሌሎች ሃይማኖቶች ተከታዮች ጭምር ነው። የአረቦች ድል ሙስሊሞች ከሄላናዊ ዓለም የፍልስፍና ሀሳቦች ጋር በቀጥታ እንዲገናኙ አድርጓቸዋል። በግብፅ የአሌክሳንድሪያ አካዳሚ እና የጃንዲ-ቫር ታላቅ የሕክምና ትምህርት ቤት ጨምሮ በብዙ የመካከለኛው ምስራቅ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የሄሌናዊ ፍልስፍና ተስፋፍቷል። በሶሪያ ክርስቲያኖች የተተረጎመው የአርስቶታል ጽሑፎች እንደ አል-ክንዲ (873) ፣ ኢብኑ ሲና (አቪሴና) (1037) እና ኢብኑ ሩሽድ (አቫርሮስ) (1198) ያሉ ሙስሊም ፈላስፋዎችን አነሳስተዋል።

“የአረቦች ፈላስፋ” ተብሎ የሚጠራው አል-ክንዲ የእውነትን ፍለጋ ከሁሉም የአዕምሯዊ እንቅስቃሴዎች በላይ ፣ ከፍ ያለ አመክንዮ እና ሂሳብን ከፍ አድርጎ በሳይንስ ፣ በስነ-ልቦና ፣ በሕክምና እና በሙዚቃ ላይ ብዙ ሥራዎችን ጽፏል እና አርትዕ አድርጓል። ኢብኑ ሲና ፍልስፍናውን ከመድኃኒት ጋር አጣምሮታል። የእሱ ሳይንሳዊ ጽሑፎች የህክምና ኢንሳይክሎፔዲያ ወደ ላቲን ተተርጉሞ እስከ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ለአውሮፓ የሕክምና ተማሪዎች መደበኛ የመማሪያ መጽሐፍ ሆኖ ቆይቷል። ኢብኑ ሩሽድ በአርስቶታል ፍልስፍና እና በሙስሊም የሃይማኖት ምሁራን ላይ ባከናወናቸው ሥራዎች በጣም ይታወቃል።

ሙስሊም የሂሳብ ሊቃውንት በአልጆብራ ፣ በአውሮፕላን እና በሉላዊ ትሪግኖሜትሪ እንዲሁም በአውሮፕላኖች ፣ ሉሎች ፣ ኮኖች እና ሲሊንደሮች ጂኦሜትሪ ውስጥ አስፈላጊ እድገቶችን አደረጉ። እኛ (የአረብ ቁጥሮች) የምንለው የሂንዱ ፈጠራ ሊሆን

ይችላል፤ ግን አረቦች ወደ አውሮፓ አስተላልፈዋል። አውሮፓውያን ስለእነሱ ከማወቃቸው በፊት ሙስሊሞች የአስርዮሽ ክፍልፋዩን ቢያንስ ከሁለት ምዕተ ዓመታት በፊት ይጠቀሙ ነበር። የሂሳብ እውቀታቸውን ለንግድ ሥራ ሂሳብ (በ 9 ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ በባግዳድ እና በሌሎች ከተሞች ተቋቁመዋል)፤ የመሬት ቅየሳ፤ የስነ ፈለክ ስሌቶች እና ሜካኒካል መሣሪያዎች ላይ ተግባራዊ አደረጉ።

በሕክምና ውስጥ ሙስሊሞች በጥንቶቹ ግሪኮች ሥራ ላይ ተሠርተዋል። ሁነይን ኢብን ኢስሐቅ (873 ዓ.ም) የኦፕቲክስ ሳይንስን አዳበረ። በመጀመሪያ እስላማዊ ማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ሐኪሞች ይህንን ለማድረግ የእፅዋት እና የኬሚስትሪ ጥናት አደረጉ

ፈዋሽ መድኃኒቶችን እና እንዲሁም ለተለያዩ መርዞች ፀረ -ተውሳኮችን ያግኙ። መጀመሪያ ፈንጣጣውን ከኩፍኝ የሚለየው አል-ራዚ (865-925) ነበር።

ሙስሊሞች፣ ልክ እንደሌሎች ሕዝቦች፣ የሰማይ አካላት በሰዎች፣ በከተሞች እና በክፍለ ግዛቶች ሕይወት ላይ ተጽዕኖ እንዳደረጉ አስበው ነበር። እና ስለዚህ፣ ብዙ ከሊፋዎች የፍርድ ቤት ኮከብ ቆጣሪዎችን እንደ አማካሪዎች አቆዩ።

ሙስሊሞችም የኮከብ ቆጠራዎችን (የከዋክብትን ቁመት ለመለካት መሣሪያዎች) እና የጥንት ቴሌስኮፕ ሥራዎችን ገንብተዋል። አንድ የሥነ ፈለክ ተመራማሪ የከዋክብት እንቅስቃሴን ብቻ ሳይሆን የነገድጓድ እና የመብረቅ ጭላንጭሎችን የሚያባዛ ፕላኔታሪየም መስራቱ ይነገራል። የሙስሊም ሳይንቲስቶች ምድር ከከፐርፔኒከስ ወይም ከገሊሊዮ ከረጅም ጊዜ በፊት ምድር ከብ ነበረች እና በፀሐይ ዙሪያ እንደምትዞር ያውቁ ነበር።

ገላጭ ጂኦግራፊ ተወዳጅ ርዕሰ ጉዳዮች ነበሩ። ለዓረቦች ድል አድራጊነት እና በምስራቃዊው ንፍቀ ከብብ የንግድ መስፋፋት ምስጋና ይግባቸው፣ ሙስሊሞች የሩቅ ቦታዎችን እና ነዋሪዎቻቸውን የሚገልጹ መጽሐፍትን ማንበብ ይወዱ ነበር፤ በተለይም የግብይት አጋሮች ሊሆኑ ወይም ወደ እስልምና የተለወጡ ከሆኑ። ከ 9 ኛ እስከ 13 ኛው መቶ ክፍለዘመን ስለ ከሰሃራ ቦታች ካሉ አፍሪካ ብዙ የምናውቀው ከአረብ ተጓዦች እና ከጂኦግራፊ ባለሙያዎች ጽሑፎች ነው። ታሪክም ትልቅ ተግዛጽ ነበር። እያንዳንዱ ሙስሊም ሳይንቲስት ማለት ይቻላል ስለ ልዩ ሙያ እድገቱ መጻፍ ነበረበት። ገዢዎች የራሳቸውን ስኬቶች በይፋ እንዲያሳውቁ፣ ወይም ከቀድሞዎቹ ስኬቶቻቸው እና ውድቀቶቻቸው እንዲማሩ ባለ ታሪክ ጸሐፊዎችን ጠይቀዋል። ሊቃውንቱ የመሐመድን እና የባልደረቦቻቸውን የሕይወት ታሪክ ሳያነቡ ሽሪዓውን በፍፁም ሊያዳብሩ አይችሉም ነበር። ሙስሊሞችም ስለ መጀመሪያዎቹ ከሊፋዎች እና ለመዝናናት እንዲሁም ለትምህርት የተደረጉትን ዘገባዎች ማንበብ ይወዱ ነበር። በሥርዓተ -መንግሥት፣ በሕዝቦች እና በሥልጣኔዎች መነሳት እና ውድቀት ውስጥ ዘይቤዎችን በመፈለግ ታሪክን ለማዋቀር የሞከሩት የሙስሊም ታሪክ ጸሐፊዎች ነበሩ። ለምሳሌ፣ ኢብኑ ሽልዱን (1406 ዓ.ም) የክልሎች መነሳት በመሪዎች እና በደጋፊዎቻቸው መካከል ጠንካራ የቡድን ስሜት ከመኖሩ ጋር አቆራኝቷል።

የሙሴ ሥራዎች የተጻፉት ሙስሊሞችን በአምልኮ አፈፃፀም ውስጥ ለመምራት፣ በአስተዳደር ጥበብ ውስጥ መሳፍንትን ለማስተማር፣ የተፎካካሪ የፖለቲካ እና ሥነ -መለኮታዊ እንቅስቃሴዎችን የይገባኛል ጥያቄ ውድቅ ለማድረግ ወይም ማንኛውንም የኑሮ ዘርፎችን ለማስተማር ነው። የእንስሳት ተረት ተላላኪ ገዢዎችን፣ የሥልጣን ጥመኛ የፍርድ ቤት ባለሥልጣናትን እና ስግብግብ ነጋዴዎችን ይተቻሉ።

ሙስሊሞች የእይታ ጥበብን ችላ አላሉም። ከመቼውም ጊዜ ከተሠሩት ምርጥ የተመጣጠኑ እና እጅግ በቅንጦት ያጌጡ ሕንፃዎች በትላልቅ ከተሞች ውስጥ ታላላቅ መስጊዶች ነበሩ። አንዳንዶቹ በሕይወት አልኖሩም; ሌሎች አሁንም ይቆማሉ። የሙስሊም አርክቴክቶችም ቤተመንግስትን፣ ት / ቤቶችን እና ሌሎች ሕንፃዎችን በመንደፍ የተወሰነ ጊዜያቸውን እና ተሰጥኦቻቸውን አሳልፈዋል። እስከ ዘመናዊው ዘመን ድረስ ሥዕል እና ሐውልት እምብዛም ባይገኙም፣ ቀደምት የሙስሊም አርክቴክቶች ረቂቅ ንድፎችን እና የእንስሳትን እና የዕፅዋትን ውብ ሥዕሎች ያሉ የእጅ ጽሑፎችን በምሳሌ አስረድተዋል። ካሊግራፊ እንዲሁ ለሕዝብ ሕንፃዎች ግድግዳዎች እንዲሁም ለቅጂ ጽሑፎች ያገለገለ አስፈላጊ የስነጥበብ ቅርፅ ነበር።

4.4. የመካከለኛው ዘመን ማህበረሰብ

ፊውዳሊዝም

የመካከለኛው ዘመን አውሮፓ በገጠር ኢኮኖሚያዊ ፊውዳል ነበር። በዚህ ትርጉም ውስጥ ፊውዳሊዝም በጌቶች የበላይነት የገበሬዎችን ግንኙነት ይገልጻል። እነዚህ ሁኔታዎች በረጅም ጊዜ ውስጥ የተገነቡ እና በመጨረሻው የሮማ ግዛት ዘመን እንኳን ተጀምረዋል። በገጠር ኢኮኖሚያዊ አውሮፓ በአራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ወደ መካከለኛው ዘመን መግባት ጀመረች። በሮማ ግዛት መጨረሻ ላይ ቅኝ ግዛት የሚባሉ ጥገኛ ገበሬዎች መኖራቸውን ማየት እንችላለን። እነሱ ባሪያዎች አልነበሩም ነገር ግን ለመሬታቸው ጌቶች የጉልበት አገልግሎት ዕዳ ነበረባቸው እና ከመሬታቸው ጌታ መሬት መውጣት አይችሉም። እነዚህ ቅኝ ግዛቶች ከመካከለኛው ዘመን አገልጋዮች ጋር በጣም ተመሳሳይ ነበሩ።

በመጀመሪያዎቹ የመካከለኛው ዘመናት ቅኝ ግዛት በቀላሉ ሰርፕስ ተብሎ የሚጠራው ሆነ። በአውሮፓ ሰፊ አካባቢዎች የፊውዳሉ የገጠር ኢኮኖሚ እንደሚከተለው ይንቀሳቀስ ነበር። አንድ ጌታ ቤት ወይም ብዙ ማማዎች ነበሩት። በአንድ ገበሬ ላይ ገበሬዎች ይኖሩ ነበር ፣ ብዙዎቹም አገልጋዮች ነበሩ። መሬቱን አርሰውታል። አገልጋዮቹ የጌታ ነበሩ እና ፈቃዱን ሳያስወጡ ማኖሩን መተው አይችሉም። ጌታው የመሬቱን መሬት በከፊል በእራሱ ቁጥጥር ስር አቆየ። ይህ ደሜስኔ ተብሎ የሚጠራው መሬት ለጌታው ያደገው ባልተከፈለ ፣ በግዴታ በአገልጋዮቹ የጉልበት ሥራ ነው። የዚህ መሬት ምርት ለጌታው የገዛ ለቤተሰቡ ፍጆታ ወይም ለመሸጥ ሄደ። ገበሬዎችም እንደ አይብ ፣ እንቁላል ፣ ጨርቅ ፣ ማር ፣ ወዘተ ወይም በገንዘብ ለጌታው የፊውዳል ክፍያዎችን ከፍለዋል። ገበሬዎቹ እራሳቸውን እና ቤተሰባቸውን ለመደገፍ አንዳንድ የማኖሩን መሬት እንዲያርሱ ተፈቅዶላቸዋል። አንድ ጌታ በአገልጋዮቹ ላይ ስልጣን (ሕጋዊ ስልጣን) ነበረው። በእራሱ ፍርድ ቤት ውስጥ ጌታው ወይም ወኪሉ ጉዳዮችን ሰምቶ የገንዘብ ቅጣቶችን እንደ ቅጣት ሊወስን ይችላል። ይህ መብት ለጌታው እጅግ አትራፊ ነበር። ታላላቅ ጌቶች በፍርድ ቤቶቻቸው ውስጥ ዋና ዋና የወንጀል ጉዳዮችን የመወሰን እና እንደ ግድያ ወንጀሎች ወንጀላቸውን የመስቀል መብት ነበራቸው።

በአብዛኛዎቹ የመካከለኛው እና የምስራቅ አውሮፓ ሰርፒስ ከምዕራብ አውሮፓ በኋላ ዘግይቶ ተጀምሯል ነገር ግን በመካከለኛው ዘመናት መጨረሻ ላይ በጣም የተለመደ እና ጠንክር ያለ እና ረዘም ያለ ነበር። በሩሲያ ሰርፒዶም በ 1861 ብቻ ተወገደ።

በኅብረተሰቡ ታችኛው ክፍል በገበሬዎች ላይ ሰርፍዶም እና ኮርቪስ ተጭነዋል። በጌቶች እና በአገልጋዮቻቸው መካከል ባለው ግንኙነት በኅብረተሰቡ አናት ላይ ወታደራዊ ፊውዳሊዝምም ነበር። በመጀመሪያዎቹ የመካከለኛው ዘመናት ፈረሰኞች በጦርነት ውስጥ በጣም አስፈላጊ ሆኑ። ነገሥታት እና ታላላቅ ጌቶች ጋሻ ለብሰው ጋሻ ፣ ጦር (ጦር) እና ሰይፍ ይዘው በፈረስ ላይ የመዋጋት ልምድ ያላቸው ወንዶች ያስፈልጉ ነበር። እነዚህ ሰዎች ባላባቶች ተብለው ይጠሩ ነበር። አንድ ፈረሰኛ ለመሸከም ትልቅ ፣ ጠንካራ ፣ የሰለጠነ ፈረስ ውድ ነበር። የባላባት ትጥቁ እና የጦር መሣሪያዎቹም ውድ ነበሩ። ገንዘብ በጣም ብዙ በማይሆንበት ጊዜ ግን መሬት በተትረፈረፈበት በመካከለኛው ዘመናት ፣ ለንጉሥ ወይም ለታላቁ ጌታ ፈረሰኞችን ለማግኘት ቀላሉ መንገድ የባላባት መሬት መስጠት ነበር። መሬቱ እራሳቸውን በፈረሰኝ ፣ በትጥቅ እና በጦር መሳሪያዎች ለማስታጠቅ ለባላባት ቁሳዊ ሀብቶችን ሰጡ። በማንኛውም ሁኔታ ንጉሶች ወይም ታላቅ ጌታን ለማገልገል ከተስማሙ ባላባቶች መሬት ያገኛሉ።

ስለዚህ በወታደራዊ ፊውዳሊዝም መሠረት አንድ ጌታ ለመሬቱ ለወታደራዊ አገልግሎት በምላሱ ወይም በመኖሪያው መልክ መሬትን ለባላባት ሰጠ። ማኑዋንን ወይም እርሻዎችን ያቀፈ መሬት ፊፍ ይባላል። ፊፋውን የተቀበለው ፈረሰኛው ስግደት ተብሎ በሚጠራው ድርጊት የጌታ ረዳት ሆነ። በምስክርኝ ፊት በተደረገው የአክብሮት ድርጊት ፣ ቫሳው እጆቹን በጌታው እጆች መካከል አስገብቶ ጌታውን በታማኝነት እና በታማኝነት ለማገልገል መሐላ አደረገ። ከስግደት በኋላ ቫሳ መሬቱን ከጌታው ተቀበለ። የእሱ ግዴታ በዋናነት ለጌታው መታገል እና ሁል ጊዜ ለጌታው ታማኝ ሆኖ መቆየት ነበር። ቫሳውም እንዲሁ በጌታው ፍርድ ቤት ተገኝቶ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ለጌታው ምክር መስጠት ነበረበት።

ማንሪያሊዝም

ማንዮሪያሊዝም ከምዕራብ የሮማ ግዛት መጨረሻ እስከ 1200 ዎቹ ድረስ የአውሮፓ ኢኮኖሚያዊ ስርዓት ነበር። ስሙ ከ manerium የመጣው የላቲን ቃል ማኑር ሲሆን ትርጉሙም በጌታ ቁጥጥር ስር ያለ እና በገበሬዎች የሚሰራ ትልቅ ንብረት ማለት ነው። በመካከለኛው ዘመናት ማኖርስ አብዛኞቹን አውሮፓን ይሸፍናል። እነሱ በጌቶች እና በገበሬዎች የሚያስፈልጋቸውን ምግብ ፣ ልብስ ፣ መጠለያ እና ሌላ ማንኛውንም ነገር አቅርበዋል።

አብዛኞቹ እርሻዎች በጌታው መሬት እና በገበሬዎች የተያዙ ትናንሽ መሬቶች ነበሩ። እነሱ ብዙውን ጊዜ በአትክልቱ ፣ በአትክልትና በእርሻ ሕንፃዎች በተከበበው በሜኖው ቤት ውስጥ ይኖሩ ነበር። የገበሬዎች ጎጆዎች በአቅራቢያው ተሰብስበው ነበር። አብዛኞቹ ማኑዋሎች ቤተ ክርስቲያንን ፣ እህልን ወደ ዱቄት ለመፍጨት ወፍጮን እና ወይን ለመሥራት ማተሚያንም ያካትታሉ።

ገበሬዎች ከጠላቶች ጥበቃ ፣ ለፍትህ እና ለትንሽ መንግሥት ለነበረው በጌታ ላይ ጥገኛ ነበሩ። ገበሬዎች ሁለቱንም የጌታውን መሬት እና የራሳቸውን አርሰዋል። እነሱ በአፈር ውስጥ ታስረዋል። ይህ ማለት እነሱ የንብረቱ አካል ነበሩ ፣ እና አዲስ ጌታ ካገኘ መሬት ላይ ቆዩ። እንደ ባሪያዎች ሳይሆን ከምድር ተለይተው ሊሸጡ አይችሉም። ገበሬ ፣ ከመኖሪያው ርቆ ብዙም አይጓዝም። የአውሮፓ ገበሬዎች ስርፍ በመባል ይታወቁ ነበር።

የንግድ እና ከተሞች እንደገና ሲያንቀሳቅሱ የሰው ልጅ ስርዓት ማሸቆልቆል ጀመረ። መነቃቃቱ በገንዘብ ክፍያ ላይ የተመሠረተ የኢኮኖሚ ስርዓት ተመልሷል። Manorialism በመጀመሪያ በምዕራብ አውሮፓ ተጠናቀቀ። በአንዳንድ የመካከለኛው እና የምስራቅ አውሮፓ ክፍሎች እስከ ዘጠነኛው ክፍለዘመን ድረስ ዘግይቷል።

የንግድ መነሳት እና ከተሞች

በአሥራ አንደኛው ምዕተ-ዓመት ፣ በንግድ እና በከተሞች መነቃቃት በምዕራብ አውሮፓ የማኖሪያል ስርዓት ቀንሷል። የሸቀጦች ፍላጎት እየጨመረ በሄደ መጠን ንግድ መነቃቃት ጀመረ። ከተሞች በዋናው የንግድ መስመሮች ላይ ታዩ። አብዛኞቹ ቀደምት ከተሞች ነጋዴዎች ጥበቃ ሊያቆሙበት በሚችሉበት ምሽግ ፣ ቤተ ክርስቲያን ወይም ገዳም አቅራቢያ ተገንብተዋል። የተፈጥሮ ሀብቶች መገኛ ለከተሞች ዕድገት ሌላው ምክንያት ነበር።

ብዙ ሰዎች ሥራ ፍለጋ ወደ ከተሞች ተዛወሩ። ገበሬዎች አዲሱን ሕይወት ለመፈለግ እርሻውን ትተው ሄዱ። ከተሞች በመጠን እያደጉ ሲሄዱ በነዋሪዎች የተሸከሙት የሙያ ልዩነት ጨምሯል። ወደ ግብይት ማዕከላት የሱፍ ማዕከሎች እና የዓሣ ማጥመጃ ማዕከላት ሸማኔዎች ፣ ጫማ ሰሪዎች ፣ ዳቦ ጋጋሪዎች ፣ ስጋ ቤቶች ፣ አናጥዎች ፣ የልብስ ስፌት እና ሌሎች የእጅ ባለሙያዎች መጡ። እነዚህ የእጅ ባለሙያዎች ለከተሞች ሰዎች የሚሸጡ ዕቃዎችን ለነጋዴዎች ያመርቱ ነበር። አንዳንድ ገበሬዎች መሬቱን ከከተሞች ውጭ አርሰው ለከተሞቹ ሰዎች ምግብ ሰጡ። በዋናነት በንግድ ዕድገት ምክንያት የተነሱት የመካከለኛው ዘመን ከተሞች የእጅ ሥራ እና የግብይት እንቅስቃሴዎችን ያበረታቱ ነበር።

የመካከለኛው ዘመን ባህል

ስነ-ጥበብ

የከተሞች ሕይወት ለስነ-ጥበብ እና ለመማር የበለጠ ፍላጎት እንዲኖር አበረታቷል። ብዙ ሰዎች በአንድ ላይ መሰባሰባቸው ፣ የንግድ እና የጉዞ መጨመር ፣ በከተሞች እና ከተሞች የቀረበው ነፃነት እና ደህንነት ጥበብን እና ትምህርትን ያበረታታል። ሁለት ጉልህ ስኬቶች የካቴድራሎች ግንባታ እና የዩኒቨርሲቲዎች እድገት ነበሩ።

እስከ አስራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ፣ በምዕራብ አውሮፓ የተገነቡት አብዛኛዎቹ ካቴድራሎች ሮማውያን በጥንቶቹ የክርስቲያን አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ የሚጠቀሙበትን ንድፍ ተከትለዋል። ይህ የቤተክርስቲያን ሥነ ሕንፃ ዘይቤ ሮማንሴክ ተብሎ ይጠራ ነበር። የሮማውያን ካቴድራሎች ግዙፍ ግድግዳዎች ፣ ጠንካራ አምዶች እና የተጠጋጋ ቅስቶች ነበሯቸው።

ግን ከጊዜ በኋላ አዲስ የስነ -ሕንጻ ዘይቤ ተሠራ። ከፍ ያለ ማማዎች እና ግድግዳዎች ፣ ይህ የጠቆሙ ቅስቶች እና ዘንበል ያሉ ቅስቶች (የሚበር ቡት ሪሴስ ተብሎ የሚጠራው) ይህ አዲሱ የስነ -ሕንፃ ዘይቤ የጎቲክ ሥነ ሕንፃ ተብሎ ይጠራል።

ብዙ ዓይነት አርቲስቶች ከህሎታቸውን በካቴድራሎቹ ላይ አከበሩ። የባለሙያ እንጨት ሠራተኞች በመሠዊያዎች እና በሾላዎች ላይ ፓነሎችን ተቀርፀዋል። ቅርጻ ቅርጾች ከቅዱሳን እና ከስማዕታት የድንጋይ ሐውልቶች ቆርጠው ፣ ጋራጎይል ተብለው የሚጠሩትን የድንጋይ አጋንንት እና ዘንዶች ቆረጡ። በቆሽሽ ብርጭቆ ውስጥ የሠሩ እነዚያ የእጅ ባለሙያዎች እውነተኛ ውበት ፈጥረዋል። እስከ ዛሬ ድረስ የቆሙት አብዛኛዎቹ ካቴድራሎች 500 እና ከዚያ በላይ ዕድሜ ያላቸው ናቸው።

ትምህርት

ከክርስቶስ ልደት በኋላ ከ 400 እስከ 1500 ዎቹ ባለው የሮማ ግዛት ውድቀት ጀምሮ በመካከለኛው ዘመናት የክርስቲያን ቤተክርስቲያን የአውሮፓን መደበኛ ትምህርት በመቅረጽ ትልቅ ሚና ተጫውታለች።

ክርስቲያን ወላጆች የክርስትናን ሕጎች እና እምነቶች አውቀው ለልጆቻቸው እንዲያስተምሩ ይጠበቅባቸው ነበር። የሃይማኖት ባለሥልጣናት አብዛኛውን መደበኛ ትምህርት ይቆጣጠሩ ነበር። አንዳንድ ወጣቶች በአካባቢያቸው ካህናት ወይም በጳጳሱ ቤተሰብ ውስጥ ተምረዋል። ሌሎች በገዳም ወይም በካቴድራል ትምህርት ቤቶች ውስጥ ተምረዋል።

በገዳሙ እና በካቴድራል ትምህርት ቤቶች ውስጥ ተማሪዎች እንደ ቤተ -ክርስቲያን ሙዚቃ ፣ ሥነ -መለኮት እና ላቲን ፣ የምዕራባዊ ቤተክርስቲያን አፈሴላዊ ቋንቋን ያጠኑ ነበር። እንዲሁም በጥንቷ ግሪክ እና ሮም ከሚሰጡት ጋር ተመሳሳይ ትምህርቶችን ተምረዋል። እነዚህ ትምህርቶች በሁለት ቡድኖች ተከፍለው ነበር ፣ እነሱም ሰባቱ የሊበራል ጥበባት በመባል ይታወቁ ነበር። ትሪቪየም ተብሎ የሚጠራው የመጀመሪያው ቡድን ሰዋሰው ፣ ዘይቤ እና አመክንዮ ነበር። ሁለተኛው ቡድን ፣ ኳድሪቪየም ተብሎ የሚጠራው ፣ ስሌት ፣ ጂኦሜትሪ ፣ አስትሮኖሚ እና ሃርሞኒክስን ያካተተ ነበር።

መደበኛ ትምህርት ያላገኙ ብዙ ወጣቶች ለሠለጠኑ ጌቶች ተለማማጅ ሆኑ ሙያ ተማሩ። ወጣቶች ለወታደራዊ ወይም ለመንግስት ሙያዎች ያዘጋጃቸውን የቺቫሪ ጥበብ እና እሴቶችን ተምረዋል።

በ 1100 ዎቹ ውስጥ በአውሮፓ ውስጥ የመጀመሪያዎቹ ዘመናዊ ዩኒቨርሲቲዎች ተገንብተዋል። ዩኒቨርሲቲዎቹ እንደ ቦታ ወይም የሕንፃዎች ቡድን አልነበሩም። በምትኩ የተወሰኑ መብቶችን እና ሀላፊነቶችን ይዘው ወደ ኮርፖሬሽኖች የተደራጁ የምሁራን ስብስቦች ሆኑ። በእርግጥ ዩኒቨርሲቲ የሚለው ቃል የመጣው ከላቲን ዩኒቨርሲቲዎች ፣ በመካከለኛው ዘመን ለኮርፖሬሽን ወይም ለጌልት የሚለው ቃል ነው። በአሥራ ሦስተኛው ክፍለዘመን በአውሮፓ ውስጥ ትልቁ እና በጣም ታዋቂ ዩኒቨርሲቲ የሆነው የፓሪስ ዩኒቨርሲቲ ለአብዛኞቹ የሰሜናዊ አውሮፓ ዩኒቨርሲቲዎች ሞዴል ሆኖ አገልግሏል። በሰሜናዊ አውሮፓ አብዛኛዎቹ እነዚህ ዩኒቨርሲቲዎች በካቴድራል ትምህርት ቤቶች ከመምህራን ጌልዶች የተገነቡ ናቸው። ጌልዶች ተማሪዎችን ለማሰልጠን እና ለዲግሪ ለመስጠት ክፍያ አስከፍለዋል። እነሱ በአስተማሪዎች ኮርፖሬሽኖች ይመሩ ነበር።

የመስቀል ጦርነት

የመስቀል ጦርነቶች በመካከለኛው ዘመን ፍልስጤምን እንደገና ለመያዝ የተደራጁ የክርስቲያን ወታደራዊ ጉዞዎች ነበሩ። ቅድስት ምድር ተብላ የምትጠራው ፍልስጤም ፣ ኢየሱስ ክርስቶስ የኖረበት ክልል በመሆኑ ለክርስቲያኖች አስፈላጊ ነበር።

በአስራ አንደኛው ክፍለ ዘመን ከመካከለኛው እስያ የመጡ ጨካኝ ሴሎጁክ ቱርኮች በቅርብ ምስራቅ ወረሩ እና ትንሹን እስያ ፣ ፍልስጤምን እና ሶሪያን አሸነፉ። በ 1071 እስያ በሚንዚከርርት ጦርነት ቱርኮች የባይዛንታይኖችን ደቀቁ። ቱርኮች ሙስሊሞች ሆኑ። ነገር ግን ከሙስሊም አረቦች በተቃራኒ ክርስቲያን ምዕመናን ወደ ቅዱስ ስፍራ ለመድረስ አስቸጋሪ አድርገውታል።

በ 1095 የባይዛንታይን ንጉሠ ነገሥት አሌክሲየስ ኮሜኑስ ቱርኮችን ለመዋጋት የሮማን ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ሁለተኛውን ከተማን ጠየቁ። ከተማ ለመርዳት ተስማማ። በ 1095 በፈረንሣይ በክሌርሞንት ምክር ቤት ፣ ከተማ የመስቀል ጦርነት እንዲደረግ ጥሪ አቀረበ። አውሮፓውያን ክርስቲያኖች በመካከላቸው መዋጋታቸውን እንዲያቆሙ እና ቅድስቲቱን ምድር ከሙስሊሞች እንዲያስቀሩ አሳሳቢ የሆነ ስብከት ሰጥተዋል። የመስቀል ጦረኞች ለድርጊታቸው መንፈሳዊም ሆነ ቁሳዊ ሽልማቶችን ቃል ገብተዋል። ሕዝቡ “እግዚአብሔር ይወዳል!” በሚል ጩኸት በጉጉት መለሰ። ለክርስትና ለመዋጋት ከፍተኛ ፍላጎት በምዕራብ አውሮፓ ተይዞ በሺዎች የሚቆጠሩ ሰዎች ጉዳዩን ተቀላቀሉ።

ከምዕራብ አውሮፓ የመጡት የመስቀል ጦረኞች በ 1096 እና 1270 መካከል ስምንት ትላልቅ ጉዞዎችን አዘጋጁ። ነገሥታት ፣ መኳንንቶች እና በሺዎች የሚቆጠሩ ፈረሰኞች ፣ ገበሬዎች እና የከተማ ሰዎች በመስቀል ጦርነት ውስጥ ተሳትፈዋል። ሁለት የተገለጹ ግቦች ነበሯቸው - (1) የቅድስት ምድርን ቋሚ ቁጥጥር ማግኘት እና (2) የባይዛንታይን ግዛት መጠበቅ። ይሁን እንጂ ሁሉም የመስቀል ጦረኞች ጉዞውን የተቀላቀሉት በሃይማኖታዊ ምክንያቶች አይደለም። የፈረንሣይ ፈረሰኞች ተጨማሪ መሬት ይፈልጋሉ። የኢጣሊያ ነጋዴዎች የመካከለኛው ምስራቅ ወደቦችን ንግድ ለመቆጣጠር እና ከዚያ ከተቻለ ለመካድ አስበው ነበር። ብዙ ካህናት እና መነኮሳት ዋጋ ያላቸው ሃይማኖታዊ ቅርሶችን ይፈልጋሉ። ብዙ ድሃ ሰዎች ከሕይወታቸው መከራ ለማምለጥ ብቻ ጉዞዎችን ተቀላቀሉ።

የመስቀል ጦርነቶች መጀመሪያ የታጠቁ ሐጃጆች ተብለው ይጠሩ ነበር። የመስቀል ጦርነት የሚለው ቃል ክራክስ ከሚለው የላቲን ቃል የመጣ ሲሆን ትርጉሙም መስቀል ማለት ነው። የብዙ ጉዞዎች አባላት የክርስቶስ መስቀል ምልክት በልብሳቸው ላይ ሰፍተዋል። “መስቀልን ተሸክሞ” ማለት የመስቀል ወራሪ መሆን ማለት ነው።

የመጀመሪያው የመስቀል ጦርነት (1096-1099)

ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ከተማ ሁለተኛውን የመስቀል ጦርነት ጥሪ ተከትሎ ፣ ፒተር ሄርሚት በመባል የሚታወቅ አንድ ቀናተኛ ሰባኪ እና ዋልተር ፔኒየለስ የሚባል ፈረሰኛ ፣ አፈሴላዊውን የጉዞ ኃላፊን ያፋጠነ ቡድንን መርቷል። አንደኛው የመስቀል ጦር ሠራዊት ያልሠለጠነ ፣ ሥልጡን ያልሆነ እና ብዙም ያልታጠቀ የገበሬ ኃይል ነበር።

ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ከተማ ሁለተኛ የተላኩት ዋና ሠራዊቶች በዋናነት በደንብ የሰለጠኑ የፈረንሣይ እና የኖርማን ባላባቶች ነበሩ። የባይዛንታይን ኃይሎችም የመስቀል ጦረኞችን ተቀላቀሉ። በ 1097 የመስቀል ጦረኞች በሰሜናዊ ምዕራብ ቱርክ በኒዚያ አቅራቢያ ሙስሊሞችን አሸነፉ። የመስቀል ጦረኞች አንዱ ክፍል ወደ ኢየሩሳሌም በመዝመት በ 1099 ውስጥ ከስድስት ሳምንታት ውጊያ በኋላ ቅድስት ከተማን አስመለሰ።

ሁለተኛው የመስቀል ጦርነት (1147-1149)

በ 1144 ቱርኮች በመስቀል ጦረኞች ከተያዙት ከአራቱ የክርስቲያን ግዛቶች አንዱ የሆነውን የኤዴሳ ካውንቲን ተቆጣጠሩ። በሌሎቹ የክርስትና ግዛቶች ላይ ያደረሰው ስጋት ሁለተኛውን የመስቀል ጦርነት አመጣ። ንጉስ

የፈረንሣይ ሉዊስ ስምንተኛ እና የጀርመን ንጉሥ ኮንራድ III የሁለተኛውን የመስቀል ጦር ሠራዊት ይመሩ ነበር። ሆኖም በሠራዊቶቻቸው መካከል አለመግባባቶች ነበሩ ፣ የሙስሊም ኃይሎችም ወደ ኢዴሳ ከመድረሳቸው በፊት አሸንፈዋል።

ሦስተኛው የመስቀል ጦርነት (1189-1192)

ሙስሊሞች በቅድስት ሀገር ክርስቲያኖችን ማጥቃታቸውን ቀጥለዋል። በ 1187 ሳላዲን የግብፅ እና የሶጪያ ሱልጣን ሙስሊሞችን አንድ በማድረግ በቀላሉ በሦላን ቀንድ ጦርነት የክርስቲያን ጦርን ድል በማድረግ በድል አድራጊነት ወደ ኢየሩሳሌም ገባ።

የኢየሩሳሌም መጥፋት ወደ ሦስተኛው የመስቀል ጦርነት አመራ። የሦስተኛው የመስቀል ጦርነት የአውሮፓ ዋና ጀነራሎች የጀርመን ንጉሠ ነገሥት ፍሬድሪክ 1 (ባርባሮስ ተብሎ ይጠራል) ፣ የእንግሊዙ ንጉሥ ሪቻርድ 1 (አንበሳው ልቡ) እና የፈረንሳይ ንጉሥ ዳግማዊ ፊልፕስ (አውግስጦስ) ይገኙበታል።

ፍሬድሪክ ወደ ቅድስት ምድር ሲሄድ በ 1190 ሰመጠ። በሪቻርድ ፣ በፊሊፕ እና በሌሎች መሪዎች መካከል የተነሱ ጠብቦች የመስቀል ጦረኞችን ስኬት ገድበዋል። ፊሊፕ በሪቻርድ ላይ ለማሰር ወደ ቤት ተመለሰ። ሪቻርድ ኢየሩሳሌምን እንደገና ለመያዝ ቢሞክርም አልተሳካለትም። ሪቻርድ ወደ ቤት ከመሄዱ በፊት ግን ከሳላሃዲን ጋር ስምምነት ላይ በመድረሱ ሙስሊሞች ክርስቲያን ተጓጓዥ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲገቡ ፈቀዱ።

አራተኛው የመስቀል ጦርነት (1202-1204)

ይህ የመስቀል ጦርነት የተገኘው ሦስተኛው የመስቀል ጦርነት ኢየሩሳሌምን እንደገና ለመያዝ ባለመቻሉ ነው። ሆኖም የመስቀል ጦረኞች በባይዛንታይን ግዛት ጉዳዮች ውስጥ ተሳተፉ እና ወደ መጀመሪያ ግባቸው አልደረሱም።

የልጆች የመስቀል ጦርነት (1212)

ይህ የመስቀል ጦርነት በመስቀል ጦርነት ታሪክ ውስጥ በጣም እንግዳ እና አሳዛኝ ነበር። ከ 10 እስከ 18 ዓመት ዕድሜ ያላቸው በሺዎች የሚቆጠሩ ወንዶችና ሴቶች ልጆች ኢየሩሳሌምን መልሰው ማግኘት እንደሚችሉ እርግጠኞች ሆኑ። ድሆች እና ታማኝ ስለነበሩ እግዚአብሔር ቅድስት ከተማን ይሰጣቸዋል ብለው ያምኑ ነበር። ከፈረንሣይ የመጡ ልጆች የቡድኑን አንድ ክፍል ፣ ልጆች ከጀርመን ሌላውን አቋቋሙ። በደህና ወደ ኢየሩሳሌም ለመሻገር እግዚአብሔር የሜዲትራኒያንን ባሕር ውሃ ይከፋፍላቸው ነበር።

እንደ አለመታደል ሆኖ ልጆቹን በግዴለሽነት ኘሮጀክቱ ከመጀመራቸው በፊት ጣልቃ ጉብቶ ለመምከር ግድ የለኝም። በዚህ ምክንያት አንዳቸውም ልጆች ወደ ቅድስት ምድር አልደረሱም። በደቡብ በኩል ወደ ሜዲትራኒያን በሄደ ረዥም ጉዞ ብዙዎች በርሃብ ወይም በረሃብ ተገድለዋል። የሚጠበቀው ተዓምር ባልተከሰተ ጊዜ ከአስከፊው የባሕር ጉዞ የተረፉት ወጣቶች በሀፍረት ወደ ቤታቸው ተመለሱ። ሌሎች ወደ ምሥራቅ በሚሄዱ መርከቦች ተሳፍረው ወደ በባሕር ማዕበል ሰምጠው ወይም በሙስሊሞች ለባርነት ተሸጠዋል።

አምስተኛው የመስቀል ጦርነት (1217-1221)

በዚህ የመስቀል ጦርነት ክርስቲያኖች በግብፅ የዳሚታ ከተማን ተቆጣጠሩ። ግን ሌሎች ጥረቶች አልተሳኩም ፣ እናም የመስቀል ጦርነቶች ብዙም ሳይቆይ ዳሚታታ በእርቅ ምትክ ሰጡ።

ስድስተኛው የመስቀል ጦርነት (1228-1229)

ይህ የመስቀል ጦርነት በቅዱስ ሮማዊ ግዛት በንጉሠ ነገሥት ፍሬደሪክ ዳግማዊ ይመራ ነበር። ሱልጣኑ ኢየሩሳሌምን ለክርስቲያኖች በሰጠበት ከሱልጣን ጋር የሰላም ስምምነት ላይ ድርድር አድርጓል።

ሙስሊሞች ኢየሩሳሌምን በ 1244 እንደገና ተቆጣጠሩ። ይህ በግብፅ ከተማዎችን በማጥቃት ቅድስት ምድርን የማሸነፍ ሀሳብን ያነቃቃው በፈረንሳዊው ሉዊ ዘጠነኛ የሚመራው ሰባተኛው የመስቀል ጦርነት (1248-1254) አስከትሏል። ሉዊስና ሠራዊቱ ግን በሙስሊሞች ተሸንፈው ተያዙ። ሙስሊሞች ለከፍተኛ ቤዛ ሲሉ ንጉሱን ነፃ አውጥተዋል። ሉዊስ በቅዱስ ምድር ውስጥ ለአራት ዓመታት የቆየ ሲሆን በ 1270 በሙስሊሞች ላይ ስምንተኛውን የመስቀል ጦርነት መርቷል። ሉዊስ ብዙም ሳይቆይ ግን በሠራዊቱ ውስጥ መቅሰፍት ሲከሰት ሞተ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በምስራቅ ሙስሊሞች የክርስትናን ግዛት ማግኘታቸውን ቀጥለዋል። አውሮፓውያን ለቅድስት ምድር ፍላጎታቸውን አጥተው ይልቁንም ትኩረታቸውን ወደ ምዕራብ ወደ አትላንቲክ ውቅያኖስ አዙረዋል። በ 1492 ከሪስቶፈር ኮሎምቦስ ወደ አዲሱ ዓለም በመርከብ ሄደ። አውሮፓውያን ወደ አሜሪካ ተመለከቱ። ቅድስት ሀገርን ለሙስሊሞች ጥለው ሄዱ።

የመስቀል ጦርነቶች ውጤቶች

የመስቀል ጦረኞች ዋና ግባቸውን ማሳካት አልቻሉም። ለተወሰነ ጊዜ ቅድስት ምድርን ቢቆጣጠሩም በአካባቢው ላይ ዘላቂ ቁጥጥር ማድረግ አልቻሉም። ይህ እንዳለ ሆኖ የመስቀል ጦረኞች የሜዲትራኒያንን ባህር በሚያዋስኑ ከተሞች መካከል የንግድ ልውውጥን በማምጣት የኢኮኖሚ ዕድገትን አነቃቁ። ምዕራባዊ አውሮፓውያን የተሻሉ መርከቦችን እንዴት እንደሚሠሩ እና በመስቀል ጦርነት ውስጥ ካጋጠሟቸው ተሞክሮዎች የበለጠ ትክክለኛ ካርታዎችን እንዴት እንደሚሠሩ ተምረዋል። አቅጣጫዎችን ለመንገር መግነጢሳዊ ኮምፓሶችን መጠቀም ጀመሩ። እነዚህ ስኬቶች በቀዳሚው ዘመናዊ ዓለም ውስጥ ቀደምት የካፒታሊስት ግንኙነቶችን ለማስፋፋት አስተዋፅኦ አበርክተዋል።

4.5. በሩቅ ምስራቅ የመካከለኛው ዘመን

ሕንድ

ከ 300 እስከ 500 ገደማ ሕንድ ታላቅነት ነበረች። ኪነጥበብ እና ሥነ-ሕንፃ አድጓል ፣ ታላቅ ሥነ ጽሑፍ ተሠራ እና ሳይንስ ተሻሽሏል። የንግድ መጠኑ በከፍተኛ ደረጃ እያደገ በመምጣቱ የሕንድ ዕቃዎች ፣ በተለይም ማቅለሚያዎች እና ቅመሞች እስከ ግብፅ እና ቻይና ድረስ ባሉ የገቢያ ቦታዎች ውስጥ ይገኙ ነበር።

በ 500 ገደማ ግን ይህ ሁለተኛው የሕንድ የሰላምና የብልጽግና ዘመን በአዳዲስ የውጭ ጥቃቶች ተጠናቀቀ። የመጀመሪያው ጥቃት የመጣው በሮማ ግዛት ላይ ጥቃት ከሰነዘሩት በአቲላ ሥር ከሚገኙት ሁኖች ጋር ከተዛመዱት ከነጩ ሁኖች ነው። ከዚያ በሰሜን ምዕራብ ከሚገኙት የተራራ መተላለፊያዎች ሌሎች የወራሪ ቡድኖች ወረዱ። በ 700 ገደማ እነዚህ ወረራዎች ወደ ሙሉ ወረራዎች አድገዋል። ከማዕከላዊ እስያ የመጡ አረቦች እና ፋርስ እና ጨካኝ ጎሳዎች ወደ ሰሜን ሕንድ ገፉ። ከኋለኞቹ መካከል ቱርኮች እና ሞንጎሊያውያን ነበሩ። እነዚህ ወራሪ ቡድኖች ከሕንድ ሕዝብ ጋር ብቻ ሳይሆን በመካከላቸውም ተዋግተዋል። በእነዚህ ሁኔታዎች እድገቱ እየቀነሰ እና ጠንካራ ፣ ዘላቂ ፣ ለህንድ መንግስት የማይቻል ሆነ።

ለበርካታ ምዕተ ዓመታት ሕንድን የገዙት የቱርክ ወራሪዎች ዋና ከተማቸውን በሰሜናዊ ማዕከላዊ ሕንድ ውስጥ በዴልሂ ቢያደርጉም ሥልጣናቸውን እስከ ደቡብ ድረስ አስፋፉ። ከጊዜ በኋላ የሞንጎሊያውያን ጥቃቶች የቱርኮች ኃይል አደጋ ላይ ወድቋል። በተለይ አጥፊ የሆነው የሞንጎሊያው መሪ ታመርላን ታላቅ ወረራ ነበር። ታሜርላን በ 1398 ወደ ሕንድ ገብቶ

ለአንድ ዓመት ቆየ። በዚህ አጭር ቆይታ ውስጥ ዴልሂን በማባረር ከማንኛውም ድል አድራጊ የበለጠ የህይወት እና የንብረት ውድመት አስከትሏል። የቱርክ ገዥዎች በታሜርኔን እጅ ከደረሱት ሽንፈት ሙሉ በሙሉ አላገገሙም። ከ 1500 በኋላ ብዙም ሳይቆይ ቱርኮች በሕንድ ውስጥ ሞጉልን (ፋርስ ለ ሞንጎል) ግዛት ባቋቋመ አዲስ የሞንጎሊያ ወረራ ተጣሉ።

ሃይማኖት በሕንድ ባህል ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሯል። በዚህ ረገድ ፣ አብዛኛዎቹ ቀደምት የሕንድ ሥነ ጥበብ እና ትምህርት ለሃይማኖት ከፍተኛ ፍላጎት ያሳያሉ። ምንም እንኳን ቡድኒዝም ከ 800 በኋላ በሕንድ ውስጥ አስፈላጊ ሃይማኖት መሆን ቢያቆምም ፣ በሕንድ አስተሳሰብ እና ትምህርት ላይ ጥልቅ ስሜትን ጥሏል። አሁንም በሕንድ ሥነ ጥበብ እና ትምህርት ላይ ሌላ ሃይማኖታዊ ተጽዕኖ ከ 700 እስከ 1500 ባሉት ወራሪዎች የተገኘ ነው። አብዛኛዎቹ እነዚህ ሕዝቦች የእስልምና እምነት ተከታዮች ነበሩ። ሂንዱዝም እና እስልምና ጎን ለጎን መኖራቸውን ቀጥለዋል። የሁለቱም ሃይማኖት ተከታዮች የሌላውን እምነት መቀበል አይችሉም።

የሙስሊም ሕዝቦች ሕንድን በወረሩ ጊዜ ብዙዎቹን የድሮውን የሕንድ ሐውልት እና ሥነ ሕንፃ አወደሙ ፣ ግን የራሳቸውን አዲስ የሕንፃ ሐሳቦች አመጡ። በ 1600 ዎቹ የተገነባው ታጅ ማሃል ፣ ግርማ ሞገስ ያለው ፣ ግርማ ሞገስ የተላበሰ መቃብር ግሩም ምሳሌ ነው።

ቻይና

የሱዊ ሥርወ መንግሥት (581-618) ከ 400 ዓመታት ገደማ መከፋፈል በኋላ ቻይናን እንደገና አገናኘ። እ.ኤ.አ. በ 605 ፣ ታላቁ ቦይ ያንግዜ ሸለቆን ከሰሜን ቻይና ጋር አገናኘ። ቦይ የሰሜን የፖለቲካ እና ወታደራዊ ፍላጎቶችን ለመደገፍ እህል እና ሌሎች የደቡብ ምርቶችን በቀላሉ እንዲገኝ አድርጓል።

የታንግ ሥርወ መንግሥት በ 618 ሱኢን ተከቶ ለ 300 ዓመታት ያህል ቻይናን ገዝቷል። የታንግ ዘመን የብልጽግና እና ታላቅ ባህላዊ ስኬቶች ዘመን ነበር። የታንግ ዋና ከተማ ፣ ቻንጋን (አሁን ግን) ፣ በዓለም ውስጥ ትልቁ ከተማ ነበረች። ከመላው እስያ እና ከሜዲትራኒያን አካባቢ የመጡ ዲፕሎማቶችን ፣ ነጋዴዎችን ፣ ባለቅኔዎችን እና ምሁራንን ይስባል። ሊ በ እና ዱ ፉ ጨምሮ አንዳንድ የቻይና ታላላቅ ባለቅኔዎች በታንግ ዘመን ውስጥ ጽፈዋል። ቡድኒዝም እጅግ በጣም ትልቅ የባህል ተጽዕኖ ሆኖ ቆይቷል ፣ ግን ተከታዮች ከቻይናኛ መንገዶች ጋር አስተካክለውታል። ነገር ግን በዘጠነኛው ክፍለ ዘመን የኮንፊሺያኒዝም መነቃቃት ተጀመረ።

የታንግ ኃይል ቀስ በቀስ ማሽቆልቆል በ 755 ዓመፅ ተጀመረ። ሌላ ታላቅ ዓመፅ የታንግን ግዛት ከ 875 እስከ 884 ይበልጥ አዳከመው ፣ በመጨረሻም በ 907 ተጠናቀቀ። ዘንግ ሥርወ መንግሥት በ 960 እ.ኤ.አ. በቻይና ውስጥ ሁለት ዋና ለውጦች። በመጀመሪያ ፣ የመዝሙሩ ገዥዎች በታንግ ዘመን የተጀመረውን የሲቪል ሰርቪስ ምርመራ ስርዓት በጥብቅ አቋቋሙ። በዚህ መንገድ የማኅበራዊ እና የፖለቲካ ኃይልን ከባላባት ቤተሰቦች ወደ ተሰጥኦ መሠረት ወደ ተመረጡ ባለሥልጣናት ሽግግር አጠናቀዋል። ሁለተኛው ጉልህ ለውጥ የኒዮ-ኮንፊሺያኒዝም እድገት ነበር። የመዝሙሩ ሥርወ መንግሥት ኒዮ-ኮንፊሺያኒዝምን እንደ አፈሰላዊ የመንግስት ፍልስፍና አቋቋመ።

በመዝሙሩ ወቅት የሩዝ ምርት በከፍተኛ ሁኔታ ጨምሯል። በዚህ ጊዜ ውስጥ የቻይና ፈጠራዎች ባሩድ ፣ መግነጢሳዊ ኮምፓስ እና ተንቀሳቃሽ የሕትመት ዓይነት ተካትተዋል። ሥነ -ጥበብ ፣ ፍልስፍና እና ሥነ -ጽሑፍ አብዝተዋል። በሥነ-ጥበባት ውስጥ ታላላቅ የመዝሙሩ ግኝቶች በብርጭቆ የተሞሉ በረንዳዎች እና አስደናቂ የመሬት ገጽታ ሥዕሎች ነበሩ።

የመዝሙሩ ሥርወ መንግሥት በሰሜን በሚኖሩ ዘላን ሕዝቦች ተደጋጋሚ ጥቃት ደርሶበታል። እ.ኤ.አ. በ 1126 ከማንቹሪያ በመጡ ወራሪዎች ሰሜናዊ ቻይናን አጣች። ዘፈኑ ከዚያ ካፒቴን ወደ ሃንግዙ በሀብታሙ ዝቅተኛ ያንግዜ ዴልታ ላይ ተዛወረ እና ስርወ መንግስቱ ደቡባዊ ዘፈን በመባል ይታወቅ ነበር።

በአሥራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን የሞንጎሊያ ተዋጊዎች ቻይናን ከሰሜን ጠረጉ። የሞንጎሊያውያን መሪ ኩባላይ ካን የዩዋን ሥርወ መንግሥት አቋቋመ። ቻይና ከ 1279 እስከ 1368 ድረስ ተቆጣጠረች ፣ ሁሉም ቻይና በውጭ አገዛዝ ሥር ስትሆን ለመጀመሪያ ጊዜ። በዩዋን ዘመን ከቤኒስ የመጣ ነጋዴ ማርኮ ፖሎ በሰፊው ተጉ traveled

በቻይና ከ 1275 እስከ 1292 ድረስ እና ወደ ካቴ ብሎ የጠራውን በጣም ስልጣኔ ያላት ሀገር የሚያበሩ ዘገባዎችን ይዞ ወደ ቤቱ ተመለሰ።

ሞንጎሊያውያን ፣ ቻይናን በኃይል ገዙ። በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ፣ አመፅ ሞንጎሊያውያንን ከቻይና አስወጥቶ ወደ ሚንግ ሥርወ መንግሥት መመሥረት ችሏል።

የሚንግ ሥርወ መንግሥት ከ 1368 እስከ 1644 ፣ የመረጋጋት እና የብልጽግና ዘመን ገዝቷል። ሥነ ጽሑፍ እና ሥነጥበብ እንደገና አድጓል። በ 1644 የማንቹሪያ መንጃ ሰዎች ቻይናን በመውረር የኪንግ ሥርወ መንግሥት አቋቋሙ። ማንቹ ቻይናን እስከ 1912 ድረስ አስተዳደረ።

ጃፓን

በአምስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ አዳዲስ ሀሳቦች እና ቴክኖሎጂ ከቻይና ወደ ጃፓን መምጣት ጀመሩ። ጃፓናውያን የቻይናኛ የአጻጻፍ ስርዓትን ተውሰው የቀን መቁጠሪያውን ለማስላት የላቁ ዘዴዎቻቸውን ተቀበሉ። ኮንፌሺያኒዝም ከቻይና ተነስቶ በመላው ጃፓን መስፋፋት ጀመረ። ወደ 522 ገደማ ቡዲዝም ከቻይና እና ከኮሪያ ወደ ሀገሪቱ መጣ።

ልዑል ሸቶኩ (ረ. 593-622) ጃፓናውያን የቻይናኛ ሀሳቦችን እንዲቀበሉ አበረታቷቸዋል። እሱ የቻይናን ስርዓት የመካከለኛው አምፔሪያል አገዛዝ ለመቀበል ሞክሯል። እ.ኤ.አ. በ 645 ኮቶኩ ንጉሠ ነገሥት ሆነ እና የቻይናን የመንግሥት ሞዴል ተጨማሪ ባህሪያትን የሚያስተዋውቅ Taika Reform ን ጀመረ። እንዲሁም ማዕከላዊ የግብር ስርዓት እና የመሬት ማከፋፈያ መርሃ ግብር አስተዋውቋል።

በ 858 ንጉሠ ነገሥቱ እና ፍርድ ቤቱ ፉጂዋራስ በሚባል ኃይል ባላባት ቤተሰብ ቁጥጥር ሥር ወድቀዋል። ከንጉሠ ነገሥቱ ቤተሰብ ጋር በመጋባት ኃይል አገኙ። የፉጂዋራ ቤተሰብ ጃፓንን ለ 300 ዓመታት ገዝቷል።

በአሥራ አንደኛው ክፍለ ዘመን በገጠር ውስጥ ያሉት ታላላቅ ግዛቶች ከጊዜ ወደ ጊዜ ነፃ ሆኑ። ግዛቶቹን የሚቆጣጠሩት ጌቶች ዳኢሚዮ ተብለው ይጠሩ ነበር። ዳኢሞዮ መሬቶቻቸውን እና የሠሩትን ገበሬዎች ለመጠበቅ የጦረኞችን ባንዶች ቀጠረ። እነዚህ ተዋጊዎች ሳሙራይ በመባል ይታወቃሉ።

በጣም ኃይለኛ ከሆኑት የሳሙራ ባንዶች ሁለቱ በታይራ ቤተሰብ እና በሚናሞቶ ቤተሰብ ይመሩ ነበር። እነዚህ ቤተሰቦች በቀድሞው የጃፓን ዋና ከተማ ኪዮቶ ውስጥ የንጉሠ ነገሥቱን ፍርድ ቤት ለመቆጣጠር ተዋጉ። በ 1160 የታይራ ቤተሰብ ከፉጂዋራ ስልጣንን ተቆጣጠረ። ነገር ግን ቤተሰቡ በሚናሞቶ ጎሳ ሲሸነፍ የታይራ ቁጥጥር በ 1185 አበቃ። በዮራቶሞ የሚመራው የሚናሞቶ ቤተሰብ በአገሪቱ ውስጥ ጠንካራ ቤተሰብ ሆነ። ዮራቶሞ በካማ ኩራ ውስጥ ወታደራዊ ዋና ሰፈራቹን አቋቋመ።

ዮራቶሞ የንጉሠ ነገሥቱ ጠባቂ ነኝ ብሎ በስሙ ገዛ። በ 1192 ንጉሠ ነገሥቱ ዮራቶሞ ሾጉን (ጄኔራል) የሚል ማዕረግ ሰጠው። የዮራቶሞ ወታደራዊ መንግሥት ሾጋኔት በመባል ይታወቃል። የሾጉን አገዛዝ እስከ 1867 ድረስ ዘለቀ። እያንዳንዱ ሾጉን ወይም አማካሪዎቹ ጃፓንን ተቆጣጠሩ ግን ሁል ጊዜ በንጉሠ ነገሥቱ ስም።

እ.ኤ.አ. በ 1336 ታኩጂ አሺካጋ የተባለ የሳሙራይ መሪ ኪዮቶን ተቆጣጠረ እና ሾgunን በኪዮቶ አቋቋመ። የአሺካጋ ቤተሰብ ጃፓንን ለ 235 ዓመታት ያህል ገዝቷል። ግን የቤተሰቡ ቁጥጥር ደካማ ነበር ፣ እና የአሺካጋ አገዛዝ የመጨረሻዎቹ 100 ዓመታት በአካባቢው ሳሙራይ ባንዶች መካከል የማይቋረጥ ጦርነት ምልክት ተደርጎበታል።

እ.ኤ.አ. በ 1543 ጃፓን የደረሰ የመጀመሪያዎቹ አውሮፓውያን የፖርቹጋላዊ መርከበኞች ነበሩ። በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ከስፔን እና ከፖርቱጋል የመጡ የካቶሊክ ሚስዮናውያን ከአንዳንድ ነጋዴዎች ጋር ወደ ጃፓን ደረሱ። በአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ነጋዴዎች ከኔዘርላንድ እና ከእንግሊዝ መጡ።

4.6. በመካከለኛው ዘመን የቅድመ ካፒታሊዝም ልማት ካፒታሊዝም ተገለጸ

ወቅቱ ሐ. 1000- ሐ. 1500 በኋላ የመካከለኛው ዘመን ተብሎ ሊጠራ ይችላል። በዚህ ጊዜ ውስጥ የአውሮፓ ኢኮኖሚ ተስፋፍቷል። በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን በጦርነትና በመቅሰፍት ምክንያት አንዳንድ ማሽቆልቆል ነበር። ከ 1337 እስከ 1453 እንግሊዝ እና ፈረንሣይ ንግድን አቋርጦ የሁለቱን አገራት ኢኮኖሚ ያዳከመው የመቶ ዓመት ጦርነት ተካሄደ። በተጨማሪም የፊውዳሊዝም እና የማኒፊሪያሊዝም መፍረስ በአብዛኛዎቹ አውሮፓ የእርስ በእርስ ጦርነት እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል። ገበሬዎች ጭቆናን እና ብዝበዛን በመቃወም አመፁ። በከተሞች ውስጥ ሠራተኞች ድሃ እና አቅም የሌላቸውን ሀብታም ነጋዴዎችን ተዋጉ።

የሕዝቡን ሰቆቃ ለመጨመር ፣ ጥቁር ሞት በ 1347 እና በ 1352 መካከል ከአውሮፓ ሕዝብ መካከል አንድ አራተኛ ገደለ። ጥቁር ሞት ከከባድ ወረርሽኝ በሽታዎች አንዱ ወረርሽኝ ወረርሽኝ ነበር። ከባድ ድርቅ እና ጎርፍ እንዲሁ ሞትን ፣ በሽታዎችን እና ረሃብን አስከትሏል።

የኢኮኖሚ መነቃቃት የተጀመረው በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ ላይ ነው። በመላው ክፍለ ጊዜ ሐ. 1000- c.1500 ፣ ሆኖም ፣ የካፒታሊስት ግንኙነቶች እያደጉ እና በእርግጥ ከ c በኋላ እንኳን በፍጥነት ማደጉን ቀጥለዋል። 1500.

ከሌሎች ስርዓቶች የሚለየው የካፒታሊስት ኢኮኖሚ እና ህብረተሰብ በጣም አስፈላጊ ባህሪዎች አሉ። በካፒታሊዝም ምድር እንደማንኛውም ሸቀጥ ሊገዛ እና ሊሸጥ የሚችል ፍጹም የግል ንብረት ነው። በወለድ ገንዘብ ማበደር; ሁሉም ዓይነት ዕቃዎች ለሽያጭ የሚመረቱበት “የገቢያ ኢኮኖሚ” ሌላ የሥርዓቱ ባህሪ ያለ ባርነት ወይም አገልጋይነት ለገንዘብ ደመወዝ ለመስራት ነፃ ነው። ለመኳንንትም ሆነ ለሌሎች ልዩ የሕግ መብቶች የሌሉ የሁሉም የሕብረተሰብ አባላት ሕጋዊ እኩልነት አለ የንግድ ሰዎች ይከበራሉ እና ትርፍ ማግኘቱ በኅብረተሰቡ ውስጥ ጠንካራ ተነሳሽነት አለው። ብዙ ገንዘብ ለማግኘት (ኢንቨስትመንት) ለመጠቀም ገንዘብ ማከማቸት በግል ጥቅም ላይ ብቻ ከማዋል ይልቅ ይበረታታል። ሆኖም ፣ የካፒታሊስት ህብረተሰብ ሌሎች ባህሪዎች እንደ የሁሉም ዜጎች ሕጋዊ እኩልነት በአብዛኛዎቹ አውሮፓ ውስጥ ከ 1789 የፈረንሣይ አብዮት በኋላ አልመጡም።

ከተሞች እና የረጅም ርቀት ንግድ

በ1000 እና .1300 መካከል ባለው ጊዜ ውስጥ። ፣ ከተሞች እና ከተሞች በመጠን እና በቁጥር አድገዋል ፣ እና ረጅም ርቀት እና ሌላ ንግድ ተስፋፍቷል። በከተሞች ማዕከላት እና በእነዚህ የከተማ ማዕከላት ነጋዴዎች ከሚያካሂደው የረጅም ርቀት ንግድ ጋር በተያያዘ የካፒታሊስት ግንኙነቶች በጣም ፈጥነዋል። የበለጠ ሰላምና መረጋጋት እና አጠቃላይ የአውሮፓ ኢኮኖሚ እየሰፋ ሲሄድ የከተማ መነቃቃት የተጀመረው በ 1000 አካባቢ ነበር።

ከተማዎች እና ከተሞች በጣም ትንሽ ነበሩ። ትንሹ ከተሞች ከ 500 - 2000 ነዋሪዎች ነበሩት። ትላልቅ የከተማ ማዕከሎች ከ2000-10,000 ሰዎች ነበሩ ፣ ታላላቅ ከተሞች ከ 20,000 እስከ 30,000 ነዋሪዎች ነበሩት። እንደ ቪኒስ እና ፓሪስ ያሉ ጥቂት ታላላቅ ከተሞች 100,000 ሰዎች እንደደረሱ እርግጠኛ አይደለም።

ከተሞች እና ከተሞች በርካታ ፣ የተለያዩ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎች ነበሯቸው። ሁሉም ለሸቀጦች ሽያጭ ገበያ አቅርበዋል። ገጠር ለከተሞች ምግብ ሸጠ ፣ ከተሞቹ የተመረቱ ዕቃዎችን ለገጠር ሸጡ። ትላልቅ የከተማ ማዕከላት ነጋዴዎች ሸቀጦችን በሰፊው አካባቢ ገዝተው ሸጡ። በመንግስት ድንበሮች አልፎ ተርፎም ከአውሮፓ ውጭ እስከ ሜዲትራኒያን የሙስሊም አገሮች ድረስ በረጅም ርቀት ንግድ ተሰማርተው ነበር። ከተሞች እና ከተሞች እንዲሁ በእጅ ዘዴዎች በአነስተኛ የእጅ ሥራ አውደ ጥናቶች የተካሄዱ የማምረቻ ማዕከላት ነበሩ። በትላልቅ የከተማ ማዕከላት ውስጥ ነጋዴዎች የማምረቻ ምርትን በማደራጀት ምርቶቹን በሩቅ ገበያዎች ውስጥ ሸጡ። የዕደ -ጥበብ ሠራተኞች በእነዚህ የነጋዴ ካፒታሊስቶች የበላይነት የተያዙ ሲሆን ብዙዎቹ የዕደ -ጥበብ ሠራተኞች የደመወዝ ሠራተኞች ነበሩ። አንዳንድ ከተሞች እና ከተሞች እንደ ፍላንደሮች የቅንጦት ሱፍ ጨርቅ ያሉ ዝነኛ የኢንዱስትሪ ልዩነቶችን አዳብረዋል።

ከተሞችና ከተሞችም በፊውዳል ጌቶች የአስተዳደር ማዕከላት ሆነው የነገሥታት ኃይል ሲጨምር የንጉሣዊ አስተዳደር ማዕከላት ሆኑ። የከተማ ማዕከላትም የሃይማኖትና የባህል ማዕከላት ነበሩ። ሊቀ ጳጳሳት እና ጳጳሳት ሁል ጊዜ የቤተክርስቲያናቸውን አስተዳደር ከአንድ ከተማ ያካሂዱ ነበር። አንዳንድ ከተሞች እና ከተሞች ዝነኛ አብያተ ክርስቲያናት እና ገዳማት ነበሯቸው እና የሐጅ ማእከላት ነበሩ። የኒቨርስቲዎች ሲታዩ በከተሞች እና በከተሞች ውስጥ ነበሩ። በአውሮፓ ውስጥ የገንዘብ አጠቃቀም እንደገና እየጨመረ ሲመጣ ባንኮች በአንዳንድ የጣሊያን ከተሞች ታዩ። አንዳንድ ሀብታም ነጋዴዎች ከዕቃ ግብይት ወደ ገንዘብ ንግድ ተለውጠዋል። በወለድ ገንዘብ አበድሩ እና በመላው አውሮፓ ወኪሎቻቸው አማካይነት ለንግድ የገንዘብ ድጋፍ አድርገዋል። ከተሞችና ከተሞች ሃብት እየሆኑ ሲሄዱ ትላልቅ ከተሞች በራሳቸው ባለሥልጣናት ራሳቸውን የማስተዳደር መብት አገኙ። ይህ መብት የተገኘው ለፊውዳላዊው ጌታ ወይም ለጳጳስ ወይም ለንጉሥ በመከፈል አንዳንዴም በጠንካራ ትግል ነው። በጣሊያን ውስጥ እንደ ቪኒስ ያሉ ታላላቅ ከተሞች ሙሉ በሙሉ ነፃ የከተማ ሪፐብሊኮች ሆኑ እናም በጀርመን ውስጥ አስፈላጊ ከተሞች በጀርመን ንጉሠ ነገሥት ብቻ “ነፃ ከተሞች” ነበሩ እና የራሳቸውን ጉዳዮች ከሞላ ጎደል ከውጭ ቁጥጥር ውጭ ማስተዳደር ችለዋል። ከተሞችና ከተሞች የራሳቸውን ሕግና ደንብ ተከትለዋል። በከተሞች እና በከተሞች ውስጥ አገልጋይ አልነበረም። በወቅቱ “የከተማ አየር ነፃ አየር ነው” የሚለው የጀርመን አባባል ነበር። ከተሞች እና ከተሞች ለመከላከያ እና በሮች ላይ ግብር ለመሰብሰብ በግድግዳዎች ተከብበው ነበር።

ሆኖም ከተሞችና ከተሞች ዴሞክራሲያዊ አልነበሩም። የእነሱ አስተዳደር በሀብታም ዜጎች ፣ በተለምዶ ነጋዴዎች ቁጥጥር ስር ነበር። በግልጽ እንደሚታየው ዴሞክራሲ ከጥንታዊ ግሪክ እና ከሮም ጋር ጠፍቷል። በመካከለኛው ዘመናት ሀብታሞች እና ኃያላን ይገዛሉ ፣ የተቀሩትም እንዲታዘዙ ይጠበቅባቸው ነበር። በከተሞች እና በከተሞች ውስጥ ግንባር ቀደም ሰዎች ቡርጊዮሴይ ነበሩ። በመካከለኛው ዘመን ቡርጊዮስ በቁጥር እና በሀብት እያደገ ነበር ፣ ግን እንደ ትልቅ መኳንንት ሀብታም ወይም ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ አስፈላጊ አልነበሩም።

በረጅም ርቀት ንግድ ውስጥ የተሰማሩ በጣም ሀብታም ነጋዴዎች እና ታላላቅ ከተሞች። ውድ በሆኑ የቅንጦት ዕቃዎች ውስጥ ንግድ ከሁሉም የበለጠ ትርፋማ ነበር። የኢጣሊያ ከተሞች ፣ ከሁሉም በላይ ከቪኒስ እና ከጄኖታ ፣ ከምሥራቃዊ ሜዲትራኒያን ወደቦች ጋር ይነግዱ እና ሐር ፣ ቅመማ ቅመሞችን እና ሌሎች ውድ ሸቀጦችን ከመካከለኛው ምስራቅ እና ከመካከለኛው ምስራቅ ባሻገር ወደ አውሮፓ ለሽያጭ አመጡ።

ቴክኖሎጂ

የመካከለኛው ዘመን በቴክኖሎጂ ውስጥ አስፈላጊ እድገቶችን አድርጓል። የግብርና ምርታማነት ዝቅተኛ ቢሆንም ፣ የተሻለ እርሻ በሰሜን አውሮፓ የሰብል ምርትን ለማሻሻል ረድቷል። ሌሎች አስፈላጊ እድገቶች የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ -አነቃቂው ፣ በውስጡ በሙሉ እግሩ ተጠቅሞ በአሥረኛው ክፍለ ዘመን አካባቢ በሰፊው ጥቅም ላይ የሚውል ፣ በከባድ መሬት ላይ ፈረሶች

የበለጠ ሥራ እንዲሠሩ ያስቻላቸው የብረት ፈረስ ጫማዎች ፣ ኮምፓሱ ፣ አጠቃቀሙ ከቻይናውያን እና ከእነሱ ወደ አረቦች የመጣው ፣ ለሽመና የተሻለ ሽመና; እና በከተሞች እና ከተሞች ውስጥ ትላልቅ ሜካኒካዊ ሰዓቶች ከ 1330 ጀምሮ። የሰዓቶች ገጽታ እና መስፋፋት በከተማ ማዕከላት እና በማህበረሰቦች ውስጥ የጊዜን አስፈላጊነት እያደገ መምጣቱን ሊያመለክት ይችላል። ቀደምት ሰዓቶች በእውነቱ በጣም ትክክል አልነበሩም።

ምርቶችን እና ምርቶችን ለማምረት የውሃ እና የንፋስ ኃይል አጠቃቀም። ምንም እንኳን ማምረት በቀላል በእጅ በሚሠሩ መሣሪያዎች በእጅ ቢሆንም ፣ እንደ ከባድ እህል መፍጨት ያሉ አንዳንድ ከባድ ሥራዎች በውሃ ወይም በንፋስ ኃይል ተከናውነዋል። በአውሮፓ ውስጥ የመጀመሪያዎቹ ጠመንጃዎች ከአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ጀምሮ ናቸው። በሚንቀሳቀስ የብረት ዓይነት ማተም በጀርመን ውስጥ በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ኢፓማሽ ተፈለሰ። ማንበብና መጻፍ እንዲስፋፋ የረዳ ሲሆን በጥንታዊው ዓለም የጽሑፍ ፈጠራ ከተፈጠረ በኋላ የፊንቄያውያን የፊደላት ሥርዓት ከተገነባ በኋላ ቀጣዩ ታላቅ “የእውቀት አብዮት” ነበር።

ማጠቃለያ

የጀርመን ሕዝቦች ድንበሮቻቸውን ሲያቋርጡ በምዕራብ የነበረው የሮማ ግዛት ፈረሰ። እነዚህ “አረመኔዎች” በምዕራብ ሮማ ግዛት አውራጃዎች ውስጥ ሰፈሩ። የሮማ መንግሥት መቆጣጠር አቅቶታል

በጀርመን ነገሥታት አገዛዝ ሥር የመጡት የምዕራብ አውራጃዎች። በመጨረሻም በ 476 አንድ የጀርመን መሪ የሮማን ንጉሠ ነገሥት ጣሊያንን ከሥልጣን አውርዶ ከአሁን በኋላ በምዕራቡ ዓለም የሮማ ግዛት አልነበረም። ሆኖም የሮማ ግዛት አንዳንድ አስፈላጊ ነገሮችን ለአውሮፓ አስተላለፈ ፣ በተለይም የላቲን ቋንቋ እና ሥነ ጽሑፍ እና የሮማን ሕግ።

የሮማ ካቶሊክ ቤተ -ክርስቲያን በምዕራቡ ዓለም የሮማ ግዛት ከወደቀ በኋላ ትልቁ የአንድነት ተቋም ነበር። የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን በመካከለኛው ዘመን በሰዎች ሕይወት ውስጥ ትልቅ ቦታ ነበራት። ለክርስቲያናዊ ሃይማኖት ፣ ባህል እና ትምህርት ተጠያቂ ነበር። ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ ፣ የቤተክርስቲያኑ መሪ እንደመሆናቸው ፣ በመካከለኛው ዘመን ሁሉ ታላቅ ኃይልን እና ተጽዕኖ አሳድረዋል።

በምሥራቅ የሮማ ግዛት ቀጥሏል እናም ብዙውን ጊዜ የባይዛንታይን ግዛት ተብሎ ይጠራል። በሰባተኛው ክፍለ ዘመን ለአረቦች ብዙ ግዛትን እና ከአስራ አንደኛው ክፍለዘመን ጀምሮ ለቱርኮች ብዙ ግዛትን አጥቷል። የባይዛንታይን ግዛት በ 1453 በኦቶማን ቱርኮች እጅ ወደቀ። ቱርኮች የሙስሊሙን የኦቶማን ግዛት አቋቋሙ። በጣም ኃይለኛ ግዛት ነበር በኋላ ግን ውድቅ ሆነ።

የእስልምና መነሳት እና መስፋፋት ከሰባተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ እስከ አባባሊድ ከሊፋ በ 1258 ውድቀት ታሪክ ተነጋግሯል። ነቢዩ ሙሐመድ በእስልምና መፈጠር እና በእስልምና መንግሥት መነሳት ጉልህ ሚና ነበራቸው። የእስልምና ሕግ ፣ የኑፋቄዎች ዝግመተ ለውጥ እና የእስልምና ሥልጣኔ እድገት ተገቢ ትኩረት ሊሰጠው ይገባል።

የመካከለኛው ዘመን አውሮፓ ፊውዳል ነበር። ነገሥታት እና ታላላቅ ጌቶች ለወታደራዊ አገልግሎት ሲሉ ፊፍ የሚባሉ መሬቶችን ለቫሳሎች ሰጥተዋል። በአርሶ አደሮች ላይ ያሉ ገበሬዎች መሬቱን ያረጁ እና ጥገኛ ነበሩ ፣ ብዙውን ጊዜ በሰው ሠራሽ ጌቶቻቸው ላይ እንደ እርሻ።

የመካከለኛው ዘመን አውሮፓ የፊውዳል ኢኮኖሚ ቀስ በቀስ አዲስ ለነበረው የካፒታሊስት ኢኮኖሚ ግንኙነት ቦታ ሰጠ። የመካከለኛው ዘመን ሥነ ጥበብ የመካከለኛው ዘመንን ሕይወት እንዲሁም ሃይማኖትን የተለያዩ ጎኖች ያንፀባርቃል። መጽሐፍትን በእጅ የሚገለብጡ መነኮሳት ብዙውን ጊዜ በዕለት ተዕለት ሕይወት በትንሽ ሥዕሎች ያሳዩአቸው ነበር። እስከ አስራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ፣ በምዕራብ አውሮፓ አብዛኛዎቹ ካቴድራሎች ሮማንሴክ የሚባለውን የቤተክርስቲያን ሥነ ሕንፃ ዘይቤ ይከተሉ ነበር። ከጊዜ በኋላ ጎቲክ ሥነ ሕንፃ ተብሎ የሚጠራ አዲስ የአሠራር ዘይቤ በምዕራብ አውሮፓ ተሰራጨ።

የመስቀል ጦርነት በዋነኝነት በክርስቲያኖች በሙስሊሞች ላይ የተካሄዱ ወታደራዊ ጉዞዎች ነበሩ። የመስቀል ጦርነት ዋና ዓላማዎች ቅድስት ምድርን (ፍልስጤምን) በቋሚነት ለመቆጣጠር እንዲሁም የባይዛንታይን ግዛት ከሙስሊም ሴሉክ ቱርኮች ለመጠበቅ ነበር። ከ 1096 እስከ 1270 ባለው ጊዜ የመስቀል ጦረኞች በአጠቃላይ ስምንት የመስቀል ጦርነቶች ተደራጁ። ሆኖም የመስቀል ጦረኞች ግባቸውን ለማሳካት አልተሳካላቸውም።

ከ 500 ጀምሮ በአዳዲስ ጥቃቶች ምክንያት የታላላቅነት ዘመን በሕንድ ውስጥ ጠፋ። አረቦች ፣ ፋርስ ፣ ቱርኮች እና ሞንጎሊያውያን በመካከለኛው ዘመን በተለያዩ ጊዜያት ሕንድን ወረሩ። በእነዚህ ወረራዎች ምክንያት በሕንድ ባህል እና ሃይማኖት ላይ በጣም ጠንካራ ተጽዕኖ ነበረ።

በመካከለኛው ዘመን አብዛኛው የቻይና ታሪክ ፣ ኃያላን ገዥ ቤተሰቦች ታሪክ ነው። ቻይና አብዛኛውን ጊዜ የምትገዛው በተከታታይ ሥርወ-ነገሥታት ነገሥታቸውን እና ንጉሠ ነገሥቶችን በሚያቀርቡ ነበር። በሀያላን ስርወ መንግስታት ማዕከላዊ ስልጣን ስር ቻይና ወደ አንድ የተዋሃደች ሀገር አደገች።

ለ 700 ዓመታት ያህል (እስከ 1868 ድረስ) ጃፓን በእውነቱ በአንድ ሹጃን ትገዛ ነበር። ከንጉሠ ነገሥቱ ፍርድ ቤት ከተለየው ከራሱ ዋና መሥሪያ ቤት ሾሞ ወታደራዊም ሆነ የፖለቲካ ጉዳዮችን ተቆጣጥሯል። ንጉሠ ነገሥቱ በስም ብቻ ይገዛ ነበር። በእነዚያ 700 ዓመታት ውስጥ አብዛኛው የጃፓኖች ታሪክ በጣም አስፈላጊ ለሆነው ለሾግን ቢሮ በተፎካካሪዎች መካከል ከሚደረገው ትግል ጋር የተያያዘ ነበር።

በአውሮፓ የፊውዳሉ የኢኮኖሚ ግንኙነት እየተበላሸ ሲሄድ ካፒታሊዝም ብቅ አለ። በዚህ ሂደት የከተሞችና የከተሞች መጨመር እና የረጅም ርቀት ንግድ ዕድገት በጣም አስፈላጊ ነበሩ። ቴክኖሎጂም አስፈላጊ እድገት አሳይቷል።

የክለሳ ጥያቄዎች

I. ትክክለኛውን መልስ ምረጥ

1. የመጨረሻው የሮማ ንጉሠ ነገሥት በምዕራብ ነበር

ሀ) ጁሊየስ ሴሳር ሐ) ሮሞሉስ አውጉስጦስ

ለ) አውግስጦስ ሴሳር መ) ኔሮ

2. ከሚከተሉት ቋንቋዎች የትኛው ከላቲን አልወጣም

ሀ) እንግሊዝኛ ሐ) ጣሊያኖዊ

ለ) ፈረንሳይኛ መ) ስፓኒሽ

3. ቀሳውስት ወደ ካቴድራሎች እንደነበሩ መነኮሳት እንዲሁ ነበሩ

ሀ) ገዳማት ሐ) ሊቀ ጳጳሳት

ለ) አብያተ ክርስቲያናት መ) ጳጳሳት

4. የባይዛንታይን ግዛት በግዛት ዘመን ከታላቁ የፋርስ ወረራ ቀውስ ተርፈዋል

ምዕራፍ አምስት

የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1270 ዓ.ም.

መግቢያ

ይህ ክፍል የኢትዮጵያን ታሪክ ይመለከታል። የዚህ ታሪክ አካል ሆኖ፣ ክፍሉ በኢትዮጵያ ሕዝቦች እና በአፍሪካ ቀንድ የተለያዩ ሕዝቦች እና ቋንቋዎች ገለፃ ይጀምራል። እናም በብሔረሰብ እና በቋንቋ አቀማመጥ መሠረት አሃዱ የቅድመ-አክሱሚትን እና የአክሱማትን ግዛቶች ታሪክ እና በክልሉ ውስጥ እስከ 1270 ዓ.

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ካጠኑ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ-

- የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ የተለያዩ ሕዝቦችን እና ቋንቋዎችን መለየት፤
- በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ እንደ ጥንታዊ ሥልጣኔ እና ልማት አካል የቅድመ-አክሱማትን እና የአክሱምን ሥልጣኔዎች ያብራሩ፤
- ከ 12 ኛው ክፍለ ዘመን በኋላ በክልሉ ውስጥ የታሪካዊ እድገቶችን ቀጣይነት ይተንትኑ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- ጳጳስ -የክርስቲያን የመሬት አቀማመጥ -የህፃን ልጅ -ማባረር -ሄሮግሊፊክስ -ግርማ ሞገስ -ሆሚኒድ -ሕገወጥ
- ጽሑፍ -ቋንቋዊ -ሊንጉዋ-ፍራንካ -'ሉሲ' -ሙካሪብ -ዘጠኝ ቅዱሳን -ፓትርያርክ -የፔሪፕሊስ የኤርትራ ባህር
- የኃይል ትግል -ቀዳሚ -ፕሮቶ ቋንቋ -ሮክ-የተቀረጹ አብያተ ክርስቲያናት -ተለያዩ -'ዝምተኛ ንግድ' -ስቴላ
- አምልኮ

5.1. የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ ህዝቦች እና ቋንቋዎች

የአፍሪካ ቀንድ በሰሜን ምስራቅ አፍሪካ ክፍል የሚገኝ ሲሆን አራት ዘመናዊ የአፍሪካ ግዛቶችን ያቀፈ ነበር። እነዚህም ኢትዮጵያ፣ ሶማሊያ፣ ጅቡቲ እና ኤርትራ ናቸው። እርስዎ ቀደም ባለው ክፍል ውስጥ እንደተረዱት፣ ሰሜን ምስራቅ አፍሪካ በአጠቃላይ የሰው ልጅ መገኛ ሆኖ ይወሰዳል። በአዋሽ እና በአሞ ተፋሰሶች ውስጥ የተለያዩ የአርኪኦሎጂ ማስረጃዎች እንደሚመለከቱት የመጀመሪያው ሰው ምናልባትም በዚህ የአፍሪካ ክፍል ታይቷል። ይህንን እምነት የሚደግፉ በጣም አስፈላጊ ማስረጃዎች በአዋሽ ሸለቆ በአፋር ክልል ሐዳር በሚባለው ቦታ ጥንታዊው የታወቁ ሆሚኒድ ቅሪቶች መገኘታቸው ነው። ይህ ሙሉ በሙሉ ያደገች ሴት ከፊል አፅም ኢትዮጵያዊያን (ድንንቅነሽ) ብለው የሚመርጧት 'ሉሲ' የሚል ቅጽል ስም ተሰጥቶታል። የሳይንስ ሊቃውንት አፅም 3.18 ሚሊዮን ዓመት ገደማ እንደሆነ ያምኑ ነበር። በደቡብ ኢትዮጵያ በአሞ ሸለቆም ተመሳሳይ ግኝቶች ተደርገዋል። ስለዚህ፣ እስካሁን የተገኙት እጅግ ጥንታዊ ቅሪት አካላት በኢትዮጵያ እና ቀንድ ውስጥ ስለሚገኙ፣ ይህ የአፍሪካ ቀንድ የሰው ልጅ የመጀመሪያ የትውልድ አገር ነው ለሚለው እምነት ማስረጃ ሆነ።

በአሁኑ ጊዜ ኢትዮጵያ እና ቀንድ የተለያዩ ቋንቋዎችን በሚናገሩ ሰዎች የሚኖሩ ናቸው። የሚነገሩትን የቋንቋዎች ብዛት በትክክል መስጠት ከባድ ቢሆንም አንዳንድ የቋንቋ ሊቃውንት በክልሉ 85 ቋንቋዎች እንደሚነገሩ ይነግሩናል። በአካባቢው የቋንቋ ጥናቶች የተሟላ ስላልሆኑ ገና ያልታወቁ ሌሎች ቋንቋዎች መኖር አለባቸው። ምንም እንኳን ብዙ ብዝሃነት ቢኖራቸውም፣ ብዙዎቹ የአፍሪካ ቀንድ ቋንቋዎች እርስ በእርስ እና ለሌሎች በርካታ የአፍሪካ ቋንቋዎች ቅርብ አላቸው።

የቋንቋ ሊቃውንት በተለያዩ ቋንቋዎች መካከል ያለውን የግንኙነት ደረጃ መመስረት ይችላሉ። የትኛው ቋንቋ ይበልጥ በቅርበት ወይም በርቀት ከየትኛው ጋር እንደሚዛመድ ሊነግሩን ይችላሉ።

ቋንቋዎችን በመመደብ የቋንቋ ሊቃውንት ከብዙ ቋንቋዎች የመሠረታዊ ቃላትን ዝርዝሮች ያወዳድራሉ። የአንድ ቡድን አባል የሆኑ ቋንቋዎች ወደ አንድ የጋራ አመጣጥ የሚሄዱ የተወሰኑ መሠረታዊ ቃላትን ይጋራሉ። የቋንቋ ሊቃውንት ይህንን የጋራ መነሻ እንደ ፕሮቶ ቋንቋ ወይም ቅድመ አያቶች ቋንቋ ብለው ይጠሩታል። ለምሳሌ ፣ ባለፈው ጊዜ (A) የሚል ቋንቋ ካለ እና የዚህ ቋንቋ ተናጋሪዎች ወደ ተለያዩ ክልሎች ከተሰደዱ ፣ የአኗኗር ዘይቤያቸው ሊለወጥ እና ቋንቋቸውም ወደ ተለያዩ ቋንቋዎች ፣ (A) እና ማደግ ይችላል። ሲ ፣ በእነዚህ አዳዲስ ቋንቋዎች ፣ አንዳንድ ጊዜ ጥቅም ላይ የሚውሉ አንዳንድ ሥርወ ቃሎች ተመሳሳይ ወይም እርስ በእርስ ሊቆዩ ይችላሉ። ስለዚህ ፣ ተመሳሳይ ዝርያ ያላቸው ቋንቋዎች አንዳንድ መሠረታዊ ቃላትን ይይዛሉ። በሌላ አነጋገር ፣ አንድ ቋንቋ የሚናገሩ የሰዎች ቡድን ሲለያይ ፣ ቋንቋቸው በተለያዩ መንገዶች ሲቀያየር ቀበሌዎች ይፈጠራሉ። በመጀመሪያ ፣ እያንዳንዱ ቡድን በሌላው የሚነገሩትን ተለዋዋጮች ሊረዳ ይችላል ፣ ነገር ግን ከመቶ ዓመታት መለያየት በኋላ ፣ ተለዋጩ እርስ በእርስ የማይረዳ ሊሆን ይችላል። በዚያን ጊዜ ተዛማጅ ከሆኑ ቃላት እና ተመሳሳይ ሰዋሰዋዊ ሥርዓቶች ጋር ልዩ ቋንቋዎች ተፈጥረዋል።

በዚህ ንድፈ ሐሳብ መሠረት የቋንቋ ሊቃውንት የአፍሪካን ቋንቋዎች መድበዋል። በዚህ ምደባ መሠረት በአፍሪካ ውስጥ ከአንድ ሺህ በላይ ቋንቋዎች ይነገራሉ። ከእነዚህ ቋንቋዎች መካከል አንዳንዶቹ ብዙ ተናጋሪዎች አሏቸው ፣ ሌሎቹ ደግሞ በአንጻራዊ ሁኔታ ጥቂት ሰዎች ይናገራሉ። እነዚህ ቋንቋዎች የአራት ሱፐር ቤተሰቦች ወይም ፕሮቶ-ቋንቋዎች ናቸው። እነሱ አፍሮ-እስያቲክ ፣ ኒሎ-ሰሃራ ፣ ኒጆር-ኮንጎ እና ኮይሳን ሱፐር ቤተሰቦች ናቸው። ብዙ ተናጋሪዎች ያሉት ትልቁ ሱፐር ቤተሰብ ከ 300-400 ሚሊዮን ተናጋሪዎች ያሉት ኒጆር-ኮንጎ ነው። ቀጣዩ ትልቁ ሱፐር ቤተሰብ አፍሮ እስያቲክ ከ 200-300 ሚሊዮን ተናጋሪዎች አሉት። የኒሎ ሰሃራ ተናጋሪዎች 30 ሚሊዮን ያህል ናቸው። አነስተኛ ተናጋሪዎች ያሉት ልዕለ-ቤተሰብ 300,000 ያህል ተናጋሪዎች ያሉት ኮይሳን ነው። የኩሺን ልዕለ-ቤተሰብ ተናጋሪዎች በደቡብ አፍሪካ ጥቂት አካባቢዎች ውስጥ ይገኛሉ። የኒጆር-ኮንጎ ልዕለ-ቤተሰብ ተናጋሪዎች በምዕራባዊ ፣ በማዕከላዊ ፣ በምስራቃዊ እና በደቡባዊ የአፍሪካ ክፍሎች ትልቁ ክፍል ውስጥ ይገኛሉ።

ከአራቱ ሱፐር ቤተሰቦች መካከል አፍሮ እስያቲክ እና ኒሎ ሰሃራን በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ይነገራሉ። በጂኦግራፊያዊ ስርጭት ረገድ በጣም አስፈላጊው አፍሮ-እስያቲክ ነው። በሰሜን ፣ በማዕከላዊ ፣ በሰሜን ምስራቅ እና በአፍሪካ ቀንድ ይነገራል። ይህ ልዕለ-ቤተሰብ ስድስት ቤተሰቦች አሉት። እነሱ በርበር ፣ ቻዲክ ፣ ጥንታዊ ግብፃዊ ፣ ኩሺቲክ ፣ አሞቲክ እና ሴማዊ ናቸው። የመጀመሪያዎቹ ሶስቱ በሰሜን ፣ በማዕከላዊ እና በሰሜን ምስራቅ አፍሪካ የሚነገሩ ሲሆኑ ቀሪዎቹ ሶስቱ የሚነገሩት በኢትዮጵያ እና በቀንድ ነው። እነዚህ ኩሺቲክ ፣ አሞቲክ እና ሴማዊ ናቸው። ስለዚህ የአፍሪካ ቀንድ የብሔር እና የቋንቋ ብዝሃነት በጣም የተወሳሰበ ነው።

አብዛኛው የኢትዮጵያ ሕዝቦች እና ቀንድ ቀንድ በአራት ቅርንጫፎች የተከፈለውን የኩሺቲክ ቤተሰብ ተናጋሪዎች ናቸው። እነሱ ሰሜን ኩሺቲክ ፣ ማዕከላዊ ኩሺቲክ ፣ ምስራቅ ኩሺቲክ እና ደቡብ ኩሺቲክ ናቸው። ደቡብ ኩሺቲክ በታንዛኒያ ከአፍሪካ ቀንድ ውጭ ይነገራል። ሰሜን ኩሺቲክ በሰሜን ምዕራብ ኤርትራ እና በሱዳን ሪፐብሊክ አገራቸው ወረዳዎች በሚኖረው የቤጃ ሕዝብ በሚነገር አንድ ቋንቋ ይወከላል። የመካከለኛው ኩሺቲክ እና የምስራቅ ኩሺቲክ በኢትዮጵያ እና ቀንድ ይነገራሉ። የመካከለኛው ኩሺቲክ ቋንቋዎች በቢሌን ፣ በአገው ፣ በሐምታንግ ፣ በቅማንት እና በአዊኝ ይነገራሉ። የዚህ ቅርንጫፍ ቋንቋዎች የአገው ቋንቋ ስላላቸው አንዳንድ ጊዜ የአገው ቋንቋዎች ይባላሉ። ቢሌን በኤርትራ ውስጥ በቦጎስ ወይም ከረን አካባቢ ፣ ሃምታንግ በላሲታ እና ዋግ እና በመካከለኛው ተከዜ ሸለቆ ውስጥ ይነገራል። ቅማንትን በመተከል አካባቢ በለውያ ተራራ ዙሪያ እና በአወግን በመተከል አካባቢ እና በአገው ምድር ምድር ይነገራል።

ከኩሺቲክ ቅርንጫፎች መካከል ፣ በክልሉ ውስጥ እጅግ በጣም ብዙ እና ትልቁ የምስራቅ ኩሺቲክ ነው። ይህ ቅርንጫፍ ደግሞ በዝቅተኛ ምስራቅ ኩሺቲክ እና ሃይላንድ ምስራቅ ኩሺቲክ በተባሉ ሁለት ንዑስ ቅርንጫፎች ተከፋፍሏል። የደጋው ምስራቅ ኩሺቲክ ተናጋሪዎች የሚኖሩት በደቡብ ማዕከላዊ ኢትዮጵያ ደጋማ አካባቢዎች ነው። የዚህ ንዑስ ቅርንጫፍ ተናጋሪዎች ሃዲያ

፣ ካምባታ ፣ ሲዳማ ፣ ጌዴኦ ፣ አላባ ፣ ቡርጂ እና ሊቢዶ ይገኙበታል። የቆላማው ምስራቅ ኩሺቲክ በመጀመሪያ በክልሉ ሰፊ ምስራቅ እና ደቡባዊ ቆላማ አካባቢዎች ይነገራል። ዛሬ እኛ ደግሞ በምዕራባዊ ፣ በማዕከላዊ ፣ በሰሜን ምስራቅ እና በደቡብ ምዕራብ የኢትዮጵያ ክልሎች እና ቀንድ። የዚህ ንዑስ ቅርንጫፍ ተናጋሪዎች አሮሞ ፣ አፋር ፣ ሶማሌ ፣ ኮንሶ ፣ ጌዶሌ ፣ ኤቦሬ ፣ ዳሴነች እና ሳሆ ናቸው።

የአሞቲክ ቤተሰብ የሚናገረው በዋናነት በደቡብ እና በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ በአሞ ሸለቆ ውስጥ በሚኖሩ ህዝቦች ነው። ነገር ግን በጥንት ዘመን በመላው ኢትዮጵያ በስፋት የተሰራጩ ይመስላሉ። ለዚህ አንዱ ማስረጃ የዚህ ቤተሰብ ተናጋሪዎች ከአሞ ወንዝ ተፋሰስ ውጭ መኖራቸው ነው። ለምሳሌ ፣ በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል ግዛት ውስጥ ያለው ሺናሻ እና በደቡብ ምዕራብ ዋላ የሚገኘው ደቡብ ማኦ የአሞቲክ ቤተሰብ ቋንቋ ተናጋሪዎች ናቸው። የዚህ ቤተሰብ ዋና ተናጋሪዎች ዋላይታ ፣ ጋሙ ፣ ጎፋ ፣ ዳውሮ ፣ ኮንታ ፣ ጊሚራ ፣ ካፋ ፣ ማጂ ፣ አሪ ፣ ሸኮ ፣ ዶርዜ እና የም ናቸው። ሌሎች የዚህ ቤተሰብ ቋንቋዎች የሚናገሩት በደቡብ ኢትዮጵያ ውስጥ በጣም ጥቂት በሆኑ የሰዎች ቡድኖች ነው ፣ እንዳንዶቹ እስከ 500 ግለሰቦች ናቸው።

የኢትዮጵያ እና የቀንድ ሴማዊ ቋንቋዎች በአጠቃላይ ኢትዮ-ሴማዊ በመባል ይታወቃሉ። ይህ በዋናነት የክልሉን ሴማዊ ቋንቋዎች በሌሎች የዓለም ክፍሎች በተለይም በመካከለኛው ምስራቅ እንደ አረብኛ እና ዕብራይስጥ ከሚነገሩ የሴማዊ ቋንቋዎች ለመለየት ነው። የኢትዮ-ሴማዊ ቋንቋዎች በሁለት ተከፍለዋል-ሰሜን ኢትዮ-ሴማዊ እና ደቡብ ኢትዮ-ሴማዊ። የሰሜን ኢትዮ-ሴማዊ ቋንቋዎች ትግራ ፣ ትግርኛ እና ግዕዝ ናቸው። ግዕዝ የክልሉ ተናጋሪ ቋንቋ ሆኖ ለረጅም ጊዜ ቆሟል። ግን አሁንም እንደ ኢትዮጵያ አርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የሥነ ጽሑፍ ቋንቋ ሆኖ ይኖራል። ትግርኛ በትግራይም ሆነ በኤርትራ ይነገራል። ትግራ የሚነገረው በኤርትራ ብቻ ነው።

የደቡብ ኢትዮ-ሴማዊው የቅርንጫፉን በጣም የተለያዩ ቋንቋዎች ያቀፈ ነው። ይህ ቅርንጫፍ ገና በግልጽ አልተመደበም። እስካሁን ሁለት ንዑስ ቅርንጫፎች ተጠቁመዋል። እነሱ 'ውጫዊው' ደቡብ ኢትዮ ሴማቲክ እና 'ተሻጋሪ' ደቡብ ኢትዮ-ሴማዊ ናቸው። ከ 'ውጪው' ደቡብ ኢትዮ ሴማቲክ ቋንቋዎች አንዱ ጋፋት ነው። ግን ይህ ቋንቋ አሁን ሞቷል (ጠፍቷል) ፣ ምክንያቱም ማንም አይናገርም። ሌላው የዚህ ንዑስ ቅርንጫፍ ተናጋሪዎች ማዕከላዊ ፣ ምዕራባዊ እና ሰሜናዊ ጉራጌ ናቸው። የ "ተሻጋሪ" ደቡብ ኢትዮ-ሴማዊ ተናጋሪዎች አማራ ፣ አርጎባ ፣ ሐረሪ እና ስልጤ ሰዎች ናቸው።

የኒሎ-ሰሃራ ልዕለ-ቤተሰብ ቋንቋዎች በኢትዮጵያም ይነገራሉ። አብዛኛዎቹ የዚህ ቋንቋ ተናጋሪዎች የሚኖሩት በአሁኑ ክልል ቤኒ-ሻንጉል ጉሙዝ እና ጋምቤላ ክልሎች ውስጥ ነው። አብዛኛዎቹ የሚኖሩት በኢትዮጵያ እና በሱዳን መካከል ባለው ሞቃታማ ቆላማና ሸለቆ ከሰሜን እስከ ደቡብ ነው። በኢትዮጵያ የዚህ ልዕለ-ቤተሰብ ዋና ተናጋሪዎች አኙዋክ ፣ ኑዌር ፣ ማጃንጊር ፣ ሚየን ፣ በርታ ፣ ጉሙዝ ፣ ኮሞ ፣ ማኦ እና ኩናማ ናቸው። ሆኖም ፣ የዚህ ልዕለ-ቤተሰብ ተናጋሪዎች አብዛኛው ከምሥራቅ ሰሃራ ፣ በላይኛው የናይል ሸለቆ ፣ በምሥራቅ መካከለኛው አፍሪካ በቪክቶሪያ ሐይቅ ዙሪያ ባሉ አካባቢዎች እና በኮንጎ ዴሞክራቲክ ሪፐብሊክ ከኢትዮጵያ ውጭ ይኖራሉ።

በአጠቃላይ ኢትዮጵያ እና ቀንድ በብሔር እና በቋንቋ የተለያዩ ዘር ያላቸው ሕዝቦችን ያካተተ ነበር። ታዋቂው የኢጣሊያ የኢትዮጵያ ታሪክ ምሁር ኮንቲ-ሮሲኒ ኢትዮጵያን የገለፀው በዚህ ምክንያት ነበር

እንደ “የሕዝቦች መዝላለም”። የሚከተለው ሠንጠረዥ በኢትዮጵያ እና በቀንድ የሚነገሩትን የሁለት ሱፐር ቤተሰቦች ቋንቋዎች ዝርዝር ይሰጣል።

በአሁኑ ጊዜ 85 የተለያዩ ቋንቋዎች ተለይተዋል። በ 1987 (ኢ.ሲ.) ፣ ይህ ስታቲስቲክስ ሲዘጋጅ ግሪር እና አንጎት የሚባሉ ሁለት አዲስ የተገኙ ቋንቋዎች በጥናት ላይ ነበሩ።

5.2. የአክሱም መንግሥት

በቀንድ ውስጥ የመንግሥት ምስረታ ሂደት በጣም ረጅም ታሪክ ነበረው። እንደዚህ ባለ መንገድ ፣ ብዙ ቅድመ-አክሱም ግዛቶች እኛ ባለውቅነው ምክንያት አብቦ እና ውድቅ ሊሆን ይችላል። ወደ ቀይ ባሕር እና የግብፅ እና የሜሶፖጣሚያ ጥንታዊ ሥልጣኔ ማዕከል ቅርብ በመሆኑ ፣ የመጀመሪያዎቹ ግዛቶች መጀመሪያ በክልሉ ሰሜናዊ ክፍል ብቅ ያሉ ይመስላል። በእርግጥ ፣ በኋላ ላይ በክልል የተለያዩ ክፍሎች ውስጥ ተከታታይ ግዛቶች ከተፈጠሩ በኋላ ሂደቱ በዚህ ብቻ አላበቃም። በእነዚህ ግዛቶች ጥናት ውስጥ ዋነኛው ችግር ታሪካቸውን እንደገና ለመገንባት ምንጮች እጥረት ነው።

ቅድመ-አክሱም ግዛቶች

ምንም እንኳን በርካታ የቅድመ-አክሱም ግዛቶች በክልሉ ውስጥ ቢኖሩም ጉንታት እና ዳማት አንዳንድ የጽሑፍ ወይም የአርኪኦሎጂ ማስረጃዎች ያሉንባቸው ሁለት ግዛቶች ነበሩ። ጉንታት በተመለከተ ማስረጃዎቻችን በዋናነት ከግብፅ የመጡ ናቸው። የጉንታት ግብፃውያን ከግብፅ በስተደቡብ ያለውን ግዛት የ ጉንታት ምድር ብለው ይጠሩ ነበር። በዚህ ክልል ከጉንታት ጀምሮ የንግድ እና የባህል ግንኙነቶችን ጠብቀዋል። ለምሳሌ ስንዴ ፣ ጉብስ እና ማረሻ ከግብፅ ወደ ቀንድ እንደተዋወቁ ይታመናል። የእነዚህ ግንኙነቶች ማስረጃዎች በጉንታዊ የግብፅ የአጻጻፍ ስርዓት ውስጥ ሄሮግሊፊክስ ፣ የቃላት ሥዕላዊ መግለጫዎች ተይዘዋል። የጉንታት የግብፅ ነጋዴ መርከቦች ወደ ጉንታት ምድር ስለመድረሳቸው ቀደምት ማስረጃ በ 2700 ዓክልበ. እስካሁን ድረስ በጣም የታወቀው ወደ ጉንታት ግዛት የሚደረግ ጉዞ በንግስት ሃትሸፕሱት ትዕዛዝ (እ.ኤ.አ. 1490-1468) ተልኳል። በደቡባዊ ግብፅ በታዋቂው ቤተመቅደሷ ግድግዳ ላይ በሥዕላዊ እጩታ መሠረት ጉዞው ከ ጉንታት ምድር እንደ ዕጣን ፣ የአሸዋ እንጨት ፣ የዝሆን ጥርስ ፣ የአውራሪስ ቀንድ ፣ ወርቅ ፣ ኢቦኒ ፣ ኑብር እና ቆዳዎቻቸው እና የተለያዩ ዓይነቶች የቀጥታ ጠጣዎች። ከዕቃዎቹ ሁሉ ዕጣን እና ከርቤ በጉንታዊ ግብፃውያን ውስጥ ለሥነ-ሥርዓታዊ ዓላማዎች ያገለገሉ ነበሩ። በጉንታዊ የግብፅ ቤተመቅደሶች ውስጥ በብዛት ተቃጥለዋል።

ከእንደዚህ ዓይነት መረጃ ባሻገር ሄሮግሊፊክስ የ ጉንታት ምድርን ትክክለኛ ቦታ አይነግረንም። ነገር ግን በውስጣቸው ባለው መረጃ ላይ በመመርኮዝ ምሁራን የጉንታት ግዛት ከአባይ ሸለቆ እስከ ቀይ ባህር ዳርቻ ድረስ ተዘርግቶ ሊሆን እንደሚችል ጠቁመዋል ፣ ከዚያ ደግሞ ወደ ደቡብ ቀጠናዎች ዘልቋል። በግብፅ እና በጉንታት መካከል የነበረው የንግድ ልውውጥ የተከናወነው በመሬት እና በባህር መስመሮች ላይ ነበር። ምናልባት ከ ጉንታት የመጡ አቅርቦቶች መጀመሪያ ወደ ግብፅ ምድር ደርሰው ኑቢያ አቋርጠው አልፈዋል። ሆኖም ፣ በኋላ ላይ የግብፅ ገዥዎች ከቀይ ባህር የባሕር ዳርቻዎችን ከሰሜን እስከ ደቡብ ተከትለው የባሕር መርከቦችን ላኩ። እነዚህ የግብፅ መርከቦች አብዛኛውን ጊዜ የተጠናቀቁ ምርቶችን ወደ ጉንታት አምጥተዋል ፣ ለምሳሌ የአንገት ጌቦች ፣ መጥረቢያዎች ፣ ጨቤዎች ፣ ጌጣጌጦች እና አምባሮች። ከላይ የተጠቀሱትን የተፈጥሮ ምርቶች ይዘው ተመልሰው ተመለሱ።

በክልላችን ውስጥ አንዳንድ የአካባቢያዊ ማስረጃዎች ያለን ከአክሱማቱ ግዛት ዳማት ይባላል። ከአክሱም በስተደቡብ ትንሽ ትገኝ ነበር። ስለ ዳማት ጥቂት መረጃዎች በገዢዎች ወይም በነገሥታት ከተተዉት ጽሑፎች የመጡ ናቸው። በእነዚህ ጽሑፎች መሠረት የዳማት ግዛት ከደቡብ አረቢያ ጋር በጣም ጠንካራ ግንኙነት ነበራት። ለምሳሌ ያልታወቀ የዳማት ንጉስ የደቡብ ሃረቢያ የፖለቲካ-ሃይማኖታዊውን የሙከራብን ማዕረግ ተጠቅሟል። ከዚህም በላይ እነዚህ ጽሑፎች ከተጻፉባቸው ቋንቋዎች አንዱ በደቡብ አረብ ውስጥ መነሻ የነበረው ሳቢያን ነበር።

እንደገና ፣ የዳማት ግዛት የወጣበትን ጊዜ በእርግጠኝነት አናውቅም። ሊቃውንት በዳማት ገዥዎች የተጻፉትን ጽሑፎች ወደ አምስተኛው መቶ ዘመን ዓ.ዓ. ዳማት ለምን ያህል ጊዜ እንደቆየ መናገርም ከባድ ነው። ነገር ግን የአክሱም ፈጣን ቅድመ ሁኔታ እንደሆነ ይታሰባል።

ከሁለቱ ከሚታወቁት ግዛቶች በተጨማሪ ሌሎች በርካታ ከተሞችም በሰሜኑ የኢትዮጵያ ክፍል እና ቀንድ ውስጥ ነበሩ። ከነሱ መካከል በጣም አስፈላጊው የየሃ ፣ ኮሎ ፣ ማታራ ፣ ሀውልቲ ፣ መላዞ ፣ ካሳሴ እና አዱሊስ ነበሩ። በእነዚህ ጣቢያዎች ውስጥ

የተከናወኑ የአርኪኦሎጂ ቁፋሮች እንደሚመለከቱት እነዚህ ከተሞች የተደራጁ ማህበረሰቦች ማዕከላት እንዲሁም ቅድመ-አክሱሚት የባህል እና የንግድ ማዕከላት በአፍሪካ ቀንድ ነበሩ።

የአክሱም ግዛት

የአክሱም ግዛት በኢትዮጵያ ክልል ሰሜናዊ ክፍል አዳበረ። ማእከሉ በሰሜን ምስራቅ አፍሪካ ጥንታዊ ሥልጣኔዎች ማዕከል የሆነችው የአሁኑ የአክሱም ከተማ ነበረች። እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ የአክሱም ሥልጣኔ ከደቡብ ዓረቢያ የተገኘ እንደሆነ ይታመን ነበር። ሆኖም ፣ በአንዳንድ በተገኙ ማስረጃዎች ላይ በመመስረት ፣ ምሁራን ይህንን አስተያየት ውድቅ አድርገው በክልሉ ውስጥ ስልጣኔዎች በአብዛኛው የውስጣዊ እድገቶች ውጤቶች ናቸው ፣ ማለትም የግብርና እድገትና ቁጭ ብሎ የመኖር አኗኗር መጀመሪያ። ስለዚህ አክሱም እራሱ የራሱን አዲስ ባህል ከመፍጠር ወይም ከደቡብ ዓረቢያ ከመውረስ ይልቅ ቀደም ሲል በክልሉ ከበለፀገው ግዛት ስልጣኔውን ወርሷል። ሆኖም በቀይ ባህር ማዶ በቀንድ እና በደቡብ አረቢያ ግዛቶች መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንደነበረ መታወቅ አለበት። ይህ ጠባብ የቀይ ባህር ውሃ ፣ ሀ ከመሆን ይልቅ

በሁለቱም በኩል ያሉትን ሕዝቦች ሰብስቦ ነበር። ይህ እንደ አንድ ዓይነት አማልክት ማምለክ እና አንድ ዓይነት ስኬሪፕት መጠቀም ያሉ አንዳንድ የተለመዱ ባህሪያትን እንዲያጋሩ አስችሏቸዋል።

የአክሱም ግዛት የሚነሳበት ፍጹም ቀን እስካሁን አልተቋቋመም። ስለ አክሱም ያለን መረጃ የተቀረጹት ከጽሑፍ ምንጮች ነው። በክልሉ ውስጥ ጥቅም ላይ በሚውሉ ሦስት ጥንታዊ ቋንቋዎች ጽሑፎች ይገኛሉ። እነዚህ ቋንቋዎች ሳቢያን ፣ ግሪክ እና ግዕዝ ናቸው። በእርግጥ የመጀመሪያዎቹ ጽሑፎች የተጻፉት በአምስተኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት ጀምሮ በሳቢያን ቋንቋ ነበር። እነዚህ የሳቢያን ጽሑፎች ግን አክሱምን አይጠቅሱም።

የአክሱም የመጀመሪያ ማጣቀሻ በጽሑፍ ምንጮች ተሠርቷል። አክሱም የኤሪተራን ባህር ፔሪፕሊስ በሚል ርዕስ ለመጀመሪያ ጊዜ ተጠቅሷል። እሱ በመጀመሪያው መቶ ዘመን አጋማሽ ላይ አዱሊስ እና በዙሪያው ያሉትን ክልሎች የቀይ ባህር ወደብን በጎበኘ በማይታወቅ የግሪክ ተናጋሪ መርከበኛ የተፃፈ የንግድ ማኑዋል ነበር። ይህ ሰነድ የአክሱምን የውስጥ እና የውጭ ንግድ ዝርዝር ዘገባ ይሰጣል። እንዲሁም በቀይ ባህር እና በሕንድ ውቅያኖስ ዳርቻዎች ላይ የታወቁ ወደቦችን ዘገባዎች ይሰጣል። የባህር ዳርቻዎችን ሰዎች ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ሕይወት ያብራራል። ፔሪፕሊስ አዱሊስ የአክሱም ከተማ ወደብ እንደነበረና ከዋና ከተማው የአሥራ አምስት ቀናት ጉዞ እንደነበረ ሲጠቅስ ለአክሱም ማለፊያ ማጣቀሻ ይሰጣል። ዞስካሌስ የሚባል ሰው የአክሱም ንጉሥ እንደነበር ይገልጻል። በሰነዱ መሠረት ዞስካሌስ በዚያን ጊዜ የሁሉም የግብይት አገሮች ልሳን የሆነውን የግሪክ ቋንቋ በደንብ ያውቀዋል። በፔሪፕሊስ ውስጥ የተካተተው መረጃ እንደሚያሳየው በዚያን ጊዜ የአክሱም ግዛት በከፍተኛ ሁኔታ የተደራጀ እና ጠንካራ ነበር። ስለዚህ አክሱም ሰነዱ ከመጻፉ በፊት ለብዙ ዓመታት የኖረ ይመስላል። በዚህ ሰነድ መሠረት ምሁራን የአክሱም ግዛት ወደ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን ዓ.ዓ አጋማሽ ከፍ እንዲል ሐሳብ አቅርበዋል።

የአክሱም መስፋፋት

መጀመሪያ የአክሱም ግዛት ኃይል በአንጻራዊ ሁኔታ ሲታይ አነስተኛ በሆነ አካባቢ ብቻ የተገደበ ይመስላል። ነገር ግን ቀስ በቀስ አክሱም ግዛቱን ወደ ሰሜን እስከ ቤጃ መሬቶች ፣ ወደ ምዕራብ እስከ ኩናማ እና ተከዜ ወንዝ አገር ፣ እስከ ደቡብ ምስራቅ እስከ ባቤል መንደብ ድረስ አስፋ። አክሱም በቀይ ባህር ጠረፍ ላይ ያለውን ጥንታዊውን ወደብ አዱሊስንም በቁጥጥሩ ስር አደረጋት። የአዱሊስ ወደብ ከአክሱም የበለጠ ረጅም ታሪክ ነበረው። ከክልሉ ዋና የንግድ ጣቢያዎች አንዱ የነበረ እና በቅድመ-አክሱም ግዛቶች ጥቅም ላይ የዋለ ነበር። የአክሱም ቁጥጥር እና የዚህ ወደብ ሞኖፖል ትልቅ ገቢ አስገኝቶለታል። ይህ በተራው አክሱም ወደብ እና ወደ ዋና ከተማው የተዘረጋውን የንግድ መስመር ከማንኛውም ተቀናቃኝ ለመጠበቅ በክልሉ ውስጥ በጣም ጠንካራ ወታደራዊ ኃይል እንዲገነባ አስችሎታል። በቀጣዮቹ ዓመታት አክሱም ሠራዊቱን በመጠቀም ሜሮንን በማጥቃት እና ቀይ ባሕርን በማቋረጥ ሰፊ ግዛትን አካቷል።

በዝሆን ጥርስ ንግድ ላይ የነበረው ፉክክር በሱዳን በአክሱም ግዛት እና በሜሮ ግዛት መካከል ተደጋጋሚ ግጭቶችን አስከትሏል። በመጨረሻም ሜሮ በአክሱም ነገሥታት በአንዱ በወታደራዊ ዘመቻ በአራተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ የአክሱም ግዛት ወታደራዊ ኃይል ከቀይ ባህር ባሻገር እስከ ደቡብ አረቢያ ባሕረ ገብ መሬት ክፍሎች ድረስ ተዘረጋ። የአክሱማይት ወደ ደቡብ ዓረቢያ ለማስፋፋት የተደረገው ሙከራ የቀይ ባህርን ንግድ ለመቆጣጠር እና በብቸኝነት ለመያዝ ካለው ፍላጎት የመጣ ነው። ቀይ ባሕርን ወደ አክሱም ሐይቅ ለማዞር አቅደዋል። ይህንን ለመገንዘብ የአክሱም ግዛት የባህር ኃይልን ገንብቷል። ስለዚህ በደቡብ አረቢያ የመጀመሪያው የአክሱም ወታደራዊ ጣልቃ ገብነት የተጀመረው በሦስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ አካባቢ ነው።

በአዲሲስ ለተገኘው አንድ ጽሑፍ የአክሱማውያን ወታደሮች በደቡብ አረቢያ ያሉትን ተቀናቃኝ ግዛቶች አሸንፈው የፔንዚላውን ክፍሎች ተቆጣጠሩ።

ይህ የአክሱም መስፋፋት እና ወታደራዊ ጥንካሬ ከባይዛንታይን እና ከፋርስ ጋር ከሶስቱ የዓለም ኃያላን ግዛቶች አንዱ ሆኖ እንዲወጣ አስችሎታል።

እንደ እውነቱ ከሆነ የአክሱሚት ደቡብ አረቢያ ቁጥጥር ብዙም አልዘለቀም። ምክንያቱም አንዳንድ ጊዜ የደቡብ ዓረቢያ ጎሳዎች በአክሱማውያን ገዥዎች ላይ ተባብረው አሸንፈዋል። ከዚያ በኋላ የአክሱሚት ቁጥጥር ማብራት እና ማጥፋት አንድ ዓይነት ሆነ። የአክሱም ኃይል በደቡብ ዓረቢያ እስኪጀምር ድረስ ይህ ማብራት እና ማጥፋት ቁጥጥር እስከ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ አጋማሽ ድረስ ቀጥሏል። በዚህ ጊዜ የአክሱማዊው ንጉስ ካሌብ (ከ 500-535 ዓ.ም.) ወደ ደቡብ አረቢያ ትልቅ ወታደራዊ ጉዞዎችን በመምራት ከልሱን መቆጣጠር ችሏል። ይህ የአክሱማውያን ወታደራዊ ወረራ እስከ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የመጨረሻ ሩብ ድረስ የአክሱም ጦር ሰራዊት ከደቡብ አረቢያ ባሕረ ገብ መሬት ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ እስከማባረር ድረስ ቀጥሏል።

የአክሱሚቱ ግዛት አወቃቀር ፣ ህብረተሰብ እና ኢኮኖሚ

የአክሱም ግዛት በጥሩ ሁኔታ በተደራጀ ማህበረሰብ ላይ የተመሠረተ ነበር። የአክሱማይት ማህበረሰብ በሙያ መሠረት የተከፋፈሉ የተለያዩ ማህበራዊ ቡድኖችን አቋቋመ። አብዛኛው የህዝብ ብዛት ገበሬውን ያቀፈ ሲሆን ቀሪዎቹ የእጅ ባለሞያዎችን ፣ ነጋዴዎችን እና ባሪያዎችን ያጠቃልላል። የእጅ ባለሞያዎች የእርሻ መሳሪያዎችን እና መሳሪያዎችን የማምረት ሃላፊነት ነበራቸው ፣ ባሪያዎቹ በወረሱት patricians መሬት ላይ ይሠሩ ነበር።

የአክሱማዊ ግዛት አወቃቀር ብዙ ወይም ያነሰ ንጉሳዊ ነበር። ነገሥታቱ የፖለቲካ ሥልጣን ማዕከል ነበሩ። የሆነ ሆኖ የአክሱማውያን ነገሥታት ፍጹም ኃይል አልነበራቸውም። በተለያዩ የንጉሠ ነገሥቱ አውራጃዎች ባለሥልጣናትን ሾሙ። የግዛት ግዛቶች በእነዚህ ባለሥልጣናት ይተዳደሩ ነበር። ገበሬዎች ለአገልግሎታቸው ሲሉ ለባለሥልጣናቱ ግብር ከፍለዋል። ስለዚህ ፣ ምንም እንኳን በደንብ የዳበረ ባይሆንም ፣ አንዳንድ የፊውዳሊዝም አካላት በአክሱማዊ ማህበረሰብ ውስጥ ሥር መስደድ የጀመሩ ይመስላል።

በአክሱም ግዛት ውስጥ ግብርና እና ንግድ ዋነኛ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች ነበሩ። የአክሱማይት ገበሬ በሰብሎች እርባታ እና በእንስሳት እርባታ ተረፈ። ነገር ግን ከግብርና ጋር ሲነፃፀር ንግድ ለአክሱሚቱ ግዛት ብዙ ገቢ አስገኝቷል። በገዢው መደብ ቁጥጥር ሥር የነበረው የገቢ እና የወጪ ንግድ ለአክሱም ኢኮኖሚ ብልጽግና ወሳኝ ምክንያት ሆነ። አክሱም በቀይ ባህር በኩል ከውጭ ዓለም ጋር ጥሩ የንግድ ግንኙነት አላት። በተጨማሪም ከአክሱም በርካታ የመሬት መስመሮች በሰሜን ምዕራብ አቅጣጫ ወደ ግብፅ እና ሜዲትራኒያን ፣ ምዕራብ ወደ ሜሮ መንግሥት እና ደቡብ እና ደቡብ ምዕራብ ወደ ወርቅ አምራች ክልሎች እና ለም የኢትዮጵያ የውስጥ ክፍል ተጓዙ።

አክሱማውያን በሥልጣናቸውና በብልጽግናቸው እያደጉ የቀይ ባህር ንግድን በብቸኝነት ተቆጣጠሩ። የዚህ ዓለም አቀፍ ንግድ ማዕከል የመርከብ አገልግሎቶችን የሚያቀርብ ጥንታዊው የአዱሊስ ወደብ ነበር። ከአክሱም ጋር ቀጥታ የንግድ ልውውጥ ካደረጉ ግብፃውያን በተጨማሪ ፣ የሕንድ እና የቻይና ነጋዴዎች በአዱሊስ ውስጥ ለመገበያየት መጡ። እንደ ፔሪፕሊስ ገለፃ የአዱሊስ ወደ ውጭ የሚላኩ ዕቃዎች በዋነኝነት የዝሆን ጥርስ ፣ ኤሊ-ሸል ፣ የአውራሪስ ቀንድ ፣ የጉማሬ ቆዳ ፣ ባሮች ፣ ወርቅ እና እንደ ዝንጀሮ ፣ ዝንጀሮ እና ቀጭኔ ያሉ ሕያዋን እንስሳት ነበሩ። ከውጭ የሚገቡ ዕቃዎች የመጡት በዋናነት ከግብፅ ፣ ከሜዲትራኒያን ክልል ፣ ከአረብ ፣ ከሶሪያ እና ከህንድ ነው። እቃዎቹ ጨርቃ ጨርቅ ፣ ልብስ ፣ ባለ ብዙ ቀለም የተቀቡ ካባዎች ፣ የመስታወት ዕቃዎች ፣ የናስ ፣ የመዳብ ወረቀቶች ፣ የመጠጥ ዕቃዎች ፣ የወይን ጠጅ ፣ የወይራ ዘይት ፣ የብር እና የወርቅ ሳህኖች ለንጉሱ ፣ የሸክላ ዕቃዎች እና የብረት መሣሪያዎች እንደ ጦር ፣ መጥረቢያ ፣ አድስ እና ሰይፎች ነበሩ።

የአክሱም ነገሥታት ንግዱን ለማስተዋወቅ የወርቅ ፣ የብር ፣ የመዳብ እና የነሐስ ሳንቲሞች አወጡ። የዚህ ምንዛሪ ቅኝት በሦስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ እንደተጀመረ ይታመናል እናም እስከ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ የቀጠለ ይመስላል። አንዳንድ ቀደምት የአክሱም ሳንቲሞች በግሪክ አፈ ታሪኮችን ያፈሩ ሲሆን የኋላ ሳንቲሞች በግዕዝ ቋንቋ የተቀረጹ ጽሑፎችን ይዘዋል። ሁሉም ሳንቲሞች ማለት ይቻላል የተለያዩ የአክሱማውያን ነገሥታትን ስም እና አምሳያ ይዘው ነበር። የመጀመሪያዎቹ የአክሱም ሳንቲሞችም ከአራተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ የተተዉ እና በክርስቶስ መስቀል የተተከሉትን የፀሐይ ዲስክ እና የጨረቃ ጨረቃን ውክልናዎች ይዘው ነበር።

አክሱማውያን ወደ ውጭ ለመላክ እና ሳንቲሞችን ለማምረት ይጠቀሙበት የነበረው የወርቅ ምንጭ የኢትዮጵያ ክልል ደቡብ ምዕራብ ክፍል ይመስላል። በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ አጋማሽ ላይ አክሱምን የነበኘው ኮስማስ ኢንዶኮለስተስ የተባለ አንድ የግሪክ ተጓዥ እንደሚለው የአክሱማውያን ነገሥታት ወርቅ ለመግዛት ወደ ሳሱ በመባል ወደሚጠራው ወደ ደቡብ ብሉ ናይል ወደሚገኙት መሬቶች የንግድ ወኪሎቻቸውን ልከዋል። ኮስማስ በኋላ በጉብኝቱ ላይ በመመስረት የክርስቲያን የመሬት አቀማመጥ የሚል መጽሐፍ አወጣ። መጽሐፉ በዋናነት በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአክሱም ውስጥ ስለነበረው ማህበራዊ ፣ ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ እድገቶች ይናገራል።

አክሱማውያን ሳንቲሞች ቢፈጠሩም ፣ በዋነኝነት በምዕራብ እና በደቡብ ምዕራብ ወርቅ አምራች ክልሎች ውስጥ በአገር ውስጥ ንግድ ውስጥ ብዙ መለዋወጥን ይጠቀሙ ነበር። ኮስማስ በመጽሐፉ ውስጥ በአክሱም ነጋዴዎች እና በደቡብ ምዕራብ የአከባቢው ህዝብ መካከል የተካሄደውን ሽምተኛ ንግድ ልምምድ ገልፀዋል። በዚህ ልማድ መሠረት ሁለቱ ወገኖች የቃል ልውውጥ ሳይኖር ዕቃዎቻቸውን ይለዋወጣሉ።

በውስጥም ሆነ በውጭ ንግድ ምክንያት የአክሱም ግዛት የበለፀገ ሆነ። በተለይ ከወጪ ንግድ የተገኘው ሀብት የአክሱማውያን ነገሥታት ኃይልን አጠናክሮ የቀይ ባህር በሁለቱም ግዛቶች ግዛቶች ላይ የበላይነታቸውን አስፋፉ። ይህ ብልጽግና የአክሱማውያን ነገሥታት ትልልቅ ቤተ መንግሥቶችን እና አብያተ ክርስቲያናትን እንዲገነቡ አስችሏቸዋል። ከሁሉም በላይ የአክሱም ግዛት አስደናቂ ስኬቶች የመታሰቢያ ሐውልቶች ወይም የድንጋይ ማስጌጫ ግንባታዎች ነበሩ። እነዚህ ስቴላዎች በአሁኑ የአክሱም ከተማ ዙሪያ በብዛት ይገኛሉ። ረጅሙ ስቴላ 33 ሜትር ርዝመት ያለው ሲሆን በአክሱም ላይ ወድቆ ተሰብሮ ይገኛል።

25 ሜትር ከፍታ ያለው ሁለተኛው ትልቁ (በ 1937 በጣሊያን ፋሺስት ወረራ ወቅት ወደ ሮም ተወስዶ በቅርቡ ወደ ኢትዮጵያ ተመለሰ)። በአክሱም ውስጥ የቆመው ሦስተኛው ትልቁ የአዳራሽ ግንባታ ቁመቱ 24 ሜትር ነው።

እስካሁን እነዚህ ስቴሎች የተገነቡበት ዓላማ በበቂ ሁኔታ አይታወቅም። አንዳንድ ሊቃውንት ለሃይማኖታዊ ዓላማ እንደተገነቡ ይጠቁማሉ ፣ ሌሎች ደግሞ የነገሥታት መቃብር ሆነው ተሠርተዋል ይላሉ። የአክሱማይት ሥነ ሕንፃ አመጣጥ በተመለከተ ተመሳሳይ ውዝግቦች አሉ። አንዳንድ ምሁራን መነሻቸውን ከውጭ ተጽዕኖ ጋር ያያይዙታል። ቀደም ብለን እንደገለጽነው ክልሉ ከውጭው ዓለም ጋር የቆየ ግንኙነት ነበረው። ይህንን እውነት ስንመለከት አንዳንድ የውጭ አካላት መኖር ሊካድ አይችልም። የሆነ ሆኖ ፣ የሕንፃው ዘይቤ ሙሉ በሙሉ ተወላጅ ነበር። በእርግጥ ይህ ዘይቤ የኋላ ኋላ የክርስትና መንግሥት የሕንፃ ግንባታን አነሳስቷል።

የአክሱም ክርስትና መግቢያ እና መስፋፋት

በአክሱም ላይ የምስራቃዊው የሜዲትራኒያን ክልል ባህላዊ ተፅእኖ በጣም ጠንካራ ይመስላል። ይህ ተፅዕኖ በአክሱማዊ ሥልጣኔ በሃይማኖትና በአጻጻፍ ሥርዓት ውስጥ በግልጽ ተንጸባርቋል። እስከ አራተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ አክሱም በተለያዩ አማልክት አምልኮ ላይ የተመሠረተ ባህላዊ ሃይማኖትን ይከተላል። አማልክቱ የአክባቢ ፣ የደቡብ አረብ እና የግሪክ መነሻዎች ነበሩ። ዋናዎቹ የአክባቢ አማልክት አስታር ፣ ማህረም ፣ ባህር እና አርዌ ነበሩ። የግሪክ አማልክት ዜኡስን ፣ ኤፌስን እና ፖሊዶንን ያካተቱ ሲሆን አልሞቃህ ደቡብ አረብ ነበር። በአክሱም አማልክቱ እጅግ የተከበሩ ሲሆን በርካታ የአክሱማውያን ነገሥታት የሚወዷቸውን አማልክት ለማክበር ሐውልቶችን አቋመዋል።

ለአክሱም ክርስትናን በማስተዋወቅ ነበር የአማልክት አምልኮ የተተወ። ክርስትና ከአክሱም ጋር የተዋወቀው በኢዛና ዘመነ መንግሥት (ከ 320 - 350 ዓ.ም) በ 330 ዓ.ም ገደማ ኢዛና ወደ ክርስትና የተለወጠ የመጀመሪያው የአክሱማዊ ንጉሥ ነበር። ነገር ግን በግዛቱ ውስጥ የመጀመሪያው የተለወጠ ሰው አልነበረም። ኢዛና ከመቀየሩ በፊት የውጭ ክርስቲያኖች ነዋሪዎች በአክሱም ፣ በኮሎ እና በአዱሊስ ውስጥ ነበሩ። ከአካባቢያቸው አገልጋዮች እና ከንግድ አጋሮቻቸው መካከል ጥቂት የተለወጡ ያሉ ይመስላል። በግልጽ ለማየት እንደሚቻለው የንጉሣዊው ቤተሰብ ወደ ክርስትና መለወጥ በኢትዮጵያ ውስጥ የመንግሥት ሃይማኖት እንዲሆን አደረገው። በዚህ ምክንያት ቤተክርስቲያኑ ከስቴቱ የንጉሣዊ ድጋፍ እና ድጋፍ አግኝታለች። ይህ የተሟላ የቤተክርስቲያን እና የመንግሥት ውህደት በኢትዮጵያ ውስጥ ለረጅም ጊዜ ቀጥሏል።

በወጉ መሠረት ክርስትና ወደ አክሱም የገባው ፍሬምናጦስ በሚባል የሶርያ ክርስቲያን ነበር። በመቀጠልም ፍሬምናጦስ በእስክንድርያ ፓትርያርክ አቴናቴዎስ (328-373) የአክሱም የመጀመሪያው ጳጳስ ሆኖ ተሾመ። ይህ እድገት የኢትዮጵያን ቤተክርስቲያን በግብፅ አሌክሳንድሪያ ቤተክርስቲያን ቀጥተኛ ቁጥጥር ስር አደረጋት። በዚህም በሁለቱ አገሮች መካከል ዘለቄታዊ ግንኙነት መጣ።

ትኩረት

ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ከግብፅ ማስቀደስ እና ጳጳሳትን መላክ እስከ 1958 ድረስ ቀጥሏል በዚያ ዓመት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የራሷን ፓትርያርክ መሾም ችላለች።

በአክሱም በመጀመሪያዎቹ ዓመታት የክርስትና መስፋፋት በጣም ቀርፋፋ ነበር። የአዲሱ ሃይማኖት መስፋፋት በአምስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ተፋፋመ። ይህ ዘጠኙ ቅዱሳን የሚሉ አንዳንድ ሚስዮናውያን ወደ አክሱም የመጡበት ጊዜ ነበር። እነሱ እንደ ሶሪያ ፣ ሊባኖስ እና ቆጵሮስ ካሉ ከምስራቃዊ ሜዲትራኒያን አገሮች የመጡ ናቸው። ከመምጣታቸው በፊት በአክሱም ውስጥ የቤተክርስቲያኑ ቋንቋ ግሪክ ነበር እናም በዚህ ምክንያት ካህናቱ የውጭ ዜጎች ነበሩ። በአካባቢው ቋንቋ የተጻፉ መጻሕፍትም አልነበሩም። አንዳንድ ጊዜ በኋላ በአክባቢው የሃይማኖት አባቶች እገዛ ዘጠኙ ቅዱሳን መጽሐፍ ቅዱስን እና ሌሎች ሃይማኖታዊ ጽሑፎችን ከግሪክ ወደ ግእዝ ተርጉመዋል። አክሱማዊ ነገሥታት የክርስትናን መስፋፋት ለማስፋፋት ከሚሰዩናውያን ጋር በቅርበት ሠርተዋል። በአክሱም የተለያዩ የውስጥ ክፍሎች ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች ወደ ክርስትና የተለወጡ እና በርካታ አብያተ ክርስቲያናት ተገንብተዋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ ሚስዮናውያኑ ገዳማዊ ሕይወትን ለኢትዮጵያ አስተዋውቀዋል። በኢትዮጵያ ውስጥ የቤተክርስቲያን ትምህርት ማዕከላት ሆነው ማገልገል የጀመሩ በርካታ ገዳማትን አቋቋሙ።

የአክሱም ስልጣኔ መገለጫዎች አንዱ ጽሑፍም ነበር። መጀመሪያ ላይ የሳባ ቋንቋ እንደ የጽሑፍ ቋንቋ ጥቅም ላይ ውሏል። በኋላ ግን በግዕዝ ተተካ ፣ እሱም እንደ ሀ ሆኖ ማገልገሉን ቀጥሏል

የኢትዮጵያ ሥነ ጽሑፍ ቋንቋ እስከ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ ድረስ። አክሱማውያን እንዲሁ በስዕሎች የተጻፈ እና በግሪክ ፊደላት ላይ የተመሠረተ የራሳቸውን የቁጥር ስርዓት አዳብረዋል።

የአክሱም ውድቀት

የአክሱም ግዛት ዕድገትና ብልፅግና የቀይ ባህር ንግድ ውጤት ነበር። ስለዚህ ፣ በዋናነት በዚህ ንግድ ላይ የቁጥጥር ማጣት ነበር ፣ ይህም የግዛቱ ውድቀት እና ውድቀት ሆነ። የአክሱሚት ኃይል ማሸቆልቆል መጀመሪያ ከካሌብ ሁለተኛ ወታደራዊ ጉዞ ወደ ደቡብ አረቢያ ጋር በቅርብ የተቆራኘ ነበር። በመጀመሪያው ጉዞ ካሌብ በደቡብ አረቢያ የአክሱምን ኃይል በተሳካ ሁኔታ መልሷል። ነገር ግን ከተወሰኑ ዓመታት በኋላ የአክሱሚት ኃይል ባሕረ ገብ መሬት ውስጥ የነበረው ቦታ ማሸቆልቆል ጀመረ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ደቡብ አረቢያ ነፃነቷን መልሳለች። በወቅቱ ካሌብ ደቡብ አረቢያን እንደገና ለመውሰድ እርምጃ በመውሰድ ረገድ ቀናተኛ አልነበረም። ነገር ግን አዳዲስ ክስተቶች በእሱ ላይ እርምጃዎችን እንዲወስድ አዘዙት። እሱ እርምጃ እንዲወስድ በእስክንድርያ ፓትርያርክ ቲሞቲ III (518-535) እና የባይዛንታይን ንጉሠ ነገሥት ፣ ጀስቲንያን ጠሩት። ፓትርያርኩ በደቡብ አረቢያ የክርስቲያን ማኅበረሰብ ጥበቃን ለማረጋገጥ ፈልገዋል። በሌላ በኩል የባይዛንታይን ግዛት በስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን እንደገና ከሚያድሰው የፋርስ ግዛት የመጣውን ፈተና ለማሸነፍ ቆርጦ ነበር። ለዚህ ውጤት ፣ ጀስቲንያን በደቡብ አረቢያ የአክሱምን እና የእርሷን ገዥዎች ህብረት ቀድሞውኑ አረጋግጧል። ጀዮሰጢንያን ክርስቲያናዊውን ማኅበረሰብ ከመታደግ በተጨማሪ የምሥራቃዊውን ንግድ በፋርስ ግዛት እጅ እንዳይወድቅ ለመከላከል ፈለገ። ካሌብ ተልእኮውን በማሻሻል ያከናወነ ሲሆን ይህም አክሱምን ከፋርስ ግዛት የላቀ ኢኮኖሚያዊ እና ወታደራዊ ኃይል እንዲጋፈጥ አደረገው። በዚህ ጦርነት አሸናፊ በመሆናቸው ፋርሳውያን በአክሱማውያን ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ፍላጎት ላይ በቀይ ባህር ላይ ጉዳት አድርሰዋል። በዚህም አክሱም በቀይ ባህር የአረቡን ጎን መቆጣጠር አቅቷታል።

በቀይ ባህር ውስጥ ለአክሱማዊው ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ፍላጎት ትልቅ ስጋት የሆነው ግን በአጠቃላይ የሙስሊም አረቦች መስፋፋት ነው። አክሱም በእስልምና የመጀመሪያዎቹ ዓመታት ውስጥ ከመካ ገዥ ቤተሰቦች ስደት ለማምለጥ ስደተኛ ሆነው የመጡትን የነብዩ ሙሐመድን ባልደረቦች ወደ ኢትዮጵያ ተቀብሎ ጥበቃ አድርጓል። በዚህ ምክንያት አክሱም የነብዩን ወዳጅነት አገኘ። ነገር ግን የሙስሊም አረቦች እና በአክሱማዊ ግዛት መካከል የነበረው የወዳጅነት ግንኙነት ብዙም አልዘለቀም። በሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ በአክሱማውያን እና የሙስሊም አረቦች መካከል በቀይ ባህር ንግድ ቁጥጥር ላይ ቀድሞውኑ ተጀምሯል። በእውነቱ በዓለም ውስጥ የመጣው ሰፊ እና የበለፀገ የሙስሊም ግዛት የቀይ ባህር ንግድ ሞኖፖሊውን ወደ አክሱም ግዛት መተው አልፈለገም። በዚህ ተፎካካሪነት ምክንያት አክሱም የሙስሊም አረቦች ላይ በቀይ ባህር ንግድ ላይ የነበራትን ቁጥጥር ሙሉ በሙሉ አጣች። ይባስ ብሎም የኋለኛው የአዱሊስ ወደብን መሬት ላይ አጥፍቶ የዳህላክ ደሴቶችን ተቀላቀለ። የአረቦች ቀይ ባህር አክሱምን በመቆጣጠሩ ምክንያት ከጎኑ ዓለም ወጣ። በቀይ ባህር ንግድ ላይም ቁጥጥር አጥታለች።

ከቀይ ባህር ንግድ የተገኘው ገቢ ማጣት የአክሱማውያን ነገሥታት ኢኮኖሚያዊ ኃይል ተዳክሟል። ይህ የአክሱምን ወታደራዊ ድክመት በእንቅስቃሴ ላይ አደረገ። የአክሱማውያን ነገሥታት ቀደም ሲል የነበራቸውን ጠንካራ ሠራዊት ማቆየት አልቻሉም። በዚህ ምክንያት በንጉሠ ነገሥቱ አውራጃዎች እና ጥገኛዎች ላይ ውጤታማ ቁጥጥር ማድረግ አልቻሉም። ለምሳሌ የአክሱም ኃይል በደቡብ በአገው ሕዝብ ላይ የነበረው ሥልጣን ስመኛ ሆነ። በአጠቃላይ ፣ በሩቅ ግዛቶች ላይ ያለው ቁጥጥር ተፈታ እና በዚህም ምክንያት ብዙዎቹ ከግዛቱ ተገንጥለው ነፃነታቸውን አገኙ። ከዚህም በላይ የድንበር ተከላካዩ ድክመት ከተለያዩ ህዝቦች ጥቃቶችን ተጋብዞ በላይ የቤጃ አርብቶ አደሮች ወደ አክሱም ግዛት ገፍተው ወረሩ። እነዚህ ሁሉ ውስጣዊ እድገቶች ከውጫዊ ሁኔታዎች ጋር ተደምረው የአክሱም ግዛት እንዲወድቅ አድርገዋል።

ይሁን እንጂ የአክሱማይት ኃይል ማሸቆልቆል ቀስ በቀስ ሂደት ነበር። ምንም እንኳን ማሸቆልቆል የተጀመረው በስምንተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ነው ቢባልም የመጨረሻው መጨረሻ እስከ አስራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ አልመጣም። ከዘጠነኛው ክፍለዘመን ጀምሮ የአክሱም ግዛት የደቡባዊ ኤርትራን ፣ የትግራይን እና የላስታን ደጋማ ክልሎችን ጨምሮ ወደ ጥቃቅን ግዛት ተቀነሰ። የአክሱም ግዛት የፖለቲካ ማዕከል ቀስ በቀስ ወደ ደቡብ አቅጣጫ መቀየር የጀመረውም በዚህ ወቅት ነበር። ይህ ሂደት እስከ አሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ የቀጠለ ሲሆን ማዕከሉ የአገው ህዝብ ግዛት ዋና ወደመሰረተው ወደ ላስታ ሲዛወር ነበር። የአክሱም ግዛት በመጨረሻ በ 1150 ዓ.ም ገደማ አበቃ።

5.3. የዛግዌ ሥርወ መንግሥት

አመጣጥ ፣ ወደ ስልጣን መነሳት እና መስፋፋት

የዛግዌ ሥርወ መንግሥት የመጣው ከላስታ ክልል የአገው ሕዝብ ገዥ መደብ ነው። ይህ ክልል ከረጅም ጊዜ ጀምሮ ክርስትያናዊ ሆኖ ሕዝቡ እና የገዥው መደብ ከአክሱማውያን የገዥ መደብ ጋር በደንብ ተዋህዷል። የአክሱም የፖለቲካ ማእከል ወደ ደቡብ ሲዘዋወር የአገው አለቆች ከአክሱም ፍርድ ቤት ጋር ተጋብተው በተለያዩ የመንግስት መስሪያ ቤቶች ማለትም ወታደራዊ አመራርን ጨምሮ አገልግለዋል። ከሁኔታው ለመረዳት እንደሚቻለው ይህ ከተዳከሙት የአክሱማውያን ገዥዎች በቀላሉ የወሰዱትን የሥልጣን ውድድር ውስጥ ዕድል ሰጣቸው።

የዛግዌ ሥርወ መንግሥት የጀመረበት ትክክለኛ ቀን በግልጽ አይታወቅም። ያሉት ማስረጃዎች እንደሚያሳዩት ሥርወ መንግሥቱ በአሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ አካባቢ ወደ ሥልጣን መምጣቱን ያሳያል። ሥርወ መንግሥቱ መሥራች ማራራ ታክላ ሃይማኖት ተብሎም ይጠራል። በላስታ ክልል ቡግና አውራጃ ውስጥ በምትገኘው በአዴፋ ትንሽ ከተማ ውስጥ ማዕከሉን አቋቋመ። በአዴፋ አቅራቢያ ሮሃ የምትባል ሌላ ትንሽ ከተማ ነበረች። የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ንጉሥ በሆነው በኋላ የመንግሥቱ ማዕከል ወደ ላሊበላ ወደ ተባለች ይህ ከተማ ተቀየረ።

በሮሃ ከሚገኘው ማዕከል የመንግሥቱ ግዛት በተለያዩ አቅጣጫዎች ተዘረጋ። በምዕራብ በኩል ግዛቱ እስከ ጣና ሐይቅ ድረስ ተዘረጋ። በሰሜን መላው የትግራይ ክልል እና ደቡብ ኤርትራ የመንግስቱ ክፍሎች ነበሩ። የክልሉ ምስራቃዊ ወሰን በግልጽ አልታወቀም። በደቡብ ግዛቱ የአሁኑን ወሎ እና ሰሜናዊ ሸዋን ሙሉ በሙሉ አካቷል። ግዛቶቹ ከመንግሥቱ መሃል ጀምሮ በዛግዌ ነገሥታት ቁጥጥር ሥር ነበሩ።

የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ዘመን ከመስቀል ጦርነት ጋር ተጣመረ። ሆኖም የዛግዌ ሥርወ መንግሥት በጦርነቶች ውስጥ አልተሳተፈም። የዛግዌ ነገሥታት በጥበብ ገለልተኛ ፖሊሲን በመከተል በወቅቱ ከነበሩት የሙስሊም እና የክርስቲያን ግዛቶች ጋር ወዳጃዊ ግንኙነትን ጠብቀዋል። ይህ ገለልተኛ ፖሊሲ የዛግዌ ነገሥታትን ብዙ ጥቅሞችን አግኝቷል። ከእነዚህ ጥቅሞች አንዱ በኢየሩሳሌም መሬት ከሙስሊም ባለሥልጣናት ማግኘታቸው ስኬታቸው ነው። መሬቱ ለከተማው የክርስቲያን ማህበረሰብ እና ለክርስትያን ቅድስት ምድር ምዕመናን ቤተክርስቲያንን ለመገንባት ያገለግል ነበር። የዛግዌ ነገሥታትም ከግብፅ ጋር ሃይማኖታዊና የንግድ ግንኙነታቸውን ጠብቀዋል። በእስክንድርያ ኮፕቲክ ቤተክርስቲያን ጳጳሳት ለኢትዮጵያ መሾማቸውን ቀጥለዋል።

የዛግዌ ዘመን የክርስቲያን መንግሥት ረጅም ሰላም የሰፈነበት ዘመን ነበር። በዚህ ረጅም የሰላም ዘመን ከአክሱማውያን በተቃራኒ የዛግዌ ነገሥታት ጠንካራ ሠራዊት የመገንባት ሥራን ችላ ብለዋል። ይልቁንም አቅማቸው እና ሃብታቸው ሁሉ ለአብያተ ክርስቲያናት ግንባታ ላይ አውሏል። በዚህ ምክንያት መንግሥታቸውን ከተፎካካሪዎቻቸው ጋር በተሳካ ሁኔታ መከላከል አልቻሉም።

የመንግሥቱ ስኬቶች

የዛግዌ ዘመን በአስደናቂ የስነ-ሕንጻ ስኬቶች በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ታዋቂ ነው። ይህ ባለአንድ የድንጋይ ውቅር አብያተ ክርስቲያናት ግንባታ ነበር። ምንም እንኳን ቀደም ብሎ ቢጀምርም ፣ በእነዚህ አብያተ ክርስቲያናት የመገንባት ወግ በላሊበላ ዘመነ መንግሥት (ከ 1190-1225 ዓ.ም ገደማ) ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሷል። ላሊበላ ለአስራ አንድ ሞኖሊክ አብያተ ክርስቲያናት ግንባታ ኃላፊነት ነበረው። እነዚህ አብያተ ክርስቲያናት ከአንድ ዐለት ተፈልፈዋል። በሥነ ጥበብ ፣ እነሱ በጣም ቆንጆ እና በደንብ የተጠናቀቁ ናቸው። በዚህም ምክንያት በዩኔስኮ ከተመዘገቡት የዓለም ባህላዊ ቅርሶች አንዱ ሆነው ተመዝግበዋል። በአሁኑ ወቅት የላሊበላ አብያተ ክርስቲያናት በኢትዮጵያ እጅግ አስፈላጊ ከሆኑ የቱሪስት መስህቦች አንዱ ናቸው።

ለማጠቃለል ፣ የዛግዌ ግዛት ብዙ የአክሱምን ወጎች እና ባህላዊ ባህሪያትን ጠብቋል። ምንም እንኳን በራሱ ልዩ በሆነ መንገድ ቢያድግም ፣ የዛግዌ እና የአክሱሚት ወቅቶች ጠንካራ የባህል ትስስር እና ቀጣይነት አላቸው። የአክሱም እና የዛግዌ ነገሥታት ሁለቱም ከአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ጋር የጠበቀ ግንኙነት የነበራቸው ሲሆን ክርስትናም የሀገሪቱ መንግሥትና አፈሴላዊ ሃይማኖት ሆኖ ቀጥሏል። ግዕዝ እንደ ቤተክርስቲያን ቋንቋና ጽሑፍ ሆኖ መስራቱን ቀጥሏል። በሥነ -ሕንጻ መስክ ፣ በሁለቱ ወቅቶች መካከል ተመሳሳይነት እና ቀጣይነትም አለ። የላሊበላ አብያተ ክርስቲያናት መነሻቸው በአክሱም ዘመን ሥነ ሕንፃ ውስጥ ነበር። በአክሱሚት ዘመን የተገነባቸው የደብራ ዳም ቤተ ክርስቲያን የዚህ አንዱ ማሳያ ነው። በሁለቱም ሁኔታዎች አብያተ ክርስቲያናት የተገነቡት ከአንድ የድንጋይ ንጣፎች ነው።

የዛግዌ ሥርወ መንግሥት መውደቅ

የአክሱምን ባህል እና ወግ ለመቀጠል ቢሞክሩም ፣ የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ዘመን ከአክሱማዊ መንግሥት ጋር ሲነፃፀር በአንጻራዊ ሁኔታ አጭር ነበር። የተጀመረው በ 1150 ዓ.ም ገደማ ሲሆን ከአንድ መቶ ሃያ ዓመታት በኋላ በሌላ ሥርወ መንግሥት ተተካ። ለዛግዌ ሥርወ መንግሥት ውድቀት ተጠያቂው ውስጣዊም ሆነ ውጫዊ ምክንያቶች ናቸው። በውስጥ ፣ በዙፋኑ ላይ ለስለስ ያለ የፖለቲካ ተተኪ አልነበረም። የዛግዌ ንጉስ ሞት ሁል ጊዜ በተፎካካሪ ተፎካካሪዎች መካከል ኃይለኛ የሥልጣን ሽኩቻ ይከተላል። ይህ ትግል ሁል ጊዜ የሚወሰነው የአገው ንጉሣዊ ቤተሰብ አባላት እርስ በእርስ በሚዋጉበት በጦር መሣሪያ ኃይል ነው። ይህ የውስጥ ችግር የንግሥናውን የፖለቲካ ኃይል በእጅጉ አዳክመው። የሁለቱም የዛን ስዩም ልጆች በሀርቤ እና በላሊበላ መካከል የነበረው ትግል ፣ ሁለተኛው ስኬታማ ለመሆን የቻለበት አንዱ በጣም ጥሩ ምሳሌ ነው። በላሊበላ ሞት በነአኩቶ ልብ እና በትባረክ መካከል ከባድ የስልጣን ሽኩቻ ተከሰተ። የመጀመሪያው የወንድሙ ልጅ ሲሆን የኋለኛው ደግሞ የንጉሥ ላሊበላ ልጅ ነው።

ለዚህ ውስጣዊ ችግር ውጫዊ ምክንያት ሊጨመር ይችላል። በትግራይ እና በአማራ ክልሎች በዛጉዌ አገዛዝ ላይ ይህ ጠንካራ ተቃውሞ ነበር። የሁለቱም ክልሎች ገዥዎች አጎስን እንደ ሕገ -ወጥ የኢትዮጵያ ገዥዎች ከሰሱት ፣ የዘር ሐረጋቸውን ከ (ሰለሞናዊ) ሥርወ መንግሥት ስላልተመዘገቡ ፣ ስለእሱ በክፍል ሰባት ከሚማሩበት። ይህ ሥርወ መንግሥት ኢትዮጵያን ለረዥም ጊዜ ያስተዳድር ነበር ተብሎ ነበር። የአገው ገዥዎች የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ሲመሰርቱ በአሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ አካባቢ ይህን ሥርወ መንግሥት አቋርጠዋል ተባለ። ስለዚህ ገና ከጅምሩ በትግራይ በዛግዌ አገዛዝ ላይ ከባድ የፖለቲካ ተቃውሞ ነበር። የተቃውሞው ዓላማ በዋናነት የጥንቱ የአክሱም ግዛት የፖለቲካ ኃይልን ወደነበረበት መመለስ ነበር። ሆኖም በ 1270 ዓ.ም አካባቢ የዛግዌን ንጉሥ የትትባረክን ከሥልጣኑ ለማውረድ ቅድሚያውን የወሰደው ከላስታ በስተደቡብ የሚገኘው የአማራ ክልል ነበር።

ማጠቃለያ

በዚህ ክፍል ውስጥ እስከ 1270 ዓ / ም ድረስ ስለ ጥንታዊው የኢትዮጵያ ታሪክ እና ስለ አፍሪካ ቀንድ ተወያይተናል ክልሉ ለሁለት የአፍሪካ ቋንቋዎች ልዕለ-ቤተሰብ ለሆኑት ለተለያዩ የጎሳ እና የቋንቋ ቡድኖች የትውልድ አገር ነው። አፍሮ-እስያቲክ እና ኒሎ ሰሃራን። እንዲሁም በዓለም ላይ ጥንታዊ ሥልጣኔ ካደገባቸው ቦታዎች አንዱ ነበር። ይህ በቅድመ-አክሱም ፣ በአክሱም እና በድህረ-አክሱም ግዛቶች ወቅት በተለያዩ ቦታዎች ላይ ዱካዎቻቸውን በስቴላ ፣ በቤተመንግስት ፣ በአብያተ-ክርስቲያናት ፣ በጽሑፎች እና በአጻጻፍ ስርዓት መልክ ትተው ነበር።

የክለሳ ጥያቄዎች

I. የአምድ " ሀ " ን ዕቃዎች ከ " ለ " ስር ከተገቢው ጋር አዛምድ

" ሀ "

" ለ "

1. የአሞቲክ ቤተሰብ ቋንቋ	ሀ) Hatshe psut
2. የዛግዌ ሥርወ መንግሥት መስራች	ለ) ሙካራብ
3. ጥንታዊ የግብፅ ገዥ	ሐ) ኮስማስ
4. የዛግዌ የፖለቲካ ማዕከል	መ) ሺናሻ
5. ፖሊኮት- የዳማት ነገሥታት ማዕረግ	ሠ) አደፋ
6. የክርስቲያን መልከዓ ምድራዊ አቀማመጥ	ረ) ጉሙዝ
	ሰ) ማራራ
	ሸ) ላስታ

II. ትክክለኛውን መልስ ይምረጡ

___ 1፡ የኤርትራ ባህር ፔሬፕሊስ ነበር

ሀ) የአክሱማዊ ነገሥታት ዜና መዋዕል	ለ) በጥንቱ አክሱም ውስጥ ያገለገለ የሃይማኖት መጽሐፍ
ሐ) ባልታወቀ መርከበኛ የተፃፈ የመመሪያ መጽሐፍ	መ) በጥንት ተጓዦች የተተወ ጀርናል

___ 2. ከቋንቋ ቤተሰቦች ውስጥ በኢትዮጵያ ብቻ የሚነገረው የትኛው ነው?

ሀ) ኩሺቲክ	ለ) አሞቲክ	ሐ) ሴማዊቲክ	መ) ኒሎ-ሰሃራን

___ 3. በአፍሪካ ቀንድ ከአክሱም ጋር ተፎካካሪ የነበረው የትኛው ግዛት ነው?

ሀ) ዳማት	ለ) ዳሞት	ሐ) አዱሊስ	መ) ሜሮኢ

___ 4. ከቋንቋዎች ልዕለ-ቤተሰቦች መካከል ጥቂት ተናጋሪዎች ያሉት የትኛው ነው?

ሀ) ኩሺን	ሐ) አፍሮ-እስያቲክ
ለ) ኒሎ-ሰሃራን	መ) ኢትዮ-ሰሜንቲክ

___ 5. የገዳማዊ ሕይወትን ለጥንታዊቷ ኢትዮጵያ ክርስቲያኖች ያስተዋወቀው ማነው?

ሀ) ፍሬምናጦስ	ሐ) አባይ ቅዱሳን
ለ) የአሌክሳንድሪያ ቤተክርስቲያን	መ) የግሪክ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን

___ 6. በኢትዮጵያ እና በቀንድ ውስጥ በብዛት የሚነገረው የቋንቋ ቤተሰብ የትኛው ነው?

ሀ) ሴማዊ ሐ) አሞቲክ

ለ) ኩሺቲክ መ) ኒሎ-ሰሃራን

_____ 7. የቅድመ-አክሱሚት ባህል ማእከል የትኛው ነበር?

ሀ) ኮሎ ለ) በግና ሐ) ሮሃ መ) አደፋ

_____ 8. በቀይ ባህር ውስጥ በአስኩማውያን ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ፍላጎት ላይ የመጀመሪያውን ድብደባ ያደረገው ማነው?

ሀ) ግብፃውያን ሐ) አርመናውያን

ለ) ፋርሳውያን መ) ሙስሊም አርባስ

_____ 9. ለአስኩሚት ኃይል ውድቀት በጣም አስፈላጊው ምክንያት ነበር

ሀ) የቤጃ አርብቶ አደሮች ወረራ ለ) በአገው ግዛት የአመፅ ወረርሽኝ

ሐ) በቀይ ባህር ንግድ ላይ ቁጥጥር ማጣት መ) በደቡብ አረቢያ የአመፅ ወረርሽኝ

_____ 10. አክሱም እና የዛግዌ ገዢዎች በ ውስጥ ካልሆነ በስተቀር በሁሉም ረገድ የጋራ አካላትን አካፍለዋል

ሀ) ሃይማኖት እና ሃይማኖታዊ ሕይወት ለ) የቋንቋ ማንነት ሐ) የፖለቲካ ሥርዓት መ) ከላይ ከተዘረዘሩት ውስጥ አንዳቸውም አይደሉም

ምዕራፍ ስድስት

ከመካከለኛው ወደ ዘመናዊው ዘመን የሚደረግ ሽግግር

መግቢያ

ከመካከለኛው ዘመን ወደ ዘመናዊ ዘመን የተደረገው ሽግግር በርካታ ለውጦችን ባመጡ በርካታ ዝግጅቶች ተገኝቷል። ከነዚህ ክስተቶች ቀደምት በጣሊያን ውስጥ የተጀመረው እና ህዳሴ ተብሎ የሚጠራው የአዕምሮ እና የባህላዊ እንቅስቃሴ ነበር። በወቅቱ የላቲን እና የግሪክ እና የጥንታዊ ሥነ-ጽሑፍ ጥናት እንደገና ታደሰ።

ተሃድሶ ወደ ፕሮቴስታንታዊነት ያመራው የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ሃይማኖታዊ እንቅስቃሴ ነበር። በማኅበራዊ፣ በፖለቲካ እና በኢኮኖሚ ሕይወት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሯል። በተሃድሶው ምክንያት አውሮፓ በሰሜን የፕሮቴስታንት አገሮች እና በደቡብ ካቶሊክ አገሮች መካከል ተከፋፈለች። ወደ ሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን የተደረገው እንቅስቃሴ ተቃዋሚ ተሃድሶ ይባላል።

በኋለኛው በመካከለኛው ዘመን የነበሩ ሁኔታዎች የንጉሣዊ ኃይል ዕድገትን ይደግፋሉ። በኋለኛው በመካከለኛው ዘመን በብዙ የአውሮፓ ክፍሎች የአንድ ሰው ኃይልን ያበረታቱ ሦስት የተለያዩ ሁኔታዎች ተፈጥረዋል (1) አዲስ የጦርነት ዘዴዎች (2) የከተሞች ሰዎች ሕግና ሥርዓትን ሊጠብቅ የሚችልን ሰው በፈቃደኝነት ደግፈዋል (3) ነገሥታት አንድነትን አቻችለዋል።

በአስራ አምስተኛው እና በአስራ ስድስተኛው ክፍለዘመን የፍለጋ እና ግኝት ጉዞዎች አውሮፓን በቀጥታ ከመላው ዓለም ጋር የሚያገናኙ አዲስ የንግድ መስመሮችን አቋቁመዋል። የንግድ መስመሮች እና የቅኝ ግዛት ግዛቶች በምዕራብ አውሮፓ ሀብት ላይ ተጨምረው ካፒታሊዝምን በፍጥነት እንዲያድጉ አደረጉ።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ፡-

- ከመካከለኛው ዘመን ወደ ዘመናዊው ዘመን እንዲለወጥ ያደረጉትን ታሪካዊ ሁኔታዎች መተንተን፤
- ከመካከለኛው ዘመን እስከ ዘመናዊው ዘመን ድረስ ባለው የለውጥ ጊዜ ውስጥ የለውጦቹን ተፈጥሮ ይመርምሩ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- ጥንታዊነት -አስትሮላቢ -ባሮክ -“የካልካታ ጥቁር ጉድጓድ” -የኮርፖሬት ቅኝ ግዛቶች -“ፋብሪካዎች”
- ፈረንጆች -ሰብአዊነት -ማነቃቂያዎች -ኢንኩዊዝሽን -ሥርዓተ ቅዳሴ -መስመር -ወሰን -መካከለኛ መተላለፊያ
- ናዋብ -ደብር -የአትክልት ቅኝ ግዛቶች -ቅዱስ ቁርባን -ቅዱሳት መጻሕፍት -የዓለም ስርዓት

6.1. ህዳሴ - ትምህርት እንደገና መወለድ

የአካል ብቃት እንቅስቃሴ ጥያቄዎች

1. የመጀመሪያው የህዳሴ ሰብአዊነት ሰው ማን ነበር?
2. በሥዕሉ ላይ ተፈጥሮን በተጨማሪም ለማሳየት የመጀመሪያው የ 14 ኛው ክፍለ ዘመን አርቲስት ማን ነበር?
3. በ 1308 የዳንቴ አልጊሪሪ ሥራ ምን ተጻፈ?

ህዳሴ በ 14 ኛው ፣ በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው ክፍለዘመን ተከታታይ ሥነ-ጽሑፋዊ እና ባህላዊ እንቅስቃሴዎች ነበሩ። እነዚህ እንቅስቃሴዎች በጣሊያን ተጀምረው በመጨረሻ ወደ ጀርመን ፣ ፈረንሳይ ፣ እንግሊዝ እና ሌሎች የአውሮፓ ክፍሎች ተዘርግተዋል።

ህዳሴ ማለት የመማር “ዳግም መወለድ” ማለት ነው። ብዙ የአውሮፓ ምሁራን እና አርቲስቶች በተለይም በኢጣሊያ የጥንቷ ግሪክ እና ሮምን ቋንቋዎች ፣ ሥነ ጽሑፍ እና ጥበባት አጥንተዋል። የጥንት ባህሎች

ግሪክ እና ሮም ብዙውን ጊዜ ከላሲካል ጥንታዊነት ይባላሉ። ስለዚህ ህዳሴ የጥንት መነቃቃት ወይም የመማር መነቃቃት በመባልም ይታወቃል። ላቲን በምዕራብ አውሮፓ በመካከለኛው ዘመን ሁሉ ሕያው ቋንቋ ነበር። ግን በመካከለኛው ዘመን ምዕራብ አውሮፓ ግሪክ ማለት ይቻላል አይታወቅም ነበር። የግሪክ ዕውቀት አሁን ታደሰ እና ተሰራጨ።

ህዳሴው የመካከለኛው ዘመን ማብቂያ እና የዘመናዊው ዓለም መጀመሪያ በተለይም በአስተሳሰብ እና በባህል ውስጥ ይቆጠራል። የህዳሴው መሪዎች ብዙ የመካከለኛው ዘመን አመለካከቶችን እና ሀሳቦችን ውድቅ አደረጉ። ለምሳሌ በመካከለኛው ዘመን ፣ በጣም አስፈላጊው የትምህርት ቅርንጫፍ ሥነ-መለኮት ነበር። ይሁን እንጂ የህዳሴ ፈላስፎች ለሰብአዊነት ጥናት የበለጠ ትኩረት ሰጥተዋል። የተለያዩ ባህሎች ታላላቅ ስኬቶችን ፣ በተለይም የጥንቱን ግሪክ እና ሮምን መርምረዋል።

የመካከለኛው ዘመን አርቲስቶች ጠንክር ያሉ እና ከእውነታው የራቁ የሚመስሉ እና ብዙውን ጊዜ ምሳሌያዊ ሃይማኖታዊ ዓላማዎችን የሚያገለግሉ የሰው ምስሎችን ቀቡ። ግን የህዳሴ አርቲስቶች የሰውን አካል ውበት አፅንዖት ሰጥተዋል። ሕይወት ባላቸው ሥዕሎችና ቅርጾች የሰው ልጅን ክብርና ግርማ ለመያዝ ሞክረዋል።

ሰብአዊነት በሕዳሴው ውስጥ በጣም ጉልህ የሆነ የእውቀት እንቅስቃሴ ነበር። ሰብአዊያን የሰውን ልጅ ችግሮች በተሻለ ለመረዳት ይረዳሉ ብለው ያመኑበትን ርዕሰ ጉዳዮች ያጠኑ ምሁራን እና አርቲስቶች ነበሩ። እነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች ሥነ ጽሑፍ እና ፍልስፍና ያካትታሉ። ሰብአዊያን የጥንቷ ግሪክ እና የሮም ሥልጣኔዎች በእንደዚህ ዓይነቶቹ ትምህርቶች የላቀ እንደነበሩ እና እንደ አርአያ ሆነው ሊያገለግሉ ይችላሉ የሚለውን አመለካከት ተጋርተዋል። የጥንቷ ግሪክ እና ሮምን ልማዶች ፣ ህጎች እና ሀሳቦች ለመረዳት ፣ ሰብአዊያን በመጀመሪያ የጥንታዊ ጥንታዊ ቋንቋዎችን ማለትም የጥንት ግሪክን እና የጥንት ላቲን ቋንቋዎችን መቆጣጠር ነበረባቸው። ስለሆነም ፊሎሎጂን (የቃላት ትርጉም እና ታሪክ ሳይንስ) አጥንተዋል። ፔትራች (የተወለደው ፍራንጅስኮ ፔትራኮ በኢሬዝዝ ፣ ጣሊያን) እና ጄሮቫኒ ቦካጅሮ የመጀመሪያዎቹ የህዳሴ ሰብአዊያን ነበሩ።

ፔትራች እና ቦካጅሮ የጥንታዊ ጽሑፎችን አጠና እና እንደገና አግኝተዋል። ፔትሪያን በግጥሙ የታወቀ ሲሆን ቦካጅሮ በ 1353 የታተመ ዲካሜሮን ተብሎ በሚጠራው ታሪኮች ስብስብ ውስጥ ሆነ። ሁለቱም ፔትራች እና ቦካጅሮ የምሁራን ግዴታ በሰው ልጆች ችግሮች ላይ ማተኮር መሆኑን አጥብቀው ተናግረዋል። ሰዎች ያለፉትን ግለሰቦች ሕይወት በማጥናት ችግሮቻቸውን እንዴት መቋቋም እንደሚችሉ ይማሩ ነበር ብለው አስበው ነበር።

በሰሜን እና በምዕራብ አውሮፓ የህዳሴ ምሁራን እንደ ጣሊያኖች የጥንታዊ ሥነ-ጽሑፍን ፍላጎት አልነበራቸውም። ይልቁንም ክርስትናን ለማጥናት ሰብአዊነት ዘዴዎችን ተግባራዊ ለማድረግ ፈልገው ነበር። በተለይ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ያሉ የክርስቲያን ጽሑፎችን ላይቶ ማወቅና በጥንቃቄ ማረም ያሳስባቸው ነበር። እነዚህ ሊቃውንት ክርስቲያን ሰብአዊነት በመባል ይታወቁ ነበር። ዴቪዴሪየስ ኢራስመስ እና ሰር ቶማስ ሞር ግንባር ቀደም ክርስቲያን ሰብአዊያን ነበሩ።

ኢራስመስ በኔዘርላንድ ውስጥ ተወለደ ፣ በፓሪስ የተማረ እና እ.ኤ.አ.

በመላው ጀርመን ፣ እንግሊዝ እና ጣሊያን ተጉዘዋል። ስለ ላቲን እና ግሪክ ጥልቅ ዕውቀት ነበረው። ኢራስመስ በማንኛውም የፖለቲካ ወይም የሃይማኖት ውዝግብ ውስጥ ለመወከል ፈቃደኛ አልሆነም። በተሃድሶው ወቅት የትኛውንም ወገን አልደገፈም። ሆኖም ፣ ኢራስመስ በ 1511 በታተመ ‘ሞኝነት ውዳሴ’ በተሰኘ ታዋቂ ሥራ ውስጥ በቤተክርስቲያኑ ውስጥ ያየውን በደል ያጠቃ ነበር። .

ስር ቶማስ ሞር በእንግሊዝ ተወልዶ ህይወቱን አገሩን ለማገልገል ወስኗል። እሱ በንጉሥ ሄንሪ ስምንተኛ አመኔታን አገኘ እና በ 1529 ንጉሱ ተጨማሪ የጌታን ቻንስለር ሾመ ፣ የእንግሊዝ ከፍተኛ የፍርድ ባለሥልጣን አደረገው። በስራው ውስጥ ፣ ኢራስመስን ለተነሳሱ መርሆዎች እራሱን ራሱን ወስኗል። በ 1516 የታተመው የቶፒካ በሰፊው በሚታወቀው ሥራው ፣ በሀብታሞች እና በድሆች እና በኃይለኛ እና በደካሞች መካከል ያለው መከፋፈል ለእያንዳንዱ ጤና እና ደስታ በጋራ በሚቆጠርበት ማህበረሰብ ውስጥ ገልፀዋል።

የሞሪ ጠንካራ መርሆዎች በመጨረሻ ሕይወቱን አሳጡት። እሱ የሄንሪ ስምንተኛ ንግሥቲቱን ፣ የአራጎን ካትሪን እና እንደገና ለማግባት የወሰነውን ውሳኔ ተቃወመ። ከዚያ በኋላ በጳጳሱ ሥልጣን ላይ የንጉሥን ሥልጣን እውቅና ለመስጠት መሐላ ለመፈጸም ፈቃደኛ አልሆነም። በ 1535 ሞሪ በአገር ከህደት ምክንያት አንገቱን ተቆረጠ።

በሥነ-ጥበብ ፣ በስነ-ጽሑፍ እና በድራማ ውስጥ አብዮት

በመካከለኛው ዘመን ሠዓሊዎች እና ቅርጻ ቅርጾች ሥራዎቻቸውን መንፈሳዊ ጥራት ለመስጠት ሞክረዋል። እነሱ ተገዢዎቻቸው ተፈጥሯዊ ወይም ሕይወት እንዲመስሉ ለማድረግ አልጨነቁም። ነገር ግን የህዳሴ ሠዓሊዎች እና ቅርፃ ቅርጾች ሰዎችን እና ተፈጥሮን በተጨማሪም ለማሳየት ፈለጉ። የመካከለኛው ዘመን አርክቴክቶች የእግዚአብሔርን ግርማ እና ታላቅነት ለማጥላት ግዙፍ ካቴድራሎችን ነድፈዋል። የህዳሴ አርክቴክቶች ሰዎች የራሳቸውን ኃይል እና ክብር እንዲያውቁ ለማገዝ በአነስተኛ ደረጃ ህንፃዎችን ነድፈዋል።

በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ፣ የፍሎሬንቲን ሰዓሊ ፣ ጊዮቶ ዲ ቦንዶኔ ተፈጥሮን በተጨማሪም ለማሳየት የመጀመሪያው አርቲስት ሆነ። ጊዮቶ እውነተኛ ስሜቶችን የሚያሳዩ ሕይወት ያላቸው ምስሎችን ለመፍጠር ሞክሯል። አርክቴክቱ ፊሊፖ ብሩኔልቺ ፣ ሥዕላዊው ማሳሳሪያ (ለእውነተኛ ስሙ ቶማስ ካሳይ ቅጽል ስም) እና የቅርጻ ቅርጽ ባለሙያው ዶናቴሎ በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ በፍሎረንስ ውስጥ የሠሩ አስደናቂ ቡድን ነበሩ። ዶናቴሎ ፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊውን ዳዊት ግርማዊውን ጎልያድን ከገደለ በኋላ አፍታ ፣ ጨዋ ፣ እርቃን ወጣት እንደሆነ አድርጎ ገልጾታል። ሥራው 1.5 ሜትር ያህል ቁመት ያለው ፣ ከጥንት ከጥንት ጀምሮ በምዕራባዊ ሥነ-ጥበብ የተፈጠረ የመጀመሪያው ትልቅ ነፃ አቋም ነበር።

በአሥራ አምስተኛው መገባደጃ እና በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ጥበባት በሦስት ሰዎች የበላይነት ተይዘዋል። እነሱ ማይክል አንጄሎ ፣ ራፋኤል እና ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ ነበሩ።

ማይክል አንጄሎ እንደ ሠዓሊ ፣ አርክቴክት እና ገጣሚ ነበር። በተጨማሪም ፣ እሱ በታሪክ ውስጥ ትልቁ የቅርፃ ቅርፅ ባለሙያ ተብሎ ተጠርቷል። ማይክል አንጄሎ የሰውን ምስል የማሳየት ዋና ሰው ነበር። ለምሳሌ ፣ በ 1516 የተቀረፀው የእስራኤል መሪ ሙሴ ዝነኛው ሐውልቱ ሥጋዊ እና መንፈሳዊ ኃይልን እጅግ አስደናቂ ስሜት ይሰጣል። ሚካኤል አንጄሎ በቫቲካን ውስጥ በሲስተን ቻፕል ሴል ሴል ላይ የቀረፃቸው የመጽሐፍ ቅዱሳዊ እና የጥንታዊ ትምህርቶች ሥዕሎች ከ 1508 እስከ 1512 የተቀረጹ ሲሆን በሕዳሴ ሥነ-ጥበብ ታላላቅ ስኬቶች መካከል ደረጃ ተሰጥቷቸዋል።

የራፋኤል ሥዕሎች ከማይክል አንጄሎ ሥዕሎች የበለጠ ለሰላሳ እና ግጥም ናቸው። የማዶና (የድንግል ማርያም) እና ብዙ ግሩም ሥዕሎች በርካታ ውብ ሥዕሎችን ቀባ። ከታላላቅ ሥራዎቹ አንዱ በ 1511 ቀለም የተቀባው የአቴንስ ትምህርት ቤት ነው።

ሊዮናርዶ ዳ ቪንቺ በጣም ዝነኛ ከሆኑት የሕዳሴ ሥነ-ጥበብ ሥራዎች ሁለቱን ቀባ። በ 1497 ገደማ የተቀረፀው የመጨረሻው እራት ፣ እና በ 1503 ገደማ የተቀረፀው ሥዕል ሞና ሊሳ። ሊዮናርዶ በታሪክ ሁሉ እጅግ ፈላጊ አእምሮ ነበረው።

በተፈጥሮ ውስጥ ያየውን እያንዳንዱን ነገር ሥራ ለማወቅ ፈልጎ ነበር። ከ 4000 ገጾች በላይ በማስታወሻ ደብተሮች ውስጥ ዝርዝር ንድፎችን ሠርቷል ፣ እና ምልክታዎችን ጻፈ።

ሊዮናርዶ ሰውነቱ እንዴት እንደሠራ ለማወቅ በመሞከር የሰውን አፅም እና ጡንቻዎች በጥንቃቄ ሥዕሎች ሠርቷል። ሊዮናርዶ በመጠየቁ አፅምሮው የተነሳ የሕዳሴው የመማር መንፈስ እና የማወቅ ጉጉት ምልክት ሆኗል።

በአሥራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን የጻፈው ዳንቴ አሊጊሪሪ ብዙውን ጊዜ ከመካከለኛው ዘመን ጀምሮ እስከ ህዳሴ ድረስ ባለው ሥነ ጽሑፍ ውስጥ ሽግግሩን ይወክላል ይባላል። በ 1308 የተፃፈው ታላቁ ግጥም ላ መለኮታዊ ኮሜዲያ (መለኮታዊ ኮሜዲ) በሁሉም የሰው ሕይወት እና ባህሪ ገጽታዎች ውስጥ ያለውን ኃይለኛ ፍላጎት ያንፀባርቃል።

ከላይ እንደተጠቀሰው በ 1353 የታተመው የጆሻኒ ቦክካፔሮ 11 ዲካሜሮን (ዲሴሜሮን) ፣ በዘመናዊው ሕይወት ግልፅ እና ጥበባዊ ምልክታዎች የታወቁ እውነተኛ የቃል ተረቶች ስብስብ ነው። ሁለቱም ዳንቴ እና ቦክካፔሮ በጣሊያን ውስጥ እንደ መደበኛ የሥነ ጽሑፍ ቋንቋ ከላቲን ይልቅ የዘመናዊ ጣሊያንን አጠቃቀም ለማቋቋም አስፈላጊ ነበሩ። የፔትራርክ ፍቅር ሶኔትስ እንዲሁ በቋንቋ ኢሊያኛ የተፃፈ ሲሆን እነሱ በመላው አውሮፓ በሰፊው የተኮረጁ እና የጣሊያን ቋንቋን ታዋቂነት የበለጠ ጨምረዋል።

በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የኢጣሊያ ሥነ-ጽሑፍ በርካታ እጅግ የላቀ የስድብ ሥራዎችን አዘጋጅቷል። ከነሱ መካከል የኒኮሎ ማኪያቤሊ ነው። 'ልዑል' ፣ የፖለቲካ ኃይል መነሳት ጥናት።

በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የጣሊያን ህዳሴ ሥነ-ጽሑፍ ተፅእኖ በመላው አውሮፓ ተስምቷል። በስፔን ሚጌል ደ ሴራቫንቴስ ሳቤድራ የእሱን ምሳሌያዊ ልቦለድ ዶን ኪሾቴ ጽፏል። በፈረንሳይ ፣ ፍራንሱስ ራብላይስ በዙሪያው ባለው ዓለም ውብ ፣ ጠንካራ ሥዕላዊ ሥዕሎችን ጻፈ። በእንግሊዝ ውስጥ የሰር ፊሊፕ ሲድኒ ሶኔቶች አሉ። ገጣሚው። የፋየር ንግስት በኤድመንድ ስፔንሰር እና በንግስት ኤልሳቤጥ I (1558-1603) ዘመን የፃፉትን የክሪስቶፈር ማርሎዌን ፣ የዊልያም ሸክስፒየርን እና ሌሎች ተውኔቶችን ተውኔቶች።

ድራማ በታሪኩ ውስጥ ባሉ ገጸ-ባህሪያት ንግግር እና ድርጊት ታሪክን የሚናገር የጥበብ ቅርፅ ነው። አብዛኛው ድራማ የሚከናወነው በአንድ ቲያትር ውስጥ ካሉ ተመልካቾች ፊት ገጸ-ባህሪያትን በሚመስሉ ተዋናዮች ነው። ድራማ ፣ እና ከላሲካል ተውኔቶች ለመጀመሪያ ጊዜ እንደ ድራማ ተጠንታዊል ፣ ሥነ ጽሑፍ ብቻ አይደለም።

ሶስት ዓይነት ተውኔቶች-ኮሜዲ ፣ አሳዛኝ እና አርብቶ አደር ነበሩ። የአርብቶ አደር ድራማ ስለ ጫካ እንስት አማልክት እና እረኞች ተስማሚ በሆኑ የገጠር አካባቢዎች የፍቅር ታሪኮችን ይመለከታል።

ከጣሊያን ውጭ ከላቲን ይልቅ የብሔራዊ ቋንቋዎችን መጠቀሙ ለብሔራዊ ድራማ እድገት ምክንያት ሆኗል። ከፍተኛ የላቀ ደረጃ ላይ ለመድረስ የመጀመሪያው እንዲህ ያለ ድራማ በእንግሊዝ ውስጥ በ 1580 እና በ 1642 መካከል ታየ። የኤልዛቤት ድራማ በዋነኝነት የተፃፈው በንግስት ኤልሳቤጥ 1 ኛ የግዛት ዘመን አጋማሽ ከ 1580 እስከ 1603 ነበር። ንጉሥ ጄምስ I (1603-1625)። የዘመኑ ታላቁ ተውኔት ዊሊያም ሸክስፒየር እንደ ኤልዛቤት ተውኔት ይቆጠራል። ዊልያም ሸክስፒየር እንደሌሎቹ የዘመኑ ጸሐፊዎች ከልብ ወለድ ፣ ከታሪክ ፣ ከአፈ ታሪኮች እና ቀደም ተውኔቶች ተውሷል። ሸክስፒየር ሙሉ በሙሉ አዲስ የሆነውን ትንሽ አስተዋፅኦ አበርክቷል ፣ ግን እሱ የቀደሙ ጸሐፊ ተውኔቶችን አስደናቂ ቴክኒኮችን አዳበረ። ይህ ተውኔታዊ ግጥም እኩል አይደለም እናም ስሜትን የሚያመጣ ገጸ-ባህሪን የመመርመር እና የሰውን ተሞክሮ ከሰፊው የፍልስፍና ጉዳዮች ጋር የማዛመድ ብልህነት ነበረው።

6.2. ተሐድሶው ዳራ

ተሃድሶ ወደ ፕሮቴስታንታዊነት ያመራው የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የሃይማኖቶች እንቅስቃሴ ነበር። ማህበራዊ-ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ተፅዕኖዎቹ እጅግ በጣም ብዙ ነበሩ እናም የእሱ ተፅዕኖዎች ዛሬም ተሰምተዋል። እንቅስቃሴው የተጀመረው በ 1517 ነበር። በዚያ ዓመት ጀርመናዊው መነኩሴ ማርቲን ሉተር በሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተፈጸሙ አንዳንድ በደሎችን ተቃውሟል። ከ 40 ዓመታት ገደማ በኋላ ፕሮቴስታንታዊነት በአውሮፓ ግማሽ አካባቢ ተቋቋመ።

ከተሐድሶው በፊት አውሮፓ በአንድነት በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ተመርታ ነበር። ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ በቤተክርስቲያኗ ውስጥ እና ከዓለማዊ ገዥዎች ጋር በተያያዘ የበለጠ አስፈላጊነትን እና ስልጣንን ተቀበሉ። ግን ከአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ጀምሮ ዓለማዊ ገዥዎች በኃይል እያደጉ ነበር ፣ እናም ቤተክርስቲያን ከእንግዲህ ለእነሱ ከባድ ስጋት አልሆነችም።

በ 14 ኛው እና በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን ቤተክርስቲያኑ በርካታ ከባድ መሰናከሎች ደርሰውባታል። እ.ኤ.አ. በ 1309 አንድ ፈረንሳዊ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ከሌመንት አምስተኛ ጳጳሱን ከሮም ወደ ፈረንሳይ ድንበር ላይ ወዳለችው አቪንን ከተማ አዛውረው ለ 70 ዓመታት ያህል ቆዩ። እ.ኤ.አ. በ 1378 ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ግሪጎሪ 11 ኛ ፓፓሲውን ወደ ሮም ከተመለሰ በኋላ ጥቂት የፈረንሣይ ካርዲናሎች ቡድን ተመርጠው ጳጳሱ አንቲፖፓ ተባሉ። ለ 30 ዓመታት ያህል ሁለት ሊቃነ ጳጳሳት ነበሩ። ከ 1409 በኋላ በጣሊያን ፒሳ ውስጥ ይኖር የነበረው ሦስተኛው ጳጳስ ነበር። ይህ መከፋፈል በቤተክርስቲያኒቱ ውስጥ ትልቅ ብዥታ ፈጥሯል።

በቤተክርስቲያን ውስጥ ከባድ በደሎችም ታይተዋል። የቤተክርስቲያኗ ትልልቅ አስተዳደራዊ መዋቅሮች ገንዘብ ለማግኘት ብዙ ገንዘብ ይጠይቁ ነበር። ይህንን ገንዘብ ለማግኘት ቤተክርስቲያን መንፈሳዊ ተፈጥሮዋን የሚጎዱ ብዙ መሣሪያዎችን ተጠቅማለች። እነዚህ ዘዴዎች በቤተክርስቲያኗ ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን መሸጥን ያካትታሉ። በጣሊያን ውስጥ ሊቃነ ጳጳሳቱ እና ከፍተኛ ቀሳውስት እንደ ዓለማዊ መሳፍንት ይኖሩ ነበር። የከበሩ ቤተ መንግሥቶችን ሠርተው በተበላሽ የፋይናንስ አሠራር ውስጥ ገብተዋል ፣ ይህም የቤተክርስቲያኗን ሃይማኖታዊ ሕይወት በእጅጉ ያበላሸዋል። ቅዱስ ቁርባኖች ብዙውን ጊዜ በሜካኒካል ይከበሩ ነበር ፣ እናም ስለ እግዚአብሔር ምሕረት የቤተክርስቲያኗ መንፈሳዊ መልእክት በአንድ ሰው መልካም ሥራዎች ላይ አፅንዖት ተዳክሟል።

በመካከለኛው ዘመን መገባደጃ ላይ በምዕራብ አውሮፓ ያሉት ነገሥታት በራሳቸው ሕዝብ ላይ እና በሊቀ ጳጳሱ ላይ ኃይላቸውን እያሳደጉ ነበር። በእንግሊዝ ፣ በፈረንሣይ እና በስፔን ነገሥታት እየጠነከሩ በመምጣት ገንዘባቸውን በማደራጀት ሠራዊቶቻቸውን በመገንባት ላይ ነበሩ። አንዳንድ ሰዎች ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሱን እንደ አንድ የውጭ ሀገር የፖለቲካ መሪ አድርገው በመቁጠር በእራሳቸው አውራጃዎች ውስጥ የእሱን ቁጥጥር እና ተጽዕኖ ይቃወማሉ። ተሐድሶው ከተጀመረ በኋላ አንዳንድ ነገሥታት ከጳጳሱ ተለያዩ።

የሉተር አመፅ

ተሃድሶው በራሱ በካቶሊክ ቤተክርስቲያን ውስጥ ተጀመረ። ጥቅምት 31 ቀን 1517 ፣ መነኩሴ እና የሥነ መለኮት ፕሮፌሰር የሆኑት ማርቲን ሉተር (1483-1546) ዘጠና አምስቱን ንድፈ ሐሳቦቻቸውን ጽፈው በወጡ መሠረት በዊተንበርግ ጀርመን በሚገኘው ቤተመንግሥት ቤተ ክርስቲያን በር ላይ ለጥፈዋል። ፅንሰ -ሀሳቦች የግዴታ ሽያጭን የሚያጠቁ ተከታታይ መግለጫዎች ነበሩ (ከአንዳንድ የኃጢአት ቅጣት ይቅርታ)። ሉተር ከጊዜ በኋላ በቤተክርስቲያኑ ውስጥ እንደ ሌሎች በደሎች አድርጎ የወሰደውን ተችቷል። ሉተር እግዚአብሔር የሰው ልጆችን እንደሚያጸድቅ አስተማረ። ይህን ሲል እግዚአብሔር በቸርነቱ እርሱ ጻድቅ ያደርጋቸዋል ማለቱ ነው። “በክርስቶስ ብቻ በማመን መጽደቅ” የሚለው ትምህርት የሉተር እምነት ልብ ነበር። እንደ መዳን መንገድ የቤተክርስቲያኗን የጸጋ እና የመልካም ሥራ ትምህርት ይቃረናል።

በጥር 1521 ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ሊዮ ኤክስ ሉተርን አስወግዶ መናፍቅ እንደሆነ አወጀ። በግንቦት 1521 ንጉሠ ነገሥት ቻርለስ አምስተኛ የዎርሞች ድንጋጌ ተብሎ ተፈርሟል። ሰነዱ ሉተር ማንም ሰው ያለከፍያ ሊገድል የሚችል ሕገ ወጥ ሰው

መሆኑን አውጇል። ሆኖም የፍሬድሪክ ጥበበኛው የሳክሶኒ ልዑል አመፅን ፈርቶ ሉተርን ጠበቀ። ሉተር የፕሮቴስታንት ንቅናቄውን እስከ 1546 ድረስ መምራቱን ቀጥሏል። በ 1555 በአግስበርግ ፔንስ ውስጥ የሉተራን አብያተ ክርስቲያናት በቅዱስ ሮማን ግዛት ውስጥ በይፋ እውቅና አግኝተዋል። እያንዳንዱ ገዢ የሀገሩን ሃይማኖታዊ እምነት እንዲመርጥ ተፈቅዶለታል።

ቀደም ሲል ፣ በ 1520 ዎቹ የስዊድን ንጉሥ ንስታቭስ 1 ብዙ የቤተክርስቲያን ንብረቶችን ተረክቦ በስዊድን እና በፊንላንድ የሉተራን እምነት በወቅቱ በስዊድን ቁጥጥር ሥር ነበር። በ 1536 የዴንማርክ ንጉሥ ክርስቲያን ሉተራኒዝም የመንግሥት ሃይማኖት አደረገው። እነሱም በወቅቱ የዴንማርክ ግዛት በሆነችው በኖርዌይ ውስጥ አቋቋሙት።

ካልቪን

ጆን ካልቪን በጄኔቫ ፣ ስዊዘርላንድ ፕሮቴስታንት እንዲቋቋም ረድቷል። ከዚያ በመነሳት የፈረንሳይን ሕዝብ እና የሌሎችን የምዕራብ አውሮፓ አገሮችን ለመለወጥ ጥረቶችን አደረገ። ካልቪን ፣ ከፈረንሳይ የመጣ ስደተኛ የብረት ኑዛዜ እና ለድርጅት ታላቅ ስጦታ ነበረው። እያንዳንዱን ቤተ ክርስቲያን የሚዝጋበት የፕሬስቢቴሪያኒዝም የሚባል የቤተ ክርስቲያን መንግሥት መልክ አቋቋመ። በፈረንሳይ ውስጥ የካልቪንስ ተከታዮች ሁጉኖት ተብለው ይጠሩ ነበር።

ሄንሪ ስምንተኛ እና የእንግሊዝ ቤተክርስቲያን

በእንግሊዝ ፣ እንደ ስካንዲኔቪያ ሁሉ ፣ ተሐድሶው በመንግሥት ድርጊት ተቋቋመ። ነገር ግን የእሱ ስኬት በከፊል በሕዝቦች መካከል ፀረ -ክሪስታሊዝም ነበር። እንግሊዝ ከካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ጋር ለመቋረጥ አፋጣኝ ምክንያት ሊቃነ ጳጳሳት ከሌመንት ስምንተኛ የንጉሥ ሄንሪ ስምንተኛን የመጀመሪያ ሚስት ከአራጎን ካትሪን ጋብቻ ለመሻር ፈቃደኛ አለመሆናቸው ነው። ካትሪን ለሄንሪ ወንድ ልጅ አልወለደችም ፣ እናም ንጉሱ ጋብቻው የዙፋኑ ወንድ ወራሽ እንደሚሆን በማሰብ አን በሌንን ማግባት ፈለገ። ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ ከስፔናዊው ሚስቱ ፍቺ ሊሰጡት ፈቃደኛ አልሆኑም። ሄንሪ በእንግሊዝ ውስጥ ሰፊውን የቤተክርስቲያን ንብረቶችን ፈልጎ ነበር

እ.ኤ.አ. በ 1534 ፓርላማው በእንግሊዝ ካለው የቤተክርስቲያኑ ራስ ጋር የእንግሊዝን ገለልተኛ የእንግሊዝን ቤተክርስቲያን ያቋቋመውን የበላይነት ሕግ አፀደቀ። ሄንሪ ስምንተኛ በመሠረቱ ሀ

ካቶሊክ። ሆኖም ፕሮቴስታንት በልጁ ኤድዋርድ ስድስተኛ ሥር ትልቅ እድገት አሳይቷል። ቀዳማዊ ንግሥት ሜሪ በ 1553 ኤድዋርድን ተከታ ካቶሊካዊነትን የእንግሊዝ መንግሥት ሃይማኖት አድርጋ በመመለስ ተቃዋሚዎችን አፍነች።

ንግሥት ኤልሳቤጥ I (ከ1558 እስከ 1603) ፣ እንግሊዛኒዝም በመባል የሚታወቅ መጠነኛ የፕሮቴስታንት እምነት አቋቋማለች። ጆን ካልቪንን የተከተሉት የእንግሊዝ ሰዎች ፑሪታንስ ተብለው ይጠሩ ነበር። ኤጳስ ቆጵስ (በጳጳስ የሚተዳደር) በመሆኑ የእንግሊዛኒዝምን ተቃውመዋል። ፒዩሪታኖች የፕሪስባይቴሪያንን የቤተክርስቲያን መንግሥት ቅርፅ ይመርጣሉ። ካቶሊካዊነት በይፋ ታገደ።

በስኮትላንድ ውስጥ ጆን ኖክስ የካልቪንን ትምህርቶች አስተዋወቀ እና የፕሪስባይቴሪያን ስርዓት አስተዋውቋል። በ 1560 እስኮትስ ፕሮቴስታንትነትን የመንግሥታቸው ሃይማኖት አደረገው። እንግሊዝ አየርላንድ ፕሮቴስታንትነትን እንደ መንግሥት ሃይማኖት እንድትቀበል አስገደደች ፣ ነገር ግን የአየርላንድ ሰዎች ታማኝ ካቶሊኮች ሆነው ቆይተዋል። ፕሮቴስታንቶች ሰሜን አየርላንድን ፣ ኡልስተር በመባልም ቅኝ ገዙ ፣ እናም ግጭቱ በካቶሊኮች እና በፕሮቴስታንቶች መካከል ተጀመረ።

የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን እና ተቃዋሚ ተሃድሶ

የካቶሊክ ተሃድሶ በመባልም የሚታወቀው የቆጣሪ ተሃድሶ በአጠቃላይ በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ታሪክን ያመለክታል። አጸፋዊ ተሃድሶው ሁለት ተዛማጅ እንቅስቃሴዎችን (1) በተሃድሶው ላይ የመከላከያ ምላሽ እና (2) የካቶሊክ ተሃድሶን ያቀፈ ነበር።

የሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የትሬንት ጉባኤን በከፊል ከፕሮቴስታንት እምነት ለመከላከል ጠራችው። ምክር ቤቱ ከ 1545 እስከ 1563 ባለው ጊዜ ውስጥ በትሬንት ፣ ጣሊያን ውስጥ ባደረገው ስብሰባ ተሰብስቧል። በፕሮቴስታንት የሃይማኖት ሊቃውንት በተከራከሩት ጥያቄዎች ላይ የካቶሊክን ትምህርት ይገልጻል። ጥያቄዎቹ አሪጅናል ኃጢአት ፣ ጾጋ ፣ ነፃ ፈቃድ ፣ ሰባቱ ቅዱስ ቁርባኖች ፣ ብዛት እና በቅዱሳት መጻሕፍት እና ትውፊት መካከል ያለውን ግንኙነት ያካትታሉ። ጉባኤው ጳጳሱ በቅዱሴ (የአምልኮ ሥርዓቶች) ላይ ካቴኪዝም እና መጻሕፍትን እንዲያወጡ በቤተክርስቲያኒቱ ትምህርቶች ውስጥ የበለጠ ተመሳሳይነት እንዲኖር አመቻችቷል። ቤተክርስቲያኒቱ ካቶሊኮች ለማንበብ የተከለከሉ መጻሕፍት ዝርዝር ታትመዋል ምክንያቱም መጽሐፎቹ ለእምነት ወይም ለሥነ ምግባር ጎጂ እንደሆኑ ተደርገው ተወስደዋል። በ 1542 ፣ ቤተክርስቲያኖች ፕሮቴስታንትነትን በበለጠ ውጤታማ በሆነ መንገድ ለመዋጋት እንዲረዳ በኢጣሊያ የሚገኘውን ኢንኩዊዚሽን እንደገና አደራጅቷል።

የትሬንት ምክር ቤት በቀሳውስት የሚደርስባቸውን በደል ለማስወገድ ሞክሯል። ኤ bisሰ ቆpsሳት በሀገረ ስብከቶቻቸው ውስጥ እንዲኖሩ ፣ ደብርያኖቻቸውን እንዲጎበኙ እና ካህናት እንዲያሠለጥኑ ሲሚናሪዎችን እንዲያቋቁሙ አዘዘ።

በአጸፋዊ ተሃድሶው ወቅት ብዙ ሃይማኖታዊ ትዕዛዞች ተሃድሶ እና ከፍተኛ እድገት አግኝተዋል። በዚህ ስብከት አማካይነት ካፑቺኖች በእድሳት እንቅስቃሴ ውስጥ ትልቅ ሚና ተጫውተዋል። ኢየሱሳውያን እና ዶሚኒካውያን በካቶሊክ ዩኒቨርሲቲዎች የፍልስፍና እና የነገረ መለኮት መነቃቃትን መርተዋል። የኢየሱሳዊ ኮሌጆች በአውሮፓ ውስጥ ብዙ የከፍተኛ ደረጃ የካቶሊክ ቤተሰቦች አባላትን አሠለጠኑ። የጸሎት እና የሃይማኖታዊ ልገሳ ተጠናክሯል። እንደ ኢግናቲቮስ ሎዮላ እና የቅዱስ ፍራንሲስ ደ ሽያጭ የመሳሰሉትን እንደ ማሰላሰል እና የግል ተሃድሶ የሚያስተምሩ መጽሐፍት ተወዳጅ ሆኑ።

ሚስዮናውያን አዲስ ሕዝቦችን ወደ ካቶሊክ እምነትተዋል። ዶሚኒካን ፣ ፍራንሲስካውያን ፣ ኢየሱሳውያን እና የሌሎች ትዕዛዞች አባላት በአፍሪካ ፣ በእስያ እና በአሜሪካ ነዋሪዎች መካከል ሠርተዋል።

የተሐድሶው ታሪካዊ ጠቀሜታ

በተሃድሶው ምክንያት አውሮፓ በደቡብ ካቶሊክ አገሮች እና በሰሜኑ የፕሮቴስታንት አገሮች መካከል ተከፋፈለች። በብዙ የአውሮፓ ክፍሎች የሃይማኖታዊ ሕይወት ልዩነት የሃይማኖታዊ መቻቻልን አስፈላጊነት እና የግለሰብ ሕሊና አለመቻልን ማክበርን ፈጠረ።

በእንግሊዝ እንደተከሰተው የመንግሥት አብያተ ክርስቲያናት መመሥረት ፣ የብሔርተኝነትን እድገት ያንፀባርቃል። የሉተራን ክልሎች ወግ አጥባቂ ከመሆናቸውም በላይ ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥታትን ይደግፉ ነበር። ተቃዋሚዎች ብዙውን ጊዜ አናሳ በሆኑበት የካልቪኒስት አካባቢዎች ዴሞክራሲን የመደገፍ አዝማሚያ የነበራቸው እና አንድ ዜጋ በንጉሣዊ አገዛዞች ጭቆናን የመቃወም መብት ተከራክሯል።

ሉተር እና ሌሎች ፕሮቴስታንቶች የገዳማውያንን እና የመነኮሳትን ሴሰኝነት ሕይወት እና የተስተካከለ የቤተሰብ ሕይወት እና በማህበረሰብ እንቅስቃሴዎች ውስጥ መሳተፍን ተቃወሙ። የተቃውሞ ሰልፉ በአንድ ሰው የዕለት ተዕለት ሕይወት ቅድስና ላይ ያተኮረ ጥረት ታታሪነትን ፣ ቆጣቢ አኗኗርን እና ቁሳዊ ነገሮችን በጥንቃቄ ማስተዳደርን አበረታቷል። ይህ አመለካከት የተቃዋሚ ሥነ ምግባር በመባል ይታወቃል። በ 18 ኛው እና በ 19 ኛው ክፍለዘመን ለኢንዱስትሪ እና ለንግድ ዕድገት አስተዋፅኦ ያበረከተ ሊሆን ይችላል።

የፕሮቴስታንት መሪዎችም ለትምህርት ትኩረት ሰጥተዋል። ማንበብና መጻፍ ፣ በጥንታዊ ግሪክ እና ሮማን ሥነ ጽሑፍ ላይ የተመሠረተ የትምህርት ሥርዓተ ትምህርት ፣ ለአስተማሪዎች እና ለመማር ከፍተኛ አክብሮት አሳድገዋል።

በተሐድሶ ጊዜ ጥበብ

ባሮክ በምዕራብ አውሮፓ እና በላቲን አሜሪካ ለተፈጠሩ ለብዙ የጥበብ ዓይነቶች የተተገበረ ቃል ነው። ዘይቤው ለመጀመሪያ ጊዜ በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ በሮም ታየ። የባሮክ ሥነ ጥበብ በመጠን ትልቅ እና በአስደናቂ ዝርዝሮች የተሞላ ነው።

በምዕራብ አውሮፓ የባህል ሕይወት ውስጥ ሦስት አካላት የባሮክ ዘይቤን ለመፍጠር ረድተዋል። በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ የመጀመሪያዎቹ አርቲስቶች በሕዳሴው ጥበብ ላይ አመጹ። የህዳሴ ጥበብ የተከለከለ እና ሥርዓታማ እና በአጠቃላይ ስልታዊ ሚዛናዊ ነበር። የባሮክ ቀቢዎች ፣ አርክቴክቶች እና የቅርፃ ቅርፃ ቅርጾች የበለጠ አስገራሚ እና አስደሳች በሆነ መንገድ ሚዛናዊ ሆነዋል። ለምሳሌ ፣ የህዳሴ አርክቴክት ሚዛንን እና ውበትን ለማሳካት አራት ማዕዘን ቦታዎችን ሊጠቀም ይችላል። ይበልጥ አስደናቂ የሆነው የባሮክ አርክቴክት አራት ማዕዘን ቦታዎችን በተጠማዘዙ አካባቢዎች ይተካዋል።

ሁለተኛ ብዙ ገዥዎች ንግሥናቸውን የሚያከብር የጥበብ ዘይቤን ይፈልጋሉ። እንደ ፈረንሳይ ቬርሳይስ እና ጀርመን ውስጥ ዚዊንገር ያሉ አስደናቂ የባሮክ ቤተመንግስቶች የመንግሥቱን መሪ ኃይል እና ስልጣን ገልጸዋል።

ሦስተኛ ፣ ተቃዋሚ- ተሐድሶ በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው መቶ ዘመን መገባደጃ ላይ በአውሮፓ ውስጥ የሃይማኖታዊ ቅንዓት ስሜት ቀስቀሰ። የባሮክ አብያተ ክርስቲያናት የዚህን እንቅስቃሴ ድራማ እና ስሜት ገልጸዋል።

6.3. የፍፁም ነገስታቶች እና ብሄራዊ መንግስታት መነሳት

ፍፁም ነገስታቶች መነሳት

በታሪክ ውስጥ ብዙ ነገሥታት ፍጹም ኃይልን ተጠቅመዋል ፣ አንዳንድ ጊዜ በሚገምቱት መለኮት ላይ ተመስርተዋል። በመካከለኛው ዘመናት ፣ የንጉሠ ነገሥታዊው መንግሥት አገሪቱን ለመከላከል ወታደራዊ ኃይሎችን ማሳደግ እና ማዘዝ የሚችል ጠንካራ ገዥ በመፈለግ ብዙውን ጊዜ በአውሮፓ ላይ ተሰራጭቷል። የአውሮፓ ነገሥታት ንግሥና አብዛኛውን ጊዜ ለታላቁ ልጅ ወይም በአቅራቢያው ለሚገኝ ወንድ ዘር የሚተላለፍ ሥርወ መንግሥት ነበር። ብዙ የመካከለኛው ዘመን ገዥዎች ወታደሮችን እና መሣሪያዎችን ከፊውዳሉ ጌቶች አግኝተው ሥልጣናቸውን ለመጠበቅ በመኳንንቱ ታማኝነት ላይ ጥገኛ ነበሩ።

በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው መቶ ዘመን እንደ እንግሊዝ ንጉሥ ሄንሪ ስምንተኛ እና የፈረንሳይ ንጉሥ ሉዊስ አራተኛ ያሉ ፍጹም ነገሥታት የአውሮፓ አገሮችን ገዙ። በማደግ ላይ ባለው የመካከለኛው ክፍል ወይም ቡርጊዮይስ መካከል የሥልጣን አላግባብ መጠቀም ፣ እንዲሁም እርካታ ማጣት የብዙ ፍፁም ንጉሣዊ አገዛዞችን መጨረሻ ለማምጣት ረድቷል። በአሥራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን በእንግሊዝ ውስጥ አብዮት እና በአሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን በፈረንሳይ ውስጥ የፍፁም ኃይል ውስንነት ዋና ዋና ምልክቶች ነበሩ።

የብሔራዊ መንግስታት መጀመሪያ

እንግሊዝ

ቀደምት የእንግሊዝ ታሪክ የወረራዎች ታሪክ ነበር። በሮም ታላቅ ኃይል ዘመን የሮማውያን ጭፍሮች አሁን እንግሊዝን ተቆጣጠሩ። የሮማውያን ጭፍሮች በአምስተኛው ክፍለ ዘመን እንደወጡ ፣ ሌሎች ወራሪዎች በፍጥነት ገቡ። ከሰሜን ምዕራብ

ጀርመን የመጡ የቴዎዶሪክ ጎሳዎች መጀመሪያ ወረሩ ፣ ከዚያም ድል አድርገው በመጨረሻ በእንግሊዝ እና በስኮትላንድ ሰፈሩ። እነዚህ ሕዝቦች አንግሎ-ሳክሰን ተብለው ይጠሩ ነበር። ምክንያቱም ሁለቱ ዋና ወራሪ ጎሳዎች መላእክት እና ሳክሶኖች ነበሩ። የአንግሎ-ሳክሶኖች በእንግሊዝ በርካታ ትናንሽ ግዛቶችን አቋቋሙ። ከዚያም በዴንማርክ የመጡ ወራሪዎች በዘጠነኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ በታላቁ ሳክሰን ንጉሥ በታላቁ አልፍሬድ ሲቆሙ ደሴቲቱን ወረሩ። በአልፍሬድ ዘሮች ሥር እንግሊዝ ወደ አንድ ሀገር ተዋህዳለች።

በ 1066 በሰሜን ፈረንሳይ የኖርማንዲ መስፍን ዊልያም የሚመራው ኖርማኖች በሃስቲንግስ ጦርነት አንግሎ ሳክሶኖችን አሸነፉ። ድል አድራጊው ዊልያም በመባል የሚታወቀው ዊልያም የእንግሊዝ ንጉስ ሆነ። ከጊዜ በኋላ ኖርማኖች እና የአንግሎ ሳክሶኖች አንድነት ያለው ሕዝብ ሆኑ። ኖርማኖች መጀመሪያ ፈረንሳይኛ ይናገሩ ነበር። ግን በመጨረሻ ቋንቋቸው ከአንግሎ ሳክሶኖች ጋር ተደባልቆ የአሁኑን የእንግሊዝኛ ቋንቋ መጀመሪያ ለማድረግ። ዊልያም ፣ አንድ ጠንካራ ማዕከላዊ አቋቋመ

በእንግሊዝ መንግሥት። የአንግሎ ሳክሰን መኳንንት መሬቶችን ወስዶ በኖርማን ተከታዮቹ መካከል ከፈለ። ንጉሱ በሞቱ ጊዜ በሀገሪቱ ላይ የንጉሳዊ ስልጣንን አቋቋመ።

ከዊልያም ዘመን አንድ መቶ ዓመት ገደማ በኋላ እንግሊዝ በሌላ አስደናቂ ንጉሥ ሄንሪ ዳግማዊ ተገዛች። እሱ የእንግሊዝ መንግስት እና ሕግ ገንቢ በመባል ይታወቅ ነበር። የዳኞች ስርዓት በሄንሪ II ስር አደገ። በጊዜ ሂደት ሰዎች በወንጀል በተከሰሱባቸው ጉዳዮች ላይ በፍርድ ቤት ዳኝነት ሥራ ላይ ውሏል።

የሄንሪ ታናሽ ልጅ የነበረው ንጉሥ ጆን አስጨናቂ ጊዜዎችን ወደ እንግሊዝ አመጣ። ከዳተኛና ጨካኝ ነበር። ጆን አባቱን ለመገልበጥ ሞክሮ በታላቅ ወንድሙ በሪቻርድ አንበሳው ልቡ ላይ አሴረ።

ጆን በሪቻርድ ከሞተ በኋላ ነገሡ። ፈረንሳይ ውስጥ የተያዘውን እንግሊዝ አብዛኛውን መሬት አጥቷል። እና ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት አኖሰንት III ጋር ተጣሉ። የዮሐንስን ኃይል ለመቀነስ በመሞከር ፣ የባሮዎች እና የቤተክርስቲያን መሪዎች ቡድን ተሃድሶን ጠየቁ እና ከዚያ አመፁ። በ 1215 ማግና ካርታ (ታላቁ ቻርተር) በመባል በሚታወቀው ሰነድ ላይ ጆን እንዲስማማ አስገደዱት። ቻርተሩ ንጉሡን በእንግሊዝ ሕግ ሥር አድርጎ ኃይሉን ገድቦታል።

የምክር ቤት ፓርላማ በ 13 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ፣ በዮሐንስ የልጅ ልጅ ዘመን ፣ ኤድዋርድ 1 ዘመን ሁለት ቅርንጫፎች ነበሩት - የጌቶች ቤት መሪ ባላባቶች እና የቤተክርስቲያን መሪዎች እና ባላባቶች ፣ ያነሱ ባሉት የጋራ መኖሪያ ቤቶች የመሬት ባለቤቶች ፣ እምብዛም አስፈላጊ ያልሆኑ የቤተክርስቲያን መሪዎች እና የከተሞች ተወካዮች። በ 1297 ኤድዋርድ ያለ ፓርላማ ፈቃድ የተወሰኑ ግብሮችን ላለመሰብሰብ ተስማማ። ፓርላማ በእንግሊዝ ውስጥ የሕግ አውጭ አካል ሆኖ ቀስ በቀስ አደገ።

እ.ኤ.አ. በ 1283 ኤድዋርድ ዌልስን በእንግሊዝ ቁጥጥር ስር አደረገና የኋልስን ልዑል ለልጁ ሰጠው በኋላም ኤድዋርድ 2 ሆነ። ኤድዋርድ ፣ ደግሞ ስኮትላንድን ለማሸነፍ ሞክሮ ነበር ነገር ግን እስኮትስ ኃይሉን አሸነፎ ከ 300 ለሚበልጡ ዓመታት ነፃነታቸውን አረጋገጠ።

በ 1066 በዊልያም በሃስቲንግስ ድል እና በ 1485 ቱዶር ቤተሰብ ስልጣንን በተቆጣጠረበት በ 400 ዓመታት ውስጥ እንግሊዝ የበለጠ አንድ ሆነ እና የንጉሳዊ ሀይል ጨምሯል። ከመቶ ለሚበልጡ ዓመታት (1485-1603) የቱዶር ቤተሰብ እንግሊዝን ገዝቶ የንጉሣዊ ሥልጣኑን አጠናከረ። በመጀመሪያ ፣ የቱዶር ሄንሪ በ 1485 ዋጋ ባለው በቦስ የውጊያ መስክ ላይ ዘውዱን አሸነፈ እና ንጉሥ ሄንሪ ስምንተኛ ሆነ። እርሱን የተቃወሙትን የፊውዳል መኳንንቶች ደቀቀ። ሄንሪ ሰባትን ተከትሎ ልጁ ሄንሪ ስምንተኛ ነበር። ከዚያ የሄንሪ ስምንተኛ ሦስቱ ልጆች- ኤድዋርድ ፣ ማርያም እና ኤልሳቤት።

ሄንሪ ስምንተኛ በ 1509 ንጉስ ዘውድ ተሾመ። እሱ ተሰጥኦ እና ተወዳጅ ነበር ፣ ግን እሱ ራስ ወዳድ እና አባካኝ ነበር። በአጠቃላይ ስድስት ጊዜ አገባ; ሁለት ጊዜ ትዳሩን ፈረሰ; ሁለት ጊዜ ሚስቶቹን አንገቱን ቆረጠ። አንዲት ሚስት በተፈጥሮ ሞት

ሞተች። አንድ ሰው ከእሱ በላይ በሕይወት አለ። በ 1534 ሄንሪ ስምንተኛ ፓርላማው በእንግሊዝ ውስጥ የቤተክርስቲያኑ የበላይ አለቃ ንጉሱ እንጂ ጳጳሱ እንዳልነበሩ የሚገልጽ ሕግ አወጣ። እነዚህ ድርጊቶች የተደረጉት ተሐድሶው በሰሜናዊ አውሮፓ እየተስፋፋ በነበረበት ወቅት ነው። የሄንሪ ድርጊቶችን ተከትሎ የእንግሊዝ ቤተክርስቲያን መሪዎች በሮማ ካቶሊክ አገልግሎቶች ላይ ለውጦችን አደረጉ ቀስ በቀስ የእንግሊዝ ቤተክርስቲያን (የእንግሊዝን ቤተክርስቲያን) እንዲመሰረት ምክንያት ሆኗል። ወቅት

በ 8 ኛው የግዛት ዘመን እንግሊዝ እና ዌልስ በመጨረሻ አንድ ሆነዋል። በ 1280 ዎቹ 1 ኛ ኤድዋርድ ዌልስን ድል ካደረገ በኋላ የዌልስ ሰዎች በእንግሊዝኛ ላይ ብዙ ጊዜ አመፁ። ነገር ግን ሄንሪ ሁለቱ መንግስታት በአንድ የመንግስት ስርአት ተቀላቀሉ። ሄንሪ ስምንተኛ እንግሊዝን ካገኘው የበለጠ ኃይል አገር ጥሎ ሄደ። በ 1547 ፣ ወደ አርባ ዓመታት ያህል ከገዛ በኋላ ፣ ሄንሪ ስምንተኛ ሞተ። የታመመው ልጁ ኤድዋርድ ስድስተኛ የሚገዛው ጥቂት ዓመታት ብቻ ነው። ከዚያ ሜሪ ፣ የኤድዋርድስ ግማሽ እህት ንግሥት ሆነች። እሷ አጥባቂ ካቶሊክ ነበረች ፣ እናም እንደ ንግሥት እንደገና አቋቋመች

ካቶሊክ እንደ የመንግስት ሃይማኖት። ማርያም የገዛችው ለአምስት ዓመታት ብቻ ነበር። ከዚያ ግማሽ እህቷ ኤልሳቤጥ I በ 1558 ንግሥት ሆነች።

የኤልሳቤጥ ቀዳማዊ አገዛዝ ብዙውን ጊዜ የእንግሊዝ ታሪክ ወርቃማ ዘመን ተብሎ ይጠራል። ኤልሳቤጥ ጠላቶቻቸውን እርስ በእርስ የሚጋፉ ጠንካራ ግን ጠንቃቃ ገዥ ነበሩ። ከመጀመሪያዎቹ ድርጊቶች አንዱ የእንግሊዝን ቤተክርስቲያን እንደገና ማቋቋም ነበር።

በኤልሳቤጥ ሥር እንግሊዝ በብዙ አካባቢዎች እድገት አደረገች። ነጋዴዎች በ 1600 ውስጥ የምስራቅ ህንድ ኩባንያ ታላቅ የንግድ ኩባንያ አቋቋሙ። ስር ፍራንሲስ ድሬክ ፣ ስር ዋልተር ራሌይ እና ሌሎች ደፋር የእንግሊዝ ጀብደኞች የዌስት ኢንዲስን እና የሰሜን እና ደቡብ አሜሪካን የባህር ዳርቻዎች ዳሰሱ። እንደ ፍራንሲስ ባኮን ፣ ቤን ጆንሰን ፣ ክሪስቶፈር ማርሎዌ ፣ ኤድመንድ ስፔንሰር እና ከሁሉም በላይ- ዊሊያም ሸክስፒር ካሉ ታላላቅ ጸሐፊዎች ሥራዎች ጋር በኤልሳቤጥ የግዛት ዘመን የእንግሊዝ ሥነ ጽሑፍ አብቧል።

በ 1588 እንግሊዝ በአውሮፓ ውስጥ በጣም ኃይል በሆነችው በስፔን ላይ ታላቅ የባሕር ውጊያ አሸነፈች። የስፔን ንጉሥ ዳግማዊ ፊልፕስ እንግሊዝን ለማሸነፍ አርማዳ የተባለ ግዙፍ የጦር መርከብ ሠራ። ነገር ግን በአድሚራል ጌርድ ሃዋርድ የሚመራ አንድ የእንግሊዝ መርከብ የስፔን አርማድን አሸነፈ።

ኤልሳቤጥ እኔ በ 1603 ከሞተች በኋላ የስኮትላንድ የአጎቷ ልጅ ጄምስ ስድስተኛ የእንግሊዝን ዙፋን ወረሰ። ጄምስ ከ 1371 ጀምሮ ስኮትላንድን ሲገዛ የነበረው የስቴዋርት ቤት አባል ነበር።

ፈረንሳይ

ብዙ የታሪክ ጸሐፊዎች የፈረንሣይ ብሔር መጀመሩን ከሂው ካፕ ዘውድ በ 987 ያሳያሉ። በወቅቱ ኃያላን በሆኑ ጌቶች ንጉሥ ሆኖ ሲመረጥ የፓሪስ ቆጠራ ነበር። አብዛኛው ፈረንሣይ በታላላቅ መኳንንት ቁጥጥር ስር የነበረ ሲሆን ሂው ካፕ በአውነቱ የራሱን የአገሪቱን ክፍል ብቻ ይገዛ ነበር። ለብዙ ዓመታት የኬፕቲያን ነገሥታት ቢፓሪስ እና በኦርሊንስ መካከል የንጉሣዊ ግዛታቸውን (መሬት) ብቻ ተቆጣጠሩ። ነገር ግን የካፒቴን ነገሥታት ቀስ በቀስ በግል ግዛታቸው ላይ ብዙ ግዛትን በመጨመር ከማንኛውም ተቀናቃኞቻቸው የበለጠ ጠንካራ ሆኑ።

ፊሊፕ አውግስጦስ ተብሎ የሚጠራው ዳግማዊ ፊሊፕ የመጀመሪያው ታላቅ ካፒቴን ንጉሥ ነበር። በ 1180 ወደ ዙፋኑ ከመጣ በኋላ የንጉሳዊውን ግዛት ከእጥፍ በላይ ጨምሯል እናም በመኳንንቱ ላይ ያለውን ቁጥጥር አጠናከረ። ፊሊፕ ብዙ የመንግሥት ባለሥልጣናትን ገንብቷል ፣ ብዙዎቹ በከተሞች ውስጥ ከመካከለኛ መደብ የተውጣጡ ናቸው። በተጨማሪም ፓሪስን እንደ ቋሚ የማስፋፊያ ካፒታል አዳብረዋል።

ፊሊፕ ፌርድ ተብሎ የሚጠራው መልክ መልካም ፊሊፕ አራተኛ በጳጳሱ ሥልጣን ላይ አመፀ። የቤተክርስቲያኗን ባለስልጣናት ግብር ከፍሎ ጳጳስ አሰረ። ከሊቀ ጳጳሱ ጋር በነበረው ክርክር ውስጥ ድጋፍ ለማግኘት ፣ ፊሊፕ ፌርድ በ 1302 ውስጥ የፈረንሣይ ውስጥ የሁሉም ግዛቶች ተወካዮች ወይም የሰዎች መደቦችን በአንድነት ጠራ። ከሦስቱ ግዛቶች ወይም ክፍሎች-ቀሳውስት ፣ መኳንንት እና ተራ ሰዎች ተወካዮች ነበሩ። ፊሊፕ በመጀመሪያ እስቴቶች-ጄኔራል ውስጥ ለሠራው ሥራ በሕዝብ ተቀባይነት አግኝቷል። በ 1305 በፊሊፕስ ተጽዕኖ አንድ ፈረንሳዊ ሊቀ ጳጳስ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ሆነው ተሾሙ ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ከሌመንት V. ከአራት ዓመት በኋላ ከሌመንት የጳጳሱን ፍርድ ቤት ከሮም ወደ አቪግኖን በማዛወር እስከ 1377 ድረስ ቆየ።

የካፒቲያን ሥርወ መንግሥት የመጨረሻው ንጉሥ ቻርልስ አራተኛ ወንድ ወራሽ ሳይኖር በ 1328 ሞተ። የአጎት ልጅ እንደ ፊሊፕ ስድስተኛ ተተካ። የእንግሊዝ ንጉሥ ኤድዋርድ III ፣ የመጨረሻው የኬፕቲያን ንጉሥ የወንድም ልጅም የፈረንሳይን ዙፋን ተናገረ። በ 1337 ኤድዋርድ ኖርማንዲ ውስጥ ጦር አረፈ። ይህ ወረራ መቶ ዓመታት ጦርነት (1337-1453) በመባል የሚታወቀው በፈረንሳይ እና በእንግሊዝ መካከል ተከታታይ ጦርነቶችን ጀመረ። እንግሊዞች አብዛኛውን ጦርነቶች አሸንፈዋል። ነገር ግን ፈረንሳዮች በጆሁን አርክ ስር በአርሊንስ ድል ካደረጉ በኋላ እንግሊዛዊውን ከብዙዎቹ ፈረንሳይ አባረሩ።

በተሃድሶው ወቅት ብዙ ፈረንሳዮች ፕሮቴስታንት ሆኑ። የዮሐንስ ካልቪን ትምህርቶች ተከትለው ሁጉኖች ተባሉ። ከ 1540 በኋላ መንግሥት ሁጉዌኖችን በከፍተኛ ሁኔታ አሳደዳቸው ፣ ግን በቁጥር እና በፖለቲካ ጥንካሬ አድገዋል። በ 16 ኛው መቶ ዘመን መገባደጃ ላይ ፈረንሳዊው የሮማ ካቶሊኮች እና ሁጉኖች ከ 30 ዓመታት በላይ የዘለቁ ተከታታይ የእርስ በርስ ጦርነቶችን አካሂደዋል። በ 1572 በቅዱስ በርቶሎሜው ቀን እልቂት ወቅት በሺዎች የሚቆጠሩ ሁጉኖች ተገደሉ።

የነገሥታቱ እና የአገልጋዮቻቸው ኃይል ከ 16 ኛው እስከ 18 ኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ያለማቋረጥ አድጓል። እንደ ሉዊ አሥራ ሁለተኛ ጠቅላይ ሚኒስትር ከማንኛውም ግለሰብ በላይ የንጉሣዊ ሥልጣኑን ባሳደገው እንደ ካርዲናል ሪፔሊዩ ባሉ ሚኒስትሮች ጥረት ፈረንሣይ ጠንካራ አገር ሆነች።

ሉዊስ አሥራ አራተኛው የፈረንሳዊው ንጉሥ ግሩም ምሳሌ ነበር። ጠቅላይ ሚኒስትሩ በ 1661 ከሞቱ በኋላ ሉዊስ እሱ ራሱ ጠቅላይ ሚኒስትር እንደሚሆን “እኔ ግዛት ነኝ” ብሎ እንደፎከረ ይነገራል። በ 1685 ሉዊስ ሁጉዌኖችን በጭካኔ አሳደደ። ወደ 200,000 የሚጠጉ ሆጻኖች ከፈረንሳይ ሸሹ

የአገሪቱን ኢኮኖሚ አዳክሟል። የሉዊስ የገንዘብ ሚኒስትር ዣን ባፕቲስት ኮልበርት ጠንካራ ኢኮኖሚ እንዲስፋፋ አድርገዋል። ነገር ግን የሉዊስ ፣ አስደናቂው የቪርሳይ ቤተመንግስት እና ተከታታይ ዋና ዋና ጦርነቶች የፈረንሳይን ገንዘብ አበላሽተዋል። ሉዊስ በአውሮፓ ውስጥ የበላይነትን ለመግዛት ሞከረ። እሱ እንግሊዝን ፣ ስፔንን ፣ የቅዱስ ሮማን ግዛት እና ሌሎች ብሔሮችን ባካተተ በወታደራዊ ጥምረት ቆመ።

ስፔን

በ 1469 የአራጎን ልዑል ፈርዲናንድ ልዕልት ኢባቤላ ካስቲል አገባ። ኢዛቤላ በ 1474 የካስቲል ንግሥት ሆነች እና ፈርዲናንድ በ 1479 የአራጎን ንጉስ ሆነ። አሁን ሁሉም እስፔን ማለት ይቻላል በእነሱ አገዛዝ ስር መጣ።

ፈርዲናንድ እና ኢዛቤላ ጠንካራ የተባበረች ስፔንን ለመፍጠር ፈለጉ። አይሁዶችን እና ሙስሊሞችን ለዚህ ግብ ስጋት አድርገው ይቆጥሩ ነበር። በ 1480 የሮማ ካቶሊክ ትምህርቶችን ባለመከተላቸው የተጠረጠሩ ሰዎችን ያሰረ ወይም የገደለ የስፔን ኢንኩዊዚሽን የተባለ ፍርድ ቤት አቋቋሙ። ኢንኩዊዚሽን ከ 300 ለሚበልጡ ዓመታት ቀጥሏል። እንዲሁም በ 1480 ዎቹ ውስጥ ፈርዲናንድ እና ኢዛቤላ ሙስሊሞችን ከግራናዳ ማባረር ጀመሩ። ወታደሮቻቸው ሙስሊሞችን በ 1492 አሸነፉ። በዚያው ዓመት ወደ ካቶሊክ እምነት የማይቀይሩት የመጨረሻው የስፔን አይሁዶች ከሀገር ተነዱ። የተለወጡ አንዳንድ አይሁዶች ግን ይሁዲነትን በስውር ይለማመዱ ነበር። ይህ ሁኔታ ለትውልድ ቀጥሏል። ፈርዲናንድ የስፔንን ህብረት ለማጠናቀቅ በ 1512 የናቫሬርን ትንሽ መንግሥት ተቆጣጠረ።

ራሽያ

ከሞስኮ መነሳት በኋላ ታላቁ ልዑል ዛር ተብሎ ተጠራ። እ.ኤ.አ. በ 1547 ኢቫን አራተኛ ተብሎም የሚጠራው ኢቫን አስከፊው የዛዛ ዘውድ ለመሾም የመጀመሪያው ገዥ ሆነ። በመላው ሩሲያ ላይ የዛዛር ኃይልን አጠናቀቀ።

ኢቫን ጨካኝ ፣ እጅግ አጠራጣሪ እና ምናልባትም አንዳንድ ጊዜ እብድ ነበር። በእሱ ስር ልዩ የፖሊስ ኃይል ተቋቁሞ በመቶዎች የሚቆጠሩ ባለባቶች ተይዘው የተገደሉበት የሽብር ዘመን ተጀመረ። ኢቫን የተጎጂዎቹን ግዛቶች ለአገልግሎት ጄኔራል (በሠራዊቱ እና በመንግስት ውስጥ የሚያገለግሉ የመሬት ባለቤቶች) ክፍያ አድርጎ ሰጣቸው። ብዙ ከተሞችንና መንደሮችን አቃጠለ ፣ የተቃወሙትን የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ገድሏል። በንዴት ታላቁን ልጁን እንኳን መትቶ ገደለ።

ኢቫን እና በኋላ ላይ ዛዛዎች ገበሬዎችን እንደ መሬት ሰርቪስ አድርገው የሚይዙትን ተከታታይ ሕጎች አስተላልፈዋል። ሰርፍዶም የሩሲያ ኃይል ኢኮኖሚያዊ መሠረት ሆነ።

ኢቫን ከታታር እና ካዛን በስተደቡብ ምስራቅ ተዋግቶ መሬቶቻቸውን አሸነፈ። ከዚያ በኋላ የሩሲያ ኃይሎች የአራል ተራሮችን አቋርጠው ምዕራባዊ ሳይቤሪያን ተቆጣጠሩ። እንዲሁም ከሰሜን ምዕራብ እስከ ባልቲክ ባህር ድረስ መሬቶችን ለማሸነፍ ሞክሯል ፣ ነገር ግን በሊቱዌኒያ ፣ በፖላንድ እና በስዊድን ሠራዊት ተሸነፈ።

እ.ኤ.አ. በ 1610 የፖላንድ ወራሪዎች ሞስኮን ተቆጣጠሩ እና እስከ 1612 ድረስ በኃይል ባልሆነ boyars (ከፍተኛ ደረጃ ባለርስቶች) ምክር ቤት ገዝተዋል። በ 1612 ዋና ከተማውን እንደገና ተቆጣጠሩ።

ዋልታዎቹ ከተሸነፉ በኋላ ዙፋኑን የሚይዝ የንጉሳዊ ልደት አልነበረም። እ.ኤ.አ. በ 1613 ዚምስኪ ሶቦር (የመሬት ምክር ቤት) ተብሎ የሚጠራ አነስተኛ ኃይል ያለው የፓርላማ ዓይነት ሚካኤል ሮማኖቭ ዛርን መርጧል። የሮማኖቭስዛር ሩሲያን ለሚቀጥሉት 300 ዓመታት ገዝቷል ፣ እስከ የካቲት ፣ የ 1917 አብዮት የዛዛራዊውን አገዛዝ አበቃ።

በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ሩሲያ ብዙ ዩክሬይንን በመቆጣጠር የሳይቤሪያን ቁጥጥር ወደ ምሥራቅ ወደ ፓስፊክ ውቅያኖስ ዘረጋች።

እ.ኤ.አ. በ 1682 የሥልጣን ሽኩቻ የሁለት ግማሽ ወንድማማቾች- ፒተር 1 (በኋላ ታላቁ ፒተር በመባል የሚታወቀው) እና አራን ቪ- እንደ ተባባሪ ዛዛዎች ዘውድ አደረጉ። ሁለቱም ልጆች ነበሩ ፣ እና የኢቫን እህት ሶፊያ እንደ ገዥ ነች። የፒተር ተከታዮች በ 1689 ጡረታ እንዲወጡ አስገደዷት። ፒተር በሞስኮ ከሚኖሩት ብዙ ምዕራባዊ አውሮፓውያን ጋር የቅርብ ግንኙነት በማድረግ ከእነሱ ብዙ አዳዲስ መረጃዎችን ተቀበለ። በ 1696 ኢቫን ሲሞት ወደ ሙሉ ኃይል ገባ።

በዚያን ጊዜ በምዕራብ አውሮፓ ታዋቂ በነበረው በንግድ እና በመንግሥት ሀሳቦች ጴጥሮስ በጣም ተጎድቷል። ኃይል ገዥ ፣ የሩሲያ ጦርን አሻሽሎ ብዙ አስፈላጊ ድሎችን አደረገ። በጴጥሮስ የግዛት ዘመን ሩሲያ ግዛቷን ወደ ባልቲክ ባሕር ሰፋች። በ 1703 ፒተር በባልቲክ ላይ ሴንት ፒተርስበርግን መሠረተ። ዋና ከተማው እ.ኤ.አ. በ 1712 ከሞስኮ ወደ ሴንት ፒተርስበርግ

ተዛወረ። በመላው አውሮፓ ከተጓዘ በኋላ በሩስያ ውስጥ የምዕራባውያን ዓይነት ልብሶችን፣ ፋብሪካዎችን እና ትምህርት ቤቶችን አስተዋውቋል፤ እናም የሩሲያ መንግሥት የበለጠ በተቀላጠፈ ሁኔታ እንዲሠራ አደራጅቷል።

ፒተር የሩሲያን መኳንንት ብዙ የምዕራባውያን ልማዶችን እንዲቀበል አስገደደ። በተጨማሪም የዛዘርን ስልጣን በሊቀ ጳጳሳት፣ በቤተክርስቲያን ባለሥልጣናት እና አገልጋዮች ላይ ጨምሯል። እነዚህን ለውጦች የሚቃወሙትን ክፉኛ አስተናግዷል። በጴጥሮስ ሥር የአገልጋዮች ሕጋዊ ሁኔታ ይበልጥ ተበላሸ። በ 1725 ፒተር ከሞተ በኋላ፣ ለዙፋኑ ተከታታይ ትግሎች ተካሂደዋል።

ፕሩሺያ

በሆንዘላር ንጉሣዊ ቤተሰብ የሚመራው የፕሩሺያ ገዥዎች በመጀመሪያ በስላቭ ሰዎች የተያዙ መሬቶችን ተቆጣጠሩ እና በመካከለኛው ዘመን ጀርመኖች ድል አድርገው ቅኝ ገዙ። አብዛኛው መሬትን በፕሩሺያን ጦር ውስጥ ያገለገሉ የጁንከርስ የዘር ውርስ ባላባት 200 ቤተሰቦች ነበሩ፤ በየዓመቱ ወደ ስምንት ወይም ዘጠኝ ወራት ገደማ። የፕሩሺያን ሠራዊት በዓለም ላይ በጣም በጥብቅ ከተቆፈሩ እና ከተግሣጽ መካከል ነበሩ።

የፕራሻ ዋና ከተማዎች በርሊን፣ ዋና ከተማዋ እና በምሥራቅ ፕሩሺያ ውስጥ ኮኒግስበርግ (አሁን ካሊኒንግራድ) ነበሩ።

የሆንዘላር ቤተሰብ መነሳት ታሪክ የፕራሻ ታሪክ ነው። Hohenzollerns የጀርመን ቆጠራዎች ቤተሰብ ነበሩ። እ.ኤ.አ. በ 1415 ሆንዘላርስንስ የብራንደንበርግ ትልቁ አውራጃ ወይም ምልክት ገዥዎች ሆነ። በቅዱስ ሮማዊው ንጉሠ ነገሥት ምርጫ ለመካፈል ሲመጡ የብራንደንበርግ መራጭ የሚለውን ማዕረግ ተቀበሉ። በ 1600 ዎቹ ውስጥ ሆንዘላርስንስ የምስራቅ ፕሩሺያን እና የፖሜሪያን ወረዳዎች ወደ ግዛታቸው አክለዋል።

በታላቁ መራጭ ፍሬድሪክ ዊልያም ዘመን ከ 1640 እስከ 1688 ድረስ ፕራሺያ በከፍተኛ ሁኔታ ተጠናከረ። ልጁ ፍሬድሪክ ቀዳማዊ በ 1701 የፕራሻ የመጀመሪያ ንጉስ ሆኖ ዘውድ አደረገ።

ታላቁ ፍሬድሪክ ወይም ፣ ፍሬድሪክ ዳግማዊ ፣ በ 1740 ወደ ፕራሺያ ዙፋን መጣ። እሱ በስነስርዓት እና በሥልጣን ላይ የተመሠረተ የፕራሺያንን የመንግሥት ንድፈ ሀሳብ ለማቋቋም ረድቷል። ፍሬድሪክ “ትክክል ሊያደርግ ይችላል” በሚለው ሀሳብ አመነ። ግብር ሰብሳቢዎቹ የጦር ኮሚሳሾች ተብለው ሲጠሩ፣ ሁሉም የካቢኔው አባላት የጦር ሚኒስትሮች ተባሉ።

አባቱ ያደራጀውን ጠንካራ ሠራዊት በመጠቀም በ 1740 ከኦስትሪያ ሲሌሲያ ን ተቆጣጠረ። በ 1740 ዎቹ መገባደጃ ላይ ፖላንድን በመውሰድ ፕራሺያን ይበልጥ አስፋፋ።

ኦስትሪ

በስምንተኛው መቶ ዘመን መገባደጃ ላይ ኦስትሪያ ፍራንክ በተባለው የጀርመን ሕዝብ ንጉሥ በቻርለማኝ አገዛዝ ሥር መጣች። በ 814 ቫርለማኝ ከሞተ በኋላ የፍራንክ ግዛት ተበታተነ። በአሥረኛው ከፍለ ዘመን የማጋር ጎሳዎች ኦስትሪያን ተቆጣጠሩ። ነገር ግን የጀርመኗ ንጉስ ኦቶ እኔ በ 955 አሸነፋቸው። ኦስትሪያ ከዚያ በኋላ በእሱ አገዛዝ ስር መጣች። በ 962 ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳቱ የኦቶ ንጉሠ ነገሥት በመሆን በኋላ የቅዱስ ሮማን ግዛት በመባል ይታወቅ ነበር። የጀርመን ንጉሠ ነገሥታት የቅዱስ ሮማን ግዛት እስከ ፍጻሜው ድረስ እስከ 1806 ድረስ ገዙ። ኦስትሪያ የግዛቱ በጣም አስፈላጊ ግዛት እንድትሆን ነበር።

እ.ኤ.አ. በ 976 ዳግማዊ ኦቶ ለባቤንበርግ ቤተሰብ ለሊዮፖልድ 1 የሰሜን ምስራቅ ኦስትሪያን ሰጠ። እ.ኤ.አ. በ 1156 ፣ ንጉሠ ነገሥት ፍሬድሪክ እኔ በዱክ የሚገዛውን ግዛት ዱክ በማድረግ ይህንን አካባቢ አስፈላጊነት አሳደገ።

የመጨረሻው የባቤንበርግ መስፍን በ 1246 ወራሽ ሳይሞት ሞተ። የቦሌሚያ ንጉሥ አቶካር ከዚያም የአስትሪያን እና የስታይሪያን የባቤንበርግ ዱኪዎችን እንዲሁም ከደቡብ አንዳንድ መሬቶችን ተቆጣጠረ። በ 1273 የጀርመን መኳንንት የስዊዘርላንድ የህብስበርግ ቤተሰብ አባል የሆነውን ሩዶልፍ 1 ን እንደ ቅዱስ የሮማን ንጉሠ ነገሥት መርጠዋል። ሩዶልፍ በ 1278 አቶካርን በጦርነት አሸንፎ ንጉሱ የወሰዳቸውን መሬቶች ለቤተሰቡ ማግኘት ጀመረ።

በ 14 ኛው ክፍለ ዘመን ሃብስበርግ ቅዱስ የሮማን አክሊል አጣ። እ.ኤ.አ. በ 1359 ፣ የሮዶልፍ ቀዳማዊ የልጅ ልጅ ፣ ሩዶልፍ አራተኛ ፣ የአስትሪያ አርክዱክ ማዕረግን ተቀበለ። ነገር ግን የእርሱ የይገባኛል ጥያቄ እስከ 1453 ድረስ በሌሎች የአውሮፓ ገዥዎች ዘንድ እውቅና አልነበረውም። ከጊዜ በኋላ ሃብስበርግ የዛሬዋን አስትሪያን ያካተቱ ሌሎች ክልሎችን አገኘ።

ጠንካራ ነገስታቶች እና የመቶ ዓመታት ጦርነት (1337-1453)

የመቶ ዓመታት ጦርነት ፈረንሳይን ለመቆጣጠር በተዋጉ አምስት የእንግሊዝ እና በአምስት የፈረንሳይ ነገሥታት ዘመን መንግሥት ተዘረጋ። ይህ በእንግሊዝ እና በፈረንሳይ መካከል የሚደረግ ትግል በእውነታዎች እና ስምምነቶች የተሰበሩ ተከታታይ ጦርነቶችን ያቀፈ ነበር። እ.ኤ.አ. በ 1204 በፈረንሳይ ውስጥ የኖርማንዲ እንግሊዝ መጥፋት ለጦርነቱ መሠረታዊ ምክንያት ሆነ። ጦርነቱ በርካታ አስተዋፅኦ ያደረጉ ምክንያቶች ነበሩት። የፈረንሳይ ነገሥታት በደቡብ ምዕራብ ፈረንሳይ በእንግሊዝ የተያዘውን የጋስቲኒ ግዛት ለመቆጣጠር ባደረጉት ጥረት እንግሊዞች ተቆጡ። ፈረንሳዮች እስከትላንዶችን በእንግሊዝ ላይ ይደግፉ ነበር ፣ እናም ፈረንሳዮች ፍላንደሮችን እና የእንግሊዝን የሱፍ ንግድ እዚያ ለመቆጣጠር ሞክረዋል። በእንግሊዝኛ እና በፈረንሳይ መርከበኞች እና በአሳ አጥማጆች ሰዎች በእንግሊዝ ቻናል ውስጥ በመብት ተከራክረዋል። እናቱ የሶስት የፈረንሳይ ነገሥታት እህት የነበረችው የእንግሊዙ ኤድዋርድ ሦስተኛ በ 1337 የፈረንሳይ ዙፋን በይፋ ተናገረ። የመቶ ዓመት ጦርነት ለመጀመር በኖርማንዲ ሠራዊት አረፈ።

ከዚያ በኋላ በተደረገው ውጊያ እንግሊዞች አብዛኛውን ጦርነቶች አሸንፈዋል። ግን ፈረንሳውያን ጦርነቱን አሸንፈዋል። በሰው ኃይል ፣ አቅርቦቶች እና ሀብቶች ውስጥ የእንግሊዝ ሀብቶች እንደ ፈረንሳዮች አንድ ሦስተኛ ያህል ነበሩ። በርካታ ክስተቶች የጦርነቱን ጉዞ እንቅፋት ፈጥረዋል። እነዚህም የገበሬ ዓመፅን ያጠቃልላል ፣ ሥራ አጥ በሆኑ ወታደሮች በፈረንሳይ መዝረፍ; ጥቁር ሞት ፣ (የቡብኒክ ወረርሽኝ ቅርፅ ፣ በሁለቱ አገሮች); በ 1381 በእንግሊዝ የገበሬዎች አመፅ። ጦርነቱ የመኳንንቱን ኃይል በማዳከም በሁለቱም አገራት ውስጥ ማዕከላዊ መንግስትን አጠናክረ። እንዲሁም የፊውዳሊዝም ማሸቆልቆል ፣ የፈረንሳይ አንድነት መነሣት ፣ የአዳዲስ ወታደራዊ ዘዴዎች ልማት እና የእንግሊዝ የባህር ኃይል እድገት ምልክት ሆኗል።

የእንግሊዝ ቀስተኞች እና አግረኞች በጦርነቱ ትልቁን ድል በ 1346 በክርሲ ጦርነት ውስጥ አሸንፈዋል። እንግሊዞችም በ 1356 በፖቲየርስ ጦርነት አሸንፈዋል። በ 1360 የብሬቲኒ ስምምነት ለአጭር ጊዜ የሰላም ጊዜ ጀመረ። ነገር ግን የእንግሊዙ ሄንሪ አምስተኛ ውጊያውን አድሶ በ 1415 በአጊን ፍርድ ቤት ድል አድራጊ ሆነ። ሄንሪ ሺ በ 1420 በትሮይስ ስምምነት የፈረንሳይ ዘውድን ወራሽ አደረገ።

በ 1422 ሄንሪ ሺ ከሞተ በኋላ ፈረንሳዮች የእንግሊዝን ዙፋን ይገባኛል በማለት ተከራክረዋል ፣ እናም ጦርነት እንደገና ተነሳ። እ.ኤ.አ. በ 1428 እንግሊዞች በሰሜናዊ ፈረንሳይ አቋርጠው አርሊንስን ከበቡ። በ 1429 ከበባውን ከፍ በማድረግ የፈረንሳይ ጦርን የመራው ጆአን አርክ። ጆአን አርክ (1412 -1431) ፣ የሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ቅድስት የሆነች የፈረንሳይ ብሔራዊ ጀግና ነበረች። እሷ በመቶዎች ዓመታት ውስጥ ፈረንሳይን ከሸንፈች ያዳነች ቀላል የገበሬ ልጅ ነበረች። ከእንግሊዝ ጋር ጦርነት። የእሷ የመጀመሪያ ታላቅ ድል በአርሊንስ ከተማ ከበባ ባደረገው እንግሊዛውያን ላይ የፈረንሳይ ጦር መምራት ነበር። እሷ የእንግሊዝ እስረኛ ሆነች ፣ በኋላም እንደ ጠንቋይ አቃጠላት። ፈረንሳውያን ጦርነቶችን ማሸነፍ ቀጠሉ። እ.ኤ.አ. በ 1453 እንግሊዝ ከካሌስ በስተቀር በአውሮፓ አህጉር ላይ ግዛቷን በሙሉ አጣች። ፈረንሳዮች ካሊስን በ 1558 ወሰዱ።

6.4. የአውሮፓ መስፋፋት በባህር ላይ

የውጭ ጉዞዎችን የሚያበረታቱ ምክንያቶች

በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን በርካታ ሀብታም አውሮፓውያን ከምዕራባዊው እንደ ሸቀጣ ሸቀጦች ፣ ሸክላ ፣ ሐር እና ቀረፋ ፣ ቅርንፉድ ፣ በርበሬ እና ሌሎች ቅመማ ቅመሞች ያሉ አንዳንድ ሸቀጦችን ለመግዛት ፈለጉ። የእነሱ ፍላጎት ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ በመምጣቱ የእነዚህ ዕቃዎች ዋጋ ቀስ በቀስ ጨምሯል። በአውሮፓ እና በምስራቅ መካከል ባለው የመሬት ንግድ መስመር ላይ ዋናው ከ 1453 ጀምሮ በሙስሊም ቱርኮች ቁጥጥር ሥር ነበር። አውሮፓውያን በወቅቱ የእስያ ምስራቃዊ ክፍል ብለው እንደጠሩት ዋናዎቹ የአውሮፓ የንግድ አገራት የሙስሊም ነጋዴዎችን ማለፍ እና ወደ ሕንዶች ቀጥተኛ የባሕር መስመር መፈለግ ፈልገው ነበር።

ኮሎምቦስ አሜሪካን ከማግኘቷ ከሁለት መቶ ዓመታት በፊት ፣ የቪኒስ ማርኮ ፖሎ በእስያ ወደ ሩቅ አገሮች እንዴት እንደሄደ እና ሀብታም እንደነበረ አስገራሚ እና አስደሳች ታሪኮችን ተናግሯል። እንዲሁም በእስያ ወይም በአፍሪካ ውስጥ አንድ ቦታ ስለገዛው ስለ ሀብታም ክርስቲያን ንጉሥ ስለ ፕረስተር ጆን ክር ነበር። እንደነዚህ ያሉት ተጓዦች ተረቶች አውሮፓውያንን በመማረክ ስለ ሩቅ ምስራቅ ያላቸውን ጉጉት በከፍተኛ ሁኔታ ጨምረዋል።

አሰሳ እና ግኝት በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው ክፍለዘመን ውስጥ በጣም የተከናወነው ፣ ምክንያቱም ይበልጥ ቀልጣፋ የመርከብ መርከቦች ልማት እና እንደ ኮምፓስ ፣ አራት ማዕዘን እና ኮከብ ቆጣሪ ያሉ የመርከብ መሣሪያዎች በመገኘታቸው ነው። እንደነዚህ ዓይነቶቹ መሣሪያዎች በአውሮፓ የባህር መርከቦች ለመጀመሪያ ጊዜ በውቅያኖሶች ላይ የረጅም ርቀት ጉዞዎችን አድርገዋል። የመርከብ መርከቦች ሙሉ በሙሉ በነፋስ ላይ ጥገኛ ነበሩ። የዓለማችን ነፋሳት በመደበኛ ውቅያኖሶች በመላው የዓለም ውቅያኖሶች ላይ የሚነፍሱት ግኝት እንዲሁ መደበኛ የውቅያኖስ ጉዞዎችን እንዲቻል አስችሏል። ለምሳሌ ፣ “የንግድ ነፋሶች” የሚጓዙ መርከቦችን በአትላንቲክ ውቅያኖስ ወደ ኋላ ያንቀሳቅሱ ነበር ፣ እና የክረምቱ ነፋሳት ፣ እንደ ወቅቱ አቅጣጫዎችን በመቀየር ፣ መርከቦችን በሕንድ ውቅያኖስ አቋርጠው ወደ ኋላ ተንቀሳቅሰዋል።

የፖርቱጋል ልዑል ሄንሪ (1394-1460) ፍለጋን ለማበረታታት ብዙ አድርጓል። የፖርቱጋልን ንግድ በአፍሪካ የባህር ዳርቻ ለማስፋፋት ፈልጎ ነበር። እስልምና ነጋዴዎች ከመካከለኛው አፍሪካ ሰሜን ይዘው ለብዙ መቶ ዓመታት ሲጓዙት የነበረውን የወርቅ ምንጭ ለማግኘትም ተስፋ አድርጓል። ሄንሪ አሳሾችን በማሰልጠን እና በማስታጠቅ ራሱን አሳልፏል። እሱ ሊያገኛቸው የሚችለውን በጣም ኃይለኛ የባህር ካፒታን ፣ የካርታ ሰሪዎች ፣ የሥነ ፈለክ ተመራማሪዎች እና የሂሳብ ሊቃውንቶችን ሰበሰበ። እሱ ካርታዎችን ፣ የጉዞዎችን መዛግብት እና እንደ ኮምፓስ እና ኮከብ ቆጣሪዎችን የመሳሰሉ የመዳሰሻ መሣሪያዎችን ሰበሰበ። የተሻሉ መርከቦችን እንዴት እንደሚገነቡ ያጠና ነበር። ከዚያም በደቡባዊው ፖርቱጋል ውስጥ ሄንሪ አሳሽ ለብዙ ጉዞዎች መሪዎች ትምህርት ቤት ከፍቷል።

አሁን ዋና ዋና የጉዞ ጉዞዎችን እንመልከት። በ 15 ኛው መቶ ዘመን አጋማሽ ላይ ፖርቱጋሎች ወደ ምሥራቃዊው ጠቃሚ የቅመማ ቅመም ንግድ ቀጥተኛ የባህር መንገድ ለመክፈት አፍሪካን ዙሪያ ለመፈለግ እየሞከሩ ነበር። በ 1497-98 ቫስኮ ዳ ጋማ ወደ ህንድ በመርከብ ተመለሰ። እና በአፍሪካ ዙሪያ እና በሕንድ ውቅያኖስ በኩል ወደ ምስራቅ “የኬፕ መስመር” ክፍት ነበር። በ 1492 በስፔን አገልግሎት ጣሊያናዊው ክሪስቶፈር ኮሎምቦስ የአትላንቲክ ውቅያኖስን አቋርጦ አሁን ዌስት ኢንዲስ ወደሚባሉት ደሴቶች ደረሰ። እሱ ሕንድን ፣ ቻይና እና ምስራቅን ለመድረስ በዓለም ዙሪያ ለመርከብ እየሞከረ ነበር። የአሜሪካ አህጉራት በመንገዱ ላይ መሆናቸውን አላወቀም ነበር። በመጀመሪያ እና በኋላ ባደረገው ጉዞ ኮሎምቦስ በእውነቱ እንዳሰበው ወደ ምስራቅ አልደረሰም ፣ ግን የካሪቢያን ደሴቶች እና የአሜሪካ አህጉራት ዋና መሬት። ሌሎች የስፔን ጉዞዎች በቅርቡ አዲስ አህጉር መገኘቱን አረጋግጠዋል። እ.ኤ.አ. በ 1519-22 የማጄላን ጉዞ በመጀመሪያ በዓለም ዙሪያ ተጓዘ። በ 241 ሰዎች መሪ እና በ 5 መርከቦች መርከቦች ላይ ማጄላን በአትላንቲክ ውቅያኖስ አቋርጦ ወደ ብራዚል የባህር ዳርቻ ተጓዘ። እሱ እና የሥራ ባልደረቦቹ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የማጄላን ባህር በመባል በሚታወቀው ፓሲፊክ መተላለፊያ በኩል ጉዞውን ቀጠሉ። ማጄላን መርከቦችን ያቋረጠበትን ውቅያኖስ ፓስፊክ ብሎ ሰይሞ ከዚያ በኋላ ሚያዝያ 1521 ማጄላን ወደተገደለበት ወደ ፊሊፒንስ

ደረሰ። ከአምስቱ መርከቦች አንዱ የሆነችው ቪክቶሪያ ከተረፉት ጋር የሠራተኞቹ አባላት በመጨረሻ መስከረም 6 ላይ ወደ ስፔን ደረሱ። 1522 ጉዞው ከተጀመረ 3 ዓመታት ገደማ በኋላ።

ስፓኒሽ እና ፖርቱጋላውያን በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን ጉዞዎችን መርተዋል። ደች ፣ ፈረንሣይ እና እንግሊዝኛ በ 17 ኛው እና በ 18 ኛው ክፍለዘመን ተከትለዋል። በ 1800 ገደማ የዓለም ዳርቻዎች እና ውቅያኖሶች በደንብ የታወቁ እና በትክክል በካርታዎች ላይ ተጭነዋል። የብዙዎቹ የአሜሪካ አህጉራት ፣ የአፍሪቃ እና የብዙ እስያ ውስጠ ግን አሁንም ብዙም አልታወቁም።

የአውሮፓ ቅኝ ግዛቶች በእስያ (ከ 16 ኛው እስከ 18 ኛው ክፍለዘመን)

በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው መቶ ክፍለዘመን በምስራቅ ማለትም በሕንድ ፣ በቻይና ፣ በጃፓን እና በደቡብ ምስራቅ እስያ ምንም ትልቅ የቅኝ ግዛት ግዛቶች አልተቋቋሙም። የእስያ ግዛቶች አሁንም ለማሸነፍ በጣም ጠንካራ ነበሩ። የአውሮፓ ቅኝ ግዛቶች ፣ ልክ እንደ ሕንድ ፣ በኋላ ብቻ ታዩ። አውሮፓውያን ፣ መጀመሪያ ፖርቱጋላዊው ከዚያም ደች ፣ እንግሊዝኛ እና ፈረንሣይ ወደ ንግድ መጡ። « ፋብሪካዎች » የሚባሉ የንግድ ልጥፎችን አቋቁመዋል። እነዚህ “ፋብሪካዎች” ከአውሮፓ የኢንዱስትሪ አብዮት ፋብሪካዎች ጋር አንድ አይደሉም። በምስራቅ “ፋብሪካዎች” በምስራቃዊ ንግድ ውስጥ ዕቃዎችን ለማከማቸት እና ለመለዋወጥ ቦታዎች ነበሩ። እስከ የኢንዱስትሪ አብዮት ድረስ ፣ አውሮፓ ያመረተው የእስያ ደንበኞች ለመግዛት የፈለጉት ብዙም አልነበረም። እስያ የራሷ ዕቃዎች ነበሯት እና የትኛውን ታመርታለች

በአውሮፓ አውሮፓ እንደ ቅመማ ቅመሞች ፣ የጥጥ ዕቃዎች ፣ ሐር እና በኋላ (ከቻይና) ሻይ ለመግዛት ፈልጎ ነበር። የአውሮፓ ነጋዴዎች እነዚህን የምስራቃዊ ዕቃዎች በወርቅ ወይም በብር መግዛት ነበረባቸው።

ፖርቱጋል ኢዲሱን ዓለም በቅኝ ግዛት ከመያዝ ይልቅ በአፍሪካ እና በእስያ ውስጥ ትርፋማ የሆኑ የንግድ ልጥፎችን አውታረመረብ ለማልማት የበለጠ ፍላጎት ነበራት። ፖርቱጋላውያን በእስያ ውስጥ የንግድ ልጥፎችን አቋቋሙ እና በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን አብዛኞቹን ትርፋማ የሩቅ ምስራቅ ንግድ ተቆጣጠሩ። ግን በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ለፖርቱጋላውያን ዋነኛው ድብደባ የመጣው ይህች አገር ከስድሳ ዓመታት በላይ በስፔን ስትታጠቅ ነበር። ይህ በእንዲህ እንዳለ ፣ በሩቅ ምሥራቅ የሚገኙት የፖርቱጋል ወደቦች በሌሎች ብሔሮች በተለይም በሥልጣን ጥመኛ ደች ተይዘዋል። የሆነ ሆኖ ፖርቱጋላውያን እንደ ማካዎ እና ጎዋ ያሉ ነጥቦችን መቆጣጠር ችለዋል። ደች ደግሞ የደች ኢስት ኢንዲስ (አሁን ኢንዶኔዥያ) ሆኑ ደሴቶችን ተቆጣጠሩ ፣ እንግሊዞች ደግሞ በሕንድ ውስጥ ጠንካራ ተጽዕኖ ሆኑ።

እንግሊዞች በሕንድ ውስጥ ጠንካራ መሠረት አግኝተዋል። በርካታ አስፈላጊ የብሪታንያ ቅኝ ግዛቶች እንዲመሰረቱ የንግድ ኩባንያዎች ነበሩ። በጣም ዝነኛ ከሆኑት የግብይት ኩባንያዎች አንዱ የእንግሊዝ ምስራቅ ህንድ ኩባንያ ነበር። በ 1608 የዚህ ኩባንያ ተወካይ ሕንድ ደረሰ። የእሱ ዓላማ ከአካባቢው ገዥዎች ጋር ለንግድ መብቶች ዝግጅት ማድረግ ነበር። በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ላይ ግን የእንግሊዝ ኢስት ሕንድ ኩባንያ በሰሜናዊ ሕንድ ውስጥ አብዛኛዎቹን ንግዶች ተቆጣጠረ። እንደ ቦምቤይ (የአሁኑ ሙምባይ) ባሉ ከተሞች ላይም ጽኑ አቋም ነበረው።

እንግሊዛውያን በደቡባዊ ሕንድ ከፍሎች ውስጥ የንግድ ማዕከላት ከፍተዋል የሚል ዜና ሲደርስባቸው መረበሽ ጀመሩ። እ.ኤ.አ. በ 1689 እንግሊዝ እና ፈረንሣይ ሕንድን እና ሀብታም ንግዱን ለመቆጣጠር አንድ ቀን እንደሚታገሉት ግልፅ ነበር።

በሙስሊሞች እና በሂንዱዎች መካከል የነበረው የሃይማኖት ግጭት ህንድን ለመከፋፈልም ረድቷል። ይህ ግራ የተጋባው ሁኔታ አውሮፓውያን የሕንድን ሀብታም ንግድ መቆጣጠር እንዲችሉ ቀላል አድርጎላቸዋል። ማንኛውም ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት በሌለበት አውሮፓውያን ከአካባቢያዊ ገዥዎች ጋር ስምምነት ማድረግ እና የሥልጣን ቦታዎችን ማግኘት ችለዋል። በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ የእንግሊዝ እና የፈረንሣይ የንግድ ኩባንያዎች በሕንድ ውስጥ መሠረት ነበራቸው።

የእንግሊዝም ሆነ የፈረንሳይ የንግድ ኩባንያዎች ሠራተኞች በሕንድ ውስጥ በተፈጠረው ረብሻ ተጠቅመዋል። የፈረንሳይ ነጋዴዎች አንዳንድ የሚጨቃጨቁትን የአከባቢውን ገዥዎች ይደግፉ ነበር ፤ የእንግሊዝ ነጋዴዎች ግን ከሌሎች ጎን ተሰልፈዋል። በመጨረሻም ዱፕሊክስ የተባለ ችሎታ ያለው ፈረንሳዊ አብዛኛው የደቡባዊ ሕንድ ራጃዎችን ወደ ፈረንሳይ ጎን ማሸነፍ ችሏል። በሌላ በኩል ሮበርት ክላይቭ የተባለ አንድ እንግሊዛዊ ወጣት በፈረንሳውያን የተደገፉ የህንድ ገዥዎችን ለማሸነፍ ተነሳ። ክሌቭ የ 300 ተወላጅ ወታደሮችን እና 200 የእንግሊዝን አነስተኛ ኃይል በመምራት የሕንድን ከተማ አርኮትን ተቆጣጠረ። አርኮትን እንደገና ለመያዝ ጥረት ቢደረግም ፤ ሌሎች የእንግሊዝ መሪ ኃይሎች ጠላትን እስኪያባርሩ ድረስ ክላይቭ ለ 54 ቀናት ቆየ። ክላይቭ ብዙም ሳይቆይ የብሪታንያ ኢስት ህንድ ኩባንያ የደቡባዊ ሕንድ ዋና አደረገው።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የሰባተኛው ዓመት ጦርነት በአውሮፓ ከተጀመረ ጀምሮ በካልካታ የሚገኙ እንግሊዛውያን የዚህን የንግድ ልጥፍ መከላከያ አሻሽለዋል። ይህ እርምጃ ለፈረንሳይ ወዳጃዊ የሆነውን የቤንጋል ግዛት ሕንዳዊ ገዥ አስቆጣ። ናዋብ እንደ ተጠራው 50,000 ሰዎችን ሰብስቦ ካልካታን ያዘ። ከዚያም የተቆጣው ናዋብ ከ 20 ጫማ ካሬ ቦታች በሆነ አነስተኛ ክፍል ውስጥ 146 የእንግሊዝኛ ትምህርቶችን ቆልፏል። በማግስቱ ጠዋት 123 እንግሊዞች “የካልካታ ጥቁር ጉድጓድ” ተብሎ በሚጠራው ውስጥ በመታፈን ሞተዋል።

ክላይቭ ዜናውን በሰማ ጊዜ ትንሽ ሰራዊት ወደ ካልካታ ሄዶ ከተማዋን እንደገና ተቆጣጠረ። በቀጣዩ ዘመቻ የናዋብ ጦር እንደ ክላይቭ ሃያ እጥፍ ይበልጣል ፤ ያም ሆኖ ክላይቭ በ 1757 በፕላስሲ የውጊያ ሜዳ ላይ የጠላትን ጦር አጠፋ። ኩባንያ።

በ 1763 በሰባቱ የዩራሮች ጦርነት ማብቂያ ላይ የሕንድ የእንግሊዝ ቁጥጥር ተጠናቅቋል። ይህ ቁጥጥር ግን በቀጥታ አልሠራም ነገር ግን በምሥራቅ ሕንድ ኩባንያ በአከባቢ ገዥዎች አማካይነት ተከናውኗል። ፈረንሳይ በሕንድ ውስጥ ጥቂት የንግድ ልጥፎችን አቆየች ፤ ግን ምሽጎች ወይም ወታደሮች የሉም።

የምስራቅ ህንድ ኩባንያ የተቋቋመው የንግድ ሥራን ለማካሄድ ብቻ ነው። በክሊቭ ድሎች ምክንያት ግን በታላቋ ብሪታንያ ከመኖር ይልቅ በሕንድ ውስጥ ብዙ ሰዎችን የመግዛት ሥራ ገጠመው። እ.ኤ.አ. በ 1784 የምስራቅ ህንድ ኩባንያ

በእንግሊዝ መንግስት ቁጥጥር ስር ተደረገ።

ፖርቱጋል ፣ ስፔን ፣ ሆላንድ ፣ ፈረንሳይ ፣ እንግሊዝ በአዲሱ ዓለም

ፖርቱጋል

በአዲሱ ዓለም ፖርቱጋል በካብራል ግኝት ምክንያት ብራዚልን ተናገረች። በ 1500 ካብራል የተባለ የፖርቱጋላዊ ካፒቴን 13 መርከቦችን ይዞ ከፖርቱጋል ተጓዘ። ዳ ጋማ ወደ ህንድ የሚወስደውን መንገድ ለመከተል ነበር። ነገር ግን ኃይለኛ ነፋሶች የኬብራልን መርከቦች ከአፍሪካ ምዕራባዊ የባሕር ዳርቻ ወደ ብራዚል ወደምንጠራው ወደ ደቡብ አሜሪካ ሀገር ምስራቃዊ ባህር ነፈሱ። በፍጥነት ካብራል ብራዚልን ለፖርቱጋል ተናገረች። ከዚያም እንደገና ወደ ምሥራቅ ዞሮ አፍሪካን እየዞረ ወደ ሕንድ ሄደ። ከዓመታት በኋላ የፖርቱጋል ቅኝ ገዥዎች በብዛት በብራዚል ሰፈሩ። ፖርቱጋሎች በብራዚል ውስጥ በሰፊው ጥቅም ላይ የዋለውን ቋንቋ እስከ ዛሬ ድረስ የቆዩበት ምክንያት ይህ ነው።

ስፔን

በ 16 ኛው መቶ ዘመን መጀመሪያ ላይ የስፔን አሳሾች በአብዛኛዎቹ በመካከለኛው አሜሪካ እና በደቡብ አሜሪካ ተሻገሩ። ከእነሱ በኋላ የአሸናፊ ሠራዊት እና ሰፋሪዎች ማዕበል መጣ።

በአዲሱ ዓለም ውስጥ ከስፔን በጣም አስፈላጊ ከሆኑት ጉዞዎች አንዱ በ 1519 ተጀመረ። በዚያ ዓመት 600 ያህል ስፔናውያንን ያዘዘው ሄርናንዶ ኮርቴስ ከኩባ በመርከብ ወደ ሜክሲኮ ወደ ምሥራቃዊ የባሕር ዳርቻ ተጓዘ። በባህር ዳርቻው ላይ ከወረደ በኋላ ሀብታሙ የአዝቴክ ሕንዶች በተወሰነ ርቀት ውስጥ ታላቅ ሥልጣኔን እንደ ገዙ ተማረ።

ኮርቴስ ሠራዊቱን ወደ አዝቴክ ዋና ከተማ በቴኖቲቲላን (አሁን ሜክሲኮ ሲቲ) ሄደ። እዚያ አዝቴኮች እና ንጉሠ ነገሥታቸው ሞንቴዙማ እንግዳ የሆኑትን ነጭ ጎብኝዎች እንደ አማልክት አድርገው ተቀበሉ። ነገር ግን ኮርቴስ ሞንቴዙማን በግዙት ወስዶ ግዛቱን በእሱ ቁጥጥር ስር አደረገው። ይህ ወደ መካከለኛው አሜሪካ የስፔን ወረራ እንዲመራ እና ሜክሲኮን በአዲሱ ዓለም ውስጥ ከስፔን በጣም አስፈላጊ መሠረቶች አንዱ አድርጓታል።

በ 1533 የስፔናዊው አሳሽ እና ድል አድራጊ ፍራንሲስኮ ፒዛሮ በአሁኑ ፔሩ በሚባለው የኢንካ ሕንዶች ሀብታም ግዛት ላይ ድል አደረገ።

በ 16 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ስፔናውያን በአሁኑ ጊዜ የዩናይትድ ስቴትስ ደቡባዊ ክፍል የሆነውን ዳሰሱ። በ 1539 በሄርናንዶ ደ ሶቶ የታዘዙ 600 ያህል ስፔናውያን ሠራዊት ከኩባ ወደ ፍሎሪዳ ምዕራባዊ የባሕር ዳርቻ ተጓዘ። ወርቅ ፍለጋ ፣ ይህ ጉዞ አሁን በጆርጂያ ፣ ደቡብ ካሮላይና ፣ ሶሜን ካሮላይና ፣ ቴነሲ ፣ አላባማ ፣ ሚሲሲፒ ፣ አርካንሳስ እና ሉዊዚያና ውስጥ ተጓዘ። ወርቅ አላገኙም ነገር ግን ወደ ሚሲሲፒ የደረሱ የመጀመሪያው አውሮፓውያን ሆኑ።

ሆላንድ

የደች ዌስት ህንድ ኩባንያ በአዲሱ ዓለም እና በምዕራብ አፍሪካ ለመገበያየት በ 1621 ተቋቋመ። እ.ኤ.አ. በ 1624 ኩባንያው የኒው ዮርክን ፣ የኒው ጀርሲን ፣ የኮኔቲኩትን እና የደላዌርን ክፍሎች ያካተተውን ኒው ኔዘርላንድን በቅኝ ገዛ። በ 1626 የደች ቅኝ ገዥዎች የማናሃታን ደሴት ከ 24 ዶላር ገደማ ለሚገዙ ዕቃዎች ከህንድ ገዙ። እነሱ ከአዲሱ ዓመት በፊት አምስተርዳም (አሁን ኒው ዮርክ ሲቲ) አቋቁመዋል።

ኔዘርላንድስ ከ 1652 እስከ 1674 ባለው ጊዜ ከእንግሊዝ ጋር ሦስት የባሕር ጦርነቶች አድርጋለች። ግን አልተሳካም። በዚህ ጊዜ ውስጥ ደች አሁን ሱሪናምን ከእንግሊዝኛ አሸንፈዋል ፣ እንግሊዞች ደግሞ ኒው ኔዘርላንድን አገኙ።

ፈረንሳይ

በሶሜን አሜሪካ ፍለጋ ውስጥ የፈረንሳይ ፀጉር ነጋዴዎች የመሪነት ሚና ተጫውተዋል። ለቢቨር ፣ ቀበሮ ፣ ሚንክ እና ለሌሎች ትናንሽ እንስሳት ቆዳዎች ይነግዱ ነበር።

በ 1603 ፈረንሳዊው አሳሽ ሳሙኤል ደ ሻምፓይን ወደ ሴንት ሎውረንስ ወንዝ የሚወስደውን መንገድ ተከተለ። ሻምፓሊን የኩቤክ ከተማን እንደ ፀጉር - የንግድ ልጥፍ በ 1608 አቋቋመ።

ፈረንሳዮች ቀጭን የሰፈራ መስመር ፣ የግብይት ልጥፎች እና ምሽጎች ከካናዳ ኩቤክ በሜክሲኮ ባሕረ ሰላጤ አቅራቢያ ወደ ኒው አርሊንስ ተበታተነው ነበር። እነዚህ በቅዱስ ሎውረንስ ሸለቆ ፣ በታላቁ ሐይቆች ዳርቻዎች ፣ በኦሃዮ እና በሚሲሲፒ ወንዞች ሸለቆዎች ላይ ነጠብጣብ ነበራቸው። ፈረንሳዮችም በዌስት ኢንዲስ ውስጥ አንዳንድ ደሴቶች ነበሯቸው። የኒው ፈረንሳይ ገዥ ዋና መሥሪያ ቤት (በሶሜን አሜሪካ የፈረንሳይ ሰፈሮች እና ወደቦች እንደተጠሩ) በቅዱስ ሎውረንስ ወንዝ ዳርቻ በኩቤክ ውስጥ ነበሩ። እስከ ዛሬ ድረስ ኩቤክ እንግሊዝኛ-ካናዳዊ ከመሆኑ የበለጠ የፈረንሳይ ካናዳ ነው።

እንግሊዝ

በሰሜን አሜሪካ የመጀመሪያው ቋሚ የእንግሊዝ ሰፈራ በቨርጂኒያ ውስጥ በጄምስታውን ደሴት በ 1607 ተመሠረተ። ፕላይማውዝ በአሜሪካ ውስጥ ሁለተኛው ቋሚ የእንግሊዝ ሰፈራ ነበር። ከእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን የተለዩ ወንዶች ፣ ሴቶች እና ልጆች ቡድን በአሁኑ ጊዜ ማሳቹሴትስ በሚባለው ደቡብ ምስራቃዊ ዳርቻ ላይ ቅኝ ግዛቱን በ 1620 አቋቋሙ።

የእንግሊዝ ቅኝ ገዥዎች ጄምስታውን እና ፕላይማውዝን ከሰፈሩ በኋላ ፣ የአትላንቲክ ባህር ጠረፍ ሰፊ ቦታዎች በቅኝ ግዛት ተያዙ። ቅኝ ግዛቶቹ በአጠቃላይ እንደየቦታው (1) የሰሜን ወይም የኒው ኢንግላንድ ቅኝ ግዛቶች ፣ (2) የመካከለኛው ቅኝ ግዛቶች እና (3) የደቡብ ቅኝ ግዛቶች።

የሰሜን ቅኝ ግዛቶች ኮከብነት ፣ ማሳቹሴትስ ፣ ኒው ሃምፕሻየር እና ሮድ ደሴት ነበሩ። የመካከለኛው ቅኝ ግዛቶች ደላዌር ፣ ኒው ጀርሲ ፣ ኒው ዮርክ እና ፔንሲልቬንያ ነበሩ። የደቡብ ቅኝ ግዛቶች ጆርጂያ ፣ ሜሪላንድ ፣ ሰሜን ካሮላይና ፣ ደቡብ ካሮላይና እና ቨርጂኒያ ነበሩ።

ሶስት ዋና ዋና የአሜሪካ ቅኝ ግዛቶች (1) ንጉሣዊ ፣ (2) የባለቤትነት እና (3) ኮርፖሬት ነበሩ። የንጉሣዊ ቅኝ ግዛት በንጉሱ ቁጥተኛ ቁጥጥር ስር ነበር። የባለቤትነት ቅኝ ግዛት በአንድ ታዋቂ ባለቤት ቁጥጥር ስር ነበር- ባለቤቱ ከንጉሱ በተሰጠው የገንዘብ ድጋፍ ፣ የድርጅት ቅኝ ግዛት እንደ አንድ ደንብ በአንድ ኩባንያ የአክሲዮን ባለቤቶች ከንጉሱ በተገኘው ቻርተር ስር ይንቀሳቀሱ ነበር። ሁሉም 13 የእንግሊዝ ቅኝ ግዛቶች ነበሩ።

እንደ የባለቤትነት ወይም የድርጅት ቅኝ ግዛቶች ተመሠረተ። በ 1775 የአሜሪካ የነፃነት ጦርነት በተጀመረበት ጊዜ ግን ስምንቱ ንጉሣዊ ቅኝ ግዛቶች ሆነዋል።

የቅኝ ግዛት ተቀናቃኞች እና ጦርነቶች

በ 16 ኛው መቶ ዘመን አጋማሽ ላይ ስፔናውያን በስፔን ንጉሥ ዳግማዊ ፊልፕስ ከብር የተሰየሙትን በርካታ ደሴቶችን በፊሊፒንስ ሰፈሩ። ነገር ግን የስፔን ደሴቶቹ የይገባኛል ጥያቄ በፖርቱጋል ተከራክሯል። ፖርቱጋል ቀድሞውኑ በአቅራቢያው በሚገኘው ሞሉካስ ውስጥ ነበረች እና የ 1494 የቶርዴሲላስን ስምምነትን ልትጠራ ትችላለች ፣ (ይህ ስምምነት የስፔን ግዛቶች በሚሆኑባቸው አካባቢዎች እና ፖርቱጋላዊ በሚሆኑት መካከል ድንበሮችን ያዋቀረ)። በ 1542 ግን አንድ የስፔን ጉዞ የስፔንን የይገባኛል ጥያቄ እንደገና አረጋገጠ እና አርሴፔላንውን የፊሊፒንስ ደሴቶች ብሎ ሰየመ። በ 1571 ስፔን ፊሊፒንስን ከ 300 ዓመታት በላይ ስትገዛ በማኒላ የቅኝ ግዛት ዋና ከተማ ተመሠረተ።

በ 1600 ዎቹ ውስጥ ደች እና እንግሊዞችም የእስያ ንግድን ከፖርቱጋሎች ተቆጣጠሩ። ደች ደች ኢስት ኢንዲስ (አሁን ኢንዶኔዥያ) ሆኑ ደሴቶችን ተቆጣጠሩ ፣ እንግሊዞችም በሕንድ ውስጥ ጠንካራ ተጽዕኖ ሆኑ። ደች ፣ እንግሊዝኛ እና ፈረንሳይ የላቲን አሜሪካን ክፍሎች በዋናነት ዌስት ኢንዲስን ተቆጣጠሩ።

እንግሊዝኛ እና ፈረንሳይ ወደ ካናዳ ክፍሎችም ተዛውረዋል። ኔዘርላንድስ ፣ እንግሊዝኛ እና ፈረንሳይ ዩናይትድ ስቴትስ የሆነችውን ክፍል ይገባሉ። እዚያም እንግሊዞች በመጨረሻ በ 1603 እና በ 1733 መካከል አሥራ ሦስት ቅኝ ግዛቶችን አቋቋሙ። በ 1424 ደች አሁን ኮኔቲከት ፣ ደላዌር ፣ ኒው ጀርሲ እና ኒው ዮርክ የሚባሉትን ክፍሎች ያካተተ አዲስ ኔዘርላንድስን ሰፈረ። እንግሊዞች በ 1664 ኒው ኔዘርላንድን ተቆጣጠሩ።

የአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን ቅኝ ገዥዎች ከገቡባቸው የባሕር ዳርቻ ተወላጅ አሜሪካውያን ሕዝቦች ጋር ጦርነት ገጠሙ። የአሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን የቅኝ ግዛት ጦርነቶች በተቃራኒው በአውሮፓ ውስጥ ብዙውን ጊዜ ተጀምረው የእንግሊዝን ቅኝ ግዛቶች በሰሜን አሜሪካ ከፈረንሳይ እና ከስፔን ግዛቶች ጋር አዛውረዋል። እነዚህ ግዛቶች ለእንግሊዝ ቅኝ ገዥዎች በርካታ ችግሮችን አስከትለዋል። የስፔን ፍሎሪዳ ከደቡብ ምሥራቅ ቅኝ ግዛቶች ባሪያዎችን ለማምለጥ መጠለያ ሰጠ። ፈረንሳይኛ ከኩቤክ ወደ ኒው አርሊንጎን የሰፈራዎች የውስጥ ቅስት ሠሩ። እንዲሁም ከአገሬው ተወላጅ አሜሪካውያን ጋር ግብይቶችን እና

ስምምነቶችን አደረጉ። የፈረንሳይ የግብይት ግዛት የእንግሊዝን ሰፈራዎች መስፋፋት እንቅፋት ሆኗል፤ እናም የፈረንሳይ እና የአሜሪካ ተወላጅ አጋሮቻቸው ጥንካሬ ለእንግሊዝ እና ለአሜሪካ ሰፋሪዎች የማያቋርጥ አሳሳቢ ነበር።

እንግሊዞች እና ፈረንሳዮች በተደጋጋሚ ተዋጉ-በንጉሥ ዊሊያም ጦርነት (1689-1697 ፣ (በአውሮፓ የአውግስቦርግ ሊግ ጦርነት በመባል የሚታወቅ)) ፣ በንግስት አን ጦርነት (1702-1713) ፣ (የስፔን ተተኪ ጦርነት)። የንጉስ ጊዮርጊስ ጦርነት (1744-1748) ፣ (የአስትሪያ ተተኪ ጦርነት) ፣ እና በፈረንሳይ እና በሕንድ ጦርነት (የሰባት ዓመት ጦርነት) ፣ በአሜሪካ ውስጥ በ 1754 ተጀምሮ በ 1763 በአውሮፓ ያበቃው። በሰሜን አሜሪካ ውስጥ ተከሰተ ፣ ፈረንሳዮች በአብዛኛዎቹ የአገሬው ተወላጅ አሜሪካውያን ድጋፍ አግኝተዋል።

የፈረንሳይ እና የህንድ ጦርነት (1754-1763) በብሪታንያ እና በፈረንሳይ መካከል ከላይ እንደተጠቀሰው ዓለም አቀፍ ተከታታይ ጦርነቶች (1689-1763) አጠናቀዋል። ሁለቱ የአውሮፓ ኃያላን መንግሥታት ከየአጋሮቻቸው ጋር በመተባበር የሰሜን አሜሪካን የበላይነት ለመሻት ጥረት አደረጉ። በእነዚህ ጦርነቶች ወቅት እንግሊዞች ከፈረንሳይ እና ከስፔን ተቀናቃኞቻቸው አንፃር ጥንካሬን አገኙ ፣ እና በፈረንሳይ ሕንድ ጦርነት ከቅኝ ገዥ ሚሊሻዎች በጠንካራ ዕርዳታ ፈረንሳዮችን ከዋናው አሜሪካ አባረሩ። በ 1763 ብሪታንያ ብቸኛ አውሮፓ ሆነች

በአትላንቲክ ውቅያኖስ እና በሚሲሲፒ ወንዝ መካከል በሰሜን አሜሪካ የንጉሠ ነገሥታዊ ኃይል። (የስፔን ፣ የፈረንሳይ አጋሮች ፣ ፍሎሪዳውን ሰጡ ፣ ግን የፈረንሳይ ጥያቄዎችን በኒው አርሊንስ እና በሚሲሲፒ ምዕራብ አገሮች ካሳ ወስደዋል)።

በፈረንሳይ ሕንድ ጦርነት ውስጥ የተገኘው ድል ለብሪታንያ ሰፊ የመሬት ግዛትን ቢሰጥም አዳዲስ ችግሮችንም አመጣ። በመጀመሪያ ጦርነቱ ውድ ነበር። ሁለተኛ ፣ የፈረንሳይ እና የስፔን ግዛት ማግኘቱ ለብሪታንያ አዲስ የአስተዳደር ሥራዎችን ሰጠ። ሰፋፊ መሬቶችን ብቻ ሳይሆን በዚያ የሚኖሩትን የፈረንሳይ ሰፋሪዎች እና የአገሬው ተወላጆችም አግኝተዋል።

የንግድ አብዮቶች እና በዓለም ንግድ ላይ የሚያሳድረው ተጽዕኖ

የአውሮፓ የባህር-በርድ ግዛቶች መሠረቶች በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለዘመን ላይ ተጥለዋል። በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን እነዚህ ግዛቶች ኃያላን ሆኑ። እነዚህን ግዛቶች ለመረዳት ወደ ክልላዊ አውታረመረቦች ወይም የዓለም ስርዓቶች መከፋፈል ጠቃሚ ነው። የዓለም ስርዓት የተለያዩ ባህሎች በንግድ እና በሌሎች መስተጋብሮች በኩል የሚዛመዱበት አካባቢ ነው። የዓለም ስርዓት ወሰኖች በማንም ሀገር በሚቆጣጠረው ክልል ብቻ የተገደቡ አይደሉም። አትላንቲክ ውቅያኖስ እንደ ሕንድ ውቅያኖስ የዓለም ሥርዓት ምሳሌ ነው።

ለአትላንቲክ ውቅያኖስ ፣ ሁለት በትክክል የተለዩ ፣ ግን የተገናኙ የዓለም ስርዓቶች አሉ። የሰሜን አትላንቲክ ስርዓት ምዕራባዊ አውሮፓ ፣ ሩሲያ ፣ ባልቲክ ፣ ስካንዲኔቪያ ፣ በኒውፋውንድላንድ እና በኒው ኢንግላንድ አቅራቢያ የተትረፈረፈ የዓሣ ማጥመጃ ቦታዎችን ፣ እና ካናዳ እና የአሜሪካ ሰሜናዊ ግዛቶች ያካተተ ነበር። ዋናዎቹ ምርቶች ጣውላ ፣ ዓሳ እና ሱፍ ነበሩ። የደቡብ አትላንቲክ ስርዓት በደቡብ እና በመካከለኛው አሜሪካ የስፔን ቅኝ ግዛቶች ፣ የብራዚል የፖርቱጋል ቅኝ ግዛት ፣ የካሪቢያን ፣ የምዕራብ አፍሪካ እና የደቡብ ቅኝ ግዛቶች ስኳር አምራች ደሴቶችን በሰሜን አሜሪካ ያጠቃልላል። በጣም ታዋቂ ምርቶች ብር ፣ ስኳር ፣ ትምባሆ ፣ አፍሪካውያን ባሮች ፣ እና ከ 1800 በኋላ ጥጥ ነበሩ።

የሰሜን አትላንቲክ የዓለም ስርዓት በሰሜን አሜሪካ በፈረንሳይ ፣ በደች እና በእንግሊዝ ቅኝ ግዛቶች ላይ በጣም ተማምኗል። በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ አካባቢ ፣ በተወዳዳሪ አውሮፓውያን መካከል ግጭቶች በዚያ አካባቢ ተባብሰዋል። በሰሜን አሜሪካ ምስራቃዊ ባህር ዳርቻ እንግሊዞች የደች አካባቢዎችን ተቆጣጠሩ ፣ እናም ፈረንሳዮች እና እንግሊዞች በተከታታይ

ጦርነት ውስጥ ገቡ። የፈረንሳይ እና የሕንድ ጦርነት የፈረንሳይ ሀሳቦች እና ተቋማት ሰሜን አሜሪካን እንደሚቆጣጠሩ ወስኗል።

በደቡብ አትላንቲክ የዓለም ስርዓት ባርነት እንደ የጉልበት ምንጭ ወሳኝ ነበር። የእፅዋት ስርዓት እንዲሁ በደቡብ አትላንቲክ ስርዓት ውስጥ ዋናው የግብርና ምርት ዓይነት ሆነ። በተለይ በካሪቢያን ደሴቶች እና በብራዚል በስኳር አምራች አካባቢዎች እና ጥጥ እና ትንባሆ አስፈላጊ በነበሩበት በሰሜን አሜሪካ በደቡብ ምስራቅ ቅኝ ግዛቶች ውስጥ የእፅዋት ስርዓት በጣም ታዋቂ ነበር።

በዓለም ዙሪያ ፣ በሕንድ ውቅያኖስ የዓለም ስርዓት ውስጥ የእንግሊዝ ኃይል እያደገ ነበር። በ 1600 ዎቹ ውስጥ ሕንድ ውስጥ መገኘቱን ያቋቋመው የእንግሊዝ ኢስት ሕንድ ኩባንያ ቀስ በቀስ መላውን የሕንድ ክፍለ አህጉር ተቆጣጠረ። ኩባንያው ይህንን ያከናወነው ከህንድ በተሰበሰበው ግብር የተከፈለውን በብሪታንያ መኮንኖች የታየውን የህንድ ጦር በመቅጠር ነው። ሕንድ እ.ኤ.አ. በ 1947 ነፃነቷን እስኪያገኝ ድረስ ይህ ሠራዊት በእስያ ውስጥ ዋናውን የእንግሊዝ ወታደራዊ መሣሪያ ሠራ።

በሕንድ ውቅያኖስ የዓለም ሥርዓት ውስጥ ንግድ በዋነኝነት በቅመማ ቅመም ፣ በሐር እና በሌሎች የቅንጦት ዕቃዎች ውስጥ ነበር። ይህ ንግድ ለሺዎች የነበረ ሲሆን ፣ ለእስያ አገራት ትልልቅ ፣ የተራቀቁ ገበያዎች ፣ የብድር ሥርዓቶች እና የማምረቻ ቴክኒኮችን የሚያሳዩ ኢኮኖሚዎች አሏቸው። ከ 18 ኛው የኢንዱስትሪ አብዮት በፊት

ምዕተ -ዓመት ፣ አውሮፓውያን እስያውያን የፈለጉትን እምብዛም አልፈጠሩም ፣ ስለሆነም ከአሜሪካ ብዙ ብር ስለያዙ ብቻ በሕንድ ውቅያኖስ የዓለም ስርዓት ውስጥ ለመሳተፍ ችለዋል።

እነዚህ ሁሉ ዕድገቶች ብሪታንያ በዓለም ውስጥ ዋነኛ የኢኮኖሚ እና የፖለቲካ ኃይል ሆና እንድትወጣ አስችሏታል። በባሕሩ ላይ ሳይከራከር ግራ ሲገባ ፣ እንግሊዞች ብዙውን ጊዜ መደበኛ የፖለቲካ ቁጥጥርን ሳያረጋግጡ መደበኛ ባልሆነ ተፅእኖ ሥልጣናቸውን ማራዘም ችለዋል ፣ ይህም የአስተዳደር እና የመከላከያ ወጪዎችን እና ኃላፊነቶችን ይጨምራል።

መደበኛ ያልሆነ ተጽዕኖ ለማሳደር የሚደረገው ግፊት የነፃ ንግድ ኢምፔሪያሊዝም በመባል ይታወቃል። ብሪታንያ ብዙ መደበኛ ቅኝ ግዛቶችን አለቋቋመችም ፣ ግን ኢኮኖሚያዊ ሀይላቸውን ለማሳደግ ሌሎች አገሮችን ተቆጣጠሩ። ብሪታንያ በእስያም ሆነ በላቲን አሜሪካ ውስጥ ብዙ መደበኛ ያልሆነ ኃይል አገኘች። የብሪታንያ ሀይል እና ተደማጭነት በጣም ሰፊ ስለነበር ታዋቂው አባባል “ፀሐይ በእንግሊዝ ግዛት ላይ አትጠልቅም” የሚል ነበር።

በአፍሪካ ያሉ ኔግሮች ወደ አዲሱ ዓለም ተጓዝተዋል

የአትላንቲክ ባሪያ ንግድ የተጀመረው አውሮፓውያን በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ በአትላንቲክ (ምዕራብ) የባህር ዳርቻ ወይም በአፍሪካ ላይ የንግድ ልጥፎችን ማስሰስ እና ማቋቋም ከጀመሩ በኋላ ነው። በምዕራብ አፍሪካ የመጀመሪያው የአውሮፓ ዋና ነጋዴዎች ቡድን ፖርቱጋሎች ነበሩ ፣ እንግሊዞች እና ፈረንሳዮች ተከትለዋል። በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለዘመን እነዚህ የአውሮፓ ቅኝ ገዥዎች በአትላንቲክ ውቅያኖሶች ማዶ በአዲሱ ዓለም (ሰሜን ፣ መካከለኛው እና ደቡብ አሜሪካ እና በካሪቢያን ደሴቶች) ንብረቶቻቸውን በማስፋፋት የእፅዋት እርሻን መከታተል ጀመሩ። የአውሮፓ ፍላጎቶች እንደ ስኳር ፣ ትምባሆ ፣ ሩዝ ፣ ኢንዶላ እና ጥጥ ያሉ ምርቶች እያደጉ ሲሄዱ እና ብዙ የአዲሱ ዓለም መሬቶች ለአውሮፓ አገልግሎት ሲገኙ ፣ የእፅዋት ጉልበት ፍላጎት ጨምሯል።

ቀደም ሲል በባሪያ ንግድ ውስጥ የተሳተፉ የምዕራብ እና ምዕራብ ማዕከላዊ አፍሪካ ግዛቶች አውሮፓውያንን ከአትላንቲክ ማዶ ወደ ውጭ ለመላክ ለአፍሪካውያን ባሮች ሰጡ። አፍሪካውያን በአውሮፓውያን ሠራተኞች (ለትሮፒካል በሽታዎች ተጋላጭ ከሆኑት) እና ተወላጅ አሜሪካውያን (አውሮፓውያን ከአውሮፓ ፣ ከእስያ እና ከአፍሪካ ካመጧቸው “ለአሮጌው ዓለም”

በሽታዎች በጣም ተጋላጭ ከሆኑ) በአዲሱ ዓለም በሐሩር እርሻዎች ላይ ረዘም ላለ ጊዜ መኖር ይፈልጋሉ። . እንዲሁም ከአፍሪካ የመጡ በባርነት የተያዙ ወንዶች እና ሴቶች በአውሮፓ ደረጃዎች ርካሽ ነበሩ። ስለዚህ አፍሪካውያን የአዲሱ ዓለም የእፅዋት ሥራ ዋና ምንጭ እና በመጨረሻም ብቸኛው ምንጭ ሆኑ።

ከአትላንቲክ የባሪያ ንግድ ያመቻቹ እና ተጠቃሚ ያደረጉ አፍሪካውያን የፖለቲካ ወይም የንግድ ልሂቃን ነበሩ ፣ በአጠቃላይ የአፍሪካ መንግስታት የገዢ አካል አባላት ወይም ትልቅ የንግድ ቤተሰቦች ወይም ተቋማት አባላት ነበሩ። አፍሪካ ሻጮች ባሪያዎችን ይዘው በምዕራብ ወደ ገበያዎች አመጧቸው። በእነዚህ ገበያዎች አውሮፓውያን እና አሜሪካውያን ገዢዎች ለሻጮቹ ጠቃሚ የሆኑ ጨርቆችን ፣ ብረትን ፣ ጠመንጃዎችን ፣ አረቄዎችን እና የጌጣጌጥ ዕቃዎችን ጨምሮ ለባሪያዎቹ ሸቀጦችን ከፍለዋል።

በባርነት የተያዙት አፍሪካውያን በአብዛኛው የጦር እስረኞች ወይም ከባሪያ ወረራ የተነሳ ምርኮኞች ነበሩ። በወረራ የተያዙ አፍሪካውያን በባሕር ዳርቻዎች ላይ ወደሚገኙ ገበያዎች አንዳንድ ጊዜ ለበርካታ መቶ ኪሎ ሜትሮች በደንብ በሚለብሱ ጎዳናዎች ላይ ተጓዙ።

ከ 15 ኛው አጋማሽ እስከ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ድረስ አውሮፓውያን እና አሜሪካውያን የባሪያ ነጋዴዎች ከምዕራብ እና ከምዕራብ ማዕከላዊ አፍሪካ በግምት 13 ሚሊዮን ባሪያዎችን ገዙ። አብዛኛዎቹ በፖርቱጋልኛ በሚመራው ብራዚል ውስጥ በአትላንቲክ ማዶ ተላኩ። የካሪቢያን ፣ የእንግሊዝ ፣ የፈረንሣይ ፣ የደች እና የዴንማርክ ደሴቶች; በስፔን ቁጥጥር ስር ያለ ደቡብ እና መካከለኛው አሜሪካ; እና የእንግሊዝ ሰሜን አሜሪካ ዋና መሬት (በኋላ አሜሪካ እና ካናዳ)። 65 በመቶ የሚሆኑት ባሪያዎች ወደ ብራዚል ፣ ኩባ ፣ ጃማይካ ፣ ሴንት አመጡ

ዶሚንጌ (አሁን ሄይቲ) ፣ እና ሌሎች የስኳር ቅኝ ግዛቶች። ብራዚል ብቻ 38 በመቶ ያህሉን አግኝታለች። ሰሜን አሜሪካ 6 በመቶ ገደማ አግኝታለች።

የባሪያ ንግድ ብዙ ሦስት ማዕዘን መስመሮችን ወስዷል። ከአንድ መንገድ በላይ ከአውሮፓ የመጡ መርከቦች የተመረቱ ዕቃዎችን ወደ ምዕራብ አፍሪካ የባሕር ዳርቻ አጓጉዘዋል። እዚያም ነጋዴዎች ዕቃውን ለባሪያ ይለውጡ ነበር። በመቀጠልም ባሪያዎቹ በአትላንቲክ ውቅያኖስ ተሻግረው ወደ ዌስት ኢንዲስ ተሸከመው ለከፍተኛ ትርፍ ተሸጠዋል። ይህ የመንገዱ ክፍል መካከለኛ መተላለፊያ ተብሎ ይጠራ ነበር። የአትላንቲክ ማቋራጫ በባሕር ላይ በደንብ ባልተመገቡ ፣ በሠራተኞቹ እጅ የሚደርስባቸው በደል እና በበሽታዎች በቀላሉ በሚዛመቱባቸው ጠባብ ማከማቻዎች ውስጥ ለባሪያዎች የማታ ውጊያ ነበር። ወደ አዲሱ ዓለም በሚጓዙበት ጊዜ ከ 1.5 እስከ 2 ሚሊዮን ባሪያዎች እንደሞቱ የታሪክ ምሁራን ይገምታሉ።

ማጠቃለያ

በ 14 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለዘመን መካከል ምዕራብ አውሮፓ ታላቅ እና ፈጣን ለውጦችን አገኘ። ብዙዎቹ እነዚህ ለውጦች ከመማር ዳግመኛ መወለድ ወይም ከህዳሴው ጋር በሆነ መንገድ ተገናኝተዋል። በሕዳሴው ዘመን እድገት በጣም አስፈላጊ ነበር ፣ ስለሆነም አንዳንድ የታሪክ ምሁራን የመካከለኛው ዘመን ማብቂያ እና የዘመናችን መጀመሪያ ምልክት ነበር ይላሉ።

ሉተር የጀመረው እንቅስቃሴ አንዳንድ ጊዜ ፕሮቴስታንታዊ ተሐድሶ ወይም በአጭሩ ተሐድሶ ይባላል። የቅዱስ ሮማዊው ንጉሠ ነገሥት ለማድቀቅ ሲሞክር ሰፊ ተቃውሞ ነበር። የተቃውሙት ተቃዋሚዎች ተባሉ። የፕሮቴስታንት እንቅስቃሴ በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የካቶሊክ ቤተክርስቲያንን ለሁለት ክፍሏል። የፕሮቴስታንት መሪዎች የተለያዩ የተቃውሞ አብያተ ክርስቲያናትን አቋቋሙ። የሉተርን ልዩ ሃይማኖታዊ ትምህርት የሚከተሉ ሰዎች ሉተራን ተብለው ይጠሩ ነበር። ለሉተር ትምህርቶች በጣም ተለዋዋጭ እና ውጤታማ የፕሮቴስታንት አማራጭ ተከታዮቹ ካልቪኒስት በመባል የሚታወቁት የጆን ካልቪን ትምህርት

ነበር። ወደ ሮማ ካቶሊክ ቤተክርስቲያን የሚደረገው እንቅስቃሴ የካቶሊክ ተሃድሶ ወይም አንዳንድ ጊዜ ተቃዋሚ ተሐድሶ ይባላል።

በ 16 ኛው መቶ ዘመን በመካከለኛው ዘመን በመላው አውሮፓ የተለመደ በሆነው የሕይወት ጎዳና ላይ ጥልቅ ለውጦች ተደርገዋል። በነገሥታት አገዛዝ ሥር የተለዩ ብሔራት እየጠነከሩ መጥተዋል። እነዚህ ነገስታት በፊውዳል መኳንንት ላይ የበላይነትን ማግኘታቸው ብቻ ሳይሆን በቤተክርስቲያኒቱ ለረጅም ጊዜ የተጠየቀውን ስልጣን እና መብት ጥያቄ ውስጥ አስገብተዋል።

በሰፊ ደረጃ የፍለጋ እና ግኝት ጉዞዎች በፖርቹጋል እና በስፔን እንደ መሪ ሆነው በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው ክፍለዘመን ተካሂደዋል። ደች ፣ ፈረንሣይ እና እንግሊዝኛ በ 17 ኛው እና በ 18 ኛው ክፍለዘመን ተከትለዋል። በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን የዓለም ዳርቻዎች እና ውቅያኖሶች በደንብ የታወቁ እና በትክክል በካርታዎች ላይ ተጭነዋል። በአዲሱ ዓለም ግኝት ብዙም ሳይቆይ በቅኝ ገዢዎች ወረራ ተከተለ።

ጥያቄዎችን ይገምግሙ

I. ትክክለኛውን መልስ ምረጥ

1. መሪ ክርስቲያናዊ ሰብአዊነትን መለየት።

ሀ) ፔትራች እና ቦክካቺዮ ሐ) ዳንቴ እና ሰርቫንቴስ

ለ) ኢራስመስ እና ተጨማሪ መ) ማርሎዌ እና ሸክስፒር

2. የአቴንስ ፍሬስኮ ትምህርት ቤት ቀለም የተቀባበት

ሀ) ራፋል ለ) ማይክል አንጄሎ ሐ) ዳ ቪንቺ መ) ጊዮቶ

3. የሉተር እምነት ልብ ነበር

ሀ) የግዴታ ሽያጭ ለ) ጸጋ ሐ) በክርስቶስ ብቻ በማመን መጽደቅ መ) መልካም ሥራዎች

4. Anglicanism ን ያቋቋመው የትኛው የእንግሊዝ ገዥ ነው?

) ሄንሪ ስምንተኛ ለ) ሜሪ I ሐ) ኤድዋርድ ስድስተኛ መ) ኤልሳቤጥ I

5. በ 1066 ፣ በታሪክ ጦርነት ፣ አንግሎ ሳክሶኖች በ

ሀ) ኖርማንስ ሐ) እስኮትስ

ለ) ቫይኪንጎች መ) ስፔናውያን

6. የእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን የበላይ አለቃ መሆኑን የሚገልጽ ሕግ ያወጣው የትኛው የእንግሊዝ ገዥ ነበር?

ሀ) ሄንሪ VII ሐ) ኤድዋርድ ስድስተኛ

ለ) ሄንሪ ስምንተኛ መ) ኤልሳቤጥ I

7. በሩሲያ ውስጥ የትኛው ክስተት መጀመሪያ ተከናወነ?

- ሀ) የፖላንድ ወራሪዎች ሞስኮን ተቆጣጠሩ ለ) አስፈሪው ኢቫን ትልቁን ልጁን ገደለ
- ሐ) ታላቁ ፒተር ሙሉ ኃይልን ተቆጣጠረ መ) የሶፊያ ፣ የኢቫን ቪ እህት ፣ እንደ ገዢ ገዢዎች

8. የ Hohenzollern ቤተሰብ መነሳት ታሪክ ታሪክ ነው

- ሀ) አስትሪያ ሐ) ፕሩሺያ
- ለ) ሩሲያ መ) ቅዱስ የሮማ ግዛት

9. በፈረንሳይ እና በእንግሊዝ መካከል የ መቶ ዓመታት ጦርነት (1337-1453) ውጤት የትኛው ነው?

- ሀ) በሁለቱም አገሮች የመኳንንቱን ኃይል አዳከመ ለ) በሁለቱም አገሮች ማዕከላዊ መንግሥትን አጠናክረ
- ሐ) የፈረንሳይ አንድነት መነሣቱን አመልክቷል መ) ሁሉም ሊሆኑ የሚችሉ መልሶች ናቸው

10. ከሚከተሉት መሪዎች ፍለጋን ለማበረታታት ብዙ የሠራው የትኛው ነው?

- ሀ) የአራጎን ልዑል ፈርዲናንድ ሐ) የፖርቱጋል ልዑል ሄንሪ
- ለ) የካስቲል ልዑልት ኢዛቤላ መ) የእንግሊዝ ኤድዋርድ III

II. የአምድ 'ን' ን ንጥሎች ከ 'ለ' ስር ከተገቢው ጋር ያዛምዷቸው

1. ዘምስኪ ሶባር ሀ) ብራዚልን ለፖርቱጋል አገኘች
2. ሻጮች ለ) የሰባተኛው ዓመት ጦርነት (1754-1763) በፈረንሳይ እና በብሪታንያ መካከል
3. “ፋብሪካዎች” ሐ) በሩሲያ ውስጥ የመሬት ምክር ቤት
4. ሮበርት ክላይቭ መ) ለስፔን ኢንካዎችን ድል አደረገ
5. ካብራል ሠ) የአዝቴኮች ንጉሠ ነገሥት
6. Tenochtitlan ረ) እቃዎችን ለማከማቸት እና ለመለዋወጥ ቦታ የምስራቃዊ ንግድ።
7. ሞንቴዙማ ሰ) የመሠረተው ፈረንሳዊ አሳሽ ኩቤክ
8. ፍራንሲስኮ ፒዛሮ ሸ) በፕራሺያ ውስጥ በዘር የሚተላለፉ ባላባቶች
9. ሻምፕሊን i) እሱ የእንግሊዝ ምስራቅ ህንድን አደረገ የደቡብ ሕንድ የኩባንያ ጌታ።
10. የፈረንሳይ እና የህንድ ጦርነት j) የአዝቴኮች ዋና ከተማ

ምዕራፍ ሰባት

የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 ዓ.ም.

መግቢያ

የዛግዌ ሥርወ መንግሥት መውደቅ በ 1270 ዓ.ም አካባቢ <ሰለሞናዊ> ሥርወ መንግሥት ተብሎ ወደ አዲስ ሥርወ መንግሥት ሥልጣን መጣ። ይህ ሥርወ መንግሥት የዘር ሐረጎቻቸውን ከጥንት የእስራኤል ነገሥታት መመርመር ጀመረ። ቀስ በቀስ የፖለቲካ ማዕከሉን ከላሊበላ ወደ ሰሜን ሸዋ አዛውሯል።

ከ 1270 ጀምሮ ያለው ዘመን በአጠቃላይ በኢትዮጵያ ታሪክ የመካከለኛው ዘመን ተብሎ ይታወቃል። የመካከለኛው ዘመንን ወይም በጥንታዊውና በዘመናዊው የኢትዮጵያ ታሪክ መካከል ያለውን ዘመን ለማመልከት ነው። ይህ ወቅት በርካታ እድገቶችን ተመልክቷል። በሰሜን ሸዋ ከማዕከሉ ጀምሮ የክርስቲያን መንግሥት ግዛቶች በተለያዩ አቅጣጫዎች ማስፋፋት ጀመረ። ቀጠናውን ቀደም ብሎ ያስተዋወቀው እስልምና በአፍሪካ ቀንድ የውስጥ ክፍል ውስጥ በተለይም ከኤደን ባሕረ ሰላጤ የባሕር ጠረፍ ውስጥ ትልቅ ዕረፍት ማድረግ ጀመረ። የኢስላም መስፋፋት የኢትዮጵያን ክልል ከኤደን ባሕረ ሰላጤ እና ከቀይ ባህር ጠረፎች ጋር ያገናኙትን የንግድ መስመሮች ተከትሏል። በእነዚህ የንግድ መስመሮች ላይ ያሉ ማህበረሰቦች በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ ተከታታይ የሙስሊም ግዛቶችን አቋቁመዋል።

ከክርስትና እና ከሙስሊም ግዛቶች በተጨማሪ ሕዝቦች የተለያዩ ባህላዊ ሃይማኖቶችን በሚፈጽሙበት በክልሉ ደቡባዊ እና ምዕራባዊ ክፍሎች የተለያዩ ግዛቶችም ነበሩ። የጥንቱን የአይሁድ እምነት የሚከተሉ ፈላሻዎች በክልሉ ውስጥ ሌላ የሰዎች ቡድን ነበሩ።

በአጠቃላይ በመካከለኛው ዘመን የኢትዮጵያ ክልል እና ቀንድ የተለያዩ ሃይማኖቶችን የሚከተሉ በርካታ ግዛቶችን እና ሕዝቦችን አቋቋሙ። በዚህ ክፍል የእነዚህን ግዛቶች እና ሕዝቦች ፖለቲካዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ባህላዊ ሕይወት እናያለን። በክልሉ ህዝቦች እና ግዛቶች መካከል ስላለው ፖለቲካዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ባህላዊ መስተጋብርም እንወያያለን።

ዓላማዎች

በዚህ ክፍል መጨረሻ ላይ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- በአሥራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ ኢጋማሽ እስከ 1529 ድረስ በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ያሉትን ግዛቶች ያብራሩ።
- በደቡብ ፣ በምሥራቅና በማዕከላዊ የኢትዮጵያ ክልሎች ያሉትን ሕዝቦች እና ግዛቶች ማወዳደር ፤
- ኢትዮጵያን እንደ ብዙ ባህል አገር እና የብዝሃነት ምድር ተብራራ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- ካፌች -ሕጋዊነት - የማከዝሚዝ ሥርወ መንግሥት - የሴዮን መስፋፋት አደረገ - ሞቴላሚ -ሚከሬች
- 'የነገሥታት ተራራ' - የአሞቲክ ግዛት - የዘይላ ወደብ - 'ተሃድሶ' -<ሰለሞናዊ> ሥርወ መንግሥት -ሱልጣንነት
- ታቶ - የዋላስማ ሥርወ መንግሥት

7.1. የሰለሞናዊ ሥርወ መንግሥት እና የክርስቲያን ሃይላንድ መንግሥት “ተሃድሶ”

ቀደም ሲል እንደተገለፀው የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ዋና ተቀናቃኞች ከአማራ ክልል የመጡ ናቸው። በእነዚያ ዘመናት የአማራ ክልል የአሁኑን ደቡባዊ ወሎ እና ሰሜን ሸዋ ነበር። በዘመኑ ክልሉ የዛግዌ ሥርወ መንግሥት ገዥ ነበር። ከነሱ በፊት እንደነበሩት የዛግዌ ነገሥታት ሁሉ ፣ የአማራ ገዥ መደብም በ 1270 አካባቢ የፖለቲካ ሥልጣንን ከቀዳሚዎቻቸው ወሰደ።

የአዲሱ ሥርወ መንግሥት መስራች ይኩኖ-አምላክ የሚባል የአካባቢው ገዥ ነበር። በ 1270 ሥልጣን ላይ የወጣው ይህ ሥርወ መንግሥት ራሱን <ሰለሞናዊ> ብሎ ጠራው። ይኩኖ-አምላክ እና ተከታዮቹ የዛጉዌ ገዥዎች ሕገ-ወጥ ናቸው በማለት ሕጋዊነታቸውን ለማስመሰል ይህንን ሥርወ መንግሥት ስም ወስደዋል። ይህንን ለማስረዳት የንግሥተ ሳባን እና የንጉሥ ሰለሞን አፈ ታሪክን ተጠቀሙ።

የንግሥተ ሳባ እና የንጉሥ ሰለሞን አፈ ታሪክ በአንድ ወቅት የኢትዮጵያ ንግሥት ናት የተባለችው ንግሥት ሳባ ወይም ነገሠ ሳባ የእስራኤልን ንጉሥ ሰለሞን እንደጎበኘች ያስረዳሉ። ወደ አገሯ ስትመለስ ንግሥቷቱ ቀዳማዊ ምኒልክ የተባለ ወንድ ልጅ ወለደች እንደ አፈ ታሪኩ ቀዳማዊ ምኒልክ የንግስት ሳባና የንጉሥ ሰለሞን ልጅ ናቸው። አፈ -ታሪኩ በተጨማሪም ቀዳማዊ ምኒልክ እና ዘሮቻቸው በኢትዮጵያ ነገሥታት ለረዥም ጊዜ እንደገዙና የኢትዮጵያ ገዥዎች የዚህ መስመር ቀጥተኛ ዘሮች መሆን እንዳለባቸው ይገልጻል።

አገው ዘራቸውን ከቀዳማዊ ምኒልክ ቤተሰብ ስላልያዙ የኢትዮጵያን ሕገ -ወጥ ገዥዎች ተደርገው ይቆጠሩ ነበር ፣ ይኩኖ አምላክ የፖለቲካ ስልጣን በ 1270 ሲቆጣጠር እሱን የሚያገናኝ የዘር ሐረግ በማቋቋም እራሱን እንደ ሕጋዊ ገዥ አድርጎ ለማስረዳት ሞከረ። በአክሱም ግዛት የመጨረሻው ንጉሥ በዲል ናኡል በኩል ለቀዳማዊ ምኒልክ ቤተሰብ። ስለዚህ ፣ እሱ “የጠፋውን ኃይል መልሻለሁ” አለ ፣ ስለሆነም የ <ሰለሞን> ሥርወ መንግሥት <ተሃድሶ>።

ግን ይህንን አፈ ታሪክ በቅርበት ስንመረምር ለእሱ ምንም ታሪካዊ ማረጋገጫ የለንም። ስለዚህ ፣ በአፈ ታሪክ ውስጥ እንመድበዋለን። ይኩኖ-አምላክ ግዛቱን ሕጋዊ ለማድረግ እና በእሱ አገዛዝ ላይ ማንኛውንም ዓይነት የፖለቲካ አመፅ አስቀድሞ ለመመርመር ይህንን ሥርወ-መንግሥት ስም ወስዷል። ግን እንደ አፈ ታሪክ እንኳን ፣ በወቅቱ በአጠቃላይ ተቀባይነት ስለነበረው እና የመንግሥት ስልጣን ሕጋዊነት በሙሉ በእሱ ላይ የተመሠረተ በመሆኑ በጣም አስፈላጊ ነበር። ከ 1270 ገደማ ጀምሮ እ.ኤ.አ በ 1974 አምባገነኑ ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ እስከገዛበት ጊዜ ድረስ በማዕከላዊው ግዛት ላይ ሥልጣን የያዙት ሁሉም የኢትዮጵያ ነገሥታት የዚህ ቤተሰብ ተወላጅ እንደሆኑ ይናገራሉ። ይህ ማለት <ሰለሞናዊ> ሥርወ መንግሥት ከ 700 ዓመታት በላይ የዘለቀ ነው ማለት ይቻላል።

ሆኖም ፣ የየኩኖ አምላክ ስኬት በአፈ ታሪክ አቤቱታው ላይ ብቻ የተመሠረተ አልነበረም። የእሱ ስኬት ኢኮኖሚያዊ እና ወታደራዊ ምክንያቶች ነበሩት። በዛግዌ ግዛት እና በቀይ ባህር እና በባህረ ሰላጤ መካከል ባለው ንግድ ውስጥ

የአደን የባህር ዳርቻዎች ፣ በአማራ ክልል የሚገኙ የክርስቲያን ማህበረሰቦች የመካከለኛውን ሚና ተጫውተዋል። የዐማራው የአካባቢው ገዥዎች እንደመሆናቸው መጠን ይኩኖ-አምላክ የንግዱን ትርፍ በብቸኝነት መቆጣጠር ነበረበት። ይኩኖ-አምላክ ከዛጉዌ ሥርወ መንግሥት የክርስቲያን ገዥዎች እና ነጋዴዎች እንዲሁም ከሸዋ ሙስሊም ነጋዴዎች ጋር የወዳጅነት ግንኙነቱን እንደጠበቀ ይታወቃል። ይህ ማለት በክልሉ ውስጥ ጠንካራ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ አቋም ነበረው። ይኩኖ-አምላክ ከንግዱ የተገኘውን ገቢ በመጠቀም ውጤታማውን ሠራዊት ገንብቶ የአገው አገዛዝን በመቃወም ይትባረክ የተባለውን የዛግዌ ሥርወ መንግሥት የመጨረሻ ንጉሥ አሸነፈ። ይኩኖ-አምላክ ስልጣን ለመያዝ ባደረገው ትግል የአማራን ክልል ህዝብ በአገው ላይ ለማነሳሳት ችሏል። ስለዚህ የየኩኖ-አምላክ ስኬት በሕጋዊነቱ ምክንያት አልነበረም። ይልቁንም እሱ በወታደራዊ ፣ በኢኮኖሚ እና በፖለቲካ ጠንካራ ነበር።

መጀመሪያ ላይ አዲሱ ሥርወ መንግሥት በሰሜን ሸዋ በሚገኝ ወረዳ በተጉለት ዙሪያ ማእከሉን አቋቋመ። በኋላ ግን በንጉሣዊው ፍርድ ቤት በሸዋን አምባ ምስራቃዊ ተራሮች ላይ ከክልል ወደ ክልል ተዛውሯል። አዲስ ያሸነፈውን ኃይል የማረጋገጥ ጉዳይ ወዲያውኑ ሥርወ መንግሥቱን ትኩረት የሰበጠ ነበር። ምክንያቱም አንዳንድ ጊዜ ይኩኖ አምላክ በ 1285 ከሞተ በኋላ ሥርወ መንግሥቱ ውስጣዊ የፖለቲካ አለመረጋጋትን መጋፈጥ ጀመረ። ለዚህ አለመረጋጋት አንዱ ምክንያት ወደ ዙፋኑ የመውረስ መደበኛ ሕጎች አለመኖር ነው። በዚህ ምክንያት የየኩኖ-አምላክ ልጆች እና ዘሮች በዚህ ጉዳይ እርስ በእርስ መዋጋት ጀመሩ። በተለይ ከ1294-99 ባለው ጊዜ መካከል የተከታታይ ችግር እጅግ የከፋ ከመሆኑ የተነሳ አምስት ተከታታይ ነገሥታት ወደ ሥልጣን መጡ።

የየኮኖ-አምላክ ዘሮች ሁሉ ወደ ዙፋኑ ከመጡ በኋላ በአምባ ግሽን በሚገኘው የንጉሳዊ እስር ቤት ውስጥ ተይዘዋል። የተራራው መተላለፊያዎች እና ኮረብታዎች በታማኝ ተዋጊዎች ተጠብቀዋል። ይህ ልኬት የተከታታይን ችግር ፈታ እና በመካከለኛው ዘመን የክርስቲያን መንግሥት ኃይልን ማጠናከሪያ አመቻችቷል።

ሌላው አፋጣኝ ትኩረት የተሰጠው ጉዳይ መንግሥቱ ከአጎራባች ክልሎችና ሕዝቦች ጋር ያለውን ግንኙነት መቆጣጠር ነው። ይኩኖ አምላክ (1270-85) ወደ ሥልጣን ሲመጣ ፣ የክርስቲያን መንግሥት ግዛት ማለት የዛግዌ ገዥዎች የቀድሞ ንብረቶች ብቻ ነበሩ ማለት ይቻላል። ይህ ግዛት በተለያዩ ግዛቶች እና ህዝቦች የተከበበ ነበር። በመንግሥቱ ምሥራቃዊ ፣ ደቡባዊ እና ደቡብ ምስራቅ ድንበሮች ውስጥ የተለያዩ የሙስሊም ሱልጣኔቶች ነበሩ። ፈላሻ በሰሜን ምዕራብ ድንበር ዳር ይኖሩ ነበር። ከፈላሻ በስተደቡብ በብዛት የአገው ቋንቋ ተናጋሪ የጎጃም መንግሥት ነበረ። የደቡባዊ እና ደቡብ ምዕራብ ድንበሮች በተለያዩ ግዛቶች እና ህዝቦች ተይዘው ነበር። በየኮኖ-አማልክ ዘመን መንግሥት መንግሥቱ ከጎረቤቶቹ ሁሉ ጋር ሰላማዊ ግንኙነት ነበረው። በወቅቱ በኢትዮጵያ ክልል እና በቀንድ ግዛቶች መካከል የኃይል ሚዛን አለ። ነገር ግን የየኮኖ-አምላክ የልጅ ልጅ የሆነው አምዴ ሴዮን (C. 1314-44) መነሳት የክርስትናን መንግሥት በመደገፍ የኃይል ሚዛኑን ማወክ ጀመረ። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን መንግሥት በአጎራባች ግዛቶች እና ሕዝቦች ላይ የግዛት መስፋፋት ጀመረ። አምዴ ሴዮን የመካከለኛው ዘመን ዘመን በጣም ተስፋፊ ንጉሥ ነበር። በዚህ ምክንያት ግጭትና ጦርነት እስከ 1529 ባለው ጊዜያትን መጨረሻ ድረስ የኢትዮጵያን ክልል እና የአፍሪካ ቀንድን ነካ።

በ (ሰለሞናዊ) ሥርወ መንግሥት መጀመሪያ ዘመን ፣ የመንግሥቱ ኢኮኖሚ በዋነኝነት የተመካው በተቀላቀለ እርሻ በተዛዛው በግብርና ላይ ነበር። አብዛኛዎቹ የማህበረሰቡ አባላት በትልቅ ቤተሰቦች የበለፀጉ ነበሩ። እንደነዚህ ያሉት ቤተሰቦች ለቤት ውስጥ ዓላማዎች ያገለገሉ ባሪያዎችን ያቆዩ ነበር። እንደ ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ስርዓት ፊውዳሊዝም ከአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ቅርፅ መያዝ ጀመረ። ይህ የሚታወቀው በዘመኑ ከተመዘገቡት መዛግብት ነው ፣ ይህም ለልዩ አገልግሎት በምላሶች ነገሥታት ለባለሥልጣናት ያደረጉትን የመሬት ስጦታ ያሳያል።

በክልሉ ደቡባዊ ክፍሎች የሙስሊም ሱልጣኔቶችን ድል ካደረጉ በኋላ በኢኮኖሚው ውስጥ ንግድ በጣም አስፈላጊ ቦታን ወስዷል። በዚህ ጊዜ ውስጥ ዘይላ ዳህላክን የውስጣዊ እና የውጭ ንግድ በር አድርጎ ሙሉ በሙሉ ተረክባለች። አብዛኛዎቹ የንግድ ዕቃዎች የመጡት ከኢትዮጵያ ክልል ምዕራባዊ እና ደቡብ ምዕራብ ክፍሎች ነው። ከንግድ ዕቃዎች መካከል ባሪያዎች ፣ የዝሆን ጥርስ እና ወርቅ ይገኙበታል። የደጋው አህሎች እና ፍራፍሬዎች በቀይ ባህር በሁለቱም ጎኖች ላይ በከፍተኛ ሁኔታ ተፈላጊ ነበሩ። የክልሉ ንግድ አሁንም በሙስሊም ነጋዴዎች ቁጥጥር ሥር ነበር። ከወጪና ገቢ ንግድ የተሰበሰበው ገቢ ለክርስቲያን ነገሥታት የገቢ ምንጭ ሆነ። የክርስትና ነገሥታትም በንግዱ ተሳትፈዋል። በነገሥታቱ ወኪሎች የሚመሩትን የካራቫን ነጋዴዎችን አደራጅተው የገንዘብ ድጋፍ አድርገዋል።

በአጠቃላይ በመካከለኛው ዘመን ወቅት ንግድ በጣም አስፈላጊ ሚና ተጫውቷል። በንግድ በኩል የተለያዩ የክልል ግዛቶች እና ሕዝቦች አንድ ላይ ተሰባስበው ኢኮኖሚያዊ የመደጋገፍን ስሜት አዳብረዋል። ንግድ በተለያዩ የማህበራዊ ኑሮ ዘርፎችም መስተጋብራቸውን አሳድሯል። ይህ በጦርነቶችም ሆነ በሰላማዊ ግንኙነቶች ረገድ ሊብራራ ይችላል። የክልሉን የረጅም ርቀት የንግድ መስመሮች በብቸኝነት የመያዝ ፍላጎት በክልሉ ተቀናቃኝ ግዛቶች መካከል ተደጋጋሚ ግጭቶችን አስከትሏል። በሌላ በኩል ፣ የኢትዮጵያን ክልል እና የአፍሪካ ቀንድን አቋርጠው የገቡት የንግድ መስመሮች በአካባቢው የተለያዩ ሕዝቦች መካከል የተለያዩ ማህበራዊ እና ባህላዊ እሴቶችን መለዋወጥ አስከትሏል።

ሌላው የዘመኑ እድገት የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ተጨማሪ መስፋፋት ነበር። ይኩኖ-አምላክ በሚነሳበት ጊዜ ቤተክርስቲያኑ ቀደም ሲል በትግራይ ፣ በዋግ ፣ በላስታ ፣ በአንጎት እና በአማራ በጥብቅ ተቋቁሟል። በመቀጠልም ቤተክርስቲያኑ ወደ ሸዋ ፣ ጎጃም እና በጣና ሐይቅ ዙሪያ ባሉ ክልሎችም ተስፋፋ።

መጠነ ሰፊውን የግዛት መስፋፋት ተከትሎ የመካከለኛው ዘመን የክርስቲያን ደጋ ደጋ መንግሥት በጣም አስፈላጊ ገጽታ የፊውዳልን የማምረት ሁኔታ ማጠናከሪያ ነበር። ይህ በዋናነት የፊውዳል አስተዳደር መፍጠር ነበር። ወደ ሕልውና የመጣውን

ሰፊ ግዛት ውጤታማ በሆነ መንገድ ለማስተዳደር ፣ ነገሥታት በዘር የሚተላለፉ አለቆችን እና ሹማምንቶችን አቆዩ። በአንዳንድ ክልሎች ቀደም ሲል የነበሩት የገዥ መደቦች በማዕከላዊው መንግሥት የቅርብ ክትትል በስልጣን ላይ እንዲቆዩ ተፈቅዶላቸዋል። በሌሎች ክልሎች ደግሞ አዲስ ባለሥልጣናት ከነገሥታቱ ተሾመው ብዙ ወታደሮች ይዘው ወደ አዲስ ድል በተደረጉ አካባቢዎች ተላኩ። እነዚህ ባለሥልጣናት ፣ አስተዳደራዊ እንዲሁም ወታደራዊ ፣ ከተሾሙባቸው የአከባቢው ሰዎች ግብር የመሰብሰብ መብት ተሰጥቷቸዋል። ይህ ሥርዓት የጉልት ሥርዓት ተብሎ ይጠራ ነበር። ጉልት በእረፍት እና በእረፍት መሬት ባለቤቶች ላይ ግብር የመክፈል መብት የማግኘት መብት ነበር። አባቶቻቸው ለረጅም ጊዜ መሬቱን የያዙ የቤተሰብ እና የጎሳ አባላት የመሬት አጠቃቀም የመሬት አጠቃቀም በዘር የሚተላለፍ መብት ነበር። ይህ ሥርዓት እስከ ሃያኛው ክፍለ ዘመን ድረስ የኢትዮጵያ ፊውዳሊዝም ዋነኛ መገለጫ ሆኖ ቆይቷል።

ይህ ሰው በእሱ ሥር ባሉ ገበሬዎች ላይ በርካታ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ መብቶችን አግኝቷል። ለምሳሌ ፣ ከእሱ በታች ካሉ ገበሬዎች በዓይነት ግብርችን የመሰብሰብ ኃላፊነት ነበረበት። እነዚህ እንደ ጥራጥሬዎች ፣ ከብቶች ፣ ማር ፣ ቅቤ ፣ ጨው ፣ የቤት መያዣ መሣሪያዎች ፣ ወዘተ የመሳሰሉትን ሊያካትቱ ይችላሉ። አብዛኛዎቹ እነዚህ ግብርች በባለ-ግሊት የተያዙ ናቸው እና ከፊሉ ወደ ላይኛው ወደ ማዕከላዊው ግዛት ይተላለፋል። እንዲሁም በእሱ ስር ያሉትን ሰዎች የሬሳ ወይም ነፃ የጉልበት ሥራን መጠቀም ይችላል። ከዚህም በላይ ባላጉል በክልሉ ውስጥ የሕግና ሥርዓትን የመጠበቅ ኃላፊነት አለበት። እንደ ዋና ዳኛ ሆኖ ለሕዝቦቹ አስተዳደራዊ ፍትሕ ሰጥቷል። በክልል ወይም በብሔራዊ ቀውስ ወቅት ከክልላቸው የክልል ጦርን ከፍ በማድረግ ሊያዝዝባቸው ይችላል።

በአጠቃላይ ፣ የጉልት ስርዓት በመካከለኛው ዘመን በክርስቲያን መንግሥት ውስጥ ሁለት በጣም አስፈላጊ ዓላማዎችን አገልግሏል። በመጀመሪያ ፣ ግዛቱ በወቅቱ የግዛት ስራዊት እንዲኖር ረድቷል። ምክንያቱም እያንዳንዱ ባለ-ጉልት ማለት ይቻላል ከክልል ወታደሮችን መመልመል እና ማዘዝ ኃላፊነት አለበት። በሁለተኛ ደረጃ ፣ በጣም

የወቅቱን ሰፊውን የክርስቲያን መንግሥት የማስተዳደር ሥራን ቀለል አደረገ። ግዛቱ በተለያዩ የደቂቃ ቁርጥራጮች ተከፋፍሎ እያንዳንዱ ባለ-ጉልት የክልሉን ሰላምና ደህንነት ጠብቋል።

ሌላው የመካከለኛው ዘመን ዘመን ዋና ገፅታ የንጉሣዊው ፍርድ ቤት ተንቀሳቃሽ ተፈጥሮ ነበር። በዘመኑ ሁሉ እንደ አክሱም ወይም ላሊበላ ያለ ቋሚ ዋና ከተማ አልነበረም። ይልቁንም ነገሥታቱ የሚንቀሳቀሱት ወይም በሚንቀሳቀሱ ዋና ከተሞች ውስጥ ነበር። በተለያዩ የጎራዎቻቸው ክፍሎች ውስጥ ተዘዋውረው የፍርድ ቤት ኃላፊዎቻቸው እና ወታደሮቻቸው ተከተሏቸው። በዚህ ጊዜ ገዳማቱ እና የተከበሩ ሰዎች በድንኳን ሲኖሩ ፣ ሌሎች የካም ተከታዮች ግን በጊዜያዊ ጎጆዎች ውስጥ ይኖራሉ። እንደ ቤተመንግስት እና ቤተመንግስት ያሉ ቋሚ መዋቅሮች አልነበሩም።

ትኩረት

የንጉሣዊው ፍርድ ቤት ከክልል ወደ ክልል የማይቋርጥ እንቅስቃሴ በከፊል የካምፕ ተከታዮች አቅርቦት ወይም አቅርቦት እጥረት እና በከፊል የማገዶ እንጨት እጥረት ነው። እነሱ ግን በፖለቲካ ምክንያት ማለትም በተለያዩ የንጉሠ ነገሥቱ ክልሎች ውስጥ ዓመፅን ለመቆጣጠር ተንቀሳቅሰዋል። ስለዚህ ፣ የዘመኑ አንፃራዊ ሰላምና መረጋጋት እንዲሁ በመካከለኛው ዘመን ነገሥታት የዚህ የፍተሻ ዘዴ ነው።

ለአብዛኛው የመካከለኛው ዘመን ክፍለ ዘመን ፍርድ ቤቱ በሸዋን አምባ ተራራ ምስራቅ ተራሮች ላይ ይንቀሳቀስ ነበር። በእርግጥ ፣ አንዳንድ ነገሥታት ከአስራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በኋላ ፣ በአንድ ክልል ውስጥ ለብዙ ዓመታት ለመቆየት ሞክረዋል። ለምሳሌ አጼ ዘርዓ ያዕቆብ (r. 1434-68) ደብረ ብርሃን ከተማን በ 1454 አግኝተው ከዚያ በኋላ ለአሥራ አራት ዓመታት ቆዩ።

7.2. የሙስሊም ግዛቶች በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 ድረስ

በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ የሙስሊም ሱልጣኔቶች ብቅ እንዲሉ ዋና ምክንያቶች ንግድ እና እስልምና ነበሩ። በክልሉ የሙስሊም መንግስታት መመስረትን ለማየት በመጀመሪያ እስልምናን ወደ ኢትዮጵያ እና ቀንድ ስለማስተዋወቅ እንወያይ።

ትኩረት

እስልምና ለክልሉ የቀረበው በሁለት ነጥቦች ማለትም በቀይ ባህር እና በኤደን ባህር ሰላጤ ዳርቻዎች ነው።

ሆኖም በአክሱምና በሙስሊም አረቦች መካከል የነበረው የወዳጅነት ግንኙነት በሁለቱ መካከል በቀይ ባህር ንግድ ላይ ወደ ተቀናቃኝነት ተቀየረ። ቀደም ብለን እንደገለጽነው እነዚህ ተፎካካሪዎች በስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ የአዱሊስ ወደብ እንዲወድሙ እና የዳህላክ ደሴቶች በሙስሊም አረቦች እንዲወረሩ አድርገዋል። እስልምናን ወደ ክልሉ ማስተዋወቅ የጀመረው ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ነበር።

በአጠቃላይ እስልምና በሁለት ዋና ዋና በሮች በኩል ወደ ክልሉ ዘልቆ ገባ። አንደኛው በሮች በቀይ ባህር ውስጥ ዳህላክ ደሴቶች ነበሩ። በ 702 የሙስሊም አረብ ደሴቶች በተቆጣጠሩበት ጊዜ ዳህላክ እና የቀይ ባህር የባህር ዳርቻ ክልሎች የመጀመሪያ የሙስሊም ልምዶቻቸውን ማግኘት ጀመሩ። የአረብ ሙስሊም ነጋዴዎች የአካባቢውን ህዝብ ወደ እስልምና የመለወጥ ሚና ተጫውተዋል። ሆኖም በሰሜናዊ ኢትዮጵያ ደጋማ አካባቢዎች ጠንካራ የክርስቲያን ማኅበረሰብ በመኖሩ ምክንያት እስልምና በዚያ አቅጣጫ ወደ ክልሉ ውስጣዊ ክፍል በተሳካ ሁኔታ ዘልቆ መግባት አልቻለም። ይልቁንም በዋናነት በቀይ ባህር ዳርቻ የባህር ዳርቻ ግዛቶች ላይ ብቻ ነበር።

ሁለተኛው ፣ ምናልባትም እስልምና ወደ ክልሉ ውስጣዊ ክፍል እንዲስፋፋ በጣም አስፈላጊው በር በአዴን ባሕረ ሰላጤ የባሕር ጠረፍ ላይ የሚገኘው የዘይላ ወደብ ነበር። ከክልሉ የውስጥ ክፍል በርካታ የንግድ መስመሮች ወደዚህ ወደብ አቅጣጫ ይሮጣሉ። እዚህም የሙስሊም አረብ ነጋዴዎች የእስልምና መስፋፋት ወኪሎች ነበሩ። በዘይላ የንግድ መስመር ወደ ውስጠኛው ክፍል በሚገቡበት ጊዜ እነዚህ ነጋዴዎች አንዳንድ ጊዜ ከደቡብ አረቢያ ያመጧቸውን ዕቃዎች በአካባቢው ከሚገኙ ዕቃዎች ጋር ለመለዋወጥ የሚያስችሏቸውን አስፈላጊ የገበያ ማዕከላት አቋቁመዋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ ከአካባቢው የአርብቶ አደር ማህበረሰቦች ጋር ከፍተኛ መስተጋብር በመፍጠር ቀስ በቀስ እስልምናን በመስበክ ሕዝቡን ወደ ሃይማኖታቸው መለወጥ ችለዋል። እንደሚታየው እስልምናን ከሐረር ፣ ከምሥራቅ ሸዋ ፣ ከወሎ ፣ ከባሌ ፣ ከአርሲ እና ከሌሎች የኢትዮጵያ የውስጥ ክልሎች ጋር በሰላም ያስተዋወቀው በዚህ ሂደት ውስጥ ነው።

እስልምና በክልሉ ውስጥ መግባቱ ፣ ከንግዱ ጋር ፣ በዘይላ የንግድ መስመር ወደ ሙስሊሙ ሱልጣኔቶች ወይም ግዛቶች ተከታታይ ወደ ውስጠኛው ክፍል እንዲቋቋም አድርጓል። እነዚህ ሱልጣኔቶች ብዙ ባህሪያትን በጋራ አካፍለዋል ፣ ለምሳሌ ፦

- ህዝባቸው የሙስሊም ማህበረሰብ ነበር።
- ገዥዎቻቸው የሃይማኖታዊም ሆነ የፖለቲካ ሀይሎችን ተጠቅመዋል።
- ለመብቃታቸው ዋና ምክንያቶች እስልምና እና ንግድ ነበሩ።
- አብዛኛዎቹ ሱልጣኔቶች በኢትዮጵያ ክልል ደቡብ ምስራቅ ቆላማ አካባቢዎች ውስጥ ነበሩ።
- ምንም እንኳን አንዳንድ ማህበረሰቦች የተቀላቀለ እርሻ ቢለማመዱም ፣ የሱልጣኔቶች ኢኮኖሚ በዋናነት በንግድ ላይ የተመሠረተ ነበር።

ከእነዚህ የተለመዱ ባህሪዎች ባሻገር ግን እያንዳንዱ ሱልጣኔት በራሱ ልዩ በሆነ መንገድ አደገ። እንደ አለመታደል ሆኖ በአንዳንድ የሱልጣኔቶች ታሪክ ላይ በቂ መረጃ የለንም። ሆኖም በአረቦች እና በክርስቲያን ምንጮች የተተዉት በሙሉ የመካከለኛው ዘመን የኢትዮጵያ ክልል ሙስሊም ግዛቶች ውስጣዊ ታሪክን እንደሚከተለው ለማሳየት ነው።

የሸዋ ሱልጣኔት

የሸዋ ሱልጣኔት በግዛቱ የአሁኑን ግዛት ሰሜናዊ ምስራቅ ኢጋማሽ በግምት ተቆጣጠረ። በኢትዮጵያ ክልል ውስጥ ጥንታዊው የሙስሊም መንግሥት ነበር። የሱልጣኔቱ የመጀመሪያው ገዥ ወደ ስልጣን የመጣው በ 897 ዓ.ም ገደማ የዚህ ሱልጣኔት ገዥ ሥርወ መንግሥት ማክዙሚት ነበር። ማክዙሚት ከደቡብ አረቢያ ከማክዙሚ ጎሳ እንደተወለዱ ተናግረዋል። ገዢዎቹ

ሱልጣን የሚባለውን የሙስሊም ማዕረግ ተጠቅመዋል። በዚህ ምክንያት ሸዋ እንዲሁም ሌሎች በሱልጣኖች የሚገዙ የሙስሊም ግዛቶች ሱልጣኔቶች ተብለው ተሰይመዋል።

ለአብዛኛው ታሪክ የሸዋ ሱልጣኔት ከጎረቤቶች ጋር ጥሩ ግንኙነት አልነበራትም። ከጎረቤቶቹ አንዱ ከሸዋ በስተ ሰሜን ምዕራብ የነበረችው የዳሞት መንግሥት ነበረች። ለተወሰነ ጊዜ ዳሞት የበላይነቱን በሸዋ ላይ አስፋፋ። የሆነው ሆኖ የሸዋ ጠላት የከፋው ጠላት በሸዋ ምስራቃዊ ጠረፍ የኢፋት ሱልጣኔት ነበር። የኢፋት ገዥዎች በሸዋ ላይ የማያቋርጥ ዘመቻ ይመሩ ነበር። በሱልጣኔቱ ላይ የንግስና መብታቸውን ለማራዘም ፈለጉ። በመጨረሻም የኢፋት ሱልጣኖች አንዱ በ 1280 ዎቹ አጋማሽ ላይ የሸዋን ሱልጣን ከስልጣን አውርዶ በመገደል የኢትዮጵያን ክልል ጥንታዊውን የሙስሊም ሱልጣኔት አስቆመ።

የዳህላክ ሱልጣኔት

ዳህላክ በቀይ ባህር ውስጥ ለሚገኙ የደሴቶች ቡድን የተለመደ ስም ነው። ደሴቶቹ ከማሳዋ ወደብ ብዙም አይርቁም። ከጥንት ጊዜያት ጀምሮ ደሴቶቹ በቀይ ባህር ከሰሜን ወደ ደቡብ ለሚጓዙ መርከቦች የመርከብ ወደብ ነበሩ። ዓረቦች በ 702 አዱሊስ ላይ ጥቃት ከሰነዙ እና ካጠፉ በኋላ በዳሃልክ ደሴቶች ላይ ሰፈራቸውን አቋቋሙ። በዚያን ጊዜ እስልምና በደሴቶቹ ውስጥ በጥብቅ ተቋቁሟል። በአሥረኛው ክፍለ ዘመን የበለፀገው የዳህላክ ሱልጣኔት ብቅ አለ።

የሱልጣኔቱ ኢኮኖሚ በንግድ እና በባህር ወንበዴዎች ላይ የተመሠረተ ነበር ፣ በኋላ ላይ ከሙስሊም ሱልጣኔቶች የጋራ ኢኮኖሚያዊ ባህሪዎች በስተቀር። ዘይላ ዋና የንግድ ማዕከል ሆና ከመምጣቷ በፊት ዳህላክ ለክልሉ ንግድ ትልቁ መውጫ ነበር።

ለአብዛኛው ሕልውና የዳህላክ ሱልጣኔት የሦስት ኃያላን መንግሥታትን ፣ ማለትም የግብፅን ፣ የየመንን እና የኢትዮጵያን የክርስቲያን መንግሥት ፍላጎት የሳበ ነበር። እያንዳንዳቸው በሱልጣኔቱ ላይ የበላይነታቸውን ለማራዘም ሞክረዋል። ሆኖም ፣ የዳህላክ ደሴቶች ገዥዎች ብዙውን ጊዜ ስጋቱን በዲፕሎማሲ እና በሕብረት አሸንፈዋል። በዚህ ምክንያት የአቶማን ቱርክ ድል በአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ያንን ነፃነት እስኪያበቃ ድረስ ነፃነታቸውን ጠብቀዋል።

የኢፋት ሱልጣኔት

የኢፋት ሱልጣኔት በአስራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ብቅ ያለ ይመስላል። ከሸዋን አምባ በስተምስራቅ በቆላማ አካባቢዎች። ዋላስማ በሚባል የአካባቢው ሙስሊም ገዥ ቤተሰብ ተመሠረተ። የየኮኖ-አምላክ ዘመን የነበረው አመር ዋላስማ በግዛቱ ዘመን ኢፋት በወታደራዊ እና በፖለቲካ ታዋቂነትን ያገኘ የመጀመሪያው የሱልጣኔቱ ገዥ ነበር። በዑመር ዋላስማ ኢፋት ክልል የሸዋ ሙስሊም ሱልጣኔትን ገዝቶ አካቷል።

በኢፋት ግዛት በኩል ዘይላን ከኢትዮጵያ ክልል ውስጣዊ ሁኔታ ጋር የሚያገናኝ ተከታታይ የንግድ መስመሮችን አለፈ። ይህ ስልታዊ አቀማመጥ ኢፋት የክልሉን ንግድ በብቸኝነት እንዲይዝ አስችሎታል። ከዚህ ጎን ለጎን የአካባቢው ማህበረሰብም ወደ እስልምና በብዛት ተቀይሯል። ይህ ኢፋት የኢትዮጵያ ክልል በጣም ኃያል የሙስሊም ሱልጣኔት እንድትሆን አስችሏታል። በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አጋማሽ ኢፋት ድንበሮቹ ላይ በሱልጣኔቶች ላይ የበላይነቱን አስፋፍቷል። አምዴ ስዮን በክርስትና መንግሥት ውስጥ ሥልጣን ከያዘ በኋላ ይህ ግርማ ሞገስ ተጠናቀቀ። በግዛቱ ዘመን ኢፋት ሳብረዲን በሚባለው ከጠንካራው ሱልጣን አንዱ ይዝ ነበር። ይህ ሱልጣን በቆላማ ቦታዎች የኢፋትን ሥልጣን ለመያዝ ብዙ ውጊያዎችን አድርጓል። ግን በመጨረሻ ተሸነፈ ፣ ከዚያ በኋላ ኢፋት የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ግዛት ሆነች።

የህድያ ሱልጣኔት

ሃዲያ በመካከለኛው ዘመን ከኢትዮጵያ ክልል ሱልጣኔቶች አንዱ ነበር። ሱልጣኔቱ ስልጣን ሲይዝ አናውቅም። ሆኖም ሱልጣኔቱ በአምዴ ስዮን ዘመነ መንግሥት ለመጀመሪያ ጊዜ ተጠቅሷል። በዚያን ጊዜ ሱልጣኔቱ ከክርስትና መንግሥት ገዥዎች አንዱ ነበር።

በሙስሊም ሱልጣኔቶች መካከል ሃድያ የኢትዮጵያን ክልል እጅግ ምዕራባዊ ግዛት ተቆጣጠረ። የህድያ ምዕራባዊ ድንበሮች የጊቤን ወንዝ ነኩ። በደቡብ በኩል የሱልጣኔቱ ግዛት እስከ አዋሳ ሐይቅ የተዘረጋ ይመስላል ፣ በሰሜኑ ደግሞ በዝዋይ ሐይቅ ወደ ሰሜን ትንሽ ተዘርግቷል።

በመካከለኛው ዘመን የሙስሊም ሱልጣኔቶች ታሪክ ውስጥ አንዱ ችግር በሕዝባቸው የብሔር ማንነት ላይ የመረጃ እጥረት ነው። በህድያ ጉዳይ የዛሬው የህድያ ብሔረሰብ ቅድመ አያቶች ከሱልጣኔቱ መጀመሪያ ሰፋሪዎች መካከል መሆናቸው ይታወቃል። እንዲሁም እንደ ቡርጂ ፣ ካምባታ ፣ ቲምባሮ እና የአላባ ሕዝቦች ያሉ የአሁን ጎሳዎች ቅድመ አያቶች የመካከለኛው ዘመን የህድያን ህዝብ እንደነበሩም ተጠቁሟል።

የሀዲያ ኢኮኖሚ በዋነኝነት የተመካው በተቀላቀለ እርሻ ላይ ሲሆን አንዳንድ የሕዝቡ ክፍል ግን የእርብቶ አደርን ሕይወት ብቻ ነበር የሚመራው። ንግድ ለክልሉ ኢኮኖሚም አስተዋፅኦ አድርጓል። ሃዲያ ለክልሉ ዋና የባሪያ ምንጭ ነበር።

የህድያ ሱልጣኔት ሀብታም የተፈጥሮ ሃብት ባለቤት የነበረ ሲሆን በዋናነት በሰው ሃብት ሀብቱ ይታወቅ ነበር። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን ነገሥታት ለሐድያ ብዙ ትኩረት ሰጥተው በ 1330 ዎቹ መጀመሪያ ላይ ወደ ታዛዥነት ደረጃ ዝቅ አደረጉት። የሆነ ሆኖ ሃዲያ ሁል ጊዜ በክርስቲያን ነገሥታት ላይ ችግር ፈጥራ ነበር። ገዥዎቹ የጋራድ ማዕረግ ነበራቸው። ጋራድቶ በክርስቲያኖች ነገሥታት ላይ አልፎ አልፎ አመፁ። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን ነገሥታት አልፎ አልፎ የቅጣት ጉዞዎችን ያካሂዱ ነበር የህድያን የኃላፊነት ደረጃ ለመጠበቅ። በፖለቲካ ጋብቻ አማካይነት የሃድያን ገዥዎች ታማኝነት እስከማረጋገጥ ድርሰዋል። የታዋቂው የህድያ ጋራድ ልጅ ከዘርዓ ያዕቆብ ጋር ተጋብታ በክርስቲያን መንግሥት ፖለቲካ ውስጥ ዝነኛ ሴቶች ንግሥት አሌኒ ሆነች። ባይዴ ማሪያም እና ልብነ ድንግልም ከሃዲያ ልዕልቶች በይፋ ተጋብተዋል። ይህ ፖሊሲ ሌሎች የክርስቲያን ገዥ መደብ አባላት ተከትለዋል። ሆኖም ፣ ይህ የንግስና ጋብቻ የሃድያን ወታደርነት አልቀነሰም። የሃድያ የመጨረሻው አመፅ በሜርሳ አሮሞ በማስፋፋት ግፊት እየጨመረ በመምጣቱ ሳርሳ ደንገል (ና .1563-1597) ዘመነ መንግሥት ነበር።

የባሊ ሱልጣኔት

ባሊ ሌላው የኢትዮጵያ ክልል ሙስሊም ሱልጣኔት ነበር። ገዥዎችም የጋራድን ማዕረግ ተጠቅመዋል። ባሊ እንደ ግዛት ብቅ ስትል አናውቅም። ሱልጣኔቱ ከአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ሱልጣኔቱ በአምዴ ስዮን ቁጥጥር ስር በመጣበት በክርስትና ነገሥታት ታሪክ ውስጥ ተጠቅሷል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የባሊ ጋራድ እስከ አሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ለክርስቲያናዊው መንግሥት ግብር ከፍሏል።

ባሊ የኢትዮጵያን ክልል በጣም ደቡብ ክልል ተቆጣጠረ። በደቡብ ድንበር ካልሆነ በስተቀር ባሊ በተለያዩ የሙስሊም ሱልጣኔቶች ተከቦ ነበር። ከባሊ በስተ ሰሜን የዳዋሮ እና የሻርካ ሱልጣኔቶች ነበሩ። በምዕራብ ሀዲያ አለ ፣ የምስራቃዊው ድንበር በአዳል ሱልጣኔት ተይዞ ነበር። የባሊ ግዛት ደቡባዊ ወሰን በግልጽ አይታወቅም።

የባሊ የመካከለኛው ዘመን ህዝብ የተለያዩ ጎሳዎችን ያቀፈ ይመስላል። የአሁኑ የሲዳማ ብሄረሰብ ቅድመ አያቶች ከሱልጣኔው ሰፋሪዎች አንዱ ነበሩ። አንዳንድ የአሮሞ ሕዝብ ቡድኖች ደግሞ የባሊ ደጋማ ቦታዎችን ተቆጣጠሩ።

የሻርካ ሱልጣኔት

የአሁኑ የእርሲ አሮሞ ክልል የመካከለኛው ዘመን የሻርካ ሱልጣኔት ግዛት አካል ነበር። የሱልጣኔቱ ግዛት ሆኖ መቼ እንደወጣ አናውቅም። ነገር ግን ከአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ በኢማም አህመድ ኢብራሂም ጦር ቁጥጥር ሥር እስከነበረው

እስከ አስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ ሩብ ድረስ ለክርስቲያኑ መንግሥት እንደ ገባር ሆኖ ይኖር ነበር። ከመካከለኛው ዘመን የሻርካ ሰፋሪዎች አንዱ የአሁኑ የአላባ ሰዎች ቅድመ አያቶች ነበሩ። አንዳንድ የኦሮሞ ሕዝብ ቡድኖችም የመካከለኛው ዘመን የሻርካ ሕዝብ አካል ነበሩ።

የዳዋሮ ሱልጣኔት

ዳዋሮ ከአዋሽ በስተቀኝ በኩል ባለው ኢፋት ላይ የሚዋሰነው ከሸዋ በስተደቡብ ሲሆን ከጎረቤት የባሊ ግዛት ጋር ድንበር እስከሚያሳየው እስከ ዌብ ወንዝ ድረስ ደቡብ ድረስ ተዘርግቷል። ስለዚህ ዳዋሮ የአርሲ ክልልን ለማቅረብ በግምት ተዛመደ። የአሁኑ የሲዳማ ብሔረሰብ ቅድመ አያቶች በዳዋሮ ግዛት እንደሰፈሩ ይታወቃል። የአሁኑ የዳውሮ ሕዝብም መነሻውን ዳዋሮ ነው። በባህላቸው መሠረት በኢማም አህመድ ኢብራሂም ጦርነቶች ምክንያት አሁን ወዳለው ግዛታቸው በአም ወንዝ ዙሪያ ለመንቀሳቀስ ተገደዋል።

የደራ ሱልጣኔት

ደራ በዳዋሮ እና በባሊ ሱልጣኔቶች መካከል ከአዋሽ ወንዝ በስተምሥራቅ የምትገኝ በጣም ትንሽ ሱልጣኔት ነበረች። በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ የባሊ ሱልጣኔት በዴራ ላይ ያለውን ኃይል አስፋፋ። ነገር ግን በዓምዴ ስዮን ዘመን የክርስቲያን መንግሥት ኃይል በአካባቢው ሲበረታ የባሊ ልዕልና አብቅቷል። የክርስቲያን ነገሥታት ጠላት በሆነ የሙስሊም ሕዝብ መካከል ለመኖር ለተገደዱት ገዥ ለሆኑ መነኮሳት የስደት ቦታ አድርገው ይጠቀሙበት ነበር።

የፋትጋር ሱልጣኔት

የፋትጋር ሱልጣኔት በአስራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ አካባቢ ብቅ አለ። ሱልጣኔቱ በደቡባዊ ዝዋይ ሐይቅ እና በሰሜን በአሁኑ በቢሾፍቱ (ደብረዘይት) ከተማ መካከል ነበር። የፋትጋር ግዛት በሸዋ የሚገኙትን የምንጃር ፣ የሸንኮራ እና የአደአ ወረዳዎች ብዙ ወይም ባነስ አካቷል።

ፈትጋርም በአምዴ ስዮን ዘመን መንግሥት የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ሆነ። በኋላ በክርስቲያን መንግሥት በቀጥታ ወደሚገዛ አውራጃነት ተቀነሰ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ አውራጃው ለመቶ ዓመት ያህል የመንግሥቱ ማዕከል ሆነ።

የአርባባብ ሱልጣኔት

አርባቢኒ እኛ በጣም የምናውቀው ሱልጣኔት ነበር። እኛ ያለን መረጃ አል-ዑማሪ ከሚባል የአረብ ታሪክ ጸሐፊ የመጣበትን ቦታ ብቻ ነው። አል-ዑማሪ እንደሚለው የአርባቢኒ ሱልጣኔት በሀድያ እና ዳዋሮ ሱልጣኔቶች መካከል ከአዋሽ ወንዝ በስተ ደቡብ ነበር።

የአዳል ሱልጣኔት

የአዳል ሱልጣኔት በአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ አካባቢ ብቅ አለ። ኢፋት እና አዳል የጋራ ታሪክ አካፍለዋል። በአንድ ወይም በሌላ ጊዜ ሁለቱም ዋላስማ በሚባለው ተመሳሳይ ሥርወ መንግሥት ይገዙ ነበር። ኢፋት አንዴ ከተሸነፈች እና የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ከሆነች በኋላ የገዥው መደብ በሁለት ቡድን መከፋፈል ጀመረ። የመጀመሪያው ቡድን ፣ የነጋዴው ክፍል ፣ በኢፋት ላይ የክርስቲያን መንግሥት ሥልጣንን እውቅና ለመስጠት ወሰነ። ሁለተኛው ቡድን ታጣቂው ከንፍ ግን ይህንን የክርስቲያን የበላይነት በመቃወም የጠፋውን የኢፋት ነፃነት ለመመለስ ቆርጦ ተነስቷል። ኢፋት ወደ ክርስትያን ፍርድ ቤት ቅርብ ስለነበር የሙስሊሞች ተቃውሞ ማዕከል ሆኖ ማገልገል አይችልም። ስለዚህ ይህ ታጣቂ ቡድን ወደ 1380 አካባቢ የአዳል ሱልጣኔትን ወደመሰረቱበት ወደ ደቡባዊ ምስራቅ ቆላማ አካባቢዎች በመመለስ አዲስ መሠረት ለመመስረት ወሰነ። የአዳል የመጀመሪያ ማዕከል ከሐረር በስተ ደቡብ ምስራቅ ዴከር ሲሆን በኋላም ወደ ሐረር ተዛወረ።

የዋላስማ ቤተሰብ ሥልጣኑን በአዲሱ ማዕከል ለማዋሃድ ብዙ ጊዜ አልፈጀበትም ፣ ከዚያ በኋላ ሱልጣኖቻቸው በክርስትና መንግሥት ድንበሮች ላይ ሌላ ወታደራዊ ጥቃት ጀመሩ። ከዑመር ዋልስማ ተተኪዎች መካከል ዳግማዊ ሃቃዲን እና ሳኦዳዲን

በአምዴ ስዮን ልጅ እና ተተኪው በሰፋ አራድ (አር. 1344-71) ላይ በማመጣቸው ተቃውሞአቸውን ከአዳሌ ማእከላቸው ቀጥለዋል። ጥቃቱ በተለይ በጠንካራ የአዳል ሱልጣኖች አንዱ በሆነው በአሕመድ ባድላይ ዘመን ነበር። በዘመኑ ክርስቲያናዊ ንጉሣቸው ዘርአ ያዕቆብ (ቁጥር 1434-1468) ላይ ተከታታይ ወታደራዊ ዘመቻዎችን መርቷል። ከመጀመሪያው ስኬት በኋላ ግን ባድላይ በመጨረሻ በ 1445 ሙሉ ሽንፈት ደርሶበታል። ይህ ውጊያ ተከትሎ የአዳልም ሆነ የክርስቲያን መንግሥት የውስጥ ድክመት እያደገ ሄደ። የክርስቲያን መንግሥት ከድክመቱ አላገገመም። ነገር ግን አዳል በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አስርት ዓመታት ውስጥ ተመልሶ የክርስትናን መንግሥት በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ እንደ የበላይ ኃይል ተከቷል።

7.3. በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ የአሞቲክ ግዛቶች እስከ 1529 ድረስ

እስካሁን ድረስ ማህበረሰቦቻቸው በብዛት ሙስሊም እና ክርስቲያን በነበሩባቸው ግዛቶች ታሪክ ላይ ተወያይተናል። እንዲሁም የአይሁድ ሃይማኖትን የሚከተሉ ፈላሻዎችን ጠቅሰናል። ማኅበረሰቦቻቸው በዋናነት ባህላዊ ሃይማኖትን የሚከተሉ ግዛቶችም ነበሩ።

የዳሞት መንግሥት

ዳሞት በኢትዮጵያ ክልል ውስጥ ካሉ አንጋፋና ጠንካራ ግዛቶች አንዱ ነበር። ለአብዛኛው ታሪክ ዳሞት በግምት የኢትዮጵያን ክልል ምዕራባዊ እና ደቡብ ምዕራብ ክፍል ተቆጣጠረ። የክልሉ ምስራቃዊ ክፍል ምናልባት አሁን የቤኒ ሻንጉል-ጉሙዝ ክልላዊ መንግስት ግዛት የሆነውን አካትቶ ሊሆን ይችላል። የመንግሥቱ ሰሜናዊ ድንበር እስከ ዛሬ ሰሜናዊ ሸዋ ድረስ የተዘረጋ ሲሆን ዳሞትም የሸዋን ማዕከላዊ እና ደቡባዊ ክፍሎች አካቷል። ከአባይ ሸለቆ በስተደቡብ የሚገኝ ሰፊ ክልል ደግሞ የዳሞት ግዛት አካል ነበር።

የዳሞት መንግሥት መቼ እንደተፈጠረ አናውቅም። ሆኖም የመንግሥቱ ታሪክ ወደ አክሱም ዘመን ይመለሳል። በዚያን ጊዜ ዳሞት በአክሱም ገበያ እና በቀይ ባህር ዳርቻ ወደቦች በደረሰው በወርቅ ይታወቅ ነበር። በዘጠነኛውና በአሥረኛው መቶ ክፍለዘመን በአክሱም የክርስቲያን መንግሥት ደቡባዊ የፖለቲካ ዝንባሌ ወቅት የዳሞት መንግሥት የክርስቲያን መንግሥት ተጨማሪ መስፋፋት ላይ ጠንካራ ፈታኝ ይመስላል።

በኢትዮጵያ ክልል የዳሞት የበላይነት በዛጉዌ ዘመን ቀጥሏል። በወቅቱ የሙስሊም እና የክርስቲያን የንግድ ማህበረሰቦች ለንግድ ዕቃዎች ምንጮች በዳሞት መንግሥት ላይ ጥገኛ ነበሩ። ከዳሞት የንግድ ዕቃዎች አንደ ወርቅ ፣ ዝንጅብል እና ባሪያዎች እስከ አረብ ፣ ፋርስ ፣ ሕንድ ፣ ግብፅ እና ግሪክ ድረስ ወደ አገሮች ተልከዋል። ማህበረሰቦቹ በባህር ዳርቻ እና በመንግሥቱ መካከል እንደ መካከለኛ ሆነው አገልግለዋል። ስለዚህ ንግድ ከዳሞት መንግሥት ጋር ባላቸው ግንኙነት ዘይቤ ላይ ተጽዕኖ አሳድሯል። በዚህ ረገድ የጋራ ጥቅም አብዛኛውን ጊዜ ሰላማዊ ግንኙነቶችን ጠብቆ እንዲቆይ አድርጓል። ዳሞት ግን በማኅበረሰቦቹ የንግድ ጉዳይ ጣልቃ የገባባቸው አጋጣሚዎች ነበሩ። በእንደዚህ ዓይነት አጋጣሚዎች ማህበረሰቦች የዛግዌ ነገሥታት በእነሱ ምትክ ጣልቃ እንዲገቡ ግፊት ያደርጉ ነበር። በእንዲህ ዓይነት ግፊት አንድ የዛግዌ ንጉሥ ወደ ዳሞት ወታደራዊ ዘመቻ ወደ አስራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ አመራ። እንደ አለመታደል ሆኖ ጉዞው በዛጉዌ ንጉስ ሙሉ በሙሉ ተሸንፎ ነበር። ይህ የሚያሳየው ዳሞት በዚያ ዘመን እንኳን አዋጭ ሁኔታ እንደነበረ ያሳያል።

ከዳሞት ነገሥታት መካከል ሞታላሚ በዘመኑ መዛግብት ውስጥ ዘወትር ይጠቀሳል። ዳሞት በዚህ ንጉስ ዘመን የሥልጣኑን ከፍተኛ ደረጃ ላይ የደረሰ ይመስላል። ለዚህ አንዱ ማሳያ በሞጣላሚ እና በየኩኖ-አምላክ መካከል የከረረ ትግል ነው። ትግሉ በሸዋ ቁጥጥር ላይ ነበር። በትግሉ ሞታላሚ በመጨረሻ ተሸነፈ። ከዚህ ሽንፈት በኋላ ሞታላሚ በዳሞት ውስጥ እያደገ የመጣ የክርስትና ተጽዕኖ መጀመሩን ወደ ክርስትና ተለወጠ። ዳሞት ግን ከጊቤ ወንዝ በስተደቡብ ከምድር ጀምሮ እስከ 1316 ዓም ዓምደ ስዮን በመጨረሻ መንግሥቱን ሲቀላቀል ተቃውሞውን ቀጥሏል። በመቀጠልም ዳሞት የክርስትና መንግሥት ገዥ ሆነች እና እስከ አስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ ሜጫ አሮሞ በአካባቢው እስኪስፋፋ ድረስ መኖር ጀመረ። ሜጫ ሲደርስ ከዳሞት ሕዝብ ከፊሉ የአባይ ወንዝ ተሻግሮ ወደ ደቡብ ጎጃም ተሰደደ። በወቅቱ የሰፈሩት ወረዳ አሁንም ዳሞት ይባላል።

የካፋ መንግሥት

የመካከለኛው ዘመን የካፋ ግዛት ከጎጆብ ወንዝ በስተ ደቡብ ነበር። መንግሥቱ መቼ እንደተቋቋመ በትክክል አናውቅም። ሆኖም ፣ በአሥራ አራተኛው ክፍለ ዘመን የመንግሥቱን መነሳት የሚያመለክት ማስረጃ አለ።

የካፋ ህዝብ ራሱን ካፊች ብሎ ይጠራል። መነሻቸውን ሚንጆ ወደሚባል ሕዝብ ይመራሉ። ይህ የመጀመሪያው የካፋ ሕዝብ የካፋ ነገሥታት የመጡበት እንደ ንጉሣዊ ጎሣ ተደርጎ ይወሰዳል። የካፋ ዘውድ በቡሳሌ ውስጥ በዘር የሚተላለፍ ነበር

የሚንጆ ጎሳ ቤተሰብ። ነገሥታቱ ታቶ የሚባል ማዕረግ ይጠቀሙ ነበር። ወደ መንበሩ ሲገቡም የተለየ ስም ይዘው ነበር።

የመንግሥቱ አስተዳደር በክልል ገዥዎች በሚገዙት አውራጃዎች ተከፋፍሏል። ማዕከላዊው መንግሥት የሚመራው በመንግሥቱ ውስጥ ፍጹም ሥልጣን ባለው ንጉሥ ነበር። በመንግሥታዊ ሥርዓቱ ውስጥ በጣም ጠንካራ ኃይል ባለው ሚክሬች በተባለው በሰባት ምክር ቤት እርዳታ ተደረገለት።

የካፋ መንግሥት በመከላከያ ሥርዓቱ ይታወቅ ነበር። የመንግሥቱ ሰሜናዊ ድንበር በጎጆብ ወንዝ ተከላክለ። በክልሉ ሁሉ የጠላት መቅረቡን ለመመልከት በከፍታ ቦታዎች ላይ ማማዎች ተሠርተዋል። መንግሥቱ ለመከላከያ ዓላማዎች ድንበሮቻቸውን በመቆፈር ላይ በጣም የቆየ ባህል ነበረው። በጦርነት ጊዜ ተዋጊዎቹ የመንግሥቱ አቅም ባላቸው ሰዎች ሁሉ የተቀላቀለውን የሠራዊቱን ኒውክሊየስ አቋቋሙ።

የካፋ ግዛት በጣም ሀብታም አካባቢ ነበር። ኢኮኖሚያዊ በንግድ እና በግብርና ላይ ጥገኛ ነበር። መሬት የንጉሱ ንብረት ነበር። ሕዝቡ በከፍለ ሀገር ገዥዎች ተሰብስቦ ለንጉሱ ግምጃ ቤት የተላኩ ከብቶች ግብር ይከፍል ነበር። ንግድ ለካፋ ነገሥታት ሌላ የገቢ ምንጭም ፈጠረ። ከካፋ ዋና የንግድ ዕቃዎች ባሪያዎች ፣ የዝሆን ጥርስ ፣ ከብቶች ፣ ምስክ እና በኋላ ቡና ላይ ነበሩ። በእነዚህ ዕቃዎች የሚነግዱ ነጋዴዎች በመንግሥቱ በሮች ላይ ግብርና የጉምሩክ ክፍያ ይከፍሉ ነበር። በእንደዚህ ዓይነት ጠንካራ የውስጥ የፖለቲካ አካል ፣ መከላከያ እና ኢኮኖሚ ካፋ በ 1890 ዎቹ መገባደጃ ላይ በምኒልክ እስከተካተተበት ጊዜ ድረስ እንደ ነፃ መንግሥት ተረፈ።

የእናርያ መንግሥት

የመካከለኛው ዘመን የእናርያ መንግሥት ወዲያውኑ ከጎጆብ ወንዝ በስተ ሰሜን እና ከጊቤ ወንዝ የላይኛው ኮረብታ በስተ ምዕራብ ይገኛል። ይህ ግዛት መቼ እንደተፈጠረ አናውቅም። ነገር ግን ኤናሪያ በአክሱም ዘመን ማብቂያ ላይ በክርስትያን ነገሥታት ሰነዶች ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ ተጠቅሷል። በአሥራ ሦስተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ የክርስትና ተጽዕኖ ወደ ኤናሪያ ደርሷል። በመቀጠልም የክርስትናው ተፅእኖ እየጠነከረ ሄደ ፣ በመጨረሻም ኤናሪያ በአምዴ ሴዮን ዘመነ መንግሥት የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ሆነ።

ኤናሪያ ለክልሉ ንግድ ዋና የንግድ ዕቃዎች ምንጭ ነበር። ከሁሉም በላይ ከእናርያ ንጹህ ወርቅ እስከ ግብፅ ፣ ግሪክ እና ሮም ድረስ ወደ አገራት ተልኳል። ኤናሪያ እስከ አስራ ስድስተኛው ክፍለ -ዘመን ድረስ እንደ ወርቅ አስፈላጊ የወጪ ዕቃዎች ምንጭ ሆኖ ማገልገሉን ቀጥሏል።

የኋለኛው የእናርያ ታሪክ ከአሮሞ ሕዝብ ታሪክ ጋር በቅርበት የተሳሰረ ነበር። ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ጀምሮ የሜጫ አሮሞ መስፋፋትን አጥብቀው ከተቃወሙት መንግስታት አንዱ ኤናሪያ ነበር። ኤርኒያ ከአንድ መቶ ለሚበልጡ ዓመታት የሜጫ አሮሞን ተቃወመ። በመጨረሻም ከሜጫ ጎሳዎች አንዱ ሊሆንም በሚባል ጎሳ ተሸነፈ። በመቀጠልም ድል አድራጊዎቹ ሊሙሙ-ኤናሪያ የሚለውን ስም ወስደው የእናሪያን ህዝብ ለሜጫ አሮሞ ሙሉ በሙሉ ማዋሃዱን ያመለክታል።

የቢዛም መንግሥት

የቢዛም ግዛት በደቡብ ጎጃም ከሚገኘው የወምባርማ ወረዳ በተቃራኒ በአባይ ወንዝ ደቡባዊ ዳርቻ ላይ ነበር። የቢዛም ግዛት መቼ እንደተፈጠረ አናውቅም። ነገር ግን በክርስትና መንግሥት ቁጥጥር ሥር እስከ አስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ ነበር።

የቢዛም የመካከለኛው ዘመን ህዝብ የአሞቲክ ቋንቋ ቤተሰብ ተናጋሪዎች ነበር። ከእነሱ መካከል የአሁኑ የሺናሻ ብሔረሰብ ከመንግስቱ ሰፋሪዎች አንዱ ነበር። አልፎ አልፎ የባሪያ ወረራዎችን ወደ መንግሥቱ በሚመሩ የክርስቲያን ነገሥታት የቢዛም ሕዝብ በየጊዜው ይረበሽ ነበር። ይህ የቢዛም ህዝብ ቁጥር ቀንሷል። የሜጫ ኦሮሞ ወደ አስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ሲደርስ ፣ የተቀረው ህዝብ ከፊሉ አባባይ ተሻግሮ ወደ ጎጃም ተሰደደ። የ. ክፍል

ከኋላ የቀረው ሕዝብ ወደ ምዕራብ ወደ ቆላማ አካባቢዎች ያፈገፈገ ሲሆን ቀሪው ክፍል በሜጫ ኦሮሞ ተዋህዷል።

የወላይታ መንግሥት

የመካከለኛው ዘመን የወላይታ መንግሥት ከሀድያ ሱልጣኔት በስተደቡብ ነበር። መነሻውን ያገኘው ከጥንታዊው የዳሞት መንግሥት ነው። በዛጉዌ ሥርወ መንግሥት ዘመን መንግሥቱ ለመጀመሪያ ጊዜ ተጠቅሷል። በዓምዴ ስዮን ዘመነ መንግሥት ወላይታ የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ሆነች። ለንጉስ ይሻቅ በፈረስ ላይ ግብር ከፍሏል (ቁጥር 1413-1430)። በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ወላይታ በኢማም አህመድ ኢብራሂም ጦር ወረረ። ነገር ግን መንግሥቱ በሙስሊሞች ቁጥጥር ሥር አልወደቀም።

የወላይታ ነገሥታት የካውን ማዕረግ ተጠቅመዋል። ወላይታ እንደ ኢንሳይት ፣ በቆሎ ፣ ስንዴ ፣ ጉበስ ፣ ቡና ፣ ትንባሆ እና ጥጥ ባሉ የተለያዩ ምርቶች የበለፀገ በጣም ለም አካባቢ ነበር። በአጎራባች ክልሎች ካሉ ሌሎች ግዛቶች ጋር ሰፊ የግንኙነት መረብን ጠብቋል።

የወላይታ መንግሥት በተከታታይ በሦስት ሥርወ -መንግሥት ይገዛ ነበር። የመጀመሪያው ሥርወ መንግሥት ወደ ዛጉዌ ዘመን ማብቂያ አካባቢ ወደ ስልጣን መጣ። የሥርወ መንግሥቱ መሥራች ሞጣላሚ ሲሆን እሱም መጀመሪያ የዳሞት ንጉሥ እንደነበረ ይነገራል። ሁለተኛው ሥርወ መንግሥት ወደ ሥልጣን ሲወጣ ባይታወቅም ከቁጫ መጥቶ ወላይታን ገዝቷል። ይህ ሥርወ መንግሥት በ 1550 አካባቢ ተጠናቀቀ። በተመሳሳይ ጊዜ ሦስተኛው ሥርወ መንግሥት ወደ ስልጣን መጥቶ በአሞ ወንዝ ሸለቆ ውስጥ በሚኖሩ ጎረቤት ሕዝቦች መካከል እንደ ጋሞ ፣ ኩቻ ፣ በሮዳ እና ዳውሮ ተጽዕኖውን አስፋፋ። ሥርወ መንግሥቱ መንግሥቱ የኢትዮጵያ ግዛት አካል እስከ ሆነበት እስከ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ ወላይታን መግዛት ቀጥሏል።

የያማ መንግሥት

የያማ ግዛት በጊቤ ወንዝ እና በአሞ ወንዝ የላይኛው ኮርስ መካከል ነበረ። መንግሥቱ በክርስትና ነገሥታት ሥነ ጽሑፍ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው በንጉስ ይስሐቅ ዘመነ መንግሥት በፈረስ ላይ ግብር የከፈለለት ነው።

የያማ የመጀመሪያዎቹ ነገሥታት ሃልማም ጋማ የሚባል ሥርወ መንግሥት ነበሩ። በኋላ ፣ ይህ ሥርወ መንግሥት ምዋ በሚባል ጎሳ ተገለበጠ። የያማ ነገሥታት ፍጹም ኃይል ነበራቸው። የንግሥና ዓርማ የሆኑ ወርቃማ አምባርዎችን ለብሰዋል።

የያማ ኢኮኖሚ በዋነኝነት የተመካው በግብርና ላይ ነው። በመንግሥቱ ውስጥ የሚመረቱ ጉብስ እና ማሽለ ዋና የእህል ሰብሎች ነበሩ። ከጥንት ጀምሮ ኢንኔት በአጠቃላይ በክልሉ በሰፊው ይታወቅ ነበር። የያማ ህዝብ ዋና ምግብን አቋቋመ።

በመንግሥቱ ኢኮኖሚ ውስጥ ንግድ ሁለተኛ ሚና ተጫውቷል። የሆነው ሆኖ መንግሥቱ ለኢትዮጵያ ክልል ከባሮች ምንጭ አንዱ ነበር። ከያማ የመጡ ባሮች በረጅም ርቀት ንግድ በኩል ያመጣው ዋናው የውጭ ንግድ ንጥል በጨርቅ ተለውጠዋል።

7.4. የክርስቲያን ደጋማ መንግሥት ግርማ በኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እስከ 1529 እ.ኤ.አ.

ከ 1270-1529 የክርስቲያን መንግሥት በተለይም ከሙስሊም ሱልጣኖች ጋር የማያቋርጥ ጦርነት ውስጥ ነበር። የክልሉ የረጅም ርቀት ንግድ በተካሄደባቸው የንግድ መስመሮች ቁጥጥር ምክንያት ግጭቱ ተነስቷል። ይህ ንግድ አንዳንድ ጊዜ የክርስቲያን ነገሥታት ወኪሎች ሆነው በሚሠሩ የሙስሊም ነጋዴዎች ሙሉ በሙሉ በብቸኝነት ተይዞ ነበር። ነገር ግን ነጋዴዎቹ በነገሥታት ሉዓላዊ ሥልጣን ሥር ስላልነበሩ የክርስቲያን ነገሥታት በእነርሱ ላይ መመካት ከባድ ነበር። በሌላ በኩል የንግድ መስመሮቹ ነጋዴዎች ግብር በሚከፍሉላቸው የሙስሊም ሱልጣኖች ግዛቶች ውስጥ አልፈዋል። ስለዚህ ፣ የክርስቲያን ነገሥታት ለነጋዴዎቻቸው እና ለሌሎች ተገዥዎቻቸው ወደ ባህር ዳርቻ አስተማማኝ መተላለፊያ ማረጋገጥ አልቻሉም። ይህ ለመንግሥቱ ኢኮኖሚያዊ ጥቅም የማያቋርጥ ሥጋት ፈጠረ። ይህንን ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ለመጠበቅ ብቸኛው መንገድ የክርስቲያን መንግሥት ኃይል የንግድ መስመሮች በሚያልፉባቸው በእነዚህ ግዛቶች ላይ በማስፋፋት ነበር። በእውነቱ ፣ ይህ በክርስትና መንግሥት እና በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ ባሉ የሙስሊም ሱልጣኖች መካከል ለተፈጠረው ግጭት እና ለዚያ ጦርነት ዋና ምክንያት ነበር

የማስፋፊያ ጦርነት

የክርስቲያን መንግሥት መስፋፋት ጦርነቶች በአምዴ ስዮን ተጀምረዋል። እሱ በጣም የተስፋፋው የመካከለኛው ዘመን የደጋ ክርስቲያን ንጉሥ ነው። የአምዴ ስዮን የመጀመሪያው ወታደራዊ ዘመቻ በዳሞት ፣ ፈላሻ እና ጎጃም ላይ ነበር። እነዚህ ግዛቶች በ 1316 እና በ 1317 ከክርስትና መንግሥት ጋር ተቀላቀሉ። በእነዚህ ግዛቶች ወረራ አምዴ ስዮን አስፈላጊ የሆነውን የሰው ኃይል እና የንግድ ዕቃዎች ምንጭ አገኘ ፣ ይህም ኃይሉን የበለጠ አጠናክረ።

የአምዴ ስዮን የመጀመሪያ ዘመቻዎች በሙስሊም ሱልጣኖች ላይ ለታላቁ ጦርነት መሬቱን አዘጋጁ። ከሱልጣኖች መካከል ቀደም ሲል እንደተገለጸው ኢፋት እጅግ ኃያል መንግሥት ነበረች። በወቅቱ ኢፋት የንግድ መስመሮቹ በሚያልፉበት በደጋ እና በባህር ዳርቻ መካከል ባሉ ሱልጣኖች ላይ የበላይነቱን አስፋፍቷል። ከዚህ ስትራቴጂካዊ አቋም ኢፋት የክርስቲያን መንግሥት እና የሌሎች ተጓዥኝ ከክርስቲያናዊ መንግሥት ኢኮኖሚያዊ ጥቅም አስፈራራ። አምዴ ስዮን ይህንን ስጋት ለማቆም ወሰነ። በጥንቃቄ ለጦርነት ተዘጋጀ እና ከኢፋት ጋር ግጭት ለመፍጠር ሰበብ እስኪያገኝ ድረስ ቆየ። የኢፋት ሱልጣን ሀቅዲዲን ተብሎ የሚጠራው ሱልጣን ያንን ሰበብ የሰጠው የአምዴ ስዮን የንግድ ወኪል እስከ 1325 መጨረሻ ድረስ ነበር። በወቅቱ ኢፋት ለጦርነት አልተዘጋጀም እና የአምዴ ስዮን ጥቃት ኢፋትን በድንገት ወሰደ። የክርስቲያን ጦር ቀላል ድል አገኘ ፣ ከዚያ በኋላ የኢፋት ከተማን ጨምሮ ብዙ መንደሮች ተዘርፈዋል እና ተቃጥለዋል።

የክርስቲያን ሠራዊት ስኬት በኢፋት የሚገኙትን የሙስሊም ማኅበረሰቦች አስጨነቀ። አደጋውን ለማስወገድ በክርስቲያን መንግሥት ግዛት ላይ ትልቅ ጥቃት የከፈተ ደራዲር በተባለው የሃክዲዲን ተተኪ ዙሪያ ተሰባሰቡ። በቀጣዮቹ ውጊያዎች በአንዱ ደራዲር የክርስቲያን ጦርን አሸነፈ። ነገር ግን የክርስቲያን ጦር ብዙም ሳይቆይ ከሸንፈቱ አገግሞ ትልቅ ድል በማስመዝገብ እንኳን ሁኔታውን ገልብጧል። በውጊያው ደራዲር ራሱ ተይዞ ተገደለ።

ቀደም ሲል አምዴ ስዮን የሀድያን ሱልጣኔት በ 1317 አካባቢ አሸንፏል። በሐዲያ የሙስሊም ነጋዴዎች ኑሮ ሙሉ በሙሉ በባሪያ ንግድ ላይ የተመሠረተ ነበር። በሀዲያ እና በባህር ዳርቻ መካከል ያለውን ንግድ ያከናወኑ ሌሎች ነጋዴዎችም በሀድያ ወረራ ተጎድተዋል። ሃድያ ድል ከተደረገ በኋላ ለክርስቲያኑ መንግሥት ዓመታዊ ግብር ከፍሏል። ግን ውጤታማ የክርስቲያን አገዛዝ አልተቋቋመም። የሙስሊም ነጋዴዎች ይህንን ልቅ ሁኔታ ተጠቅመው በሐድያ ያለውን የክርስቲያን ኃይል ለማዳከም ተጠቅመዋል። አማኖ የተባለውን የሀድያ ጋራድን ለዓመፅ አነሳሱት። ስለዚህ አማኖ ዓመፁን የሚያመለክት ዓመታዊውን ግብር አግዶታል። አምዴ ስዮን ወዲያውኑ ምላሽ ሰጥቶ ጠንካራ ጦር ወደ ሃድያ አመራ። ሀገሪቱን አፍርሶ አማኖን ጨምሮ ብዙ እስረኞችን ወሰደ። በመቀጠልም ሃድያ ወደ ታዛዥነት ደረጃ ዝቅ ተደርጋ የክርስቲያን ጦር ዋና የሰው ኃይል ምንጭ ሆነች።

የሀድያ ዳግም ወረራ በባሪያ የሚነግዱትን የሙስሊም ነጋዴዎችን ኢኮኖሚያዊ ጥቅም በእጅጉ ጎድቶታል። አዲሱ ልማት በሀዲያ እና በባህር ዳርቻ መካከል ባሉ የሙስሊም ሱልጣኖች ላይም ተጽዕኖ አሳድሯል። በአምዴ ስዮን ላይ የተባበረ የሙስሊም ግንባር በመፍጠር ምላሽ ሰጡ። የግንባሩ መሪ በ 1332 ጥቃቱን የጀመረው ሳብረዲን የተባለ የኢፋት ሱልጣን

ነበር። በመጨረሻው ውጊያ ሙስሊሞች ሙሉ በሙሉ ተሸንፈው ሳብረዱን ወደ ዳዋሮ ጎረቤት ሱልጣኔት ሸሹ። አምዴ ስዮን ዘመቻውን ወደ ዳዋሮ በመቀጠሉ በኋላ የታሰረውን ሳብረዱን ለመያዝ ተሳክቶለታል።

ከ 1332 ሸንፈት በኋላ ኢፋት በክልሉ ውስጥ ቀዳሚው የሙስሊም መንግሥት ባለመሆኑ ወደ ገዥነት ደረጃ ዝቅ ብሏል። ይህንን ተከትሎ በኢፋት ላይ ተከታታይ የክርስትያኖች ቀጠሮዎች እና በኢፋ ውስጥ አንድ ትልቅ የክርስቲያን ጦር ሰፈር ተቀመጠ።

አምዴ ስዮን በኢፋት ላይ ካሸነፈ በኋላ በዘይላ የንግድ መስመር በሌለው የሙስሊም ሱልጣኔቶች ላይ ዘመቻውን በመቀጠል ወደ ታዛዥነት ደረጃ ዝቅ አደረጋቸው። በመጨረሻም አምዴ ስዮን በ 1344 ሞተ ፣ የደቡብ ምስራቅ የሙስሊም ሱልጣኔቶችን ጨምሮ ሰፊ ቦታ ላይ የክርስትያን ቁጥጥርን አስፋፍቷል።

ሆኖም ፣ ይህ በኢፋ ላይ ያለው ክርስቲያናዊ የበላይነት ብዙም አልዘለቀም። ከድል በኋላ የሆነ ጊዜ የኢፋት ህዝቦች በሁለት ቡድን መከፋፈል ጀመሩ። ቀደም ሲል እንደተገለፀው የ <ዋላስማ> ቤተሰብ አንድ ቅርንጫፍ የኢፋትን ነፃነት እንደገና ለማግኘት የክርስትናን የበላይነት መታገል ጀመረ። ነገር ግን ይህ ቡድን በኢፋት ውስጥ የክርስቲያን ወታደራዊ የበላይነትን መቋቋም አልቻለም። በዚህ ምክንያት ኢፋትን ትተው ወደ 1380 አካባቢ አዳል የተባለ አዲስ ሱልጣኔትን ለማቋቋም ወደ ምስራቅ ወደ ቆላማ አካባቢዎች ተጓዙ።

በክርስቲያናዊው አገዛዝ ላይ የተደረገው ትግል የተጀመረው በ 2 ኛው ሱልጣን ሀቅዲዲን ዘመነ መንግሥት (በ 1363/4-1373/4 ዓ/ም) በሀረር ከሚገኘው አዲሱ የአዳል ማዕከል በብዙ ሱልጣኔቶች ላይ ሥልጣኑን ያስፋፋ ነበር። በንጉሥ ዳዊት ዘመነ መንግሥት የመጀመሪያዎቹ ዓመታት። (r. 1382-1413) ሃቅዲዲን በክርስቲያኑ መንግሥት ላይ ትልቅ ጥቃት ከፍቷል። በመጀመሪያዎቹ አጋጣሚዎች ሃቅዲዲን በክርስቲያኑ ሠራዊት ላይ ተከታታይ ድሎችን አስመዝግቧል። ሆኖም የክርስቲያን ጦር በመጨረሻ በ 1387 የአዳልን ሠራዊት ድል አደረገ። ሃቅዲዲን ራሱ ተገደለ። በውጊያው ውስጥ ትግሉ የቀጠለው በቀጣዩ ሱልጣናዊ ዘመን ሳዳዲዲን በተባለ ጊዜ የሸምቅ ተዋሊ ዓይነት ተቃውሞ ባካሄደበት ወቅት ነበር። ይህም እስከ አሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ የአዳል ሠራዊት ሌላ ሸንፈት ገጥሞታል። የጦር ሜዳ ግን እሱ በ 1403 ተከታትሎ ተገደለ።

ለቀጣዮቹ ሠላሳ ዓመታት የክርስቲያን መንግሥት ከአዳል ምንም ዓይነት ፈተና አልገጠማትም። የአዳል ኃይል ተዳክሞ ሱልጣኖቹ ወደ አረብ አገር ተሰደዱ። ከስደት ተመልሰው ሱልጣኔቱ ከአዳል ኃይል ሱልጣኖች አንዱ በሆነው በአቶ አህመድ ባድላይ እንደገና ታደሰ። በክርስቲያን መንግሥት ላይ የሸምቅ ውጊያ እንደገና ቀጠለ። ንጉስ ይስሐቅ (r.1413-30) ፣ ይህንን የሙስሊሞችን ተቃውሞ ለመጨረስ ወደ አዳል ተጓዙ። ነገር ግን በ 1430 ሕይወቱን አጣ። እንደ አለመታደል ሆኖ አህመድ ባድላይ እኩል ኃይል ክርስቲያን ንጉሥ ገጠመው። ግን እሱ ዘርዓ ያዕቆብ (1434-68)። ሱልጣን ባድላይ በዛርዕ ያዕቆብ ላይ የተባበረ የሙስሊም ግንባር አደራጅቷል። የሀዲያ ጋራድ የሆነውን የማሂንንም ድጋፍ አሸን ዘላ። ምንም እንኳን ዘርአ ያዕቆብ በመጀመሪያዎቹ ተሳትፎዎች ከባድ ወታደራዊ መሰናክሎች ቢገጥሙትም በመጨረሻ የአዳልን ሠራዊት በ 1445 አሸነፈ።

ባድላይ እና ተባባሪው ማሂን በውጊያው ተገድለዋል። ይህ በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ የክርስትያን መንግሥት የበላይነት ጫፍ ምልክት ሆኗል።

በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን የመጨረሻ ሩብ ወቅት የክርስትና ኃይል የበላይነት ማሸቆልቆል ጀመረ። የዛራ ያዕቆብ የግዛት ዘመን የክርስቲያን መንግሥት የሥልጣን ጫፍ ነበር። ዘርአ ያዕቆብ የውስጥ አመፅን አፍኖ እያደገ የመጣውን ወታደራዊ ጥቃት ከአዳል እና ከሀድያ ገሸሸ አደረገ። ተተኪው ባዕዳ ማሪያም (1468-1478) የተጫነውን ግፊት ወደ ኋላ ለመመለስ በቂ ኃይል አልነበረውም። የክርስቲያን ጦር የመጀመሪያውን ከባድ ሸንፈት የገጠመው በበኢዳ ማሪያም ዘመን ነበር። ይህ ሸንፈት በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ የክርስትና መንግሥት የበላይነት ማብቃቱን ያሳያል። በመጨረሻም ይህ በ 1529

ለ) ከግብፅ በሱዳን በኩል

ሐ) በሙስሊም አረብ ነጋዴዎች ወኪል በኩል

መ) ከላይ የተጠቀሱትን ሁሉ

3) የዘይላ የንግድ መስመር ምንም ተዛማጅነት የለውም

ሀ) የክርስቲያን ሙስሊሞች ግጭት

ለ) እስልምናን ወደ ኢትዮጵያ ማስተዋወቅ

ሐ) የሙስሊም ሱልጣኔቶች ምስረታ

መ) ከላይ ከተዘረዘሩት ውስጥ አንዳቸውም አይደሉም

4) የማክዙም ሥርወ መንግሥት በሱልጣኖች ተቋቋመ ሀ) ኢፋት ሐ) ሸዋ ለ) ዳዋሮ መ) አዳል

5) Gult right ምን ነበር ?

ሀ) የመሬት ባለቤትነት መብቶች

ለ) የመካከለኛው ዘመን የደመወዝ ምትክ

ሐ) ከገበሬዎች ግብር የመሰብሰብ መብት

መ) ለ እና ሐ

6) ከመካከለኛው ዘመን ለክርስትና መንግሥት ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ነበር?

ሀ) የጎጃም መንግሥት ሐ) የካፋ መንግሥት

ለ) የኢፋት ሱልጣኔት መ) የወላይታ መንግሥት

ምዕራፍ ስምንት

የ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ እና ተፅእኖዎቻቸው ዋና ዋና ክስተቶች መግቢያ

በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ሁለት ታላላቅ ክስተቶችን ተመልክቷል። እነዚህ በክልሉ ክርስቲያን እና ሙስሊም ግዛቶች እና በኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ መካከል የተከሰቱ ግጭቶች ነበሩ። የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ግጭቶች የቀደሙት መቶ ዘመናት ግጭቶች ቀጣይነት ነበሩ። በዘይላ እና በኢትዮጵያ ክልል የውስጥ ክፍል መካከል ያለውን የንግድ መስመሮች የመቆጣጠር ፍላጎት ውጤት ነበሩ። ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት የክርስቲያን መንግሥት በክልሉ ውስጥ የበላይ ኃይል ነበር። ዘርአ ያዕቆብ በ 1468 ከሞተ በኋላ ይህ የበላይነት ማሸቆልቆል ጀመረ። ከሞተ በኋላ የነበረው ዘመን የወጣት እና ደካማ ነገሥታት ንግሥናን አየ። ይህ ደግሞ ከአዳል ሱልጣኔት የስጋት እድገት ጋር ተያይዞ ነበር። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን መንግሥት እና የአዳል ሱልጣኔት በ 1529 እና በ 1543 ዓመታት ውስጥ እንደገና ወደ ደም አፋሽ ግጭት ውስጥ ገብተዋል። ይህ ክስተት የኦሮሞ ህዝብ ከመጀመሪያው የትውልድ አገራቸው ጀምሮ ወደ ተለያዩ የአካባቢ ክፍሎች ታላቅ የህዝብ ንቅናቄ ተከትሎ ነበር። የኢትዮጵያ ክልል።

እነዚህ የአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ታላላቅ ክስተቶች እንዲሁ ከዓለም አቀፍ ልማት ጋር ተጣምረዋል። በዚህ ወቅት ፖርቱጋል እና የኦቶማን ቱርክ በቀይ ባህር ክልል ውስጥ ለፖለቲካ እና ለኢኮኖሚ የበላይነት የሚታገሉ ታላላቅ የዓለም ኃይሎች ነበሩ። ፍላጎታቸውን ለማሳደግ ተፎካካሪ ኃይሎች በክርስትና መንግሥት እና በአዳል ሱልጣኔት መካከል በወታደራዊ ግጭቶች ውስጥ ጣልቃ ገቡ። በዚህ ክፍል እንደምንመለከተው ፣ እነዚህ ሁሉ የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ክስተቶች በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ታሪክ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድረዋል።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- በአዳል ሱልጣኔት እና በማዕከላዊ ሃይላንድ ክርስቲያናዊ መንግሥት መካከል የተደረገው ጦርነት መንስኤዎችን መመርመር ፤
- በአዳል ሱልጣኔት እና በክርስቲያን ሃይላንድ መንግሥት መካከል በተደረገው ጦርነት የፖርቱጋላውያን እና የኦቶማን ቱርኮችን ተሳትፎ ያብራሩ ፤
- የአስራ ስድስተኛው እና የአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን የኦሮሞ ህዝብ ንቅናቄ መንስኤዎችን እና ሂደቶችን እና ውጤቶችን ያብራሩ ፤
- ባህላዊውን የኦሮሞ ማህበራዊ እና የፖለቲካ ድርጅቶችን እና ልምዶችን መተንተን።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አባ ቦኩ -አባ ዱላ -አባ ሙዳ -የመስቀል ጦርነት -ስደተኛ -ኢማም አህመድ -ማዳ ዋላቡ -የሕንድ ፕሪስተር ጆን
- ቃልሉ -የጋዳ ደረጃዎች -ንግሥት ኤሌኒ -የባህር መንገድ -ሽምብራ ኩሬ -ዋቃ -Weyna Dega ውጊያ

8.1. ፖርቱጋላዊ እና የኦቶማን ቱርክ ተወዳዳሪዎች በኢትዮጵያ ክልል እና የአፍሪካ ቀንድ

የኢትዮጵያ ፕሪስተር ጆን አፍ ኢንዲየስ አፈ ታሪክ የኢትዮጵያን የውጭ ግንኙነት ከክርስቲያን አውሮፓ ጋር ለማደስ አስፈላጊ ነበር። አፈ ታሪኩ በክርስትና አውሮፓውያን የተገነባው በአሥራ ሁለተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ በመስቀል ጦርነት ወቅት የአውሮፓ ክርስቲያኖች በቅዱስ ምድር በሙስሊም ኃይሎች በተሸነፉበት ወቅት ነው። አፈ ታሪኩ በምስራቅ አንድ በጣም ሀብታም እና ኃያል ክርስቲያን ንጉሥ ስለመኖሩ ነበር። አፈ ታሪኩን የመፍጠር ዓላማ የአውሮፓ ክርስቲያኖችን ሃይማኖታዊ ሞራል ማጠናከር ነበር። የሕንድ ፕሪስተር ጆን በመባል የሚታወቀው እጅግ ሀብታም እና ጠንካራ ክርስቲያን ንጉሥ ወገኖቹን

ለመደገፍ እና ሙስሊሞችን ለመዋጋት ከህንድ ወደ መካከለኛው ምስራቅ እንደሚሄድ ቃል ገብቷል። ለዚህም የክርስቲያን አውሮፓ ነገሥታትን ወደ ተልዕኳቸው እንዲቀላቀሉ ጋብዟል። በዚህ ምክንያት የአውሮፓ የክርስትና ግዛቶች ከዚህ ኃይል ንጉሥ ጋር እስልምናን ለመዋሃድ ተስፋ አድርገው ነበር። ሆኖም ፣ በፕሬስተር ጆን የሚገዛው መንግሥት የት እንደ ሆነ አያውቁም ነበር።

ከአሥራ አራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ ግን የፕሬስተር ጆን አገር በመካከለኛው ዘመን የደጋ ክርስቲያናዊ መንግሥት ከኢትዮጵያ ጋር ተለየ። ይህ የሆነበት ምክንያት አውሮፓውያኑ በተለያዩ የክርስትና ዓለም ክፍሎች ከሚኖሩት የኢትዮጵያ የሃይማኖት ማኅበረሰቦች እና ከአረብ ሙስሊም ነጋዴዎች ባገኙት መረጃ ምክንያት ነው። ሁለቱም በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ ጠንካራ የክርስትና መንግሥት መኖሩን አረጋግጠዋል ፣ ይህም የአከባቢውን የሙስሊም ሱልጣኔቶችን አሸንፎ አሸነፈ። ቅድስት ምድርን የጎበኙት ኢትዮጵያውያን ምዕመናን ስለአገራቸው የክርስቲያን መንግሥት ኃይል የተጋነኑ ዜናዎችን አስራጭተዋል። በውጤቱም ፣ ማንኛውም መረጃ ያገኘ ማንኛውም አውሮፓዊያን ፕሬስተር ጆን የሚለውን ስም ከክርስትናው የኢትዮጵያ መንግሥት ጋር ማዛመድ ጀመረ እና አንዳንድ የአውሮፓ ኃይሎችም ከእሱ ጋር የጠበቀ ግንኙነት ለመመሥረት ፈልገው ነበር። በእርግጥ የዚያን ጊዜ የደጋው የክርስቲያን መንግሥት በጣም ጠንካራ ነበር እናም በደቡብ ምስራቅ በሚገኙ የሙስሊም ግዛቶች ወጪ ተስፋፋ።

ስለዚህ አንዳንድ የአውሮፓ ነገሥታት ከዚህ የክርስትና መንግሥት ጋር በደብዳቤ መገናኘት ጀመሩ። ለምሳሌ ፣ በ 1400 የእንግሊዝ ንጉሥ ሄንሪ አራተኛ ለፕሬስ ጆን ተብሎ የሚጠራውን ለክርስቲያን ንጉሥ ደብዳቤ ጻፈ። በዚህ ደብዳቤ ቅድስት ሀገርን ከሙስሊሞች ነፃ ለማውጣት ንጉሱ ወታደራዊ እርዳታ እንዲያደርግለት ጠየቀ። ከዚህም በላይ ፖርቹጋላውያን ፣ የዓለም የክርስትና ኃይል ኃያላን ፣ የፔስተር ጆንን ሀገር ፍለጋ ቀጠሉ እና ከአስራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ማብቂያ በፊት በ 1494 ልዑካን ወደ ኢትዮጵያ መላክ ችለዋል።

አውሮፓውያን ስለ ክርስቲያናዊው መንግሥት ከማወቃቸው በፊት ፣ ሁለተኛው ከእነሱ ጋር ግንኙነት ለመፍጠር ተከታታይ ሙከራዎችን አድርጓል። ነገር ግን እነዚህ ሙከራዎች ሁልጊዜ በአፍሪካ ቀንድ የክርስቲያን ኃይል መነሣትን ለማየት ባልፈለጉ የግብፅ ሱልጣኖች ይበላጩ። የግብፅ ሱልጣኖች ለመንግሥቱ ጳጳሳትን በሾሙት በኮፕቲክ ፓትርያርኮች አማካይነት በክርስቲያኑ መንግሥት ላይ ጫና ፈጥረዋል። የግብፅ ባለሥልጣናት የኢትዮጵያ ክርስቲያን ልዑካን ወደ አውሮፓ እንዳይጓዙም አግደዋል

በአገራቸው በኩል። የግብፅ ባለሥልጣናት ልዑካኑን ወደ አውሮፓ ሲጓዙ ስላቆሙ የንጉሥ ይስሐቅ እና የዛራ ያዕቆብ የመጀመሪያ ሙከራዎች አልተሳኩም።

በሕንድ ውቅያኖስ ውስጥ በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ የፖርቹጋላዊ መስፋፋት ባለፈው ክፍለ ዘመን የፍለጋ ጉዞዎች ውጤት ነበር። በመካከለኛው ዘመናት አውሮፓን ከሩቅ ምስራቅ ጋር ያገናኘው የመሬት ላይ መስመር በመካከለኛው ምስራቅ አለፈ። ይህ ግዛት በ 1453 የቀስጥንጥንያ ከተማን በያዙት በፖርቱጋላዊው የሙስሊም ተፎካካሪዎች በአቶማን አገዛዝ ሥር ወደቀ። ከዚያ በኋላ ቱርኮች ንግዱን በብቸኝነት ተቆጣጥረው ከሩቅ ምስራቅ በሚመጡ ዕቃዎች ላይ ከፍተኛ ግብር ጣሉ።

ከሩቅ ምስራቅ ከሚመጡ ዕቃዎች መካከል ቅመሞች በአውሮፓ ውስጥ በጣም ውድ ነበሩ። አውሮፓውያኑ ሽቶዎችን ፣ መዋቢያዎችን ፣ መድኃኒቶችን ለመሥራት እና ከሁሉም በላይ ሥጋን ለመቅመስ እና ለማቆየት ቅመሞችን ይጠቀሙ ነበር። ቅመሞቹ የሚመረቱት በሩቅ ምሥራቅ ብቻ ነበር። የሩቅ ምስራቅ ሰዎች ቅመሞችን ለአረብ ፣ ለህንድ እና ለቻይና ነጋዴዎች ሸጡ። እነዚህ ነጋዴዎች እነሱ የቪኒስ ነጋዴዎች ተሾሙ የት ግብፅ ወደ ቅመሞች ተልኳል። በመጨረሻም የቪኒስ ነጋዴዎች ቅመማ ቅመሞችን በአውሮፓ ገበያዎች በከፍተኛ ዋጋ ሸጡ። እንደ ፖርቱጋል ያሉ የአውሮፓ ግዛቶች በቪኒስያውያን ባገኙት ትርፍ ቀኑ። ስለዚህ በቀጥታ ከሩቅ ምስራቅ ጋር ለመነገድ ፈልገው ነበር። ይህ ኢኮኖሚያዊ ተነሳሽነት የፖርቹጋላዊው መንግሥት ወደ ሩቅ ምስራቅ አዲስ የባሕር መስመር ለመመርመር የባሕር ጉዞዎችን በገንዘብ እንዲመራ አስችሎታል። በመጨረሻም ፣ የፖርቹጋላዊ መርከቦች በ 1498 ሕንድ ከደረሱት ከቫስኮ ዳ ጋማ ጉዞዎች ጋር አዲስ የባሕር መንገድ በማግኘት ተሳክቶላቸዋል።

ከቫስኮ ዳ ጋማ ጉዞ በኋላ ፖርቹጋሎች ወደ ቀይ ባህር እና ወደ ሕንድ ውቅያኖስ ግዙፍ የባሕር ጉዞን በመክፈት በርካታ የንግድ መርከቦችን ዘረፉ እና አጠፋቸው። በሕንድ የባህር ዳርቻዎች ፣ በፋርስ ባሕረ ሰላጤ ፣ በአረብ እና በምሥራቅ አፍሪካ ተከታታይ ልጥፎችን አቋቋሙ። እንዲሁም ቀይ ባሕርን በመዝጋትና ንግዱን ወደ አፍሪካ የባህር ዳርቻ ወደ አዲሱ የባሕር መስመር አዙረዋል። በዚህ መንገድ ፖርቹጋሎች በሩቅ ምስራቅ እና በአውሮፓ መካከል የቅመማ ቅመም ንግድን በብቸኝነት ተቆጣጠሩ።

በንግድ ሥራው ላይ የነበረው የፖርቱጋላዊው ሞኖፖል የብዙ ቡድኖችን ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ክፉኛ አጠፋ። የአረብ ፣ የህንድ እና የቻይና ነጋዴዎች ከንግዱ ተገፍተዋል። በዚህ ንግድ ላይ በአብዛኛው የተመካው የግብፅ ኢኮኖሚ በከፍተኛ ሁኔታ ተጎድቷል። ከሁሉም በላይ በቀይ ባህር እና በሕንድ ውቅያኖስ ውስጥ የፖርቱጋላዊው የበላይነት የአቶማን ቱርኮችን ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ፍላጎት አሸቆልቋል። ስለዚህ ቱርኮች ወዲያውኑ ፖርቹጋሎችን ተከራክሩ። በ 1517 ግብፃውን ማሙሉኮች አሸንፈው ሥልጣኑን በመላው አገሪቱ ላይ አስፋፉ። ቱርኮች ግብፅን በቀይ ባህር እና በሕንድ ውቅያኖስ ውስጥ በፖርቱጋል የባሕር ኃይል ላይ ጥቃት ከሰነዘሩበት መሠረት አድርገው ይጠቀሙበት ነበር። በዚህ ምክንያት በፖርቹጋሎች እና በአቶማን ቱርኮች መካከል የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ፉክክር ተጠናከረ።

ቀድሞውኑ የአቶማን ቱርኮች ወደ ቀይ ባህር እና የሕንድ ውቅያኖስ ከመምጣታቸው በፊት ፖርቹጋላውያን የክልሉን ንግድ መቆጣጠር ያጡ እንደ የባህር ዳርቻ ነጋዴ ማህበረሰቦች ባሉ ጠላቶች ተከብበው ነበር። ይህ ፖርቱጋላውያን በክልሉ ውስጥ አጋሮችን እንዲፈልጉ አስገድዷቸዋል ፣ ተፎካካሪዎቻቸውን ከቀይ ባህር እና ከአደን ባሕረ ሰላጤ ለማሳደድ ይረዳሉ። ወደ ሩቅ ምሥራቅ አዲስ የባሕር መስመር ፍለጋ ወቅት ፔድሮ ዴ ኮቪልሃዎ የተባለ ፖርቱጋላዊ በ 1494 ወደ ኢትዮጵያ የክርስቲያን መንግሥት ፍርድ ቤት ደርሷል።

አውሮፓውያኑ በቀይ ባህርና በኤደን ባሕረ ሰላጤ ውስጥ የክርስቲያን አጋር ለመሆን ጉጉት እንደነበራቸው ሁሉ ኢትዮጵያውያኑም የክርስቲያን አውሮፓውያን የቴክኒክ ድጋፍ ለማግኘት ከፍተኛ ጉጉት ነበራቸው። አብያተ ክርስቲያናትን እና ድልድዮችን መሥራት ፣ ጠመንጃ መሥራት ፣ ሠራዊታቸውን ማሠልጠን እና በመንግሥት አስተዳደር መሻሻል ላይ መርዳት ለሚችሉ የአውሮፓ የእጅ ባለሞያዎች ፣ የእጅ ባለሞያዎች ፣ ግንበኞች እና ሌሎች ቴክኒሻኖች መጠየቅ ጀመሩ። ግን በአጠቃላይ መከራው አልተሳካም።

ቀደም ሲል እንደተገለፀው ፣ በአሥራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ የክርስትና መንግሥት ማሸቆልቆል እና ከአዳል ሱልጣኔት የሲጋት እድገት ተለይቶ ነበር። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን ነገሥታት ከደቡብ ምስራቅ ሙስሊሞች ሲጋት በመነሳት የአውሮፓ የክርስቲያን ወገኖቻቸው ወታደራዊ እርዳታ ያስፈልጋቸዋል። ለዚህም ዘርዳ ያዕቆብ ባለቤት እና የክርስቲያን መንግሥት ገዥ ገዥ ንግሥት እሌኒ በ 1512 ወደ ፖርቱጋል ተልዕኮ ልካለች። እሌኒ በደብዳቤዋ የአዳል ሱልጣኔትን ለመቃወም የፖርቱጋልን መንግሥት ጠይቃለች። በ 1520 ፖርቹጋሎች ይፋዊ የዲፕሎማሲያዊ ተልዕኮ ወደ ክርስትና መንግሥት ወደ ኢትዮጵያ ላኩ። ነገር ግን ይህ ተልዕኮ ከንጉሥ ልብነ ድንግል ጋር ምንም ዓይነት ስምምነት ሳይደረስ በኢማም አህመድ ጦርነት ዋዜማ ለስድስት ዓመታት ቆይቶ በ 1526 ከኢትዮጵያ ወጣ። ንጉሱ ተልእኮውን ችላ ብለው በዋነኝነት በ 1517 በጦርነት በተገደሉት በአሚ ማህፉዝ ወታደሮች ላይ ወታደራዊ ድል በማድረጋቸው ነበር። ሆኖም ፣ ሁለቱም አገሮች ለወታደራዊ ጥምረት ፍላጎት ቢኖራቸውም ፣ ወታደራዊ ግቦቻቸው በጣም ስለነበሩ ምንም ስምምነት ላይ መድረስ አልቻሉም። የተለየ .. የክርስቲያን መንግሥት በቆላማው ሱልጣኔቶች ላይ እርዳታ ያስፈልጋታል ፣ ፖርቱጋል ደግሞ የባህር መርከበኛ የቱርክን መርከቦች ከቀይ ባህር ለማባረር ትፈልግ ነበር። ጉዳዩ ምንም ይሁን ምን ፣ በክርስትና መንግሥት እና በአዳል ሱልጣኔት መካከል በወታደራዊ ግጭት የፖርቹጋላዊያን ኋላ ተሳትፎ እንዲኖር መሬቱን ያዘጋጀው ይህ ግንኙነት ነበር። በ 1541 በአህመድ ኢብኑ ኢብራሂም የመጨረሻ ሽንፈት ውስጥ ጉልህ ሚና የነበረው የፖርቹጋላዊው የጉዞ ኃይል ወደ ኢትዮጵያ ገባ።

8.2. በአዳል ሱልጣኔት እና ሃይለንድ ክርስቲያን መንግሥት

ዘርአ ያዕቆብ በ 1445 በአዳል ሱልጣን አህመድ ባድሌ ሠራዊት ላይ ድል ካደረገ በኋላ የአዳል ሱልጣኔት ወደ ታዛዥነት ደረጃ ዝቅ ብሏል። ሆኖም የዛራ ያዕቆብ ተተኪዎች በአዳል ላይ ያላቸውን ልዕልና ለመጠበቅ በቂ አልነበሩም።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በአዳል የጥገኝነትን ሁኔታ በመቃወም ከፍተኛ ተቃውሞ ነበር። ከጅምሩ ጀምሮ የተለያዩ አሚሮች፣ ኢማሞች፣ ሸይኮች እና ኃያላን ነጋዴዎች በአሕመድ ባድሌ ልጅ እና ተተኪ ሱልጣን ሙሐመድ ላይ በክርስቲያን መንግሥት ላይ አመፅ እንዲመሩ ከፍተኛ ጫና አሳድረዋል። ሆኖም ሱልጣኑ ለክርስቲያናዊ መንግሥት ዓመታዊ ግብር መስጠቱን ቀጥሏል። በ 1470 ሱልጣኑ ከሞቱ በኋላ ጠንካራ ተቃውሞ ፈጥረው የገዢውን ሱልጣን ስልጣን ተቃወሙ። በመቀጠልም በአዳል ውስጥ ለረጅም ጊዜ የዘለቀ የእርስ በእርስ ጦርነት ተጀመረ። ከቆላማው የመጡት አፋሮችም ወደ ደጋው የእርሻ ክልሎች ወረራ ማድረግ ጀመሩ።

በእርስ በርስ ጦርነት ዓመታት ሱልጣኖች ስልጣናቸውን አጥተዋል። እውነተኛ ስልጣን የተያዘው ሱልጣኖችን ሙሉ በሙሉ በተቆጣጠሩት አሚሮች ወይም ኢማሞች ነበር። አሚሮች እና ኢማሞች ለስልጣን ተጣሉ። ለረዥም ዓመታት ሥልጣን የያዙት ጥቂት ኢማሞች ብቻ ናቸው። ማህፉዝ ሱልጣኔቱን ካጠነከሩ እና ከአስራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ካለፉት አስርት ዓመታት ጀምሮ በክርስቲያን መንግሥት ላይ ተከታታይ ጥቃቶችን ከከፈቱ ኃያላን አሚሮች አንዱ ነበር። የማህፉዝ ጥቃቶች በእስክንድር ዘመነ መንግሥት (ረ. 1478-1494) እና ናአድ (እ.ኤ.አ. 1494-1508) ቀጥለዋል። በመጨረሻም በ 1517 ከልብነ ድንግል ሠራዊት (አር. 1508-1540) ጋር በተደረገው ጦርነት ተገደለ። ማህፉዝ ከሞተ በኋላ የተለያዩ አሚሮች እርስ በእርስ ለሥልጣን ተዋጉ። ነገር ግን በመጨረሻ የአዳል የሙስሊም ሱልጣኔት አመራር በኢትዮጵያ የደጋ ክርስቲያናዊ ወግ በተለምዶ አሕመድ ግራኝ (በግራ እጁ) በመባል የሚታወቀው አሕመድ ኢብኑ ኢብራሂም አል-ጋዚ ወደሚባል ኃይለኛ ኢማም ተላለፈ።

የኢማሙ የቤተሰብ አመጣጥ እና የመጀመሪያ ህይወት በበቂ ሁኔታ አይታወቅም። እንደ ታሪክ ጸሐፊው ገለጻ ፣ የተወለደው በዘመኑ ባቢሌ አቅራቢያ በሐረር እና በጅጅጋ መካከል በሚገኘው ሁባት ውስጥ ባላው ከሚባል ጎሳ ነው። የማህፉዝ ፈረሰኛ መኮንን ሆኖ ያገለገለ ሲሆን ሴት ልጁን ባቲ ዲል ቫምባራን አግብቷል። እሱ ኃይለኛ እና በጣም ታታሪ ሰው ነበር። በዚህም ስልታዊ ተፎካካሪዎቹን አንድ በአንድ አስወግዶ የአዳል ኢማም ሆነ።

አዳል ውስጥ ስልጣን እንደያዘ እና በደጋው የክርስቲያን መንግሥት ላይ ዘመቻውን ከመጀመሩ በፊት አህመድ ኢብኑ ኢብራሂም ግዛቱን በቆላማ አካባቢዎች ለማጠናከር ሞከረ። ቀደም ሲል እንደተገለፀው አፋሮች በግብርና ደጋማ ቦታዎች ላይ ወረራ ማካሄድ ጀመሩ። ከነሱ ውጭ የሶማሌ እና ሌሎች የክልሉ አርብቶ አደር ሕዝቦችም ከብቶቻቸው ጋር በአንፃራዊነት ለም ወደ ደጋ ሐረር ክልሎች መንቀሳቀስ ጀመሩ። እነዚህ የህዝብ እንቅስቃሴዎች በደቡብ ምስራቅ ሙስሊም ማህበረሰቦች መካከል ኃይለኛ ግጭቶችን ፈጥረዋል። በመሆኑም በአፋር ፣ በሶማሌ እና በሐረር መካከል ከብዙ ውስጣዊ ውጊያዎች በኋላ አሕመድ የአካባቢውን ሰላም ወደ ነበረበት መመለስ ችሏል። ተዋጊ ቡድኖችን ልዩነታቸውን እንዲያስተካክሉ እና በደጋው የክርስቲያን መንግሥት ላይ ጦርነት እንዲጀምሩ አሳመነ። የሽምግልና ሚና በመጫወት በቆላማ ክልሎች ውስጥ ሰላምን በማስመለስ ከአካባቢው ሕዝቦች ወታደሮችን መልምሏል። ከዚህም በላይ የጂሃድን መንፈስ በግጭቱ ውስጥ በማስገባት ሠራዊቱን አጠናክረ።

ሆኖም ፣ በደጋው የክርስቲያን መንግሥት እና በሙስሊም ሱልጣኔቶች መካከል ያለው ግጭት በሃይማኖታዊ ጉዳዮች ላይ እንዳልሆነ ልብ ሊባል ይገባል። ይህ በመንግሥት መካከል ያለው ፉክክር የቀድሞው ግጭት ማራዘሚያ ነበር። ግጭቱ በመሰረታዊው ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ላይ በሰለሞናዊ እና በዋላስማ ገዥዎች መካከል ነበር። ያ ትርፋማ የሆነው የዘይላ የንግድ መስመሮች እና እነዚህ መንገዶች ያለፉባቸው መሬቶች ቁጥጥር ነው። ሙስሊሞችም ቀደም ብለው በክርስትናው መንግሥት ያጡትን ነፃነት መልሰው የራሳቸውን የሙስሊም ግዛት ለመፍጠር ይታገሉ ነበር። ስለዚህ ፣ ኃይሉን በቆላማ ቦታዎች እንዳጠናከረ ፣ ግራኝ አህመድ በክርስቲያኑ መንግሥት ላይ ጦርነት ለማድረግ ዝግጅት ማድረግ ጀመረ።

አህመድ በ 1527 በክርስቲያን መንግሥት ላይ ዘመቻዎቹን ከፍቷል። እነዚህ ዘመቻዎች በዋነኝነት የተጀመሩት በክርስቲያኑ ቁጥጥር ሥር ያሉትን የድንበር አውራጃዎች በመውረር እና በትልልቅ ቡቲዎች ወደ ቆላማ ቦታዎች በመመለስ ነበር። በዚህ ዓመት የአሕመድ ኃይሎች ዳዋሮ ፣ ፈታጋር እና ባሊ የተባሉ የክርስቲያን መንግሥት ገዥዎችን በተሳካ ሁኔታ ወረሩ። ማህፉዝን በ 1517 አሸንፎ የገደለውና ማህፉዝ ከሞተ በኋላ ከባድ የሙስሊም ሥጋት ያልጠበቀው ንጉስ ልብነ ድንግል ፣ የባሊ አገረ ገዥ ደጌልሃም ወደ አዳል እንዲሄድ በማዘዝ ምላሽ ሰጠ። ነገር ግን ደደልሃም በአዳል የሙስሊም የኢማሙ ኃይሎች ተሸነፈ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የክርስቲያን ኃይሎች የመከላከያ አቋም ይዘው ነበር። ከዚያም አህመድ ተከታታይ ጉዞዎችን ያካሂዳል ይህም ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ወደ ደጋማ ቦታዎች ወሰደው። በዚህ ሁሉ ከክርስቲያኑ መንግሥት ምንም ጠንካራ ተቃውሞ

አልገጠመውም። ይህም እምነቱን አጠናክሮ በክርስቲያን መንግሥት ላይ የተለመደ ጦርነት እንዲጀምር አስገደደው። በመጨረሻም አህመድ መጋቢት 1529 በሞብጃ አቅራቢያ ሽምብራ ኩሬ በሚባል ቦታ በልብነ ድንግል ከሚመራው የክርስቲያን ጦር ጋር ትልቅ ውጊያ አደረገ። በዚህ ውጊያ ላይ ልብነ ድንግል እና ሠራዊቱ ሊያገግሙት የማይችሉት ከባድ ሽንፈት ደርሶባቸዋል። ስለዚህ ልብነ ድንግል ወደ መንግሥቱ ማዕከል አፈገፈገ። በእርግጥ ብዙ የኢማሙ ወታደሮችም በጦርነቱ ተገድለዋል ወይም ቆስለዋል እናም በዚህ ምክንያት አሸናፊው ኢማም ድሉን ለማክበር እና ለቀጣዩ ዘመቻ ሠራዊቱን ለማጠናከር ወደ ሐረር ተመለሰ።

በክልሉ ውስጥ ያሉት የተለያዩ ሱልጣኔቶች ስልጣን ባላቸው ቁጥር የንግድ መስመሮችን ለመቆጣጠር እርስ በእርስ ጥቃት ያደርሱ ነበር። በክርስቲያኑ መንግሥት ድንበር ላይም ወረራ ፈጽመዋል። ከዚህ ባሻገር በክርስትናው መንግሥት ላይ ያላቸውን ልዕልና ለማራዘም እምብዛም አልሞከሩም። ሆኖም ኢማሙ ይህንን ስልት ለመቀየር ፈለገ። የእሱ ምኞት በአፍሪካ ቀንድ ውስጥ ትልቅ ግዛት መገንባት ነበር። ለዚህም በዘመቻው የመጀመሪያ ምዕራፍ የክርስቲያን ጦርን ተዋግቶ አሸንፎ ለክርስትያኑ መንግሥት አጠቃላይ ድል ዝግጅት ማድረግ ጀመረ። ስለዚህ በ 1531 ዘመቻውን በመቀጠል የአዳል ጦርን ወደ ዳዋሮ እና ባሊ መርቷል። ሁለቱ ሱልጣኔቶች በቀላሉ ተሸንፈው ከአዳል ጋር ተቀላቀሉ። ከዚያ በኋላ ሁሉንም በክርስቲያኑ መንግሥት ላይ ማጥቃት ጀመረ። ወደ ኋላ ያፈገፈውን ንጉሥ ልብነ ድንግል እጅ እንዲሰጥ ማስገደድ ፈለገ። እንደዚሁም ከ 1531 ጀምሮ የመንግሥቱ ክፍል ሳይነካ ቀረ። ነገር ግን ኢማሙ ከተከታዮቹ ጥቂት ቡድን ጋር ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ የሸሸውን ንጉስ መያዝ አልቻለም።

ኢማሙ ከሁለት ዓመት የዘመቻ ዘመቻ በኋላ ንጉስን የማሳደድ ሀሳቡን ተወ። ይልቁንም በደቡብ ክልል ፣ በደቡብ ምዕራብ እና በምዕራብ የኢትዮጵያ ክልሎች ግዛቶችን እና ሕዝቦችን ለመቆጣጠር ሌላ ትልቅ ዘመቻ አዘጋጅቷል። በወቅቱ የኢማሙ የትእዛዝ ማዕከላት ደብረ ብርሃን ፣ ዋጅ እና ዳዋሮ ነበሩ። ከእነዚህ ማዕከላት የሠራዊቱ አዛዦች ወደ ደቡብ ፣ ደቡብ ምዕራብ እና ምዕራብ ተንቀሳቅሰዋል። ዘመቻው ከአንድ ዓመት በላይ ትንሽ ወስዶ በ 1533 አጋማሽ ላይ ተጠናቀቀ። ይህ ዘመቻ ሁሉንም ማለት ይቻላል የደቡባዊውን የኢትዮጵያ ክልል ግዛቶችን እና ሕዝቦችን በአዳል የበላይነት ሥር አደረጋቸው። በወዚህ ኢብኑ ሙጃሂድ የሚመራውን የኢማምን ጦር በተሳካ ሁኔታ የተቃወመ ብቸኛ ግዛት ወላይታ ነበር።

በኢማሙ ዘመቻ የመጨረሻ ምዕራፍ ላይ የኢትዮጵያ ክልል ሰሜናዊ አጋማሽ ጥቃት ደርሶበታል። በዚህ ዘመቻ ደብረ ብርሃን የትእዛዝ ማዕከል ሆኖ አገልግሏል። ዘመቻው በ 1535 ሲጠናቀቅ የመንግሥቱ ሰሜናዊ ክፍል በተለይም የአሁኑ የትግራይ ክልላዊ መንግሥት እና በቀይ ባህር ጠረፍ አጠገብ ያሉ ሰፈሮች በግራኝ አህመድ ግዛት ሥር እንዲሆኑ ተደርጓል። በመጨረሻም የአዳል ሱልጣኔት በኢትዮጵያ ክልል እና በአፍሪካ ቀንድ ሰፊ ክፍል ላይ ልዕልናውን አቋቋመ። ግዛቱ በኢማም አህመድ በተሾሙ ገዥዎች በሚገዙት አውራጃዎች ተከፋፍሏል። በመጀመሪያ ኢማሙ ማእከሉን በአክሱም አቋቋመ። በኋላም ማዕከሉ በጣና ሐይቅ አቅራቢያ ወደ ደምቢያ ተዛወረ። ከዚህ ማዕከል ኢማሙ ኢምፓየርን እስከ ሸንፈቱ እና ሞት እስከ 1543 ድረስ ገዛ።

ከ 1529 የሺምብራ ኩሬ ጦርነት ጀምሮ ፣ ልብነ ድንግል እንደ ስደተኛ ኖሯል። ሆኖም ግን አንድ ቀን ኢማሙን ስለማሸነፉ ብሩህ ተስፋ ነበረው። የሆነ ሆኖ ፣ በብዙ ውጊያዎች የክርስቲያን ጦር ምንም ድል አላገኘም። በሁሉም ውጊያዎች ፣ ውጤቱ ሁል ጊዜ ለክርስቲያኑ ከባድ ሽንፈት ነበር

ሠራዊት። በመጨረሻም ልብነ ድንግል ኢማሙን በራሱ የማሸነፍ ተስፋ አጡ። ስለዚህ የፖርቹጋሎችን ወታደራዊ እርዳታ ለመጠየቅ ወሰነ።

የክርስቲያን መንግሥት የፖርቱጋላዊው ዲፕሎማሲያዊ ተልእኮ እስከ 1526 ድረስ በአገሪቱ ውስጥ እንደቆየ ያስታውሳሉ። ተልዕኮው ወደ ፖርቱጋል በሄደ ጊዜ ጆን ቤርመዴዝ የተባለ አንድ አባላቱ በሌብነ ድንግል ፍርድ ቤት ውስጥ ቆይተዋል። በ

1535 ልብነ ድንግል በሮም ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት እና ለፖርቱጋል ንጉሥ በተላኩ ሁለት ደብዳቤዎች ቤርሙዴዝን ወደ አውሮፓ ላከ።

ቤርሙዴዝ ተልዕኮውን ለመፈጸም ስድስት ዓመታት ፈጅቷል። መጀመሪያ ወደ አውሮፓ ሄደ ደብዳቤዎቹን ለጣሊያን ሮም ጳጳስ እና በሊዝበን ለፖርቱጋል ንጉስ አስረከበ። ከዚያም ከፖርቱጋል ንጉስ ወደ ፖርቱጋላዊው ቅኝ ግዛት ወደ ጎዋ የትዕዛዝ ደብዳቤ ወሰደ። በትእዛዙ መሠረት ጎዋ ውስጥ ያለው የሕንድ ምክትል ሃይል ጠንካራ ወታደራዊ ኃይልን ወደ ክርስትያን መንግሥት ለመላክ ኃይል ተሰጥቶታል። በ 1541 ቤርሙዴዝ በታዋቂው መርከበኛ ቫስኮ ዳ ጋማ ታናሽ ልጅ በክሪስቶፈር ዳ ጋማ የሚመራ 400 ወታደሮችን ይዞ መጣ። ልብነ ድንግል የወታደራዊ ዕርዳታ መድረሱን ለማየት አልኖረም። ውስጥ ሞቶ ነበር 1540 በትግራይ ደብረ ዳሞ ገዳም እና በልጁ ገላውዴዎስ (ረ .15401559) ተተክቷል።

የፖርቱጋላዊው ጦር በማሳዋ ላይ በመውረድ በግራኝ አህመድ የሚመራውን የአርኪኮን የባህር ዳርቻ ከተማ ተቆጣጠረ። በወቅቱ ገላውዴዎስ በመንግሥቱ ደቡባዊ ክፍል ነበር። ስለዚህ ፖርቱጋሎች ንጉስን ለመገናኘት ወደ ደቡብ አቀኑ። በመንገድ ላይ ፣ ፖርቱጋሎች በአጋሜ የታጠረውን የአዳል ጦር ድል ያደረጉበትን የመጀመሪያውን ትልቅ ውጊያ ገጠሙ። ከዚህ ውጊያ በኋላ ፖርቱጋሎች የደቡብ ጉዞአቸውን አቁመው ወደ ቀይ ባህር ጠረፍ ደባርዋን ተመለሱ። ይህ የኢማሙ የመልሶ ማጥቃት ውጤት ነበር። እስከ አጋሜ ጦርነት ድረስ ኢማሙ ደምቢያ በሚገኘው ማዕከሉ ነበር። ወዲያው ወደ ሲመን ተራሮች ተዛውሮ በደርጌ አዲስ የትእዛዝ ማዕከል አቋቋመ። የኢማሙ ስትራቴጂያዊው ፖርቱጋላዊው ከደቡብ ገላውዴዎስ ጦር ጋር እንዳይቀላቀል ማስቆም ነበር። ሁለቱን ኃይሎች ነጥሎ በተናጠል ሊያጠቃቸው ፈልጎ ነበር።

በዚህ ስትራቴጂ መሠረት ኢማሙ በመጀመሪያ ሠራዊቱን በሠሃርቲ ውስጥ ፖርቱጋሎችን ማጥቃት ጀመረ። ፖርቱጋላውያን በቀናናቸው እርዳታ የኢማሙን ጦር አሸነፉ። ኢማሙ ራሱ ከፋኛ ቆስሎ ከመያዛቸው በመጠኑ አመለጠ። ፖርቱጋላውያን የተሸነፈውን ሠራዊት አሳደዱ እና ከሁለት ሳምንታት በኋላ ሌላ ጦርነት ሰጡ። ከከባድ ውጊያ በኋላ ፖርቱጋላውያን እንደገና የአዳል ጦርን አሸነፉ። የቆሰለው ኢማምና ሠራዊቱ ወደ አሸንጌ ሐይቅ ደቡብ ምስራቅ አፈገፈጉ። ፖርቱጋሎችም ወደ ደቡብ ተጉዘው ከሀይቁ በስተደቡብ ባለው ዋፍላ ሰፈሩ ፣ በዚያም የንጉሥ ገላውዴዎስን መምጣት ይጠባበቁ ነበር።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ተሸናፊው ኢማም የመጨረሻውን ሽንፈት እና ውድቀቱን መከላከል እንደማይችል ተገነዘበ። ይህንን ለማስቀረት ወደ ፖርቱጋላዊ ተቀናቃኞች ወደ ኦቶማን ቱርኮች ለወታደራዊ እርዳታ ዞረ። ኦቶማኖች በሙሴ እና በቀናና የታጠቁ 900 እግረኛ ወታደሮችን በመላክ ወዲያውኑ ምላሽ ሰጡ። ወታደራዊ ዕርዳታ እንደደረሰ ኢማሙ አሁንም በዋፋላ ውስጥ ንጉስን በሚጠብቁት ፖርቱጋሎች ላይ ዘመቱ። ከዚያ በኋላ በተደረገው ጦርነት ፖርቱጋላውያን ከባድ ሽንፈት ገጠማቸው። የቆሰለው አዛዥ ክሪስቶፈር ዳ ጋማ ተይዞ ተገደለ።

የተሸነፈውና የተጨናገፈው የፖርቱጋል ጦር ወደ ሰሜን ምዕራብ በሚፈግፈግ በ 1542 መጨረሻ አካባቢ ገላውዴዎስ ጋር ተገናኘ። ይህ በእንዲህ እንዳለ ድል አድራጊው ኢማም ወደ ደምቢያ ወደ ቀደመው ማዕከሉ በመመለስ አብዛኞቹን የኦቶማን ወታደሮች መልሷል። ኢማሙ ይህን በማድረግ ገዳይ ስህተት ሰርቷል። ፖርቱጋላውያን ሙሉ በሙሉ አልተሸነፉም። እነሱ ለመበቀል በሚፈልጉት በአዛዦቻቸው ሞት በጣም ተናደው ነበር። ከዚህም በላይ የፖርቱጋላውያን መገኘት በገላውዴዎስ ሥር የክርስቲያን ጦር ሞራልን ከፍ አድርጎ ነበር። ወዲያው ገላውዴዎስ በደምቢያ የኢማሙ ሠራዊት ላይ የተዋሃደውን ጦር መርቷል። ወሳኝ ውጊያው በየካቲት 1543 በጣና ሐይቅ አቅራቢያ ዋይና ደጋ በተባለ ቦታ ተካሄደ። በውጊያው ወቅት ኢማሙ ከፖርቱጋላዊ ወታደሮች በአንዱ ተኮሰ። ትንሽ ቆይቶ ኢማሙ ሞቶ ሠራዊቱ ወደ አዳል አፈገፈገ።

የዋይና ደጋ ጦርነት በኢትዮጵያ ክልል የአዳል ሱልጣኔትን የበላይነት አበቃ። በስተመጨረሻም ጦርነቱ ሁለቱንም ተዋጊ ወገኖች አዳከመ። በእርግጥ ጦርነቱ ሁለቱንም የክርስትናን መንግሥት የአዳል ሱልጣኔት አሟጦታል።

ለሁለት አስርት ዓመታት ያህል የዘለቀው ወታደራዊ ግጭት ብዙ ጥፋት አስከትሏል። በርካታ አብያተ ክርስቲያናት፣ ገዳማት እና መስጊዶች ተዘርፈው መሬት ተቃጥለዋል። ዋጋ የማይሰጡ ሰነዶች

በእነዚህ ተቋማት ውስጥ የተከማቸው እንዲሁ ወድሟል። የበርካታ ባህላዊ ቅርሶች መጥፋት ነበር። በተጨማሪም፣ ብዙ ወገኖች በሁለቱም በኩል ሞተዋል። በዚህም በክልሉ ከፍተኛ የህዝብ ቁጥር መቀነስ ተከሰተ። በሰውም ሆነ በቁሳቁስ እጅግ ግዙፍ ሀብት ማጣት ነበር። ከሁሉም በላይ ጦርነቱ ባለፉት መቶ ዘመናት የተገነቡትን ቀደምት የሙያ ወታደሮች በማጥፋት የክርስትና ነገሥታትን ኃይል አሸቆልቋል። ይህ በንጉሣዊው እና በመኳንንቱ መካከል የፉክክር መከሰት አስከትሏል። በመቀጠልም የነገሥታቱ ሥልጣን ከነገሥታቱ የበለጠ ኃይል በሆኑ የክልል ጌቶች ተገዳደረ። በዚህ ምክንያት ከአዳል ሙስሊም ሱልጣኔት ጋር ከተደረጉት ጦርነቶች በኋላ የክርስቲያን መንግሥት እንደገና ተመሳሳይ አልነበረም።

የወታደራዊ ግጭቱ በክልሉ ለሚኖሩ የህዝብ ንቅናቄዎች በከፊል ተጠያቂ ነበር። ብዙ ሰዎች ግጭትን ለማስወገድ የሰፈራቸውን አካባቢ ቀይረዋል። ጦርነቱ የክልሉን የተለያዩ ጎሳዎች እና የሃይማኖት ቡድኖችም ወደ አንድ እንዲቀላቀሉ አድርጓል። ለምሳሌ የሙስሊም ቆላማ ሰዎች በደጋው ክርስቲያኖች መካከል ሰፈሩ። ይህም በክልሉ ያለውን የሃይማኖትና የብሔር ልዩነትን ቀንሷል። ከግጭቶች ጋር ተያይዞ በነበረው የህዝብ እንቅስቃሴ እና ትርምስ ምክንያት፣ ወደ ዛሬ የሚገቡት የንግድ መስመሮች ለካራቫኖች ደህንነታቸው እየጨመረ መጣ። እንደ እውነቱ ከሆነ አንዳንድ ንግዶች እስከ 1559 ድረስ ወደ ዘይላ መሄዳቸውን የቀጠሉ ሲሆን ሐረር ተጥሎ ሙስሊሞች ማዕከላቸውን በአፋር ክልል ወደ አውሳ በማዛወር ላይ ነበሩ።

8.3. የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ

ባለፈው ክፍል የሶማሌንና የአፋርን የህዝብ እንቅስቃሴ ጠቅሰናል። ነገር ግን የመካከለኛው ዘመን ዘመን የህዝብ እንቅስቃሴዎች ብቻ አልነበሩም። በክልሉ ሌሎች በርካታ የህዝብ ንቅናቄዎች ተከሰተዋል። ከመካከላቸው አንዱ በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ኢትዮጵያ ካሉት ታላላቅ ክስተቶች አንዱ የሆነው የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ነበር።

ኦሮሞ ከኢትዮጵያ እና ከቀንድ ተወላጅ እና ጥንታዊ ሕዝቦች አንዱ ነው። የተለያዩ የቋንቋ ማስረጃዎች በባህላዊ እና በቋንቋ እርስ በርስ የተሳሰሩ የኩሽቲክ ተናጋሪ ሕዝቦች ቡድን መሆናቸውን ያረጋግጣሉ።

8.3.1. የኦሮሞ ኦሪጅናል የትውልድ አገር

እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ የኦሮሚያን የትውልድ አገር የማግኘት ጉዳይ ቦታሪክ ጸሐፊዎች ዘንድ አከራካሪ ሆኗል። ግን ይህ ውዝግብ አሁን ተፈትቷል ምክንያቱም የታሪካዊ ማስረጃዎች መገኘት እየጨመረ ነው። አንዱ የማስረጃ ዓይነት በአሁኑ ጊዜ በተለያዩ የኢትዮጵያ ክልሎች ከሚኖሩት ከተለያዩ የኦሮሞ ጎሳዎች የተሰበሰበው የኦሮሞ የአፍ ወግ ነው። በእነዚህ ወጎች መሠረት የኦሮሞ ሕዝብ መጀመሪያ የትውልድ አገር የአሁኑ የባሌ እና የሲዳሞ አውራጃዎች ደጋማ ቦታዎች ነው። ምክንያቱም በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉት ሁሉም የኦሮሞ ጎሳዎች ማለት ይቻላል ከሚከተሉት ቦታዎች በአንዱ ማለትም ሃሮ ዋላቡ፣ ቱሉ ዋላል፣ ቱሉ ኩርኩር እና ሃሮ ጊርጃ፣ ሁሉም በሁለቱ አውራጃዎች ስለሚገኙ ነው። ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት ይህ ክልል የባሌ የመካከለኛው ዘመን ሱልጣኔት ግዛት ነበር።

ይህ ማለት ግን ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት የኦሮሞው የትውልድ አገር የታሪካዊ ባሌ ደጋማ ብቻ ነበር ማለት አይደለም። በተለይ በተለይ ማዳ ዋላቡ በመባል የሚታወቁት የተለያዩ የኦሮሞ ጎሳዎች የአምልኮ ሥርዓቱ እና የፖለቲካ ማዕከላት በደጋማ ቦታዎች ላይ ሲገኙ፣ በርካታ የኦሮሞ ቡድኖችም ከእነዚህ ማዕከላት ውጭ ይኖሩ ነበር። ለምሳሌ፣ በሻርካ እና ዳዋሮ ሱልጣኔት ውስጥ ቁጭ ብለው የሚንቀሳቀሱ የኦሮሞ ቡድኖች ነበሩ። አንዳንዶቹም በአዳል ሱልጣኔት ውስጥ በተለይም በመካከለኛው ጎዳና ዙሪያ ነበሩ።

አዋሽ ወንዝ። አሁንም አንዳንድ የአርብቶ አደር ቡድኖች ከብቶቻቸውን ይዘው ወደ ስምጥ ሸለቆ ቆላማ ቦታዎች እና ወደ ገናሌ ወንዝ ሸለቆ ተጉዘዋል። ሆኖም የኦሮሞ ዋና ማዕከል የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን እንቅስቃሴ ከጀመረበት በኢትዮጵያ ክልል ደቡብ ማዕከላዊ ክፍል ባሌ እና ሲዳሞ ደጋማ ቦታዎች ነበሩ።

8.3.2. የኦሮሞ ተቋማት እና ማህበራዊ ድርጅት

በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን እንቅስቃሴ ዋዜማ ኦሮሞ ቦራና እና ባረንቱ በተባሉ ሁለት የተለያዩ ኮንፌዴሬሽኖች ተደራጅቷል። የቦረና ኮንፌዴሬሽን የማቻ-ቱለማ ፣ የጉጂ እና የደቡብ ቦራና ጎሳዎችን ያቀፈ ሲሆን ባረንቱ ካራዩ ፣ ኢቱ ፣ ማራዋ ፣ አካቹ ፣ ዋራንቲሻ እና ሁምባናን ያቀፈ ነበር። በወቅቱ የኮንፌዴሬሽኖች ህዝብ ዋና ክፍል በባሊ ደጋማ አካባቢዎች ይኖሩ ነበር እና የተቀላቀለ እርሻን ይለማመዱ ነበር። በደጋው ደቡባዊ እና ሰሜናዊ ምዕራብ አካባቢ የሚገኙት ቆላማ ቦታዎች ግጦሽ ግጦሽ የሚሰጥ ሲሆን ወጣቶችም ለግጦሽ ከብቶችን ይወስዱ ነበር። በጊዜ ሂደት እነዚህ ወጣቶች በዋናነት የአርብቶ አደር የኢኮኖሚ ሕይወት ወደ ተለያዩ ጎሳዎች ተለውጠዋል። ስለዚህ ድብልቅ እርሻን የሚለማው ኦሮሞ በደጋማ ቦታዎች ላይ በቋሚነት ሲኖር ፣ የአርብቶ አደሩ ቡድኖች ግን ከብቶቻቸውን በደጋማ አካባቢዎች ይንቀሳቀሳሉ።

ሃይማኖት

ኦሮሞ ወደ እስልምና ወይም ወደ ክርስትና ከመቀየራቸው በፊት የራሳቸውን ባህላዊ ሃይማኖት ያመልኩ ነበር። በዚህ ባሕላዊ ሃይማኖት ውስጥ ኦሮሞ ዋቃ በሚባል በአንድ ታላቅ አምላክ አምኗል ፣ እሱም ሰማይን እና ሰማይን ሁለቱንም አምላክ ያመለክታል። ዋቃ በአጽናፈ ዓለም ውስጥ የመጨረሻው ኃይል ነው ብለው ያምኑ ነበር እንዲሁም እሱ የሕይወት እና የተፈጥሮ ምንጭም ነው። የዋቃ ሀይል የሚገለጠው አያና በተባለ መንፈስ ነው። በኦሮሞ ባሕላዊ ሃይማኖት ውስጥ የነበረው መንፈሳዊ መሪ ቃሉ ይባላል። ሊቀ ካህናት ነበሩ እና በአያና እንደተያዙ ይታመን ነበር። በዋቃ እና በኦሮሞ ሕዝብ መካከል አማላጅ ሆኖ አገልግሏል። የዋቃ ሀጎችም ጠባቂ ነበሩ። በዚህ ምክንያት ቃሉ በሕዝቡ ዘንድ ከፍተኛ ክብር ነበረው እና በሕዝቡ ኢኮኖሚያዊ ፣ ፖለቲካዊ እና ማኅበራዊ ሕይወት ውስጥ ከመንፈሳዊው መስክ ባሻገር ከፍተኛ ተጽዕኖ ሊያሳድር ይችላል። ወጣት እና ጎልማሳ ሰዎች በረከቱን ለማግኘት ቃሉን ጎብኝተዋል። ልጆችም ለተመሳሳይ ዓላማ ወደ እርሱ ተወስደዋል።

ቃሉ አባ ሙዳ ማለትም የቅባት አባት ተብሎም ይጠራ ነበር። ይህን ስም ያገኘው ሙዳ ከተባለው ሥነ ሥርዓት ነው። ይህ ሥነ ሥርዓት ለስሉ አንድ ጊዜ በስምንት ዓመት አንዴ ተከበረ። በሥነ ሥርዓቱ ላይ ቃሉ በረከቱን ሰጥቶ ኦሮሞን ለስምንት ዓመታት ያስተዳደሩትን የጋዳ ባለሥልጣናትን ቀባ። ስለዚህ የሙዳ ሥነ ሥርዓቱ የጋዳ ስርዓት እና የቃሉ ተቋም የተቋረጡበት ነጥብ ነበር።

በአሥራ ስድስተኛው ክፍለዘመን እንቅስቃሴ ወቅት ቃሉ በባሌ ደጋማ ማእከሉ አልወጣም። የተለያዩ የኦሮሞ ጎሳዎችን አብረዋቸው የሄዱት የእርሱ ልዑካን ናቸው። በዚህ ምክንያት ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን እንቅስቃሴ በኋላ በሩቅ ግዛቶች የሰፈሩት የኦሮሞ ጎሳዎች ከአባ ሙዳ ጋር ያላቸውን ግንኙነት ጠብቀው መኖር ነበረባቸው። ለአባ ሙዳ በየስምንት ዓመቱ አንድ ጊዜ በሚደረገው ሐጅ አማካኝነት ይህንን አገናኝ ጠብቀዋል። ይህ የሐጅ ጉዞ ከባሌ ደጋማ ቦታዎች ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት የኦሮሞ መሬት ማዕከል እንደነበረ የሚያረጋግጥ ማስረጃ ነበር።

የገዳ ስርዓት

የኦሮሞ ሕዝብ ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ሕይወት የሚመራው የጋዳ ሥርዓት በሚባል ተቋም ነበር። ኦሮሞ መጀመሪያ የጋዳ ስርዓቱን ሲቀበል አናውቅም። ሆኖም በ 1520 ዎቹ የእንቅስቃሴያቸው መጀመሪያ ላይ ኦሮሞው ውስብስብ በሆነ ሁኔታ የሚሠራ ሰፊ የተደራጀ ሥርዓት ነበረው። በዚህ ምክንያት ብዙ ምሁራን እንደሚጠቁሙት ሥርዓቱ ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት ከረጅም ጊዜ በፊት መሆን አለበት።

የጋዳ ስርዓት የኦሮሞ ህዝብ ውስብስብ ማህበራዊ-ፖለቲካዊ እና ወታደራዊ ድርጅት ነው። የጋዳ ስርዓቱን በጥልቀት ያጠኑ አንዳንድ ምሁራን በኦሮሞ ህዝብ መካከል ወታደራዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ ፣ ፖለቲካዊ እና ሥነ-ሥርዓታዊ ሀላፊነቶችን በመያዝ በየስምንት ዓመቱ እርስ በእርስ የሚተካ የመማሪያ ሥርዓት መሆኑን በአጭሩ ገለጹት።

በጋዳ ስርዓት ውስጥ ሁለት የተለያዩ ምድቦች ነበሩ ፣ ይህም ስርዓቱ እንዴት እንደሰራ ለመረዳት በጣም አስፈላጊ ናቸው። ምድቦቹ ፣ የጋዳ ደረጃ እና የጋዳ ክፍል ተብለው ይጠራሉ ፣ በትይዩ ወይም ጎን ለጎን ይሠራሉ። አሥር የተለያዩ ደረጃዎች እና

አምስት የተለያዩ ክፍሎች ነበሩ። በተለይም የጋዳ ደረጃዎች አስፈላጊ ነበሩ ፣ ምክንያቱም ሥርዓቱ በዑደት ውስጥ እንዲሠራ ያደርጉ ነበር። የሥርዓቱ ሙሉ ዑደት አሥር ክፍሎች ያሉት ሲሆን እያንዳንዱ ክፍል የስምንት ዓመት የሕይወት ዘመን ነበረው። ስለዚህ የጋዳ ስርዓት ሙሉ ዑደት የሰማንያ ዓመት የሕይወት ዘመን ነበረው። የመጀመሪያዎቹ አምስት ክፍሎች ወይም አርባ ዓመታት ወጣቶቹ በወታደራዊ ፣ በፖለቲካ እና በባህላዊ መንገድ የአገሪቱን መሪነት እንዲይዙ የሰለጠኑባቸው ተግባራዊ ትምህርት ቤቶች ነበሩ። እነዚህ ስልጠናዎች ለአመራር ብቁ ያደርጋቸዋል። በሁለቱ ምድቦች አማካይነት ስርዓቱ እንዴት እንደሠራ እንመልከት።

ሁሉም ወንድ አሮሞ በወለዳቸው የጋዳ ስርዓቱን ተቀላቀለ። ስርዓቱን መቀላቀሉ ከአምስቱ ክፍሎች በአንዱ አባልነት ምልክት ተደርጎበታል። በዚሁ ጊዜ የክፍሉ አባላት ወደ አንደኛ ክፍል ይገባሉ። የአንዱ ክፍሎች አባል የሆኑት እነዚያ የዚያ ክፍል አባላት ሆነው በሕይወታቸው በሙሉ ይቆያሉ። ነገር ግን የጋዳ ደረጃዎች ይህ አልነበረም ፣ ምክንያቱም የጋዳ ክፍል አባላት በአንድ ክፍል ውስጥ አይቆዩም። ይልቁንም በአንድ ክፍል ውስጥ ለስምንት ዓመታት ይቆዩ እና ከዚያ ወደ ቀጣዩ ክፍል ያልፋሉ ፣ እዚያም ሌላ ስምንት ዓመት ይቆያሉ። በአጭሩ ፣ በየስድስት ዓመቱ የጋዳ ክፍል አባላት የአሥረኛ ክፍል የመጨረሻዎቹን ስምንት ዓመታት እስኪያጠናቅቁ ድረስ ከአንድ ክፍል ወደ ቀጣዩ ክፍል ይለፉ ነበር። የጋዳ ክፍል አባላት የመጨረሻውን ክፍል ስምንት ዓመት ከጨረሱ በኋላ የጋዳ ስርዓቱን ለቀው ይወጣሉ።

በጋዳ ሥርዓት ውስጥ በየክፍል በስምንት ዓመታት ቆይታቸው ለፈጸሟቸው የጋዳ ክፍል አባላት የተወሰኑ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ግዴታዎች ተሰጥተዋል። በዚህ ረገድ ስድስተኛው የጋዳ ክፍል በጣም አስፈላጊ ነው ፣ ምክንያቱም የጋዳ ክፍል አባላት የፖለቲካ አመራር ይይዛሉ። የፖለቲካ አመራር ሙብት በአጠቃላይ የጋዳ መደብ አባላት ተይዘው ነበር። የፖለቲካ ስልጣን ከመያዙ በፊት ግን ቅድመ አያቶቻቸው ያልዘረ አዲስ ግዛቶች ዘልቀው በመግባት ለአሮሞ ህብረተሰብ አዲስ ነገር ማሳካት አለባቸው። የሆነ ሆኖ ፣ ቻፋ (ጉባኤ) ተብሎ የሚጠራው የጋዳ መንግሥት የተቋቋመው ከጋዳ ክፍል አባላት በተመረጡ ባለሥልጣናት ነው። ባለሥልጣናት የተመረጡት በችሎታቸውና በብቃታቸው ነው። ከባለሥልጣናት መካከል ከፍተኛው ሥልጣን በአባ ቦኩኩ ወይም በአባ ጋዳ (የጋዳ አባት ፣ ማለትም ቃል አቀባይ) ላይ ተሰጥቷል። ሆኖም ፣ አባ ጋዳ በእኩል መካከል የመጀመሪያው ብቻ ነበር። በአባ ጋዳ ሥር ሌሎች የተለያዩ ባለሥልጣናት እንደ አባ ሴራ ወይም የዳኛ አለቃ እና አባ ዱላ ወይም የጦር አዛዥ ሆነው ተመረጡ። እነዚህ የተመረጡ መኮንኖች በቀላሉ የገዥው ስብስብ ተወካዮች ነበሩ።

የተመረጡት የጋዳ ባለሥልጣናት ለስምንት ዓመታት የሥራ አስፈጻሚ ሥልጣን ይይዛሉ። እነሱ የክፍል አባሎቻቸው እና የዚያ ፈቃድ ባላቸው የጋዳ ስርዓት ህጎች መሠረት ጎሳውን ያስተዳድሩ ነበር በአጠቃላይ የአሮሞ ህዝብ ተጠቃሏል። ከስምንት ዓመታት በኋላ የጋዳ ባለሥልጣናትና የክፍላቸው አባላት በቢሮአቸው የሥልጣን ዘመን በአምስተኛው ክፍል ሥልጣኑን ለክፍሉ ያስረክባሉ። በዚህ መልኩ የጋዳ ስርዓቱ በሁሉም የአሮሞ ጎሳዎች ውስጥ ከተንቀሳቀሰና ከተስፋፋ በኋላም ለብዙ ዘመናት ሲሠራ ቆይቷል። ሆኖም በተለያዩ ምክንያቶች የተነሳ ስርዓቱ ባህላዊ አካሎቹን በጊዜ አጥቶ በመጨረሻ ወደቀ።

8.3.3. የአሮሞ ንቅናቄ ምክንያት እና አቅጣጫዎች

ለአሮሞ እንቅስቃሴ ዋናው ምክንያት የሕዝብ ግፊት ነበር። ሆኖም በክርስትና መንግሥት እና በሙስሊም መንግስታት መካከል ያለው ግጭት በክልሉ የነፃ እንቅስቃሴያቸውን ያፋጠነ ይመስላል። ቀደም ብለን እንደገለጽነው የአሮሞ ሕዝብ ዋናው ክፍል የተደባለቀ ግብርና በሚለማመድበት በታሪካዊ ባሊ ደጋማ አካባቢዎች ይኖሩ ነበር። የተትረፈረፈ ምርት እና የደጋው ጤናማ የአየር ሁኔታ በአሮሞ መካከል ፈጣን የህዝብ ቁጥር እድገት ያስከተለ ይመስላል።

ከአስራ አራተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የከብቶች ቁጥር መጨመር በደጋማ አካባቢዎች የእርሻ መሬትን እጥረት አስከትሏል። ይህ ወጣት ወንዶች ከብቶቻቸውን ይዘው ወደ ደቡብ የገናሌ ወንዝ ሸለቆ እንዲሄዱ አስገድዷቸዋል። ነገር ግን በሰሜናዊው የስምጥ ሸለቆ ተመሳሳይ እንቅስቃሴ በክርስቲያን መንግሥት ደቡብ መስፋፋት እንቅፋት ሆኖበታል። በተጨማሪም ፣ በቀጣዮቹ መቶ ዘመናት ፣ ስምጥ ሸለቆ በክርስቲያኑ መንግሥት እና በሙስሊም ሱልጣኔቶች መካከል የድንገተኛ ግጭት ቀጠለ ሆነ። በዚህ ምክንያት አንዳንድ ወደ ቀደመው ወደ ስምጥ ሸለቆ የሄዱ አንዳንድ የአሮሞ አርብቶ አደሮች የእንቅስቃሴያቸውን አቅጣጫ ወደ ደቡብ ለመለወጥ ተገደዋል። የሆነ ሆኖ በክርስትና መንግሥት እና በሙስሊም መንግስታት መካከል ለዘመናት የዘለቀው ግጭት በአስራ ስድስተኛው ክፍለዘመን የኢማም አሕመድ ጦርነቶች የክርስትያኑን የድንበር መከላከያ ያዳከመ እና

የኦሮሞን ህዝብ የሰሜን እንቅስቃሴ ያፋጠነ ነበር። ስለዚህ ፣ የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የኦሮሞ ህዝብ እንቅስቃሴ የፖለቲካ ቁጥጥርን ለማራዘም ፣ ግብር ለመሰብሰብ ወይም ብሄራዊ ሃይማኖታዊ ባህል ለመጫን ፍላጎት ያነሳሳው አይመስልም። በዋናነት ለከብቶቻቸው የግጦሽ መሬት ፍለጋ እና ለራሳቸው የመተንፈሻ ቦታ ፍለጋ ነበር። በዚህ ምክንያት ከ 1550 ዎቹ እስከ 1580 ዎቹ ባለው ጊዜ ውስጥ ወደ ማዕከላዊ ፣ ደቡብ ምስራቅ ፣ ምዕራብ ፣ ደቡብ እና ሰሜናዊ የኢትዮጵያ ክልሎች በፍጥነት የኦሮሞ ሕዝብ እንቅስቃሴ ተደረገ። ኦሮሞውም ወደ ዛሬው ኬንያ እና ሶማሊያ ተዛወረ።

የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የኦሮሞ ንቅናቄ የተጀመረው በቱለማ እና በሜጫ አርብቶ አደሮች ነው ፣ ስለ እኛ ምንጩ የአባ ባህሬ ሥራዎች ናቸው። ባህሬ በአባያ ሐይቅ ምዕራባዊ ባንክ ጋሞ ውስጥ በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ይኖር የነበረ የአርቶዶክስ መነኩሴ ነበር። የባህሬ አውራጃ በአንጻራዊነት ከአብያ ሐይቅ ምሥራቃዊ ባንክ 60 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ከነበረው ከሃሮ ዋላቡ አቅራቢያ ነበር። የቱለማ እና የሜጫ እንቅስቃሴ በሲዳሞ ከሃሮ ዋላቡ በ 1522 ገደማ ተጀመረ። ከዚህ ማዕከል አርብቶ አደሮቹ ወደ ሰሜን አቅጣጫ በመሄድ በአገናኝ መንገዱ አለፉ በአባያ ሐይቅ እና በዋላቡ ተራራ መካከል። በሐይቆች አባያ እና በአዋሳ መካከል በግማሽ መንገድ ላይ ሲደርሱ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ በማዞር በቢላጤ ወንዝ ተሻግረው ወደ ደቡብ ምዕራብ የኢትዮጵያ ክልል ዘልቀው ለመግባት ሞክረዋል።

ሆኖም በወላይታ ግዛት በኩል የወሰደውን ጠንካራ ተቃውሞ ማቋረጥ አልቻሉም። ስለዚህ ሙከራውን ትተው ወደ ሰሜን አቅጣጫ ወደ ስምጥ ሸለቆ ሐይቆች ክልል አመሩ። በእንቅስቃሴው ሂደት በሀዲያ ፣ በባሊ ፣ በሻርካ ፣ በዳዋሮ እና በፋትጋር ግዛቶች ላይ በርካታ ፈጣን ጥቃቶችን ፈፀሙ። የገላውዴዎስ (የክ .1540 - 1559) የክርስቲያን ጦር በ 1550 ዎቹ የእነዚህን ግዛቶች ግዛቶች በሙሉ የተቆጣጠረው የኦሮሞውን ፈጣን እድገት ማስቆም አልቻለም።

በ 1560 ዎቹ መጀመሪያ ላይ ኦሮሞ አዲሱን ማዕከላቸውን በፋታጋር ፣ ከአዲስ አበባ ደቡብ ምስራቅ 30 ኪሎ ሜትር ገደማ በምትገኘው ዱክም በሚገኘው ዱክም ውስጥ በሚገኘው ቦታ ላይ አቋቋሟል። ከዚህ ማእከል ኦሮሞ ከዋጅ ፣ ቢዛሞ ፣ ዳሞት እና ጋፋት ጋር በምዕራብ አቅጣጫ በየወቅቱ ዘመቻ ጀመረ። በእነዚህ ዘመቻዎች ሂደት በሣር ዲንጌል (r.1563 - 1597) የሚመራው የክርስቲያን ጦር በኦሮሞ ተዋጊዎች ላይ ድል አስመዝግቧል። ነገር ግን ይህ ጊዜያዊ ስኬት የኦሮሞን ጥቃት አልገታምና በዚህም ምክንያት ከላይ የተጠቀሱት ግዛቶች ሁሉም በ 1580 ዎቹ ተሸንፈው ተቆጣጠሩ። በዚህ ምክንያት የቢዛሞ እና የዳሞት ሕዝብ ከፊሉ አባይ ተሻግሮ ወደ ደቡብ ጎጃም ሲሸሽ ሌሎች ደግሞ በኦሮሞ ሰፋሪዎች ተዋህደዋል።

በደቡብ ምዕራብ ኦሮሞ ከመካከለኛው ዘመን ከኤናሪያ ግዛት ከፍተኛ ተቃውሞ ገጥሞታል። በዚህ ግዛት ላይ የኦሮሞ ጥቃት የጀመረው በአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አስርት ዓመታት ውስጥ ነው። ነገር ግን የእናርያ የጀግንነት መነቃቃት በመጨረሻ በ 1710 በሊሙ ኦሮሞ እስከተሸነፈበት ጊዜ ድረስ የካፋ መንግሥት የአፋውያንን ጥቃት በተሳካ ሁኔታ በመቃወም ወደ ወንዙ ደቡብ መስፋፋቱን ገታ እስከ መጨረሻው ድረስ በሉሙ ኦሮሞ እስከተሸነፈ ድረስ።

ከላይ የተነጋገርነው የንቅናቄው አቅጣጫ በቱለማ እና ሜጫ አርብቶ አደሮች የተወሰደ ነው።

ከባሌ ደጋማ ቦታዎችን ትቶ ወደ ሰሜን ምዕራብ አቅጣጫ የሄደው አርሴይ በዝዋይ ሐይቅ ዙሪያ ወደሚገኝበት ግዛታቸው።

በሰሜን ምዕራብ ባሌ ማእከላቸውን ትተው ወደ ደቡብ ወደአሁኑ ግዛታቸው የሄዱት ደቡባዊው ቦረና።

በዋቢ ሸበሌ የላይኛው ኮርስ ውስጥ የኖሩት ካራዩዩ ፣ ከምሥራቅ ወደ ምሥራቅ ቆላማ አሁን ወዳለው ግዛታቸው ከሄዱበት።

ከባሌ ደጋማ ቦታዎችን ትተው ወደ ሐረር ዙሪያ አሁን ወዳለው ግዛታቸው የሄዱት የኢቱ እና የሁምባና ጎሳዎች።

ከዚህም በላይ እንደ ጉጂ ያሉ የኦሮሞ ጎሳዎች ቀደም ሲል የሰሜናዊ እንቅስቃሴያቸውን ቀደም ብለው ጀምረዋል። በጉጂ ወጎች መሠረት በዝዋይ ሐይቅ አካባቢ ፣ በዛርዕ ያዕቆብ በሚመራው የክርስቲያን ሠራዊት ከባድ ጉዳት ደርሶባቸዋል። በዚህም ምክንያት ጉጂዎች ወደ ደቡብ አቅጣጫ የሚንቀሳቀሱበትን አቅጣጫ ለመቀየር ተገደዋል። በአጠቃላይ የሁሉም ዋና ዋና የኦሮሞ ጎሳዎች አርብቶ አደሮች ቡድኖች በተለያዩ አቅጣጫዎች ወደ ሩቅ ግዛቶች በወሰዳቸው እንቅስቃሴ ውስጥ ተሳትፈዋል።

የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ በሰማንያ ዓመታት ውስጥ ማለትም በአንድ ሙሉ ጋዳ ዑደት ጊዜ ውስጥ ተጠናቀቀ። እንቅስቃሴው የተጀመረው በ 1522 ገደማ ሲሆን በ 1604 አካባቢ ቀንሷል። ልዩነቱ እስከ 1710 ድረስ የቆየው የኤናሪያ ተቃውሞ ነበር።

ለኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ስኬታማነት ሁለት አስፈላጊ ምክንያቶች አሉ። በመጀመሪያ ፣ የኦሮሞ ሶሺዮ-ፖለቲካ-ወታደራዊ ድርጅት ጠንካራ ባህሪ በወታደራዊ ስልቶች የበላይነትን ሰጣቸው። በጋዳ ስርዓት ሁሉም ወንድ አባላት ከልጅነታቸው ጀምሮ በተለያዩ ወታደራዊ ልምዶች ሥልጠና ይሰጣቸዋል። የጋዳ መደብ ወደ ስልጣን ከመምጣቱ በፊት በኦሮሞ መካከል ያለውን የስልጣን ዘመን በጥልቀት ለማተም አዲስ ነገር ማድረግ ይጠበቅበታል። ከሁሉም በላይ ወጣት ወንዶች ተዋጊዎች በሚሞገሱበት እና በልዩ የቀብር ሥነ ሥርዓት በሚገለገሉበት ኅብረተሰብ ውስጥ አደጉ። በዚህ ምክንያት ወጣት ወንዶች ሁል ጊዜ ተዋጊዎች ለመሆን ይጓጉ ነበር። ሁለተኛ ፣ የአፍሪቃ ቀንድን ዋና ዋና ግዛቶች ያዳከመው የእርስ በእርስ ጦርነት ለኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ስኬትም ትልቅ አስተዋጽኦ አበርክቷል። በግጭቱ ምክንያት ሁለቱም

የደጋ የክርስትና መንግሥት እና የሙስሊም ሱልጣኔቶች በወታደራዊ ኃይል ተዳክመው የአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ ኢጋማሽ የኦሮሞ መስፋፋትን መቋቋም አልቻሉም።

8.3.4. የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ውጤቶች

ንቅናቄው የተለያዩ የኦሮሞ ጎሳዎችን ወደ ሩቅ ቦታዎች ወደ ኢትዮጵያ ወሰደ። በዚህም ንቅናቄው ኦሮሞን ከተለያዩ የኢትዮጵያ ክልሎች ሕዝቦች ጋር እንዲገናኝ አድርጎታል። ኦሮሞውም በዘመኑ ከተለያዩ ግዛቶች ጋር ጦርነት ውስጥ ገብቷል። የንቅናቄው ውጤት በኦሮሞም ሆነ በዘመኑ ግዛቶች እና ማህበረሰቦች ላይ እኩል ተፅዕኖ አሳድሯል።

በሕዝባዊ ንቅናቄ የተጎዱት የመካከለኛው ዘመን የኢትዮጵያ ክልል የመጀመሪያዎቹ ናቸው። የክርስቲያን መንግሥት ከአባይ ወንዝ በስተ ሰሜን ተገድቦ ነበር። በምስራቅ ቆላማ የአዳል ሱልጣኔት በሀረር ግንብ የተከበበች ከተማ-ግዛት ሆናለች። በደቡብ ምዕራብ እና በደቡብ የኢትዮጵያ ክልል የካፋ እና የወላይታ መንግሥት በዋናነት በጀግንነት የመቋቋም እና መስዋዕትነት ምክንያት በሕይወት ተርፈዋል። ሌሎቹ ግን እንደ ዳሞት ፣ ጋፋት ፣ ቢዛም ፣ ባሊ ፣ ሃዲያ ፣ ኢፋት ፣ ዳዋሮ እና ፈታጋር የመሳሰሉት ከፍተኛ ተጽዕኖ የነበራቸው ሲሆን አንዳንዶቹ ሙሉ በሙሉ ወድመዋል።

ከእንቅስቃሴው በስተጀርባ ያለው ምክንያት የተሻለ የግጦሽ መሬት ፍለጋ ነበር። በእንቅስቃሴያቸው ወቅት ኦሮሞ በአንድ ዋና መርህ ይተዳደር ነበር። ኦሮሞን በሰላም የተቀበሉ ማህበረሰቦች በደግነት ተስተናግደዋል። ንብረታቸው አይዘረፍም። ይልቁንም እነሱ በኦሮሞ ጎሳዎች ጉዲፈቻ ይሆናሉ እና ይህ ቦታ በተያዘው መብት ሁሉ ይደሰታሉ። የተቃወሙት ግን በጭካኔ ተይዘው ንብረታቸው ተዘርፏል። በዳሞት እና በቢዛም ግዛቶች ላይ የሆነው ይህ ነበር። ከሕዝባቸው ከፊሉ ወደ ጎጃም ተሰደደ ፣ ቀሪው በኦሮሞ ሰፋሪዎች ተዋህዷል።

ንቅናቄውም በኦሮሞና በተገናኙበት ሕዝብ መካከል ያለውን መስተጋብር ጨምሯል። ውጤቱም የማህበራዊ-ባህላዊ እሴቶችን እና ተቋማትን መለዋወጥ ነበር። በኦሮሞ ሰፈር የሚገኙ በርካታ ጎሳዎች የጋዳ ስርዓቱን ተቀበሉ። ኦሮሞውም የተለያዩ ማኅበራዊ-ባህላዊ አካላትን ከሰፈሩባቸው ሕዝቦች ወይም ከጎረቤቶቻቸው ወስዷል። በክርስቲያን ማኅበረሰቦች ሠፈር ውስጥ የሰፈሩ በርካታ የኦሮሞ ጎሳዎች ወደዚህ ሃይማኖት የተለወጡ ሲሆኑ ሌሎች ደግሞ የእስልምናን ሃይማኖት በተለይም በአሥራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ ኢጋማሽ ወስደዋል።

በተለይ በኦሮሞ ሕዝብ ባህላዊ የፖለቲካ ሥርዓት ላይ የሕዝብ ንቅናቄ ያስከተለው ውጤት ከባድ ነበር። ቀደም ሲል የጋዳ ስርዓት በጂኦግራፊያዊ ውስን በሆነ ክልል ውስጥ ውጤታማ ነበር። ነገር ግን ንቅናቄው የኦሮሞ ጎሳዎችን በአንድ ሰፊ ክልል ላይ

ተበትኗል። በዚህ ሁኔታ የኦሮሞ ጎሳዎች በአንድ ጋዳ ስርአት ውስጥ መኖር አይቻልም ነበር። አፋጣኝ ውጤቱ የፖለቲካ ሥርዓቱ መበታተን ነበር ፤ ምክንያቱም እያንዳንዱ ንዑስ ጎሳ በሠፈሩባቸው አዲስ አካባቢዎች የራሱን የጋዳ ሥርዓት ስላሻሻሉ ነው።

በኢኮኖሚው ሕይወት ውስጥ የተደረጉ ለውጦችም የጋዳ ሥርዓትን ነክተዋል። የአርብቶ አደር ኢኮኖሚ ከጋዳ ስርዓት የፖለቲካ ሕይወት ጋር ይጣጣማል። ቀደም ብለን እንደገለጽነው በሕዝባዊ ንቅናቄው ውስጥ የተሳተፈው አርብቶ አደር ኦሮሞ ነው። ሆኖም በሰፈሩባቸው ግዛቶች ውስጥ ከፍሎች እንዲፈጠሩ ያደረጋቸውን የተደባለቀ የግብርና ኢኮኖሚ ተቀበሉ። እነሱም በክልሉ የረጅም ርቀት ንግድ ውስጥ ተሳትፈዋል ፤ ይህም የሕዝባዊ ንቅናቄው ከተዳከመ በኋላ ወዲያውኑ ተነስቷል። የግብይቱ መነቃቃት የንግድ እና የንግድ መስመሮችን ለመቆጣጠር አጣዳፊ ውድድርን አመጣ። ውድድሩ በአሥራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አጋማሽ ላይ የጋዳ ባለሥልጣናትን ሥልጣን መቃወም የጀመሩትን ኃያላን ተዋጊዎችን ያስከተለ የማያቋርጥ ጦርነቶችን ፈጠረ።

ከንግድ እና ከግብርና የተገኘውን ገቢ በመጠቀም አንዳንድ ስኬታማ የአባ ዱላዎች ወይም የጦር መሪዎች መሬትን ፣ ገበያን እና የንግድ መስመሮችን የሚቆጣጠሩበትን የግል ሠራዊት መገንባት ጀመሩ። በተጨማሪም ሥልጣናቸውን በመጀመሪያ በጎሳዎቻቸው ላይ መጫን ጀመሩ ከዚያም በጎረቤቶቻቸው ወጪ ግዛቶቻቸውን ማስፋፋት ጀመሩ። እንደ አለመታደል ሆኖ ባህላዊው የጋዳ ስርዓት ለረጅም ጊዜ በሥልጣን ላይ የቆዩ እና በመጨረሻም የሞቱ (የንጉሥ) ማዕረግ የያዙትን እንዲህ ያሉ የሥልጣን ጥመኛ የጦር መሪዎችን ለመቆጣጠር የሚያስችል ዘዴ አልሰጠም።

ከነዚህ ውስጣዊ ምክንያቶች በተጨማሪ የጋዳ ስርዓቱን የሚጎዱ ውጫዊ ምክንያቶችም ነበሩ። ከዚህ አኳያ ኦሮሞ ከጎረቤት ሕዝቦች የንግሥናውን የፖለቲካ ሥርዓት አንዳንድ ክፍሎች ተውሷል። በዚህ ምክንያት የጓዳ ስርዓት ስልጣን ቀስ በቀስ እየተዳከመ እና ሊምሙከርና ፣ ጅማ ፣ ጌራ ፣ ጎማ እና ጉማ የክልሉ ዋና ዋና ግዛቶች በነበሩበት በጊዜ ተፋሰስ ኦሮሞ መካከል በንጉሥነት ላይ የተመሠረተ የፖለቲካ ሥርዓት አዳበረ። ተመሳሳይ ግዛቶችም በዎላጋ ተገንብተዋል-ሊቃኦ ቀለም ፣ ሊቃኦ ናቃምቴ እና ሆሮ-ጉዳሩ።

ማጠቃለያ

አሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በኢትዮጵያ ታሪክ በሁለት ታላላቅ ክስተቶች ይታወቅ ነበር። በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አጋማሽ ፣ በቀደሙት ምዕተ ዓመታት የክርስትና-ሙስሊም ግጭት በኢማም አህመድ ጦርነቶች ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሷል። የዚያው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ በኦሮሞ ሕዝብ እጅግ በጣም ከፍተኛ የሕዝብ ንቅናቄ ተቆጣጠረ። እነዚህ ሁለት ክስተቶች በኢትዮጵያ ክልል እና ቀንድ ውስጥ ዘላቂ ማህበራዊ ፣ ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ውጤቶች ነበሯቸው። በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ለወታደራዊ ግጭት ዋናው ምክንያት በክርስትና መንግሥት እና በአዳል ሱልጣኔት መካከል የርቀት የንግድ እና የቁጥጥር ግዛቶችን በብቸኝነት ለመያዝ ነበር። የግጭቱ መዘዝ በጣም አስተማሪ ነበር። ብዙ ሰዎች ህይወታቸውን አጥተዋል እንዲሁም ከፍተኛ የቁስ ውድመት ደርሷል። የግጭቱ መጨረሻ የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ተከትሎ ነበር። ከአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን በፊት የኦሮሞ ግዛት ማዕከል የሆነው በአሁኑ ባሌ እና ሲዳሞ አውራጃዎች ደጋማ ቦታዎች ላይ ነበር። ከዚህ ማዕከል የአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የህዝብ እንቅስቃሴ በርካታ የኦሮሞ ጎሳዎችን ወደ አዲስ ግዛቶች ወሰደ። በዚህም ምክንያት ከብዙ የኢትዮጵያ ሕዝቦች እና ግዛቶች ጋር ተገናኙ። ግንኙነቱ የኢትዮጵያን ሕዝቦች የበለጠ መስተጋብር እና እርስ በእርስ በማገናኘት የተለያዩ ማህበራዊ እና ባህላዊ እሴቶችን መለዋወጥ አስከትሏል። ዛሬ ብዙ የኢትዮጵያ ሕዝቦች በርካታ የጋራ ማህበራዊ እና ባህላዊ እሴቶችን ይጋራሉ። ይህ እውነታ በአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የኦሮሞ ሕዝብ እንቅስቃሴ አንዱ መዘዝ ነው።

ጥያቄዎችን ይገምግሙ

1. የሚከተሉትን መለየት

- የሕንድ ፕሪስተር ጆን አፈ ታሪክ
- ቫስኮ ዳ ጋማ
- ንጉስ ልብነ ድንግል

- ኢማም አህመድ ኢብኑ ኢብራሂም -የሺምብራ ኩሬ ጦርነት -የፖርቱጋል ወታደራዊ ጉዞ ወደ ኢትዮጵያ መምጣት
- ሃሮ ዋላቡ -ቃልሉ -አባ ቦክኩ -ሞቲ

II. የአምድ 'ሀ' ን ንጥሎች ከ 'ለ' ስር ከተገቢው ጋር ያዛምዱ።

ሀ	ለ
_1. ንግሥት ኤሌኒ	ሀ) በኢትዮጵያ የፖርቱጋል ወታደሮች አዛዥ
_2. የዊና ደጋ ጦርነት	ለ) የኦሮሞ መንፈሳዊ አባት
_3. ዋቃ	ሐ) የባህላዊ የኦሮሞ ሕጎች ባለሙያ
_4. ክሪስቶፈር ዳ ጋማ	መ) የፖርቱጋል ወታደራዊ እርዳታ ጠይቋል
_5. አባ ሴራ	ሠ) በኢትዮጵያ ውስጥ የሙስሊም የበላይነት መጨረሻ
	ረ) ሰማይ እግዚአብሔር
	ሰ) የኦሮሞ ጦርነት መሪ

III. ትክክለኛውን መልስ ይምረጡ

- 1) የኢማም አህመድ ኢብራሂም ጦርነቶች መንገዱን ጠርገዋል

ሀ) የንጉሠ ነገሥቱ ኃይል ማሸቆልቆል	ሐ) በክልሉ ውስጥ የንግድ መስፋፋት
ለ) የተሳካው የኦሮሞ መስፋፋት	መ) ሀ እና ለ
- 2) ከሚከተሉት ውስጥ የባረንቱ ኮንፌዴሬሽን ያልሆነው የትኛው ነው?

ሀ) ኢትቱ	ለ) ጉጂ	ሐ) ካራዩ	መ) አካቹ
--------	-------	--------	--------
- 3) የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ዋነኛ ምክንያት ነበር

ሀ) የንግድ መስመሮችን ለመቆጣጠር	ሐ) የሕዝብ ብዛት መጨመር
ለ) ባህላዊ ሃይማኖታቸውን ለማስፋፋት	መ) ግብር ለመሰብሰብ
- 4) በዋይና ደጋ ጦርነት

ሀ) ልብነ ድንግል ተሸነፉ	ሐ) ኢማም አህመድ ኢብራሂም ተገደሉ
ለ) ሙስሊሞች ግዛታቸውን አጠናክረዋል	መ) ሀ እና ለ

IV. ተጨባጭ ምሳሌዎችን አብራራ

1. የኦሮሞ ህዝብ ንቅናቄ ለኢትዮጵያ ክልል ግዛቶች እና ማህበረሰቦች የሚያስከትለው መዘዝ።
2. የሕዝብ ንቅናቄው ለኦሮሞው ራሱ የሚያስከትለው መዘዝ።
3. የፕሬስት ጆን ታሪክ የመካከለኛው ዘመንን ከኢትዮጵያ መንግሥት መንግሥት ጋር ያገናኘው በምን መንገድ ነበር?

የኢትዮጵያ ክርስትና ሀይላንድ መንግሥት (1543 - 1855)

መግቢያ

ከ 1543 እስከ 1855 ባለው ጊዜ ውስጥ የነበረው ትርምስና ብጥብጥ የበላይ ነበር። ከኢማም አህመድ ጦርነቶች በኋላ የክርስትና መንግሥት በሚቀጥሉት አሥርተ ዓመታት ውስጥ አልተረጋጋም። የግራኝ አህመድ ጦርነቶች ማብቂያ ተከትሎ እስከ አሥራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ በግምት የዘለቀው ፈጣን የኦሮሞ ሕዝብ እንቅስቃሴ ነበር። ሁለቱም ክስተቶች የክርስትናውን የኢትዮጵያ መንግሥት በእጅጉ አዳክመዋል።

ብዙም ሳይቆይ አገሪቱን ወደ ካቶሊክ እምነት ለመለወጥ በሞከሩ የኢየሱሳዊው ሚስዮናውያን ጣልቃ ገብነት የተነሳ መንግሥቱ ወደ ትርምስና ብጥብጥ ከመውደቁ ብዙም ሳይቆይ የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ ወደቀ። በረጅም ጊዜ ውስጥ የኢየሱሳዊው ጣልቃ ገብነት እንዲሁ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ውስጥ የአስተምህሮ ውዝግቦች እንዲፈጠሩ ምክንያት ሆኗል። በዚያው ወቅት የክርስትናው መንግሥት በ 1557 የማሳዋ ወደብን ተቆጣጥሮ ወደ ሰሜናዊ ኢትዮጵያ ገጠራማ ምድር ለመዘርጋት የሞከረው የኦቶማን ቱርኮች ወረራ መጋፈጥ ነበረበት።

የረዥም ዓመታት የፖለቲካ አለመረጋጋት የክርስቲያን ነገሥታት ኃይል እና ሥልጣን ማሸቆልቆልን ያስከተለ ሲሆን የአውራጃው ገዥዎች እና የጦር አበጋዞች የበለጠ ኃያላን ሆኑ። ይህ ወደ ዘመነ መሳፍንት ብቅ እንዲል ምክንያት ሆኗል፤ ይህም በደረሰበት ጊዜ ሌላ ዓመፅ እና የፖለቲካ ረብሻ ጊዜን አመጣ። የወቅቱ ዘላቂ ስኬት በወቅቱ የመንግሥቱ ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ባህላዊ ማዕከል የሆነችው ጎንደር መመስረት ነበር። በዚህ ክፍል ውስጥ ከላይ የተዘረዘሩት ዋና ዋና ጭብጦች በአጭሩ ይብራራሉ።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ከጨረሱ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- የክርስቲያን ደጋማውን መንግሥት ካቶሊክ ለማድረግ የተደረገውን መከራ መተንተን ፤
- በጎንደር ዘመን መነሻዎች እንዲሁም ማህበራዊ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ እድገቶች ላይ ተወያዩ ፤
- በዘመነ መሳፍንት ወቅት በክርስቲያን ደጋማ ግዛት ውስጥ ያለውን ማህበራዊ-ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ እድገቶችን ይመርምሩ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አብዱ -ተቃዋሚ -መግረዝ -ክብር ያለው -የተዳከመ ግምጃ ቤት -መጣስ - እንቅፋት -ማባረር
- Fitha Negest -መናፍቅነት -ጭቶ ማምለጥ -ኢየሱሳውያን -ተንቀሳቃሽ ፍርድ ቤት -ተሾመ
- ፓሻ -ክፍለ ጦር -የሚያብላጨልጭ -የጦርነት ትሮፊ

9.1. የደጋው የክርስቲያን መንግሥት የፖለቲካ ማዕከልን ለማዋሃድ እና ለመቀየር መከራዎች

ግራኝ አህመድ በ 1543 በወይና ደጋ ጦርነት ከሞተ በኋላ የአዳል ወረራዎች ወዲያውኑ አልቆሙም። ከዚህም በላይ በ 1520 ዎቹ የተጀመረው የኦሮሞ ሕዝብ እንቅስቃሴ በመንግሥቱ ድንበሮች ላይ ተጽዕኖ ማሳደር ጀመረ። በተጨማሪም የኦቶማን ቱርኮች በቀይ ባህር ጠረፍ ዳርቻዎች ላይ ያደረጉት ወረራ ለመንግሥቱ ሉዓላዊነት ተጨማሪ ስጋት ሆነ። በዚህም ምክንያት በአሥራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ ላይ ያስተዳደሩት ሦስቱ ክርስቲያን ነገሥታት እነዚህን ችግሮች ለመቅረፍ በተከታታይ ትግላቸው ሥልጣናቸውን አጠናቀዋል።

ከሦስቱ ነገሥታት መካከል ገላውዴዎስ (እ.ኤ.አ. 1540 - 1559) የአዳልን ወረራ እና የኦሮሞ ወረራዎችን ለመጋፈጥ የመጀመሪያው ነበር። ገላውዴዎስ ጠላቶቹን ለመገናኘት ከመነሳቱ በፊት በሰሜናዊው የመንግሥት አውራጃዎች ማለትም ደምቢያ ፣ ጎጃም ፣ ቤጌምድር ፣ ላስታ ፣ ስሜን እና ትግራይ ውስጥ ሥልጣኑን ማጠናከር ነበረበት። በመቀጠልም ከአባይ ወንዝ በስተ ደቡብ ተንቀሳቅሶ በዋጅ አውራጃ (በአሁኑ ደብረዘይት ከተማ ዙሪያ) ማዕከሉን አቋቋመ። ገላውዴዎስ ከዚህ ማእከል በምስራቅ በአዳል በደቡብ ደግሞ በኦሮሞው ላይ የማያዳግም ወታደራዊ ዘመቻ ለመጀመር አስቧል።

ገላውዴዎስ ከኦሮሞዎች ጋር ከተደረገው ጦርነት በተለየ መልኩ በአዳል ላይ ባደረገው ዘመቻ የበለጠ ስኬታማ ነበር። በበርካታ የቅጣት ጉዞዎች ውስጥ የክርስቲያን ጦር የአዳልን የሙስሊም ጦር ሰበረ። ለክርስቲያን ጦር ስኬት አንዳንድ ምክንያቶች ነበሩ። የሙስሊሙ ሠራዊት ክርስቲያኖችን በሰው ኃይል እና በጠመንጃዎች የበላይነት ያገኘበትን የተለመደ ጦርነት አካሂዷል። ከዚህም በላይ ሙስሊሞቹ አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ ሊከታተሉት እና ሊቀጡ የሚችሉ የተረጋጋ ማህበረሰብ ነበሩ።

በተቃራኒው የኦሮሞዎች የጦርነት ስልቶች በጣም የተለያዩ ነበሩ። ከቀናት ሰልፍ ድካም የተነሳ የክርስቲያን ሠራዊት ዕረፍት ለማግኘት ሲጓጓ ብዙውን ጊዜ በሌሊት መውደቅ የሚጀምረው የመታው እና የመሮጥ ዓይነት ነበር። በተጨማሪም የኦሮሞ ጦርነት ስትራቴጂ ለሠራዊቱ ፈጣን እንቅስቃሴ ተስማሚ ነበር ፣ ምክንያቱም እንደ የክርስቲያን ጦር በሰፈሩ ተከታዮች አልተጨናነቀም። በዚህ ዓይነት ጦርነት ውስጥ የክርስቲያን ሠራዊት በሰው ኃይል እና በጠመንጃዎች ውስጥ ያለው የበላይነት በጦርነቶች ውጤት ላይ ብዙም ተጽዕኖ አልነበረውም። የኦሮሞ ተዋጊዎች አብዛኛውን ጊዜ ጠላቱን በጥይት ይመቱ እና በፍጥነት ወደ ደህና የመሠረት አካባቢዎች ይመለሳሉ። ኦሮሞዎች ይህን ዓይነት ጥቃት በመፈጸም የክርስቲያን ጦርን በማዋከብና በማዘናጋት የኦሮሞን ተዋጊዎች ወደ ፊት ለመጓዝ እንቅፋት እንዳይሆን አድርገውታል።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በ 1559 ገላውዴዎስ በአዳል ላይ ገዳይ ዘመቻ በማድረግ ሠራዊቱን መርቷል። ከዚያ በኋላ በተደረገው ውጊያ ፣ በአሚር ኑር ኢብን ሙጃሂድ የሚመራው የአዳል ሰራዊት አስደናቂ ድል አስመዝግቧል።

የክርስቲያን ጦር። ገላውዴዎስ ራሱ ተገድሎ አንገቱ ተቆርጦ ጭንቅላቱ እንደ ጦርነት ዋንጫ ወደ ሐረር ተወስዷል። ገላውዴዎስ ከሞተ በኋላ የኑር ሙጃሂድ የሙስሊም ጦር ኃይሎች በክርስቲያኖች ኃይሎች ላይ ያገኙትን ድል ተከትለው መንግሥቱን አልያዙም። ይልቅንም ሱልጣኔቱን በኦሮሞ ኃይሎች እንዳይወድቅ ለመከላከል ወደ ሐረር ተመለሱ። ሆኖም የአሚር ኑር ኃይሎች ወደ ሐረር ሲመለሱ በኦሮሞ ኃይሎች ተሸንፈው ሱልጣኑን ከኦሮሞ ጥቃት መታደግ አልቻሉም። በዚህም ሱልጣኔቱ የኦሮሞን ጥቃት ለመፈተሽ በአሚር ኑር ወደ ተገነባው ወደ ሐረር ግንብ ከተማ ተወሰደ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ኦሮሞ ነፃ እጅግ አግኝቶ ጃን አሞራ በተባለው ኃይል የክርስቲያን ጦር ላይ ወድቆ ከፈታጋር ተባርሯል። በመቀጠልም ፋታጋር ኦሮሞው ቀጣይ ጥቃቱን በክርስቲያን መንግሥት እና በአጎራባች አውራጃዎች ላይ ከጀመረበት አዲስ መሠረት ሆነ።

ገላውዴዎስ በወንድሙ ሚናስ (ረ. 1559 - 1563) ተተካ። ይህ የክርስቲያን ንጉስ የመንግሥቱን ማዕከል በሸዋ ከሚገኘው የቀድሞ ማዕከል ወደ አባይ ወንዝ ሰሜን ለማዛወር ወሰነ። የእሱ ውሳኔ የኑር ሰራዊት ድሉን ተከታትሎ እንደ አሕመድ ኢብን ኢብራሂም የክርስቲያንን መንግሥት ይገዛል በሚል ፍርሃት ተፅዕኖ አሳድሯል። በዚህ ስሌት መሠረት ሚናስ ማዕከሉን በአባይ በኩል ተሻግሮ ወደ ምሥራቅ ጎጃም ወደ መንግሥተ ሰማያት ወደሚባል ቦታ ተዛወረ። ከጥቂት ቆይታ በኋላ የመንግሥቱ ከፍተኛ ባለሥልጣናት በመንግሥተ ሰማያት ተሰብስበው በእንፋራንዝ ጉባኤ በሚባል ቦታ ላይ ማዕከሉ ወደ ደምቢያ ተዘዋውሮ ፍርድ ቤቱ በጣና ሐይቅ አቅራቢያ ወደሚገኝበት ደምቢያ ወሰነ።

ሚናስ ፍርሃት መሬት የለሽ ነበር ፣ ምክንያቱም አሚር ኑር የክርስቲያን ጦርን ስላልተከተለ። በተቃራኒው የአዳል ሰራዊት ዋጅንና ፈታጋራን አስወጥቶ ከተማውን ከአሮሞ ማስፋፋት ኃይሎች ለመጠበቅ በፍጥነት ወደ ሐረር ተመለሰ። የክርስቲያኖችም ሆነ የሙስሊሞች መፈናቀል ሁለት መዘዞችን አስከትሏል። ከአባባይ በስተደቡብ ያለው ክልል በአንድ በኩል ወደ ክልሉ ገብተው ያለምንም እንቅፋት ለተሰፈሩት አሮሞዎች ክፍት ሆኖ ነበር። በሌላ በኩል ዝግጅቱ በድንገት ቀይሮ የነበረውን የደምቢያ ፣ የጎጃም ፣ የበጌምድር ፣ የላሲታ ፣ የስሜን እና የትግራይ ክፍለ ግዛት የተገደበበትን የክርስቲያን መንግሥት የፖለቲካ ጂኦግራፊ በድንገት ቀይሮታል። ከዚህም በላይ ሚናስ ከአባባይ ወንዝ በስተደቡብ ያለውን የክርስቲያን አውራጃዎች መልሶ ለማግኘት ምንም ዓይነት ሙከራ ላለማድረግ ወሰነ። ከአዲሱ ማዕከል የንጉሳዊ አገዛዙ ገበሬውን በመዝረፍ እና በማዋከብ እራሱን እና ሠራዊቱን ማቆየት ጀመረ። ይህ በኢትዮጵያ የክርስትና መንግሥት ውስጥ ማኅበራዊ ረብሻና ሥርዓት አልበኝነትን መፍጠር ጀመረ። የአውራጃው የጦር አበጋዞች የንጉሠ ነገሥቱን ሥልጣን አለመቀበል ጀመሩ ፣ ይህም በሁለቱ መካከል ጠንካራ ፉክክር እንዲፈጠር አድርጓል።

የሚናስ ተተኪ የሆነው ልጁ በሣራ ዲንጊል (እ.ኤ.አ. 1563-1597) ነበር ፣ እሱም በአሥራ ሦስት ዓመቱ ወደ ሥልጣን የመጣው። የንግሥናዎቹ የመጀመሪያዎቹ ዓመታት በፖለቲካ አለመረጋጋት የታዩ ሲሆን በአሮጌው ጄኔራሎች በወጣቱ ንጉሥ ላይ በማመፃፀው ምክንያት ነበር። ከአመፀኛው አዛውንት ጄኔራሎች አንዱ የንጉሱን ሥልጣን በመቃወም በምዕራብ ሸዋ ከብዙ ሠራዊቱ ጋር የሰፈረ ሃማልማል ነበር። ሆኖም ሃማልማል ብዙም ሳይቆይ ከሳርሳ ዲንጊል ጋር ታረቀ። በ 1566 ፋሲለው የተባለ ሌላ ታናሽ ጄኔራል በንጉስ ላይ ዐመፀ። ፋሲለው እንኳን ከሚሻ ያመለጠውን ሳርሳ ዲንጊልን አጥቅቷል።

ኃይሉ እንደተጠናከረ ሳርሳ ዲንጊል የአሮሞውን እድገት ለማስቆም እና የቀድሞውን የመንግሥቱን አውራጃዎች ለማስመለስ አባባን ወደ ደቡብ ዘምቷል። በ 1568 ዘመቻ ሳርሳ ዲንጊል በወርቅ ወርቅ በልግስና ንጉሱን ያስደሰተውን ኤናሪያን አስረከበ። ግብሩ የሳርሳ ዲንጊልን የተሟጠጠ ግምጃ ቤት ሞልቶ ኃይሉን አጠናከረ። ነገር ግን ሳርሳ ዲንጊል በአሮሞው ላይ ባደረገው ዘመቻ አልተሳካለትም። እየገሰገሰ ባለው አሮሞ ላይ በርካታ ዘመቻዎችን በማድረግ የክርስቲያን ጦርን መርቷል። ሆኖም በ 1572 የአሮሞ ተዋጊዎችን የክርስቲያን ጦር ወሳኝ ድል ባገኘበት በአንድ ጦርነት ብቻ ስኬታማ ነበር።

በ 1570 ዎቹ መገባደጃ ላይ የሳርሳ ዲንጊል ትኩረት ወደ ሌላ ችግር ተሸጋገረ። ይህ በመንግሥቱ ሰሜናዊ ግዛት ላይ የአቶማን ቱርኮች ወረራ ነበር። ከ 1557 ጀምሮ የአቶማን ቱርኮች የማሳወ ወደብን ተቆጣጥረው በሰሜናዊው አብዛኛው ግዛት የባህር ዳርቻ ግዛቶች ውስጥ ልጥፎችን አቋቋሙ። ከነዚህ መሠረቶች ወደ ውስጠኛው ክፍል ገብተው የባሕር ዳርቻዎች ዋና ከተማ የሆነውን ደባርዋ ደጋማ መንደርን ተቆጣጠሩ። የባሕር ዳርቻዎቹ አካባቢዎች የባሕር ነጋሽ ማዕረግ በነበረው በሻሐ ይገዛ ነበር። ይስሐቅ ዓመፀኛ አለቃ ነበር። የየሻቅ አመፀ ወደ ሚናስ የግዛት ዘመን ማብቂያ ተጀምሮ በሳርሳ ዲንጊል ዘመን ቀጥሏል። የሻቅ ለአጭር ጊዜ ለሳርሳ ዲንጊል አስረከበ ፣ እሱም ወደ ቀድሞ ቦታው መለሰው። ሆኖም የአቶማን ቱርኮች ከጎናቸው አሸንፈው በንጉስ ላይ እንዲያምፅ አነሳሱት። ስለዚህ ፣ ኢሻቅ በ 1578 ዐመፀ። በ 1579 ዘመቻ ሳርሳ ዲንጊል የአቶማን ቱርኮችን ከባህር ዳርቻ ግዛቶች ባያስወጣም በተሳካ ሁኔታ የየሻቅን አመፀ ቀጠቀጠ። በመቀጠልም ማሳሳዋ እና በዙሪያው ያሉ የባሕር ዳርቻዎች ክልሎች ለሦስት መቶ ዓመታት ያህል በቱርክ ቁጥጥር ሥር እንዲቆዩ ነበር።

አሸናፊው ንጉስ አሮሞችን እንደገና ለመጋፈጥ ወደ ደቡብ ዘምቷል። ግን የአሮሞን እድገት ማስቀረት ዘግይቷል ። ጥቃታቸው የተጀመረው ቀድሞ ከተቆጣጠሯቸው የተለያዩ አካባቢዎች ነው ። በወቅቱ የሳርሳ ዲንጊል ወንድም ፋሲል ከብዙ ሰራዊቱ ጋር በዋጅ ሰፍሮ ነበር ። ከዚህ ማዕከል ፋሲል ከ 1580 ዎቹ መጀመሪያ ጀምሮ በአሮሞ ላይ ዘመቻ አደረገ። እንደ አለመታደል ሆኖ ፋሲል እና ሠራዊቱ በጃዊ አሮሞዎች በ 1588 አጥፍቶ ጠፋ። ሳርሳ ዲንጊል የፋሲልን ሞትና የሠራዊቱን ጥፋት ለመበቀል ማለ። እንደ እውነቱ ከሆነ ከድል በኋላ የጃዊ ተዋጊዎች እንደተለመደው የችኮላ ማፈግፈግ ጀመሩ ። ስለዚህ ሳርሳ ዲንጊል ሁለት አማራጮች ነበሩት-ወይ ጃዊው ለሌላ ጥቃት ተመልሶ እስኪመጣ ድረስ መጠበቅ ወይም በመሰረቱ አካባቢያቸው ውስጥ እነሱን ማሳደድ እና መቅጣት። ንጉሱ ለሞት የሚዳርግ ሁለተኛው አማራጭ መረጠ ። ጃዊው በአሮሞ ተዋጊዎች ላይ እምብዛም ውጤት በሌለው በረሃማ መሬት በኩል አፈገፈገ ምክንያቱም በከብት ምርቶች አቅርቦት ላይ የተመሠረተ ነበር ። ግን ለማሳደድ የክርስቲያን ጦር ፣ በጦርነቱ በተጓዘባቸው ግዛቶች ውስጥ አቅርቦቶችን ማግኘት ስላልቻለ ይህ ሙከራ ገዳይ ነበር ።

በዚህ ምክንያት ብዙ የክርስቲያን ወታደሮች በረሃብ እና በበሽታ ተሰውረዋል። ከዚህ አስከፊ ዘመቻ በኋላ ሳርሳ ድንግል ወደ ጣና ሐይቅ ምሥራቅ ወደ ጉባኤ በሚናሰ ወደተቋቋመው ጥንታዊ ማዕከል አፈገፈገ እና የቀድሞውን የመንግሥት አውራጃዎች እንደገና ለማስመለስ እንደገና ወደ አባይ ላለመሄድ ወሰነ ።

ሆኖም ሳርሳ ዲንጊል ውሳኔውን በመቀልበስ በ 1595 አባይን አቋርጦ ወደ ደቡብ ተጓዘ ። ይህንን ለማድረግ የተገደደው በአሮሞው ላይ ወታደራዊ ድጋፍ እንዲደረግለት በክርስቲያን መንግሥት ግብር ተከፍሎ ከነበረው ከእናሪያ ባቀረበው ይግባኝ ምክንያት ነው ። ሳርሳ ድንግል ደግሞ በ 1597 ለእናሪያ ሌላ ዘመቻ ያደረገ ቢሆንም ታምሞ በጊቤ ወንዝ አቅራቢያ በሚገኘው ሻት ወረዳ ውስጥ ሞተ ።

ሳርሳ ዲንጊል ከሞተ በኋላ ፣ ክርስቲያን መንግሥት እንደገና በፖለቲካ መታወክ እና ደም አፋሳሽ የእርስ በእርስ ጦርነቶች ውስጥ ወድቋል ፣ ምክንያቱም አሮጌዎቹ ጄኔራሎች የራሳቸውን እጩዎች በዙፋኑ ላይ ለማስቀመጥ ስለፈለጉ ነው። ከ 1597 እስከ 1601 ያይቆብ ፣ ዛ ዲንጊል እና ሱሰኒዮስ እርስ በርሳቸው ዙፋናቸውን እና ከዙፋናቸው ወረዱ ። በመጨረሻም ፣ ሱሰኒዮስ ከሃያ አስርት ዓመታት በላይ በስደት ወቅት በቆየባቸው የአሮሞ ዘማችች ድጋፍ ዙፋኑን ማስከበር ችሏል ። የሱሰኒዮስ መነሳት በኃይል ትግል ምክንያት የተፈጠረውን ችግር ቢፈታውም ፣ የክርስቲያን መንግሥት የፖለቲካ መረጋጋት ጊዜን ለመደሰት አልጎደለም ። ይህ የሆነው ሱሰኒዮስ በመጣበት ጊዜ በአርቶዶክስ ክርስትና እና በሮማ ካቶሊክ መካከል የሃይማኖታዊ ውዝግብ ውጤት የሆነ ሌላ የረብሻ ጊዜ ተጀመረ።

9.2. ካቶሊካዊነት እና የእርስ በእርስ ጦርነት

በክፍል ስምንት ውስጥ በክርስቲያን መንግሥት እና በፖርቹጋል መካከል ስለ መጀመሪያ ግንኙነቶች ልማት ተወያይተናል ። ይህንን ግንኙነት መሠረት በማድረግ ሊበን ዲንጊል ግራኝ አህመድ ኢብራሂም ላይ ለተደረገው ጦርነት ወታደራዊ ድጋፍ ለመጠየቅ በፖርቱጋል በኩል ደብዳቤ ላኩ ። ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ያ ወታደራዊ ዕርዳታ በ 1541 መጥቶ በክርስቲያን መንግሥት ውስጥ የሙስሊሞችን የበላይነት ለማስቆም ወሳኝ ሚና ተጫውቷል ። የፖርቱጋል ወታደሮች ግራኝ አህመድን ገድለው የሙስሊሙን ጦር ወደ አዳል እንዲያፈገፍግ አስገደዱት ። ሆኖም ስራቸውን ከጨረሱ በኋላ የፖርቱጋላችን ወታደሮች ከኢትዮጵያ አልተነሱም ። ይልቁንም በአገር ውስጥ ቆዩ እና የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ክርስቲያንን ወደ ካቶሊክ ለመቀየር የፈለጉትን ጁሱሳውያን በመባል የሚታወቁትን የካቶሊክ ሚስዮናውያንን ጋበዙ ።

ምንም እንኳን በንጉሱ እና በፖርቱጋላዊው መልእክተኛው በበርሙዴዝ መካከል ምን እንደተወያየ ባናውቅም በ 1535 የሊብኔ ዲንግል ደብዳቤ ወደ ካቶሊክ እምነት ስለመቀየር ምንም ነገር አልጠቀሰም ። ሆኖም ቤርሙዴዝ በኋላ ላይ ለወታደራዊ ድጋፍ ሲል ሊበን ዲንጊል እንደነበረ ገለጸ

ከመንግሥቱ አንድ ሦስተኛውን ለፖርቱጋል ንጉሥ ለመስጠት እና ከተገዥዎቹ ጋር ወደ ካቶሊክ እምነት ለመለወጥ ቃል ገብቷል ። ይህ የይገባኛል ጥያቄ የፖርቱጋል መንግሥት እና የሮማው ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት የመንግሥቱን አርቶዶክስ ክርስቲያኖች ወደ ሮማ ካቶሊክ እምነት ለመቀየር የማያቋርጥ ጥረት እንዲያደርጉ መሬት ሰጣቸው ።

የመቀየር ሙከራው የተጀመረው በ 1541 የፖርቱጋላችን ወታደሮች ወደ ክርስትያን መንግሥት እንደገቡ በወቅቱ ገላውዴዎስ ቀድሞውኑ በ 1540 የሞተውን አባቱን ተከቶ ነበር ቤርሙዴዝ ገና ጎአ እያሉ የንጉሱን ሞት ሰማ ። ከፍተኛ ፍላጎት ያለው ፖርቱጋላዊ ብዙም ሳይቆይ ራሱን የክርስቲያን መንግሥት ፓትርያርክ አደረገ። በእርግጥ እርሱ በሮማ ጳጳስ አልተሾመም ። ሆኖም ግን እሳቸው በሮም ርዕሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘንድ ተቀባይነት ካገኙ ሊበን ዲንጊል የመንግሥቱ ፓትርያርክ አድርገው እንደሾሙት ተናግረዋል። በዚህ የይገባኛል ጥያቄ መሠረት ቤርሙዴዝ የአባቱን ተስፋዎች እንዲፈፀም ገላውዴዎስን ለማስገደድ መሞከር ጀመረ ። ንጉሠ ነገሥቱ ወደ ካቶሊክ እምነት እንዲለወጡ እና የመንግሥቱ ፓትርያርክ እንደነበሩት እውቅና እንዲሰጡት ጠየቀ ። የመንግሥቱን ተገዢዎች ወደ ካቶሊካዊነት ለመቀየር እንዲረዳም አጥብቆ ጠየቀው ። ቤርሙዴዝ ገላውዴዎስ ከህንድ ባመጣቸው የፖርቱጋል ጦር ላይ ምን ያህል ጥገኛ እንደነበረ ያውቅ ነበር ። ስለሆነም ገላውዴዎስ ጥያቄዎቹን እንዲፈጽም ለማስገደድ ይህንን ሁኔታ እንደ መጠቀሚያ ተጠቅሞበታል ።

ነገር ግን ንጉሠ ነገሥቱ እስከሞቱበት ጊዜ ድረስ ከአባቱ ጋር የነበሩት ገላውዴዎስ ሊብኔ ዲንግል የተባለውን ቃል እንዳልሰጡ ያውቃሉ። ስለሆነም የቤርሙዝ ጥያቄን ውድቅ አደረገ። ከዚያ ቤርሙዝ የፖርቹጋልን ወታደሮች ለገላውዴዎስ እንዳይዋጉ ለማድረግ ሞከረ። ሆኖም ስለ ታሪኩ ያወቁት የፖርቱጋላውያን ወታደሮች ቤርሙዝ ከገላውዴዎስ ጎን ሆነው እንዳይጣሉ ለማቆም ያደረገውን ሙከራ ውድቅ አደረጉ። የፖርቱጋል ንጉስ ጆን 3 ኛ ቤርሙዝንም የመንግሥቱ ፓትርያርክ አድርጎ ለመቀበል ፈቃደኛ አልሆነም። በመጨረሻም ተስፋ የቆረጠው ቤርሙዝ በ 1553 ወደ ደባርዋ ተሰናበተ።

የክርስቲያን መንግሥት ፓትርያርኮች እና ጳጳሳት በይፋ መሾማቸው የተጀመረው ከቦርሜድዝ ጡረታ በኋላ ነው። ተሟላቶች ከኢየሱስ ማሳበር ወይም ከኢየሱሳውያን ተመርጠዋል።

ትኩረት

የሆነ ሆኖ ለክርስቲያን መንግሥት ፓትርያርክና ኤጵስ ቆጶሳት ሹመት ለመጀመሪያ ጊዜ የተደረገው የገላውዴዎስ ደብዳቤ የተሳሳተ ግንዛቤ ባለመኖሩ ነበር። ከአሕመድ ኢብራሂም ጋር የነበረው ጦርነት ካበቃ በኋላ በገላውዴዎስ ጦር ውስጥ ከተዋጉ አንዳንድ የፖርቱጋላዊ ወታደሮች የጠየቁትን ጥያቄ ተቀበሉ።

ንጉሱ በቋሚነት በመንግሥቱ ውስጥ እንዲኖር። ስለዚህ አመስጋኙ ንጉስ ለፖርቹጋል ወታደሮች የሃይማኖት አገልግሎት መስጠት የሚችሉ የካቶሊክ ቄሶችን ለመላክ ለፖርቱጋል ንጉስ ደብዳቤ ጻፈ። ነገር ግን የፖርቹጋል ንጉስ ሦስተኛ ጆልደለስ ወደ ካቶሊክ እምነት ሊለወጥ እንደሚፈልግ አሰበ። ስለዚህ ንጉሱ እና ሊቀ ጳጳሱ ከኢየሱሳውያን መካከል ተመርጠው የተሾሙ አንድ ፓትርያርክ እና ሁለት ጳጳሳት ለመላክ ወሰኑ።

ገላውዴዎስ ወደ አውሮፓ ለመለወጥ በአውሮፓ ስለ ተደረገው ዝግጅት ሲሰማ ለህንድ ፖርቱጋላዊው ገዥ አካል የተቃውሞ ደብዳቤ ጻፈ። ገዥው ሮድሪጌዝ የተባለ ወጣት የኢየሱሳዊ ቄስ ልኮ ንጉሱን ፓትርያርኩን እንዲቀበልና ካቶሊክ እንዲሆን አሳመነ። ወደ ፍርድ ቤቱ ሲሄድ ሮድሪጌስ ገላውዴዎስ ጥያቄውን እንዲቀበል በማስፈራራት እንዲጠቀምበት ምክር ከሰጠው ቤርሙድዝ ጋር ተገናኘ። እንደመጣ ብዙም ሳይቆይ ወጣቱ የኢየሱሳዊው ቄስ የአርቶዶክስ ክርስትናን ልምምዶች እንደ መግረዝ፣ የምግብ ጣዖት፣ ጾም እና የቅዳሜ ማክበርን እንደ መናፍቃን ይወቅሳሉ። ገላውዴዎስ ከአዳል ጋር የነበረው ወታደራዊ ግጭት ገና ባለመቋረጡ የፖርቹጋል ጦር ስለሚያስፈልገው ቄሱን ታገሰ። ሆኖም ገላዴዎስ ለመለወጥ የቀረበውን ጥያቄ ውድቅ አድርጎ ሮድሪጌስ ወደ ጎዋ ተመለሰ።

የተመለሱት ፓትርያርክና ኤጵስ ቆጶሳት ወደ ክርስትና መንግሥት ለመሄድ የወሰኑ ሲሆን የጎአውን ገዥ ደግሞ የታጠቀ አጃቢ እንዲሰጣቸው ጠየቁ። ገዢው ግን ሀይል የመጠቀምን ሀሳብ በመቃወም በምትኩ ገላውዴዎስን ለማሳመን እንደገና አንድሬ ደ አቪዬዶ የተባለ ኤጵስ ቆጶስ ላከ። ኤጵስ ቆጶሱ በ 1557 ወደ ገላውዴዎስ ፍርድ ቤት በመምጣት ንጉሱን ከአንድ ዘመቻ ወደ ሌላው ለማሳመን ሞከረዋል። አቪዬዶ ግን ንጉሱን ማሳመን አልቻለም። በርግጥም የገላውዴዎስ የእምነት ቃል የተሰኘ መፅሀፍ የፃፉ ሲሆን የመንግስታቸውን የአርቶዶክስ እምነት ልምምዶች በካቶሊክ ካህናት ላይ ከሚሰነዘሩ ትችቶች ይከላከላሉ። በዚህ ምክንያት አቪዬዶ የፖርቹጋሎችን ጦር ከገላውዴዎስ በማግለል የበቀል እርምጃ ወሰደ። በፖርቱጋል ጦር የተተወው ገላውዴዎስ በ 1559 ድል ካደረገው እና ከገደለው የአዳል ጦር ጋር የተገናኘው በዚህ ወቅት ነበር።

ገላውዴዎስ ከሞተ በኋላ አቪዬዶ ከፖርቹጋሎች ጦር ጋር ወደ ትግራይ አውራጃ በመዛወር በንጉስ ሚናስ ላይ የተቃዋሚ ኃይሎች መሪ ከነበረው ከባህር ነጋሽ የሻቅ ጋር ተቀላቀለ። አቪዬዶ ለፖርቹጋል ወታደራዊ ድጋፍ ሚናን ለማግረር እና የራሳቸውን የመረጣቸውን አሻንጉሊት ንጉስ ለመሾም በቅርቡ እንደሚመጣ አረጋግጠዋል። የሻሻክ እና ተከታዮቹ የተጠቀሰው ወታደራዊ ድጋፍ ሲመጣ ለመለወጥ ተስማሙ። ግን፣ የአቪዬዶ ተስፋ አልተፈፀመም እናም እሱ እራሱ በ 1597 በተልእኮው ውስጥ ምንም ስኬት ሳያገኝ ሞተ። አቪዬዶ ከሞተ በኋላ ሌሎች ሁለት ጳጳሳት ፔድሮ ፓኤዝ እና አልፎንሶ ሜንዴዝ በተከታታይ ለክርስቲያኖች መንግሥት ተሾሙ። ፓኤዝ በ 1603 መጣ እና በ 1622 ሞተ፣ ሜንዴዝ በ 1622 ደርሶ ሁሉም ፖርቱጋሎች እና ኢየሱሳውያን በ 1632 ከመንግስቱ እስከተባረሩበት ጊዜ ድረስ ቆየ። ፓዝ ንጉስ ሱቤኒዮስን ጨምሮ (1607 - 1632) ጨምሮ ብዙ የመንግሥቱን ታዋቂ ሰዎች በመለወጥ ረገድ ስኬታማ ነበር። እንዴት እንደተሳካለት እና የእርሱ ስኬት ምን እንደ ሆነ እስቲ እንመልከት።

በ 1597 ሳርሳ ዲንጊል ሲሞት የክርስቲያን መንግሥት በከፍተኛ የሥልጣን ሽኩቻ ምክንያት የፖለቲካ መታወክ አጋጥሞታል ፡
፡ ከግራኝ አህመድ ጦርነቶች ወዲህ የነገሥታት ኃይል ቀስ በቀስ እየሸረሸ መጥቷል ፡፡ የነገሥታት ድክመት የአርቶዶክስ
ቤተክርስቲያን መሪዎችን በጣም ኃይለኛ ከሆኑት የክልል ገዥዎች ጋር እንዲተባበሩ አድርጓቸዋል ፡፡ በተጨማሪም ፣ ነገሥታቱ
በሠራዊቱ ታማኝነት ላይ መተማመን አልቻሉም ፡፡ ስለዚህ ፣ ወደ ካቶሊክ እምነት የመቀየርን ጥቅም ማለትም ማለትም
ከፖርቱጋል የመጡ ወታደራዊ ዕርዳታዎችን ወዘተ ማግኘት ጀመሩ ፡፡

ወደ ክርስትና መንግሥት የመጡት ሁሉም የኢየሱሳውያን ጳጳሳት ነገሥታቱ የነገሱበትን ሁኔታ ያውቁ ነበር ፡፡ ነገር ግን
አንዳንድ ጳጳሳት ፣ በተለይም የመጀመሪያዎቹ መጡ ፣ በተልእኳቸው ውስጥ ስኬታማ አልሆኑም ፣ በዋነኝነት ከነገሥታቱ ጋር
ባላቸው ግንኙነት ብልህ ባለመሆናቸው ፡፡ ከነሱ መካከል ፓዝ በጣም ስኬታማ ነበር ፡፡ ፓኤዝ በ 1603 ወደ መስዋዊ ሲደርስ
የነገሠው ንጉሥ የአሥራ አራት ዓመቱ ያዕቆብ ነበር ፡፡ ወጣቱ ንጉስ አረብኛን እንደሚያውቅ እና ቋንቋውን እንደሚወድ ለፓዝ
ተነገረው ፡፡ አረብኛንም ያውቁ የነበሩት ኤጵስስ ቆጵስ ቋንቋውን በመጠቀም ከንጉሱ ጋር በሰላም ለመግባባት ተስፋ ያደርጉ
ነበር ፡፡ ግን ወደ ክርስትያን ፍርድ ቤት ከመድረሱ በፊት ያኢቆብ ከስልጣን ተወግዶ በዛ ዲንጊል ተተካ ፡፡

ዛ ዲንጊል ከቀድሞዎቹ ጋር ስለገጠመው የፖለቲካ ችግር ጠንቅቆ ያውቅ ነበር ፡፡ ስለሆነም ታማኝ ያልሆኑ ወታደሮችን እና
አዛዦቻቸውን እንዲሁም የንጉሳዊ ስርዓት ድክመቶች ምንጮች ናቸው ብሎ ያስባቸው የሃይማኖት አባቶችን ለማስወገድ ቆርጦ
ተነስቷል ፡፡ ፓዝ ይህንን የንጉስን አመለካከት ሲረዳ በቀጥታ ወደ ዛ ዲንጊል ወደ ካቶሊክ እምነት ለመለወጥ ከተስማማ
ከጠላቶቹ ጋር የሚገናኝበትን እና የፖለቲካ ኃይሉን የሚያጠናክርበትን የፖርቱጋል ወታደራዊ እርዳታ ማግኘት እንደሚችል
ነገረው። ስምምነቱ በፖርቱጋል ተቀባይነት ከማግኘቱ በፊት እንኳን ትዕግስት ያጣው ንጉስ የፓዝ ጥያቄን ለማርካት የቅዳሜ
ማክበርን እንደ መከልከል ያሉ እርምጃዎችን ለመውሰድ አስቧል ፡፡ ሆኖም ፓዝ ንጉሱ ጠንቃቃ እንዲሆኑ እና ወደ ውድቀት
ሊያመሩ የሚችሉ የችኮላ እርምጃዎችን እንዳይወስዱ መክረዋል ፡፡ ጉዳዩ ምንም ይሁን ምን ፣ ዛ ዲንጊል በድብቅ በመለወጡ
ተጠርጥሮ ነበር ፣ እናም በዚህ ምክንያት ፣ እሱ ወደ ካቶሊክ እምነት ተለውጧል በሚል ከአርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ከፍተኛ
ተቃውሞ ገጠመው። በቀጣዩ የእርስ በእርስ ጦርነት ዛ ዲንጊል በ 1604 ተገደለ። ከንጉሱ ከሞተ በኋላ ያዕቆብ እንደገና በዙፋኑ
ላይ ተቀመጠ። ፓዝ ካቶሊክን ለመቀበል ከተስማማው ከያዕቆብ ጋር ተመሳሳይ ግንኙነት ቀጠለ። ግን ስምምነቱ ከመተግበሩ
በፊት ያዕቆብ በ 1607 በጦርነት ተገደለ።

ያዕቆብ በሱስኒዮስ ተተካ። የሱስኒዮስ የግዛት ዘመን የኢየሱሳዊው ጳጳሳት የረዥም ጥረት ስኬት ተመልክቷል። ልክ እንደ
ቀደሙት ቀዳሚዎቹ ፣ ሱስኒዮስ ጠንካራ እና ሰላማዊ የንጉሳዊ አገዛዝን ለመጠበቅ የፖርቱጋል ወታደራዊ ዕርዳታ ለማግኘት
ወደ ካቶሊካዊነት ዘንበል ብሏል። ስለዚህ ፣ ኢየሱሳውያን በፍርድ ቤት ውስጥም እንኳ የመቀበል እና የመቀየር ነፃነት
አግኝተዋል። ሱስኒዮስ ወደ ካቶሊክ እምነት በመለወጥ ግንባር ቀደም አልነበረም። የመጀመሪያው አስፈላጊ አማኝ ወንድሙ ፣
አዛውንቱ ኃያል ጄኔራል ፣ ሲኢሌ ክርስቶስ ፣ በ 1611 በይፋ እንደገና ተጠመቀ። የቤተመንግስቱ ቀሳውስት እና ሌሎች የንጉስ
ተደማጭነት ዘመዶች የሲኢሌ ክርስቶስን ምሳሌ ተከትለዋል።

ከ 1612 ጀምሮ በካቶሊክ መርሆዎች ላይ ተከታታይ የሕዝብ ክርክሮች በፍርድ ቤት ውስጥ ተካሂደዋል። ክርክሩ የመራው
ራሱ ሱስኒዮስ ነው። በውይይቱ ውስጥ ካቶሊኮች በሲኢሌ ክርስቶስ ተወክለዋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ የአርቶዶክስ ፋኞች
ልምዶች እንደ ግርዘት ፣ ዓርብ እና ረቡዕ መጸምን እና ቅዳሜ ማክበር እንደ መናፍቃን ተወግዘዋል። በካቶሊክ እምነት ላይ
የቆሙት የአርቶዶክስ ቀሳውስትም በፍርድ ቤት ውስጥ በደል ደርሶባቸዋል። እነዚህ ሁሉ እርምጃዎች በካህናት እና በመኳንንት
የሚመራውን የገበሬዎች አመፅ አመጡ። እራሱ ሱስኒዮስ በይፋ በይፋ ወደ ካቶሊክነት ተለወጠ እና በ 1622 ካቶሊክን በይፋ
የመንግሥት ሃይማኖት አደረገው። በሱስኒዮስ እና በካቶሊክ እምነት ላይ የመጀመሪያው የገበሬ አመፅ በ 1617 ተጀመረ እና ከ
1626 እስከ 1632 ሱስኒዮስ ብዙ ውጊያዎችን አደረገ። ይህ የሆነው በዋናነት በአዲሱ ገበሬ ላይ በአዲሱ ሃይማኖት ላይ
በፍጥነት በመጫን ነው

መንግሥት። ከረዥም ጊዜ ጀምሮ ብዙዎቹ የኢትዮጵያ ክርስቲያናዊ ልምዶችም ታግደዋል። ስለዚህ ገበሬዎችም ሆኑ ቀሳውስት ሃይማኖታቸውን ወደ ካቶሊክ እምነት ከመውደቅ ለመከላከል በአመፅ ተቀላቀሉ እና ወቅቱ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ከተደረገው ሰፊ የገበሬዎች አመፅ አንዱ ነበር።

በመጨረሻም ሱሴኒዮስ የቤተክርስቲያኑን እና የገበሬዎችን ጠንካራ ተቃውሞ በወታደራዊ ኃይል ማፈን እንደማይችል ተረዳ። ይህ በእንዲህ እንዳለ የፖርቹጋላዊ ወታደሮች እና ከፖርቱጋል ያገኙት የነበረው የጦር መሣሪያ አልደረሰም። ስለዚህ ዝም ብሎ የወገኖቹን እና የሃይማኖት አባቶችን ጠላትነት በከንቱ እንደያዘ ተገነዘበ። ካቶሊክን በመጠቀም ጠንካራ እና ሰላማዊ መንግስት ለመገንባት በመዋከር ሀገሪቱን ወደ ደም አፋሳሽ የእርስ በእርስ ጦርነት እየመራች እንደሆነ ተረድቷል። ስለዚህ ፣ በመጨረሻው ውጊያው ፣ በዴንቄዝ ጦርነት በ 1632 ከካቶሊክ እምነት ሙከራ ለመውጣት ወሰነ። በዚያው ዓመት ልጁን ፋሲለደስን በመወከል የመጀመሪያ ደረጃው የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንን ወደ ተለመደው አቋሟ መመለስ ነበር።

በቀጣዩ ምላሽ ብዙ የካቶሊክ እምነት ተከታዮች ተገድለዋል። የመጀመሪያው ሰለባ በአደባባይ የተሰቀለው ሲኢሌ ክርስቶስ ነበር። በሌላ በኩል የካቶሊክ ሚስቶናውያን አልተጎዱም ፣ ምክንያቱም ፋሲለደስ የፖርቹጋልን ጣልቃ ገብነት ፈርቷል። ይልቁንም ፋሲለደስ የኢየሱሳዊያን ሚስቶናውያንን ከአገር እንዲባረሩ አዘዘ።

በቀጣዮቹ መቶ ዘመናት የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንን መሠረት ያናወጡት ሥነ -መለኮታዊ ውዝግቦች በኦርቶዶክስ ክርስትና እና በሮማ ካቶሊክ መካከል የነበረው የሃይማኖት ግጭት ውጤት ነበር። የሃይማኖታዊ ውዝግቡም ለክርስቲያኑ መንግሥት የውጭ ግንኙነት የረዥም ጊዜ ውጤት ነበረው። ደም አፋሳሽ የሆነው የእርስ በእርስ ጦርነት በባዕዳን ኃይሎች ጣልቃ ገብነት ምክንያት እንደሆነ ይታመን ነበር። ከዚያ በኋላ ሁሉም የአውሮፓ ክርስቲያኖች እንደ ካቶሊኮች ተጠርጥረው ነበር። ስለዚህ ወደፊት ተመሳሳይ ችግሮችን ለማስወገድ ፋሲለደስ እስካሁን ድረስ በባህላዊ ጠላት ከሆኑ ሙስሊም ጎረቤቶች ጋር ህብረት ፈጥሯል። ከየመን ኢማሞች እና ከስዋኪን እና ከማሳባ ፓሻዎች ጋር የትኛውንም አውሮፓ መምጣት ለክርስቲያኑ መንግሥት ለመከላከል ወይም ሪፖርት ለማድረግ ተስማምተዋል። ስለዚህ ፣ የክርስቲያን መንግሥት መንግሥቱን ከክርስቲያናዊ አውሮፓውያን ለይቶ የዘጋ በር ፖሊሲን አጸደቀ

ወደ ሁለት መቶ ዓመታት ገደማ ማለትም ከአስራ ሰባተኛው እስከ አሥራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ። በዚህ ረጅም የመገለል ጊዜ ሁለት አውሮፓውያን ብቻ ወደ ክርስቲያናዊ ፍርድ ቤት መድረስ ችለዋል። እነሱ የፈረንሳይ ሐኪም ጃክ ፖንሴት እና የስኮትላንዳዊው ተጓዥ ጆምስ ብሩስ ፣ የጥቁር አባይን ምንጭ ለማወቅ መጥተዋል።

9.3. የጎንደር ዘመን (1636- 1769)

ቀደም ብለን እንደጠቆምነው ሚናስ በነገሠበት ዘመን የክርስቲያን መንግሥት የፖለቲካ ማዕከል ወደ አባይ ወንዝ ሰሜን ተዛወረ። በዚህ ምክንያት ፣ መንግሥቱ ከወንዙ በስተደቡብ እና በምሥራቅ የነበሩትን የቀድሞ አውራጃዎች በአሮሞ ሰፋሪዎች አጥቷል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ በመንግሥቱ የፖለቲካ መልከዓ ምድር ላይ ብዙም ለውጥ አልነበረም። ለአጭር ጊዜ ከአስራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ጀምሮ እስከ አሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ ሸዋ ከመንግሥቱ አውራጃዎች አንዱ ነበር። ሆኖም ሸዋ ከጎንደር ነገሥታት ነፃ ሆነች እስከ አሥራ ሰባተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ። ስለዚህ የመንግስቱ ዋና አውራጃዎች ጎጃም ፣ ቤጌምድር ፣ ሰሜን እና ትግሬ ነበሩ።

ቀደም ሲል እንደተገለጸው ፣ ከ 1270 ዓ.ም በኋላ የክርስቲያን ነገሥታት አውራጃዎቹን ከተንቀሳቃሽ ፍርድ ቤት ገዙ። ቋሚ ካፒታል አልነበራቸውም። ነገር ግን በፋሲለደስ ዘመን መንግሥት (1632-1667) መንግሥቱ በ 1636 በጎንደር ቋሚ ዋና ከተማን መልሷል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ጎንደር የፖለቲካ ፣ የኢኮኖሚና

የመንግሥቱ የባህል ማዕከል ለሁለት ምዕተ ዓመታት ያህል። በዚህ ምክንያት በ 1636 - 1769 መካከል ያለው ጊዜ በተለምዶ የጎንደር ዘመን ተብሎ ይጠራል።

የቋሚ ካፒታል ከተማ መመሥረት በክርስቲያን መንግሥት የባሕል መነቃቃት እንዲስፋፋ አድርጓል። ይህ የሆነበት ምክንያት ፣ የክርስቲያን ነገሥታት የተለያዩ የግንባታ ፕሮጀክቶችን በጀመሩበት ከተማ ውስጥ ረጅም ጊዜ መቆየት ጀመሩ። ከእንደዚህ ዓይነት ፕሮጀክቶች አንዱ በጎንደር መሃል ትልቅ የንጉሠ ነገሥት ሩብ ግንባታ ነበር።

በሩብ ዓመቱ ውስጥ ለንጉሶች ዕፁብ ድንቅ ቤተመንግስቶች እና ቤተመንግስቶች ፣ ለአቡንና እጩጌ እንዲሁም ቤተክርስቲያናት መኖሪያ ቤቶች ተገንብተዋል። የህፃዎቹ የስነ-ሕንጻ ዘይቤ ከአክሱማይት እና ከዛግዌ ወቅቶች ብዙ ንጥረ ነገሮችን ይዘዋል። ከንጉሠ ነገሥቱ ሩብ ውጭ በርካታ አብያተ ክርስቲያናትም ተገንብተዋል። እነዚህ አብያተ ክርስቲያናት ጎንደር ዝነኛ የሆኑበት የትምህርት ፣ የሙዚቃ እና የግጥም ዋና ማዕከላት ሆኑ። ብቃት ያላቸውን የቅኔ ፣ የነገረ መለኮት ፣ የሕግ እና የሌሎች ሃይማኖታዊ ትምህርቶችን ከተለያዩ አካባቢዎች ይሰባል

የኢትዮጵያ የክርስትና መንግሥት። በተጨማሪም ፣ የቤተክርስቲያኒቱ ሥዕሎች ፣ የመስቀል ሥራ ፣ የጥሪ ሥዕሎች እና ሌሎች የጥበብ ዓይነቶች በከተማው ውስጥ ተስፋፍተዋል። በአጭሩ ጎንደር የልህቀት ማዕከል ሆናለች።

ጎንደርም የነቃ ንግድ ማዕከል ሆናለች። እንደ ንጉሣዊ ዋና ከተማ ጎንደር ከመመረጧ ከረጅም ጊዜ በፊት እንኳን እንደ ታዋቂ የገቢያ ቦታ ነበረች። ፋሲለደስ ምናልባት ወደዚህ ከተማ ተዛውሮ ምናልባት የንግድ መስመሩን ለመቆጣጠር እና ገቢዎችን ለመሰብሰብ። ከኢትዮጵያ ክልል ደቡብ ምዕራብ ክፍል አንድ ዋና የንግድ መስመር ወደ ጎንደር ከተማ ገባ። ወደ ጎንደር ከገባ በኋላ መንገዱ ወደ ሁለት ተከፋፍሏል -አንደኛው መንገድ በክልሉ ሰሜናዊ ክፍል በቀይ ባህር ጠረፍ ላይ ወደ ማሳሳ መድረሱን የቀጠለ ሲሆን ሌላኛው ደግሞ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ በሱዳን ድንበር ላይ ወደ መተማ ተጓዘ። ያኔ ታዋቂ ከሆነው ሳምንታዊ ገበያ በተጨማሪ እንደ ቋሚ ካፒታል ከተማ ከተመሠረተ በኋላ ዕለታዊ ገበያዎች በከተማው ውስጥ ማደግ ጀመሩ። የጎንደር ገበያ ከአካባቢው ክልሎች የመጡ ሰዎች መሰብሰቢያ ሆነ። ለሻማቾች ፣ ለብረት አንጥረኞች እና ለወርቅ አንጥረኞች የከተማ ምርቶች ከብቶቻቸውን ፣ ማርን ፣ ቅቤን እና እህልን ይነግዱ ነበር።

ንግዱ በዋናነት በሙስሊሞች ቁጥጥር ሥር የነበረ ሲሆን በሽመና ሥራም ተሳትፈዋል። በዋነኝነት በግንባታ ፣ በሸክላ ሥራ ፣ በቅርጫት እና በብረት ሥራዎች ላይ ተሰማርተው በነበሩት ፈላሻዎቹ የተለያዩ የዕደ ጥበብ ሥራዎች ዕቃዎች ተሰጥተዋል። በመሆኑም በጎንደር የዕለታዊ ገበያ የውጭ ነጋዴዎች ፣ የከተማው እና የገጠር ነዋሪዎች

የህዝብ ብዛት የተለያዩ ምርቶቻቸውን ተለዋውጠዋል። በዚህም በከተማ እና በገጠር መካከል ያለውን ልዩነት ፣ ለማህበራዊ ልማት አስፈላጊ ቅድመ ሁኔታ የነበረው የከተማ እና የሀገር ግንኙነት እድገት ማየት እንጀምራለን።

ነገር ግን በጎንደር የተለያዩ ማህበረሰቦች እርስ በእርስ ተለያይተው የመኖር አዝማሚያ ነበራቸው። ለምሳሌ የሙስሊም ማህበረሰቦች ፣ ፈላሻዎች እና ሌሎች የውጭ ዜጎች እንደ አርሜኒያ ፣ ህንድ እና ፋርስ ነጋዴዎች በከተማ ውስጥ እንዲኖሩ አልተፈቀደላቸውም። ለእንደዚህ ዓይነቶቹ ማህበረሰቦች በከተማው ዳርቻ ላይ የተለየ ሩብ ተሰጥቷል። ይህ ከተማዋ እንዲስፋፋ ረድቷታል። በአሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ጎንደር የተለያዩ የሃይማኖትና የባህል ቡድኖች አባል የሆኑ 70,000 ያህል ነዋሪዎች ነበሯት።

የጎንደር ብልጽግና በዋናነት ግርማ ሞገስ በተላበሱ ቤተመንግስቶች እና ቤተመንግስቶች ውስጥ የቅንጦት ኑሮ የሚመሩትን የገዢ መደብ ተጠቃሚ ነበር። እንደ አለመታደል ሆኖ የጎንደር ብልጽግና እና ከብር ብዙም አልዘለቀም። ገና ከጅምሩ የክርስቲያን ፍርድ ቤት ወደ አባይ ሰሜናዊ መሬቶች መዘዋወሩ የንጉሳዊው ስርዓት ከኢትዮጵያ ክልል መሃል መውጣቱን ያመለክታል። ምንም እንኳን ከሙስሊሙ የአዳሊ ስጋት የራቀ ቢሆንም ፣ ጎንደርም ከክርስትያኑ መንግሥት ማእከል እኩል ርቃ ነበር። ጎንደር ከተመሠረተችበት ጊዜ አንስቶ መንግሥቱ በክርስትና መንግሥት ማዕከላዊ እና ሩቅ ግዛቶች ላይ ቁጥጥርን ማጣት ጀመረ። ይህ ለክልላዊነት ቀጣይ እድገት እና ለታላቁ የክልል ጌቶች ነፃነት እየጨመረ መንገድን ጠርጓል።

ጎንደር የክብር እና የደመቀ ጊዜን ያገኘችው በመጀመሪያዎቹ ሦስት ነገሥታት ዘመነ መንግሥት ብቻ ነበር። እነዚህ ፋሲለደስ (r.1632-67) ፣ ዮሐንስ 1 ኛ (r. 1667-82) እና ኢያሱ 1 (r.1682-1706) ነበሩ። ከጎንደርኔ ዘመን ነገሥታት መካከል

እጅግ ኃይል ንጉሥ የዮሐንስ ቀዳማዊ ፣ ኢየሱስ ቀዳማዊ ፣ እንዲሁም ታላቁ ኢየሱስ የሚል ስም ተሰጥቶት ነበር። መንግሥቱ በፖለቲካ መታወክ ጊዜ ውስጥ ከመውደቁ በፊት የመጨረሻው ኃይል ክርስቲያን ንጉሥ ስለነበረ የኒክ ስም ተሰጠው። ጎንደር ከተቋቋመ ጀምሮ የቀድሞውን የመንግሥቱን አውራጃዎች ለማስመለስ በአባይ ወንዝ በኩል ወደ ደቡብ የደፈረ አንድም ክርስቲያን ንጉሥ የለም። ኢየሱስ ግን ወደ ሸዋ ዘመቻ በማድረግ ዓመታዊ ግብር አሰባስቧል። ሆኖም የሸዋ ገዥዎችን ኃይል ተገንዝቧል። የኢየሱስ የግዛት ዘመን በሌሎችም ጉዳዮች አስፈላጊ ነበር። በእሱ የግዛት ዘመን ፊፋ ነገስት የተባለ ባህላዊ የሲቪል ህግ ተሻሻሏል። የመሬት ሕጎች ተሻሻሉ። ግብሮችና ጉምሩክም እንደገና ተደራጅተዋል። ማሻሻያዎቹ ንጉሱ ከግብፅ ጋር ያላቸውን ግንኙነት ያጠናከሩበትን የንግድ እድገትን ከፍ ከፍ አደረጉ።

በፋሲለደስ ዘመነ መንግስት የተጀመረው የዝግ በር ፖሊሲም ኢየሱስ በቀደመው ሁኔታ ንጉሱ በቆዳ በሽታ ሲሰቃዩ ፈውሱን የፈወሱትን ሃኪም ጃክ ፖንቤትን ጋብዘው ነበር። ይህን ተከትሎ የሁለቱ የኢየሱሳዊያን እና አንድ የፍራንሲካውያን ሚስቶችና ጉብኝት ተከትሎ ነበር። ንጉሱም የሰባት ወጣት ክርስቲያኖችን ልዑክ ወደ ሮም ሊቀ ጳጳስ ልኳል። ይህ የኦርቶዶክስ ክርስቲያኖችን ለመለወጥ የተደረገ ሙከራ በካህናት መካከል ጥርጣሬን አስነስቷል። በ 1704 በተከሰተው የመሬት መንቀጥቀጥ ምክንያት ቀሳውስት ይበልጥ ተባብሰው ነበር ፣ ይህም በካህናት ውስጥ በኢየሱስ ጅብዱ መገኘት ላይ የእግዚአብሔር ቁጣ መግለጫ ነው። እየተባባሰ የመጣ ተቃውሞ እያጋጠመው እያሱ ምንም አማራጭ አልነበረውም ነገር ግን ወደ ገዳዩ ገዳዮች ወደ አሳደደው ወደ ጣና ሐይቅ ደሴት ሸሸ። ሲሞት ልጁ ተክለ ሃይማኖት መንበሩን ተረከበ።

ቀዳማዊ እያሱ ሞት የሥልጣን ሽኩቻ በከፍተኛ ሁኔታ በተጠናከረበት የፖለቲካ ሁከት ወቅት አስከተለ። በነገሥታቱ ላይ መግደልና መግደል የተለመደ ሆነ። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን ነገሥታት በዙፋኑ ላይ ለረጅም ጊዜ መኖር አልቻሉም። በፖለቲካ ተቀናቃኞቻቸው ተገድለዋል ወይም መርዝ ሞተዋል። ይህ በ 1706 በቀዳማዊ እያሱ ግድያ እና በ 1721 በንጉሥ ባካፋ የግዛት ዘመን መካከል የነገ የአምስቱ ነገሥታት ዕጣ ፈንታ ነበር። በወንበዴዎች እና በሽፍቶች ባንዶች ተዘርፈዋል።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ቀሳውስት እና የተፎካካሪ ገዥ ቤተሰቦች አባላት ማለቂያ በሌለው የሃይማኖት ውዝግብ ውስጥ ተሳትፈዋል። ውዝግቡ በኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን እና በሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን መካከል የነበረው የሃይማኖት ግጭት ቅርስ ነበር።

የባካፋ (1721-1730) የግዛት ዘመን ከቀዳሚዎቹ ሲነጻጸር በአንፃራዊነት ሰላማዊ ነበር። በግዛቱ ወቅት መንግሥቱ ለአጭር ጊዜ የፖለቲካ መረጋጋት አግኝቷል። ባካፋ በተቀላጠፈ አስተዳደሩ አድናቆት ነበረው። ነገር ግን የእርሱ የግዛት ዘመን የሸዋ የራስ ገዝ ልማት መጀመሩን ተመልክቷል ፣ ይህም ከአንድ መቶ ለሚበልጡ ገዥዎች በነጻ ገዥዎች መገዛቱን ቀጥሏል።

ባካፋ በወጣት ልጁ ዳግማዊ እያሱ “ትንሹ እያሱ” (ረ. 1730-1755) ተተካ። ከቋራ መጥታ በክርስቲያን መንግሥት ፖለቲካ ውስጥ ከንግሥት እሌኒ ቀጥሎ ሌላ ታዋቂ ሴት በመሆኗ በእቴጌ ምንትዋብ አገዛዝ ሥር ሆኖ ነገሠ። በወቅቱ ፣ የክልል ጌቶች ኃይል እያደገ መምጣቱ ቀድሞውኑ ለክርስቲያናዊ ነገሥታት ኃይል አስጊ ነበር። ሚንትዋብ ግን ዘመዶቿ ከሆኑት የቋራ ጌቶችና አለቆች ባገኘቸው ድጋፍ የልጅን ኃይል በማግኘት ተሳክቶላታል። በተለይ በ 1732 ወንድሟ ወልደ ልዑልን ወደ ጎንደር ፍርድ ቤት አምጥታ ራሷን ነክሳ ሾመችው። የእርሱን ድጋፍ እና ዘመዶችን በመጠቀም ሙሉ ኃይልን በራሷ እጆች ላይ በማተኮር ጠንካራ የፖለቲካ ኃይልን ተጠቅማለች። ሆኖም ከጥቂት ጊዜ በኋላ የኳራ ጌቶች እና አለቆች በፍርድ ቤት የያዙት ተደማጭነት ቦታ ከሌሎች ግዛቶች ጌቶች ከፍተኛ ተቃውሞ አስነስቷል። እያሱ ራሱ በእናቱ ዘመዶች እያደገ ባለው ኃይል ሰልጥቶታል። እናም እነርሱን ለማስወገድና ከአሮሞ ጌቶች በተለይም ከዎሎ አሮሞ አለቆች በአጋሮች ለመተካት ወሰነ። የእያሱ አባት ባካፋ ቀደም ሲል አሚዞ ከሚባለው የዎሎ አሮሞ አለቃ ጋር ጥቂት ዓመታት በስደት አሳልፈዋል። ባካፋ የሚለው ስም ራሱ (የአሮሞ ቃል ማለት ሲራመድ የሚዘረጋ ሰው ማለት ነው) ከአሮሞዎች ጋር በነበረበት ወቅት ያገኘው የኒክ ስም ነው። በመቀጠልም ባካፋ ከዚህ የአሮሞ ቤተሰብ ጋር ጥሩ ግንኙነት ነበረው ፣ አንዳንዶቹ ወደ ፍርድ ቤቱ ጋብዘው ነበር። ኢየሱስ በርሳቤህ

የተጠመቀችውን ዋቢ የተባለችውን የአሚዞን ልጅ በማግባት ከኦሮሞዎች ጋር ያለውን ግንኙነት የበለጠ አስፋፋ። ይህ ክስተት የወሎ ኦሮሞዎች በክርስቲያን መንግሥት ፖለቲካ ውስጥ የነቃ ተሳትፎ ማድረጋቸውን ያሳያል።

የዳግማዊ እያሱ ተከታይ ከቤርሳቤህ የተወለደው ልጁ ኢዮአስ (r.1755-1769) ነበር። በኢዮአስ ዘመን መንግሥት የኦሮሞዎች ተፅዕኖ የበለጠ ጨመረ። እናም በኦሮሞዎች የበላይነት የተሰማቸው የአማራ አለቆች የኢዮአስን አገዛዝ መቃወም ጀመሩ። ከአማራው አለቆች ወደ ስልጣኑ እያደገ የመጣው ስጋት ወጣቱ ንጉስ በእናቶቹ ዘመዶች ድጋፍ ላይ የበለጠ እንዲመካ አስገድዶታል። በዚህም መሠረት የቤርሳቤህ ሁለት ኃይላን ወንድማማቾችን ማለትም ሉብ እና

3000 ፈረሰኞችን ይዞ ወደ ጎንደር የገባው ብርሌ። በመሆኑም በጎንደር ፖለቲካ ውስጥ የወሎ ኦሮሞ ተፅዕኖ ተደመረ። በክርስትና መንግሥት ታሪክ ውስጥ ለመጀመሪያ ጊዜ የኦሮሞኛ ቋንቋ በክርስቲያን ፍርድ ቤት ውስጥ በተደጋጋሚ የሚነገር ቋንቋ ሆነ። ነገር ግን የወሎ ኦሮሞ ተፅዕኖ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ መምጣቱ የተራራቁትን የአማራ አለቆችን ተቃውሞ ይበልጥ አባብሶታል። የኢዮአስ አያት ሚንትዋብ እንዲሁ በልጅ ልጁ ላይ በተቃውሞ ተሳትፋለች። በ 1767 ራስ ቢትወደድ ወልደ ልዑል ከሞተ በኋላ በሁለቱ ተቃዋሚ ቡድኖች ማለትም በሚንትዋብ እና በበርበህ ዘመዶች መካከል የሥልጣን ሽኩቻ ተባብሷል። በመጨረሻም ችግሩን ለመፍታት እና በእርዳታው አቋሟን ለመጠበቅ ሚንትዋብ ህይለኛው የትግሬ ጌታ ራስ ሚካኤል ስሁል የንጉሱ ጠባቂ እንዲሆን ጋበዘች። ራስ ሚካኤል በ 1768 በትልቅ የትግሬ ሠራዊት ጎንደር ገብተው በከባድ እጅ ተቃዋሚዎችን አፍነው ነበር። በዚህ ምክንያት እሱ ተበሳጭቶ እና የጎንደር ንጉሥ ኢዮአስ ጠባቂ ሆነ። እንደ አለመታደል ሆኖ በተከተለው ተንኮል ራስ ሚካኤል በ 1769 ኢዮአስን ገድሎ የሰባ ዓመት አዛውንት ዮሃንስ ዳግማዊ በዙፋኑ ላይ አስቀመጠ። ይህ ክስተት በክርስትና መንግሥት ታሪክ የዘመነ መሳፍንት (የመኳንንት ዘመን) መምጣቱን አመልክቷል።

9.4. ዘመነ መሳፍንት (የጌቶች ዘመን)

ዘመነ መሳፍንት በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ በ 1769 በግምት በኢዮአስ ሞት የተጀመረ እና እስከ 1855 ድረስ የቆየበት ዘመን ነው። ይህ የንጉሳዊ ማዕከላዊ ስልጣን ውድቀት እና የክልል ጌቶች ኃይል እድገት ኢትዮጵያ ውጤታማ ማዕከላዊ ሥልጣን በሌላት ወደ ብዙ ክልሎች የተከፋፈለችበት ወቅት ነበር። በሌሎች ወረዳዎች ዘመነ መሳፍንት የፈውዳል የፖለቲካ መበታተን ዘመን ነበር። በንጉሠ ነገሥቱ እና በፖለቲካ የበላይነት መኳንንት መካከል ከፍተኛ የሥልጣን ሽኩቻ ወቅት ነበር። በዚህ ትግል የቀድሞው ፍፁም ኃይልን ለመጠቀም ፈለገ ፣ ሁለተኛው ደግሞ ፍርድ ቤቱን በማዳከም ራሱን ችሎ ገዥ ለመሆን ተከራከረ። ውሎ አድሮ ክልሎቻቸውን ወደ ብዙ ወይም ያነሰ ገለልተኛ ጥቃቅን ግዛቶች ለመለወጥ የተሳካላቸው መኳንንት ነበሩ።

ወደ ዘመነ መሳፍንት ያመሩት ሁኔታዎች በረዥም ጊዜ ውስጥ አድገዋል። የክርስቲያን ንጉሳዊ አገዛዝ ባህላዊ ኃይል እና ስልጣን መሸርሸር ወደ ዘመነ መሳፍንት አመራ። የንጉሠ ነገሥቱ ሥልጣንና ሥልጣን እንዲሸረሸር ያደረጉት ምክንያቶች መነሻቸው ከኢማም አህመድ ኢብራሂም ጦርነቶች ነው። ከአሕመድ ጦርነቶች በፊት እንደ አምደ ሲዮን እና ዘርዳ ያዕቆብ ያሉ የክርስቲያን ነገሥታት በወታደራዊ እና በፖለቲካዊ ዝንባሌያቸው የታወቁ ነበሩ። በአብዛኛዎቹ ዘመቻዎቻቸው ድል አድራጊ ሆነው ብቅ ብለዋል እናም በአንድ ሰፊ ግዛት ላይ ልዕልናቸውን ማራዘም ችለዋል። በዚህ ምክንያት የእነዚያ ነገሥታት ብዝበዛ የማይበገር የክርስቲያን ነገሥታትን ምስል በሕዝቡ አእምሮ ውስጥ ጥሎ ነበር።

ሆኖም ፣ ይህ የክርስቲያን ነገሥታት ምስል በመጨረሻ በሞት ተበታተነ። የመጀመሪያው ተጎጂው ሊብን ዲንጊል ከአስር ዓመት በላይ በስደት የኖረ እና በአህመድ ጦርነቶች ምክንያት የሞተ ነው። ተተኪው ገላውዴዎስ በኦሮሞ እጅ በርካታ አሳፋሪ ሽንፈቶችን ደርሶበታል። እንኳን

ይባስ ብሎ በ 1559 በአሚር ኑር ከሚመራው ሙስሊሞች ጋር በመዋጋት ሕይወቱን አጥቷል። ሌሎች ብዙ ክርስቲያን ነገሥታት በኦሮሞ ተዋጊዎች እጅ ተመሳሳይ ውርደት ገጥሟቸዋል። በዚህ ምክንያት የክርስቲያን ነገሥታት የተያዙበት ባህላዊ ክብር ወደቀ።

ለንጉሠ ነገሥቱ ባህላዊ ኃይልና ሥልጣን መሸርሸር ጎንደርን ዋና ከተማ አድርጎ መመሥረቱ ሌላው ምክንያት ነበር። ነገሥታቱ ከመቋቋሙ በፊት በተንቀሳቃሽ ካፒታል ውስጥ ይኖሩ ነበር እና ከሠራዊታቸው ጋር አብረው ይንቀሳቀሱ ነበር እናም ያለማቋረጥ ከአንድ ወረዳ ወደ ሌላ ወረዳ ይቀጥራሉ። ውጤታማ የሆነ የአስተዳደር መዋቅር እና የተከለለ ጦር በሌለበት ይህ የክልል ጌቶች ታማኝነትን አረጋግጧል። ነገር ግን ፣ ጎንደር ከተመሠረተ በኋላ ፣ ነገሥታቱ ላልተወሰነ ጊዜ በከተማው ውስጥ ቆዩ ፣ አውራጃዎቹን ችላ ብለዋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ የክልል ጌቶች የንጉሠ ነገሥቱን ባህላዊ ሥልጣን አደጋ ላይ የሚጥል ሥልጣናቸውን ገንብተዋል። አንዳንድ ኃያላን ጌቶች እንደ ወልደ ሲላሴ የትግራይ እና የሸዋ ገዥዎች እንኳን የከፍተኛውን ሥልጣን ሕልውና ችላ በማለት የክልል ሥልጣናቸውን በዘር የሚተላለፍ አድርገውታል። እንደነዚህ ያሉ የክልል ጌቶች ሥልጣናቸውን ለመግለጽ የሞከሩትን ነገሥታት ሥልጣን መቃወም ጀመሩ ፣ በአንዳንድ ሁኔታዎች አልተሳኩም። በአጠቃላይ ፣ ዘመነ መሳፍንት በጥላ ነገሥታት እና በኃይለኛ የክልል ጌቶች ወይም በተሳፋሪዎች ምልክት የተደረገበት ዘመን ነበር።

በዘመነ መሳፍንት የክርስቲያን ንጉስ ባህላዊ ስልጣናቸውን እና ስልጣናቸውን አጥተዋል ማለት ይቻላል። በተወሰነ የሥልጣን ጥግ ያለ የመጨረሻው ንጉሥ ተክሌ ጊዮርጊስ ነበር። እሱ ግን በአሥራ አንድ ዓመታት (1789-1800) ውስጥ ስድስት ጊዜ ከሥልጣን ወርዶ ዙፋኑ ላይ ተቀመጠ። በዚህ ምክንያት የክርስትና ወግ ፍስሜሜኒስት ፣ ማለትም የመንግሥቱ መጨረሻ የሚል ቅጽል ስም ሰጥቶታል። ተክለ ጊዮርጊስ ተተኪዎች ከዚህ የባሰ ሁኔታ ገጠማቸው። በክልል ገዥዎች እና በጦር አበጋዞች እጅ ተራ አሻንጉሊት ሆኑ። የነገሥታቱ ሕይወት በጎንደር ቤተመንግስት ተደብቆ ስለነበር ወታደራዊ ኃይል አልነበራቸውም። ገቢያቸው ከጎንደር ከተማ የተወሰነ ክፍል ብቻ የተሰበሰቡ የጉምሩክ ቀረጥ እና የገንዘብ ቅጣቶች እና የአንዳንድ የሀይማኖት ሰዎች የከተማው በጎ አድራጎት ነበር። አንድ ምሳሌ ለመጥቀስ ፣ በ 1832 የጎንደራው ንጉሥ ዓመታዊ ገቢ 300 ማሪያ ቴሬዝ ታላር (ኤምቲቲ) ነበር። በአንፃሩ በ 1816 የትግሬው ጌታ ራስ ዋልድ ሲላሴ ዓመታዊ ገቢ 75,000 ኤምቲቲ ሲሆን በ 1840 የሸዋ ንጉሥ ሳህለ ሲላሴ ዓመታዊ ገቢ 85,000 ኤምቲቲ ነበር። በአጭሩ የጎንደር ነገሥታት ያለምንም ኃይልና ሥልጣን በድህነት ኖረዋል።

ትክክለኛው የመንግሥቱ ገዥዎች የክልል ገዥዎች ፣ የተለያዩ አውራጃዎች ጅምላ ጭፍጨፋ እና ደጃዝማች ነበሩ። እነሱ የራሳቸውን ሠራዊት ጠብቀው የክልሎቻቸውን ግብር እና ገቢ ጠብቀዋል። የሆነ ሆኖ የክልል ጌቶች እንኳን ደህና አልነበሩም እናም ለረዥም ጊዜ ስልጣን አልያዙም። የክልል ስልጣንን ለረዥም ጊዜ ለመጠበቅ እና ለተጨማሪ ስልጣን መታገል ወሳኙ ምክንያት በወታደራቸው ዘንድ ተወዳጅነት እና በፖለቲካ ችግር ጊዜ ሊረዱቸው ከሚችሉ ሌሎች ኃያላን ቤተሰቦች ጋር ያላቸው ግንኙነት ነበር።

የመንግሥቱ ራሶች ንክሻ ፣ በወታደራዊ ኃይላቸው ምክንያት ፣ ነገሥታቱን እየሾሙና እያወረዱ ነበር። ንጉስ ሰሪዎች ነበሩ። ስለዚህ ፣ በመሪዎቹ የክልል ጌቶች መካከል የትግሉ ዋና ዓላማ የመንግሥቱን ራሽ ተወረወረ ወይም ራሽ የሚለውን ማዕረግ ማረጋገጥ ነበር። ነገር ግን ፣ አንድ ሰው ይህንን ቦታ ከመያዝ በፊት ለከፍተኛ ቦታ ለመወዳደር ጎራዎቹን ማሳደግ እና ኃያል መሆን ነበረበት። በዚህ ምክንያት ትግሉ በተለያዩ ደረጃዎች ተካሂዶ አገሪቱ የእርስ በእርስ ጦርነቶች መናኸሪያ ሆናለች። ከዚህም በላይ በኢትዮጵያ አርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የተለያዩ የክልል ጌቶች የተሳተፉበት ተፎካካሪ ጎኖችን በመደገፍ በሃይማኖታዊ አስተምህሮ ክርክር ትግሉ የበለጠ ተባብሷል። ስለዚህ ቤተክርስቲያኗ በአንድ ማዕከላዊ መንግስት ስር የተለያዩ ቡድኖችን አንድ የማድረግ ባህላዊ ሚናዋን መጫወት አልቻለችም።

ብዙ የክልል ጌቶች የራስን ንክሻ ርዕስ ለማግኘት በሚደረገው ትግል ውስጥ ተሳትፈዋል። ግን የተሳካላቸው ጥቂቶች ብቻ ናቸው። ራስ ወልደ ልዑል ከሞቱ በኋላ ይህንን ቦታ የያዙት የመጀመሪያው የክልል ጌታ ራስ ነበሩ።

ሚካኤል ሰሁል የትግራይ። ሆኖም ፣ በ 1770 ዎቹ መጀመሪያ ከወደቀ በኋላ ፣ በ 1786 የየጁ ወይም ዋራ ሸህ ሥርወ መንግሥት ባቋቋመው የየጁጁ አሮሞ ቦታው ሙሉ በሙሉ በብቸኝነት ተይዞ ነበር። ራስ ተክሶ ሥርወ -መንግሥቱን የመሠረተው የመጀመሪያው የጁጁ አሮሞ ጌታ አሊ ጉዋንጉል ተብሎም ይጠራል። ታላቁ አሊ (አሊ I)። ከእሱ በኋላ ስድስት የቤተሰቡ አባላት ማዕረጉን አንቶተርን ተከትለዋል። ከእነዚህ የአሮሞ ጌቶች መካከል የቤተሰቡ መሪ ተወካዮች ራስ ጉግሳ እና

ራስ አሊ አሉላ (ራስ አሊ ዳግማዊ) ነበሩ። በዚህ መልኩ የየጁጁ አርሞ ልዕልና ከደብረታቦር መኖሪያቸው ያስተዳድሩትን ጎንደር ከተማን ጨምሮ በመንግሥቱ ማዕከላዊ ክልሎች ላይ ተመሠረተ።

የመንግሥቱን የፖለቲካ ጂኦግራፊ በተመለከተ ፣ በዘመነ መሳፍንት ጊዜ ተጨማሪ የፖለቲካ ክፍሎች እንዲፈጠሩ ምክንያት የሆነ የፖለቲካ መበታተን ነበር። የወቅቱ ዋና የፖለቲካ ክፍሎች በሰሜን ትግራይ ነበሩ። ስሜን ፣ ደምቢያ ፣ ቤጌምድር ፣ ላሲታ ፣ አማራ ፣ ዩጁ እና ዋሎ በመሃል ላይ ፤ እና ጎጃም እና ሸዋ በደቡብ። ሁሉም የፖለቲካ ክፍሎች እኩል ደረጃ አልነበራቸውም። በሀብታቸው እና በክልል ጌቶቻቸው ኃይል ላይ በመመስረት የእነሱ ሁኔታ የተለየ ነበር።

የዘመነ መሳፍንት የፖለቲካ መበታተን በወቅቱ የውጭ ግንኙነት ላይ የራሱ ተፅዕኖ ነበረው። በጣም ኃያላን ክልሎች ከጎንደር ተነስተው የራሳቸውን የውጭ ጉዳይ አካሂደዋል። አንደኛው ክልል የማሳዋ ወደብን የሚጠቀምበት ትግራይ ነበር። የትግራይ ጌቶች የውጭ ልዑካን ከጎራቸው አልፈው እንዲሄዱ አልፈቀዱም። እንደነዚህ ያሉት መልእክተኞች ብዙውን ጊዜ የትግራይ ጌቶች የክርስቲያን መንግሥት ነገሥታት ናቸው የሚል እምነት ይዘው ሄዱ። ልክ እንደ ትግራይ ሁሉ ሸዋም የራሷን የውጭ ግንኙነት በአዋስና በታጁራ በኩል አድርጋለች።

በሌላ በኩል ዘመነ መሳፍንት በዋናነት ከምዕራባዊው ድንበሯ በመጣው በክርስቲያኑ መንግሥት ላይ በባዕድ ሥጋት ተለይቶ ነበር። ይህ ስጋት ከግብፅ የመጣ ሲሆን በ 1821 የግብፅን አገዛዝ በሱዳን ላይ ካራዘመው መሐመድ አሊ ከተነሳ በኋላ። የሆነ ሆኖ ፣ ከግብፅ መንግሥት ከባድ ስጋት የሚመጣው ዘመነ መሳፍንት ካለቀ በኋላ ነው።

ከዚህ በተጨማሪ የዘመነ መሳፍንት ጥቃት በአገሪቱ ውስጥ ሰፊ ውጤት አስከትሏል። ፈጣን መዘዝ በዋናነት የገበሬውን ሕይወት ይነካል። የገበሬው እርሻ የክልል ጌቶች ማለቂያ የሌላቸውን ጦርነቶች ለመዋጋት ተገደደ። ገበሬዎች ያፈሩትም በፊውዳሉ ጦር ተዘርፈዋል። አንዳንድ ጊዜ እርሻዎቻቸው የጦር ሜዳዎች ሆኑ። በዚህ ምክንያት ብዙ ሰዎች መደበኛውን ሙያቸውን ትተው ፈረቃ ወይም ሽፍቶች ሆኑ። እንደነዚህ ዓይነቶቹ ቡድኖች በዋነኝነት በአርሶ አደሩ አቅርቦት ላይ ይተማመኑ ነበር። ነጋዴዎቹም ንግድን በሰላም ማካሄድ አልቻሉም። እንደነዚህ ያሉት ቡድኖች በወንበዴዎች ተዘርፈዋል ወይም በክልሉ ጌቶች በበርካታ በሮች (ኬላዎች) ላይ ግብር እንዲከፍሉ ተገደዋል። በዚህ ምክንያት

ንግዱ ቆሞ ነበር። የባህላዊው የእጅ ሥራዎችም ተስተጓጉለዋል።በአጠቃላይ የዘመነ መሳፍንት ጦርነቶች የግብርና ምርት ማሸቆልቆል ፣ የንግድ መቀዛቀዝ እና የእጅ ሥራዎች መውደቅ የክልሉን ሕዝብ ድህነት አስከትሏል። ይህ ደግሞ ብሔርተኝነትን በእጅጉ ያዳከመ እና በእውነቱ ዘመነ መሳፍንት የደካማ ብሄራዊ ስልጣን ዘመን ነበር። ይህ ሁሉ ለቀጣይ የሀገር ኋላቀርነት ተጠያቂ ነበር።

ዘመነ መሳፍንት በ 1855 አበቃ። የንጉሠ ነገሥቱን ሥልጣንና ሥልጣን ወደ ነበረበት የመመለስ ሒደት የቀሰቀሰው ሰው ቴዎድሮስ ነበር። ቴዎድሮስ ሥራውን የጀመረው በቋራ ደምቢያ ውስጥ ወንበዴ ነበር። በወቅቱ ስሙ ካሳ ኃይሉ ነበር። ደጃች ካሳ በአራት ታላላቅ ውጊያዎች ኃያላኑን የክልል ጌቶች አስወገደ። በኅዳር 1852 በጉር አምባ ጦርነት የጎጃምን ደጃች ጎሹ ዘውዴን አሸንፎ ሚያዝያ 1853 በጎርጎራ ቢቸን ጦርነት አራት ዳግማዊ ራስ አሊ ወራሪዎች ወደቁ። ቀጣዩ ተጎጂ ሰኔ 1853 በአይሻል ጦርነት የተሸነፈው ራሱ አሊ ዳግማዊ ራስ አሊ ነበር ፣ የመጨረሻው ኃያል የክልል ጌታ ፣ የትግራይ ዳጃች ውቤ እና ስሜን ፣ በ 1855 በደረረሰጌ ጦርነት ተሸነፈ። ካሳ ነበር በኋላም የነገሥታት ዳግማዊ ቴዎድሮስ (1855-1868) ንጉሥ ሆኖ ዘውድ አድርጎ የክርስቲያን መንግሥት አውራጃዎችን በንጉሳዊ አገዛዝ ሥር የማድረግ ሂደቱን ጀመረ። ስለዚህ ወደ ስልጣን መምጣቱ የዘመነ መሳፍንት መጨረሻን አመልክቷል።

በዚህ ክፍል ውስጥ ያለው ጊዜ ተርምስ እና የፖለቲካ መዛባት ተለይቶ ነበር። ለዚህ በርካታ ምክንያቶች ተጠያቂ ነበሩ። ከኢሚግራንት አህመድ ጦርነቶች በኋላ ከአዳል የወታደራዊ ወረራ ቀጠለ። በዚህ ላይ የአሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ፣ የአቶማን ቱርኮች ጥሰት እና በኦርቶዶክስ እና በሮማ ካቶሊክ አብያተ ክርስቲያናት መካከል የነበረው የሃይማኖት ክርክር ተጨምሯል። የወቅቱ ሁከት እና ሁከት የነገሰታቱን ኃይል አሸቆልቋል እናም ይህ የዘመነ መሳፍንት መነሳትን አስከትሏል። በአጠቃላይ የእርስ በእርስ ጦርነቶች፣ ሁከትና ማኅበራዊ አለመረጋጋት የዘመኑ አገዛዝ ሆነ።

የረዥም ጊዜ የመረበሽ ጊዜ በመጨረሻ በ 1855 በቴዎድሮስ መነሳት ተጠናቀቀ። ከቴዎድሮስ ጋር ማዕከላዊ የንጉሳዊ አገዛዝ የመገንባት ሂደት ተጀመረ። እና ከእሱ በኋላ የክርስቲያን ነገሥታት ቀስ በቀስ ባህላዊ ኃይላቸውን እና ሥልጣናቸውን እንደገና ማሻሻል ችለዋል።

1. ትክክለኛውን መልስ ምረጥ

- የገላውዴዎስ ክርስቲያን ኃይሎች በ 1559 ዓ.ም.

ሀ) በሺምብራ ኩሬ	ለ) በኢማም አህመድ ኢብራሂም
ሐ) በአሚር ኑር ሙጃሂድ በአዳሊ ኃይሎች	መ) በፖርቱጋል ወታደሮች
- ከሚከተሉት አንዱ የአሥራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን ኢትዮጵያ ከስተት አልነበረም

ሀ) የክርስትና እና የሙስሊም ግጭት	ለ) የኦሮሞ ሕዝብ ንቅናቄ
ሐ) ቋሚ ካፒታል ማቋቋም	መ) የአሳማን ቱርክ የማሳዋ ወረራ
- የኢትዮጵያ ኦፊሴላዊ ሃይማኖት ካቶሊካዊነትን ያወጀው ንጉስ ነበር

ሀ) ገላውዴዎስ	ለ) ሚናስ	ሐ) ፋሲል	መ) ሱሰኒዮስ
-----------	--------	--------	----------
- ጎንደር ቋሚ የሥልጣን መቀመጫ ሆና በ

ሀ) ሱሰኒዮስ	ለ) ሚናስ	ሐ) ፋሲለደስ	መ) የለም
----------	--------	----------	--------
- ከዘመነ መሳፍንት የማይለየው ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ነው?

ሀ) ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ አለመረጋጋት ወቅት
ለ) በቤተክርስቲያን እና በመንግስት መካከል ጠንካራ ህብረት
ሐ) ኃይለኛ የእርስ በርስ ጦርነት ወቅት

መ) የለም

II. የአምድ 'ሀ' ን ንጥሎች ከ 'ለ' ስር ከሚመቻቸው ጋር ያዛምዱ.

ሀ	ለ
_____ 1. አሚር ኑር ሙጃሂድ	ሀ. ለብኔ ደንገል ደብዳቤ ወደ ፖርቱጋል ወሰደ።
_____ 2. ራስ ቢትወደድ	ለ. በራስ አሊ ፤
_____ 3. ጆን በርሙዴዝ ዩሱፋውያንን አባረሩ።	ሐ. በሐረር ከተማ ዙሪያ ቅጥር ሠራ።
_____ 4. የዋራ ከህ ሥርወ መንግሥት	መ. በዘመነ መሳፍንት ወቅት ከፍተኛ ማዕረግ።
_____ 5. ፋሲለደስ	ሰ.

III. በዚህ ላይ አጭር ማስታወሻ ይፃፉ

1. ሚናስ 2. ሱስኒዮስ 3. የኢየሱስ ማህበር 4. የገላውዴዎስ መናዘዝ 5. የዴንቄዝ ጦርነት 6. ሚንትዋብ

IV. የዘመነ መሳፍንት አመፅ መዘዝ ተወያዩበት።

ካፒታሊዝም እና የዴሞክራሲ ስርዓት እድገት

መግቢያ

በዚህ ክፍል የመጀመሪያ ክፍል ፣ የቻይና እና የጃፓን ምስራቃዊ እስያ ስልጣኔዎች ፣ በወቅቱ ከአውሮፓ ጋር እንዴት እንደሚነፃፀሩ እና ከአውሮፓ ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ያስተዋውቁዎታል። በቀሪው ክፍል ውስጥ እንደሚከተለው ሊጠቃለሉ የሚችሉ የአውሮፓ ፣ የሰሜን አሜሪካ እና የላቲን አሜሪካ ታሪኮች አስገራሚ ክስተቶችን ያገኛሉ።

በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን አብዛኛዎቹ የአውሮፓ አገራት “በእግዚአብሔር ፈቃድ” እንገዛለን በሚሉ ነገሥታት ይተዳደሩ ነበር። ግን በእኛ ዘመን ሁሉም መንግስታት ማለት ይቻላል ቢያንስ በሕዝብ ፍላጎት እንገዛለን ይላሉ። በነገሥታት ከመንግሥት ወደ ሕዝብ በሕዝብ የሚደረግ ለውጥ በዘመናችን የፖለቲካ ታሪክ ውስጥ በጣም አስፈላጊው እውነታ ነው። በሕዝብ መንግሥት መመራት በዝግታና በጠንካራ ትግል ብቻ አሸንፎ ፣ አንዳንድ ጊዜ በአብዮትና በደም መፋሰስ ብቻ ነው። ከእነዚህ አብዮታዊ እንቅስቃሴዎች ቀደምት እና በጣም አስፈላጊ ከሆኑት አንዱ በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን (1640-1689) በእንግሊዝ ውስጥ ተከሰተ። በዚህ ወቅት የተከሰተውን ክስተት እንደ “የእንግሊዝ አብዮት” ልንለው እንችላለን።

በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን ብዙዎች በነገሥታት መንግሥት ጨቋኝና ኢፍትሐዊ ናቸው ብለው ማሰብ ጀመሩ። ለምን መኳንንት እና ካህናት ከሌሎች ሰዎች በተሻለ ይታሰባሉ ብለው መጠየቅ ጀመሩ። ለድሃ ኑሮ ጠንክረው የሠሩ አብዛኛው ሕዝብ ቀድሞውንም በስራ ፈትነት ለመኖር በቂ የነበረውን ጥቂቶችን ለመደገፍ ለምን ግብር ይጣል?

በዚህ አለመደሰትና በእነዚህ ጥያቄዎች የተነሳ በ 1775 እና በ 1818 መካከል የነገሥታትንና የመኳንንትን ዘመን ወደ ፍጻሜ ያደረሰ ሦስት ታላላቅ ክንውኖች ተከሰቱ ፣ ወይም እንደዚያ ማለት ይቻላል። ከነዚህ ክስተቶች የመጀመሪያው የአሜሪካ አብዮት (1775-1783) በአሜሪካ ውስጥ የእንግሊዝ ቅኝ ግዛቶች ነፃነታቸውን አሸንፈው የዩናይትድ ስቴትስ ሪፐብሊክን አቋቋመ። ከነዚህ ክስተቶች ሁለተኛው የድሮውን የህብረተሰብ ስርዓት አስወግዶ የፈረንሳይ ሪፐብሊክን ያቋቋመው ታላቁ የፈረንሳይ አብዮት (1789-1795) ነበር። ከእነዚህ ክስተቶች ሦስተኛው ፣ ብዙ ወንበሮችን (1799-1815) በመገልበጥ ፣ ለአዳዲስ ሀሳቦች እና ተቋማት መስፋፋት መንገድን ያዘጋጀ እንደ ሰው- ናፖሊዮን ያን ያህል ክስተት አልነበረም።

በ 1815 ከ 25 ዓመታት አብዮት እና ጦርነት በኋላ ብዙ ሰዎች ሰላምን እና ጸጥታን ይፈልጋሉ። ገዢዎች እና ሀብታሞች የፈረንሳይ እና የአሜሪካ አብዮቶች በዓለም ውስጥ የፈቱትን “ነፃነት ፣ እኩልነት ፣ ወንድማማችነት” አዲስ ሀሳቦችን ፈሩ ፣ እና ለብዙ ዓመታት ሁሉንም ተወዳጅ እንቅስቃሴዎችን ለማፈን ሞክረዋል።

ነገር ግን አዲሶቹ ሀሳቦች በቋሚነት ለመጨቆን በጣም ጠንካራ ነበሩ። የመካከለኛ እና የታችኛው ክፍሎች የፖለቲካ ነፃነትን ፣ የመብቶችን እኩልነት እና የብሔራዊ ነፃነትን መጠየቃቸውን ቀጠሉ። እና ቀስ በቀስ አሮጌው

በነገሥታት እና በመኳንንቶች የመንግሥት መልክ በሁሉም የአውሮፓ አገራት ማለት ይቻላል በሕዝብ በተወሰኑ የመንግሥት ዓይነቶች ተተካ።

በ 18 ኛው ክፍለዘመን እና ከዚያ በኋላ የተጀመረ ታላቅ የኢኮኖሚ እና የኢንዱስትሪ አብዮት በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ አጋማሽ ላይ በፍጥነት ተከናውኗል። በዚህ አብዮት ምክንያት የቀድሞዎቹ የአኗኗር ዘይቤዎች በፍጥነት እና በጥልቅ ተለውጠዋል። የኢንዱስትሪ አብዮት በተከሰተበት እያንዳንዱ ሀገር ውስጥ የኑሮ ሁኔታዎች በጣም በፍጥነት ተለውጠዋል ፣ ሰዎች ያለ ውጥረት እና ግጭት ራሳቸውን ከአዲሱ ሁኔታዎች ጋር ማስተካከል አልቻሉም - በብሔሮች ውስጥ ማህበራዊ ግጭቶች እና በብሔሮች መካከል ኢኮኖሚያዊ ግጭቶች።

ዓላማዎች

ይህንን ክፍል ካጠኑ በኋላ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ-

- በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለዘመን የካፒታሊዝምን እድገት ይከታተሉ ፤
- በእንግሊዝ ውስጥ የሊበራል ዴሞክራሲያዊ አብዮቶች ዋና ዋና ባህሪያትን ይመርምሩ ፣ የአሜሪካ ቅኝ ግዛቶች እና ፈረንሳይ;
- የእንግሊዝኛ ፣ የአሜሪካ እና የፈረንሳይ አብዮቶችን ያነሳሱትን የዴሞክራሲያዊ ሀሳቦችን ተወያዩ ፤
- የኢንዱስትሪ አብዮትን ዋና ዋና ገጽታዎች ይተንትኑ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- ቡርጌይስ - ክሪኦል - ኮንቬንሽን - ዲዝም - ዲታሊዝም - እስቴቶች - መሠረተ ልማት - ጨዋነት - ሃንስ
- “የሰማይ ስልጣን” - ተሃድሶ - “የሽብር ግዛት” - ራምፕ - ሳሞራይ - ሽጉጥ - የድሮ አገዛዝ - ፍልስፍናዎች
- ተቆጣጣሪዎች - ፕሮቴስታንት - ግዛቶች ጄኔራል - አስራት

10.1. በ 16 ኛው እና በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ቻይና እና ጃፓን ቻይና

በአሃድ 4 ውስጥ ስለ ቻይና ጥንታዊ ሥልጣኔ ተምረዋል። በሃን ሥርወ መንግሥት (ከ 221 ዓክልበ - 206 ዓ.ም.) ቻይና እንደገና ከተገናኘች በኋላ በቻይና ታሪክ እና ሥልጣኔ ውስጥ ብዙ ቀጣይነት ነበር።

ቻይና በአንድ ግዛት ውስጥ አንድ ሆነች ፣ በፍፁም ኃይል በንጉሠ ነገሥት ተገዛች። በንጉሠ ነገሥቱ ዘመን ቻይና በማዕከሉ እና በአውራጃዎች በቢሮክራሲ ታስተዳድር ነበር። እነዚህ ባለሥልጣናት በኮንፌሺያን ፍልስፍና እና በቻይንኛ ሥነጽሑፋዊ ክላሲኮች ላይ በመመርኮዝ ከባድ ፈተናዎችን በማለፍ ብቃት ያላቸው የተማሩ ወንዶች ነበሩ።

የቻይና ባለሥልጣናት የተማሩ ፣ ባህል ያላቸው ወንዶች ግን በአመለካከት በጣም ወግ አጥባቂ ነበሩ። እነሱ ያለፈውን ከአሁኑ የላቀ ይመስሉ ነበር እና በቻይና ኢኮኖሚ ፣ በማህበራዊ ሕይወት ወይም በመንግስት ዘዴዎች ውስጥ ለፈጠራ ምንም ምክንያት አላዩም። በዚህ መንገድ ቻይና ከጊዜ ወደ ጊዜ ለውጥ ከነበረበት ከአውሮፓ የተለየች ነበረች እና መንግስታት እና የገዢ መደቦች ቢያንስ የሀገሮችን ሀብትና ኃይል በሚጨምሩ ነገሮች ላይ ለውጦችን በደስታ ተቀበሉ።

የተማሩ ቻይናውያን የቻይና ስልጣኔ በዓለም ላይ ከፍተኛ እና ምርጥ እንደሆነ እና በእውነቱ ሌላ እውነተኛ ሥልጣኔ እንደሌለ እርግጠኛ ነበሩ። ቻይናውያን ከአገዛዛቸው ውጭ የሚኖሩትን እንደ “አረመኔዎች” አድርገው ይቆጥሯቸው ነበር።

ሀ) ሚንግ ሥርወ መንግሥት

ከእሱ በፊት እንደነበሩት ሌሎች ነገሥታት ፣ የሚንግ ሥርወ መንግሥት መጀመሪያ ኃይለኛ እና ውጤታማ ነበር። በሚንግ ሥርወ መንግሥት ሥር የቻይና ባህል በሥዕል ፣ ሸክላ እና ግጥም ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሰዋል። የመጀመሪያዎቹ ሚንግ ገዢዎች ባልተለመደ ሁኔታ ለውጭው ዓለም ፍላጎት ነበራቸው። በ 15 ኛው ክፍለዘመን ፣ ከፖለቲካ እና ከሌሎች ዓላማዎች ድብልቅ ፣ ሚንግ መንግሥት ተከታታይ ታላላቅ የጉዞ ጉዞዎችን ልኳል። እነዚህ ጉዞዎች እስከ ምሥራቅ አፍሪካ ድርሰዋል። የቻይና የባህር ኃይል ቴክኖሎጂ እንደ የ 15 ኛው እና የ 16 ኛው ክፍለ ዘመን አውሮፓ ላሉት ረጅም የጉዞ ጉዞዎች እና ግኝቶች ሙሉ በሙሉ ችሎታ ነበረው። ሆኖም ፣ በኋለኛው ሚንግ ዘመን እነዚህ ጉዞዎች ቆመዋል። ለዚህ ዋነኛው ምክንያት ወግ አጥባቂው ሚንግ ባለሥልጣናት ከሌሎች ሥልጣኔዎች ጋር ግንኙነቶችን ለመከታተል የፍላጎት ጥቅም እንደሌለ ያምናሉ። የሚንግ ሥርወ መንግሥት በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን ቀንሷል እና በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን በሰሜናዊው ከማንቹ ግዛት የውስጥ ገበሬ አመፅ እና የውጭ ጥቃት ጥምረት ተገለበጠ።

ለ) የቺንግ ሥርወ መንግሥት

የቺንግ ሥርወ መንግሥት ከማንቼሪያ የመጣ የቻይና ያልሆነ ሥርወ መንግሥት ነበር። ማንቼሪያ አሁን የቻይና አካል ናት ነገር ግን ቀደም ሲል ከቻይና ግዛት ውጭ ነበር። የማንቼ ሰዎች በዘር ቻይኖች አልነበሩም እና የራሳቸው ቋንቋ ነበራቸው። በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የቻይናውያን የአስተዳደር ዘዴዎችን በመገልበጥ በማንቼሪያ ውስጥ ጠንካራ የማንቼ ግዛት ታየ። በ 1644 ማንቼ የቻይናን ዋና ከተማ ቤጂንግን ወስዶ የማንቼ ገዥ የቻይና ንጉሠ ነገሥት ሆነ። ይህ የአዲሱ የቺንግ ሥርወ መንግሥት መሠረት ነበር። በዚህ መንገድ ቻይና እና ማንቼሪያ በተመሳሳይ አገዛዝ ስር እንዲገቡ ተደርገዋል።

የቺንግ ሥርወ መንግሥት የባዕድ አገር ቢሆንም ፣ የቻይና አከራዮች እና የተማሩ መደብ ተቀበሉት። የመንግሥተ ሰማያት ሥልጣን ሀሳብ ጠንካራ ከሆነ ማንኛውንም ሥርወ መንግሥት እንዲቀበሉ ነገራቸው። “ጎት” “ትእዛዝ” ሰጠ። ይህ ለገዢው ሥልጣን ነው። አንድ ገዥ በመጥፎ የሚገዛ ከሆነ ፣ ጎት ይህንን “የሰማይን ትእዛዝ” ወስዶ ለሌላ ሰጣት። የቺንግ መንግሥትም የገበሬዎችን አመፅ አፍኗል። የገበሬ አመፅን ማፈን የቻይና ባለንብረቶችን እና የተማረውን ክፍል ፍላጎት ነበር። በተጨማሪም የቺንግ ሥርወ መንግሥት ቻይናን በባህላዊው የቻይና መንገድ ያስተዳድርና የቻይንኛ ባህልን ያበረታታ ነበር። የቻይና ምሁራን ወደ አፈሴላዊ ፈተናዎች እንዲገቡ ተፈቅዶላቸው እና ተበረታተው በንጉሠ ነገሥታዊ ቢሮክራሲ ውስጥ ቦታ ተሰጣቸው። እንደ እውነቱ ከሆነ የቻይና አስተዳደር ከቺንግ በፊት እንደነበረው በተመሳሳይ ሁኔታ ቀጥሏል ፣ ግን የቺንግ መንግሥት ጠንካራ ነበር እናም ስርዓቱ በተሻለ ሁኔታ እንዲሠራ አድርጓል።

በውጪ ፣ የቺንግ አገዛዝ እንዲሁ መጀመሪያ ኃይለኛ ነበር። በቺንግ ሥርወ መንግሥት ሥር ቻይና እስከ ታላቁ ግዛት ድረስ ደርሷል። በሰሜን ውስጥ በቺንግ ወታደሮች እና በተስፋፋው የሩሲያው የሩሲያ ግዛት መካከል ግጭቶች ሲከሰቱ ቻይና እነዚህን ግጭቶች አሸነፈች። በሩሲያ እና በቻይና መካከል ያለው ድንበር የተስተካከለው የቺንግ መንግሥት በሚፈልገው ቦታ ላይ ነበር ፣ ሩሲያ ግን ድንበሩ በፈለገችበት አይደለም።

የቻይና ባህላዊ ባህል በ 17 ኛው እና በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን በከፍተኛ ደረጃ ቀጥሏል። ሆኖም የቺንግ ሥርወ መንግሥት እና ባለሥልጣኖቹ በሚንግ ሥርወ መንግሥት ሥር በነበረው ተመሳሳይ የባህል ጥበቃ ውስጥ ቀጥለዋል። ቻይና ከአውሮፓ ጋር ያላት ውስን ግንኙነት ከ 19 ኛው ክፍለዘመን በፊት ወደ ቻይና እውነተኛ ለውጥ አላመጣችም። በሩሲያ ነጋዴዎች ከቻይና ጋር በጣም ሰፊ የመሬት ላይ ንግድ ነበር ነገር ግን ያለ ሌሎች ውጤቶች ንግድ ነበር። የኢየሱሳዊው ሚስዮናውያን በቻይና ብቅ ብለው በመጀመሪያ ከቺንግ ኢምፔሪያል ፍርድ ቤት እና በዋና ከተማው ካሉ ባለስልጣናት ጋር መልካም ግንኙነት ነበራቸው። እነዚህ ኢየሱሳውያን ንጉሠ ነገሥቱን ያገለገሉበት አንዳንድ ሳይንሳዊ እና የቴክኖሎጂ ዕውቀት ነበራቸው። ለምሳሌ መድፍ እና ካርታ ሠርተው የሥነ ፈለክና የምህንድስና ሥራ ሠርተዋል። ሆኖም በ 18 ኛው ክፍለዘመን ሥርወ መንግሥት ፖሊሲውን ቀይሯል። ኢየሱሳውያን ተባረሩ እና የሚስዮናዊነት ሥራ ታገደ። ኢየሱሳውያን ያመጣቸው ቴክኖሎጂ ዘላቂ ተጽዕኖ አልፈጠረም። የምዕራባውያን ነጋዴዎች ከቻይና ጋር በባህር እንዲነግዱ ተፈቅዶላቸው ነበር ነገር ግን በጥብቅ ደንቦች ብቻ። ከ 1759 ጀምሮ ከምዕራቡ ዓለም ጋር የባህር ንግድ ሊካሄድ የሚችለው በደቡብ ቻይና ጓንግዙ ብቻ ነበር። የምዕራባውያን ነጋዴዎች ፣ በዋነኝነት ብሪታንያውያን ፣ የቻይና ሻይ ፣ ሐር ፣ የሸክላ ዕቃ እና ጥሩ የጥጥ ዕቃዎችን በብር ምትክ ገዙ።

በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን የመጀመሪያ አጋማሽ ፣ የቺንግ ሥርወ መንግሥት ቀደምት ሥርወ መንግሥታት የደረሱበት ተመሳሳይ ውድቀት እየተሰቃየ ነበር። ሥርወ -መንግሥት ውስጡ በጣም ጠንካራ አልነበረም እናም ተቃውሞው እያደገ ነበር ፣ የቻይና ወታደራዊ ኃይል ቀንሷል እና ወታደራዊ ቴክኖሎጂው ከምዕራቡ ዓለም በጣም ዝቅ ብሏል። በዚህ ሁኔታ የቺንግ መንግሥት የምዕራባውያን አገሮችን ጥያቄ መቋቋም አልቻለም። እ.ኤ.አ. በ 1839-42 ብሪታንያ ቻይናን አሸንፋ የመጀመሪያውን “እኩል ያልሆኑ ስምምነቶችን” በቻይና ላይ አደረገች። ያልተመጣጠነ ስምምነት ስምምነቱን ለፈፀመችው ሀገር ጥቅም ሲባል በጉልበት

ወይም በደካማ ሀገር ላይ የኃይል ማስፈራሪያ ስምምነት ነበር። ሌሎች የምዕራባውያን ግዛቶችም በቻይና ላይ እኩል ያልሆኑ ስምምነቶችን አደረጉ። ቻይና ከፊል ቅኝ ግዛት ደረጃ ጋር ተዳክማለች ፣ ያ አሁንም ቅኝ ግዛት አይደለም እና አሁንም ከራሷ መንግሥት ጋር ፣ ነገር ግን ቻይናን እውነተኛ ነፃነት ክፍሎችን የወሰደ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ቅናሾችን ለማድረግ ተገደደች።

ጃፓን

ጃፓን እንደ ቻይና ጥንታዊ ባይሆንም ጥንታዊ ሥልጣኔ ነበራት። የጃፓን ስልጣኔ በእውነቱ በቻይና ብዙ ተጽዕኖ አሳድሯል። ጃፓናውያን ሀሳቦችን እና ተቋማትን ተውሰው ግን “ጃፓናዊ” አድርገው ከራሳቸው የጃፓን ሥልጣኔ ጋር አመቻችተዋል። ጃፓን ንጉሠ ነገሥት ነበረች ግን ከ 12 ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የመንግሥት ሥልጣን ሾጉን በተባለው የጦር አዛዥ እጅ ነበር። ንጉሠ ነገሥቱ በታላቅ አክብሮት የተያዙ ቢሆንም በቤተ መንግሥቱ ብቻ ተወስነው ሃይማኖታዊ ሥርዓቶችን ይፈጽሙ ነበር። ጃፓን የመካከለኛው ዘመን አውሮፓን በሚገርም ሁኔታ የፊውዳል ማህበረሰብን አዳበረች። በ 1490 ገደማ ጃፓን በፊውዳል ጌቶች መካከል ወደ ረጅም የእርስ በእርስ ጦርነት ገባች። ታላላቅ የፊውዳል ገዥዎች ዳኢሞስ ተባሉ። የፊውዳል ተዋጊዎች ሳሙራይ ነበሩ። ዳኢሞዎች ሃን የሚባሉትን አገሮቻቸውን ይገዙ ነበር። ዳኢሞዎች ከራሳቸው የሳሙራይ ሠራዊት ጋር ለስልጣን እርስ በእርሳቸው ተዋጉ።

የቶኩጋዋ ዳኢሚዮ ቤተሰብ በስልጣን ትግሉ መጨረሻ ላይ ስኬታማ ነበር። የቶኩጋዋ ቤተሰብ ራስ ኢያሱ ተቀናቃኞቹን አሸንፎ በ 1603 ራሱን ሾጉን አድርጎ ጃፓንን በሰላም አገናኘው። እሱ በዚህ ጊዜ ውስጥ የቶኩጋዋ ሾጋኔት (1603-1867) ተብሎ የሚጠራውን አቋቋመ

እያንዳንዱ ተተኪ ሾጉን ከቶኩጋዋ ቤተሰብ ነበር። ዳኢሞዎች ሀፍቻቸውን (ፊፋዎቻቸውን) ማስተዳደር ፣ ከሃፍቻቸው ግብር መስብሰብ እና ብዙ የሳሙራይ ተከታዮች መኖራቸውን ቀጥለዋል። በሌላ አነጋገር ጃፓን ፊውዳል ሆኖ ቀጥሏል። ሆኖም ፣ ቶኩጋዋ ሾጉን ውጤታማ ኃይል ነበረው። ዳኢሞዎች መታዘዝ ነበረባቸው እና ከዚያ በኋላ የእርስ በእርስ ጦርነት አልነበረም።

በጃፓን የፊውዳል ማህበረሰብ አናት ላይ የፊውዳል ገዥ መደብ ነበር - ሾጉን ራሱ ፣ ዳኢሞስ እና ሳሙራይ። ተራው ሕዝብ ነጋዴዎች ፣ የእጅ ባለሙያዎች እና ከፍተኛ የህዝብ ብዛት ገበሬዎች ነበሩ። በፊውዳሉ ጃፓን ውስጥ እንደ ፊውዳል አውሮፓ ያሉ የካፒታሊዝም አካላት ነበሩ። ጃፓን የገንዘብ ኢኮኖሚ እና ገበያዎች ነበሯት። በወለድ ማበደር; ንግድ; ከተሞች እና ከተሞች እና የደመወዝ ጉልበት። ከተሞች የንግድ ማዕከል ነበሩ እና አንዳንድ ነጋዴዎቻቸው ሀብታም ነበሩ።

“ግኝቶችን” ተከትሎ አውሮፓውያን በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን ጃፓን ደረሱ። አውሮፓውያን ወደ ንግድ መጡ። እንዲሁም የካቶሊክ ሚስዮናውያን ወደ ጃፓን መጡ። እነዚህ ሚስዮናውያን ብዙ ስኬት ነበራቸው። በ 1615 ምናልባት ግማሽ ሚሊዮን ጃፓናዊያን ወደ ካቶሊክ ክርስትና ተለውጠዋል። ሾጉን

ው ወደ እንግዳ ሃይማኖት መለወጥን አልወደደም እና ክርስቲያን ዳኢሚዮስ እና ሳሙራይ በቶኩጋዋ መንግሥት ላይ ታላቁን የአውሮፓ ካቶሊክ ኃይልን ፣ ስፔንን ሊደግፉ ይችላሉ ብለው ፈሩ። በ 1615 ሚስዮናውያን ተባረሩ እና በኋላ ወደ ጃፓን ለመግባት የሞከረ ማንኛውም ሰው ተገደለ። የጃፓን ክርስቲያኖች እምቢ ካሉ ሃይማኖታቸውን እንዲተው ታዘዙ። በጥቂት ሩቅ መንደሮች ውስጥ ክርስትና በድብቅ ብቻ ተረፈ።

ከዚያ የቶኩጋዋ መንግሥት በጃፓን ላይ የውጭ ተጽዕኖዎችን ሁሉ ከማግለል ክርስትናን ከመከላከል በ 1639 ፖሊሲውን አራዘመ። ዓላማው የፊውዳል ጃፓንን እና የቶኩጋዋን ኃይል አሁን ያለውን ስርዓት ሊያዳከም ከሚችል ከማንኛውም የውጭ ተጽዕኖ ለመጠበቅ ነበር። ይህ የጃፓን የመገለል ፖሊሲ ይባላል ፣ ማለትም ከጃፓን ውጭ ካለው ዓለም መገጠል ማለት ነው። በተግባር ከውጪው ዓለም ጋር የተወሰነ ውስን ግንኙነት በጥብቅ ቁጥጥር ስር እንዲፈቀድ ተደርጓል። ከኮሪያ እና ከቻይና ጋር ንግድ ነበር። የደች ነጋዴዎች ከጃፓን ጋር እንዲነግዱ ተፈቅዶላቸው ነበር ነገር ግን ወደ ጃፓን

እንዲመጡ የተፈቀደላቸው አውሮፓውያን ብቻ ነበሩ እና እነሱ እንዲገበያዩ ተፈቅዶላቸዋል። በጃፓን ለንግድ በነበሩበት ጊዜ ደች በናጋሳኪ ወደብ ውስጥ በዴቪማ ደሴት ተወስነው ነበር። የማግለል ፖሊሲው በጥብቅ እና ውጤታማ በሆነ መንገድ ተፈፃሚ ሆነ።

ለጃፓን የማግለል ፖሊሲ የሚያስከትለው መዘዝ አሉታዊ ነበር። በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን ጃፓን አውሮፓ እንደደረሰች በካፒታሊዝም ውስጥ በአንድ ዓይነት የካፒታሊዝም ደረጃ ላይ ነበረች። ምናልባት ፣ መገለል ባይኖር ኖሮ ፣ ጃፓን ልክ እንደ ምዕራብ አውሮፓ በተመሳሳይ ፍጥነት ባደገች እና ምናልባትም በተመሳሳይ ጊዜ ወደ ኢንዱስትሪ ካፒታሊዝም ትደርስ ነበር። የማግለል ፖሊሲው በጃፓን በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ከምዕራቡ ዓለም ለከባድ አደጋ ያጋለጠውን የጃፓን ወታደራዊ ቴክኖሎጂ እድገት እንቅፋት ሆኗል።

10.2. የእንግሊዝ አብዮት

ዳራ

እ.ኤ.አ. በ 1603 የእንግሊዝ ቱዶር ሥርወ መንግሥት የመጨረሻው ገዥ ንግሥት ኤልሳቤጥ I (እ.ኤ.አ. 1558-1603) ሳታገባ ሞተች። እርሷ በአቅራቢያዋ ዘመድ ፣ የስኮትላንድ ንጉሥ ጄምስ ስድስተኛ ፣ የስኮትላንድ ስቱዋርት ሥርወ መንግሥት የመጀመሪያው የእንግሊዝ ንጉሥ እና የአየርላንድ ንጉሥ ጄምስ 1 ሆነ። ከ 1603 ጀምሮ በእንግሊዝ እና በስኮትላንድ አንድ ገዥ ነበራቸው ፣ ግን በሌሎች በሁሉም ጉዳዮች ተለያይተው ቆይተዋል። እንግሊዝ እና ስኮትላንድ ሁለቱም ፕሮቴስታንት ነበሩ። ሆኖም ፣ የፕሬስባይቴሪያን ቤተክርስቲያን ተብሎ የሚጠራው የስኮትላንድ ቤተክርስቲያን ፣ ከእንግሊዝ አፊሴላዊ ቤተ ክርስቲያን የበለጠ በጥብቅ እና በደንብ ካልቪኒስት ነበረች። እንግሊዝ እና ስኮትላንድ በአጭሩ በክርምዌል ጊዜ ፣ የሕብረት ሕግ እስከ 1707 ድረስ ካልሆነ በስተቀር የፖለቲካ አንድነት አልነበራቸውም። "በአጭሩ።

የቱዶር ሥርወ መንግሥት (1485-1603) የእንግሊዝን ንጉሣዊ አገዛዝ ጠንካራ ያደርግ ነበር ነገር ግን ፍፁም አይደለም እናም የስቱዋርት ሥርወ መንግሥት በ 1603 ውስጥ ወደ እነዚህ ጠንካራ ቦታ ገባ። ሠራዊት እና የሚከፈልባቸው ባለሥልጣናት ትንሽ ቢርከራሲ ብቻ። ንጉሣዊ አገዛዙ አገሪቱን በብቃት ለማስተዳደር የመኳንንቶች እና የመኳንንቶች መሬት ፣ እና የከተሞች እና የከተሞች የበለፀጉ ዜጎች (ቡርጊዮሴይ) ትብብር ያስፈልጋቸው ነበር። ጨዋዎቹ ከመኳንንቶች ቦታች በደረጃ እና በእውነቱ የአንድ ክፍል ክፍል ነበሩ ፣ እነሱ ምንም የከበሩ ማዕረጎች ከሌሉ በስተቀር። የእንግሊዝ ኢኮኖሚ ገና በጣም የተሻሻለ አልነበረም -ደች በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን የነጋዴ ካፒታሊዝም መሪዎች ነበሩ።

የእንግሊዝ ንጉሣዊ አገዛዝ በሌላ ምክንያት ፍፁም አልነበረም ፣ ያ ማለት ፓርላማ ተብሎ የሚጠራ ተወካይ ብሄራዊ ጉባ መኖር ነው። ሁሉም ሕጎች እና ግብሮች በፓርላማ መጽደቅ ነበረባቸው ነገር ግን ፓርላማው የተገናኘው ንጉሱ ሲጠራ ብቻ ነው። ስብሰባዎቹ በወቅቱ ከለንደን ውጭ በነበረው በዌስትሚኒስተር ነበሩ። ፓርላማ ሁለት ቤቶች (ስብሰባዎች) ነበሩ -የጌቶች ቤት ፣ አልተመረጠም ፣ የከበሩ ቤተሰቦች መሪዎችን እና የእንግሊዝ አፊሴላዊ ቤተክርስቲያን ሊቀ ጳጳሳትን እና ጳጳሳትን ያካተተ ፣ እና ሕዝብን ወክሎ የተመረጠው የጋራ ምክር ቤት። የምክር ቤት አባላት (ኤም.ፒ.ኤስ) በምርጫዎች ውስጥ ድምጽ መስጠቱ ዲሞክራሲያዊ አልነበረም። በጣም ብዙ ቁጥር ያላቸው የጎልማሶች ወንዶች ድምጽ መስጠት ይችላሉ ግን በእርግጠኝነት ሁሉም አዋቂ ወንዶች አይደሉም። እንዲሁም ፣ ለጎረቤት ቤተሰቦች አክብሮት እና መታዘዝ ነበር እና እነዚህ ቤተሰቦች በሕዝብ ጉዳዮች ውስጥ ግንባር ቀደም ነበሩ። በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ውስጥ የፓርላማ አባል ሆነው የተመረጡት የጀርመኖች አባላት እና ጥቂት የቡርጅ ነጋዴዎች እና ጠበቆች ነበሩ።

በንጉሱ እና በፓርላማው መካከል ከባድ ግጭት የተጀመረው በቻርለስ ቀዳማዊ ዘመን (እ.ኤ.አ. 1625-1649) ሲሆን በንጉሱ እና በገዢው መደብ መካከል መተባበር መበላሸት ጀመረ። በጣም ከባድ ክርክሮች ስለ የውጭ ፖሊሲ ፣ ከዚያ ስለ ገንዘብ እና ስለ ሃይማኖት ነበሩ። በግዛቱ መጀመሪያ ላይ እንግሊዝ በስፔን እና በፈረንሳይ ላይ በሁለት ውድ እና ስኬታማ ባልሆኑ ጦርነቶች ውስጥ ተሳትፋ የነበረ ሲሆን ውድቀቱ በንጉሱ እና በአገልጋዮቹ ላይ ትችት ሰንዝሯል። ቻርልስ ፣ እንደ አብዛኛዎቹ የአውሮፓ ነገሥታት ፣ ብዙውን ጊዜ በገንዘብ ችግሮች ውስጥ ነበሩ። ፓርላማው ሲያደርግ

በግብር ውስጥ በቂ ገንዘብ አልመረጡም ፣ ቻርልስ ሕዝቡ ሕገ -ወጥ እንደሆነ በተሰማቸው በብዙ መንገዶች ያለ ፓርላማው ፈቃድ ገንዘብ ሰበሰበ። የሃይማኖታዊው ችግር በእንግሊዝ ውስጥ ቻርልስ እና ፈረንሳዊው ካቶሊክ ንግሥት ሄንሪታ ማሪያ እንግሊዝን ከፕሮቴስታንት ወስደው ወደ ካቶሊክነት መወሰዳቸው ነው። ይህ እውነት አልነበረም ፣ ቻርልስ ምስጢራዊ ካቶሊክ አልነበረም ፣ ግን በታሪክ ውስጥ በጣም አስፈላጊ የሆነው ነገር ግን ሰዎች እውነት እንደሆኑ ያመኑት ነገር አይደለም። ቻርልስ ፓርላማ ለመመስረት ብዙ ችግር ስለነበረበት ከ 1629 በኋላ እንደገና የፓርላማውን ስብሰባ እስከ 1640 ድረስ አልጠራም። በአሥራ አንድ ዓመታት ውስጥ ፣ 1629-40 ፣ ቻርልስ ያለ ፓርላማ ገዝቶ ሰዎች ሕገ-ወጥ በሆነ መንገድ ገንዘብን መሰብሰቡን ቀጠሉ። እሱ እንደ ፍፁም ንጉስ ነበር የሚገዛው።

የአብዮት መጀመሪያ

የአብዮታዊ ቀውስ በስኮትላንድ ተጀመረ። ቻርልስ የስኮትላንድ ንጉሥ እንዲሁም የእንግሊዝ ንጉሥ ነበር። በ 1637 ፣ እስኮትስን ሳያማክር ፣ ቻርልስ በስኮትላንድ ለሚገኙት የቤተክርስቲያን አገልግሎቶች የእንግሊዝን የቤተ ክርስቲያን የጸሎት መጽሐፍ አዘዘ። እስኮትስ ይህንን የተቃወሙት በብሔራዊ ምክንያቶች እና ለካልቪኒስት (ለፕሬስቢቴሪያን) ስኮትስ የፀሎት መጽሐፍ በእውነቱ ካቶሊክ ይመስል ነበር። እስኮትስ አመፁ። በስኮትላንድ ውስጥ ያለውን አመፅ ለመግታት ገንዘብ ለማግኘት ተስፋ በማድረግ፣ ቻርልስ የእንግሊዝ ፓርላማ ስብሰባ ጠርቷል። ሆኖም ፓርላማው ማንኛውንም ግብር ለማፅደቅ ፈቃደኛ ባለመሆኑ ንጉሱ አጭር ፓርላማ ተብሎ የሚጠራውን በፍጥነት ፈረሰ ፣ ምክንያቱም ስብሰባው በጣም አጭር (ሚያዝያ - ግንቦት 1640)። ቻርልስ ፓርላማ ሳይኖር እስኮትላንዳውያንን ለማሸነፍ ፈልጎ ነበር ግን አመፁን ለመግታት አልቻለም። የመንግሥት ሥልጣን በእንግሊዝ ውስጥ እንዲሁም በስኮትላንድ ውስጥ መፈራረስ ጀመረ። ንጉሱ እንደገና የእንግሊዝን ፓርላማ ከመጥራት መራቅ አልቻለም። ህዳር 1640 ላይ ተገናኝቶ ከ 1640 እስከ 1653 ድረስ በመገናኘቱ ረጅሙ ፓርላማ በመባል ይታወቃል።

መጀመሪያ ላይ የሎንግ ፓርላማ አባላት (ጌቶች እና ኮመንቶች) በንጉሱ ላይ አንድ ነበሩ። ቻርልስ ኃይሎቹን የሚገድቡ ሕጎችን ለመቀበል ተገደደ። ያኔ ፓርላማው ራሱ ተከፋፈለ። አብላጫ ፣ ግን ጥቂት ብቻ ፣ የጋራ ምክር ቤት ፣ እና ጥቂት የጌቶች ቤት ፣ የንጉስን ስልጣኖች በሙሉ ወስደው የፓርላማው መሪዎች አሻንጉሊት ሊያደርጉት ፈለጉ። እነሱ በንጉሱ ላይ እምነት እንደሌላቸው ያምኑ ነበር እናም ማንኛውንም ኃይሎቹን ከጠበቀ በራሳቸው ላይ መበቀሉን ፈሩ። ከግማሽ ትንሽ ያነሰ የጋራ እና አብዛኛው ጌቶች ፓርላማው ንጉስን ለመቃወም በጣም ሩቅ እንደሆነ ያምኑ ነበር። በተጨማሪም የፖለቲካ ቀውሱ የንጉሱን ስልጣን ብቻ ሳይሆን በአገሪቱ ውስጥ ያለውን ስልጣን ሁሉ እያፈረሰ መሆኑን ፣ እና በዝቅተኛ ክፍሎች መካከል የፖለቲካ እና የሃይማኖት አክራሪነት እያደገ የመጣ አደጋ መሆኑን ፈሩ። እነዚህ ወግ አጥባቂዎች ወደ ንጉሱ ዞሩ ፣ አሁን እሱ ድጋፍ እያደገ መምጣቱን አገኙ። ወግ አጥባቂዎቹ በፓርላማ ውስጥ ያሉት ጥብቅ ካልቪኒስቶች በእንግሊዝ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ያሉትን ጳጳሳት እና ጳጳሳት ለማጥፋት እና የእንግሊዝን የጸሎት መጽሐፍ ለመለወጥ ያለውን ፍላጎት ተቃውመዋል።

ንጉሱ እና በፓርላማው ውስጥ ለእሱ የተቃዋሚ ተቃዋሚ የማይደራደሩበት መሠረታዊ ጥያቄ በአየርላንድ ውስጥ አመፅን ተከትሎ ተነሳ። የፓርላማው ተቃዋሚዎች ይህ አመፅን ለመግታት የሚነሳውን ጦር እንዲቆጣጠር ጠየቁ ፣ አለበለዚያ ሠራዊቱ በራሳቸው ላይ ጥቅም ላይ ይውላል ብለው በመፍራት የንጉሱ ይህንን ጥያቄ አልተቀበሉትም። የመጨረሻው ክስተት ፣ የእርስ በእርስ ጦርነትን የማይቀር በማድረግ ፣ የንጉሱ ሙከራ ፣ ያልተሳካ ፣ አምስት መሪ የፓርላማ ተቃዋሚ አባላትን በቁጥጥር ስር ለማዋል ነበር። ከዚያም ንጉሱ በክፍለ ግዛቶቹ ከሚገኙ ደጋፊዎቻቸው ሠራዊት ለማሰባሰብ ከዋና ከተማው ወጥተዋል። ፓርላማው እንዲሁ ሠራዊት አነሳ እና በ 1640 የበጋ ወቅት ውጊያው ተጀመረ።

በዚህ የመጀመሪያው የእርስ በእርስ ጦርነት (1642-46) ፣ ለንደን ፣ የሀገሪቱ ሀብታም ክፍል እና የባህር ኃይል ፓርላማውን ይደግፉ ነበር። በ 1643 የፓርላማው አባላት ፣ የንጉሱ ተቃዋሚዎች እንደተጠሩ ፣ ወታደራዊም አገኙ

ከስኮትላንድ እርዳታ። የሆነ ሆኖ ንጉሱን የሚደግፉት ሮያልያውያን በመጀመሪያ በውጊያው ጥሩ አደረጉ። ፓርላማው ጦርነቱን ያሸነፈው አዲስ የሞዴል ሰራዊት የተባለ አዲስ የተማከለ ኃይል በማሳደግ በሁለት አቅም ጄኔራሎች ቶማስ ፌርፋክስ እና

አሊቨር ክሮምዌል እንዲታዘዝ በማድረግ ነው። የእርስ በእርስ ጦርነት የ Cromwell ወታደራዊ እና የፖለቲካ ሥራን ጀመረ። ከአንደኛው የእርስ በእርስ ጦርነት በኋላ ፌርፋክስ በመጨረሻ ከፖለቲካ ሕይወት ወጣ እና ክሮምዌል ዋና የጦር መሪ ሆነ።

ከአንደኛው የእርስ በእርስ ጦርነት በኋላ ችግሩ ጠንካራ የፖለቲካ እልባት ማግኘት ነበር። አንድ ስምምነት ንጉሱን ፣ ፓርላማውን እና ሠራዊቱን ያካተተ ነበር። ምንም እንኳን ቻርልስ የእርስ በእርስ ጦርነቱን ቢያጣም ፣ ሁሉም ማለት ይቻላል መጀመሪያ የሚጠብቀው እና ንጉሣዊው አገዛዝ አሁንም በቻርልስ እንዲቀጥል ይፈልጋል። ይህ ማለት ስለ ፖለቲካዊ ስልጣን ከፍፍል እና ስለ ሃይማኖት ከእሱ ጋር ስምምነት ላይ መድረስ ማለት ነው። የፓርላማውም ሆነ የሠራዊቱ መሪዎች ከንጉሱ ጋር ተደራድረው ግን አልተሳካም። ቻርልስ እሱ አስፈላጊ እንዳልሆነ እና በጦር ሜዳ ያጣውን በድርድር ማሸነፍ እንደሚችል ያምናል ፣ እና በመጨረሻ በ 1648 በሁለተኛው የእርስ በእርስ ጦርነት ውስጥ እንደገና ወታደራዊ ድልን ለማግኘት ሞከረ።

ፓርላማው ፣ በእርግጥ ፣ በ 1642 ንጉሱን የተቀላቀሉት የሮይሊስት አባላት ፣ በመጀመሪያው የእርስ በእርስ ጦርነት ማብቂያ ላይ ኃይል የነበራቸው ይመስላል። ሆኖም አዲሱ ሞዴል ሠራዊት ጠመንጃዎች ነበሩት እናም ሠራዊቱ በአየርላንድ ውስጥ ያለውን ዓመፅ ለማፈን (ለመባረር ፣ ለመልቀቅ) ወይም ለመላክ ፈቃደኛ አልነበረም። ሠራዊቱ በሰፈሩ ውስጥ ድምፁ እንዲሰማ ይፈልጋል። ሠራዊቱ ግን ራሱ ተከፋፈለ። ክሮምዌልን ጨምሮ መሪዎቹ በማህበራዊ እና በፖለቲካ በጣም ወግ አጥባቂ ነበሩ ግን የሰራዊቱ አካል በጣም አክራሪ ሆነ።

በእርስ በእርስ ጦርነት ወቅት እና በወቅቱ ሥር ነቀል ሃይማኖታዊ እና ፖለቲካዊ ሀሳቦች ብቅ አሉ። Leveler ንቅናቄ ተብሎ የሚጠራው በአብዛኛው ዓለማዊ የፖለቲካ እንቅስቃሴ ታየ። የደረጃ ሰጭዎቹ ዲሞክራሲን ፣ የሃይማኖት መቻቻን ያለ መንግስት ቤተክርስቲያን እና በዝግታ የተወሰነበት ፣ ውድ እና ከባድ የሕግ ስርዓትን ማሻሻል ይፈልጋል። የደረጃ ሰጭዎቹ በተለይ በትናንሽ ትናንሽ የእጅ ባለሞያዎች እና በከተሞች በተለይም ለንደን ውስጥ የደመወዝ ሠራተኞች መካከል ጠንካራ ድጋፍ ነበራቸው። በተጨማሪም በአዲሱ ሞዴል ሠራዊት ተራ ወታደሮች እና ጁኒየር መኮንኖች መካከል ድጋፍ ነበራቸው።

እነዚህ በሠራዊቱ ውስጥ ያሉት አካላት በእርስ በእርስ ጦርነት ውስጥ ደማቸውን በከንቱ ማፍሰስ አልፈለጉም ብለዋል። እነሱ ለተራ ሰዎች የፖለቲካ እና የሃይማኖት ነፃነት ሲታገሉ ቆይተዋል። የሠራዊቱ አመራሮች ከተወካዮቻቸው ጋር የፖለቲካ ውይይት እንዲያካሂዱ ለማስገደድ የታችኛው የሠራዊት ደረጃዎች በቂ ነበሩ። ይህ ውይይት ፣ የ ፑተኒ ክርክሮች (1647) ፣ ያለ መደምደሚያ ወይም ስምምነት ተጠናቋል።

ከዚያም በ 1648 ሁለተኛው የእርስ በእርስ ጦርነት መጣ። ይህ በስኮትላንዳዊ ጦር የእንግሊዝ ወረራ ነበር። አንድ የስኮትላንድ የፖለቲካ ቡድን ከቻርልስ ጋር ስምምነት ላይ ደርሶ እሱን የሚደግፍ ጦር ላከ። ሁለተኛው የእርስ በእርስ ጦርነት በእንግሊዝ ውስጥ የሮይሊስት አመፅ ነበር። አዲሱ የሞዴል ሰራዊት በፍጥነት እስኮትላንዳውያንን እና የእንግሊዝ ርያልተኞችን አሸነፈ። አብዛኛው ሠራዊት አሁን ቻርልስን እና የንጉሠ ነገሥቱን አገዛዝ ለማጥፋት ቆርጦ ነበር። ክሮምዌል በመጨረሻ በዚህ ተስማማ። በታህሳስ 1648 በሠራዊቱ መርሃ ግብር የማይስማሙትን የምክር ቤት አባላት በሙሉ ከፓርላማው አግልሏል። የቀሩት የጋራ ምክር ቤት አባላት “ራምፕ” ተብለው ተጠርተዋል ፣ ትርጉሙም ተረፈ ወይም ተረፈ። “ድልድዩ” እና ሠራዊቱ የንጉሱን የማሳያ ሙከራ አደረጉ እና ቻርልስ በጥር 1649 በአደባባይ ተቆረጠ። የጌቶች ቤት ተወገደ። እንግሊዝ ኮመንዌልዝ ተብላ ሪፐብሊክ ሆና ተባለች። ሆኖም በማንኛውም መንገድ ዴሞክራሲያዊ መንግሥት አልነበረም። ከሁለተኛው የእርስ በእርስ ጦርነት በኋላ ክሮምዌል በሠራዊቱ ውስጥ እና በውጭ ያለውን የሌቭለር እንቅስቃሴን ለማፍረስ በፍጥነት ተንቀሳቀሰ። ከእነዚህ ሰዎች ጋር ሌላ መንገድ የለህም ፣ “እሱ ተናግሯል” ፣ ወይ ትሰብራቸዋለህ ወይም እነሱ ይሰብሩሃልና። ይህ በዘመናዊው አውሮፓ የመጀመሪያው ዓለማዊ ዴሞክራሲያዊ እንቅስቃሴ ሸንፈት ነበር።

ከ 1648 እስከ 1653 የሎንግ ፓርላማው “ጉብታ” በሠራዊቱ ተደግፎ እንግሊዝን ገዝቷል። ሆኖም ሠራዊቱ እና መሪዎቹ በሩምፕ አልረኩም። ኤፕሪል 1653 ፣ ክሮዌል ወታደሮችን ወደ የጋራ ቤት ቤት ወስዶ ራምፕን አሰናበተ ፣ እናም ይህ ረጅሙን

ፓርላማ አጠናቀቀ። ከሮምዌል ራሱ አሁን እንግሊዝን ፣ ስኮትላንድ እና አየርላንድንም በድል አድራጊነት ገዝቷል። ከሮምዌል እስከ ሞቱ መስከረም 1658 ድረስ ገዛ። ችግሩ ያኔ እንግሊዝ ምን ዓይነት መንግሥት ሊኖራት ይገባል? በእርስ በርስ ጦርነቶች ተከፋፍለው የነበሩት የእንግሊዝ ገዥ መደቦች የንጉሣዊውን መንግሥት መልሶ ማቋቋም እንደገና አገናኙ። ለፖለቲካ መረጋጋት ዋስትና ነበር ፣ ባህላዊ አገዛዝ በባህላዊ

ህጎች እና ከማንኛውም የፖለቲካ አክራሪነት መነቃቃት የሚከላከል ፣ ከሮምዌል ከሞተ በኋላ አዲስ የሚመስለው። ከማንኛውም ሌላ የፖለቲካ መፍትሔ ይልቅ የንጉሣዊ አገዛዝ መመለስ በብዙ ሰዎች ዘንድ ተቀባይነት ነበረው። የጠንካራውን የሠራዊቱን ክፍል ያዘዘው ጄኔራል ሞክ የንጉሣዊውን ተሃድሶ ለመደገፍ ሲወስን ፣ መልሶ ማቋቋም እርግጠኛ ሆነ። በግንቦት 1660 ቻርልስ ተብሎ የሚጠራው የቻርለስ I የመጀመሪያ ልጅ ለንደን ገብቶ እንደ ቻርልስ II መግዛት ጀመረ። ይህ ከስተት ተሃድሶ በመባል ይታወቃል።

ተሐድሶው በ 1646 በሎንግ ፓርላማ ተሸረው የነበሩትን የንጉሠ ነገሥቱን ፣ የጌቶች ቤትን ፣ የእንግሊዝን ቤተ ክርስቲያን ከሊቀ ጳጳሳት እና ከጳጳሳት ጋር እና ባህላዊውን ሕገ መንግሥት አስመለሰ። ዳግማዊ ቻርልስ እንደ ፍጹም ንጉሠ ነገሥት አልተመለሰም። እሱ በፓርላማ እና በመኳንንት እና በጎሳዎች ድጋፍ መግዛት ነበረበት። ቻርልስ ሕጋዊ ልጆች አልነበራቸውም እና ሲሞት ወንድሙ እንደ ዳግማዊ ጄምስ (እ.ኤ.አ. 1685-1688) ነገሠ። እሱ ራሱ ካቶሊክ ቢሆንም በእንግሊዝ የፕሮቴስታንት ግዛት ቤተክርስቲያን ውስጥ ጣልቃ እንደማይገባ በመረዳት እንደ ንጉሥ ተቀባይነት አግኝቷል። ሰዎች ብዙም ሳይቆይ ያዕቆብ የእንግሊዝን ቤተክርስቲያን ለማዳከም እና እንግሊዝን ካቶሊክ ለማድረግ እንዳሰበ መጠርጠር ጀመረ። በተጨማሪም ጄምስ ለሌሎች የአውሮፓ ነገሥታት ፍፁም አምሳያ እንደነበረው በፈረንሳይ እንደ ሉዊ አሥራ አራተኛ ፍፁም ንጉሣዊ አገዛዝ ለማቋቋም እየሞከረ ነበር ብለው ጠረጠሩ። አንድ ትንሽ የገዥ መደብ ሴረኞች የኤልሳቤጅ ዊልያምን ፣ የኔዘርላንድ ሪፐብሊክን የፕሮቴስታንት መሪ እና የማርያምን (የያዕቆብ ፕሮቴስታንት ሴት ልጅ) ባል ከሠራዊት ጋር ወደ እንግሊዝ እንዲመጡ በድብቅ ጋብዘውታል። ዊልያም ይህንን ለማድረግ ፈቃደኛ ሆኖ የፈረንሳይ እና የሉዊ አሥራ አራተኛ ኃይልን በመቃወም እንግሊዝን ወደ ሕብረት ሥርዓቱ ለማምጣት ፈቃደኛ ነበር። ዊልያም እ.ኤ.አ. በኖቬምበር 1688 ከኔዘርላንድስ ጦር ጋር ወደ እንግሊዝ መጣ። ጄምስ በጣም ተወዳጅ ስላልሆነ በፖለቲካ ውስጥ ያለ ሁሉም ሰው እሱን ጥሎ ሄደ። ጄምስ ወደ ፈረንሳይ ሸሸ። ዊልያም እንደ ዊልያም III ነገሠ (እ.ኤ.አ. 1688-1702)። “ከብራማ አብዮት” በመባል የሚታወቀው ይህ ነበር ምክንያቱም ቀጣይነቱን ጠብቆ ያለ ደም መፋሰስ ተሳክቶለታል።

የፓርላማ የበላይነት እና የመብቶች ሕግ

በ 1689 ንጉስ ዊልያም III እና ንግሥት ሜሪ የእንግሊዝ የጋራ ገዥዎች ሲሆኑ ፓርላማው የመብት ቢል በመባል የሚታወቅ አዋጅ አቀረበላቸው። ይህ ዝነኛ ሰነድ የተወሰኑ መሠረታዊ የሲቪል መብቶችን ለሕዝቡ አረጋገጠ። እሱ ከማግኛ ካርታ እና ከመብቶች አቤቱታ ጋር እንደ የእንግሊዝ ነፃነት ሕጋዊ ዋስትናዎች ይቆማል። የመብቶች ሕግ የእንግሊዝ መንግሥት “እውነተኛ ፣ ጥንታዊ እና የማይነጣጠሉ የሕዝቦች መብቶች እና ነፃነቶች” የሆኑ የተወሰኑ መብቶችን ዘርዝሯል። በዙፋኑ ዙፋን ላይ ተተካ። በተጨማሪም ንጉሱ ቋሚ ጦር እንዲይዝ ፣ ያለ ፓርላማ ፈቃድ ግብር እንዲከፍል ፣ ወይም የሮማ ካቶሊክ መሆን ሕገ-ወጥ ያደርገዋል።

10.3. እውቀቱ

እውቀቱ በአውሮፓ እና በቅኝ ግዛት በስሜን አሜሪካ የ 18 ኛው ክፍለ ዘመን የአእምሮ እንቅስቃሴ ነበር። በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ በቅኝ ግዛት በስፔን አሜሪካ እና በቅኝ ግዛት ፖርቱጋል ብራዚል ላይም ተጽዕኖ አሳድሯል። የእውቀት ብርሃን ማዕከል ፈረንሳይ ነበር። ይህ የሆነበት ምክንያት ፈረንሳይ የአውሮፓ እና የፈረንሳይ የአዕምሮ እና የባህል ማዕከል ሆና ነበር ፣ አሁን ከላቲን ይልቅ ፣ እንደ ባህል መስሎ ለመታየት ፍላጎት ያላቸው የከፍተኛ መደብ ሰዎች የጋራ ቋንቋ ሆነች። የእውቀት ብርሃን አስተሳሰብ መሪዎች የፈረንሳይ ፍልስፍናዎች ነበሩ። ከብርሃን ፍልስፍናዎች በጣም የታወቁት ሞንቴስኪዩ (1689-1755) ፣ ዲዴሮት (1717-1784) እና በእርግጥ ዣን-ዣክ ሩሶ (1712-1778) ፣ ስዊስ ከጄኔቫ ነበሩ። ከፈረንሳይ

ውጭ በጣም ጥሩ አሳቢዎች ነበሩ - ቤካሪያ ፣ የወንጀል ህጎችን ማሻሻል የፈለገው ጣሊያናዊ። የፖለቲካ ኢኮኖሚ ዋና መስራች የነበረው ስኮትላንድ ውስጥ አዳም ስሚዝ እና ለሳይንስ አስተዋፅኦ ያበረከተው እና በአሜሪካ ከብሪታንያ ነፃ ለመውጣት በሚደረገው ትግል ውስጥ በቅርብ የተሳተፈው በአሜሪካ ውስጥ ቤንጃሚን ፍራንክሊን።

የእውቀት ብርሃን አመጣጥ በዋናነት በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ ላይ አሳቢዎች ከመገለጥ ይልቅ (እግዚአብሔር ያሳየን) የአጽናፈ ዓለሙን እና የህብረተሰቡን ማብራሪያ በሰዎች ምክንያት ሲፈልጉ ነበር። የ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ታላላቅ ሳይንሳዊ ግኝቶች ፣ በተለይም የኒውተን መደምደሚያዎች በቮልታየር በተማሩ የፈረንሳይ ተናጋሪዎች መካከል ቀለል ያሉ እና ታዋቂ ነበሩ። ኒውተን በሰው ልጅ ምክንያት በተገኘው የተፈጥሮ አጽናፈ ዓለም እንዴት እንደሚሠራ አሳይቷል። የሰው ልጅ እንቅስቃሴ በሁሉም ዘርፎች ሕጎች በምክንያት ሊገኙ እንደሚችሉ ያብራራል። እነዚህ ሕጎች ሊተገበሩ እና ሊተገበሩ እና የሰውን ልጅ ደስታ እና ብልጽግናን ሊያረጋግጡ ይችላሉ።

የእውቀት ብርሃን ፈላጊዎች በእርግጥ ሁሉም ተመሳሳይ አስተያየት አልነበራቸውም። ሆኖም ፣ በአንዳንድ መሠረታዊ ሐሳቦቻቸው እና አመለካከቶቻቸው ውስጥ የጋራ መሠረት ነበረ። ከ 1751 ጀምሮ በብዙ ጥራዎች የታተመው የዲዴርት ኢንሳይክሎፔዲያ ይህንን የእውቀት ብርሃን ሀሳቦችን ገልጸዋል። ኢንሳይክሎፔዲያ ያ ብቻ ነበር ፣ ዲዴርት እንደ አርታኢ ፣ እጅግ በጣም ብቁ እና ተለይተው በሚታወቁ አስተዋፅዖዎች ፣ ሳይንስ እና ቴክኖሎጂን ጨምሮ የሁሉንም ዕውቀት የዳሰሳ ጥናት ለማድረግ የታሰበበት ኢንሳይክሎፔዲያ። ኢንሳይክሎፔዲያ ከእውነታዎች ስብስብ በላይ ነበር ፣ እሱ የእውቀት ብርሃን ማንፀባረቅ ዓይነት እና የእውቀት ብርሃን ፈላጊዎችን ያልተቀበለውን ሁሉ በጣም የሚወቅስ ነበር።

የእውቀት ብርሃን ፈላጊዎች በሁሉም መስኮች ትክክለኛ መርሆችን እና መደምደሚያዎችን ለመምራት በሰው የማሰብ ኃይል ላይ ትልቅ እምነት ነበራቸው። ምክንያት በቀላሉ አድልዎ እና ጭፍን ጥላቻ ሳይኖር የሰውን የማሰብ ችሎታ በአግባቡ እና በቋሚነት ጥቅም ላይ ማዋል ማለት ነው።

ብርሃኑ በመሠረቱ ብሩህ ነበር። ህብረተሰቡ ሊሻሻል እና የሰው ደስታ ሊጨምር ይችላል የሚል እምነት ነበረው። ብርሃኑ እድገቱ አይቀሬ ነው ብሎ ያምናል ፣ የሚቻል ብቻ ነው። በተለይ ቮልቴር ባሳየው በእውቀት ብርሃን ፈላጊዎች መካከል ጠንካራ የጥላቻ ስሜት ነበር። በእውነቱ የማመዘዝን ችሎታ ያላቸው ስንት ሰዎች ነበሩ? በእርግጥ ወንዶች በምክንያታዊነት ይሠራሉ? ጭካኔ እና ሞኝነት በሰፊው (ጦርነት ፣ የባሪያ ንግድ ፣ ወዘተ) ቀጥሏል። ምክንያቱ ከተማን በተግባር ያጠፋውን እና በ 1755 ምናልባትም 15,000 ሰዎችን የገደለውን እንደ ሊዝበን የመሬት መንቀጥቀጥ ያሉ የተፈጥሮ አደጋዎችን መከላከል ወይም ማስረዳት አልቻለም።

የእውቀት ብርሃን ፈላጊዎች ሁሉም የሃይማኖትን ስደት እና አለመቻቻል አውግዘዋል። በአውሮፓውያን ሃይማኖታዊ እምነት እና ልምምድ በብርሃን ተፈትኖ ነበር። አንዳንድ ፍልስፍናዎች ብዙ ባይሆኑም በግልጽ አምላክ የለሽ ነበሩ። ብዙዎቹ ስለ ሃይማኖት ተጠራጣሪ እና ግድየለሾች ነበሩ። አንድ የጋራ አመለካከት መለኮት ነበር። ዴዴዝም የአጽናፈ ዓለሙ ሕልውና እና የተፈጥሮ ሕጉ የፈጣሪ መኖር እንደሚያስፈልገው ተናግሯል። ሆኖም ፣ ይህ ፈጣሪ የክርስትና የግል አምላክ አልነበረም ፣ እናም አጽናፈ ዓለሙን ከፈጠረ በኋላ ፣ ፈጣሪ በራሱ የተፈጥሮ ሕጎች መሠረት እንዲሠራ ፈቀደለት። ለምሳሌ በተአምራት ጣልቃ አልገባም። የአብርሃት አምልኮት ሁሉንም ቀኖናዎች ውድቅ በማድረግ ሃይማኖታቸውን በዋናነት የስነምግባር ጉዳይ አደረገው። አምላክ የለሾች እንኳ ሃይማኖት ለተራው ሕዝብ ጥሩ ነው ብለው ያስቡ ነበር። በኅብረተሰቡ ውስጥ ባላቸው ቦታ ሥነ ምግባራዊ ፣ ታታሪ እና እርካታ እንዲኖራቸው ያደርጋቸዋል። በሲኦል የሚያምን አገልጋይ ከጌታው ወይም ከባለቤቱ የመሰረቅ ዕድሉ አነስተኛ ነበር!

ብርሃኑ የአናሳዎች እንቅስቃሴ ነበር። ብዙ ተራ ሰዎች አሁንም ማንበብና መጻፍ የማይችሉ ነበሩ; ማንበብና መጻፍ የቻሉ ተራ ሰዎች እንኳን ውድ ለሆኑ መጽሐፍት ገንዘብ ወይም ለዕረፍት እና ለዕውቀት ውይይት ገንዘብ አልነበራቸውም። አብዛኛው ሰው

የሚኖርባቸው ትናንሽ የክልል ከተሞች እና የገጠር መንደሮች ፣ የባህላዊ እምነቶች እና የአመለካከት እንጂ የአዲስ አስተሳሰብ ማዕከላት አልነበሩም። ከዚህ በበለጠም ብርሃኑ በእምነቱና በአመለካከቱ ልሂቅ ነበር። የእውቀት ብርሃን መሪዎች ተራውን ሕዝብ በጣም ደድብ እና ያልተማረ አድርገው የማሰብ ችሎታ እንዳላቸው አድርገው ይቆጥሩ ነበር። ብርሃኑም ከላይ የተጠቀሱ ውስን ተሃድሶዎችን ለሕዝብ እንጂ ሕዝቡ ያካሄደውን ሥር ነቀል ለውጥ አይደለም። ሥልጣን በንብረትና በትምህርት በወንዶች እጅ ሆኖ መቀጠል አለበት ብለው ያምኑ ነበር።

ፍልስፍናዎች በእርግጥ ከፈረንሳይ አብዮት በፊት ሁሉም ማለት ይቻላል ሞተዋል። እነሱ በተጨማሪ ፣ አስቀድመው አይተውት ወይም ለአብዮት አልሠሩም። አብዛኛዎቹ የፈረንሳይ ፍልስፍናዎች አንድን ዓይነት ይደግፉ ነበር

ሕገ መንግሥታዊ መንግሥት እና እነሱ እና ሌሎች “አምባገነንነት” ብለው ይጠሩታል። በ 18 ኛው ክፍለዘመን “ዴፖሊዝም” ማለት ስልጣንን ደስ የማይል በሆነ መንገድ በመጠቀም ህጎችን ችላ ማለት ነው። ሆኖም ፣ ፍልስፍናዎቹ በኋለኞቹ መመዘኛዎች በፖለቲካ ተስተካክለው ነበር - እነሱ ሥር ነቀል ማሳበራዊ ወይም ፖለቲካዊ አብዮትን አልፈለጉም እና በእርግጥ ዴሞክራሲን አልፈለጉም። ከዚህ በታች እንደምንመለከተው ለየት ያለ ሩሶ ነበር። የሆነ ሆኖ ፣ አብዮት ባያስቡም ፣ ፈላስፎች በፈረንሳይ ውስጥ እንዲቻል ረድተዋል። እነሱ “መለኮታዊ ትክክለኛ የንጉሳዊ አገዛዝ” የሚለውን ሀሳብ ለማፍረስ ረድተዋል ፣ ይህ የንጉሱ ስልጣን ከእግዚአብሔር ነው እናም ንጉሱን መቃወም እግዚአብሔርን መቃወም ነው። ብርሃኑም የንጉሠ ነገሥቱ ድጋፍ አንዱ በሆነው በፈረንሳይ ያለውን የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያንን አፈረሰ። ምንም እንኳን ተራ ሰዎች በእውቀቱ ውስጥ ባይሳተፉም ፣ በቀላል መልክ ወሳኝ ሀሳቦች ወደ ታች ተንቀሳቅሰው በሰፊው ተሰራጩ።

ከብርሃን አጠቃላይ የፖለቲካ ልክኝነት ታላቅ ልዩነት ሩሶው ነበር። እሱ በብዙ ሰዎች አነበበ ፣ ሀሳቦቹ ስለእነሱ በመናገር ተሰራጭተዋል ፣ እና በተለይም በወጣቶች መካከል በጣም ተደማጭ ነበሩ። የፈረንሳይ አብዮት ያደረገው ትውልዱ በሙሉ በሩሶ ተጽዕኖ እና በሮሴስፔር ስር ነበር ፣ በአብዮቱ ከፍታ ላይ የሩሶው ደቀ መዝሙር ነበር።

ሩሶ ሪፐብሊክ ከሁሉ የተሻለ የመንግሥት ዓይነት እንደሆነ ያምናል። በዲሞክራሲም አምኗል። ሆኖም ፣ ሩሶ በጄኔራል ዊል በማህበራዊ ኮንትራቱ (1762) ውስጥ ያለው ሀሳብ በአብዛኛዎቹ ሰዎች ከተወሰነው ውሳኔ ጋር አንድ አይደለም ማለት አለበት። ጄኔራል ኑዛዜ በጣም ከባድ ሀሳብ ነው ፣ ግን ለእነሱ የሚበጀውን ማለትም የሚፈልገውን ነገር ቢያውቁ ኖሮ በእርግጥ ሕዝቡ የሚፈልገውን ይመስላል። ስለዚህ ሀሳቡ ለአናሳዎች አምባገነናዊ አገዛዝ ፣ አናሳዎች አጠቃላይ ፈቃድን ይገልጻል በማለት ሊያገለግል ይችላል። በፈረንሳይ አብዮት ውስጥ የጃኮቢን አመራር በ 1793-94 የጄኔራል ዊልስን ሀሳብ በዚህ መንገድ ተጠቅሟል።

የሩሶው ኢኮኖሚያዊ ሀሳቦች በሥራ የተገኘውን ሀብትን አጥቅተዋል። ለትንሽ ገለልተኛ ገበሬ እና ለነፃ ገለልተኛ የእጅ ባለሞያ ዋጋ ሰጥቷል። የጥቂቶች ከፍተኛ ሀብት እና የብዙዎች ድህነት ባለባቸው ማህበረሰቦች ውስጥ ዴሞክራሲ በትክክል ሊኖር አይችልም ብለዋል። ይህ ሩሶ የቀድሞ ሶሻሊስት አላደረገውም። ይልቁንም ትንሹን ጥቃቅን ቡርጊዮስ አምራች ደግፎ አነስተኛ ንብረትን ይደግፋል። ካፒታሊዝም እያደገ ሲሄድ ፣ ትናንሽ ቡርጊዮስ አነስተኛ ንብረት ባለቤቶች በእርግጥ ወደ ኋላ ይመለሳሉ። ሩሶ ለአነስተኛ ንብረት መከላከሉ ውሃ ወደ ላይ እንዲፈስ ለማድረግ እንደመሞከር ነበር!

10.4. የአሜሪካ የነፃነት ጦርነት የአሜሪካ አብዮት

በሰሜን አሜሪካ የሚገኙት 13 የብሪታንያ የሰፈራ እና የእፅዋት ቅኝ ግዛቶች ፣ በኋላ ላይ ነፃ አሜሪካ ሆኑት ፣ ከሰሜን ካናዳ ወደ ደቡብ ፍሎሪዳ እና ከአትላንቲክ ውቅያኖስ ወደ ውስጥ እስከ አፓፓሊያ ተራሮች ድረስ ተዘርግቷል። ከአፓፓሊያን ተራሮች ባሻገር ጥቂት ነጭ ሰፈሮች ነበሩ። ቅኝ ገዢዎቹ ወጣት አግብተው ብዙ ልጆች ስለነበሯቸው ሕዝቡ በፍጥነት አድጓል።

ከአውሮፓ በስደት ምክንያት የሕዝብ ብዛትም ጨምሯል። ስደተኞቹ በአብዛኛው የመጡት የተሻለ ሕይወት ለመኖር ነው። የ 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ብዛት በ 1775 2 ½ ሚሊዮን ነበር።

የ 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ሕዝብ በሙሉ ከአውሮፓ የመጣ አልነበረም። ነገር ግን የአገሬው ተወላጅ አሜሪካዊ (“ተወላጅ አሜሪካዊ”) የአሜሪካ ህዝብ በበሽታ እና በአውሮፓ ሰፋሪዎች የላቀ ወታደራዊ ቴክኖሎጂ ከመሬታቸው በመባረር በእጅጉ ቀንሷል። ከአሜሪካውያን በተጨማሪ ፣ በ 1775 በ 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ውስጥ ነጭ ያልሆነ ሚሊዮን ሕዝብ የነበረው አፍሪካዊ ነበር። እነዚህ በአትላንቲክ የባሪያ ንግድ በኩል ወደ አሜሪካ የሚመጡ ባሮች ነበሩ። ሁሉም 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ባሪያዎች ነበሯቸው ነገር ግን ደቡባዊ በደቡባዊ ተክል ቅኝ ግዛቶች ውስጥ በጣም ቁጥራዊ ነበሩ። በነጻነት ጦርነት ወቅት ወይም ብዙም ሳይቆይ ባርነት በሰሜናዊ ግዛቶች ውስጥ አልቋል ፣ ግን በደቡብ አይደለም።

የ 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ኢኮኖሚ በፍጥነት ተስፋፋ። ይህ የሆነበት ምክንያት የህዝብ ቁጥር መጨመር እና እንዲሁም ወደ አውሮፓ ወደ ትምባሆ ፣ ሩዝ ፣ ኢንዶን ፣ እህል ፣ የደን ውጤቶች እና ዱቄት እና ዓሳ ወደ ዌስት ኢንዲስ በመላክ ነው። አብዛኛዎቹ ቅኝ ገዥዎች ገበሬዎች ፣ ከሕዝቡ 2/3 ገደማ ነበሩ ፣ እና መሬት የተትረፈረፈ እና ርካሽ በመሆኑ አብዛኛዎቹ ገበሬዎች መሬታቸውን ስለያዙ። ብሪታንያ በቅኝ ግዛቶች ውስጥ የኢንዱስትሪ እድገትን ተስፋ ስለቆረጠች ብዙ ኢንዱስትሪ ባይኖርም የእጅ ባለሙያዎች ነበሩ። ብሪታንያ ቅኝ ግዛቶች ለራሷ አምራቾች ገበያዎች እንዲሆኑ ትፈልግ ነበር። 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች እንዲሁ ነጋዴዎች እና የሕግ ባለሙያዎች ፣ መምህራን ፣ ጋዜጠኞች እና ቀሳውስት ሙያተኛ ሰርጅዮይ ነበሩ። በደቡባዊ ቅኝ ግዛቶች ውስጥ ትላልቅ እርሻዎችን የያዙ አትክልተኞች ነበሩ። በእነዚህ እርሻዎች ላይ ትንባሆ ፣ ሩዝ እና ኢንዶን በባሪያ ሥራ ተሠርተዋል።

በ 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች ውስጥ ከኢኮኖሚያዊ እኩልነት ጋር የመደብ ልዩነቶች ነበሩ።

13 ቱ ቅኝ ግዛቶች በቅኝ ግዛቶች ላይ ሕጎችን ሊጭኑ በሚችሉ በእንግሊዝ መንግሥት እና በእንግሊዝ ፓርላማ ሥልጣን ሥር ነበሩ። እነዚህ ሕጎች በዋናነት ንግድ እና የቅኝ ግዛት ኢኮኖሚ የሚቆጣጠሩ ሕጎች ነበሩ። ሕጎቹ የቅኝ ግዛቶች ኢኮኖሚዎች የብሪታንያ ተጠቃሚ እንዲሆኑ የቅኝ ግዛት ኢኮኖሚን ለመቆጣጠር ታስበዋል። ሆኖም ፣ ከ 1763 በኋላ እነዚህ ሕጎች በደንብ አልተተገበሩም እና ለቅኝ ገዥዎች ብዙ ችግር አልፈጠሩም።

13 ቱ ቅኝ ግዛቶች በብሪታንያ አገዛዝ ሥር ነበሩ ፣ ብዙ የራስ ገዝ አስተዳደር አላቸው። የእንግሊዝ ተቋማት እና የፖለቲካ ሀሳቦች ከሰፋሪዎች ጋር ወደ ቅኝ ግዛቶች ተወስደዋል። እያንዳንዱ ቅኝ ግዛት የመንግሥትን ሥልጣን የሚወክል የቅኝ ግዛት አስተዳደርን የሚመራ በእንግሊዝ መንግሥት የተሾመ ገዥ ነበረው። ግን እያንዳንዱ ቅኝ ግዛት የተመረጠ ጉባኤ ነበረው። እነዚህ ጉባኤዎች ለአካባቢያዊ ዓላማዎች ግብርን ድምጽ ይሰጣሉ እና ያፀደቁ ህጎችን። ግብሮቹ በአውሮፓ ደረጃዎች በጣም ዝቅተኛ ነበሩ። ጉባኤዎችን ለመምረጥ ድምጽ መስጠት ሙሉ በሙሉ ዴሞክራሲያዊ አልነበረም ነገር ግን ከእንግሊዝ የበለጠ ጎልማሳ ነጭ ወንዶች ድምጽ መስጠት ይችላሉ። ቅኝ ገዥዎቹ በአጠቃላይ ከብሪታንያ ብዙም ጣልቃ ገብነት ጉዳያቸውን ለማስተዳደር የለመዱ ሲሆን ይህ ሁኔታ ሲቀጥል ረከተዋል። ምንም እንኳን ብዙም ተግባራዊ ባይሆንም የእንግሊዝ የኢኮኖሚ ደንቦች ቢኖሩም ፣ ከብሪታንያ ጋር በነበራቸው ንግድ የበለፀጉ ነበሩ። ከነፃነት በፊት እያንዳንዱ ቅኝ ግዛት ተለያይቶ በመካከላቸው አንዳንድ ቅናት እና ተፎካካሪ ነበር። ሆኖም ፣ በ 18 ኛው ክፍለዘመን አጋማሽ ፣ ቅኝ ገዥዎች “አሜሪካውያን” የሚል ስሜት መጀመሪያም ነበር እናም ይህ ስሜት ከ 1763 ጀምሮ ከብሪታንያ ጋር እያደገ በመጣው ግጭት ጨምሯል።

በታላቋ ብሪታንያ እና በቅኝ ግዛቶች መካከል ያለው ችግር በእውነቱ በፈረንሣይ እና በሕንድ ጦርነት መገባደጃ ላይ የተጀመረው እ.ኤ.አ. በ 1763 ነበር። በዚያን ጊዜ የታላቋ ብሪታንያ ንጉሥ ጆርጅ III እና አማካሪዎቹ በቅኝ ግዛቶች ላይ ጥብቅ ቁጥጥር ለማድረግ ወሰኑ። በእንግሊዝ የተቀበሏቸው የተለያዩ እርምጃዎች ቅኝ ገዥዎችን አስቆጡ። በአዲሱ የብሪታንያ መንግሥት ፕሮግራም ውስጥ እያንዳንዱ እርምጃ ቅኝ ገዥዎች ያገኙትን ነፃነት በመቀነሱ ተቃውሞዎችን አመጣ።

1. ንጉስ ለቅኝ ገዥዎች ተዘግቶ ከታላላቅ ሐይቆች አካባቢን ጨምሮ ከአፓፓላሲያውያን ባሻገር ያለውን መሬት አወጀ። ይህ ፍርድ (የ 1763 አዋጅ) ፈረንሳውያን ከተሸነፉ በኋላ ወደ ምዕራብ ለመንቀሳቀስ ነፃ ይሆናሉ ብለው የጠበቁትን ወጥመዶች እና ድንበሮች አስቆጣ።
2. የእንግሊዝ ፓርላማ በቅኝ ግዛቶች እና በሌሎች ሀገሮች መካከል ያለውን የንግድ እንቅስቃሴ የሚገድቡ ህጎችን ለማስፈፀም ተነሳ። እንዲህ ዓይነቱ እርምጃ ሕጎች ባልተተገበሩበት ወቅት ለዓመታት በነፃነት ሲነግዱ ለነበሩ የቅኝ ገዥ ነጋዴዎች ሽንፈት ነበር። ነጋዴዎቹ ለብሪታንያ ባለሥልጣናት በሕገወጥ መንገድ ዕቃዎቻቸውን ቤቶቻቸውንና ዕቃ ቤቶቻቸውን እንዲፈትሹ የተሰጣቸውን ሥልጣን አጥብቀው ይቃወማሉ።
3. ፓርላማውም የስታምፕ ሕግን አፅድቋል። ገንዘብ ለማሰባሰብ ፣ የመንግስት ማህተሞች ከብዙ መጣጥፎች ጋር መያያዝ ነበረባቸው - የዜና ወረቀቶች ፣ ኑዛዜዎች ፣ የንግድ ኮንትራቶች እና እንዲያውም የመጫወቻ ካርዶች። የቴምብር ሕግ በሁሉም ቅኝ ግዛቶች ውስጥ ኃይለኛ ተቃውሞዎችን አስነስቷል።
4. ፓርላማው ቅኝ ገዥዎችን ቅኝ ግዛቶችን ለመከላከል ለተላኩ ወታደሮች መኖሪያ ቤት መስጠት እንዳለበት የሚገልጽ ሕግ አውጥቷል። አሜሪካኖች ግን ለምን የማያስፈልጋቸውን ወታደሮች ማኖር እንዳለባቸው አላዩም።

ይህ ጥብቅ ቁጥጥር መርሃ ግብር በ 1763 እና 1765 መካከል ተግባራዊ ሆነ። በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ውስጥ እንግሊዝ እና ቅኝ ግዛቶች ርቀው ተጓዙ። ቅኝ ገዥዎቹ በእንግሊዝ ፖሊሲ ላይ ያላቸውን ቂም በተለያዩ መንገዶች አሳይተዋል። በንግግራቸው እና በድርጊታቸው እንደ ጄምስ ኦቲስ ፓትሪክ ሄንሪ እና ሳሙል አዳምስ ያሉ የአርበኞች መሪዎች በብሪታንያ ላይ የህዝብ ስሜትን ቀስቀሱ። አንዳንድ የጥቃት ወረርሽኞች ተከስተዋል። እ.ኤ.አ. በ 1773 የቦስተን ዜጎች ፣ ሕንዳውያን መስለው ቀረጥ ይከፍላሉ ተብሎ በተጠበቀው ወደብ ወደብ ጭነቶች ውስጥ ተጥለዋል። የአሜሪካ ነጋዴዎችም የእንግሊዝ ዕቃዎችን ላለመግዛት ተስማሙ። ነገር ግን የእንግሊዝ ቅኝ ግዛቶች የሰጡት ምላሽ እነሱን ለመገደብ ወይም ለመቅጣት አዳዲስ እርምጃዎችን ለመውሰድ ብቻ ነበር።

እስከ 1775 ድረስ ስለ ነፃነት ብዙም አልተወራም ነበር። ነገር ግን በ 1775 እና በ 1776 ዓመታት ውስጥ ግን ብዙ ቅኝ ገዥዎች ለነፃነት አስፈላጊነት አመኑ። ለዚህ አንዱ ምክንያት በኮንኮርድ ፣ በሊክስንግተን እና በከርከር ሂል ውስጥ በእንግሊዝ ወታደሮች እና በቅኝ ግዛት ወታደሮች መካከል መዋጋት ነበር።

በቅኝ ገዥዎች መካከል ቀስ በቀስ ነፃነትን የሚደግፍ ስሜት አደገ። ሐምሌ 4, 1776 ፣ ሁለተኛው አህጉራዊ ኮንግረስ ያኔ 13 ቅኝ ግዛቶችን የሚወክል አካል የነፃነት መግለጫን ተቀበለ። ለዚህ ታዋቂ ሰነድ የቃላት አጠራር ኃላፊነት የተሰጠው ሰው ቶማስ ጄፈርሰን ነበር። መግለጫው 13 የብሪታንያ ቅኝ ግዛቶች የነበሩት አሁን ነፃ ሆነው አሜሪካ (አሜሪካ) ሆኑ።

ብሪታንያ መግለጫን አልተቀበለችም እናም «የቅኝ ግዛት አመፅን» ለማቆም ጦርነቱን ቀጥላለች። አርበኞች ከ 1776 እስከ 1783 በእንግሊዝ ጦር እና ባህር ኃይል ላይ መራራ ትግል አካሂደዋል። ሶስት ምክንያቶች ግን ለአርበኞች የመጨረሻ ስኬት አስተዋጽኦ አበርክተዋል።

1. **ጂኦግራፊያዊ ጥቅሞች** - ከ 3000 ማይል በላይ ውቅያኖስ የአሜሪካ ቅኝ ግዛቶች እንግሊዝን ለየ። ይህ ርቀት 13 ቱ ቅኝ ግዛቶች በአንድ ሰፊ ቦታ ላይ ተዘርግተው ከመኖራቸው እውነታ ጋር ፣ ትላልቅ የእንግሊዝ ወታደሮችን መንቀሳቀስ እና አቅርቦት አስቸጋሪ አድርጎታል።
2. **ዋሽንግተን** - የአህጉራዊ ሀይል አዛዥ የጌሮጌ ዋሽንግተን ቆራጥ እና ብሩህ አመራር ከሌለ ጦርነቱ ጠፍቶ ሊሆን ይችላል። የአርበኞች ወታደሮች እንግሊዞችን መዋጋት ብቻ አይደለም ፣ ግን ሄይ በብቃት እና በአገር አንድነት ውስጥ መታገል ነበረበት። ሁለተኛው የአህጉራዊ ጉባኤ በሠራዊቱ እጅግ የሚፈልገውን ገንዘብ ፣ ምግብና መሣሪያ ማቅረብ አልቻለም። ታማኞች ለእንግሊዝ ምግብ እና መረጃ ሰጡ። ብዙ ታማኞች በእውነቱ ከአገሮቻቸው ጋር ተዋግተዋል። እንደዚህ ዓይነት ችግሮች ቢኖሩም ዋሽንግተን ተስፋ አልቆረጠችም። በተስፋ መቁረጥ ተስፋ ባላቸው መኮንኖቹ እና ወንዶች መካከል የእሱ ጽኑነት ተስፋን ጠብቋል ፣ የውትድርና ችሎታው ግን ለመጨረሻ ድል ከፍተኛ አስተዋፅኦ አድርጓል።

3. የፈረንሳይ ዕርዳታ - አርበኞች ከውጭ እርዳታ በተለይም ከፈረንሳይ ጥቅም አግኝተዋል። የፈረንሳይ መንግሥት የዘመኑን ጠላት እንግሊዝን ለማሸማቀቅ በጣም ፍላጎት ነበረው። ወጣቷን ዩናይትድ ስቴትስ በመርዳት ፈረንሳይ በእንግሊዝ ኃይል ላይ ከባድ ድብደባ ልታደርግ ትችላለች።

የአርበኞች ሃይል በኒው ዮርክ ሳራቶጋ ላይ ግልፅ ድል ከተቀዳጀ በኋላ ፣ ፈረንሳዮች በ 1778 ከአሜሪካኖች ጋር የነበረት ስምምነት አድርገዋል። ስፔን እና ሆላንድ እንዲሁ የተወሰነ እርዳታ ሰጡ። ስለዚህ አብዮታዊው ጦርነት እንግሊዝን ለመመስረት ከመታገሉ በላይ ነበር። በአንድ በኩል የዓለም ጦርነት ነበር።

የነፃነት ትግሉ በመጨረሻ ተሳክቶታል። በላፋዬት (የአርበኝነት ኩስን የተቀላቀለ ቫሊያዊ ወጣት ፈረንሳዊ) የሚመራ አንድ የአሜሪካ ኃይል በዮርክታውን ፣ ቨርጂኒያ ውስጥ በኮርዋውልስ ሥር የእንግሊዝን ሠራዊት ወጥመድ ውስጥ ገባ። ይህ በእንዲህ እንዳለ የፈረንሳይ መርከቦች እንግሊዞች ብዙ ወታደሮችን ወይም አቅርቦቶችን በባህር ማምጣት አልቻሉም። ዋሽንግተን ከሌላ ሰራዊት ጋር ከኒው ዮርክ ሲደርስ ፣ ብሪታንያውያን በ 1781 እራሳቸውን ከኮንዋሊስ ጋር እጃቸውን ከመስጠት በቀር የነፃነት ጦርነት በተግባር አልቋል።

በ 1783 በፓሪስ ስምምነት ፣ የተባበሩት መንግስታት መሬቶች ከአትላንቲክ እስከ ሚሲሲፒ እና አሁን ሜይን እስከ ጆርጂያ ድረስ መሬቱን ተቆጣጠሩ። ስፔን ፍሎሪዳ እና ከምዕራብ በስተ ምዕራብ ያለውን መሬት ገዛች። ታላቋ ብሪታንያ አሁንም ካናዳ ተይዛለች።

የዩናይትድ ስቴትስ ሕገ መንግሥት በ 1787 በፊላደልፊያ ተጻፈ። በአዲሱ ሕገ መንግሥት መሠረት የመጀመሪያው ፕሬዚዳንት ጆርጅ ዋሽንግተን ጠንካራ የፌዴራል መንግሥት አቋቋመ። ሕገ መንግሥቱ ለግለሰቦች ግዛቶች ብዙ ሥልጣኖችን ትቷል ፣ ግን አዲሱ ማዕከላዊ መንግሥት ግብር እንዲጥል እና እንዲሰበስብ ፣ ሠራዊት እና የባህር ኃይል እንዲያሳድግና እንዲጠብቅ ፣ ጦርነትን እንዲያወጅ እና ስምምነቶችን እንዲያደርግ ፣ እና በግዛቶች መካከል እና ከውጭ ሀገሮች ጋር የንግድ ልውውጥን እንዲቆጣጠር ፈቀደ።

የአሜሪካ የነፃነት ጦርነት ዋና ውጤቶች ነበሩ

1. አዲስ የብሔር ግዛት ፈጠረ።
2. በ 1789 ለፈረንሳይ አብዮት ምክንያት ከሆኑት አንዱ ነበር።
3. በአሜሪካ አህጉራት ውስጥ የስፔን እና የፖርቱጋል ግዛቶችን ነፃ ለማውጣት እና የላቲን አሜሪካን ነፃነት ወደሚያስከትለው ትግል ከሚመራው አንዱ ነበር።

ከዚህ በታች ከነፃነት መግለጫው እና ከአሜሪካ ሕገ መንግሥት የመክፈቻ መግለጫዎች የተወሰዱ ክፍሎች ተሰጥተዋል። የአሜሪካ ቅኝ ገዥዎች የታገሉላቸውን አስደሳች እና ማራኪ መርሆዎችን በጥንቃቄ ያንብቡ። በመጨረሻ ነፃነትን ብቻ ሳይሆን ለዴሞክራሲያዊ የፖለቲካ ስርዓት ግንባታ ምቹ ሁኔታንም አሸንፈዋል።

የነፃነት መግለጫ

እኛ እራሳችን ግልፅ እንዲሆኑ ፣ ሁሉም ሰዎች በእኩል እንደተፈጠሩ ፣ የተወሰኑ የማይገሰሱ መብቶች በፈጣሪያቸው እንደተሰጧቸው ፣ ከእነዚህ መካከል ሕይወት ፣ ነፃነት እና የደስታ ፍለጋዎች እንደሆኑ እነዚህን እውነቶች እንይዛቸዋለን። እነዚህን መብቶች ለማስከበር ፣ መንግስታት ትክክለኛ ኃይላቸውን ከ

የሚገዛው ፈቃድ። ማንኛውም ዓይነት መንግሥት የእነዚህን ዓላማዎች አጥፊ በሆነ ቁጥር ፣ የመቀየር ወይም የመሻር ፣ እና አዲስ መንግሥት የመመስረት የሕዝብ መብት ነው።

የአሜሪካ ሕገ መንግሥት

እኛ የዩናይትድ ስቴትስ ሰዎች ፣ እኛ የበለጠ ፍጹም ህብረት ለመፍጠር ፣ ፍትሕን ለማቋቋም ፣ የቤት ውስጥ መረጋጋትን ለማረጋገጥ ፣ ለጋራ መከላከያን ለማቅረብ ፣ አጠቃላይ ደህንነትን ለማሳደግ እና የነፃነት በረከቶችን ለራሳችን እና ለትውልዶቻችን ለማስጠበቅ ፣ መሾምና ማቋቋም ይህ ሕገ መንግሥት ለአሜሪካ ...።

10.5. የፈረንሳይ አብዮት

ከ 17 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ እስከ 1789 ድረስ በፈረንሳይ የነበረው ዘመን አሮጌው አገዛዝ ተብሎ ይጠራ ነበር። የአሮጌው መንግሥት መንግሥት ሕገ መንግሥት የሌለበት ፍጹም ንጉሣዊ አገዛዝ ነበር። በአሮጌው አገዛዝ ፈረንሳይ ውስጥ ያለው ማህበረሰብ አሁንም በሦስት ግዛቶች ተከፍሎ ነበር ፣ ማለትም ማህበራዊ ቡድኖች። 1 ኛ ንብረት የካቶሊክ ቀሳውስት ፣ 2 ኛው ንብረት መኳንንት እና 3 ኛ ንብረት ቡርጊዮስ ፣ ጥቃቅን ቡርጊዮይስ ፣ የደመወዝ ሠራተኞች እና ገበሬዎች ነበሩ። የ 1 ኛ እና 2 ኛ ግዛቶች ከ 3 ኛው ንብረት የበለጠ ሙብት ነበራቸው ፣ ይህም ማለት ሕጋዊ አቋማቸው የበለጠ ምቹ ነበር ማለት ነው። በተለይም ቀሳውስት እና መኳንንት ከ 3 ኛ እስቴት ያነሰ ግብር ይከፍሉ ነበር። በ 3 ኛው ርስት ውስጥ ገበሬዎች ከሁሉም በጣም የተጨቆኑ ነበሩ። ከገቢዎቻቸው ጋር በተያያዘ ከማንኛውም ቡድን የበለጠ ግብር ከፍለዋል እና አሁንም ለጌቶች እና አስራት ለቤተክርስቲያኑ አስራት ተብሎ የሚጠራውን የቤተክርስቲያን ግብር የፊውዳል ክፍያ ከፍለዋል።

በ 18 ኛው ክፍለዘመን ሁለተኛ አጋማሽ ፣ በፈረንሳይ ውስጥ ፍፁም የንጉሣዊ አገዛዝ ትችት እየጨመረ ነበር ፣ ይህም ሰዎች በአሁኑ ጊዜ “ዲፖዚዝም” ብለው ይጠሩታል። ፍትሃዊ ባልሆኑ ሙብቶች ላይ ትችት እየጨመረ መጣ። የፈረንሳይ ኢኮኖሚ እየሰፋ ሲሄድ ፣ ቡርጅዮሱ በቁጥር እና በሀብት ጨመረ። ቡርጊዮሴይ ከ 1 ኛ እና 2 ኛ ግዛቶች ጋር ሲነፃፀር የበታች አቋማቸውን አልተቀበሉም እና የበለጠ አልረኩም

የ 1 ኛ እና 2 ኛ ግዛቶች ያገኙትን ሙብቶች። ገበሬዎቹ እንዲሁ ተገብሮ እየቀነሱ እና ኢ -ፍትሃዊ በሆነ የግብር እና የፊውዳል ግዴታዎች እየተደሰቱ ነበር። እነዚህ ትችቶች እና እርካታዎች የአብዮቱ የረጅም ጊዜ ምክንያቶች ነበሩ።

የአብዮቱ ፈጣን ምክንያት ፈረንሳይ በአሜሪካ የነፃነት ጦርነት (1778-83) ተሳትፎ ነበር። ጦርነቱ አብዮትን በሁለት መንገድ አስከተለ። በመጀመሪያ በአሜሪካ ያገለገሉ መኮንኖች ስለ ነፃነት ሀሳቦች ሞልተው ወደ ፈረንሳይ ተመለሱ። የፈረንሳይ ሰዎች ፈረንሳውያን አሜሪካውያንን ነፃ ለማውጣት ለምን መርዳት እንዳለባቸው ያስባሉ ፣ ግን አሁንም በአራሳቸው አምባገነንነት ስር ይኖራሉ። ስለዚህ በፍፁማዊ ንጉሳዊ አገዛዝ ላይ ትችት ጨመረ። ሁለተኛ ፣ ጦርነቱ በጣም ውድ ከመሆኑም በላይ ለመንግሥት የገንዘብ ቀውስ አስከትሏል። እ.ኤ.አ. በ 1788 በገንዘብ ግምጃ ቤት ውስጥ ገንዘብ የለም ፣ መንግሥት ከእንግዲህ ገንዘብ ሊበደር አይችልም እና የመንግሥት ሥልጣን እየፈረሰ ነበር። መንግሥት ስብሰባቸውን ለማወጅ ተገደደ።

ደረጃዎች-አጠቃላይ

ግዛቶች-ጄኔራል የፈረንሳይ ብሔራዊ ተወካይ ስብሰባ ነበር። በሦስቱ ግዛቶች የተመረጡ ተወካዮችን ያቀፈ ነበር። ከ 1614 ጀምሮ አልተገኘም። እ.ኤ.አ. በ 1788 መንግሥት ለጠቅላይ-ግዛቶች ምርጫ እንደሚደረግ እና በ 1789 በፓሪስ አቅራቢያ በሚገኘው የንጉሳዊ መኖሪያ በቪርሳይስ እንደሚሰበሰብ አስታውቋል። ይህ በእንዲህ እንዳለ የፖለቲካ ቀውሱ በኢኮኖሚ ቀውስ የባሰ ሆነ። . ከ 1770 ዎቹ ጀምሮ የፈረንሳይ ኢኮኖሚ በመንፈስ ጭንቀት ውስጥ ነበር። በ 1788 በመጥፎ የአየር ጠባይ ምክንያት ነገሮች በመጥፎ ሁኔታ ተባብሰው ነበር። የድሆች ስቃይና እርካታ ጨመረ። ዋና ከተማዋ ፓሪስ በ 1789 ገደማ 500,000-600,000 ሰዎች ነበሯት። በአጠቃላይ ፣ በፓሪስ ውስጥ ብዙ ሰዎች ለቡርጊዮስ አብዮት የትግል ኃይል ለመስጠት በቂ ረከተዋል። በዚህ ሁሉ ላይ የተጨመረው ንጉስ ሉዊስ 16 ኛ (እ.ኤ.አ. 1774-1792) ደካማ እና አቅም ቢስ ነበር እናም ይህች ሚስት ማሪ አንቶኔትቴ በጣም ተወዳጅ ባለመሆኗ ከልክ በላይ ወጭ በመሆኗ ተወቅሳለች። እሷ የውጭ አልነበራትም ፣ ምክንያቱም የአስትሪያ ልዕልት ነበረች።

ግዛቶች-ጄኔራል በግንቦት 1789 ተገናኙ። የ 3 ኛው ንብረት ተወካዮች በጣም ብዙ ነበሩ። ሰኔ 17 ቀን 3 ኛው ንብረት ውሳኔ አስተላለፈ። የፈረንሳይን ሕዝብ 96% ስለወከሉ ፣ እነሱ ብቻ ሕገ መንግሥት ለማውጣት ብቁ መሆናቸውን አወጁ። እነሱ ብቻቸውን የፈረንሳይ ብሔር ብሔራዊ ጉባኤ መሆናቸውን አወጁ። የ 3 ኛው ንብረት ተወካዮች ብሔራዊ ጉባኤ የሚለውን ስም ወስደው የሌሎች ግዛቶች ተወካዮች እንዲቀላቀሉ ጋብዘዋል አንዳንዶች ያደረጉት። የብሔራዊ ምክር ቤቱ አባላት ንጉሱ ለፈረንሳይ ተገቢውን ሕገ መንግሥት እስከሰጡ ድረስ የብሔራዊ ምክር ቤቱን ስብሰባዎች እንደማያቋርጡ ሌላ ወሰዱ። ይህ ክስተት የሰኔ 20 ቀን 1789 ትልቅ በሆነ የቤት ውስጥ የቴኒስ ፍርድ ቤት መሐላ ስለተደረገ ይህ ክስተት የቴኒስ ፍርድ ቤት መሐላ ይባላል።

የፓሪስ ተራ ሰዎች ፣ የደሞዝ ሠራተኞች እና ትናንሽ የእጅ ባለሙያዎች በጅምላ አመፅ ብሔራዊ ምክር ቤቱ ከፀረ-አብዮት አድኗል። ሐምሌ 14 ቀን 1789 በፓሪስ መሃል ባስቲልን ፣ የንጉሣዊውን እስር ቤት ፣ ምሽግ እና የጦር መሣሪያን ያዙ። በፓሪስ ውስጥ ያሉት ወታደሮች ጭማሪውን ለመግታት በጣም ጥቂት ነበሩ እናም ወታደሮቹም ሕዝቡን አዘኑ ፣ ስለሆነም መኮንኖች በሕዝቡ ላይ እንዲተኩሱ ለማዘዝ አልደፈሩም። ባስቲል የጭቆና እና የጭቆና ምልክት ተደርጎ ይቆጠር ነበር። የባስቲል ውድቀት በፈረንሳይ ውስጥ ፍጹም የንጉሣዊ አገዛዝ (የንግሥናው ፍጻሜ ገና አልታሰበም) ምልክት የተደረገበት ሲሆን ሐምሌ 14 ደግሞ በፈረንሳይ ሕዝብ የዚህ የነፃነት መታሰቢያ በዓል ሆኖ ይከበራል።

ይህ በእንዲህ እንዳለ በ 1789 የበጋ ወቅት በብዙ የፈረንሳይ አካባቢዎች የጅምላ ገበሬዎች ረብሻዎች ነበሩ። ብሄራዊ ጉባኤው የፊውዳል ዕዳዎች እንዲሰረዙ እና የቤተክርስቲያኗ ግብር ፣ አሥራት እንዲሰጥ ነሐሴ 4 ቀን 1789 በማውጣት ገበሬውን አርክቷል። ብሄራዊ ጉባኤው የበለጠ አደረገ - ነሐሴ 4 ቀን 1789 ምሽት የግብር ነፃነትን ጨምሮ ሁሉንም ዓይነት ልዩ መብቶች መሰረዙን አወጀ።

የሐምሌ እና ነሐሴ 1789 ክስተቶች በፈረንሳይ ውስጥ የድሮውን አገዛዝ አበቃ። ብሔራዊ ምክር ቤቱ አዲስ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ሁኔታዎችን ለመፍጠር ስልጣንን ወስዷል

ፈረንሳይ ውስጥ ይህን ያደረገው ህገ-መንግስት በመፃፍ እና በርካታ ማሻሻያዎችን በማፅደቅ ነው። ብሔራዊ ምክር ቤቱ በሕገ መንግሥቱ ላይ ሥራ ከመጀመሩ በፊት ነሐሴ 26 ቀን 1789 የሰው እና የዜጎች መብቶች መግለጫን አውጥቷል። ይህ አዲሱ ሕገ መንግሥት የሚመሠረትበትን የፖለቲካ መርሆዎች አስቀምጧል። መግለጫው ሁሉም የፖለቲካ ስልጣን ከህዝብ እንደሚመጣ እና ህጎች እና ግብር በሕዝብ በተመረጠ የህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት መጽደቅ አለበት ብለዋል። ሁሉም የብሔሩ አባላት በመብትና በግዴታ እኩል ናቸው። የፈረንሳይ ወደ ግዛቶች መከፋፈል ውድቅ ሆኖ ነበር። ሁሉም ፈረንሳዮች የአንድ ብሔር እኩል ዜጎች ነበሩ። መግለጫው እንደ የመናገር እና የሃይማኖት ነፃነት ያሉ የተለያዩ የሲቪል መብቶችን ገልጿል።

በጥቅምት 1789 ሌላ የጅምላ ረብሻ ነበር። የፓሪስ ሰዎች በቪርሳይ ተጨማሪ ፀረ-አብዮት ወሬ ሰማ። ከጥቅምት 5 እስከ 6 ቀን 1789 ብዙ ሴቶች በውስጡ የነበሩ ብዙ ሰዎች ወደ ቪርሳይ በመሄድ ንጉሱንና ቤተሰቡ አብረዋቸው ወደ ፓሪስ እንዲመጡ አስገደዱቸው። ብሔራዊ ምክር ቤቱ ብዙም ሳይቆይ ስብሰባዎቹን ከቪርሳይ ወደ ፓሪስ አዛወረ። ከዚህ በኋላ ለቀጣዮቹ ሁለት ዓመታት አንጻራዊ መረጋጋት ስለነበረ ብሔራዊ ምክር ቤቱ አዲስ ፈረንሳይን በመገንባት ላይ ማተኮር ችሏል።

የፈረንሳይ አብዮት የቡርጊዮስ አብዮት ነበር። አብዛኛዎቹ አመራሮች ቡርጊዮይስ ነበሩ እና የቡርጊዮስ አብዛኛው የብሔራዊ ምክር ቤት በዋናነት የቦርጅ ፍላጎቶችን ያንፀባርቃል።

ሆኖም ፣ ያከናወናቸው አንዳንድ ነገሮች ሕዝቡን በአጠቃላይ ጠቅመዋል። የብሔራዊ ምክር ቤቱ የክልሎቹን መንግሥት በንጉሣዊ ባለሥልጣናት አቁሞ ይህንን በመንግሥት በተመረጡ ምክር ቤቶች በተለያየ ደረጃ ተከቶታል። የፋይናንስ ቀውሱን ለመቋቋም ብሔራዊ ምክር ቤቱ የካቶሊክ ንብረት የሆነውን መሬት ሁሉ ብሔራዊ አደረገ

ቤተክርስቲያን። ከዚያ ይህ መሬት ተሸጧል። መሬቱን ለመግዛት የገንዘብ አቅም የነበራቸው የቡርጊዮዚ አባላት ፣ አንዳንድ መኳንንት እና አንዳንድ ሀብታም ገበሬዎች ነበሩ።

በገጠር ያሉ ድሃ ገበሬዎች እና መሬት የሌላቸው ሰዎች ምንም አላገኙም። እ.ኤ.አ. በ 1790 ብሔራዊ ምክር ቤቱ በፈረንሣይ ውስጥ ያለውን የካቶሊክ ቤተክርስቲያን በመንግስት ቁጥጥር ሥር ለማድረግ ድምጽ ሰጥቷል። እርምጃው በሮማ ጳጳስና በፈረንሣይ ብዙ የካቶሊክ ቀሳውስት ተቀባይነት አላገኘም። ይህ በአብዮተኞቹ እና በቤተክርስቲያኑ መካከል ጠብ እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል። በዚህ ምክንያት በፈረንሣይ ውስጥ የፀረ-አብዮት ኃይሎች ለመጀመሪያ ጊዜ ይደግፋሉ። ሁኔታው አጣጣፊ ነበር በተለይ በገጠር አካባቢዎች የቤተክርስቲያኒቱ ተፅእኖ ጠንካራ ነበር።

ስኔ 1790 ንጉሱ እና ቤተሰቡ ቀድሞውኑ ከፈረንሳይ የወጡትን ፀረ-አብዮተኞች ለመቀላቀል ከፓሪስ ሸሹ። ንጉሱ ወደ ድንበሩ ከመድረሱ ፣ ቆሞ ወደ ፓሪስ ከመመለሱ በፊት እውቅና ተሰጥቶታል። ይህ የንጉሣዊው ቤተሰብ አሁንም በፓሪስ ተራ ሰዎች ዘንድ ይበልጥ ተወዳጅ እንዳይሆን አድርጎታል ነገር ግን ብሔራዊ ጉባኤው ንጉሣዊ ስርዓቱን ለማጥፋት ፈቃደኛ አልነበረም። ለሪፐብሊካን የሚደግፍ በፓሪስ የተደረገው ሕዝባዊ ሰልፍ በብሄራዊ ዘብ በተባለው የቡርጊዮስ የፀጥታ ኃይል ታፍኗል።

በመስከረም 1791 አዲሱ ሕገ መንግሥት ተጠናቀቀ። ፈረንሳይን ሕገ መንግሥታዊ ንጉሣዊ አገዛዝ አደረጋት። ሆኖም ሕገ-መንግስቱ የሰው ልጅ መብት መግለጫ እና ዜጋ ነሐሴ 1789 ከታወጀው መርሆዎች ጋር ይቃረናል። አዲሱ ሕገ መንግሥት በቂ ንብረት ለነበራቸው “ንቁ ዜጎች” ብቻ የመምረጥ እና የመመረጥ መብት የፖለቲካ መብቶችን ሰጥቷል። ሌሎቹ “ተገብሮ ዜጎች” ተብለው መብት የፖለቲካ መብት አልነበራቸውም። ሴቶች ሁሉንም የፖለቲካ መብቶች ነፈጉ። በፈረንሣይ የባህር ማዶ ቅኝ ግዛቶች ባርነት ቀጥሏል። ብሔራዊ ምክር ቤቱ ለድሆች የፖለቲካ መብቶችን አልሰጠም ፣ ምክንያቱም ቡርጊዮሳዊ የፖለቲካ መብቶችን መስጠት የግል ንብረትን ዋስትና አደጋ ላይ ይጥላል። ብሔራዊ ምክር ቤቱ ሥራውን ከጨረሰ በኋላ በጥቅምት 1791 ለተሰበሰበው አዲስ የሕግ መወሰኛ ምክር ቤት በአዲሱ ሕገ መንግሥት መሠረት ምርጫዎችን አዘጋጀ።

ፈረንሣይ ብዙም ሳይቆይ አብዮቱን የበለጠ ጽንፍ ያደረገው ጦርነት ውስጥ ስለገባ አዲሱ ሕገ መንግሥት አልዘለቀም። የአውሮፓ ነገሥታት አብዮቱን አልወደዱትም እና እሱን ለመጨፍለቅ ፈለጉ። የሕግ መወሰኛ ምክር ቤቱ አብዮታዊ ጦርነት አብዮትን ወደ ቀሪው አውሮፓ ያስራጫል ብሎ ያምናል። በእነዚህ ምክንያቶች የተነሳ በ 1792 በፈረንሣይ በአንድ በኩል በአስትሪያ እና በፕራሻ መካከል ጦርነት ተጀመረ። የጦርነቱ ስፋት ሲስፋፋ ፈረንሳይ በ 1793 ከአብዛኞቹ የአውሮፓ ግዛቶች ጋር ጦርነት ላይ ነበረች።

የአስትሮ-ፕራሻያን ጦር ምስራቃዊ ፈረንሳይን ወረረ። ጦርነቱ በፈረንሣይ ላይ ሲካሄድ ፣ የፓሪስ ሰዎች ፣ የንጉሣዊው ቤተሰብ ከጠላት ጎን በድብቅ ነበር ብለው ያምኑ ነበር። አዲስ መነሳት በፓሪስ ተነስቶ ነሐሴ 10 ቀን 1792 የንጉሠ ነገሥቱን አገዛዝ አስወገደ። ሕዝቦችም የ 1791 ን ሕገ መንግሥት ውድቅ አደረጉ። ስለዚህ የሕግ አውጭው ጉባኤ ኮንቬንሽን ለተባለው አዲስ ስብሰባ ራሱን ፈረሰ። የስብሰባው ተግባር አዲስ ሕገ መንግሥት መፃፍ ነበር። ይህ በእንዲህ እንዳለ በጦር ግንባሩ አብዮቱ ለጊዜው ተረፈ። በመስከረም 1792 በቫልሚ ውጊያ ላይ የፈረንሣይ ጦር በአስትሪያ ኃይል ድል ላይ ትልቅ ድል ተቀዳጀ።

ኮንቬንሽኑ በመስከረም 1792 ተገናኝቶ ወዲያውኑ ፈረንሣይ ሪፐብሊክ ናት። የቀድሞው ንጉስ ሉዊ 16 ኛ በጥር 1793 በጊሊሎታይን በአደባባይ ተገደለ እና ማሪ አንቶኔትቱ በኋላ በጥቅምት 1793 ተይዛ ነበር።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የፖለቲካ ቡድኖች እና ፓርቲዎች ብቅ አሉ ፣ ከአብዮቱ መጀመሪያ ጀምሮ። በስብሰባው ውስጥ ሁለቱ ተፎካካሪ የፖለቲካ ፓርቲዎች ያዕቆብ እና ጂሮኒንስ ነበሩ። ጃኮንቢኖች የመካከለኛውን እና ጥቃቅን ቡርጊዚን እንደ ጂሮኒንስ የትልቁ ቡርጊዮሲያን ይወክላሉ ብለው ያምናሉ። ሆኖም ፣ በያዕቆብ እና በጊሮኒን መካከል ያለው እውነተኛ ልዩነት ያዕቆብ ፈረንሣይን እና አብዮቱን ለማዳን ወደ ጽንፈኛ ጽንፎች ለመሄድ ፈቃደኛ ነበር።

በ 1793 አብዮቱ እና ፈረንሣይ እንደገና በከባድ አደጋ ውስጥ ነበሩ። በጦርነትና በውስጥ አለመረጋጋት ምክንያት የኢኮኖሚ ችግሮች ነበሩ። በፈረንሣይ ክፍሎች ፀረ-አብዮት ነበር። ፈረንሣይ እንደገና በአውሮፓ ነገሥታት ሠራዊት ወረረች። የፓሪስ ሰዎች አገሪቱን ሊያድን የሚችል አክራሪ እና ቆራጥ ፓርቲ ያመኑበትን ወደ ያዕቆብንስ ድጋፍ ዞሩ። ከግንቦት 31 እስከ ሰኔ 2 ቀን 1793 ሌላ ትልቅ ግስጋሴ ግሮኒንን ለማፅዳት አስገደደ። ያዕቆብውያን ፣ ምንም እንኳን በስብሰባው ውስጥ አናሳ ቢሆኑም ፣ አሁን በአብዮታዊ አምባገነን መንግሥት ውስጥ ሥልጣን ነበራቸው። ኮንቬንሽኑ መገናኘቱን የቀጠለ ቢሆንም ጃኮንቢንስ በቁጥጥሩ ሥር ነበሩ። እስከ ሐምሌ 1794 ድረስ ኮንቬንሽኑ የያዕቆብ ሰዎች የፈለጉትን አደረገ። የጃኮቢን መሪ እና የንድፈ ሀሳብ ባለሙያው ማክስሚሊን ሮቤስፔየር ነበሩ። ያዕቆብ ፈረንሳይን በ 12 ሰው የህዝብ ደህንነት ኮሚቴ አማካይነት ፈረሰ።

ጃኮንቢኖች (እ.ኤ.አ. ሰኔ 1793) አዲስ ፣ በጣም ዴሞክራሲያዊ ሕገ መንግሥት አስተዋውቀዋል ፣ ይህም በጦርነቱ ማብቂያ ላይ ብቻ ተግባራዊ ይሆናል። ሆኖም ፣ በጭራሽ ተግባራዊ አልሆነም። የምግብ ማከፋፈያ አስተዋውቋል እና የዋጋ እና የደመወዝ (የቁጥጥር ሕግ) ቁጥጥርም ተፈፃሚ ሆነ። እነዚህ እርምጃዎች ኢኮኖሚያዊ ሁኔታን ለማረጋጋት ያገለግሉ ነበር። የሽብር ዘመን ፀረ-አብዮትን ለማፍረስ ያገለግል ነበር። ሽብርተኝነት ማለት “የሕዝብ ጠላቶች” ተብለው የተፈረደባቸው ግለሰቦች መገደል ማለት ነው። የህዝብ ደህንነት ኮሚቴ የውጭ ወረራዎችን ለመጋፈጥ የጅምላ ጭፍሮችን አስነስቷል። ሠራዊቱን ለማቅረብ የተለያዩ ዘዴዎች ጥቅም ላይ ውለዋል። መጠነ ሰፊ የጦር መሣሪያዎችን ማደራጀት እና ለጦር ግንባር ለሰፊ ላገ የሆኑትን ሁሉ በመንግስት ትእዛዝ መያዝ አንዳንድ ዘዴዎች ጥቅም ላይ ውለዋል። ወረራዎቹ ተቃጠሉ። የጃኮቢን አብዮታዊ አምባገነንነት ፣ ሰኔ 1793 - ሐምሌ 1794 ፣ የፈረንሣይ አብዮት ከፍታ እና ደም አፋሳሽ ደረጃው ነበር።

ጃኮንቢኖች በስብሰባው ውስጥ እና ከእሱ ውጭ እጅግ በጣም አብዮታዊ አናሳ ነበሩ። ወታደራዊው ሁኔታ ወሳኝ በሚሆንበት ጊዜ ኮንቬንሽኑ እና ቡርጊዮሲ የጃኮቢንን አምባገነንነት ተቀበሉ። ሆኖም አደጋው ሲያበቃ በያዕቆብ ላይ ተቃውሟል። ያዕቆብም እንዲሁ በአከባቢው ደረጃ ያለውን ተወዳጅ ዴሞክራሲ በማፈናቀል በፓሪስ ሰዎች መካከል ድጋፍ አጥቷል። እንዲሁም ሽብር ከቁጥጥር ውጭ ሆኖ በሁሉም ክፍሎች ውስጥ ጠላቶችን አደረገ። በመጨረሻም ፣ ያዕቆብ ሰዎች ተግሣጽን በመካከላቸው ማቆየት አልቻሉም። ውዝግባቸው በስብሰባው ውስጥ ለጃኮቢን ያልሆኑ አብላጫ ሰዎች የጃኮቢን አመራር እንዲቃወሙ ዕድል ሰጣቸው። ከሐምሌ 27-28 ቀን 1794 ኮንቬንሽኑ የሮቤስፔየርን እና ሌሎች የጃኮቢን መሪዎችን በቁጥጥር ስር በማዋል ወደ ጊሎቲን ላከ።

ይህ የጃኮቢን አብዮታዊ አምባገነንነት ማብቂያ ነበር እና አብዮቱ አሁን የበለጠ ወግ አጥባቂ ሆነ። ኮንቬንሽኑ እ.ኤ.አ. በ 1795 አዲስ ሕገ መንግሥት ድምጽ ሰጥቷል። ይህ ሕገ መንግሥት ከ 1791 ሕገ መንግሥት በላይ የፖለቲካ መብቶችን ገድቧል። የ 1795 ሕገ መንግሥት ማውጫ የሚባል አገዛዝ አቋቋመ። ማውጫው ለፈረንሣይ የተረጋጋ ፣ ወግ አጥባቂ ቡርጊዮስ ሪፐብሊክ መስጠት አልቻለም። በገዢው አካል መካከል እንኳን ብዙ ድጋፍ ሳያገኝ አገዛዙ ብልሹ ፣ ደካማ እና ተወዳጅ አልነበረም። ለተወሰነ ጊዜ በሠራዊቱ ድጋፍ ሥልጣኑን ጠብቋል። በመጨረሻም ፣ በኖቬምበር 1799 አንድ የሥልጣን ጥመኛ ፣ ተወዳጅ እና ስኬታማ ጄኔራል በወታደራዊ መፈንቅለ መንግሥት ማውጫውን ገልብጦ ሥልጣን ተረከበ። ይህ ጄኔራል ናፖሊዮን ቦናፓርት ነበር።

ዴሞክራሲያዊ ትርፍ

የፈረንሣይ አብዮት በፈረንሣይ ኅብረተሰብ እና መንግሥት ውስጥ ትልቅ ለውጦችን አመጣ። ለፈረንሣይ ዴሞክራሲያዊ ሀሳቦችን አስተዋውቋል ነገር ግን አገሪቷን ዴሞክራሲያዊ አላደረገችም። ሆኖም ፣ የፈረንሣይ ነገሥታትን የበላይ አገዛዝ አበቃ እና መካከለኛውን ክፍል አጠናከረ። አብዮቱ አገልጋይነትን ፣ ባርነትን ፣ የውርስ መብቶችን እና የፍርድ ማስቃዩትን አስወገደ። የሕግ እኩልነት ቀስ በቀስ በፈረንሳይ የተለመደ ሆነ። የፈረንሣይ አብዮት ለተዋሃደ መንግሥት ፣ ለጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት እና በመካከለኛው መደብ እና በመሬት ባለቤቶች የበላይነት ለሚመራው ነፃ ማህበረሰብ የረጅም ጊዜ መሠረትን ፈጠረ።

ከ 1789 እስከ 1799 የዘለቀው አብዮትም በተቀረው አውሮፓ ላይ ሰፊ ተፅዕኖ አሳድሯል። አብዮቱ ከተጀመረ በኋላ የትኛውም የአውሮፓ ነገሥታት ፣ መኳንንት ወይም ሌላ ልዩ መብት ያላቸው ቡድኖች ሥልጣናቸውን እንደገና እንደ አቅማቸው ሊቆጥሩት ወይም የነፃነትን እና የእኩልነትን ሀሳቦች ችላ ሊሉ አይችሉም።

10.6. የናፖሊዮን ዘመን (1799-1815) እና የእሱ መዘዞች ወታደራዊ አምባገነንነት

ናፖሊዮን ነሐሴ 15 ቀን 1769 በሜዲትራኒያን ባህር ኮርሲካ ደሴት ላይ በአጃፂዮ ውስጥ ተወለደ። የናፖሊዮን ወላጆች የከበሩ የኢጣሊያ ቤተሰቦች አባላት ነበሩ።

ትምህርቱን በወታደራዊ ትምህርት ቤት ተቀብሎ በ 16 ዓመቱ በፈረንሣይ ጦር ውስጥ ሁለተኛ ሻለቃ ለመሆን በቅቷል። በእንግሊዝኛ (በቶሎን እንግሊዞች እና ፈረንሣዮች ሲያምፁ) በአብዮታዊው መንግሥት ሞገስ አግኝቷል። አብዮታዊው መንግሥት እ.ኤ.አ. በ 1793) እና እስፓንያውያን እና በብሔራዊ ኮንቬንሽን ከቦምብ ጥቃት በተሳካ ሁኔታ በመከላከል። በ 1796 ናፖሊዮን በሰሜናዊ ጣሊያን አስትሪያዎችን የሚዋጋ የጦር ሠራዊት ትእዛዝ ተሰጠው። በአስደናቂ ፍጥነት የሰሜን ጣሊያንን ትናንሽ ሪፐብሊኮች እና ግዛቶች አሸንፎ በእሱ ላይ የተላከውን የአስትሪያ ጦር ሰበረ።

አስትሪያውያን ቬኒስ እንዲኖራቸው በመፍቀድ ሰላም እንዲያደርጉ አሳመነ። ግን አስትሪያ የአስትሪያ ኔዘርላንድስን (ቤልጂየም) ለፈረንሳይ አሳልፋ ለመስጠት እና አብዛኛው ሰሜናዊ ጣሊያን በፍራንሲስ “ጥበቃ” ስር ወደ ትናንሽ ሪፐብሊኮች እንዲከፋፈል ለመፍቀድ ተስማማች። ፕራሺያ እና ሆላንድ ቀድሞውኑ ሰላም ፈጥረዋል። ታላቋ ብሪታንያ የፍራንሲስ ብቸኛ ኃይል ጠላት ሆና ቆይታለች።

ፈረንሳይ በእንግሊዝ ደሴቶች ላይ ቀጥተኛ ጥቃት ለመስጠት የሚያስፈልገውን የባህር ኃይል አልነበራትም። ስለዚህ ናፖሊዮን ለፈረንሳይ ቀጣዩ ምርጥ ነገር ግብፅን እና ሶሪያን በምሥራቃዊ ሜዲትራኒያን ክልል ማሸነፍ መሆኑን ማውጫውን አሳመነው። እንዲህ ዓይነቱ እርምጃ በምስራቅ የእንግሊዝ ንግድ ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያሳድራል።

ነገር ግን ናፖሊዮን በግብፅ እና በሶሪያ ያደረገው ዘመቻ ሙሉ በሙሉ የተሳካ አልነበረም። ድሎችን በመሬት አሸንፈው ፣ ነገር ግን የእንግሊዝ መርከቦች በአድሚራል ኔልሰን ስር መርከቦቹን አጥፍተው ወደ ፈረንሳይ እንዲመለሱ አስገደዱት። ሆኖም ወደ ፈረንሳይ ሲመለስ ናፖሊዮን እንደ ጀግና ተሞገሰ። የፈረንሣይ ሕዝብ ስለ ድሎቹ እና ስለ ሽንፈቶቹ ብዙ ሰምቷል።

በ 1799 ናፖሊዮን ማውጫውን በመገልበጥ ለፈረንሳይ አዲስ ሕገ መንግሥት አወጀ። የናፖሊዮን የራሱ ማዕረግ የመጀመሪያ ቅንስል መሆን ነበር። ሌሎች ሁለት ቅንስላዎች እንደ አማካሪ እርዳታ። የሕግ አውጭ እና ምክር ቤት ጨምሮ በርካታ የመንግስት አካላት ነበሩ። ግን ናፖሊዮን ፣ የመጀመሪያው ቅንስል ይህንን አባልነት ሊቆጣጠር ስለሚችል። በውጭ በኩል በፈረንሣይ ሪፐብሊክ ሆኖ ቆይቷል ፣ ግን በእውነቱ በእውነተኛ ኃይል በመጀመሪያው ቅንስል ናፖሊዮን እጅ የወታደራዊ አምባገነንነት ነበር።

ናፖሊዮን ከ 1799 እስከ 1804 ድረስ የመጀመሪያውን የፈረንሣይ ቅንስላ ቦታ ሞልቷል። በዚህ ጊዜ ውስጥ ቅንስል ናፖሊዮን በወታደራዊ እና በመንግስት ጉዳዮች ውስጥ ብልህነትን አሳይቷል።

ፈረንሳዮችን ከጣሊያን ፣ ከጀርመን እና ከኔዘርላንድ ለማባረር አዲስ የሩሲያ ፣ የአስትሪያ ፣ የታላቋ ብሪታንያ እና የተወሰኑ ትናንሽ ግዛቶች ተፈጥረዋል። ናፖሊዮን ግን በፈረንሣይ ላይ ያለውን ጥምረት ፈረስ እና ከራይን ወንዝ በስተ ምዕራብ ሁሉንም ጀርመን አገኘ። የፍራንክስን ተፅእኖ በሁሉም ጣሊያን ላይ አስፋፍቶ ፍራንክስን በሆላንድ እና በስዊዘርላንድ ላይ አጠናክሯል። እንዲያውም በ 1802 ታላቋ ብሪታንያ ሰላም እንድትፈጥር አስገደደ። እ.ኤ.አ. በ 1804 ናፖሊዮን የመጀመሪያውን የፈረንሳይ ሪፐብሊክ ቅንስል ማዕረግ ጥሎ የፈረንሣይ ንጉሠ ነገሥት ሆነ። ናፖሊዮን ንጉሠ ነገሥት ከሆነ በኋላ ብዙም ሳይቆይ ጦርነት እንደገና ተነሳ። አሁንም በናፖሊዮን ላይ ሌላ ህብረት ተደራጅቷል። ታላቋ ብሪታንያ ፣ አስትሪያ ፣ ሩሲያ እና ስዊድን ዋናዎቹ

አባላት ነበሩ። በቀጣዮቹ ዘመቻዎች ናፖሊዮን ትልቁን ብልሃቱን አሳይቶ ታላላቅ ድሎቹን ባለቤት አደረገ። ውጤቱም አብዛኛው የአውሮፓ አህጉር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በእሱ ቁጥጥር ሥር እንዲሆን ነበር።

እ.ኤ.አ. በ 1810 የፈረንሳይ ግዛት ራሱ ቤልጅዮም ፣ ሆላንድ ፣ ምዕራብ ጀርመን ፣ ሰሜን ምዕራብ ጣሊያን እና አሁን የጎዝላቪያ የሚባለው ክፍል እንዲጨምር ተደርጓል። አውሮፓ-ስፔን ፣ አብዛኛው ፖላንድ ፣ የተቀረው ጣሊያን ፣ ስዊዘርላንድ እና የራይን ኮንፌዴሬሽን በመባል የሚታወቁት የጀርመን ግዛቶች አንድ ትልቅ ክፍል-ምንም እንኳን ወደ ኢምፓየር ባይገባም ፣ በፈረንሳይ ንጉሠ ነገሥት ቁጥጥር ሥር ነበር። እንደ አስትሪያ ፣ ፕሩሺያ ፣ ዴንማርክ እና ኖርዌይ (የዴንማርክ ንብረት የሆነች) ግዛቶች የፈረንሳይ አጋሮች እንዲሆኑ በፍላጎታቸው ተገደው ነበር። የሩሲያው ዛር እንኳን ለናፖሊዮን እርዳታ የመስጠት ግዴታ ነበረበት። በአውሮፓ ቁጥጥር ውስጥ ለመርዳት ናፖሊዮን ለዘመዶቹ እና ለሚወዷቸው ጄኔራሎች ዙፋኖችን ሰጥቷል።

ታላቋ ብሪታንያ ግን አልተሸነፈችም። ይህ የሆነው በደሴቲቱ አቀማመጥ እና በባህሮች ትእዛዝ ምክንያት ነው። እ.ኤ.አ. በ 1805 በታላቁ ጌታ ኔልሰን የታዘዘው የብሪታንያ መርከቦች ከስፔን ባህር ዳርቻ በትራፋልጋር አስፈላጊ በሆነው የባህር ጦርነት ውስጥ የፈረንሳይ መርከቦችን ደመሰሱ። ይህ ድል እንግሊዝን ከፈረንሳይ ወረራ ማዳን ብቻ ሳይሆን ድል ያደረገውን አውሮፓ አዲስ ተስፋን ሰጠ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ናፖሊዮን የራሱ ችግሮች ነበሩት። እሱ የሚዋጋበት የእንግሊዝ ጦር እና የባህር ኃይል ብቻ አልነበረም ፣ ግን እሱ ያሸነፋቸውን ሀገሮች ህዝብ። በመጀመሪያ የፈረንሳይ ጦር በሆላንድ ፣ በቤልጂየም ፣ በጀርመን እና በኢጣሊያ ተራ ሰዎች (ነፃ አውጪዎች) ተደርጎ ተቀበላቸው። እነዚህ ሰዎች የፈረንሳይ ጦር የማይወደዱ ገዥዎችን እና ኢፍትሐዊ ሕጎችን ያወጣቸዋል ብለው ያስቡ ነበር። ነገር ግን ጊዜ እያለፈ ሲሄድ ፣ ድል የተደረገባቸው ግዛቶች ሰዎች ለፈረንሳይ አገዛዝ “ጥቅሞች” መክፈል ስላለባቸው ከፍተኛ ዋጋ ማሰብ ጀመሩ። ናፖሊዮን የተማረኩትን የኪነ-ጥበብ ሥራዎቻቸውን ከተሞች በመዝረፍ የፓሪስን ከተማ ለማሳመር ወደ ፈረንሳይ መርከብ አስገባቸው። ድል ያደረጉ ሕዝቦች ወታደሮቹን እንዲያዋጡ ወታደሮቹን እንዲያዋጡ እና ጦርነቱን እንዲከፍል ገንዘብ አስገደደ።

የአውሮፓ ህዝብ ናፖሊዮንን መጥላት እና መፍራት ጀመረ። የተለያዩ አገራት ሰዎች የፈረንሳይ ቁጥጥርን ለመጣል ሲሰባሰቡ እርካታ ወደ አመፅ ተለወጠ። ስለዚህ ናፖሊዮን ነገሥታትን መወርወር ወይም የባለሙያ ሠራዊቶችን ማሸነፍ ብቻ እስከሆነ ድረስ እሱ አሸናፊ ነበር። ነገር ግን በብሔራዊ አርበኝነት የተቀሰቀሱትን ድል ያደረጉ ሕዝቦችን መዋጋት ሲኖርበት ናፖሊዮን ኪሳራ ጀመረ። እነርሱን ለመያዝ የሚያስችል ጠንካራ ሠራዊት አልነበረውም።

በ 1812 ናፖሊዮን ሩሲያን የመውረር ስህተት ሰርቷል። በመጀመሪያ እሱ ስኬታማ ነበር። የሩሲያ ጦርን አሸንፎ ሞስኮን ያዘ። ግን እሱ ሁለት ነገሮችን ግምት ውስጥ ማስገባት አልቻለም-የሩሲያ ህዝብ ቅመም እና የሩሲያ ክረምት ቅዝቃዜ። አብዛኛው ሩሲያውያን በተቃጠሉበት በሞስኮ ውስጥ ለመቆየት የማይቻል ሆኖ በመገኘቱ ናፖሊዮን በወታደራዊ ታሪክ ውስጥ በጣም አስቃቂ ሽግግሮችን ጀመረ። ሩሲያውያን የምግብ አቅርቦቶችን አቋርጠዋል ፣ መንገዶችን እና ድልድዮችን አፍርሰዋል እንዲሁም ተጓዦችን ያዙ። እና ሁል ጊዜ አስፈሪ ፣ የሚነክስ ቅዝቃዜ አለ። ናፖሊዮን እንደገና ወደ ጀርመን ምድር በደረሰ ጊዜ ከሠራዊቱ ብዙም አልቀረም። ይህ በእንዲህ እንዳለ ጠላቶቹ ሁሉ ወደ እሱ ዙሩ። በጀርመኖች መካከል የአመፅ መለያየት ፣ ፈረንሳይ በፖርቱጋል እና በስፔን ወታደሮች ተሸነፉ። በ 1813 ጀርመን ላይፕዚግ አቅራቢያ በሚገኙት ብሔራት ውጊያ ናፖሊዮን ከባድ ሽንፈት ገጠመው። ወደ ፈረንሳይ ተመልሶ በመጨረሻ እጁን ለመስጠት ተገደደ።

እ.ኤ.አ. በ 1814 የድሎች አጋሮች ናፖሊዮን በሜዲትራኒያን ባህር በኤልባ ደሴት ላይ በግዞት ላኩ። እነሱ የንጉሣዊውን አገዛዝ መልሰዋል ፣ ሉዊ አሥራ ስምንተኛን ፣ የታሰረውን ወንድም አኖሩት። ንጉስ ፣ በፈረንሳይ ዙፋን ላይ ፣ እና ወደ አውሮፓ ሰላም ለማምጣት ችግሮች ዞር ብሏል። ነገር ግን ድንገት ሰላም ፈጣሪዎች በሚያስደነግጡ ወሬዎች ተስተጓጉለዋል። ናፖሊዮን ከኤልባ አምልጦ ነበር! እሱ በፈረንሳይ ነበር! እሱ በፓሪስ ላይ ሰልፍ ነበር! ናፖሊዮን ለመያዝ የተላኩት የፈረንሳይ ወታደሮች በምትኩ ሠራዊቱን ተቀላቀሉ። ከአሮጌው ክፍለ ጦር ለአንዱ እንዲህ አለ። "እዚህ ነኝ. ታውቀኛለህ አይደል. ከእናንተ መካከል ንጉሠ

ነገሥቱን ሊተኩስ የሚፈልግ ወታደር ካለ እሱ ሊያደርገው ይችላል። ንጉስ ሉዊስ XVIII ከሀገር ሸሽቶ ለ 100 ቀናት (ከመጋቢት እስከ ሰኔ 1815) ናፖሊዮን እንደገና ፈረንሳይን ተቆጣጠረ።

የፈረንሳዩ ጌታ ግን ከአሁን በኋላ የአውሮፓ መሪ አልነበረም። የናፖሊዮን ጠላቶች በ 1815 በመጨረሻው ዘመቻ ፈቱ። በቤልጅየም ዋተርሎ ሜዳ ላይ ፣ በዌሊንግተን መስፍን የሚመራው ብሪታንያ እና በብሉቸር ሥር የነበሩት ፕሩሲያውያን ናፖሊዮን አሸነፉ።

በዚህ ጊዜ እንግሊዞች በደቡብ አትላንቲክ ውስጥ ለራቀቸው ለትንሹ ለሴፕ ሄለና ደሴት ለናፖሊዮን አስተማማኝ ቦታ አገኙ። ከዚያ ከጥቂት ዓመታት በኋላ በ 52 ዓመቱ ሞተ። አሁን አካሉ በፓሪስ በሚገኝ አስደናቂ መቃብር ውስጥ ይገኛል።

የናፖሊዮን አገዛዝ በፈረንሳይ ላይ ምን ተጽዕኖ አሳድሯል? ናፖሊዮን በስልጣን ላይ በነበረበት ጊዜ የአብዮትን ግራ መጋባት በሕግና በሥርዓት ለመተካት እና ለአብዛኞቹ ፈረንሣውያን ውድ የሆኑትን እነ አብዮት ስኬቶች ለማቆየት ሁለት ዋና ግቦች ነበሩት።

ናፖሊዮን ለፈረንሣይ የተማከለ ብቃት ያለው መንግሥት አቋቋመ። ግብሮች በአግባቡ ተሰብስበዋል። ፈረንሳይን አንድ ለማድረግ የረዱ መንገዶች ፣ ቦዮች እና ድልድዮች ተገንብተዋል።

ናፖሊዮን የፈረንሳይን ሕግ አደራጅቶ ለመላው ፈረንሣይ ወጥ በሆነ ሕግ ለማጠናቀቅ ጠበቆችን ሾመ። አዲሱ የሕግ ኮዶች ሰባት በቁጥር-በአብዮቱ ወቅት በፈረንሣይ ሰዎች ያገኙትን አንዳንድ ነፃነቶች ሃይማኖታዊ መቻቻልን እና የዘር ፍሬን መሻር ጨምሮ። ለዚህ የሕግ ሕግ የራሱን ስም “ናፖሊዮን” የሚለውን ኮድ ሰጠው። ይህ ኮድ በቤልጂየም ፣ በምዕራብ ጀርመን እና በጣሊያን እንዲሁም በፈረንሳይ በስፋት ጥቅም ላይ ውሏል።

ናፖሊዮን አጠቃላይ የሕዝብ ትምህርት ቤቶችን-የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ፣ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ፣ የወታደራዊ አካዳሚዎችን እና የኒቨርሲቲዎችን-ሁሉንም በማዕከላዊ መንግሥት ቁጥጥር ሥር አቋቋመ። የፈረንሣይ ወንዶች እንደፈለጉ ለማምለክ ሙሉ ነፃነት ማግኘታቸውን ቀጥለዋል ፣ ነገር ግን የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የፈረንሣይ ቤተክርስቲያን የተቋቋመበት በ 1801 ከጳጳሱ ጋር ስምምነት ተደረገ። ቤተክርስቲያኗ ለቀድሞ መሬቶች የይገባኛል ጥያቄያቸውን ለመተው ተስማማች ፣ ግን የቤተክርስቲያኗ ሕንፃዎች ባለቤትነት ተመለሰ። መንግስት የሃይማኖት አባቶችን ደሞዝ ለመክፈል ተስማማ። ይህ ስምምነት በፈረንሣይ ውስጥ ያለውን የካቶሊክ ቤተክርስቲያንን ወደነበረበት ሲመልስ በመንግሥት የቅርብ ቁጥጥር ሥር እንደነበረው ማየት ይቻላል።

10.7. የኢንዱስትሪ አብዮት

የኢንዱስትሪ አብዮት ተብሎ የሚጠራው ለመጀመሪያ ጊዜ በእንግሊዝ ውስጥ በ 1700 ዎቹ መጨረሻ ታየ። ምክንያቱም እንግሊዝ በዩሮፒስ ደሴት ላይ ወደቦች እና ገበያዎች ቅርብ የሆኑ ጥሩ የባህር ወደቦች ነበሯት። ለመድረስ ቀላል እና ሁለቱም ለኢንዱስትሪ አስፈላጊ የሆኑ ትላልቅ የድንጋይ ከሰል ፈንጂዎች እና በቂ የብረት ማዕድኖች ነበሩ።

በ 18 ኛው እና በ 19 ኛው ክፍለዘመን በዓለም ላይ በጣም ጠንካራ የሆነው እንግሊዞች በባህር እና በታላቁ የባህር ሀይል ተጠብቀዋል። እንግሊዛውያን በአውሮፓ ከተለመደው የበለጠ ነፃነት እና የተረጋጋ መንግስት ነበራቸው።

ከዚህም በላይ ታላቋ ብሪታንያ በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን የበለፀገች ነበረች። በአትላንቲክ ውቅያኖስ እና በሕንድ ውስጥ ቅኝ ግዛቶች ነበሯት። ምርቶቹን የሚሸጥባቸው ጥሬ ዕቃዎች ወይም ገበያዎች አቅርቦት እርግጠኛ ነበር። ከእነዚህ ጥቅሞች በተጨማሪ በሺዎች የሚቆጠሩ እንግሊዛውያን የተካኑ ሠራተኛ ነበሩ። እነሱ ማሸኖችን መሥራት እንዲሁም እነሱን ማስኬድ ይችላሉ። እና ፋብሪካዎችን በማቋቋም የካፒታል-ገንዘብ መሬትን ፣ ሕንፃዎችን እና ማሸኖችን የሚያስፈልጉ ብዙ ሀብታም ሰዎች ነበሩ። በአጭሩ ፣ በ 17 ዎቹ ውስጥ እንግሊዝ የበለፀገች የኢንዱስትሪ ሀገር ለመገንባት የሚያስፈልገውን ነበራት።

የኢንዱስትሪ አብዮት የሚለው ቃል ማለት

1. በጠንካራ የጉልበት ሥራ ምትክ የማሽኖች ፈጠራ እና አጠቃቀም፡፡ በቀላል መሣሪያዎች እና መሣሪያዎች ከዚህ በፊት በእጅ የተከናወነው ሥራ አሁን በማሽኖች ተሠራ፡፡ ማሽኖች የሰው ኃይልን እና የሰውን ችሎታ ተክተው ወይም ረዳቸው፡፡ በእርግጥ በእርግጥ ማሽኖች አዲስ አልነበሩም ፣ ነገር ግን በኢንዱስትሪ አብዮት ውስጥ በጣም የተወሳሰበ ዓይነት ብዙ እና የተሻሉ ማሽኖች ጥቅም ላይ ውለው ለብዙ ሥራዎች ጥቅም ላይ ውለዋል፡፡

የኢንዱስትሪ አብዮት ማሽኖች በአዲስ ኃይል ፣ በእንፋሎት ኃይል ይሠሩ ነበር፡፡ የጥንት ዓለም ወንዶች የንፋስ ሀይልን ሲጠቀሙ እና በአውሮፓ በመካከለኛው ዘመንም የውሃ ኃይልን ይጠቀሙ ነበር፡፡ በመጀመሪያ ፣ በኢንዱስትሪ አብዮት ውስጥ የበለጠ የውሃ ኃይል ጥቅም ላይ ውሎ በተሻለ ጥቅም ላይ ውሏል፡፡ ከዚያ አዲስ የኃይል ዓይነት ወደ የእንፋሎት ኃይል አምጥቷል ፣ ይህም ከነፋስ ወይም ከውሃ የበለጠ ኃይልን የሰጠ እና በማንኛውም ቦታ ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል፡፡ የእንፋሎት ኃይል የሚመረተው በእንፋሎት ሞተርች ሲሆን ይህም የድንጋይ ከሰል በማቃጠል ውሃውን ወደ እንፋሎት ይለውጠዋል፡፡ ብሪታንያ ብዙ የድንጋይ ከሰል ነበረው እና የድንጋይ ከሰል ርካሽ ነበር፡፡ የመጀመሪያዎቹ የእንፋሎት ሞተርች በባቭሪ (1698) እና አዲስ መጤ (እ.ኤ.አ. 1705-1711) ተፈለሰ፡፡ እነሱ ውሃ ያፈሳሉ ነገር ግን ብዙ ማድረግ አልቻሉም፡፡ ጄምስ ዋት (1782-84) የእንፋሎት ሞተርን አሻሽሎ ተስተካክሏል ፣ በፋብሪካዎች ውስጥ ማሽኖችን ጨምሮ ሁሉንም ዓይነት ማሽኖችን ለመሥራት፡፡

ከዚያ የእንፋሎት ኃይል ለማጓጓዝ ተተግብሯል ፣ በመጀመሪያ ለእንፋሎት ጀልባዎች በወንዞች ላይ ከዚያም በባህር ላይ መርከቦች፡፡ በእውነቱ በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን የመርከብ መርከቦች በጣም ቀልጣፋ ሆነ እና በእንፋሎት ኃይል የሚንቀሳቀሱ መርከቦች በእውነቱ እስከ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ድረስ የመርከብ መርከቦችን በትልቁ አይተኩም፡፡

የእንፋሎት ኃይል በባቡር ሐዲዶች መልክ በመሬት ትራንስፖርት ላይ ተተግብሯል፡፡ የመጀመሪያው የባቡር ሐዲድ በ 1804 ተገንብቶ በጣም ጥንታዊ ነበር ፣ ግን የባቡር ሐዲዶች ብዙም ሳይቆይ ተሻሻሉ፡፡ ጆርጅ እስቴፈንሰን እና ልጁ ሮበርት የእንፋሎት ማመላለሻውን አልፈጠሩም ነገር ግን በእንፋሎት ሞተር ቴክኖሎጂ ላይ ትልቅ ማሻሻያ አድርገዋል፡፡ የመጀመሪያዎቹ የባቡር ሐዲዶች የስቶክተን እና የዳርሊንግተን ባቡር (1825) እና የሊቨርፑል እና ማንቸስተር ባቡር (1830) ነበሩ፡፡ በ 1850 ብሪታንያ ዋና ዋና ቦታዎችን የሚያገናኝ የባቡር ኔትወርክ ነበረው እና የባቡር ሐዲዶቹ በፍጥነት ይሰጣሉ ፣

ለሰዎች አስተማማኝ እና ርካሽ መጓጓዣ ፣ ጭነት እና ፖስታ፡፡ ፈረስ ከሚንሳፈፍበት የባቡር ሐዲዶች በፊት መሬት ላይ በፍጥነት የተጓዘ ማንም የለም - አሁን ሰዎች እስከ 100 ኪ.ሜ ድረስ መንቀሳቀስ ይችሉ ነበር፡፡ አንድ ሰዓት የባቡር ሐዲዶች ለመገንባት እና ለማስታጠቅ ውድ ነበሩ፡፡ የትኛውም ካፒታሊስት የባቡር ሐዲድ ሰርቶ ባለቤት ሊሆን አይችልም፡፡ እነሱ በትላልቅ የአክሲዮን ኩባንያዎች ተገንብተው ሥራ ላይ ውለዋል፡፡ ይህ ካፒታል የማግኘት ዘዴ በኋላ ኢንዱስትሪ ተከተለ ነገር ግን በኢንዱስትሪ አብዮት ዘመን አብዛኛው የኢንዱስትሪ ምርት የራሳቸውን ንግድ በያዙ እና በሚያስተዳድሩ በግለሰብ የኢንዱስትሪ ካፒታሊስቶች እጅ ውስጥ ነበር፡፡

በእንፋሎት ኃይል የሚንቀሳቀሱ ማሽኖች በፋብሪካዎች ውስጥ ያገለግሉ ነበር፡፡ ከኢንዱስትሪ አብዮት በፊት አብዛኛው የኢንዱስትሪ ምርት በእነስተኛ አውደ ጥናቶች ውስጥ ተከናውኗል፡፡ አውደ ጥናቱ እና መሣሪያዎቹ በራሱ ወይም በሠራው ፣ በቤተሰቡ እና ምናልባትም አንድ ወይም ሁለት የደመወዝ ሠራተኞችን በሠራው የአውደ ጥናቱ ባለቤት በባለቤትነት ወይም ቢያንስ ተከራይተው ነበር፡፡ ፋብሪካዎች ትልልቅ ነበሩ እና ብዙ ሠራተኞችን ፣ 100 ወይም ከ 1000 በላይ ሠራተኛ ነበሩ፡፡ የኢንዱስትሪው ካፒታሊስት የፋብሪካውን ሕንፃ ፣ በውስጡ ያሉትን ማሽኖች ፣ ኃይል የሰጠውን የእንፋሎት ሞተር ፣ ፋብሪካው የሚጠቀምበትን ጥሬ ዕቃ እና በፋብሪካው የተሠራውን የተጠናቀቀ ምርት ባለቤት ነበር፡፡ የነጋዴው ካፒታሊስቶች ቀደም ሲል የኢንዱስትሪ ምርትን እንዲሁም መግዛትን እና መሸጥን ያደራጁ ነበር፡፡ የኢንዱስትሪ ካፒታሊስቶች አሁን በፋብሪካዎች ውስጥ ምርትን ያደራጁ ነበር ነገር ግን አሁንም የነጋዴ ካፒታሊስቶች ነበሩ ፣ ምክንያቱም የፋብሪካው ባለቤቶች

ፋብሪካዎቻቸው ያመረቱትን ለነጋዴዎች ሸጠው ጥሬ ዕቃዎችን ከነጋዴዎች ገዝተዋል። በፋብሪካዎች ውስጥ ማምረት ለኢንዱስትሪያዊ ካፒታሊስቶች በፍጥነት ማምረት በዝቅተኛ ዋጋ እና በሠራተኞቻቸው ላይ የበለጠ ቁጥጥር ነበረው ፣ ስለሆነም የበለጠ ትርፍ። የኢንዱስትሪ ፍላጎቶችን ለማሟላት ኮርፖሬሽኖች ተቋቋሙ። አንድ ኮርፖሬሽን በውስጡ የአክሲዮን አክሲዮኖችን በሚገዙ ሰዎች የተያዘ ነው። በ 1850 በእንግሊዝ ውስጥ ብቻ ወደ 1000 የሚሆኑ ኮርፖሬሽኖች ነበሩ። ጊዜ እያለፈ ሲሄድ ኮርፖሬሽኖች ተጣምረው ትልልቅ የንግድ ድርጅቶችን እንኳን አቋቋሙ። ትልቅ የንግድ ሥራ ስጋቶች ፣ የማምረቻ ዘዴዎች በእጅጉ ተሻሽለዋል።

የኢንዱስትሪ አብዮት ብረትን በተለይም ብረትን በማምረት አስፈላጊ የቴክኖሎጂ እድገቶችን አድርጓል። አሁንም በጣም አስፈላጊው ብረት የነበረው ብረት በብዛት ፣ በርካሽ እና በትላልቅ የምርት ክፍሎች ውስጥ ተመርቷል። እኛ ብዙውን ጊዜ የብረት ሥራዎችን “ፋብሪካ” እንጂ የፍንዳታ እቶን ወይም መሠረቱን አንለውም። ነዳጅ እና ማሽኖችም ብረቱን ለመቅረጽ ጥቅም ላይ ስለዋሉ ርካሽ ብረት በከሰል ፋንታ ኮከ በመጠቀም በጅምላ ተሠራ።

ሁሉም ኢንዱስትሪዎች በ 1750 እና በ 1850 መካከል አልተለወጡም። አሁንም በአነስተኛ አውደ ጥናቶች ላይ በእጅ ዘዴዎች የሸቀጦች ምርት አለ። በኢንዱስትሪ አብዮት የተለወጡ አስፈላጊ ኢንዱስትሪዎች የጥጥ ጨርቃ ጨርቅ ፣ ብረት ፣ ሜካኒካል ኢንጂነሪንግ ፣ ኬሚካል ማምረት እና በእርግጥ የትራንስፖርት ኢንዱስትሪ በእንፋሎት እና በባቡር ሐዲዶች ነበሩ። እነዚህ ያሉበት የብሪታንያ ክፍል

ኢንዱስትሪዎች የተገኙት የድንጋይ ከሰል አቅርቦቶች ያሉባቸው አዳዲስ የኢንዱስትሪ አካባቢዎች ነበሩ። ከ 1850 በኋላ በፋብሪካዎች ውስጥ በሀይል በሚንቀሳቀሱ ማሽኖች እና በማምረት ላይ ብዙ ኢንዱስትሪዎች ተለወጡ።

አዳዲስ ማሽኖች ሲፈጠሩ እና ነጋዴዎች ወደ ሥራ ሲያስገቡ ፣ የኑሮ መንገዶች በጥሩም ሆነ በመጥፎ ተለውጠዋል። በእርግጠኝነት ፣ ሸቀጦች በብዛት በብዛት ፣ እንዲሁም በቀላል እና በርካሽ ተሠሩ። በሌላ በኩል የማሽኖች ዕድሜ ሠራተኞችን ፣ ባለቤቶችን እና መንግሥታትን የሚነኩ በርካታ ግራ የሚያጋቡ ችግሮችን አመጣ።

የማሽኖችን አጠቃቀም አምጥቶ-የፋብሪካውን ስርዓት። በአሮጌው የቤት ውስጥ የእጅ ሥራ ቦታ አዲስ የአሠራር ስርዓት ተከሰተ። ብዙ ሰዎች በአንድ ጣሪያ ሥር መሥራት ጀመሩ። ማሽኖች በእንፋሎት ሞተሮች ወይም በውሃ ኃይል እንደሚሠሩ ላይ በመመስረት ፋብሪካዎች አንዳንድ ጊዜ ከድንጋይ ከሰል አቅርቦት አጠገብ ፣ አንዳንድ ጊዜ በወፍጮ አቅራቢያ ነበሩ። እና ፋብሪካዎች ባሉበት ፣ ከተሞች አደጉ። ብዙውን ጊዜ እነዚህ ከተሞች የሚመረቱት ሸቀጦች በቀላሉ እንዲጓዙ በወደብ አቅራቢያ በወንዝ አቅራቢያ ነበር።

የማኑፋክቸሪንግ ዕድገት በበኩሉ ንግድ እንዲጨምር ምክንያት ሆኗል። የቢዝነስ ስጋቶች እየበዙ ሲሄዱ ፣ እና ብዙ ፀሐፊዎች ሲኖሩ ፣ እና ባለቤቶች ፣ እነሱ የሚገኙበት የከተማ ማህበረሰቦች (ከተሞች እና ከተሞች) እንዲሁ አድገዋል። የሕዝብ ብዛትም እያደገ ወደ ከተማ ተዛወረ።

በ 1800 ዎቹ በከተሞች እና በከተሞች ውስጥ የነበረው ሁኔታ በጣም የተለየ ነበር። የፋብሪካ ባለቤቶች በአንድ ከተማ ውጭ በሚገኙት ቀሚሶች ላይ በጥሩ ቤቶች ውስጥ ይኖሩ ይሆናል ፣ ነገር ግን የፋብሪካ ሠራተኞች የሚኖሩት ከፋብሪካው የጭስ ማውጫ ጭስ የጨለመ ደመና በተንጠለጠሉባቸው ድሃ አካባቢዎች ውስጥ ነው። በእነዚህ ጨለማ እና ንፁህ መኖሪያ ቤቶች ውስጥ አንድ ወይም ብዙ ትላልቅ ቤተሰቦች ተጨናንቀዋል። የፋብሪካ ሠራተኞች ዝቅተኛ ደመወዝ ተከፈላቸው። አንድ ሠራተኛ ከደመወዙ ጋር ለቤተሰቡ ምግብ ፣ ልብስ ፣ ነዳጅ እና መኖሪያ ቤት ገዝቷል። እሱ እና ባለቤቱ እና ልጆቹ ለኑሮ ፍላጎቶች በስራው ላይ ጥገኛ ነበሩ ፣ እሱን ማጣት ረሃብን እና መከራን ሊያመለክት ይችላል።

በመጀመሪያ ፋብሪካዎች ውስጥ የሥራ ሁኔታ መጥፎ ነበር። የመጀመሪያዎቹ የብሪታንያ ፋብሪካዎች በደንብ መብራት እና አየር አልነበራቸውም። የሥራ ሰዓቱ ብዙ ጊዜ ከፀሐይ መውጫ እስከ ፀሐይ መውጫ ድረስ በሳምንት ስድስት ቀናት ነበር። ብዙ ሠራተኞች ወደ ወፍጮ ከተሞችና ከተሞች በመጎርፋቸው ፣ የፋብሪካ ባለቤቶች የሚፈልጉትን ሁሉ በዝቅተኛ ደመወዝ መቅጠር ይችሉ ነበር። ለደህንነት እርምጃዎች ብዙም ትኩረት ስላልነበረ ፣ አደጋዎች ተደጋጋሚ ነበሩ። ብዙውን ጊዜ አደጋው እንደ ጥፋቱ ተቆጥሮ ነበር ፣ ስለዚህ እሱ ለሚፈልገው ማንኛውንም የሕክምና እንክብካቤ መክፈል ነበረበት ፣ እና ሌላ ሠራተኛ ቦታውን ተረከበ።

የኢንዱስትሪው አብዮት የሕፃናት ሠራተኞችን ቁጥር በእጅጉ ጨምሯል። የአምስት ፣ ስድስት ወይም ሰባት ልጆች ብዙውን ጊዜ በቀን 12 ሰዓት ወይም ከዚያ በላይ ይሠራሉ። ልጆች ቀላል ተግባራትን ማከናወን ስለሚችሉ እና ለዝቅተኛ ደመወዝ ሊቀጠሩ ስለሚችሉ ብዙ አምራቾች እነሱን መቅጠር ይመርጣሉ። ከደንጋይ ከሰል ማዕድናት ውስጥ ሴቶች እና ሕፃናት ጠባብ በሆነው መተላለፊያዎች ውስጥ ጋሪዎችን በሚጎትቱበት ሁኔታ የከፋ ነበር።

የሶሻሊስት አስተሳሰብ እና ተግባር ልማት

በ 19 ኛው ክፍለዘመን መጀመሪያ ላይ ፣ በርካታ ጸሐፊዎች እና ተሃድሶዎች በሥራ ላይ ባሉ ሰዎች መካከል ለከፍተኛ ችግር እና ሥቃይ መንስኤ የሆነውን ኢንዱስትሪን ተችተዋል። እንደ ሮበርት አወን ፣ ስኬታማ የእንግሊዝ ፋብሪካ ባለቤት እና የፈረንሳይ ቻርለስ ፋሪየር ተስማሚ ማኅበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታዎች ያሉባቸውን ማኅበረሰቦች ለማቋቋም የተለያዩ ሀሳቦችን አቅርበዋል። አወን እና የፋሪየር ተከታዮች የአጭር ጊዜ የትብብር ሰፈራዎችን አቋቋሙ። እነዚህ ሶሻሊስቶች በተደጋጋሚ ዩቶፒያን ተብለው ይጠሩ ነበር። ይህ ቃል የመጣው ከአቶፒያ መጽሐፍ ነው።

(1516) በእንግሊዙ ገዥ ቅዱስ ቶማስ ሞር። ዩቶፒያ ለአባላቱ እኩልነት እና ፍትህ የሚሰጥ ተስማሚ ህብረተሰብ መለያ ነው።

የጀርመን ኢኮኖሚስት እና የማህበራዊ ፈላስፋ ካርል ማርክስ የ 19 ኛው ክፍለዘመን ከፍተኛ ተጽዕኖ ፈጣሪ ሶሻሊስት ሆነ። የማርክስ መሰረታዊ የሶሻሊስት ሀሳቦች በመጀመሪያ የተገለጡት በኮሚኒስት ማኒፌስቶ (1848) ሲሆን እሱም ከጓደኛው ፍሬድሪክ ኤንግልስ ጋር በፃፈው። ማርክስ የሶሻሊዝምን ሳይንሳዊ ሶሻሊዝም ብሎ የጠራው ከዩቶፒያን ሶሻሊዝም ለመለየት ነው። ሁሉም ታሪክ በገዢው እና በሠራተኛ መደቦች መካከል የተከታታይ ትግል ነው ብሎ ያምናል። ማርክስ ካፒታሊዝም በሶሻሊዝም እንደሚተካ አስተማረ። ገዥው መደብ እንደሚገለበጥ ተንብዮአል። አሸናፊው የሥራ መደብ ከዚያ በኋላ በኢኮኖሚያዊ መብት ላይ ሳይሆን በምርት መንገዶች በጋራ ባለቤትነት ላይ የተመሠረተ ህብረተሰብ ያቋቁማል።

በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ በአውሮፓ እና በሰሜን አሜሪካ በርካታ የሶሻሊስት የፖለቲካ ፓርቲዎች ተቋቁመዋል። ከጊዜ በኋላ እነዚህ ወገኖች በማርክስ ጽሑፎች አነሳሽነት በአንድ የእምነት ስብስብ በዓለም አቀፍ ድርጅት ውስጥ አንድ ሆነዋል። ከ 1890 እስከ 1914 ባለው ጊዜ የሶሻሊስት ንቅናቄው እየጠነከረ ሄደ ፣ እና የሶሻሊስት ፓርቲዎች በበርካታ አገሮች ውስጥ መንግስትን ለመቆጣጠር ተቃርበዋል። ነገር ግን ከሚመስለው ጥንካሬ ቦታች ጥልቅ መከፋፈል ነበረ። አንደኛው የዓለም ጦርነት በ 1914 ከጀመረ በኋላ ዓለም አቀፉ የሶሻሊስት እንቅስቃሴ ወደቀ። አብዛኛዎቹ የሶሻሊስት መሪዎች ፣ ከሶሻሊስት እምነታቸው በላይ የአገር ፍቅርን ለማስቀደም ወሰኑ።

የዳርዊን የዝግመተ ለውጥ ጽንሰ-ሀሳብ እና ተፅዕኖው

ማህበራዊ ዳርዊኒዝም በኅብረተሰብ ውስጥ ያሉ ሰዎች ለመኖር እንደሚወዳደሩ እና የላቀ ግለሰቦች ፣ ማህበራዊ ቡድኖች እና ዘሮች ኃያላን እና ሀብታም ይሆናሉ የሚል እምነት ነው። ማህበራዊ ዳርዊኒዝም ቻርለስ አር ዳርዊን በዝግመተ ለውጥ ላይ ያሏቸውን ንድፈ ሀሳቦች ለማህበረሰቡ እድገት ይተገበራል።

የእንግሊዝ ተፈጥሮ ተመራማሪ ዳርዊን ንድፈ ሃሳቦችን በ 1859 “The Origin of Species” በተባለው መጽሐፍ ላይ አሳተመ። እሱ ሁሉም ዕፅዋት እና እንስሳት ከተለመዱት ቅድመ አያቶች (በተፈጥሮ የተገነቡ) ተሻሽለዋል ብለው ያምናል። ዝግመተ ለውጥ ተፈጥሮአዊ ምርጫ ተብሎ በሚጠራ ሂደት በኩል እንዲፈጠር ሐሳብ አቀረበ። በዚህ ሂደት ውስጥ ለአካባቢያቸው በጣም ተስማሚ የሆኑት ፍጥረታት በሕይወት የመኖር እና እንደራሳቸው ያሉ ፍጥረታትን የማምረት ዕድላቸው ከፍተኛ ነው።

ማህበራዊ ዳርዊኒዝም በሰዎች መካከል ያለውን የስኬት እና የሀብት ልዩነቶችን ለማብራራት በመሞከር የተፈጥሮን የመምረጥ ሀሳቡን ለህብረተሰቡ ይተገብራል። በንድፈ ሀሳብ መሠረት ግለሰቦች ወይም ቡድኖች በሕይወት ለመኖር እርስ በእርስ መወዳደር አለባቸው። የተፈጥሮ ምርጫ መርሆዎች ብቃት ያላቸውን የህብረተሰብ አባላት ህልውና ይደግፋሉ። እንደነዚህ ያሉት ግለሰቦች ወይም ቡድኖች ከማህበራዊ አካባቢው ጋር በተሳካ ሁኔታ ይጣጣማሉ ፣ ብቃት የሌላቸው ግን ይህንን ማድረግ አይችሉም።

ማኅበራዊ ዳርዊኒዝም በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ እንደ አስፈላጊ ማኅበራዊ ንድፈ ሀሳብ አዳበረ። የእንግሊዝ ፈላስፋ ሄርበርት ስፔንሰር በመጀመሪያ ንድፈ ሀሳቡን አቀረበ። ዊሊያም ግራሃም ሱመር ፣ አሜሪካዊ ሶሺዮሎጂስት ፣ ሶሻል ዳርዊኒዝም በዩናይትድ ስቴትስ ውስጥ ተወዳጅ እንዲሆን ረድቷል። ጀርመናዊው ፈላስፋ ካርል ማርክስ በሕያዋን ፍጥረታት መካከል ለመኖር የሚደረገውን ትግል ከማኅበራዊ መደቦች የሥልጣን ትግል ጋር አነጻጽሯል። የማኅበራዊ የዳርዊን ተመራማሪዎች የዳርዊንን ሀሳቦች ተጠቅመው በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ ያሉ ሰዎች-እና ማህበረሰቦች እራሳቸው ለመኖር መወዳደር አለባቸው የሚለውን እምነት ለማራመድ ተጠቅመዋል። ጽንሰ -ሐሳቡ በ 1900 ዎቹ መጀመሪያ ላይ ብዙ ተጽዕኖውን አጥቷል። ሆኖም ፣ አሁንም የሚያጠኑት አንዳንድ ሳይንቲስቶች አሉ።

10.8. የምላሽ ዘመን (1815-1848) የቪየና ኮንግረስ እና ድንጋጌዎቹ

የቪየና ኮንግረስ በፈረንሣይ እና በተቀረው አውሮፓ መካከል ከ 25 ዓመታት ገደማ የተነሱትን ጉዳዮች ለመፍታት ከመስከረም 1814 እስከ ሰኔ 1815 የተደረገው ስብሰባ ነበር። የፈረንሳይ ንጉሠ ነገሥት እና የወታደር መሪ ናፖሊዮን 1 በቅርብ ከተሸነፉ በኋላ ኮንግረሱ አውሮፓን እንዴት እንደምትዝ ወስኗል ፣ በአስትሪያ ቪየና ውስጥ ሊሠሩ የሚችሉ ሠፈራዎች ፣ ከዚያ በኋላ ለ 100 ዓመታት ማንኛውንም ትልቅ የአውሮፓ ግጭትን ለማስወገድ በመርዳት ከፊዲት አግኝተዋል።

ዋናዎቹ ውሳኔዎች በአሸናፊው ባለአራት እጥፍ አሊያንስ አስትሪያ ፣ ታላቋ ብሪታንያ ፣ ፕራሺያ እና ሩሲያ እና ፈረንሣይ ተወካዮች ተወስነዋል። ኮንግረሱ ብዙ የአውሮፓ ነገሥታትን እና መኳንንቶችን ወደ ስልጣን መልሷል። እነዚህ ገዥዎች ናፖሊዮን ወይም ከፈረንሣይ አብዮት (1789-1799) ጋር በተያያዙ ኃይሎች ከሥልጣን ተገደው ነበር።

ኮንግረሱም በርካታ ተባባሪ ድሎችን አፅድቋል። ብሪታንያ በውጊያው ወቅት የያዛቸውን በርካታ ቅኝ ግዛቶች ጠብቃለች። ሩሲያ ፊንላንድን እና ቤሳራቢያን ጠብቃ አብዛኛዎቹን ፖላንድ አሸንፋለች። አስትሪያ እና ፕራሺያ ቀሪዎቹን የፖላንድ ክፍሎች ተቆጣጠሩ።

በኮንግረሱ በተደረገው ድርድር ምክንያት ፈረንሳይ በናፖሊዮን የተረከበችውን ግዛት በሙሉ ተነጠቀች። የደች ሪፐብሊክ ከአስትሪያ ኔዘርላንድስ ጋር አንድ ሆነች በአሬንጅ ቤት ስር አንድ የኔዘርላንድ መንግሥት። ኖርዌይ እና ስዊድን በአንድ ገዥ ፣ በስዊድን ቻርለስ አሥራ አራተኛ ጆን ሥር ተቀላቀሉ። ፕራሺያ ምስራቃዊ ፈረንሳይን የሚያዋስኑ የጀርመን ግዛቶችን ተቀበለ። አስትሪያ በሰሜናዊ ጣሊያን ዋና ዋና አውራጃዎችን አገኘች።

የቪየና ኮንግረስ የብዙ አውሮፓውያንን ጠንካራ ዴሞክራሲያዊ እና ብሄራዊ ስሜት ችላ ስላለው ለብዙ ዓመታት መራራ ትችት ደርሶበታል። እነዚህ ስሜቶች በ 1830 እና በ 1848 በበርካታ የአውሮፓ አገራት ውስጥ ለዴሞክራሲያዊ አብዮቶች እና በጀርመን እና በኢጣሊያ ውስጥ ለብሔራዊ እንቅስቃሴዎች አስተዋፅኦ አበርክተዋል። ሆኖም ፣ የ 1900 ዎቹ አንዳንድ የታሪክ

ምሁራን የቪየናን ኮንግረስ በአውሮፓ ውስጥ የኃይል ሚዛንን በመፍጠር እና የተሸነፈውን ፈረንሳይ በጥብቅ ባለማክበሩ አመስግነዋል።

የ 1820-21 አብዮት በጣሊያን እና በስፔን

የዘላቂ ሰላም በማቋቋም ስም የቪየና ግዛቶች የተለያዩ አፋኝ እርምጃዎችን መጠቀም ጀመሩ። ሆኖም ፣ እነዚህ ሁሉ አፋኝ እርምጃዎች ለመከላከል የተነደፉትን ሀሳቦች እና እንቅስቃሴዎች አበረታተዋል። በአደባባይ ከመገናኘት እና ከመናገር ተከልክለው ሰዎች ምስጢራዊ ማህበራትን አደራጁ። እነሱ በቀኝ ሽፋን ተገናኝተው ቅሬታቸውን በሻማ-በርሃን አስተላልፈዋል። ከእነዚህ ሚስጥራዊ ማህበራት ውስጥ በጣም ዝነኛ የሆነው ካርቦናሪ (“ከሰል ማቃጠያዎች”) ነበር። በጣሊያን ውስጥ ተደራጅቶ ወደ ሌሎች አገሮች ተሰራጨ። እ.ኤ.አ. በ 1820 የፖለቲካው ማሰሮ በየአገሩ መፍጨት ጀመረ።

በጥር 1820 የስፔን ወታደሮች አመፁ እና ፈርዲናንድ VII በናፖሊዮን ዘመን በ 1812 የፀደቀውን የድሮውን የስፔን ሕገ መንግሥት እንዲያወጅ አስገደዱት። ይህንን ምሳሌ በመከተል የኔፕልስ ነጋዴዎች አመፁ እና የሁለቱን ሲሲላዎች (ኔፕልስ እና ሲሲሊ) ንጉስ አንድ ዓይነት ሕገ መንግሥት እንዲያወጁ አስገደዱት። እነዚህ አብዮቶች በ 1815 በየአገሩ የሰፈሩትን አፈረሱ።

በ 1820 ታላላቅ ሀይሎች በኔፕልስ ውስጥ ስላለው አብዮት ምን ማድረግ እንዳለባቸው ለማሰብ በትሮፓፓን በተደረገው ጉባኤ ተገናኙ። ከሁለት ዓመት በኋላ በስፔን ያለውን አብዮት ለመቋቋም ሌላ ጉባኤ በቪየና ተሰብስቧል። ፈረንሳይ በስፔን ያለውን አብዮት ለማፈን ፍላጎት ነበራት አስትሪያ በኔፕልስ ውስጥ የነበረውን አብዮት ለማፈን ፍላጎት ነበራት። እንግሊዝ በኔፕልስ ውስጥ ጣልያ ለመግባት እና በኃይል ለመሳተፍ ፈቃደኛ አልሆነችም

በስፔን ውስጥ ማንኛውንም ጣልያ ገብነት ይቃወማል። የኔፕልስ አብዮት በሩሲያ እና በፕራሺያ ፈቃድ በአስትሪያ ታፈነ። የስፔን አብዮት በሩሲያ ፣ በፕራሺያ እና በአስትሪያ ፈቃድ በፈረንሳይ ታፈነ ፣ ነገር ግን በእንግሊዝ ጠንካራ ተቃውሞ ገጥሞታል።

የ 1810-1823 የላቲን አሜሪካ አብዮት

ብዙ የላቲን አሜሪካውያን በመንግሥታቸው ውስጥ ድምጽ የተሰጣቸው ጊዜ ነው ብለው ያምኑ ነበር። ሎክ ፣ ቮልቴር ፣ ሩሶ እና ሌሎችም ስለ ተፈጥሮ መብቶች የጻፉትን እንብበው ነበር። እነሱ በአሜሪካ የነፃነት መግለጫ እና በአሜሪካ አብዮት ተነሳሱ። በተጨማሪም ፈረንሳይያን “የነፃነት እና የእኩልነት” ጩኸት ላይ ተሰባስበው ጨቋኝ የሆነውን ንጉሣዊ መንግሥታቸውን እንደገለጡ ያውቁ ነበር። እነዚህ ሁሉ ክስተቶች በላቲን አሜሪካ አርበኞች ልብ ውስጥ የነፃነት ተስፋን ቀስቀሱ። ብዙ አርበኞች ፍራንሲስኮ ሚራንዳ እና የቪንዘዌላ ሲሞን ቦሊቫር ፣ የቺሊው በርናርዶ ኦሂግሊንስ ፣ የአርጀንቲናው ጆሴ ደ ሳን ማርቲን የአውሮፓን አገዛዝ ለመጣል ዕቅድ አውጥተዋል።

በሜክሲኮ ፣ ክሪዮሎች (በአሜሪካ የተወለዱ የስፔን እና የፈረንሳይ ቤተሰቦች ዘሮች) አብዮቱን በበለጠ ተቆጣጠሩ። በ 1821 አንድ አብዮታዊ ሠራዊት ሜክሲኮ ሲቲን በመያዝ የሜክሲኮን ነፃነት አወጀ። ሳንቼ እና እንደ ሜክሲኮ ፕሬዝዳንት ስልጣንን ተቆጣጠረ እና ለብዙ ዓመታት በሜክሲኮ ታሪክ ላይ ተጽዕኖ አሳድሯል።

ከሜክሲኮ አብዮት በኋላ አንድ ዓመት ብቻ ቪንዘዌላ ከስፔን ነፃነቷን አወጀች። የእንቅስቃሴው መሪ ፍራንሲስኮ ሚራንዳ ነበር። ሚራንዳ በቪንዘዌላ ውስጥ የአመፅ መንፈስን ቢያነቃቃም ፣ የእሱ ስኬት ለአጭር ጊዜ ነበር። በዋና ከተማዋ ክራካስ ውስጥ ከባድ የመሬት መንቀጥቀጥን ተከትሎ የሚራንዳ አመፅ ወደቀ። ቪንዘዌላውያን ከሀብታም የክሪኦል ቤተሰብ የመጡት በስምዘን ቦሊቫር መሪነት ነፃነታቸውን አሸንፈዋል። ቦሊቫር ጥቂት የስፔን ወታደሮች ወደነበሩበት አገራቸው ኮሎምቢያ ለመውረር ወሰነ እና ከወንዶቹ ጋር በመሆን በአንዴስ ላይ ድፍረቱን አደረጉ። ከዚያ ቦሊቫር ወደ ቪንዘዌላ ተመለሰ እና እዚያም ስፔንውያንን አሸነፈ። የእሱ ጥረት ሁለቱንም ቪንዘዌላን እና ኮሎምቢያ ነፃ አውጥቷል።

የዛሬዋ አርጀንቲና ተወላጅ ሳን ማርቲን በስፔን ጦር ውስጥ በነበረበት ጊዜ ጠቃሚ ተሞክሮ አግኝቷል። በኋላ እሱ በአርጀንቲና ነፃነት ውስጥ ድርሻ ነበረው። እ.ኤ.አ. በ 1810 በደቡብ አሜሪካ ደቡባዊ ክፍል ዋና ከተማ የሆነው የቦኒስ አይረስ ሰዎች የስፔን ምክትል መሪ እንዲሸኙ አስገድደው የራሳቸውን መንግሥት አቋቁመዋል። ከስድስት ዓመታት በኋላ አርጀንቲና ከስፔን ነፃነቷን አውጃለች።

በአሁኑ ጊዜ ቺሊ እና ፔሩ እስፓንያውያን ኃይሎች እስካሉ ድረስ የአርጀንቲና ነፃነት አደጋ ላይ መሆኑን ሳን ማርቲን ተገነዘበ። ስለዚህ ሳን ማርቲን የረጅም ጊዜ ዕቅድ አዘጋጅቷል። የመጀመሪያው እርምጃ በምዕራብ አርጀንቲና ውስጥ ጦር ማሰልጠን ነበር። ቀጣዩ እርምጃ ይህንን ሠራዊት ከቺሊ አርበኛ ከበርናርዶ ኦሂግጊንስ ኃይሎች ጋር በማዋሃድ ቺሊን ማስለቀቅ ነበር። ይህንን ለማድረግ ሳን ማርቲን ሠራዊቱን በአንዲስ ከፍተኛ ክፍሎች ውስጥ አንዱን መምራት ነበረበት- ከቦሊቫር የበለጠ ደፋር ብዝበዛ። ሦስተኛው እርምጃ ትንሽ የባህር ኃይል መፍጠር እና በባህር እንዲሁም በመሬት ላይ ፔሩን ማጥቃት ነበር። በአብዛኛው ለሳን ማርቲን አመራር ምክንያት ዕቅዱ ሠርቷል። ቺሊ ነፃ ወጣች እና በ 1820 ሳን ማርቲን ወደ ሊማ ከተማ በመግባት የፔሩን ነፃነት አወጀ።

ምንም እንኳን ስፔንያውያን ከሊማ ቢወጡም አሁንም በፔሩ ውስጥ ጠንካራ ኃይሎች ነበሯቸው። ቦሊቫር እና ሳን ማርቲን እነዚህ ኃይሎች ማሸነፍ እንዳለባቸው ያውቁ ነበር። ሁለቱ መሪዎች ሚስጥራዊ ስብሰባ ቢያካሂዱም በመጪው ዕቅድ ላይ መስማማት አልቻሉም። ሳን ማርቲን ትዕዛዙን ትቶ ወደ አርጀንቲና ተመለሰ። በእሱ ትዕዛዝ በተስፋፉት አብዮታዊ ኃይሎች ፣ ቦሊቫር በ 1824 በስፔንያውያን ላይ ወሳኝ ድል አገኘ። ይህ የፔሩን ብቻ ሳይሆን የሁሉም የስፔን ደቡብ አሜሪካ ነፃነት አረጋግጧል።

ብራዚል ነፃነቷን ከፖርቱጋል በሰላም አገኘች። ናፖሊዮን በ 1808 የስፔኑን ንጉሥ ከመውረዱ ጥቂት ቀደም ብሎ የፈረንሳይ ወታደሮችን ወደ ፖርቱጋል ልኳል። ከዚያ የፖርቱጋላዊው ንጉሥ ወደ ብራዚል ሸሸ። ስለዚህ የፖርቱጋል መንግሥት ለተወሰነ ጊዜ ከእናት ሀገር ይልቅ በዚህ ቅኝ ግዛት ውስጥ ነበር።

ናፖሊዮን ከሥልጣን ከወደቀ በኋላ የፖርቱጋል ንጉሥ ልጁን ልዑል ፔድሮን ብራዚልን ለማስተዳደር ወደ ሊዝበን ተመለሰ። በ 1821 ፔድሮ ብራዚልን ከፖርቱጋል ነፃነቷን አወጀ። እሱ እና ልጁ ብራዚል እስከ 1889 ዓመት ድረስ ሪፐብሊክ እስከመሆን ድረስ እንደ ንጉስ ገዙ።

በፈረንሳይ እና በቤልጂየም ውስጥ የ 1830-32 አብዮቶች

የ 1830 ሐምሌ አብዮት የፈረንሳይ ሕዝብ በንጉሥ ቻርለስ ኤክስ ላይ ባመፀበት ጊዜ ንጉስ ቻርለስ የመጀመሪያው የፈረንሳይ አብዮት ከመከሰቱ በፊት ፈረንሳይ ፍፁም ንጉሣዊ አገዛዝ ለማድረግ ሲሞክር ነበር።

በ 1827 ምርጫ ሊበራሎች በተወካዮች ምክር ቤት አብላጫ ድምፅ አግኝተዋል። በ 1830 ምርጫ ንጉስ ቻርለስ ተቃዋሚዎቻቸውን ይደግፉ ነበር ፣ ግን ሊበራሎች የበለጠ ትልቅ በሆነ ድምጽ አሸነፉ። ከዚያም ንጉሱ የሐምሌን ድንጋጌዎች አወጣ። እነሱ የፕሬስ ጥበቅ ሳንሱር እንዲደረግ ጥሪ አቅርበዋል ፣ አዲስ የተመረጠውን የምክር ቤት ምክር ቤት ከመገናኘቱ በፊት ፈርሷል ፣ ለአዲስ ምርጫ ቀን ቀጠሮ እና የመራጮችን ቁጥር ቀንሷል።

ህዝቡ አመፀ። መካከለኛው ክፍል እና ሠራተኞች ፣ በጎዳናዎች ላይ ከመጋገፊያ በስተጀርባ እየተዋጉ በሦስት ቀናት ውስጥ ከተማዋን ተቆጣጠሩ። ቻርለስ X ዙፋኑን አውርዶ ወደ እንግሊዝ ሸሸ።

ሠራተኞች ለሪፐብሊካዊ የመንግሥት ዓይነት ሞገስ ነበራቸው። ነገር ግን የሪፐብሊካኖችን የጦር ኃይሎች ያዘዘው ላፋዬት በኦርሊንስ መስፍን ሉዊ ፊሊፕ ከተገደበው የንጉሳዊ አገዛዝ በስተጀርባ ታላቅ ተጽዕኖውን ወረወረ። ሉዊ ፊሊፕ እንደ ቻርለስ ኤክስ ከመሳሰሉ የባላባት ንጉስ ይልቅ ቡርጊዮስ (መካከለኛ ክፍል) ንጉሥ ነበር። በ 1814 ቻርተር ላይ የተመሠረተ አዲስ የፈረንሳይ ሕገ መንግሥት ተዘጋጅቷል። በዚያን ጊዜ በአውሮፓ ውስጥ በጣም ሊበራል ሕገ መንግሥት ነበር።

በፈረንሳይ ሐምሌ አብዮትን ተከትሎ በአውሮፓ ውስጥ የአብዮቶች ማዕበል ተንሳፈረ። ከመካከላቸው በአንዱ ቤልጂየም ነፃነታቸውን ከኔዘርላንድስ አሸንፈዋል። በፈረንሳይ ቻርለስ ኤክስ ላይ የተሳካው አመፅ ዜና በአውሮፓ ውስጥ በሌላ ስፍራ በተለይም በአቅራቢያ ባለው ቤልጂየም ውስጥ የሊበራሎችን ተስፋ ቀሰቀሰ። ቤልጂየም ለዘመናት በተከታታይ የውጭ አገዛዝ ሥር ነበረች። ይህ የስፔን ነበር፤ ከዚያ ወደ አስትሪያ አለፈ። ከዚያ በናፖሊዮን ተውጦ ነበር። የቪየና ኮንግረስ በፈረንሳይ ላይ ጠንካራ እንቅፋት ለመገንባት ቤልጂየምን ከሆላንድ ጋር አዋህዷል። አሁን ቤልጂየምች ራሳቸውን ለመግዛት ቆርጠው ነበር። በ 1830 ፣ በፈረንሳይ ምሳሌ በመበረታታት ፣ የኔዘርላንድ ገዥዎቻቸውን አስወጥተው የተወሰነ የንጉሳዊ አገዛዝ አቋቋሙ። መሪዎቹ የአውሮፓ ኃያላን መንግሥታት የቤልጂየምን ነፃነት ብቻ ሳይሆን የዚያችን ትንሽ ግዛት ገለልተኛነት ለመጠበቅ ተስማምተዋል። አንደኛው የዓለም ጦርነት እስከጀመረበት እስከ 1914 ድረስ ይህ ስምምነት አልተቋረጠም።

የ 1848 አብዮቶች በፈረንሳይ ፣ በአስትሪያ ፣ በጣሊያን እና በጀርመን

ለ 10 ዓመታት በሉዊስ ፊሊፕ መንግሥት እርካታ እየጨመረ መጥቷል። ብዙ የዋህ ሰዎች አዲስ ምርጫ እንዲደረግ ጠይቀዋል። በካቫሪናክ እና ላማርቲን የሚመራው ሪፐብሊካኖች የዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ መንግሥት መመሥረት ፈልገው ነበር። በሉዊስ የተቋቋመው የሶሻሊስት ፓርቲም ነበር

ብላንክ ፣ በእሱ “ብሔራዊ አውደ ጥናት”። በሶሻሊስት ፓርቲው መሠረት ኢንዱስትሪዎች በአስተዳዳሪዎች እና በሠራተኞች አብረው ይያዛሉ እና ይተዳደራሉ ፣ እና ሁሉም በትርፉ ይካፈላሉ። ስለዚህ ልክኞች የምርጫ ማሻሻያዎችን ይጠይቁ ነበር ፣ እናም ሪፐብሊካውያን ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክን ለመመስረት ተስፋ አድርገው ነበር ፣ ሶሻሊስቶች ግን የኢንዱስትሪዎችን እንደገና ማደራጀት ይፈልጋሉ።

የሉዊስ ፊሊፕ መንግሥት ከእነዚህ ማሻሻያዎች ውስጥ ማንኛውንም ግምት ውስጥ ለማስገባት ፈቃደኛ አልሆነም። ሌላው ቀርቶ የፖለቲካ ስብሰባዎችን ያለፍቃድ ማካሄድ ሕገ -ወጥ በማድረግ የተሃድሶውን ውይይት ለመከላከል እንኳን ሞክሯል። መንግሥት በፓሪስ ግብዣን ለመፍቀድ ፈቃደኛ ባለመሆኑ ፣ የተማሪዎች እና የሠራተኞች ብዛት አጥር ከፍቶ ፖሊስን በመቃወም “ከሉዊስ ፊሊፕ ጋር!” የሚል መፈክር ጮኹ። የንጉሱ ወታደሮች አመፁን ለመግታት ብዙም ጥረት አላደረጉም። ሉዊ ፊሊፕ በፍርሃት ተውጦ ከፓሪስ ሸሸ። ከዚያ አብዮተኞቹ ሪፐብሊክን አውጀው ጊዜያዊ መንግስት ማቋቋም ጀመሩ።

ጊዜያዊው መንግሥት አምስት ሪፐብሊካን እና አራት ሶሻሊስቶች ነበሩት። ሶሻሊስቶች የሉዊ ብላንክን የብሔራዊ አውደ ጥናት መርሃ ግብር ለማከናወን እርምጃዎች መወሰድ አለባቸው ሲሉ ጠይቀዋል። ነገር ግን ሪፐብሊካኖቹ ይህንን ለማድረግ አልፈለጉም። ስለዚህ ጊዜያዊው መንግሥት ያደረገው ሁሉ ሥራ ለሌላቸው ወንዶች ሁሉ በየሳምንቱ አነስተኛ ደመወዝ መስጠት ነበር። ውጤቱ ብዙ ሰዎች ወደ ፓሪስ እየጎረፉ መጡ ፣ እና ብዙም ሳይቆይ በከተማው ውስጥ 110,000 ሰዎች ከመንግስት ሳምንታዊ ደመወዝ ተቀበሉ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ጊዜያዊው መንግሥት ለፈረንሳይ አዲስ ሕገ መንግሥት ለማርቀቅ ብሔራዊ ምክር ቤት እንዲመረጥ ጥሪ አቅርቧል። ብሔራዊ ምክር ቤቱ በግንቦት 1848 በፓሪስ ውስጥ ተገናኝቶ ተገናኘ። የአዲሱ ጉባኤ አብዛኛው ልክኛ እና ሪፐብሊካን ነበር ፣ እና ያደረገው የመጀመሪያው ነገር በፓሪስ ውስጥ ሥርዓትን ማደስ ነበር። ብዙም ሳይቆይ የብሔራዊ ምክር ቤቱን የሚደግፍ መካከለኛ መደብ ሠራዊት ተደራጀ። የሪፐብሊካዊው መሪ ካቫንጋክ ጄኔራል ሆነው ተሾሙ እና በፓሪስ ጎዳናዎች ከአራት ቀናት ደም አፋሳሽ ውጊያ በኋላ የሥራ መደብ ሶሻሊስቶች ተበትነው ከፓሪስ ተባረሩ። አሥር ሺህ ሰዎች ተገድለዋል ወይም ቆስለዋል። ይህ ክስተት የ 1848 “የደም ሰኔ ቀናት” በመባል ይታወቅ ነበር።

ከዚያ ብሔራዊ ምክር ቤቱ ለፈረንሳይ አዲስ ሕገ መንግሥት አዘጋጀ። አዲሱ ሕገ መንግሥት ለፕሬዚዳንት እና ለአንድ የሕግ አውጭ አካል ሁለቱም በሕዝብ ተመርጠዋል። አዲሱ የመንግሥት ዓይነት እንደ <1793 ሪፐብሊክ> ሁሉ <ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ> ነበር። በፈረንሳይ ታሪክ ውስጥ <ሁለተኛው ሪፐብሊክ> በመባል ይታወቃል። ለፕሬዚዳንት ፣ ሕዝቡ የናፖሊዮን I ን ወንድም የሆነውን ሉዊ ናፖሊዮን መርጧል።

ሪፑብሊኩ እስከ 1852 ብቻ የቆየ ሲሆን ሉዊስ ናፖሊዮን ውድቅ አድርጎ ሁለተኛውን ግዛት አቋቋመ።

የሉዊስ ፊሊፕ ውድቀት ዜና በአውሮፓ በፍጥነት ተሰራጨ። እና በጥቂት ሳምንታት ውስጥ በጣሊያን፣ በጀርመን እና በአስትሪያ ውስጥ ሰዎች በራስ ገዥ መንግስታት ላይ ግልፅ አመፅ ውስጥ ነበሩ። እነዚህ አብዮቶች ሁሉም ለፖለቲካ ነፃነት ፍላጎት ተነሳሽነት ነበሩ። በጣሊያን እና ጀርመን በተከፋፈሉባቸው ግዛቶች ውስጥ አብዮተኞቹ የሕዝቡን የመንግሥት ድርሻ እንዲሰጡ ሕገ መንግሥት እንዲቋቋም ጠይቀዋል። በአስትሪያ ውስጥ ዋናዎቹ ብሄራዊ ቡድኖች-ፔክ (ወይም ቦሄማውያን)፣ ሃንጋሪያኖች፣ ዋልታዎች፣ ሰርቦች እና ክሮኦቶች በግዛቱ ውስጥ አካባቢያዊ የራስ አስተዳደርን ይጠይቃሉ።

በበርሊን ሕዝቡ አጥርን አቆመ ፤ ከተማዋም ለብዙ ቀናት በግርግር ውስጥ ነበረች። መጋቢት 18 ቀን ፍሬድሪክ ዊልያም የደም መፍሰስን ለመከላከል ተስፋ በማድረግ ለፕሩሺያ ሕገ መንግሥት ለማቋቋም አንድ ስብሰባ እንደሚጠራ ቃል ገባ።

የአስትሪያ ንጉሠ ነገሥት ፈርዲናንድ እና ታዋቂው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትራቸው ሜትቴኒች፣ በቦሌሚያ፣ በሃንጋሪ፣ በፖላንድ፣ በቬኒሺያ-ላምባርዲ፣ እና በቪየና ጎዳናዎች እንኳን ሳይቀር በተመለከቱበት ቦታ ሁሉ አብዮቶች በከፍተኛ ፍጥነት ሲታዩ በመጀመሪያ ምን ማድረግ እንዳለባቸው አያውቁም ነበር። ሜትቴኒች በጣም ተወዳጅ ስላልነበረ ከኃላፊነቱ ተነስቶ በድብቅ ወደ እንግሊዝ ሸሸ። ንጉሠ ነገሥቱ ፔኮች ቦሄሚያን እንዲያስተዳድሩ ለመፍቀድ ቃል ገብተዋል። ለሀንጋሪያውያን ተመሳሳይ ቃል ገብቷል። ጀርመናውያንን ለማረጋጋት በቪየና ተሰብስበው ለንጉሠ ነገሥቱ ሕገ መንግሥት ለማቋቋም ስብሰባ ጠሩ። ሆኖም ቪየና በሁከት ሁኔታ ውስጥ ሆና ቆይታለች።

ስለዚህ በመጀመሪያ አብዮታዊ እንቅስቃሴ የተሳካ ይመስል ነበር። ግን ከአንድ ዓመት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ አጠቃላይ አብዮታዊ እንቅስቃሴው ተስፋ ቢስ ሆነ።

የ 1848 አብዮቶች ውጤት

የ 1848 አብዮት በፍጥነት አልተሳካም። በፈረንሳይ ፕሬዝዳንት ሆነው የተመረጡት ሉዊ ናፖሊዮን በናፓርት እራሱን ንጉሠ ነገሥት አደረጉ። በፈረንሣይ ሠራተኞች የተቃውሞ ሰልፎች በጭካኔ ተጥለዋል። በአስትሪያ ግዛት ውስጥ ወታደሮች የብሔራዊ አመፅን ጨፍነው የጣሊያን አማጽያንን አሸነፉ። በጀርመን፣ የነገሥታት አገዛዞች በዋና ዋናዎቹ የጀርመን ግዛቶች ውስጥ ይበልጥ ጽኑ ሆነዋል። በተጨማሪም ጉባ ,ው በፍራንክፈርት የጀርመንን አንድነት ሳያገኝ ተበተነ። ሆኖም፣ የአብዮቱ አንድ ዋና ግብ ተሳክቷል -በጀርመን እና በአስትሪያ ኢምፓየር ውስጥ የማኒሪያል ስርዓት ማብቃት። እንዲሁም በአብዮቱ ምክንያት የአውሮፓ ገዢዎች ለብሔረተኞች ጥያቄዎች የበለጠ ስሱ እና በበለጠ የሊበራል የመንግሥት ዓይነት መሞከር ጀመሩ።

ማጠቃለያ

በተዘረዘረው " ቀደምት ዘመናዊ " ዘመን ካፒታሊዝም በምዕራብ-አውሮፓ በፍጥነት በማድግ ላይ ሲሆን የአውሮፓ ግዛቶች ምዕራባዊ ባልሆነ ዓለም ላይ የበላይነታቸውን ማቋቋም ጀመሩ። እነዚህ ሂደቶች በ " ዘመናዊ " ዘመን ቅጽ ሐ ውስጥ ቀጥለዋል። 1800 ጀምሮ። የአዕምሮ እና የፖለቲካ ሀሳቦችም እንዲሁ በከፍተኛ ሁኔታ አዳብረዋል። ቻይና እና ጃፓን በታላቅ የባህል ወጎች እና ስኬቶች የተረጋጉ ግዛቶች እና ማህበረሰቦች ሆነው ቀጥለዋል ነገር ግን በ 1500-1848 ጊዜ ውስጥ በጣም ወግ አጥባቂ ሆነው ቆይተዋል ፣ በምዕራቡ ወደኋላ ቀርተዋል ፣ እና በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን በምዕራባዊ ኃይል ሲገዳደሉ የድክመትን ዋጋ ከፍለዋል። .

የእንግሊዝኛው የ 17 ኛው ክፍለዘመን አብዮት በእንግሊዝ የሕገ መንግሥት ፣ የፓርላማ መንግሥት (ከ 1707 በኋላ ብሪታንያ) ድል ነበር። ይህ በብሪታንያ ውስጥ የካፒታሊዝምን ፈጣን እድገት ረድቷል። ብሪታንያ መጀመሪያ ወደ ኢንዱስትሪ ካፒታሊዝም የደረሰችበት አንዱ ምክንያት ነበር።

YIRGALEM 2NDARY AND PREPARATORY SCHOOL

ለ) ደካማነቱ ከደሃው መንግሥት

መ) ሀ እና ለ

3. በ 1200 ከክርስቶስ ልደት በኋላ እስከ 1869 ፣ ወይም ለ 700 ዓመታት ያህል ፣ የጃፓን ታሪክ አብዛኛው ለ አስፈላጊው ቢሮ በተፎካካሪዎች መካከል ካለው ትግል ጋር የተያያዘ ነበር -

ሀ) ሞናርክ ለ) ሾጉን ሐ) ሳሞራይ መ) ቡሺዶ

4. ቻይናውያን ወደ ጃፓን ያስተዋወቁት የትኛው ሃይማኖት ነው?

ሀ) ቡድሂዝም ለ) ሺንቶይዝም ሐ) ክርስትና መ) ታኦይዝም

5. በእንግሊዝ ስለ መብት አቤቱታ ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው እውነት ነው?

ሀ) ያለ ፓርላማ ፈቃድ ንጉሱ ግብር የመሰብሰብ መብት እንደሌለው አውጇል

ለ) ቻርልስ እኔ በቀኝ አቤቱታ መስማማት ነበረበት

ሐ) ንጉሱ በማንኛውም ጊዜ ወታደራዊ ሕግ ሊጭን ይችላል

መ) ንጉሱ ሰዎችን በቤታቸው ውስጥ ወታደሮችን እንዲያኖሩ ማስገደድ ይችላል

6. ክሮምዌል እንደ ጌታ ጠባቂ ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ነው?

ሀ) የእንግሊዝን የባህር ኃይል እና የነጋዴ መርከብን ገንብቷል

ለ) በባሕር ላይ ደችንም ሆነ ስፔናዊውን አሸነፈ

ሐ) በእንግሊዝ በኑፋቄዎች መካከል ሰላም አመጣ

መ) ሁሉም ትክክለኛ መልሶች ናቸው

7. "ሰው ነፃ ሆኖ ይወለዳል ፣ እና በሁሉም ቦታ እሱ በሰንሰለት ውስጥ ነው። . . ". ይህ በመጀመሪያ የተገለፀው እ.ኤ.አ.

ሀ) ሾልቴር ሐ) ሞንቴስኪዩ

ለ) ሩሶ መ) አብርሃም ሊንከን

8. በአሜሪካ የነፃነት ጦርነት ወቅት ከሚከተሉት ክስተቶች ውስጥ መጀመሪያ የተከሰተው የትኛው ነው?

ሀ) ፈረንሳዮች ከአሜሪካኖች ጋር የኅብረት ስምምነት ተፈራረሙ

ለ) ሁለተኛው አህጉራዊ ኮንግረስ የነፃነት መግለጫን አፀደቀ

ሐ) ጆርጅ ዋሽንግተን የሠራዊቱ ዋና አዛዥ ሆኖ ተሾመ

መ) እንግሊዝ የአሜሪካን ነፃነት ተቀበለች

9. ከሚከተሉት አንዱ የአሜሪካ የነፃነት ጦርነት አስፈላጊነት አይደለም?

ሀ) በላቲን አሜሪካ ሰዎች ከስፔን እና ከፖርቱጋል አገዛዝ ነፃ ለመውጣት እንዲታገሉ ተጽዕኖ አሳደረ

ለ) አዲስ ብሔር እና ግዛት ፈጠረ

ሐ) የእንግሊዝ አብዮት ፈጣን ምክንያት ሆነ

መ) ለፈረንሳይ አብዮት ወዲያውኑ ምክንያት ሆነ

10. ሐምሌ 14 ቀን 1789 የባስቲል ውድቀት የፓሪስ ተራ ሰዎች አመፅ ነበር

ሀ) ብሔራዊ ምክር ቤቱን ከፀረ-አብዮት ለማዳን

ለ) የንጉሣዊውን መንግሥት ከአብዮቱ ለመጠበቅ

ሐ) ጠቅላይ ግዛቶችን በብሔራዊ ምክር ቤት ለመተካት

መ) ከንጉሣዊ እስር ቤት ጥይቶችን ለመዝረፍ

11. በፈረንሳይ ውስጥ ፣ በ 1793 -1794 እና የሽብር ግዛት ተብሎ የሚጠራው የጅምላ ግድያ ጊዜ የተመራው እ.ኤ.አ.

ሀ) ብሔራዊ ጉባኤ ሐ) የሕዝብ ደህንነት ኮሚቴ

ለ) ብሔራዊ ኮንቬንሽን መ) የሕግ መወሰኛ ምክር ቤት

12. አብዮቱ ላመጣው የፈረንሳይ ሕዝብ ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ዘላቂ ትርፍ ነበር?

ሀ) የሰዎች መብቶች መግለጫ መሠረታዊ ሀሳቦች

ለ) ለካህናት እና ለመኳንንቱ ልዩ መብቶች ማብቂያ

ሐ) ለሁሉም ፈረንሳዊያን አንድ ዓይነት ሕግ እና ፍትሕ ማቋቋም

መ) ሁሉም ሊሆኑ የሚችሉ መልሶች ናቸው

13. ከሚከተሉት ውስጥ የናፖሊዮን ስኬት የትኛው ነው?

ሀ) ለፈረንሳይ ማዕከላዊ መንግሥት አቋቋም ለ) የፈረንሳይን ሕግ አፅድቋል

ሐ) ሁለንተናዊ ትምህርት ሥርዓትን ጀመረ መ) ሁሉም ትክክለኛ መልሶች ናቸው

14. የኢንዱስትሪ አብዮት ውጤት ያልሆነውን ያመልክቱ።

ሀ) የህዝብ ቁጥር መጨመር እና የከተሞች መስፋፋት

ለ) መኳንንቱን ያካተተ አዲስ የክፍል ስርዓት መነሳት

ሐ) ቅኝ ግዛት እና ከፊል ቅኝ ግዛት

መ) የሀገር ሀብትና የሀገር ስልጣን ጨመረ

15. እ.ኤ.አ. በ 1815 በቪና ውስጥ የአውሮፓ ኃይሎች ጉባኤ ተሰብስቧል

ሀ) የአስትሪያ ፣ የሩሲያ እና የፕራሻ ድንበሮች ለ) የፖላንድ ዕጣ

ሐ) የጣሊያን እና የጀርመን የፖለቲካ ድርጅት መ) ሁሉም ትክክለኛ መልሶች ናቸው

ምዕራፍ አስራ አንድ

በቅድመ-ኮሎኔል አፍሪካ (1000-1884) ውስጥ ያሉ ሰዎች እና ግዛቶች

መግቢያ

ይህ አሃድ ከ 1000 እስከ 1884 ዓ.ም ባለው ጊዜ ውስጥ በአፍሪካ ውስጥ ዋና ዋና ታሪካዊ እድገቶችን ያብራራል። ክፍሉ በአምስት ክፍሎች ተደራጅቷል። የመጀመሪያው ክፍል በሰሜን አፍሪካ ፣ በአባይ ሸለቆ እና በመግራብ ክልል ውስጥ ስላለው ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ሁኔታ ይናገራል። በአባይ ሸለቆ ውስጥ ትልቁ የፖለቲካ ልማት የማምሉክ አገዛዝ ወይም ግብፅ እና በኑቢያ ውስጥ የሰንናር የፈንጅ ሱልጣኔት መነሳት ነበር። በመግራብ ሁኔታ ውስጥ አስፈላጊ እድገቶች አልሞራቪድ እና አልሞሃድ ከሚባሉት የሙስሊም መነቃቃት እንቅስቃሴዎች ጋር የተዛመዱ ነበሩ። ምንም እንኳን ሁለቱም እንቅስቃሴዎች ሃይማኖታዊ ቢሆኑም ፣ መጀመሪያ ላይ ፣ በኋላ ላይ የፖለቲካ እና ኢኮኖሚያዊ ባህሪን የያዙ ሲሆን ይህም ትልልቅ ግዛቶችን ድል ማድረግ እና መመስረት አስከትሏል።

ሁለተኛው ክፍል ምዕራብ አፍሪካን ይመለከታል። በዚህ የአህጉሪቱ ክፍል በርካታ ትናንሽ ግዛቶች አደጉ ትልቅ ግዛቶች ሆኑ። ከእነዚህ ግዛቶች መካከል በጣም አስፈላጊው ጋና ፣ ማሊ ፣ ሶንሃይ ፣ ካኒም-ቦርኑ እና ሃውሳ የከተማ ግዛቶች ነበሩ። በሦስተኛው ክፍል በኢኳቶሪያል ፣ በምሥራቅና በደቡብ ምስራቅ አፍሪካ ሁኔታዎች ተገምግመዋል። በዚህ የአፍሪካ ክፍል የተደረጉ እድገቶች ከኮንጎ መንግሥት ፣ ከታላቋ ዚምባብዌ ስልጣኔ እና ከምዌን ሙታፓ መንግሥት ጋር የተቆራኙ ነበሩ።

አራተኛው ክፍል በደቡብ አፍሪካ ታሪካዊ እድገቶችን ይመለከታል። ከሌሎቹ ክፍሎች ጋር ሲነጻጸር ደቡብ አፍሪካ እስከ 18 ኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻ ድረስ የመንግሥት አወቃቀር ከፍተኛ ደረጃ ላይ አልደረሰችም። የ Khoi-Khoi ፣ የሳን እና የባንቱስ የፖለቲካ ድርጅቶች በአለቃነት ላይ ተመስርተዋል። ልዩነቱ በ 19 ኛው ክፍለዘመን ከፍተኛ የመንግስት ምስረታ ባገኙት ባንቱዎች መካከል ያለው አዲስ ልማት ነው። እድገቱ የተከሰተው በጎሳዎች መካከል ለተፈጠሩ ሁከቶች እና እንቅስቃሴዎች እንዲሁም የደች ገበሬዎችን እና የእንግሊዝ ቅኝ ገዥዎችን በመጣስ ነው። በመጨረሻ ፣ በአምስተኛው ክፍል ፣ የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ አጭር ታሪክ ቀርቧል።

ዓላማዎች

በዚህ ክፍል መጨረሻ ላይ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፡-

- የአውሮፓ ቅኝ ግዛት ከመምጣቱ በፊት የነበሩትን የአፍሪካ መንግስታት እና ስልጣኔዎች ገፅታዎች ይወያዩ ፤
- የትራን-አትላንቲክ የባሪያ ንግድ መንስኤዎችን እና ውጤቶችን ይተንተኑ።

ማወቅ ያለባቸው ውሎች

- አፈናቃዮች -ተዋረድ -ማኒኮንጎ -አል- ሙራቢቱን -ስደተኞች -መርከበኞች -አል- ሙዋህሂዱን
- “ካሳን ሃውሳ” -መቅደሶች -ቦይርስ -ማይስ -ስዋሕሊ -ግርማ ሞገስ -መግራብ -ገዳም

11.1. ሰሜን አፍሪካ

ማሉሉክ ግብፅ

ማሙሉክስ (ማሉሉክ ተብሎም ተጠርቷል) ግብፅን ከ 1250 እስከ 1517 ገደማ ድረስ በስም እስከ 1805 ድረስ የሚገዛ ራሱን የጠበቀ ወታደራዊ ባላባት ነበር። እነሱ መነጩ ከነጭ የቱርክ ባሪያዎች እና በ 12 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ መጀመሪያ ወደ ግብፅ የመጡ ቅጥረኞች ሆነው መጡ። እነሱ በመጀመሪያ የቱርክ ባሪያዎች ነበሩ በግብፅ በ 12 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ። ማሙሉክ “የተያዘ” ወይም “ባሪያ” የሚል ትርጉም ያለው የአረብኛ ቃል ነው። ማምሉኮች ግብፅን ከማመጽ እና

ከመቆጣጠራቸው በፊት እንደ ወታደሮች ሆነው ሥልጠና አግኝተው ወደ ከፍተኛ የጦር ሠራዊት እና የመንግሥት ሥፍራዎች ከፍ ብለዋል።

በ 1250 ማሙሉክ ወደ ስልጣን ከመምጣቱ በፊት ግብፅ አያዩቢድ በሚባለው የሙስሊም ሥርወ መንግሥት ሥር ነበረች። ለማምሉኮች መነሳት ዋነኛው ምክንያት በአያዩቢድ ቤተሰብ ውስጥ አጣዳፊ የኃይል ትግል መስፋፋት ነበር። በርካታ የግብፅ አውራጃዎች በአያዩቢድ ቤተሰብ መኳንንት ይገዙ ነበር። እነዚህ መኳንንት በግብፅ ውስጥ የስልጣንን ቦታ ለመያዝ ሁል ጊዜ እርስ በእርስ ይዋጉ ነበር። ስለዚህ እንደዚህ ዓይነቱን የፖለቲካ ፉክክር ለማስወገድ እንደ አያዩቢድ ስልጣኖች ለእነሱ ብቻ ታማኝ በሆኑ ቅጥረኞች ወታደሮች ላይ ጥገኛ ሆኑ። ማሙሉኮች በግብፅ ላይ ግዛታቸውን ለማቋቋም የተሳካላቸው እንደዚህ ዓይነት ቅጥረኞች ነበሩ።

ማሙሉኮች ቅጥረኞች ስለነበሩ ወታደራዊ አገልግሎታቸውን ለሚፈልግ እና ለመክፈል አቅም ላለው ለማንኛውም ስልጣን ወይም ልዑል ሰጡ። የማምሉክስን ክፍለ ጦር የሠራው አያዩቢድ ስልጣን አል-ማሊክ አል-ሷሊህ ነበር።

ማሙሉኮች በግብፅ ሥልጣናቸውን እንዲይዙ ያስቻላቸው ፈጣን ምክንያት የሞንጎሊያ የመካከለኛው ምስራቅ ወረራ ነበር። የማይታዘዙ የታጠቁ ባንዶች ወደ ሶሪያ እና ፍልስጤም ተዛውረው አውራጃዎቹን በመዝረፍ የኢየሩሳሌምን ክርስቲያኖች በ 1244 ጨፈጨፉ። በዚህ ምክንያት የፈረንሳይ ንጉሥ ሉዊ ዘጠነኛው የሚመራው የስድስተኛው የመስቀል ጦርነት ሠራዊት እስክንድርያ አቅራቢያ በማረፍ ግብፅን ወረረ።

በወረሩ ጊዜ ገዥው ስልጣን አል-ማሊክ አል-ሷሊህ ሞተዋል። የእሱ ተተኪው ቱራን ሻህ በኤፍራጥስ ላይ በዘመቻ ውስጥ ነበር። የግብፅን መከላከያ የማደራጀት ስልጣን አልነበረም። ግን ፣ ማሙሉኮች የመስቀል ጦርነቶችን ገጠሙ ፣ አሸንፏቸው እና መሪያቸውን ሉዊ 1 ኛን እስረኛ ወሰዱ። ስለዚህ ግብፅን ከምትችል ጥፋት አድኗታል። የግብፅ የመጨረሻው የአያዩቢድ ገዥ ቱራን ሻህ በ 1250 በሸፍጥ ተገደለ። ከዚያ በኋላ የግብፅ ስልጣኖች ከማምሉኮች መካከል መመረጥ ጀመሩ። በእርግጥ አያዩቢዶች ማሙሉክን መጀመሪያ አልተቀበሉትም። ሆኖም ከሞንጎሊያውያን የመጣው ሌላ ዙር ወረራ እንደገና በስልጣን ለመቀጠል ማሙሉኮችን አገልግሏል። ሞንጎሊያውያን ባግዳድን ተቆጣጥረው ከሊፋውን በ 1258 ገደሉ። ነገር ግን ከማምሉኮች ጋር በተጋጨበት ጊዜ ተሸንፏቸው እና ማሙሉኮች ግብፅን እንደገና አድነዋል። ለእስልምና ጉዳይ ይህ አገልግሎት በግብፅ ውስጥ ስልጣንን በተሳካ ሁኔታ እንዲይዙ የረዳቸውን የማምሉክስን ክብር እና ተቀባይነት አግኝቷል።

በማምሉኮች ስር ግብፅ ታላቅነትን እና ብልጽግናን አገኘች። ለግብፅ ኢኮኖሚያዊ ብልጽግና አንዳንድ ምክንያቶች እዚህ አሉ። በመጀመሪያ ፣ ማሙሉክ ግብፅ ከሰሃራ በታች ባለው ንግድ ውስጥ በንቃት ተሳትፋለች። በሁለተኛ ደረጃ የምዕራብ አፍሪካ ግዛቶች ገዥዎች ወደ እስላማዊ ቅድስት ምድር በሚጓዙበት ጉዞ ወርቅ ተሸክመው በካይሮ አልፈዋል። ሦስተኛ ፣ ለተወሰነ ጊዜ ቀይ ባህር የቅመማ ቅመም መንገድ ሆነች እና ይህ ጠቃሚ ነገር በግብፅ በኩል ወደ አውሮፓ ተላለፈ። ይህ ሁሉ ለማምሉክ ግብፅ ኢኮኖሚያዊ ዕድገትና ብልፅግና ለስተዋፅኦ ማድረግ አይቀሬ ነው።

ይህ የግብፅ የኢኮኖሚ ዕድገት በደቡብ በኩል ወታደራዊ መስፋፋት የጀመሩትን የማምሉኮች ኃይል አጠናክሯል። በዚህ አቅጣጫ በ 1275 ኑቢያን ውስጥ የክርስቲያን መንግሥታትን ተቀላቀሉ። ከዚያ በኋላ የመንግሥታቱ ገዥዎች እስልምናን ተቀበሉ።

በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ማሙሉኮች የውጭ ወረራ አደጋን መጋፈጥ ጀመሩ። ወረራው እንደገና በሞንጎሊያውያን ነበር። የሞንጎሊያውያን ጦር መሪ ታሜርላጌ በመጀመሪያ በአንቶማኖች ላይ የሞንጎሊያውያንን ኃይል ለመመስረት መረጠ እና በ 1402 አሸንፋቸው። ከዚህ ውጊያ በኋላ ተሜርላጌ በግብፅ ላይ የጀመረውን ጥቃት እንደገና አልጀመረም ፣ ምክንያቱም በሩቅ ሌላ ችግር ተከሰተ። ምስራቅ እና የሞንጎሊያውያን ጦር ተመልሶ ወደ እስያ ተጠራ። ስለዚህ ግብፅ እንደገና ከሞንጎሊያ ወረራ አደጋ ተረፈች። በተጨማሪም የሞንጎላውያን በአንቶማኖች ላይ የተደረገው ድል የማምሉኮች ዋነኛ ጠላት የሆነውን የኋለኛውን አዳክሟል። በዚህ ምክንያት ፣ ለቀጣዮቹ ሁለት ምዕተ ዓመታት የአንቶማን ቱርክ ለግብፅ ትልቅ ሥጋት መሆን አቆመች።

በግብፅ የማምሉክ ምናባዊ አገዛዝ መጨረሻ በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ የኦቶማን ኃይል መነቃቃት ምክንያት ነበር። በወቅቱ ኦቶማኖች ቀይ ባሕርን እና የሕንድ ውቅያኖስን ግዛቶች ለመቆጣጠር ከፖርቹጋሎች ጋር ተቀናቃኝ ሆኑ። ስለዚህ ኦቶማኖች ግብፅን በ 1516 ወረሩ። ማምሉክ ሙሉ በሙሉ ተሸነፉ። በቀጣዩ ዓመት በ 1517 የኦቶማን አገዛዝ በመላው ግብፅ ላይ ተዘረጋ። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ እና በ 1805 በግብፅ ውስጥ መሐመድ አሊ እስኪያድግ ድረስ ፣ ማሉኩቶች በኦቶማን ሱልጣኖች የበላይነት ስር በግብፅ ውስጥ መግዛታቸውን ቀጥለዋል።

የፈንጅ ሱልጣኔት

የፈንጅ ሱልጣኔት አሁን በሱዳን ሪፐብሊክ ግዛት ኑቢያ ውስጥ በ 1504 ብቅ አለ። ሱልጣኔቱ ከመነሳቱ በፊት በኑቢያ ሁለት የክርስትና ግዛቶች ነበሩ። አልዋ እና ማኩሪያ ተባሉ። ሁለቱም በ 1275 በግብፃው ማሙሉክ ተያዙ። ከ 1317 ጀምሮ እስልምና ቀስ በቀስ ወደ ኑቢያ ተዛወረ። የተለያዩ የአረብ ጎሳዎችም ወደ ኑቢያ ተሰፋፍተዋል። በዚህ ምክንያት አረቦች የበላይነታቸውን በኑቢያ አቋቋሙ።

በኑቢያ የአረቦች የበላይነት ብዙም አልዘለቀም። እ.ኤ.አ. የፈንጅ ዘላኖች አመጣጥ አሁንም አከራካሪ ነው። ግን የተለያዩ መላምቶች ተይዘዋል። አንዳንዶቹ የሺሉክ ሰዎች ናቸው ይላሉ። ሌሎች ደግሞ መነሻቸውን በቻድ ሐይቅ ዙሪያ ከቦርኑ ግዛት ጋር ያዛምዳሉ። ሌሎች ደግሞ መነሻቸውን ከኢትዮጵያ ሰሜናዊ ክፍል ያገኙታል።

ኑቢያ ውስጥ ፈንጅ ብዙም ሳይቆይ እስልምናን ተቀበለ። በ 1504 ፎንጅ ሱልጣኔትን በማዕከሉ በሴናር አቋቋሙ። ከፋንጅ በተጨማሪ አብደላቢ የተባለ ተጨካኝ የአረብ መንግስትም በኑቢያ ውስጥም ነበረ። አብደላቢ በደቡባዊ ገዝራ የግጦሽ መብቶች እንዲሁም በኑቢያ የፖለቲካ የበላይነት ተከራክረዋል። ኑቢያ ውስጥ ለአብደላቢ ግዛት ብዙ ውጊያዎችን ካደረጉ ታዋቂው የፋንጅ አለቆች አንዱ ዐማራ ደንቃስ ነበር። በመጨረሻም ድል ለፋንጅ የሄደ ሲሆን አብደላቢ አለቃ ደግሞ የበታች ቦታ አግኝቷል። የፈንጅ ሱልጣኔት ከአብደላቢ አረቦች ጋር በመተባበር ኑቢያን አስተዳደረ። በአገሪቷ ታሪክ ውስጥ አዲስ ምዕራፍ የከፈተውን የኒሎቲክ ሱዳንን ሰፊ ግዛት አስከበረ። በመቀጠልም ኑቢያ የፖለቲካ መረጋጋትን አገኘች ይህም የአረብ ክብርን እና የእስልምናን ውጤታማነት ለማሳደግ አመቻችቷል።

የፈንጅ ሱልጣኔት መሐመድ አሊ በግብፅ በ 1805 እስኪያድግ እና በ 1821 ሱልጣኔትን እስከተቆጣጠረበት ጊዜ ድረስ ተረፈ። ሱልጣኔቱ በረዥም የታሪክ ዘመኑ በአጎራባች ሕዝቦች ፣ ግዛቶች እና ገዥዎች ላይ የግዛት ወረራዎችን አካሂዷል። ከአጎራባች ክልሎችም ተመሳሳይ ጥቃት ደርሶበታል። እንዲህ ዓይነት ጥቃት አንዱ የመጣው ከኢትዮጵያ የክርስቲያን መንግሥት ነው። የፈንጅ ሱልጣኔት ከክርስቲያናዊ መንግሥት ሁለት ዙር ጥቃቶች አጋጥመውታል። የመጀመሪያው በ 1620 ገደማ የንጉስ ሱሴኒዮስን ጉዞ ነበር። በዚህ ጉዞ ውስጥ በርካታ የፈንጅ ሱልጣኔት መንደሮች በክርስትና ጦር ተደምስሰው ተዘርፈዋል። ሁለተኛው ጉዞ በ 1730 ዎቹ በክርስቲያን ጦር ተሸነፎ በንጉሥ እያሱ ዳግማዊ ተጀመረ። በቀጣዮቹ ዓመታት ፈንጅ ሱልጣኔት በግርዶፋን እና በዳርፉር ላይ የበላይነቱን በማስፋፋት በ 1821 ግብፅ እስክትሸነፍ ድረስ በሱዳን ውስጥ በጣም አስፈላጊ ግዛት ሆና ቆይታለች።

አልሞራቪዶች

የሰሜን አፍሪካ ምዕራባዊ ኢጋማሽ መግራብ ይባላል ፣ አረቦች ለክልሉ የሰጡት ስም። በ 11 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የመግራብ ክልል አልሞራቪድ ተብሎ የሚጠራው የእስልምና መነቃቃት እንቅስቃሴ ማዕከል ነበር።

የአልሞራቪድ እንቅስቃሴ በሳንሃጃ በርበርስ ተደራጅቷል። እንቅስቃሴው ከሰሜን አፍሪካ በስተ ምዕራብ ከመጡት ተቅብዘበዘዘ አረቦች ለገጠማቸው ጥቃት ምላሽ ነበር። የአረቡ ጥቃት ስለባዎች በአሁኑ ሞሪታኒያ ዙሪያ ይኖሩ የነበሩ የሰሜን ምዕራብ በርበርስ ናቸው። ወራሪዎች አረቦች በርበርች የነበራቸውን ሁሉ አጠፋቸው። እርሻዎች እና ከተሞች ተዘርፈዋል። ስለዚህ ፣ በርበርች አዲስ የኑሮ መንገድ ለመፈለግ ተገድደው እንቅስቃሴውን ጀመሩ።

መጀመሪያ ላይ እንቅስቃሴው ሃይማኖታዊ ባህሪ ነበረው። የንቅናቄው መሪ አብደላህ ኢብን ያሲን፣ ታማኝ እና ጥብቅ ሙስሊም ነበር። ማእከሉን በሴኔጋል ወንዝ ደሴት ላይ አቋቋመ እና ሙስሊም ባልሆኑ ሰዎች ላይ ጂሃድ ሰበከ። አብደላህ እና ተከታዮቹ የመናፍቃን ሕዝቦች በመባል ይታወቃሉ - አል ሙራቢቱን። ይህ በኋላ ወደ አልሞራቪድ ተበላሽቷል።

አልሞራቪዶች ጂሃዳቸውን በሁለት አቅጣጫ ጀምረዋል። አንድ ቅርንጫፍ ራሱ አብደላህ ይመራ ነበር። መጀመሪያ ላይ በሩቅ ምዕራባዊ አገሮች ውስጥ የበርበር ማህበረሰቦችን በእሱ ስልጣን አመጣ። ከዚያም ወደ ሰሜን አቅጣጫ መርቷቸው እና የሲጂልማሳ ከተማን በ 1056 ያዙ። ሞሮኮ እና የስፔን አንድ ክፍል በ 11 ኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ በኋላ በአልሞራቪድ ቁጥጥር ስር ወደቁ።

በአቡብክር የሚመራው ሁለተኛው ቅርንጫፍ ከጥንቷ ጋር ወደ ደቡብ አቅንቷል። አልሞራቪዶች ከተኩሩ ሰዎች ጋር ጥምረት ፈጥረው ጋናን ለመዋጋት ረዥም ጦርነት ከፍተዋል። በ 1054 የኡዱጉስት ከተማን ተቆጣጠሩ። ለሁለት አስርት ዓመታት ከጋና ሠራዊት ጋር ከተዋጋ በኋላ ዋና ከተማዋ ኩምቢ ሳሌህ በ 1076 በአልሞራቪድ እጅ ወድቃ ነበር። በመቀጠልም አልሞራቪዶች በመካከለኛው መሃል እስኪገለበጡ ድረስ ምዕራባዊ ሱዳንን መቆጣጠር ቀጥለዋል። በ 12 ኛው ክፍለ ዘመን በአልሞሃዶች በሚመራው ተቀናቃኝ እንቅስቃሴ።

አልሞሃዶች

የአልሞሃድ እንቅስቃሴም እንደ ሃይማኖቶች ተሃድሶ እንቅስቃሴ ተጀመረ። ለአልሞራቪዶች ተቃዋሚ ነበር። ግን ብዙም ሳይቆይ የፖለቲካ እና ኢኮኖሚያዊ ልኬቶችን ተቀበለ። ኢኮኖሚያዊ ዓላማው የተጀመረው ታላቁ ከሰሃራ በታች ያሉ የንግድ መንገዶችን ለመቆጣጠር ካለው ፍላጎት የተነሳ ሲሆን፣ የፖለቲካ ግቡ ግን እስላማዊ ኢምፓየር ለመገንባት የታለመ ነበር።

ንቅናቄው የሚመራው ዛሬ ሞሮኮ ውስጥ በ 1075 ገደማ የተወለደው ኢብኑ ቱማት በሚባል ሰው ነበር። ከማሙሙዳ በርበር ቤተሰብ የተወለደው ኢብኑ ቱማር የተማረና ጻድቅ ሰው ነበር። እሱ ጥሩ ልምድ ያለው አስተዳዳሪ እና የማህበረሰብ መሪ ነበር። ሰዎች በትምህርቱ ተገርመው እና ተማርከው ነበር።

የኢብኑ ቱማርት ማሻሻያዎች በዋናነት ከሥነ ምግባር፣ ከሥነ-መለኮታዊ ዶግማ እና ከሕግ ጋር የተዛመዱ ነበሩ። አልሞራቪዶችን በሃይማኖታዊ ልቅነታቸው ተቸ። አልሞራቪድ መጀመሪያ ላይ ትችቱን ታገሠ። ነገር ግን ቀስ በቀስ እሱን እንደ አደገኛ አድርገው መቁጠር ጀመሩ። የእሱ ትችት ከአሁን በኋላ በሃይማኖታዊው መስክ ብቻ የተወሰነ አልነበረም። የኢብኑ ጡማትርት አመፅ መጀመሪያ የተቀሰቀሰው በአልሞራቪድ በማራከሽ ዋና ከተማ በተከናወነው ከስተት ነው። በዋና ከተማው ውስጥ ኢብኑ ቱማት የአልሞራቪድ አገዛዝን የሚተቸ ተከታታይ ትምህርቶችን ሰጥቷል። አልሞራቪዶች እሱን ለማቆየት ሲሞክሩ አግህማት ወደሚባል መንደር አቅራቢያ ሸሸ። እዚያም ግልፅ አመፅ ጀመረ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ኢብኑ ቱማት የአልሞሃድ ንቅናቄን ማቋቋም እና ማደራጀት ጀመረ። የእንቅስቃሴው ዋና ዓላማ የአልሞራቪድ አገዛዝ ከመጠን በላይ መወርወር ነበር።

ሙስሊሞች እንደመሆናቸው፣ አልሞሃዶች በአንድ አምላክ፣ በአረብኛ፣ አል-ሙዋህሂዱን፣ በኋላ ወደ አልሞሃዲስ የተበላሸ አማኞች ነበሩ።

በአልሞሃድ እንቅስቃሴ መስፋፋት ኢብኑ ቱማርትና ተከታዮቹ ትልቅ ሚና ተጫውተዋል። ኢብኑ ቱማርት ከበርበሮች ዘንድ ሰፊ ተቀባይነት አግኝቷል። በርበሮችን ለመሳብ ወሳኝ ምክንያት የሆነውን በበርበር ቋንቋ ሰበከ። ስለ ሃይማኖት ያስተማረው ትምህርት በበርበርስ ዘንድ ተቀባይነት አግኝቷል። የእሱ የፖለቲካ መርሆዎች የዘመድ አዝማድ ድርጅት እና በማዕከላዊው መንግሥት ውስጥ የጎሳ አባልነት በበርበር ወጎች ላይ የተመሠረተ ነበር። የኢብኑ ጡማትርት የፕሮፓጋንዳ ዘዴዎች ብዙዎችን በማግኘቱም አስፈላጊ ነበሩ።

ደጋፊዎች። የእንቅስቃሴውን ሃሳብ ወደሚሰብኩ የተለያዩ የበርበር ጎሳ ተከታዮቹን ልኳል። በዚህ ምክንያት የአልሞሃድ አባልነት ጠነከረ እና የአልሞራቪድን አገዛዝ ማስፈራራት ጀመረ።

ኢብኑ ቱማት በህይወት እያለ አልሞሃዲስን አልሞራቪድን በመወርወር የተሳካ አልነበረም። አልሞሃዲዎች በአልሞራቪድ ላይ የመጀመሪያውን ድል በ 1122 አሸነፉ። አልሞሃዲዎች ከስድስት ዓመታት ጦርነት በኋላ በ 1128 ዋና ከተማዋን ማርከኪስን ከበቡ። ግን አልሞራቪድ ፈረሰኞች ዋና ከተማውን በተሳካ ሁኔታ በመከላከላቸው እሱን ለመያዝ አልቻሉም። በዚህ ውጊያ ኢብኑ ቱማት ብዙ ታዋቂ ጓደኞቻቸውን አጥተዋል።

ኢብኑ ጡማትርት በ 1130 ሞተ ፣ በአልሞሃዲ እንቅስቃሴ ውስጥ ረዥም ቀውስ ተከታትሏል። ኢብኑ ቱማር በመጨረሻ በ 1133 አብዲል ሙሚን ከሚባሉት ባልደረቦቹ አንዱ ተተካ። የግዛቱ ዘመን (1133-1163) ድሪንግ ፣ አል-ሙሚን ጠንካራ ግዛት በመገንባት ተሳክቶለታል። አልሞራቪዶች ሙሉ በሙሉ ተሸንፈው አብዛኛዎቹ መግግራብ ድል የተደረጉት በዚህ ወቅት ነበር። በ 1163 በሞተበት ጊዜ አል-ሙሚን የአልሞሃዲ እንቅስቃሴን በጠንካራ መሠረት ላይ አቋቋመ። ሌሎች በርካታ የሙሚኒድ ከሊፋዎች (የሙሚኒድ ሥርወ መንግሥት አባላት) በ 13 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ እስከ ግዛታቸው ውድቀት ድረስ የእንቅስቃሴውን መሪነት ወስደዋል።

በሚከተሉት ምክንያቶች የተነሳ የአልሞሃዲ ግዛት በመጨረሻ ወደቀ። በመጀመሪያ ፣ ሰፊውን ግዛት ወረራ ቀልጣፋ እና ማዕከላዊ አስተዳደራዊ በጣም ከባድ አድርጎታል። የማያቋርጥ ጦርነቶችም የንጉሠ ነገሥቱን ሀብት አሟጠዋል። ከባድ ግብር በመጣል የኢኮኖሚውን ችግር ለመፍታት የተደረገው ሙከራ አልተሳካም ፣ ምክንያቱም የሕዝባዊ እርካታን አስከትሏል። በሌላ በኩል የአልሞሃዲ ወታደራዊ ድክመት ወሳኝ ምክንያት ነበር። በኋለኞቹ ዓመታት የአልሞሃዲ ሠራዊት በደረጃው ውስጥ እንደ ዐረቦች እና የክርስቲያን ቅጥረኛ ቡድኖችን ማካተት ጀመረ። በዚህ ምክንያት ሠራዊቱ የመጀመሪያውን የትግል መንፈስ አጣ።

በ 1212 የአልሞሃዲ ጦር በስፔን የክርስቲያን መንግስታት ጥምር ኃይሎች ተሸነፈ። ከዚህ ውጊያ በኋላ የአልሞሃዲስ ክልል ተንቀጠቀጠ። ሙስሊም እስፔን ፣ ኢፍሪቅያ (የአሁኗ ሊቢያ) ፣ እና ማዕከላዊ መግግራብ ከአልሞሃዲ ቁጥጥር በኋላ እርስ በእርስ ወጡ። ሆኖም ፣ የሙሚኒድ ሥርወ መንግሥት እስከ 1269 ድረስ በሞሮኮ ውስጥ እየቀነሰ ከሄደበት ጋር መኖር ቀጥሏል። በዚያ ዓመት ውስጥ የመጨረሻው አልሞሃዲ ከሊፋ አል -ዋቲቅ (r. 1266 - 1269) ማሪኒድ በሚባል ተቀናቃኝ ቤተሰብ ተጣለ። በዚህ የአልሞሃዲ እንቅስቃሴና ግዛት አበቃ።

11.2. ምዕራብ አፍሪካ (ምዕራብ ሱዳን)

ከሰሃራ በስተደቡብ ያለው ክልል ወዲያውኑ የምዕራብ አፍሪካ አካል ነው። አረቦች ይህንን ክልል “ቢላ ዲ ሀ1-ሱዳን” ብለውታል ፣ ማለትም የጥቁሮች ሀገር ማለት ነው። ሱዳን በምስራቅ ከአባይ ሸለቆ እስከ ምዕራብ የአትላንቲክ ውቅያኖስ ዳርቻ የሚደርስ ሰፊ ክልል ነው። ይህ ሰፊ ግዛት በምዕራብ እና በምስራቅ ሱዳን ተከፍሏል። ከአትላንቲክ ውቅያኖስ እስከ ቻድ ሐይቅ ድረስ ያለው ክልል ምዕራባዊ ሱዳን ተብሎ የሚጠራ ሲሆን ክልሉ ከቻድ ሐይቅ እስከ አባይ ሸለቆ ድረስ ምስራቅ ሱዳን በመባል ይታወቃል። በዚህ ክፍል ከሰሃራ በታች ባለው የንግድ እንቅስቃሴ ምክንያት ወደመጡት በጣም አስፈላጊ የምዕራብ ሱዳን ግዛቶች ታሪክ እንመለከታለን።

ጋና

በምዕራብ ሱዳን እጅግ ጥንታዊው መንግሥት ጋና ነበር። መንግሥቱ ስሙን ያገኘው ጋና ተብለው ከሚጠሩ ነገሥታት ስም ሲሆን ትርጉሙም “የጦር አለቆች” ማለት ነው። በ 8 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ኢብኑ ሃውክልስ የተባለው እስፓኒያዊ ጸሐፊ የመንግሥቱ ትክክለኛ ስም አውካር መሆኑን ዘግቧል። ግን ከ 8 ኛው ክፍለዘመን ጀምሮ ስሜን አፍሪካውያን ጋና የሚለውን ስም ለአካባቢው መጠቀም ጀመሩ ፣ እናም መንግስቱ ከዚያ በኋላ ስሙን ጠብቋል።

ጋና በ 4 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን አካባቢ ብትመሠረትም ፣ ግዛቱ በ 1000 ገደማ አካባቢ በክልሉ የንግድ እንቅስቃሴ የተነሳ በርካታ ከተሞች ተቋቋመዋል። ኩምቢ ሳሌህ በጣም አስፈላጊ እና የመጨረሻው የጋና ዋና ከተማ ነበር።

ለጋና ብልጽግና እና ታላቅነት ዋናው ምክንያት ንግድ ነበር። ጋና በስሜን አፍሪካ እና በጫካ ቀበቶ መካከል በሚጓዙት ከሰሃራ በታች ባሉ የንግድ መስመሮች ላይ ትገኝ ነበር። ይህም በሁለቱ ክልሎች መካከል በሚደረገው የንግድ ልውውጥ ውስጥ

የመንግሥቱ ነጋዴዎች አጋማሽ የመሆን ዕድል ሰጣቸው። ከንግዱ የተገኘው ገቢ የጋና ገዥዎች ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት እንዲያቋቁሙ አስችሏቸዋል። ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት መመሥረቱ በመንግሥቱ ሰላምና ደህንነት እንዲጠበቅ የረዳ ሲሆን ፣ ይህ ደግሞ የንግድ ዕድገትን ያበረታታል። ጠንካራ ሠራዊትም ተደራጅቶ ጎረቤትን ሕዝብ ለማሸነፍ ጥቅም ላይ ውሏል። የጋኒያን የእጅ ባለሙያዎች በብረት ሥራዎች የተካኑ ነበሩ። ይህ እንደ ጋናውያን የብረት ሥራ ቴክኖሎጂ በሌላቸው ጎረቤቶቻቸው ላይ የበላይነት ሰጣቸው። ስለዚህ የጋና ገዥዎች አሁን ማሊ እና ሞሪታኒያ የሚባሉትን ክፍሎች የሚሸፍን ሰፊ ግዛት መገንባት ችለዋል።

የጋና ውድቀት እና ውድቀት የተከሰተው በ 11 ኛው ክፍለዘመን በአልሞራቪድ ወረራ ምክንያት ነው። አልሞራቪዶች በ 1054 የ Audaghaust ከተማን ተቆጣጠሩ። ከሁለት አስርት ዓመታት ወታደራዊ ትግል በኋላ አልሞራቪዶች የጋና ዋና ከተማ ኩምቢ ሳሌስን በ 1076 ተቆጣጠሩ እና ይህ የጥንቷ ጋናን መንግሥት አበቃ።

ማሊ

የማሊ መንግሥት ከማንዲንካ ሕዝቦች አንዱ በሆነው በካንጋባ ሕዝብ በ 1000 ዓ.ም. በዋናነት በክልሉ የወርቅ ንግድ የተሰማሩ ነጋዴዎች ነበሩ። የ Wangara ክልል ወርቅ ወደ ጥንታዊቷ ጋና ገበያዎች ወሰዱ። ከጋና ውድቀት በኋላ በቀድሞው የመንግሥቱ ግዛት ውስጥ ኃይለኛ የሥልጣን ሽኩቻ ነበር። በመጨረሻም ሱማንግሩ የሚባል ኃይል አለቃ እንደ ጠንካራ ገዢ ብቅ አለ። ሱማንግሩ ጥንታዊውን የጋና ዋና ከተማ ኩምቢ ሳሌስን እና የክልሉን የንግድ መስመሮች ተቆጣጠረ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ፣ በጥንቷ ጋና ግዛት ውስጥ በክፍል የሰፈሩት የካንጋባ ነጋዴዎች ከሳምጉሩ ጋር ንግድ ማካሄድ ጀመሩ። ነገር ግን ሱማንግሩ ሰላምና ደህንነትን መጠበቅ አልቻለም። በዚህ ምክንያት የንግድ መስመሮች ደህንነታቸው ያልተጠበቀ ከመሆኑም በላይ ይህ የካንጋባ ነጋዴዎች ኑሮ ላይ ተጽዕኖ አሳድሯል። በሱሙጉሩ የጭቆና አገዛዝ ቀድሞውኑ አልረኩም። ስለዚህ እነሱ ለሥልጣን ቁጥጥር ለመታገል ወሰኑ። በዚህ መሠረት በሰንዲታ መሪነት ከተለያዩ ተፎካካሪዎች ጋር ተዋግተው በመጨረሻ የማሊ ገዥ ሆኑ። በባህሉ መሠረት የመንግሥቱ ስም መጀመሪያ ካንጋባ ነበር። በኋላ ላይ ወደ ማሊ ተቀየረ ፣ ትርጉሙም “ንጉሱ የሚኖርበት” ማለት ነው።

ሱንዲታ ማሊ ከ 1230 እስከ 1255 ድረስ ገዝታለች። ማንሳ አሊ ተተክቷል (እ.ኤ.አ. 1255-1270) በሱንዲታ የተጀመረውን ድል ቀጥሏል። በእነዚህ ሁለት ገዥዎች ዘመን ማሊ የወንጋራ እና የባምባክ የወርቅ ተሸካሚ መሬቶችን መቆጣጠር ችላለች።

በተለምዶ ማንሳ ሙሳ በመባል በሚታወቀው በማንሳ ካንካን ሙሳ ስር ማሊ ታላቅነትን አገኘች። ማንሳ ሙሳ ማሊ ከ 1312 እስከ 1337 ድረስ ገዝቷል። በእርሳቸው የግዛት ዘመን እስልምና ትልቅ እድገት ብቻ ሳይሆን ማሊም በዓለም ላይ ካሉት ታላላቅ እና ኃያላን ግዛቶች አንዷ ሆናለች።

በማሊ እስልምናን የተቀበለው የመጀመሪያው ሰው ማንሳ ሙሳ ነበር። ግዛቱ በበርካታ አረቦች እና ግብፃውያን ጎብኝቷል። በ 1324 ማንሳ ሙሳ እራሱ ወደ መካ ታላቅ ግርማ ተጉዞ ነበር። ስለማንሳ ሙሳ እና ስለ ግዛቱ ዝና የሰማው የአረብ ታሪክ ጸሐፊ ኢብኑ ባቱታህ በጣም በመደነቁ “ሙሳ በጣም ኃይል ፣ ሀብታም ፣ ዕድለኛ ፣ በጠላት በጣም የሚፈራ እና በጣም ችሎታ ያለው ነበር” ሲል ጽፏል። በዙሪያው ላሉት መልካም ለማድረግ ”

የማሊ ውድቀት እና ውድቀት የንጉሠ ነገሥቱን ግዛት በማስፋፋት ምክንያት ነበር። የክልሉ ወሰን የሌለው መስፋፋት ውጤታማ ግንኙነትን እና የተደራጀ የመከላከያ ስርዓትን ለመጠበቅ ችግር ፈጥሯል። በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታዎች ውስጥ ውጤታማ አስተዳደርን እንደ ማንሳ ሙሳ ያሉ ጠንካራ ገዥዎች ብቻ ነበሩ። ነገር ግን የእሱ ተተኪዎች በጣም ደካማ ከመሆናቸው የተነሳ ጥቃቱን ከአጎራባች ሕዝቦች ወይም ከቀድሞዎቹ ገዥዎች መገንጠል መከላከል አልቻሉም። ተከራካሪ እና ወሎፍ ተገንጥለው ራሳቸውን ከማሊ አገዛዝ ነፃ አደረጉ። ሆኖም ፣ ሁሉም ችግሮች ቢኖሩም የማሊ ገዥዎች የስም ስልጣንን እስከ 1550 ድረስ አገለገሉ ፣ የማሊ ግዛት በመጨረሻ ተጠናቀቀ።

ሶንጋይ

ሶንግሃይ በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው ክፍለዘመን በከፍተኛ ደረጃ በኒጅር ወንዝ ላይ ያተኮረ የምዕራብ አፍሪካ ግዛት ነበር።

በሰሜን ምዕራብ ናይጄሪያ ዴንዲ ክልል ውስጥ የመጣው የአሳ ማጥመጃ እና የንግድ ሰዎች ሶንግሃይ በ 8 ኛው ክፍለ ዘመን የበላይነታቸውን ቀስ በቀስ ያራዝሙ እና በ 800 እራሳቸውን በጋኦ ውስጥ አቋቁመዋል፤ ብዙም ሳይቆይ የበለፀገ የገበያ ከተማ ሆነች። ከሰሜን ከሙስሊሞች ጋር በመገናኘቱ፤ ሶንግሃይ እስልምናን፤ ቢያንስ በስም፤ ከ 1000 በኋላ ብዙም ሳይቆይ ተቀበለው።

በ 13 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ በሶንጋይ ውስጥ ያለው ኃይል በሱኒ ሥርወ መንግሥት ውስጥ ተጠናከረ፤ እሱም ቀስ በቀስ ከማሊ ነፃነትን አገኘ እና ከዚያ በኋላ በማሊ ደካማ ኃይል ላይ መጣል ጀመረ። የሶንግሃይ ማስፋፊያ እጅግ በጣም ኃይለኛ በሆነ መልኩ የተሻሻለው የሱኒ አሊ፤ የማሊን ምሥራቃዊ ክፍል ወደ ግዛቱ ባካተተ፤ ደጀኔን በ 1471 በቁጥጥሩ ሥር አድርጎ ነበር። በመቀጠልም የሶንጋይ ተጽዕኖን ያራዘመ እና ቱምቡቱን እንደገና የበለፀገ የባህል ባለቤት ያደረገው የአስኪያ ሥርወ መንግሥት መሐመድ ቱሬ ተከተለው። ማዕከል። ከንግሥናው በኋላ ግን፤ ሥርወ -መንግሥት ፋክከር ግዛቱን እጅግ አዳክሟል፤ ዓመፅ እና ወረራ ከ

አጎራባች ግዛቶች ጽናቱን የበለጠ ፈተሹ። በ 1591 በጦር መሣሪያ የታጠቁ የሞሮኮ ኃይሎች ጥቃት የሶንግሃይ ግዛት ፈጽሞ የማይድንበት የመጨረሻው ድብደባ ነበር።

ካነም - የቦርኑ ግዛት

በቻድ ሐይቅ አካባቢ የአፍሪካ ግዛት ነበር። ከ 9 ኛው እስከ 19 ኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ለሺህ ዓመታት ቆይቷል። ካነም- ቦርኑ ግዛት የተመሠረተው ከቻድ ሐይቅ በስተ ምሥራቅ በሚኖሩት በካኑሪ ድብልቅ ኔጎሮድ እና በርበር ሰዎች ነው። በ 850 ዓም ገደማ ወደ ሥልጣን በወጣቸው በስይፉዋ ሥርወ መንግሥት mais ወይም ሱልጣኖች ይገዛ ነበር። ዋና ከተማው ንጂሚ ተባለ።

የግዛቱ ኢኮኖሚ የተመሠረተው ከሰሃራ በታች ባለው ንግድ ላይ ነበር። ግዛቱ በሱዳን መሃል ላይ ምቹ ስለነበረ ከምሥራቅ ከኑቢያ፤ ከግብፅ እና ከሰሜን ሌሎች የሰሜን አፍሪካ ግዛቶች እንዲሁም ከምዕራብ እና ከደቡባዊ ጎረቤቶቹ ጋር ተገናኝቷል። በዚህ ምክንያት ካነን-ቦርኑ ከምድር ወገብ ሰሜናዊ ክፍል የአህጉሪቱን ግማሽ ንግድ ተጠቀመ።

ግዛቱ በ 11 ኛው ክፍለ ዘመን ተቀባይነት ያለው ሃይማኖት በሆነው በእስልምና ተጽዕኖ ተገዝቶ ነበር።

በቀጣዮቹ 200 ዓመታት ውስጥ ድል አድራጊዎች ግዛቱን እስከ ምዕራብ እስከ ኒጅር ወንዝ እና ምስራቅ እስከ ዋዳይ፤ በሰሜን በኩል ኃይሉ ወደ ፌዛን አስፋፋ። በ 14 ኛው ክፍለ ዘመን ከደቡባዊው ቡላላ ሕዝብ ጋር የተደረጉ ጦርነቶች ማይስ ወደ ምዕራብ ወደ ቦርኑ እንዲሄድ አስገደዳቸው፤ ተተኪው ማይስ ግዛቱን እንደገና አቋቋመ።

እና፤ በአሊ ጋጂ ስር፤ በ Ngazargamu አዲስ ዋና ከተማን አቋቋመ። የ 16 ኛው ክፍለ ዘመን ለስቴቱ የታደሰ መስፋፋት እና ኃይል ነበር፤ በተለይም ከማይ ኢድሪስ አሎማ በታች፤ ከሰሜን አፍሪካ ቱርኮች የጦር መሣሪያዎችን አግኝቷል።

ግዛቱ በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን እንደገና ወደቀ፤ በምዕራባዊው ፋላኖች ወደ ውስጥ በመግባቱ ምክንያት። እ.ኤ.አ. በ 1808 -9 በኡሱማን ዳን ፎዲዮ የተፈጸመውን ጥቃት እምብዛም በመቋቋም ግዛቱ በመጨረሻ በ 1846 በዋዳይ ተማረከ።

ሃውሳ ከተማ- ግዛቶች

በመጀመሪያ ፣ የሃውሳ ሕዝቦች በሰሃራ በረሃ ደቡባዊ ጠርዝ ላይ በሚገኝ ትንሽ ክልል ውስጥ ይኖሩ ነበር። ሆኖም በተከታታይ ፍልሰቶች እና ውህደት ምክንያት ግዛታቸውን አስፋፉ። እንደ ቱዋሬግ እና ፋላኒ ያሉ በርካታ ሀውዜን ያልሆኑ ሰዎች ወደ ክልሉ ገብተው እዚያ ሰፈሩ። የሐውዜንን ባህልና ቋንቋ ተቀብለዋል። የተለያዩ የብሄር ማንነት ያላቸው የተለያዩ ሰዎች በሃውሳ ባህል እና ቋንቋ ተዋህደዋል። በዚህ ምክንያት ፣ በአሁኑ ጊዜ የክልሉ ህዝብ የተለየ የጎሳ ማንነት ስለሌለው በቀላሉ ሃንሳ ተናጋሪ የህዝቦች ቡድን በመባል ይታወቃሉ።

የቅኝ ግዛት ዘመን ከመምጣቱ በፊት በሐውሳ ቋንቋ ተናጋሪዎች የተያዘው ክልል የተለየ ስም አልነበረውም። በቀላሉ “ካሳን ሃውሳ” ተባለ። በሀውሳ ቋንቋ (ካሳን ሃውሳ) ማለት የሐውሳ ቋንቋ አገር ማለት ነው። በዚህ ምክንያት ቀደምት አውሮፓውያን ክልሉን ሃውሳ መሬት ብለው ይጠሩታል።

ሃውሳላንድ በፖለቲካ አንድ ሆኖ አያውቅም ፣ ይልቁንም በርካታ ትናንሽ ግዛቶችን ያቀፈ ነበር። እነዚህ ግዛቶች ብቅ ያሉት በትላልቅ ከተሞች መመስረት ምክንያት ነው ፣ አብዛኛዎቹ ከ 14 ኛው ክፍለ ዘመን በኋላ ወደ ከተማ-ግዛቶች አደጉ። በጣም አስፈላጊው የሃውሳ ከተማ-ግዛቶች ካኖ ፣ ካታሺን ፣ ዛዙዙ (ዛሪያ) ፣ ጎቢር ፣ ከባቢ ፣ ራኖ እና ዛምራራ ነበሩ።

የሐውሳ ከተማ-ግዛቶች የበለፀጉ ነበሩ። ለብልጽግናቸው በርካታ ምክንያቶች ተጠያቂ ነበሩ። በመጀመሪያ ፣ የሃውሳ መሬት የበለፀገ የብረት ማዕድን ነበረው ፣ አብዛኛዎቹ በደን የተሸፈኑ መሬት አቅራቢያ የሚገኙ ሲሆን ማዕድን ለማቅለጥ ብዙ የማገዶ እንጨት እና ከሰል ማግኘት ይችላሉ። በሁለተኛ ደረጃ ክልሉ የበለፀገ እና ለም መሬት ተሰጥቶታል። በዚህ ግብርና ምክንያት በሁሉም የሃውሳ ግዛቶች ውስጥ በጣም አስፈላጊው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ሆነ። በሀውሳ ምድር እንደ ወፍጮ ፣ ማሽላ ፣ ሩዝና ሌሎች የምግብ ሰብሎች የመሳሰሉት ሰብሎች በብዛት ተበቅለዋል። በአንዳንድ ክልሎች እንደ ጥጥ እና ኢንዶጎ ያሉ የንግድ ሰብሎችም ይበቅሉ ነበር። በመጨረሻም ፣ የሀውሳ መሬት በሰሜናዊው ሳህል እና በሰሃራ እና በደቡብ በሞቃታማ ደኖች መካከል ይገኛል። ይህ ቦታ በሁለቱ ክልሎች መካከል ባለው የንግድ ልውውጥ ውስጥ የሐውሳ ከተማዎችን አማላጅ የመሆን ዕድል ሰጣቸው።

በሃውሳ ከተማ ግዛቶች እና በአጎራባች በከነም - በርኩ ግዛት መካከል ዓመታት የጠበቀ ግንኙነት ነበሩ። እስልምና ከከነም-በርኩ ወደ ሃውሳ ምድር ተሰራጨ። የኋለኛው ደግሞ ለሃውሳ ከተማ-ግዛቶች የአስተዳደር ስርዓት ሞዴል አቅርቧል። አስተዳደራዊ መዋቅሩ የተደራጀ ተዋረድ ነው። በተዋረድ ግርጌ ላይ በአለቃ ስልጣን ስር የተደራጁ አነስተኛ የገጠር ማህበረሰቦች ነበሩ። ቀጣዩ በተዋረድ ውስጥ በአንድ መንደር አለቃ የሚገዛው መንደር ሲሆን በተዋረድ አናት ላይ የሀገሪቱ አለቃ ቆሞ ነበር።

የሃውሳ ከተማ-ግዛቶች እስከ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ ስልጣናቸውን ጠብቀዋል። ለሉዓላዊነታቸው ብቸኛው ስጋት የከነም-በርኩ ግዛት ነበር። ሆኖም ፣ በሐውሳ ከተማ-ግዛቶች ላይ የመጨረሻው ድብደባ ከዚህ አሮጌ ጎረቤት የመጣ አይደለም። ይልቁንም የመጣው ከፋላኑ ጂሃድ መነሳት ነው። እ.ኤ.አ. በ 1811 ፋላኒዎች በአጠቃላይ የሀውሳ ምድር ጌቶች ሆነዋል።

11.3. ኢኳቶሪያል ፣ ምስራቅና ደቡብ ምስራቅ አፍሪካ

አውሮፓውያን ወደ አፍሪካ ከመምጣታቸው በፊት በርካታ ግዛቶች እና ግዛቶች በኢኳቶሪያል ፣ በምስራቅና በደቡብ ምስራቅ አፍሪካ ውስጥ ነበሩ። ከእነዚህ ግዛቶች እና መንግስታት መካከል በጣም አስፈላጊው የኮንጎ ፣ የዚምባብዌ እና የምዌን ሙታፓ ግዛቶች ነበሩ።

የኮንጎ መንግሥት

የኮንጎ መንግሥት በ 14 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ባኮንጎ በሚባል የባንቱ ሕዝብ ተመሠረተ ንጉሳቸውም ማኒኮንጎ ተባለ። እ.ኤ.አ. በ 1483 ፖርቹጋሎች በምዕራብ አፍሪካ የባሕር ዳርቻ ሲደርሱ የኮንጎ መንግሥት ዋና ከተማ ምባንዛኮንጎ በሚገኘው በሰሜን አንጎላ የአሁኑ ሳን ሳልቫዶር ነበረች።

የባኮንጎ ሰዎች ጎበዝ አንጥረኞች ነበሩ። እነሱ በጣም አስፈሪ አዳኞች እና ተዋጊዎች ነበሩ እና በጎረቤቶቻቸው ላይ የበላይነትን ማግኘት እና ኃይል መንግሥት መገንባት ችለዋል። ግዛቱ በጠንካራ አስተዳደራዊ መዋቅር ብዙ ተሞልቶ ነበር። አስተዳደሩ በስድስት አውራጃዎች ተከፋፍሏል። የክልል ገዢዎች በአብዛኛው የንጉስ የቅርብ ዘመዶች ነበሩ። ለንጉሱ ያስገቧቸውን ግብርና ግብር ሰበሰቡ። በእሱ ግዛት አስተዳደር ውስጥ ንጉሱ በማንኛውም ጊዜ በንጉሱ ሊሰናበት በሚችል ማዕከላዊ የአስተዳደር አካል ተረዳ።

በግዛቱ ውስጥ ግብርና እና ንግድ የኢኮኖሚ መሠረት ነበሩ። ዋናዎቹ የንግድ ዕቃዎች የብረት መሣሪያዎች ፣ የሸክላ ዕቃዎች ፣ የባህር ጨው ፣ ምንጣፎች ፣ የቅርጫት ሥራ ፣ የመዳብ እና የብረት ማስገጫዎች ነበሩ። ሽመና እና የብረት ማቅለጥ እንዲሁ ለመኳንንቱ ብቻ የተያዙ ታዋቂ መዳዎች ሲሆኑ የመጨረሻዎቹ ሁለት ዕቃዎች የከበሩ ዕቃዎች ነበሩ።

መርከበኛው ዲዮጎ ካም የኮንጎ ወንዝ አፍን ጎብኝቶ በዙሪያው ያለውን ክልል የፖርቱጋል ግዛት አድርጎ ከወሰደ ከ 1482 አካባቢ ጀምሮ ፖርቱጋላዊው ከኮንጎ መንግሥት ጋር የተወሰነ ግንኙነት ነበረው። በ 1489 የኮንጎሌያዊ ኤምባሲ ወደ ፖርቱጋላዊው ንጉሥ ተላከ እና በ 1491 የፖርቱጋላዊ ሚስዮናውያን እና የእጅ ባለሙያዎች (ግንበኞች ፣ አናጽዎች ፣ ወዘተ) መንግሥቱን ጎበኙ። ብዙም ሳይቆይ ፣ ማኒኮንጎ ከቤተሰቡ እና አስፈላጊ ከሆኑት አለቆች ጋር ወደ ክርስትና ተለወጡ። ነገር ግን ሃይማኖቱን በሕዝቡ ላይ ለመጫን ያደረገው ሙከራ ኃይለኛ ተቃውሞ አስነስቷል። ልጁ አፎንሶ በ 1507 ተተካ። በፖርቱጋልኛ ማንበብና መጻፍ ፣ አፎንሶ መንግስቱን በፖርቱጋልኛ ስርዓት አምሳል ብዙ አብያተ ክርስቲያናትን ገንብቷል። በአፎንሶ ስር ኮንጎ በአጎራባች ክልሎች ባሪያ ወረራ እና ከፖርቱጋሎች ጋር በባሪያ ንግድ ውስጥ በመሳተፍ ኮንጎን ለአትላንቲክ የባሪያ ንግድ ከፍተኛ አቅራቢ አደረገች።

የባሪያው ወረራ በክልሉ አለመረጋጋትን አስከትሏል ፣ እናም የኮንጎ መንግሥት በ 16 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ወደቀ ፣ በከፊል በጃጋ ፣ በምሥራቃዊ ተዋጊ ሰዎች ወረራ ምክንያት። ሌላ ከባድ የአውሮፓ ጉዞ ወደ ክልሉ ከመደረጉ በፊት መቶ ዘመናት አልፈዋል። ሆኖም በምስራቅ አፍሪካ ከዛንዚባር ሱልጣኔት የመጡ አረቦች በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ከታንጋኒካ ሐይቅ በስተ ምዕራብ ወደሚገኘው አካባቢ ደርሰው እርሻዎችን በማቋቋም ሰፊ የባሪያ ወረራዎችን አካሂደዋል።

ዝምባብዌ

ዚምባብዌ በአሁኑ ጊዜ ደቡብ-መካከለኛው አፍሪካ ሀገር ናት። በዚህች አገር የአርኪኦሎጂ ባለሙያዎች የድንጋይ ሕንፃዎች ፍርስራሽ ያለበት ትልቅ ቦታ ቆፍረዋል። ፍርስራሾቹ የታላቋ ዚምባብዌ ሥልጣኔ ቅሪቶች እንደሆኑ ታወቀ።

ሾና የሚባለው የባንቱ ሕዝብ የታላቋ ዚምባብዌን ሥልጣኔ እንደገነባ ይታመናል። የሾና ስደተኞች አሁን ካለው የዚምባብዌ ግዛት ሰሜናዊ ክፍል መጥተው በ 1000 ገደማ ወደ ክልሉ ገቡ። የማዕድን ቴክኒኮችን እና የቅድመ አያቶቻቸውን የአምልኮ ሥርዓቶች አስተዋውቀዋል ፣ ለዚህም ብዙ መቅደሶችን ገንብተዋል። ዲዚምባዊዜምቤዌ ከሚባሉት ቤተመቅደሶች አንዱ የድንጋይ ቤቶች ማለት ምግንዋ በተባለ ኮረብታ ላይ ተገንብቷል። በኋላ ፣ ይህ ቤተመቅደስ እና አከባቢው የታላቋ ዚምባብዌ የሥልጣኔ ማዕከል ሆነ።

በ 14 ኛው ክፍለዘመን ከፍታ ላይ ፣ የታላቋ ዚምባብዌ ዋና ከተማ እስከ 11,000 ነዋሪዎችን አስተናግዳለች። ታላቋ ዚምባብዌ የምትታወቅበት ታላቁ የድንጋይ ግድግዳዎች በአከባቢው በሚገኝ የጥራጥሬ ሰሌዳዎች ተገንብተው በጥንቃቄ ተቀርፀው አንድ ላይ ለማያያዝ ምንም ዓይነት ሙርታ አያስፈልግም።

ከታላቋ ዚምባብዌ ቦታ የተቆፈሩ የሶሪያ ፣ የፋርስ እና የቻይና አመጣጥ የንግድ መጣጥፎች እና ሳንቲሞች ቅሪቶች ፣ የታላቋ ዚምባብዌ ግዛት ከሩቅ አገራት ሕዝቦች ጋር የንግድ ግንኙነቶችን እንደያዙ ያመለክታሉ። ግዛቱ ከታላቋ ዚምባብዌ ወርቅ ተጠቃሚ ከሆኑት እንደ ሶፋላ እና ኪልዋ ካሉ የምስራቅ አፍሪካ ወደቦች ጋር የንግድ ግንኙነቶችን ጠብቋል።

የዚምባብዌ ታላቅነት በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ አበቃ። ታላቁ ዚምባብዌ ምናልባት መንግሥቱ የአካባቢን ብዝበዛ በመውሰዱ ምክንያት ተጥላ ነበር። ግን የድንጋይ ፍርስራሾች ለዚህ ትልቅ እና የበለፀገ የሾና ግዛት መጀመሪያ ሀውልት ሆነው እስከ ዛሬ ድረስ ይቆያሉ። ሆኖም በመጨረሻ መውን ሙታፓ በመባል በሚታወቅ ግዛት ተሳክቶለታል።

ሙዌን ሙታፓ

በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ሙታፓ የምዌን ሙታፓን ግዛት አቋቋመ። ሙቶታ የሾና ሕዝብ ኃያል የሮዝዊ ጎሣ አባል ነበር። በመጀመሪያ ፣ ሙዌን ሙታፓ የሮዝዊ ነገሥታት ማዕረግ ነበር።

የምዌን ሙታፓ ግዛት በሙቶታ ልጅ ሙቶፔ በሰሜናዊ አቅጣጫ ተዘረጋ። የአዲሱ ግዛት ዋና ከተማም ከቀድሞው ከታላቁ ዚምባብዌ ማዕከል ወደ ሰሜን አቅጣጫ ተዛወረ። በ 1490 ገደማ ፣ በሙዌን ሙታፓ ውስጥ የፖለቲካ መዛባት በቻንግሚር ሥርወ መንግሥት ሥር ኃያል መንግሥት የሆነውን የደቡባዊውን መንግሥት መገንጠል አስከትሏል። ስለዚህ ፣ ሙዌን ሙታፓ በዛምቤዚ ወንዝ እና በሕንድ ውቅያኖስ መካከል ባለው ክልል ብቻ ተወስኖ ነበር።

በ 15 ኛው እና በ 16 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ሙዌን ሙታፓ በወለሉ ሜዳ እና በዛምቤዚ ወንዝ ሸለቆ መካከል ያለውን የወርቅ ንግድ በተለይም በሴና እና ቴቴ ባሉ የስዋሂሊ የንግድ ልጥፎች ተቆጣጥሯል። በ 16 ኛው ክፍለዘመን ፖርቹጋሎች ንግዱን ለመቆጣጠር እና ሙታፓንና አምባን ለመቆጣጠር በሁለቱም ልጥፎች ላይ መሠረቶችን አቋቋሙ። ሙዌን ሙታፓ እስከ 17 ኛው መቶ ዘመን አጋማሽ ድረስ ግዛቱ በመጨረሻ በተገዛበት ጊዜ የፖርቱጋልን ጣልቃ ገብነት ተቋቁሟል።

በ 1670 ዎቹ ቻንጋሚሬ በተባለ የሾና ወታደራዊ ገዥ በሚመራው በምዕራብ ዚምባብዌ አምባ ላይ አዲስ ኃይል ተነሳ። ሮዝዊ በመባል የሚታወቀው የእሱ ተከታዮች ሠራዊት ክልሉን ተቆጣጠረ ፣ በ 1693 ፖርቹጋሎችን ከጠፍጣፋው አባረረ እና የሮዝዊ ግዛት (ቻንጋሚሬ ተብሎም ይጠራል) አቋቋመ።

11.4. ደቡብ አፍሪካ

የደቡባዊው የአፍሪካ ክፍል በሦስት ትላልቅ የጎሳ እና የቋንቋ ቡድኖች ተይዞ ነበር። የክልሉ የበላይ ሕዝብ ባንቱዎች ነበሩ። ሌሎቹ ሁለቱ ቡድኖች ኮሆ-ኮይ እና ሳን ሕዝቦች ነበሩ። የአውሮፓ ቅኝ ገዥዎች እነዚህን ሰዎች በቅደም ተከተል Hottentots እና Bushmen ብለው ጠርቷቸዋል። የሁለቱ ሕዝቦች ቋንቋዎች በቋሳን ሱፐር ቤተሰብ ሥር በቡድን ተከፋፍለዋል።

ኮሆይ - ኮሆይ

ይህ ክልል በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን በአውሮፓ ሰፋሪዎች በቅኝ ግዛት ሥር በነበረበት በአሁኑ ጊዜ ደቡብ እና ምዕራብ ደቡብ አፍሪካ በሚባል አካባቢ የሚኖሩ የከብት ሰዎች ነበሩ። ኮሆይ ሆይ እንዲሁ ሆትቶትስ ተብሎ ተጠርቷል ፣ እና ስሙ በደቡብ አፍሪካ በነጮች ተሰጥቷቸዋል። በራሳቸው ቋንቋ ኮሆይ ማለት “የሰዎች ሰዎች” ማለት ነው። አብዛኛዎቹ የቀሩት ኮይ ኮይ በደቡብ ናሚቢያ ደቡባዊ ክፍል ውስጥ ይኖራሉ ፣ እናም ቃሉ አሁን በደቡብ አፍሪካ ምዕራብ ክፍል ተበታትነው የነበሩትን የመጀመሪያውን የ Khoi Khoi ባህላዊ ድብልቅ ዘሮችን ለማካተት ተዘርግቷል።

ኮሆይ ሁይ ከሁለቱ ጎረቤት ሰዎች ማለትም ከሳን (ቡሽመን) እና ከባንቱ ጋር የተዛመዱ ነበሩ። እውነተኛው ኮይ ኮይ ከሳን ጋር ይመሳሰላል እና ቁመቱ በአማካይ ከ 1.5 ሜትር (5 ጫማ) ከፍ ያለ ነው።

በመጀመሪያ ፣ ቶይ ሆይ አዳኞች ነበሩ። አደን ትተው የከብት እርባታ ጀመሩ። ከ 1300 ጀምሮ ኮሆይ አሁን ቦትስዋና ከሚባለው ቦታ ተዘርግቶ በ 15 ኛው ክፍለዘመን በደቡብ አፍሪካ ውስጥ በደንብ ተመስርተው ነበር። ሆኖም ኮሆይ ሆይ በጠንካራ ጫና ውስጥ ነበሩ።

ከሁለቱም የደች ሰፋሪዎች እና ከባንቱ ሕዝቦች። በዚህም ምክንያት በካላሃሪ በረሃ ውስጥ ወደ ሰፈራ አካባቢ የቀነሱ አናሳ ቡድኖች ሆኑ።

ሳን

ሳን በደቡብ አፍሪካ ለብዙ ሺህ ዓመታት ኖሯል። ግዛታቸው ፣ አንዴ ሰፊ ፣ ከ 1700 ዎቹ መጀመሪያ በኋላ በነጭ ሰፋሪዎች ተጨናንቋል። ሳን እንደ አዳኝ ሰብሳቢዎች በኖረበት ደረጃ ላይ በአሥር ቤተሰቦች ውስጥ በትንሽ ቡድኖች ወይም ባንዶች ተደራጅተዋል። በዚህ ደረጃ ሴቶች የዱር እፅዋትን እና ፍራፍሬዎችን ሰበሰቡ ፣ ሰዎች እንስሳትን በብርሃን ቀስቶች እና በመርዝ በተጠቆሙ ቀስቶች ይገድሉ ነበር። ሳን አንዳንድ ጊዜ በዋሻዎች ወይም በሣር መጠለያዎች ውስጥ ይኖሩ የነበረ ሲሆን ከቆዳ የተሠሩ አጫጭር መጎናጸፊያዎችን እና ጫማዎችን ይለብሱ ነበር።

ቀደም ባሉት ጊዜያት ሳን በደቡብ አፍሪካ ነጮች ቡሽመን ተብሏል። ሳን በጠቅታ ድምፆች ተለይተው የሚታወቁ የኮሺን ቋንቋዎችን ይናገሩ ነበር። አጭር ቁመት ፣ ቢጫ እና የመዳብ የቆዳ ቀለም እና የሚያብረቀርቅ ፀጉር አላቸው።

ባንቱስ

ባንቱስ በኢኳቶሪያል እና በደቡብ አፍሪካ የሚኖሩ ወደ 60 ሚሊዮን የሚጠጉ የቋንቋ ተዛማጅ ቡድን ናቸው። ባንቱ ምናልባት አሁን ካሜሩን እና ምስራቃዊ ናይጄሪያ በሆነችው የድንበር መሬት ውስጥ ወደታች ወደ ደቡብ አፍሪካ ከተሰደዱበት ነው። እስከ 1000 ድረስ የባንቱ ፍልሰት በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ ትልቁ ከሚባሉት አንዱ ነበር። የንቅናቄው መንስኤ በእርግጠኝነት አይታወቅም ፣ ግን ብዙ አንትሮፖሎጂስቶች በሕዝብ ብዛት መጨመር ምክንያት እንደሆነ ያምናሉ። የህዝብ ብዛት መጨመር እንደ ሙዝ (ደቡብ እስያ ተወላጅ) ያሉ አዳዲስ ሰብሎችን በማስተዋወቅ ምክንያት የተገኘ ሲሆን ይህም ይበልጥ ቀልጣፋ የምግብ ምርት እንዲኖር አስችሏል። ባንቱ በታሪካቸው መጀመሪያ ላይ ወደ ሁለት ዋና ዋና የቋንቋ ቅርንጫፎች ማለትም ምስራቃዊ እና ምዕራባዊ ባንቱ ተከፋፈሉ። የምስራቃዊው ባንቱ ስደተኞች አሁን ባለው ዚምባብዌ እና ሞዛምቢክ ወደ ደቡብ አፍሪካ ወረዱ። ምዕራባዊው ባንቱ አሁን ወደ አንጎላ ፣ ወደ ናሚቢያ እና ወደ ሰሜን ምዕራብ ቦትስዋና ተዛወረ። ከባንቱ የወረዱት የጎሳ ቡድኖች የምስራቅ ባንቱ ቋንቋ ቅርንጫፍ ሾና ፣ ጮሳ ፣ ኪኩዩ እና ዙሉ እንዲሁም የምዕራብ ባንቱ ቋንቋዎች ቅርንጫፍ ሄሬሮ እና ቶንጋ ሕዝቦች ይገኙበታል።

የደቡባዊ አፍሪካው ባንቱ አምስት ዋና ዋና የቋንቋ ቡድኖች ናቸው። እነሱ ቬንዳ ፣ ሶቶ ፣ ጾንጎ ፣ ንጉኒ እና ኢንሃምባኔ ናቸው። የባንቱ ተናጋሪዎች በደቡብ አፍሪካ የመጡበት ቀን ገና አልታወቀም። አንዳንድ ምሁራን 1000 ን ይጠቁማሉ ፣ ሌሎች ደግሞ 15 ኛውን ክፍለ ዘመን ይጠብቃሉ።

ደቡባዊው ባንቱ ለመጀመሪያ ጊዜ በርስ በመባል የሚታወቁት የደች ገበሬዎችን እስከ 1780 ዎቹ ድረስ ያልተረጋጋ ሕይወት መምራቱን ቀጥሏል። በ 1652 ለደች መርከቦች ትንሽ ልጥፍ ከተቋቋመ በኋላ Boers ወደ ደቡብ አፍሪካ የመጡት ልጥፋ ወደ ሰፈር አደገ ፣ በኋላም ኬፕ ኮሎኒ ሆነ። ከኬፕ ቅኝ ግዛት ፣ ብዙዎቹ የደች ሰፋሪዎች ፣ ገበሬዎች ነበሩ ፣ በ 18 ኛው ክፍለ ዘመን ባለፉት ሁለት አሥርት ዓመታት ውስጥ ቀስ በቀስ ወደ ሰሜን ወደ ደቡብ ባንትስ መሃል ተዘርግተዋል። በመቀጠልም በባንቱ እና በቦረሮች መካከል ለመቶ ዓመት የዘለቀ ጦርነት ተካሄደ። ለዚህ ትግል ምላሽ ፣ በርካታ የባንቱ ግዛቶች በደቡብ አፍሪካ ብቅ አሉ። ከመካከላቸው አንዱ በክልሉ በተለይም በሻካ ዙሉ ዘመን (1818-1828) የበላይነትን ያገኘ የዙሉ መንግሥት ነበር። ሻካ ከጎረቤት የባንቱ ጎሳዎች እንዲሁም ከኔዘርላንድ ገበሬዎች በተሳካ ሁኔታ መንግስቱን ተከላክሏል። ሆኖም እሱ ከሞተ በኋላ መንግሥቱ ተዳክሞ ለጎረቤት ተቀናቃኝ ጎሳዎች እንዲሁም ለእንግሊዝ ቅኝ ገዢዎች አዳኝ ሆነ። ውስጥ

በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ላይ ክልሉ በእንግሊዝ ቁጥጥር ሥር ሆነ። ከኬፕ ተላኪ ፣ ብሪታንያ ወደ ሰሜን ወደ የባንቱ ሕዝብ ግዛት ተዘረጋች። በ 1860 ዎቹ የዙሉ መንግሥት እና ሌሎች ብዙ የባንቱ ጎሳዎች በእንግሊዝ ተያዙ።

11.5. ትራንስ - አትላንቲክ የባሪያ ንግድ

የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ መጀመሪያ ዳራ የተቋቋመው ክሪስቶፈር ኮሎምበስ ወደ አዲሱ አህጉር ፣ አሜሪካ በ 1492 ባደረገው ጉዞ ነው። ብዙም ሳይቆይ የስፔን ድል አድራጊዎች እና ሌሎች ጀብደኞች ወደ ሰሜን ፣ ማዕከላዊ እና ደቡብ አሜሪካ ግዛት ገቡ። በእነዚህ አካባቢዎች በአውሮፓውያን በጣም ትልቅ እርሻዎች ተቋቁመዋል። ቀደም ባሉት ጊዜያት በአውሮፓውያን ቀይ ሕንዳውያን ተብለው የሚታወቁት ተወላጅ አሜሪካውያን ፣ አሜሪካዊው ሕንዳውያን በአውሮፓውያን በጭካኔ ተደምስሰው ነበር። ከአስቃቂው ጭፍጨፋ ያመለጡት እነዚያ ቀይ ሕንዶች በአስፈሪ ሁኔታዎች ውስጥ በአውሮፓ እርሻዎች እና በማዕድን ማሳዎች ውስጥ እንዲሠሩ ተገደዋል። ይህ በባህላዊው የአኗኗር ዘይቤያቸው ለአሜሪካ ተወላጆች ፈጽሞ የማይታወቅ ነበር። በጅምላ ለማመፅ ሲሞክሩ በታላቅ ጭካኔ ተጨቁነዋል።

አብዛኛዎቹ የአሜሪካ ሕንዶች በአውሮፓ በሽታዎች እና በከባድ ህክምና ሞተዋል። በዚህ ምክንያት በአውሮፓ እርሻዎች ውስጥ ከባድ የጉልበት እጥረት ተፈጥሯል። አውሮፓውያኑ ውስጣቸውን የለበሱ ነጭ ባሪያዎችን ከአውሮፓ በማጓጓዝ ችግሩን ለመፍታት ሞክረዋል። ሆኖም ፣ ነጮቹ ባሪያዎች መከራዎችን መቋቋም አልቻሉም። ስለዚህ የምዕራብ አፍሪካ ተወላጆችን የማጓጓዝ ሀሳብ የመነጨው በዚህ ወሳኝ ነጥብ ላይ ነው።

ፖርቱጋል የባሪያ ንግድን በአፍሪካ የጀመረች የመጀመሪያዋ የአውሮፓ ሀገር ነበረች። ከዚያም ስፔን ተከተለች። በአሜሪካ እርሻዎች ውስጥ የነፃ የጉልበት ፍላጎት ከመነሳቱ በፊት ፖርቱጋሎቹ እና እስፓንያውያን የተወሰኑ የምዕራብ አፍሪካ ባሪያዎችን ወደ አገራቸው አጓጉዘዋል። በአሜሪካ እርሻዎች ውስጥ የባሪያዎች ፍላጎት ካደገ በኋላ አሁን የምዕራብ አፍሪካ ባሪያዎችን በአትላንቲክ ውቅያኖስ በኩል ወደ አሜሪካ አህጉር መላክ ጀመሩ።

በአፍሪካ የባሪያ ንግድ ከ 300 ለሚበልጡ ዓመታት ተካሂዷል። በእነዚህ ዓመታት የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ በሦስት የተለያዩ ደረጃዎች አልፏል። የመጀመሪያው ምዕራፍ በተለምዶ ፓይሪያታዊ የባሪያ ንግድ በመባል ይታወቅ ነበር። በዚህ ደረጃዎች በምዕራብ አፍሪካ ባሪያዎችን ያደኑ ነጋዴዎች የግለሰብ ነጋዴዎች ፣ ጀብደኞች ፣ መርከበኞች ወይም የባህር ወንበዴዎች ነበሩ። በዚህ ደረጃ የአውሮፓ መንግስታት በባሪያ ንግድ ውስጥ አልተሳተፉም ወይም በዚህ ክፉ ንግድ ውስጥ ለሚሳተፉ ዜጎቻቸው አፈሰላዊ ድጋፍ አልሰጡም። በዚህ መንገድ በ 15 ኛው ክፍለ ዘመን የተጀመረው የባሪያ ንግድ እስከ 16 ኛው ክፍለ ዘመን የመጨረሻ ሩብ ድረስ ቀጥሏል።

በ 1580 ዎቹ የተጀመረው ሁለተኛው ምዕራፍ ሞኖፖሊቲያዊ የባሪያ ንግድ በመባል ይታወቅ ነበር። በዚህ ደረጃ ንግዱ የተካሄደው በሞኖፖሊስት የባሪያ ንግድ ኩባንያዎች ሲሆን ፣ በየመንግሥቶቻቸው በይፋ ተከራይተው ነበር። እነዚህ ኩባንያዎች በመደበኛ የታጠቁ ኃይሎች በሚታገዝ በጣም በተደራጀ ሥርዓት ውስጥ ይሠሩ ነበር። በእነዚህ ኃይሎች እርዳታ ወደ ምዕራብ አፍሪካ ውስጠኛው ውስጥ ዘልቀው በመግባት የአገሩን ተወላጆች በብዛት በቁጥጥራቸው ስር አድርገዋል። የባሪያ አዳኝ መሬት ተዘርግቶ የንግዱም መጠን ጨምሯል። የባሪያ ነጋዴዎች እና ኩባንያዎች ከፍተኛ ትርፍ አግኝተዋል። በአፍሪካ የአንድ ባሪያ ዋጋ ከ100-200 ፍራንክ ነበር። ግን በአሜሪካ ውስጥ የአንድ ባሪያ የገቢያ ዋጋ ከ1000-2000 ክፈፎች ነበር።

ሁለተኛው ምዕራፍ የሶስትዮሽ ንግድ በመባልም ይታወቃል ፣ ምክንያቱም የዚህ ንግድ መንገድ በተወሰነ መልኩ በሦስት ማዕዘን ቅርፅ ሦስት አህጉራት-አሜሪካ ፣ አውሮፓ እና አፍሪካ። ከምዕራብ አውሮፓ ከፍሎች እንደ ጥጥ ፣ የአልኮል መጠጦች ፣ የብረታ ብረት ዕቃዎች እና የጦር መሳሪያዎች ወደ ምዕራብ አፍሪካ ተጓዝተዋል ፣ እዚያም ለባሪያ ተለውጠዋል። አፍሪካውያን ባሮች በስኳር ፣ በትምባሆ ፣ በራም እና በሌሎች ምርቶች ምትክ በአትላንቲክ ውቅያኖስ ተሻግረው ወደ አውሮፓ ተመልሰው በከፍተኛ ዋጋ ተሸጠዋል። በሦስት ማዕዘን ንግድ ምክንያት የምዕራብ አውሮፓ አገራት እጅግ ብዙ ሀብት አከማቹ። እነዚህ የተከማቹ ሀብቶች ከ 18 ኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ የምዕራብ አውሮፓን የኢንዱስትሪ ልማት አግዘዋል።

በ 17 ኛው ክፍለ ዘመን ሁለተኛ አጋማሽ የተጀመረው ሦስተኛው ምዕራፍ ነፃ ንግድ ተብሎ ይጠራ ነበር። በ 1689 የእንግሊዝ መንግሥት ነፃ ንግድ በማቋቋም ሕጋዊ እርምጃ ወሰደ። ሕጉ ለእያንዳንዱ የእንግሊዝ ግዛት የግለሰብን የባሪያ ንግድ ጨምሮ

በማንኛውም ንግድ ውስጥ የመሳተፍ መብትን ይሰጣል። በርካታ ወንዶች በግለሰብ መሠረቶች ላይ የባሪያ ንግድን ተቀላቀሉ። ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ የሚሄደው የባሪያ አዘዋዋሪዎች በኩባንያዎች መካከል እንዲሁም በግለሰብ ነጋዴዎች መካከል ከባድ ውድድርን አነሳሱ።

የጨው ንግድ አስፈሪዎች

አፍሪካውያን ባሮች በንግዱ በተለያዩ ደረጃዎች በተለያዩ ደረጃ ስቃይ ደርሶባቸዋል። በመጀመሪያ ፣ ባሪያዎች እንደ አውሬዎች ተያዙ። ከዚያም በሰንሰለት ተይዘው ተጣደፉ ፣ ብዙ ጊዜ ከዝሆን ጥርስ ከባድ ሸክም ፣ ከመነሻ ቦታዎች በመቶዎች ኪሎ ሜትሮች ርቀት ላይ ወደሚገኝ የባህር ዳርቻ ወደቦች። የአፍሪካ ባሪያዎች በአትላንቲክ ውቅያኖስ ማዶ በሚደረገው ጉዞ መራራ መከራ ደርሶባቸዋል። አንድ ምሁር የሰጡት የሚከተለው መግለጫ ስለችግሮቹ የተወሰነ ሀሳብ የሚሰጠን ይመስላል።

----- የተገፈፉ ፣ የምርት ስያሜ ተሰጥቷቸው እና በጀልባዎች ስር ወደ አየር አልባነት ተገፍተው ፣ አንድ ላይ ተደምስሰው ፣ ብዙ ጊዜ በእጅ እና በእግር ሰንሰለት ታስረዋል። እንደዚህ ፣ በከባድ ሳምንታት የመርከብ ጉዞ ውስጥ አትላንቲክን ተሻገሩ። ምናልባትም ከስድስት እስረኞች መካከል አንዱ በውቅያኖሱ ማዶ በጉዞአቸው አልቀዋል።

የዕድሜ ልክ ችግር የሆነው አስፈሪው የመጨረሻው ደረጃ በአሜሪካ እርሻዎች ውስጥ ተጀመረ። ብዙ ጊዜ በሰንሰለት ታስረው ከጠዋት እስከ ማታ ድረስ ይደክሙ ነበር። በዚህ የዕድሜ ልክ ስቃይ ወቅት ባለቤቶቻቸው በሕይወት እንዲኖሩ እና እንዲሠሩ ለማድረግ የሚያስፈልጉትን መሠረታዊ ፍላጎቶች ብቻ ሰጧቸው። በእፅዋት ውስጥ ከመኖር እና ከመሥራት ሞት ተመራጭ ነበር።

የባሪያ ንግድ መሻር

በአውሮፓ ውስጥ የመጥፋት እንቅስቃሴ እንቅስቃሴ እያደገ ሲሄድ የባሪያ ንግድ መጠኑ በከፍተኛ ሁኔታ ማሽቆልቆል ጀመረ። በአፍሪካ በባሪያ ንግድ ላይ ከመጀመሪያ ጀምሮ እንቅስቃሴዎች ነበሩ። ግን በመጀመሪያ ደረጃው በደንብ አልተደራጀም። በክፉ ንግድ ላይ የተጓጉሩትን ዘገባዎች ያነበቡ የሃይማኖት ሰዎች እና የሰብአዊ መብት ተሟጋቾች የሲቪል ንግድን ለማጥፋት በመንግስታቸው ላይ ጫና አሳድረዋል። ሆኖም የአውሮፓ መንግስታት የአጥፊዎችን ግፊት ችላ ብለዋል። እንደ እውነቱ ከሆነ ፣ የአውሮፓ መንግስታት በባሪያ ንግድ ላይ እርምጃ መውሰድ የጀመሩት የባሪያ ንግድ መወገድ ኢኮኖሚያዊ ፍላጎታቸውን እንዳገለገለ ሲያውቁ ብቻ ነው። የመጥፋት እንቅስቃሴን ከሚደግፉ የአውሮፓ አገራት አንዱ ታላቋ ብሪታንያ ነበረች። እ.ኤ.አ. በ 1807 ብሪታንያ በግዛቷ ውስጥ የባሪያዎችን ንግድ አጠፋች እና በሌሎች የአውሮፓ አገራትም ይህንን እንዲከተሉ ግፊት አደረገች። ይህ በእንግሊዝ ፖሊሲ ላይ የተደረገው ለውጥ የኢንዱስትሪ ልማት ውጤት ነበር። የባሪያ ንግድ ትርፉ ብሪታንያ ዘመናዊ ኢንዱስትሪዎችን እንድትገነባ ረድቷታል። የእንግሊዝ ኢኮኖሚያዊ ፍላጎት ከባሪያ ንግድ ወደ ርካሽ የጉልበት ኃይል ፣ ጥሬ ዕቃዎች እና ገበያዎች ፣ የኢንዱስትሪ ምርቶች ፍለጋ ተዛወረ።

ኢኮኖሚያዊ ፍላጎታቸው ሊቀርብ የሚችለው የጨው ንግድ መወገድን ብቻ ነው። አውሮፓውያን ለአውሮፓውያን ኢንዱስትሪዎች ጥሬ ዕቃዎችን በአፍሪካ ለማውጣት የአፍሪካ የሰው ኃይል በአፍሪካ ውስጥ መቆየት ነበረበት። ስለዚህ ብሪታንያ በእንግሊዝ የባህር ኃይል የተደገፈ ወታደራዊ ዘመቻ አዘጋጀች። በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ ወደ መጨረሻው ያመጣው ይህ የተቀናጀ እርምጃ ነው።

የባሪያ ንግድ ውጤቶች

የባሪያ ንግድ ለአፍሪካ ብዙ መዘዞች ነበረው። በጠቅላላው የባሪያ ንግድ ሥራ ከ 15 ሚሊዮን በላይ ወጣት አፍሪካውያን ወደ አሜሪካ ተላኩ። በዚህ ምክንያት አፍሪካ በጣም ውድ የሆነውን የሰው ኃይል አጥታለች። በአውሮፓ እና በአሜሪካ የኢንዱስትሪ ልማት ፣ ገበያዎች ፣ የአፍሪካ የአህጉሪቱን ባህላዊ የእጅ ሥራዎች ያበላሹ ርካሽ በሆኑ የኢንዱስትሪ ምርቶች ተጥለቅልቀዋል። የአፍሪካ የእጅ ባለሙያዎች የኑሮ ሁኔታም ተበላሽቷል።

የባሪያ ንግድ ፖለቲካዊ ውጤት ለአህጉሪቱ እኩል ገዳይ ነበር። የአፍሪካ አለቆች እና ነገሥታት ብዙ የጦር መሣሪያዎችን አግኝተዋል። የዚህ ትልቅ የጦር መሳሪያ ይዞታ በአፍሪካ ውስጥ ጦርነትን እና ግጭትን አጠናክረዋል። በአውሮፓ ቅኝ ግዛት መስፋፋት ዋዜማ ፣ በሕዝቦች እና በአፍሪካ ግዛቶች መካከል ከባድ መከፋፈል ነበር። በዚህ ምክንያት አፍሪካውያን በአውሮፓ ቅኝ ገዢዎች ላይ የተባበረ ተቃውሞ መቋቋም አልቻሉም። በዚህ መንገድ የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ ለአፍሪካ ቅኝ ግዛት መንገድን ከፍቷል።

ማጠቃለያ

በዚህ ክፍል ውስጥ ከ 1000 እስከ 1884 ባለው ጊዜ ውስጥ በአፍሪካ ውስጥ ስለ ታላላቅ ታሪካዊ እድገቶች ተወያይተናል። ከ 16 ኛው ክፍለ ዘመን በፊት አፍሪካ የታላላቅ ሥልጣኔዎች ማዕከል ነበረች። በሰሜን አፍሪካ ግብፅ በሙከራዊ አገዛዝ ሥር ታላቅነትን አገኘች። በማግሪብ ክልል ውስጥ ታላላቅ ግዛቶች በአልሞራቪዶች እና በአልሞሃዶች ተመሠረቱ። በምዕራብ ሱዳን ፣ በርካታ ግዛቶች በዋናነት ወደ ሻራራን ንግድ ቁጥጥር በመታየት ታዋቂ ሆነዋል። በደቡብ አፍሪካ እንደ ታላቋ ዚምባብዌ ያሉ ግዛቶች ከፍተኛ ደረጃ ያለው ሥልጣን ነበር። ይህ ሁሉ ከ 16 ኛው ክፍለ ዘመን በፊት የአፍሪካውያን ስኬቶች ነበሩ።

የ 16 ኛው ክፍለ ዘመን በአፍሪካ ታሪክም አስፈላጊ ነበር። አብዛኛዎቹ ታላላቅ የአፍሪካ ግዛቶች እና ግዛቶች በዚህ ምዕተ - ዓመት መጨረሻ አብቅተዋል። ይህ ተመሳሳይ ክፍለ ዘመን የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ መጀመሪያም ነበር። ይህ ክፉ ንግድ በአፍሪካ ውስጥ የኢኮኖሚ ዕድገትን አዘገየ። ለአፍሪካ ቅኝ ግዛትም መንገድ ከፍቷል።

ጥያቄዎችን ይገምግሙ

ከተሰጡት አማራጮች ትክክለኛውን መልስ ይምረጡ

- በግብፅ ውስጥ የማምሉክ ምናባዊ አገዛዝ በ 1517 ምክንያት አብቅቷል

ሀ) የሞንጎሊያውያን ወረራ

ሐ) የስድስተኛው የመስቀል ጦር ሠራዊት ወረራ

ለ) የአቶማን ኃይል መነቃቃት

መ) የአዩቦቢድ ሥርወ መንግሥት ወደ ሥልጣን መመለስ።
- በ 1620 ገደማ በርካታ የፈንጅ ሱልጣኔት መንደሮች ተደምስሰው ተዘርፈዋል

ሀ) ተቀናቃኝ የአረብ መንግሥት አብደላቢ ይባላል

ለ) በመሐመድ አሊ የሚመራው የግብፅ ጦር

ሐ) በንጉሥ ሱሰኒዮስ ሥር የኢትዮጵያ ክርስቲያን ሠራዊት

መ) ዳግማዊ እያሱ የሚመራው የኢትዮጵያ ክርስቲያናዊ ጦር።
- በአቡበክር የሚመራው የአልሞራቪድ ጦር በሁለተኛው ቅርንጫፍ ከሚከተሉት ቦታዎች የትኛው ተማረከ?

ሀ) የሲጅልማሳ ከተማ

ለ) ኩምቢ ሳሌህ

ሐ) ሞሮኮ

መ) የስፔን አካል
- ለአልሞሃድ ኢምፓየር ውድቀት ተጠያቂ ያልሆነው ምክንያት ነበር

ሀ) ሰፊው ክልል ስፋት ቀልጣፋ አስተዳደርን አስቸጋሪ አድርጎታል

ለ) የማያቋርጥ ጦርነቶች የንጉሠ ነገሥቱን ሀብቶች አሟጠጡ

ሐ) የአልሞሃዶች ወታደራዊ ድክመት

መ) የኢብኑ ቱማት ሞት

5. ለጥንታዊቷ ጋና ብልጽግና እና ታላቅነት ዋነኛው ምክንያት ነበር

ሀ) ከሰሃራ ቦታች ካለው ንግድ የተገኘው ገቢ

ለ) ጠንካራ ማዕከላዊ መንግሥት ማቋቋም

ሐ) ጠንካራ ሠራዊት ማቋቋም

መ) ሁሉም ሊሆኑ የሚችሉ መልሶች ናቸው።

6. ከጋና ውድቀት በኋላ ከሚከተሉት የምዕራብ አፍሪካ መንግሥታት የትኞቹ ናቸው?

ሀ) ማሊ ሐ) ካኒም ቦርኑ

ለ) ሶንጋይይ መ) ሃውሳ የከተማ-ግዛቶች

7. የማሊ መንግሥት ብልጽግናን እና ታላቅነትን አገኘች

ሀ) ሱማንግሩ ሐ) ማንሱኡክሊ

ለ) ሰንዲታ መ) ማንሳ ሙሳ

8. ጋኦ ከማሊ አገዛዝ ነፃ ያወጣው የትኛው ሥርወ መንግሥት ነው?

ሀ) ሱኒ ለ) አስኪያ ሐ) ዲያ መ) ዛ

9. የከነም-ቦርኑ ኃይል ግዛት ምክንያት ወደቀ

ሀ) በኡስማን ዳን ፎዲዮ ጥቃት / ሐ) የሞሮኮ ወረራ

ለ) የፉላኑ ጄሃድ መነሳት መ) ሀ እና ለ

10. በጣም አስፈላጊ ከሆኑት የሃውሳ ከተማ ግዛቶች መካከል ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ነበር?

ሀ) ካኖ ለ) ከባቢ ሐ) አቡጃ መ) ዛዙዙ

II. ከሚንሳፈፍ ጋር ይዛመዱ

1. ማኒኮንጎ A. የደቡብ አፍሪካ የደች ገበሬዎች

2. Dzimbadzemabwe B. ትራንስ አትላንቲክ የባሪያ ንግድ ሦስተኛው ምዕራፍ

3. መታታ	C. የኮንጎ መንግሥት ንጉሥ
4. ኮሆይ ኮይ	D. በደቡብ አፍሪካ የሚገኝ የባንቱ ግዛት
5. ሳን	E. መዌን መታፓ መስራች
6. ቦይርስ	F. የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ የመጀመሪያ ምዕራፍ
7. ዙሉ መንግሥት	G. በታላቁ ዚምባብዌ ውስጥ የሺርኔ ስም
8. አብራሪ የባሪያ ንግድ	H. “ቡሽመን”
9. ተጓዥ ንግድ	I. የአትላንቲክ የባሪያ ንግድ ሁለተኛ ምዕራፍ
10. የክፍያ ንግድ	J. “ጎጆዎች”